РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ

Отак і ви прочитайте!
Щоб не сонним снились
Високі могили
Перед вашими очима,
Щоб ви розпитали
Мучеників кого, коли,
За що розпинали!

Тарас Шевченко

«І мертвим, і живим...»
(Повне зібрання творів у 6 томах.– К., 1969.– Т.І.– С.335)

Національна академія наук України. Інститут історії НАН України. Головна редакційна колегія науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією». Служба безпеки України. Всеукраїнська спілка краєзнавців. Українське культурно-просвітницьке товариство «Меморіал» імені В.Стуса. Черкаська обласна державна адміністрація. Черкаська обласна рада.

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

У ДВАДЦЯТИ СЕМИ ТОМАХ

ЧЕРКАСИ
2010

Національна академія наук України
Інститут історії НАН України
Головна редакційна колегія науково-документальної серії книг
«Реабілітовані історією»
Служба безпеки України
Всеукраїнська спілка краєзнавців
Українське культурно-просвітницьке товариство «Меморіал» імені В.Стуса
Черкаська обласна державна адміністрація
Черкаська обласна рада

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга сьома

Видавець Чабаненко Ю.А.

ББК 63.3 (4Укр) 6-49
Р-96

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга сьома

ISBN 978-966-493-281-0

Сьома книга тому «Реабілітовані історією. Черкаська область» містить відомості про реабілітованих громадян Черкащини, які не потрапили до попередніх шести видань.

Книга складається з трьох розділів. Це – власне численні списки репресованих, невинних жертв тоталітарного режиму. У другому розділі подано нариси про мучеників неосяжного катівського ГУЛАГу. В нарисах, зокрема, досліджуються такі факти беззаконня, як репресії тисяч і тисяч червоноармійців, тобто наших бійців, які потрапили у фінський полон під час радянсько-фінської війни, переслідувана радянськими каральними органами патріотична боротьба підпільників у ворожому тилу німецько-фашистських загарбників. У книзі ці люди, які ризикуючи своїм життям, рятували життя співвітчизників, названі «українськими праведниками». Третій розділ книги «Мовою документів» розвінчує злочини проти людства радянсько-кадебістської тоталітарної системи.

Цю книгу, як і попередні, буде передано бібліотекам, музеям, школам, вищим навчальним закладам, органам державної влади.

Редакційна колегія складає глибоку подяку всім, хто брав участь у підготовці видання, здійснював копітку пошукову роботу.

Віримо, що й ця, сьома Книга Пам'яті жертв тоталітарного режиму служитиме святій справі пізнання Істини, яка застереже нас від повторення національної трагедії в сьогоденні й у майбутньому. Переконані, наш читач зробить єдино правильний висновок – лише у своїй демократичній державі, можна бути захищеним від подібних політичних репресій, масових депортацій населення, од нищення національної культури, звичаїв, вітчизняної історії.

Рецензенти: ***Морозов А.Г.*** – д.і.н., проф. ЧНУ імені Богдана Хмельницького,
Масненко В.В. – д.і.н., проф. ЧНУ імені Богдана Хмельницького.

Випущено на замовлення Головного управління з питань внутрішньої політики Черкаської облдержадміністрації

Розділ І

НАЗВЕМО ВСІХ ПОІМЕННО

Біографічні довідки
про реабілітованих

Біографічні довідки про реабілітованих черкасців, які не потрапили у попередні видання

АВДІЄНКО (Овдієнко) Олексій Євграфійович, 1896 р., с. Попова Слобода Курської області, мешканець м. Умань. Росіянин, письменний, б/п, службовець. Заарештований 14.01.1928 р. за ст. 58-6 КК РРФСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР від 29.02.1928 р. постановила заслати на Північ на три роки. Реабілітований 05.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

АВРАМЕНКО Василь Никонович, 1900 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 29.05.1930 р. в Лубнах за рішенням трійки при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. Похований на цвинтарі в Лубнах. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.05.1989 р.

АВРАМЕНКО Григорій Никонович, 1896 р. с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

АВРАМЕНКО Дмитро Никифорович, 1907 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня). Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. постановила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

АВРАМЕНКО Павло Васильович, 1888 р., уродженець м. Решетилівка Полтавської області Проживав у с. Велика Бурімка Черкаського району. Українець, б/п, освіта вища, директор школи. Заарештований 04.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Полтавської області 09.04.1938 р. засуджений до ВМП. Розстріляний 01.06.1938 р. Реабілітований 31.08.1957 р. Черкаським обласним судом.

АГАДЕНОВ Іван Прокопович, 1897 р., уродженець та мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, із селян, малописьменний, хлібороб. Заарештований 09.04.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Справу припинено 29.06.1932 р. Харківським облвідділом ДПУ, з-під варти звільнений.

АДАМОВИЧ Петро Дмитрович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Писарівка Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 31.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням ОН ОДПУ СРСР від 26.07.1929 р. ув'язнений на три роки ВТТ. Реабілітований 27.07.1993 р. прокуратурою Черкаської області.

АДАМСЬКИЙ Антін Якович, 1896 р., уродженець с. Берестечка (Польща), мешканець м. Городище, поляк, письменний, служитель культу, безпартійний, без роботи. Заарештований 28.09.1937 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 26.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.12.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.05.1989 р.

АКСЕЛЬРОД Хана Давидівна (Ганна Борисівна), 1908 р., уродженка і мешканка м. Умань. Єврейка, б/п, без певного роду занять. Звинувачена за ст. 54-5 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 24.07.1927 р. вислана в Середню Азію на три роки. Реабілітована 19.03.1992 р. прокуратурою Черкаської області.

АЛЕКСЄЄВ Кирило Семенович, 1883 р., уродженець і мешканець м. Звенигородка. Українець, б/п, мало-

письменний, хлібороб. Заарештований 11.09.1928 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 05.04.1929 р. висланий в Сибір на три роки. Реабілітований 01.09.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

АЛЕКСЮК Антін Іванович, 1893 р., уродженець с. Мурава (Австрія). Проживав у с. Сичівка Христинівського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 16.12.37 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС 12.01.1938 р. засуджений до ВМП. Розстріляний 14.02.1938 р. Реабілітований 14.09.1967 р. Верховним Судом УРСР.

АНАСТАСЬЄВ Митрофан Гур'євич, 1877 р., уродженець м. Чауси (Білорусія), мешканець ст. Кашперівка. Білорус, 2 класи училища, б/п. Постановою спецкомісії лінійного суду Південно-Західної залізниці 18.06.1935 р. засуджений на три роки. 19.07.1935 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

АНДОНОВ Андрій Юрійович, 1884 р., уродженець с. Кубей (Бесарабія), мешканець м. Умань. Болгарин, малописьменний, б/п, на день арешту без роботи. Заарештований 12.02.1929 р. за ст. 58-6 КК РРФСР. Постановою колегії ОДПУ від 03.06.1929 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований 05.09.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

АНДРЕЙЦЕВ Павло Іванович, 1893 р., с. Гонората, Херсонська область, мешканець м. Сміла, українець, малописьменний, безпартійний. Працював інженером-плановиком матеріального складу ст. ім. Постишева (нині ім. Т. Шевченка). Заарештований 30.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням трійки при УНКВС УРСР по Одеській області 21.09.1937 р. – ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.05.1989 р.

АНДРУСЯК Михайло Васильович, 1897 р., м. Коломия Івано-Франківська область, мешканець м. Сміла, українець, початкова освіта, безпартійний; тесля ст. Бобринська (нині ім. Т. Г. Шевченка). Заарештований 12.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 28.11.1937 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області.

АНДРУХ Прокіп Ісаакович, с. Оксанина Уманського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 12.07.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР 12.07.1929 р. засланий на три роки на Північ. Реабілітований 01.06.1994 р. прокурором Черкаської області

АНДРУХ Прохор Олексійович, 1902 р., с. Оксанина Уманського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 20.03.1929 р., за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР 12.07.1929 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований 01.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

АНДРУЩЕНКО Олексій Олексійович, 1901 р., уродженець с. Скалеватка Звенигородського району. Проживав на ст. Зятківці. Українець, б/п, малописьменний, рахівник. Заарештований 05.12.1930 р. за нелегальний перехід кордону. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 09.02.1931 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

АНІСІМОВ Федір Олексійович, 1870 р., уродженець і мешканець с. Піщане Золотоніського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 03.09.1929 р., за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ СРСР від 03.09.1929 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований 13.04.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

АНТІНЕНКО Сергій Савович, 1902 р., с. Бубнова Слобідка Золотоніського району, українець, колгоспник, безпартійний. Заарештований 02.04.1938 р. за ст. 33 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Полтавській області ув'язнений у ВТТ на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.08.1991 р.

АНТІНЮК Софія Остапівна, 1902 р., уродженка с. Присілок Волинської області

Проживала у х. Іванівка, Драбівського району. Українка, б/п, домогосподарка. Заарештована 16.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 24.06.1938 р. вислана на 5 р. у Казахстан. Реабілітована Черкаським обласним судом 09.07.1970 р.

АРГУНОВА Розалія Олександрівна, 1893 р., м. Умань. Полячка, б/п, вихователька дитячого садка. Постановою трійки НКВС Вінницької області 27.09.1938 р. приречена до розстрілу. Розстріляна 28.09.1938 р. Реабілітована 17.11.1991 р. прокурором Черкаської області.

АРТЕМЕНКО Василіса Григорівна, 1909 р., уродженка і мешканка с. Мале Старосілля Смілянського району. Українка, б/п, малописьменна, працювала на торфорозробці. Постановою ОН при НКВС СРСР від 26.12.1948 р. вислана в Казахстан на п'ять років. Реабілітована 25.10.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

АРТЕМЕНКО Василь Федорович, 1885 р., смт. Лисянка однойменного району, українець, малописьменний, безпартійний, одноосібник. Заарештований в січні 1933 року за ст. 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 06.05.1933 р. ув'язнила на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

АРТЕМЕНКО Семен Іванович, 1909 р., уродженець м. Городище, мешканець с. Набоків Городищенського району. Українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 27.03.1946 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою військового прокурора в МВС 17.12.1946 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

АФАНАСЕНКО Марія Адольфівна, 1886 р., уродженка м. Богуслав, мешканка м. Сміла. Українка, малописьменна, б/п, домогосподарка. Заарештована 30.05.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 18.11.1944 р. вислана до Новосибірської області на 5 р. Реабілітована 17.02.1994 р. ст. прокурором Черкаської області.

БАБЕНКО Климентій Демидович, 1894 р., с. Мурзинці Звенигородського району, українець, б/п, письменний, колгоспник. Заарештований 31.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Верховного Суду УРСР 13.02.1938 р. з-під варти звільнений, карну справу припинено.

БАБЕШКО Михайло Андронович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Дмитрушки Уманського району, українець, малописьменний, тесля, працював у колгоспі, безпартійний. Заарештований 28.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 04.12.1937 р. ув'язнений на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 27.10.1991 р.

БАБЕШКО Трохим Дмитрович, 50 років, с. Дмитрушки Уманського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 09.03.1921 р. за доносом про контрреволюційну діяльність. Відділом революційного ВТ КВО при 45 стр. дивізії в м. Умані, іменем Російської Федерації справу припинено, з-під варти звільнений.

БАБІЙ Тимофій Андрійович, 1915 р., с. Розсішки Христинівського району, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, робітник Уманського цегельного заводу, безпартійний. Заарештований 08.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Ув'язнений на 10 років у ВТТ за постановою трійки при УНКВС по Одеській області 21.10.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.07.1989 р.

БАБІЙ Фока Андрійович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Аполянка Уманського району. Українець, б/п, малописьменний, завідуючий хатою-лабораторією. Заарештований 26.10.1939 р. за ст. 54-9 КК УРСР. Постановою Бабанського РВ НКВС 03.11.1939 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

БАБІЙ Юхим Андрійович, 1907 р., с. Розсішки Христинівського району, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, коваль Уманського цегельного заводу, безпартійний. Заарештований 07.09.1937 р. за

ст. 54-10 КК УРСР. Ув'язнений на 10 років у ВТТ за постановою трійки при УНКВС по Одеській області 21.10.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.07.1989 р.

БАБІЙ Юхим Олександрович, 1876 р., с. Іскрене Шполянського району, українець, освіта нижча, вантажник кар'єру, безпартійний. Заарештований 06.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Одеській області 01.11.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.07.1989 р.

БАБКО Гаврило Андрійович, 1891 р., с. Мехедівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 06.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Драбівського РВ НКВС 06.12.1940 р. справу припинено. На цей час звинувачуваний знаходився на волі.

БАБЧЕНКО Данило Іванович, 1911 р., с. Попівка Звенигородського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 16.01.1938 р. за ст.ст. 54-8, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 19.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.02.1993 р.

БАБЧЕНКО Михайло Микитович, 1911 р., с. Юрківка Звенигородського району. Українець, б/п. Заарештований 17.06.1944 р. за ст. 58-1 «а» КК РРФСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР в грудні 1944 р. ув'язнений на 5 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.09.1994 р.

БАБЧЕНКО Терентій Іванович, 1911 р., с. Попівка Звенигородського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 16.01.1938 р. за ст.ст. 54-8, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 19.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.02.1993 р.

БАГАЦЬКИЙ Карпо Семенович, 1888 р., с. Гречківка Смілянського району, українець, уповноважений кооперації с. Гречківка, безпартійний. Заарештований 17.11.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 15.02.1931 р. висланий на три роки у Північний край. Реабілітований прокурором Черкаської області 27.04.1989 р.

БАДЕР-ЛАВРЕНКО Федір Сергійович, 1880 р., с. Писарівщина Гребінківського району Полтавської області, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

БАЙРАК Василь Гаврилович, 1901 р., уродженець і мешканець м. Городище, українець, малописьменний, працював касиром, безпартійний. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР Київської області 25.04.1938р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

БАКУН Прокіп Микитович, 1879 р., уродженець с. Ладижинка Уманського району, мешканець м. Умань, робітник цегельного заводу, українець, освіта нижча, безпартійний. Заарештований 22.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Одеській області 01.09.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.05.1989 р.

БАЛАННИК Кіндрат Семенович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Стебне Звенигородського району. Українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 10.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ УРСР від 16.08.1929 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований 11.08.1993 р. Генеральним прокурором України.

БАЛИЦЬКА-КРУШЕВСЬКА Антоніна Віталіївна, 1913 р., уродженка Житомирської області, мешканка Холоднянського цукрорадгоспу Смілянського району, полячка, малописьменна, доярка, безпартійна. Заарештована 11.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 04.12.1937 р. ув'язнена у ВТТ на 10 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 09.06.1989 р.

БАЛИЧЕВ Федот Іванович, 1889 р., уродженець м. Посад-Добрянка, мешканець ст. Поташ Маньківського району, росіянин, малописьменний, кол. чл. ВКП(б), працював на Березинському цукрозаводі. Заарештований 27.06.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 15.10.1936 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.06.1989 р. Постановою бюро Черкаського обкому КПУ 26.02.1990 р. відновлений у членстві КПРС.

БАЛОВІНОВА Марія Григорівна, 1923 р., уродженка с. Нові Савіни Курської області, мешканка с. Заячківка Христинівського району. Росіянка, б/п, колгоспниця. Постановою особливої наради НКВС 24.09.1945 р. заслана на 5 років. Реабілітована 21.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

БАЛЮРА Іван Савич, дата народження відсутня, смт. Драбів однойменного району. Українець, інші дані відсутні. Заарештований за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС СРСР 08.08.1937 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 22.12.1992 р. прокурором Черкаської області.

БАРАБАШ Йосип Федорович, 1905 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 29.05.1930 р. в Лубнах за рішенням трійки при ДПУ УРСР 17.05.1930 р. Похований на місцевому цвинтарі. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

БАРАБАШ Петро Федорович, 1902 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 29.05.1930 р. в Лубнах за рішенням трійки при ДПУ УРСР 17.05.1930 р. Похований на місцевому цвинтарі. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

БАРАБАШ Юхим Андрійович, 1907 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

БАРАНЕНКО Микита Тарасович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Копіювата Канівського району, українець, малописьменний, хлібороб, одноосібник, безпартійний. Заарештований в серпні 1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 13.10.1931 р. ув'язнений на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

БАРАНЕНКО Мокій Оникійович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Копіювата Канівського району, українець, малописьменний, хлібороб, одноосібник, безпартійний. Заарештований в серпні 1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 13.10.1931 р. ув'язнений на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

БАРАНОВСЬКИЙ Михайло Силович, 1900 р., уродженець м. Овруч нині Житомирської області, мешканець м. Златопіль. Українець, б/п, середняк, рибовод. Заарештований 09.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 27.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 10.12.1937 р. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 01.06.1994 р.

БАРВІНСЬКИЙ (Усик) Степан Євтихійович, 1891 р., уродженець с. Буцик,

колишнього Ковельського повіту на Волині (нині Польща). Проживав у м. Умань. Українець, освіта середня, член КП(б)У, директор Уманського плодово-ягідного інституту. Заарештований 30.10.1930 р. за ст. 54-13 КК УРСР. Постановою заст. прокурора в спец. справах УРСР 25.08.1934 р. справу закрито.

БАРЦ Рейнгольд Самійлович, 1908 р., уродженець німецької колонії Хідівка Н.-Волинського району. Проживав у с. Деньги, Золотоніського району. Німець, колгоспник. Заарештований 14.08.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС 21.10.1934 р. ув'язнений на 10 р. Реабілітований 12.08.1966 р. ВТ КВО.

БАСАНСЬКИЙ Стефан Омелькович, 1900 р., с. Ковалівка Драбівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 02.05.1920 р. за приналежність до контрреволюційної організації. Колегія ОВ ВЧК при райвійськкраді 15.07.1920 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 14.10.1991 р. прокурором Черкаської області.

БАСМІЧ Марта Миколаївна, 1917 р., с. Білозір'я Черкаського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця – дружина Басміча П. О., розстріляного за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Басміч Михайло Петрович, 1941 р., син розстріляного Басміча П. О. Взято підписку про невиїзд 22.12.1944 р. ОН при НКВС СРСР 09.06.1945 р. заслала Басміч М. М. (при ній одна дитина) в Актюбінську область на 5 р. Реабілітована 20.05.1994 р. прокурором Черкаської області.

БАСС Тамара Варфоломіївна, 1915 р., уродженка с. Перегонівка Кіровоградської області, мешканка м. Умань. Українка, б/п, рахівник. Заарештована за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 04.08.1945 р. заслана на 5 р. Реабілітована 20.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

БАСЮК Олександра Михайлівна, 1920 р., с. Вороне Жашківського району, українка, середня освіта, вчителька, безпартійна, дружина засудженого 09.03.1944 р. ВТ 40-ї армії за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 6 січня 1946 р. вирішила заслати в Актюбінську область на 5 р. Реабілітована 10.05.1989 р.

БАУМАН Софія Іванівна, 1911 р., м. Умань. Українка, (єврейка, німкеня), малописьменна, б/п, робітниця пивоварного заводу. Заарештована 24.07.1944 року за ст. 54-1 «а» КК УРСР (зареєструвалася під час окупації як німкеня). ОН при НКВС СРСР 15.03.1945 р. заслала на чотири роки в Красноярськ. Реабілітована 13.04.1994 р. прокурором Черкаської області.

БАХАНОВ Олександр Йосипович, 1894 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 29.05.1930 р. в Лубнах за рішенням трійки при колегії ДПУ УРСР від 17.05.1930 р. Похований на цвинтарі м. Лубни. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

БАШТОВИЙ Василь Трохимович, 1892 р., с. Надлак Кіровоградської області, українець, освіта нижча, одноосібник, безпартійний. Заарештований 08.12.1937 р. Постановою КОУ НКВС ув'язнений на 8 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.08.1991 р.

БЕВЗ Лаврентій Микитович, 1895 р., уродженець та мешканець с. Кам'яний Брід Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС і прокурора СРСР 01.12.1937 р. засуджений до ВМП. Розстріляний 17.12.1937 р. Реабілітований Верховний Судом УРСР 28.10.1958 р.

БЕВЗ Нестір Андрійович, 1884 р., уродженець та мешканець с. Кам'яний Брід Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС і прокурора СРСР 01.12.1937 р. засуджений до ВМП. Розстріляний

17.12.1937 р. Реабілітований Верховний Судом УРСР 28.10.1958 р.

БЕВЗ Фока Григорович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Велика Севастьянівка Христинівського району, українець, освіта середня, фельдшер, безпартійний. Заарештований 11.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області приречений до розстрілу. Розстріляний 07.06.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.03.1956 р.

БЕВЗЮК Василь Федорович, 1898 р., с. Коритня Монастирищенського району, українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 23.05.1945 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. ВТ військ МВС Вінницької області 10.09.1945 р. виніс вирок – 10 років позбавлення волі і 5 років пораження у правах. Верховний Суд СРСР 27.12. 1946 р. вирок ВТ військ МВС Вінницької області від 10.09.1945 р. скасував, з-під варти звільнив.

БЕДЕНКО Ганна Петрівна, 1922 р., уродженка с. Галаганівка Чигиринського району, мешкала в м. Кривий Ріг, українка, малописьменна, колгоспниця, безпартійна. Постановою ОН при НКВС СРСР 06.01.1945 р. вислана у Казахстан на 5 років, як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.10.1991 р.

БЕДЕНКО Євдокія Петрівна, 1920 р., уродженка і мешканка с. Галаганівка Чигиринського району, українка, малописьменна, працювала у колгоспі рахівником, безпартійна. Постановою ОН при НКВС СРСР 06.01.1945 р. вислана у Казахстан на 5 років, як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.10.1991 р.

БЕДЕНКО Надія Свиридівна, 1890 р., уродженка і мешканка с. Галаганівка Чигиринського району, українка, малописьменна, колгоспниця, безпартійна. Постановою ОН при НКВС СРСР 06.01.1945 р. вислана у Казахстан на 5 років, як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.10.1991 р.

БЕДЕНКО Настя Петрівна, 1924 р., уродженка с. Галаганівка Чигиринського району, мешкала в м. Кіровоград, українка, малописьменна, колгоспниця, безпартійна. Постановою ОН при НКВС СРСР 06.01.1945 р. вислана у Казахстан на 5 років, як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.10.1991 р.

БЕЗВЕРШЕНКО Оксентій Кузьмович, 1889 р., смт. Катеринопіль, мешканець смт. Драбів однойменного району, українець, письменний, б/п, одноосібник (священик). Заарештований 28.01.1930 р. за ст.ст. 54-11, 54-10 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 29.05.1930 р. зіслала в концтабір на десять років. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.08.1989 р.

БЕЗВУХ Павло Овсійович, 1910 р., уродженець с. Березівка Буцького (нині Маньківського) району, мешканець с. Охматів Жашківського району, українець, колгоспник, освіта нижча, безпартійний. Заарештований 12.12.1940 р. Засуджений Київським обласним судом 21.05.1941 р. на три роки ув'язнення.

БЕЗПАЛИЙ Михайло Антонович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Валява Городищенського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 20.03.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

БЕЗПАЛЬЧЕНКО Яків Андрійович, 1898 р., с. Мала Яблунівка Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, технік ст. ім. Т. Г. Шевченка. Заарештований 20.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний о 24 годині 24.10.1937 р. за рішенням трійки при НКВС по Одеській області від 21.10.1937 р.

Реабілітований прокурором Черкаської області 10.11.1991 р.

БЕКИСЕВИЧ Остап Степанович, 1892 р., м. Тернопіль, мешканець м. Умань, українець, початкова освіта, моторист Уманського водопроводу, безпартійний. Заарештований 22.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-4 КК УРСР. Розстріляний 13.02.1938 р. о 24 год. за постановою НКВС СРСР від 16.01.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 08.06.1989 р.

БЕЛІНСЬКИЙ Леонтій Іванович, 1907 р., уродженець с. Горошки Хмельницької області, мешканець м. Сміла, українець, б/п, робітник. Вироком Київського обласного суду 10.03.1939 р. за ст. 54-10, ч. 1 КК УРСР засуджений на 2 роки позбавлення волі. Реабілітований заступником Генерального Прокурора України 20.11.1992 р.

БЕЛОХА Костянтин Іванович, 1901 р., с. Нехайки Драбівського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник колгоспу «Клин». Заарештований 4 вересня 1937 р. за ст. 54-1 КК УРСР. Трійка при ХОУ НКВС 29.09.1937 р. вирішила ув'язнити на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.08.1989 р.

БЕНЕШ Костянтин Йосипович, 1899 р., уродженець с. Мизоч Рівненської області, мешканець м. Христинівка, чех, б/п, кондуктор. Заарештований 28.01.1930 р. Постановою трійки ДПУ УРСР 23.05.1931 р. ув'язнений за ст. 54-6 КК УРСР на 5 р. концтаборів. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.12.1991 р.

БЕРЕЖНИЙ (Бережной) Василь Митрофанович, 1900 р. с. Білоусівка Драбівського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

БЕРЕЖНИЙ (Бережной) Григорій Митрофанович, 1900 р. с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 08.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 14.06.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

БЕРЕЖНИЙ (Бережной) Омелян Филонович, 1887 р. с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 08.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 04.08.1932 р. позбавлений волі на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

БЕРЕЗНЯК Ілля Іванович, 1905 р., с. Чехівка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 30.01.1942 р. за ст. 58-10 ч. 2 КК РРФСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 22.03.1942 р. позбавлений волі на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області в листопаді 1989 р.

БЕРЕЗНЯК Олексій Адамович, 1906 р., с. Остапівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. постановила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

БЕРЕЗНЯК Спиридон Андрійович, 1868 р., с. Остапівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

БЕРКУТ Євдоким Миронович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Мліїв Городищенського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 19.03.1938 р. за ст.ст. 54-2,

54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

БЄЛІНСЬКИЙ Ігор Михайлович, 1904 р., с. Нехайки Драбівського району, українець, письменний, б/п, писар штабу 137 полку. Заарештований 26.01.1927 р. за ст. 66 КК УРСР. ОН ДПУ УРСР 24.08.1927 р. зіслала на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.10.1991 р.

БЄЛІНСЬКИЙ Кирило Гнатович, 1918 р., уродженець м. Гусятин, мешканець с. Завалля (нині околиця м. Монастирище), українець, б/п, освіта середня, працював охоронцем. Заарештований 01.11.1937 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від (дата не вказана) грудня 1937 року приречений до розстрілу. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 24.09.1991 р.

БИКОВ Василь Гнатович, 1900 р., уродженець с. Глиномодишин (Польща), мешканець с. Ковалівка Драбівського району, поляк, малописьменний, безпартійний, працював на залізниці робітником. Заарештований 16.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 28.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.06.1989 р.

БИРКА Микола Антонович, 1892 р., уродженець та мешканець с. Кліщинці Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 17.03.1938 р. за ст.ст. 54-10 ч. 1, 54-11 КК УРСР. Постановою Градизького РВ НКВС від 01.04.1940 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

БИСТРИК Тимофій Трохимович, 1901 р., с. Дивине Бєлгород-Дністровського району Одеської області, мешканець м. Жашків, українець, письменний, член ВКП(б), робітник Жашківського «Заготскот». Заарештований 28.09.1937 р. за ст. 54-6 (підозра в шпигунстві) КК УРСР. Розстріляний 17.12.1937 р. о 24 год. за постановою НКВС СРСР від 26.11.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.06.1989 р.

БИЧЕНКО Степан Прокопович, 1877 р., с. Чемериське Звенигородського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 22.01.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 09.05.1930 р. вирішила ув'язнити на п'ять років. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.01.1992 р.

БИЧОВИЙ Іван Іванович, 1893 р., с. Стукалівка Гребінківського району Полтавської області, українець, грамотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 08.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 04.08.1938 р. позбавила волі на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

БИЧОК Данило Андрійович, 1885 р., с. Ребедайлівка Кам'янського району, українець, письменний, б/п, одноосібник. Заарештований 15.01.1921 р. за підозрою в бандитизмі. Судтрійка при Кременчуцькій губернії 06.02.1921 р. постановила розстріляти протягом 24 годин. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.09.1991 р.

БИЧОК Іван Герасимович, 1893 р., с. Ребедайлівка Кам'янського району, українець, письменний, б/п, одноосібник. Заарештований 15.01.1921 р. за підозрою в бандитизмі. Судтрійка при Кременчуцькій губернії 06.02.1921 р. постановила розстріляти протягом 24 годин. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.09.1991 р.

БИЧОК Устим Герасимович, 1897 р., с. Ребедайлівка Кам'янського району, українець, письменний, б/п, одноосібник. Заарештований 15.01.1921 р. за підозрою в бандитизмі. Судтрійка при Кременчуцькій губернії 06.02.1921 р. постановила розстріляти протягом 24 годин. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.09.1991 р.

БІГАНОВСИЛО Іван Андрійович, 1896 р., уродженець с. Пугачівка Жашківського району, мешканець с. Завалля (нині околиця м. Монастирище), українець, член ВКП(б) до 1936 р. Заарештований 21.12.1937 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 31.01.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 25.02.1938 р. Реабілітований військовим прокурором КВО 25.06.1989 р.

БІДНИЙ Юхим Юхимович, 1899 р., с. Райгород Кам'янського району, українець, письменний, б/п, агроном Звенигородської МТС. Колегія ОДПУ УРСР 02.07.1933 р. позбавила волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.08.1989 р.

БІЛАН Костянтин Ілліч, 1904 р., уродженець та мешканець м. Черкаси. Українець, б/п, освіта середня, майстер рафзаводу. Заарештований 20.10.1937 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою 3 від. УДБ УРСР Черкаського РВ НКВС 23.11.1937 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

БІЛАН Надія Павлівна, 1925 р., уродженка ст. ім. Т. Шевченка Смілянського району, мешканка м. Черкаси. Українка, б/п, 7 класів, працювала в їдальні. Заарештована 10.06.1946 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 10.06.1946 р. вислана в Казахстан на п'ять років. Реабілітована 17.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

БІЛАН Настя Мойсеївна, 1901 р., уродженка с. Ковалиха Смілянського району, мешканка м. Черкаси. Українка, малописьменна, б/п, працювала санітаркою. Заарештована 10.06.1946 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 10.06.1946 р. вислана в Казахстан на п'ять років. Реабілітована 23.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

БІЛИК Ксенафонт Маркович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Пляківка (нині с. Ревівка) Кам'янського району. Українець, письменний, б/п, на день арешту червоноармієць. Заарештований 25.04.1942 р. за ст. 58-10 ч. 2 КК РРФСР. Постановою ОВ НКВС 44 армії від 17.05.1942 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 17.05.1942 р. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 18.11.1994 р.

БІЛЯВСЬКИЙ Левко Володимирович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Ризине Звенигородського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 18.09.1928 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 05.04.1929 р. висланий в Сибір терміном на три роки. Реабілітований 01.09.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

БІЛЯНСЬКИЙ Вікентій Альбертович, 1886 р., уродженець м. Київ, мешканець с. Балаклея Смілянського району. Поляк, б/п, освіта н/середня, технічний керівник Смілянського ліспромгоспу. Заарештований 30.04.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Вироком Київського обласного суду 07.06.1937 р. засуджений на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 18.05.1992 р.

БІСКУНСЬКИЙ Анатолій Павлович, 1904 р., уродженець с. Романів Житомирської області, зоотехнік радгоспу «Комінтерн» Чорнобаївського району, Особливою нарадою НКВС 29.01.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.09.1991 р.

БЛАГОМИСЛОВ Іван Миколайович, 1903 р., уродженець м. Одеса, мешканець м. Жашків, росіянин, освіта вища, бухгалтер, безпартійний. Заарештований 29.09.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС 09.10.1938 р. ув'язнений на 8 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.06.1989 р.

БЛАЖЕВСЬКИЙ Григорій Аристархович, 1894 р., м. Канів, українець, малописьменний, б/п, пічник. Заарештований 20.12.1928 р. за ст.ст. 58-10, 59-3 КК РРФСР. Постановою ОДПУ 16.08.1929 р. ув'язнений на п'ять років. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.08.1991 р.

БЛИНІВСЬКИЙ Олександр Адамович, 1892 р., уродженець м. Грано Подільської області, мешканець с. Василиця Черкаського району, українець, рахівник, безпартійний. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

БЛЯХАРСЬКИЙ Юзеф Іванович, 1887 р., с. Боднарівка Івано-Франківської області, мешканець с. Розсохуватка Катеринопільського району, українець, тесля колгоспу ім. Будьонного, безпартійний. Заарештований 19.03.1933 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 28.04.1933 р. ув'язнений в концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.04.1989 р.

БОБЕЛЬ Сава Никифорович, 1895 р., с. Коржова Уманського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 19.05.1921 р. за контрреволюційну діяльність. Уманська повітова ЧК 08.09.1921 р. вирішила ув'язнити в концтабір на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.08.1991 р.

БОБИР Федір Захарович, 1894 р., с. Нечипорівка Драбівського району. Українець, б/п, хлібороб. Заарештований 01.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 29.05.1930 р. засуджена на 5 років концтабору. Реабілітований 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

БОБРИЦЬКИЙ Пилип Петрович, 1877 р., уродженець і мешканець с. Мала Яблунівка Смілянського району, українець, малописьменний, слюсар, пенсіонер, безпартійний. Заарештований 03.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-6 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 08.06.1938 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований ВП КВО 29.09.1989 р.

БОБРОВ Петро Сергійович, 1898 р., м. Черкаси, українець, б/п, слюсар цукрозаводу. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

БОБУХ Уляна Олексіївна, 1903 р., уродженка с. Митьки (нині с. Новоукраїнка) Чорнобаївського району, мешканка с. Скородистик Чорнобаївського району, українка, колгоспниця, безпартійна. Постановою особливої наради МДБ СРСР 18.12.1946 р. заслана в Талди-Курганську область на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.08.1991 р.

БОГАТЬКО Петро Антонович, 1903 р., уродженець с. Кашпирівка Київської області, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, десятник в кар'єрі, безпартійний. Заарештований 28.09.1937 р. за ст.ст. 54-1 «а», 54-9 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР 01.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.12.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.07.1989 р.

БОГАЦЬКИЙ Давид Юхимович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Хлистунівка Городищенського району, українець, малописьменний, грабар на цегельному заводі, безпартійний. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

БОГДАН Григорій Якович, 1900 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

БОГДАНОВ Михайло Олександрович, 1885 р., уродженець м. Канськ Барабинського району (Росія), мешканець смт. Чорнобай.

Росіянин, малописьменний, б/п, службовець, працював в універмазі продавцем. Заарештований 10.02.1938 р. за ст.ст. 58-10, 54-11 КК УРСР. Постановою засідання особливої трійки УНКВС по Полтавській області від 21-23.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.05.1938 р. Реабілітований президією Черкаського обласного суду 13.03.1958 р.

БОГДАНОВИЧ Борис Феофанович, 1894 р., уродженець с. Житники Жашківського району, мешканець м. Умань, українець, учасник ансамблю кобзарів. Заарештований 28.11.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 22.07.1933 р. з-під варти звільнений з забороною проживання в 12-ти населених пунктах СРСР на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 06.06.1989 р.

БОГДАНОВИЧ Софія Іванівна, 1905 р., уродженка Польщі, мешканка м. Тальне, полячка, освіта середня, безпартійна, працювала зав. санітарно-бактеріологічною лабораторією в м. Тальне. Заарештована 14.04.1938 р. за ст. 54-1 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 21.09.1938 р. приречена до розстрілу. Розстріляна 30.09.1938 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 17.07.1989 р.

БОГО Степан (Іштван) Степанович, 1890 р., Австро-Угорщина, мешканець м. Христинівка, угорець, член ВКП(б), малописьменний, кондуктор ст. Христинівка. Заарештований 03.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при УНКВС по Одеській області 03.12.1937 р. постановила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.08.1989 р. Відновлений у членстві КПРС 15.06.1990 р. Черкаським ОК КПУ.

БОГУН Микита Савович, 1903 р., с. Березняки Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, слюсар колісного цеху Смілянського ПВРЗ. Заарештований 30.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 04.01.1938 р. о 24 год. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 31.10.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.07.1989 р.

БОГУСЛАВСЬКИЙ Володимир Сидорович, 1898 р., уродженець с. Кременець (Польща), мешканець м. Христинівка однойменного району, українець, малописьменний, колишній член ВКП(б), працював слюсарем. Заарештований 17.01.1938р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою 8 відділу ГУДБ НКВС СРСР від 28.02.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.05.1989 р.

БОЖКО Андрій Терентійович, 1887 р., с. Потапці Канівського району. Українець, б/п, хлібороб. Постановою особливої наради ОДПУ 20.09.1929 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 17.03.1992 р. прокурором Черкаської області.

БОЖКО Іван Іванович, 1870 р., с. Дахнівка Черкаського району, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 16.10.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки ДПУ УРСР 20.12.1930 р. висланий у Північний край на 5 р.

БОЙКО Данило Гнатович, 1904 р., с. Демки Драбівського району, українець, колгоспник, безпартійний. Заарештований 05.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої трійки НКВС по Харківській області 15.09.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 08.08.1991 р.

БОЙКО Іван Васильович, 27 років, с. Ребедайлівка Кам'янського району, українець, письменний, б/п, інвалід «Німецької війни», селянин. Затриманий 29.10.1920 р. за підозрою в шпигунстві. Колегія секретно-оперативного відділу Київського губернського ЧК 20.03.1921 р. справу припинила у зв'язку з втечею підозрюваного і оголосила розшук.

БОЙКО Леонід Феодосійович, 1918 р., с. Тальянки Тальнівського району. Українець, б/п, освіта – 6 класів, червоноармієць. Заарештований 29.09.1943 р. за ст. 55-1 п. «б» КК

РРФСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР був ув'язнений на 8 років ВТТ. Реабілітований 21.10.1992 р. Військовим прокурором відділу Військової прокуратури МВО.

БОЙКО Пелагея Леонтіївна, 1897 р., уродженка та мешканка с. Мельники Чорнобаївського району. Українка, б/п, розкуркулена, колгоспниця. Заарештована 23.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Ірклїівського РВ НКВС 07.06.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнена.

БОЙКО Тихін Пантелеймонович, 1900 р., с. Мокра Калигірка Катеринопільського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 24.12.1920 р. як член політбанди Гризла. Слідчий ОВ ст. Бобринська (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка) Південно-Західної залізниці 08.01.1921 р. запропонував розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.08.1991 р.

БОЛТМАН Ганна Андріївна, 1892 р., уродженка і мешканка с. Верхнячка Христинівського району, полячка, малописьменна, безпартійна, працювала на ст. Христинівка вагарем. Заарештована 30.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 26.10.1937 р. ув'язнена у ВТТ на 10 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 17.07.1989 р.

БОНДАР Артем Данилович, 1891 р., с. Старосілля Городищенського району, українець, малописьменний, безпартійний, без певного виду діяльності. Заарештований 28.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійкою при КОУ НКВС ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.06.1989 р.

БОНДАРЕНКО Григорій Савович, 1902 р., с. Поташ Тальнівського району, українець, б/п, грамотний, землевпорядник Тальнівського райземвідділу. Заарештований 22.04.1938 р. за ст.ст. 54-4 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 19.05.1938 р. о 23 год. За рішенням трійки при КОУ НКВС від 25.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.07.1957 р.

БОНДАРЕНКО Кирило Якович, 1902 р., уродженець та мешканець с. Мокра Калигірка Шполянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 07.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 28.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 03.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.01.1958 р.

БОНДАРЧУК Харитон Зіновійович, 1879 р., с. Колодисте Тальнівського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 11.04.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР 16.08.1929 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 02.11.1993 р.

БОРИСОВ Анатолій Георгійович, 1916 р., уродженець м. Черкаси, мешканець м. Кяхта Бурятської АРСР, росіянин, освіта 7 класів, зав. бензоскладом, безпартійний. Заарештований 09.11.1941 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 13.02.1943 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.07.1989 р.

БОРИСОВИЧ Спиридон Корнійович, 1900 р. с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 10.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. вирішила позбавити волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

БОРОВИК Олександра Климівна, 1897 р., уродженка і мешканка с. Боровикове Звенигородського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Постановою ОН при НКВС СРСР від 28.07.1945 р. за директивою НКВС СРСР від 30.05.1942 р. вислана в Казахстан (Актюбінську область) на п'ять років. Реабілітована 19.09.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

БОРОДАЙ Софія Федорівна, 1918 р., уродженка та мешканка с. Жовнине Чорнобаївського району. Українка, б/п, освіта – 7 класів, пекар. Заарештована 31.07.1942 р. за ст. 54-1, ч. 11 КК УРСР. Постановою заст. наркома ВД ТАРСР 30.11.1942 р. справу припинено, з-під варти звільнена 22.12.1942 р.

БОРОДАЙ Федір Трохимович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Жовнине Чорнобаївського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 16.12.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 08.02.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 02.04.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.03.1989 р.

БОРОК Дмитро Миколайович, 1880 р., с. Копіювата Канівського району. Українець, б/п, освіта середня, вчитель. Заарештований 11.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою прокурора Канівського району РВ НКВС від 13.03.1939 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

БОСЕНКО Дмитро Петрович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Дирдине Городищенського району, українець, середня освіта, працював агрономом райземвідділу, безпартійний. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2,54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

БРАЖЕНКО Іов Володимирович, 1884 р., уродженець с. Бровахи, мешканець с. Гарбузин Корсунь-Шевченківського району. Українець, б/п, священик. Заарештований 11.11.1928 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ 16.08.1929 р. висланий на Урал на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 02.11.1993 р.

БРЕНГАУЗ Борис Григорович, 1910 р., с. Тарнава Монастирищенського району, мешканець м. Умань, єврей, слюсар заводу «Труд», безпартійний. Заарештований 31.03.1933 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою трійки ПП ОДПУ ДВК 17.08.1933 р. ув'язнений на три роки в концтабір. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.06.1989 р.

БРОВАРСЬКИЙ Семен Назарович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Станіславчик Шполянського району. Українець, б/п, малописьменний, працював у особистому господарстві. Заарештований 13.06.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням ОН ОДПУ СРСР від 16.08.1929 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 27.07.1993 р.

БРОВЧЕНКО Іван Григорович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Саморідня Корсунь-Шевченківського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.03.1929 р. за ст.ст. 58-10 і 54-7, 67 КК УРСР Постановою засідання колегії ОДПУ (судове) від 16.08.1929 р. ув'язнений в концтабір на 5 р. Реабілітований 13.04.1994 р. прокурором Черкаської області.

БРОДНЕВСЬКИЙ Михайло Йосипович, 1875 р. м. Сміла, поляк, освіта нижча, безробітний, безпартійний. Заарештований 09.08.1929 р. за ст.ст. 54-6, 196 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 16.10.1929 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований військовим прокурором КВО в липні 1989 р.

БРОДОВИЧ Іван Броніславович, 1891 р., уродженець ст. Миронівка Київської області, мешканець м. Сміла, поляк, освіта середня, працював діловодом на ст. ім. Т. Г. Шевченка, безпартійний. Заарештований 23.10.1930 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 14.03.1931 р. висланий у Північний край на 5 р. Реабілітований військовим прокурором КВО 08.07.1989 р.

БРОСЬ Андрій Андрійович, 1899 р., с. Тальянки Тальнівського району, українець, безпартійний, міліціонер. Заарештований 14.03.1921 р. Постановою колегії Уманської ЧК 23 квітня 1921 р. ув'язнений в концтабір на три

роки. Заарештований як заручник за брата, звинуваченого в к.-р. діяльності. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.04.1992 р.

БРУС Марко Платонович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Мошни Черкаської області. Українець, б/п, малописьменний. Заарештований 12.07.1919 р. – постановою Черкаської ЧК приречений до розстрілу. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 17.08.1991 р.

БРЯНСЬКИЙ Михайло Лаврентійович, 1878 р., с. Сипарка (Вінницька область), мешканець ст. Монастирище однойменного району. Українець, б/п, письменний, бригадир колій. Заарештований 07.02.1937 р. (стаття відсутня). Трійка при КОУ НКВС 09.03.1938 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 29.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

БУДАКВА Василь Дмитрович, 1900 р. уродженець і мешканець м. Христинівка, українець, малописьменний, колгоспник, в 1932 р. виключений із кандидатів у члени ВКП(б). Заарештований 28.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою засідання трійки УНКВС по Київській області 10.05.1938р. приречений до розстрілу. Розстріляний 07.06.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.03.1956 р. Відновлений в кандидатах у члени ВКП(б) 27.10.1989 р. Черкаським ОК КПУ.

БУДАЛА Андрій Трохимович, 1870 р., с. Хрестителеве Чорнобаївського району. Українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Взято підписку про невиїзд 08.03.1929 р., підозрюваний за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при ОДПУ УРСР від 02.08.1929 р. зіслала на Північ на три роки. Реабілітований 17.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

БУДАЛОВСЬКИЙ Ілько Семенович, 1870 р., с. Максимівка Уманського району. Українець, б/п, письменний, зав. складом Тальнівського цукрового заводу. Заарештований 15.12.1937 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Розстріляний 19.02.1938 р. о 24 годині за постановою НКВС СРСР від 07.01.1938 р. Реабілітований 19.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

БУДИЛО Олексій Сидорович, 1889 р., уродженець та мешканець с. Васютинці Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, голова Васютинської с/кооперації. Заарештований 29.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Іркліївського РВ НКВС від 28.05.1938 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

БУЗДУГАН Василь Тихонович, 1896 р., с. Жовнине Чорнобаївського району, українець, колгоспник, безпартійний. Заарештований 01.10.1937 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС по Полтавській області 13.11.1937 р. ув'язнений в ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.06.1989 р.

БУЗОВСЬКИЙ Григорій Федосійович, 1890 р., уродженець та мешканець с. Багва Маньківського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 09.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київського області відділу від 13.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 03.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 04.11.1968 р.

БУЗЬКО Михайло Левкович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Галаганівка Чигиринського району. Українець, малописьменний, б/п, працював у колгоспі на різних роботах. Заарештований 20.04.1938 р. за ст. 58-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований 13.03.1958 р. президією Черкаського обласного суду.

БУКА Василь Лаврентійович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Михайлівка Драбівського району, українець, б/п, хлібороб. Заарештований 29 вересня 1932 року. Звинувачувався за ознаками ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР від 6 грудня 1932 р. приречений на 5 років позбавлення

волі. Реабілітований 19 червня 1989 р. прокурором Черкаської області.

БУЛАВКА Кирило Іванович, 1902 р., с. Глибочок Тальнівського району, українець, середня освіта, безпартійний, бухгалтер Тальнівського райфінвідділу. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС 05.10.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1989 р.

БУЛАТЕЦЬКИЙ Іван Павлович, 1897 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

БУР'ЯН Петро Петрович, 1910 р., уродженець с. Валява Городищенського району, мешканець м. Тамбов, українець, військовослужбовець, освіта 2 класи, безпартійний. Заарештований 26.12.1941 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 09.05.1942 р. ув'язнений на 10 р. у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.05.1989 р.

БУРБА Домнікія Варфоломіївна, 1908 р., станиця Староджереліївська Краснодарського краю, українка, безпартійна, студентка Краснодарського пединституту. Заарештована в січні 1931 року за ст.ст. 5-11, 54-2 КК УРСР. Судова трійки при колегії ДПУ УРСР 26.02.1931 р. постановила умовно ув'язнити на три роки. Реабілітована прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

БУРЛАКА Михайло Гаврилович, 1894 р., уродженець та мешканець с. Соболівка Шполянського району. Українець, б/п, малописьменний, тесля. Заарештований 05.03.1931 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою Шполянського РВ ДПУ від 14.03.1931 р. справу закрито.

БУРЛАКА Михайло Павлович, 1871 р., с. Шельпахівка Христинівського району. Українець, малописьменний, із «глитаїв» (16 душ сім'ї), в 1922-1923 рр. був відповідачем, б/п, хлібороб. Заарештований 16.04.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 12.09.1929 р. за постановою колегії ОДПУ УРСР від 26.08.1929 р. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 10.05.2006 р.

БУРЛАЧЕНКО Анатолій Федорович, 1897 р., с. Березівка Маньківського району. Українець, б/п, малописьменний, столяр. Заарештований 27.04.1927 р. Постановою особливої наради ОДПУ 19.12.1927 р. висланий в Комі АРСР на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.07.1994 р.

БУРЛАЧЕНКО Василь Миронович, 1885 р., с. Гереженівка Уманського району, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, безпартійний, одноосібник. Заарештований 11.09.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 31.08.1932 р. ув'язнила на 5 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.07.1989 р.

БУРЛАЧЕНКО Сергій Федорович, 1884 р., с. Березівка Маньківського району. Українець, б/п, столяр. Заарештований 27.04.1927 р. за ст. 58-10 ч. ІІ. Постановою особливої наради ОДПУ 19.12.1927 р. висланий в Комі АРСР на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.07.1994 р.

БУРТОВИЙ Андрій Степанович, 1900 р., уродженець та мешканець с. Чорна Кам'янка Маньківського району. Українець, б/п, малописьменний, коваль. Заарештований 15.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР від 09.10.1938 р. ув'язнений на 8 р. ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.02.1982 р.

БУРТОВИЙ Кіндрат Євдокимович, 1861 р., уродженець та мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований

04.11.1937 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою Градизького РВ НКВС від 17.12.1937 р. з-під варти звільнений по старості (76 р.) і за станом здоров'я.

БУРТОВИЙ Кіндрат Євдокимович, 1871 р., уродженець та мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Дата арешту відсутня. 20.04.1929 р. протокол допиту ДПУ. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 12.07.1929 р. висланий у Північний край на 3 р. Відомостей про реабілітацію немає.

БУРТОВИЙ Михайло Іванович, 1905 р., уродженець ст. Сколе Львівської області, мешканець м. Звенигородка, українець, б/п, робітник ст. Ясинувата. Рішенням Київського обласного суду за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР засуджений на 3 роки з пораженням у правах на 2 роки. Реабілітований заступником Генерального Прокурора України 30.06.1993 р.

БУРУЕВ Микола Павлович, 1896 р., м.Сміла, росіянин, письменний, б/п, прапорщик Червоної армії. Заарештований 02.05.1920 р. за контрреволюційну діяльність. Колегія ОВ 44 стр. дивізії 24.05.1920 р. постановила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.08.1991 р.

БУРЧАК Пилип Миколайович, 1895 р., уродженець та мешканець с. Яцківці (нині с. Долинка) Монастирищенського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 20.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Вінницької області від 25-26.11.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 02.06.1970 р.

БУРЯК Павло Лук'янович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Петропавлівка Городищенського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

БУРЯКІВСЬКИЙ Іван Іванович, 1884 р., с. Харківка Маньківського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 17 березня 1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР 05.07.1929 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.04.1994 р.

БУТ Іван Павлович, 1902 р., уродженець хут. Ломохівщина Лазірського району Полтавської області, мешканець с. Кононівка Драбівського району, українець, коваль, малописьменний, безпартійний. Заарештований 30.09.1937 р. Постановою особливої трійки НКВС по Полтавській області 17-19.11.1937 р. позбавлений волі на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.05.1989 р.

БУЦ Марія Мефодіївна, 1926 р., уродженка і мешканка с. Верхнячка Христинівського району. Українка, малописьменна, б/п. Заарештована 27.10.1945 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 27.10.1945 р. вислана в Казахстан на п'ять років. Реабілітована 23.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

БУЦ Параска Трохимівна, 1905 р., уродженка с. Івангород, мешканка с. Верхнячка Христинівського району. Українка, малописьменна, б/п, працювала у колгоспі. Заарештована 27.10.1945 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 27.10.1945 р. вислана в Казахстан на п'ять років. Реабілітована 17.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

БУЧКО Марина Василівна, 1891 р., с. М.Медвежка (Волинь), мешканка ст. ім. Т. Г. Шевченка, українка, неписьменна, без певних занять. Заарештована 20.06.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-6 КК УРСР. Розстріляна в жовтні 1938 р. за рішенням трійки при УНКВС по

Одеській області від 29.09.1938 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 12.09.1989 р.

БУШИНСЬКИЙ Володимир Єлисейович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Пеніжкове Христинівського району. Українець, освіта середня, б/п, вчитель. Заарештований 18.09.1944 р. за ст.ст. 54-1 «а» і 54-11 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 10.03.1945 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований 17.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ВАЙНЕР Арон Шмулевич, 1898 р., уродженець та мешканець м. Умань. Єврей, чл. ВКП(б) з 1930 р., письменний, столяр. Заарештований 20.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11, 54-10 КК УРСР. Є постанова про продовження перебування під вартою. Інших даних немає.

ВАЙЦЕХОВСЬКИЙ Олександр Григорович, 1902 р., уродженець та мешканець смт. Катеринопіль. Українець, освіта середня, член ВКП(б), учень агрошколи. Заарештований 16.02.1923 р. за ст. 69 і 189 УРСР. Постановою прокурора від 25.02.1925 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ВАКУЛА Федір Миколайович, 1903 р., уродженець м. Полтава. Проживав у м. Умань. Українець, б/п, письменний, тесля. Заарештований 22.05.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою нач. відділу Уманського МВ КДБ від 19.07.1944 р. по ст. 197 ч. 2 КК УРСР направлений в спецтабір НКВС СРСР. Відомостей про реабілітацію немає.

ВАКУЛЕНКО Кирило Прохорович, 1887 р., уродженець с. Ліпляве Канівського району, мешканець ст. ім. Постишева (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка) Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, працював головним кондуктором ст. ім. Постишева. Заарештований 14.11.1937 р. за ст.ст. 54-8, 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки УНКВС по Одеській області 04.12.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.05.1989 р.

ВАЛИЦЬКА Ярина Теофілівна, 1908 р., уродженка м. Радан (Польща), мешканка м. Черкаси, полячка, малописьменна, із робітників, безпартійна, працювала бригадиром дзеркального цеху Черкаської артілі «Объединенный труд». Заарештована 20.11.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 22.12.1937 р. ув'язнена у ВТТ на 10 р. Реабілітована 08.07.1989 р. ВП КВО.

ВАЛОВИЙ Степан Павлович, 1886 р., уродженець смт. Чорнобай. Проживав у м. Черкаси. Українець, б/п, малописьменний, робітник. Заарештований 30.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Чорнобаївського РВ НКВС від 11.06.1939 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ВАНОВСЬКИЙ Олексій Михайлович, 1894 р., уродженець м. Ленінград, мешканець м. Шпола, росіянин, освіта середня, кол. член ВКП(б), працював на цукровому заводі м. Шпола. Заарештований 20.01.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при КОУ НКВС УРСР 03.10.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.10.1938 р. Реабілітований ВП КВО 02.08.1989 р.

ВАРАВА Григорій Петрович, 1884 р., уродженець і мешканець м. Канів, українець, неповна середня освіта, безпартійний, працював плановиком на Канівському меблевому комбінаті. Заарештований 09.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР 11.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 18.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 13.06.1989 р.

ВАРАВА Олександра Іванівна, 1896 р., уродженка і мешканка м. Канів, українка, малописьменна, домогосподарка, безпартійна. Заарештована 17.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 21.06.1938 р. вислана в Казахстан як соціально небезпечний елемент на 5 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.09.1991 р.

ВАРЯНИЦЯ Терентій Іванович, 1887 р., с. Суха Калигірка Катеринопільского

району, мешканець м. Одеса, українець, початкова освіта, безпартійний, вантажник Одеського порту. Заарештований 29 квітня 1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 03.05.1933 р. вирішила заслати на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 21.06.1989 р.

ВАРЯНИЦЯ Филимон Григорович, 1901 р., с. Неоновичі Львівської області, мешканець м. Черкаси, українець, малописьменний, безпартійний, вантажник ст. Черкаси. Заарештований 08.08.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 09.10.1937 р. вирішила ув'язнити на 10 р. у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.06.1989 р.

ВАСИЛЕВСЬКИЙ Антін Лук'янович, 1874 р., уродженець с. Котоня (Польща), мешканець м. Черкаси, поляк, малописьменний, безпартійний, кочегар депо Черкаси. Заарештований 11.02.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 13.06.1989 р.

ВАСИЛЕВСЬКИЙ Володимир Костянтинович, 1895 р., уродженець с. Смарклич (Польща), мешканець м. Умань, поляк, малописьменний, безпартійний, працював на цегельному заводі сторожем. Заарештований 28.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання 8 відділу ГУДБ НКВС СРСР 30.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 08.12.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.05.1989 р.

ВАСИЛЕНКО Василь Григорович, 1897 р., с. Жовнине Чорнобаївського району, українець, грамотний, рахівник у колгоспі, безпартійний. Заарештований 08.12.1937 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС по Полтавській області приречений до розстрілу. Розстріляний 09.01.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.08.1989 р.

ВАСИЛИГА Параска Григорівна, 1905 р., уродженка і мешканка с. Янич (нині с. Іванівка) Чигиринського району, українка, малописьменна, колгоспниця, безпартійна. Постановою ОН при НКВС 09.06.1945 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» вислана у Казахстан на 5 років. Реабілітована прокурором Черкаської області 18.08.1991 р.

ВАСИЛЬЧЕНКО Андрій Андрійович, 1896 р., с. Виноградне Кіровоградської області, мешканець м. Васильків Київської області. Українець, письменний, б/п, завідуючий Монастирищенської дільниці. Заарештований 31.12.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР (шпигунство). Розстріляний 05.03.1938 р. о 4 год. За рішенням НКВС і Прокурора СРСР від 08.02.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.09.1991 р.

ВАСИЛЬЧИШИН Михайло Іванович, 1900 р., уродженець с. Августівка Бережанського повіту (Галичина), мешканець с. Хижня Жашківського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 23.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 21.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 30.09.1938 р. Реабілітований військовим прокурором КВО 08.07.1989 р.

ВАСЬКЕВИЧ Володимир Йосипович, 1900 р., м. Славута, мешканець с. Синиця Христинівського району, українець, початкова освіта, до 1932 р. член ВКП(б), колгоспник. Заарештований 13.05.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Розстріляний 05.10.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 25.09.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.06.1989 р.

ВАТАЖОК Василь Трохимович, 1872 р., с. Пилиповичі Оржицького району Полтавської області, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ВАХНІН Іван Митрофанович, 1894 р., уродженець та мешканець хут. Чернеги Чигиринського району. Українець, б/п, письменний, колгоспник. Заарештований 13.06.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Чигиринського РВ НКВС від 01.09.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ВАЦЕЛЬ Петро Йосипович, 1892 р., уродженець м. Рига (Латвія), мешканець с. Вороне Жашківського району, латвієць, безпартійний, малописьменний. Заарештований 23.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 21.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 30.09.1938 р. Реабілітований військовим прокурором КВО 08.07.1989 р.

ВАЩЕНКО Яків Степанович, 1886 р., м. Умань. Українець, освіта вища, головний топограф, б/п, службовець міськкомунсоюзу. Заарештований 30.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ДПУ УРСР 07.05.1930 р. вирішила умовно зіслати в концтабір на три роки. Реабілітований 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ВДОВИЧЕНКО Василь Устинович, 1907 р., уродженець с. Гусакове Звенигородського району, мешканець м. Ленінград, українець, освіта середня, колишній член ВКП(б), військовослужбовець. Заарештований 25.09.1937 р. за ст. 58-6 КК РРФСР. Постановою ОН НКВС і Прокурора СРСР 16.12.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований військовим прокурором КВО 08.07.1989 р. Черкаським обкомом КПУ 22.12.1989 р. відновлений в КПРС.

ВДОВИЧЕНКО Іван Петрович, 1903 р., с. Козацьке Звенигородського району, мешканець м. Сталінград, українець, малописьменний, робітник тракторного заводу, безпартійний. Заарештований 19.12.1941 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Особлива нарада при НКВС 03.10.1942 р. ув'язнила на 5 р. у ВТТ з відстрочкою до закінчення війни, і направила у діючу армію. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.11.1989 р.

ВЕДМЕДЕНКО Парасковія Тимофіївна, 1921 р., уродженка та мешканка с. Ломувате Черкаського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспник. Постановою особливої наради НКВС від 15.02.1946 р. вислана на 5 років. Постановою КВО 16.10.1965 р. справу припинено.

ВЕЛИЧКО Уляна Денисівна, 1924 р., с. Деренківець Корсунь-Шевченківського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Постановою особливої наради НКВС 06.05.1946 р. заслана в Актюбінську область на 5 років. Реабілітована 18.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

ВЕРБОВИЙ Опанас Федорович, 1908 р., с. Козацьке Звенигородського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 12.07.1930 р. Постановою трійки ДПУ УРСР 30.09.1930 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 06.11.1991 р.

ВЕРВИКИШКА (Вирвикишка) Григорій Олексійович, 1891, с. Савківка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, із «глитаїв», колгоспник колгоспу «Червона Україна», безпартійний. Заарештований 03.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 10.09.1937 р. ув'язнила на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.06.1989 р.

ВЕРЕДА Дмитро Семенович, 1882 р., м. Черкаси, українець, письменний, міщанин, безпартійний. Заарештований 22.12.1920 р. за участь у повстанні григор'євців. Кременчуцька Губчека 06.02.1921 р. вирішила розстріляти протягом 24 годин. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.08.1991 р.

ВЕРЕМЕЄВИЧ Володимир Петрович, 1888 р., уродженець с. Ослово Гродненської губернії (Білорусь), мешканець с. Балаклея Смілянського району, білорус, освіта нижча, кухар, безпартійний. Заарештований 20.10.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 29.10.1937 р. приречений до

розстрілу. Розстріляний 13.11.1937 р. Реабілітований військовим прокурором КВО 13.06.1989 р.

ВЕРКШТЕЙН Іван Миколайович, 1898 р., уродженець с. Заражане (Бесарабія), мешканець с. Червоний Кут Жашківського району. Німець, б/п, освіта незакінчена середня, службовець. Заарештований 21.01.1942 р. Помер у лікарні в'язниці 16.02.1942 р. від крупозного запалення легенів.

ВЕРНЕТА Прокіп Миколайович, 1904 р., с. Остапівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії при ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ВЕРХОВСЬКИЙ Гнат Федорович, 1882 р., м. Сміла, українець, письменний, б/п, завідуючий господарством Смілянського цукрозаводу. Колегія ОВ ВЧК при райвійськраді 12-ої Червоної армії 03.09.1920 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 16.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ВИДМИДЕНКО Феня Тимофіївна, 1912 р., уродженка і мешканка с. Коврай І Чорнобаївського району, українка, малописьменна, домогосподарка, безпартійна. Постановою ОН при НКВС СРСР 11.11.1944 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» вислана у Казахстан на 5 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.08.1991 р.

ВИКЛЮКА Сергій Іванович, 1903 р., уродженець с. Шустовці Хмельницької області, мешканець ст. Христинівка, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 05.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 08.06.1938 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.05.1989 р.

ВИРЧУК Хома Ілліч, 1894 р., уродженець с. Острове (Польща), мешканець с. В'язівок Городищенського району. Поляк, б/п, письменний, працював у колгоспі теслярем. Заарештований 11.02.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 21.09.1938 р. ув'язнений на 10 років ВТТ. Реабілітований 29.06.1989 р. прокуратурою Черкаської області.

ВИСЛУХОВ (Вислоухов) Арсентій Дмитрович, 1893 р., уродженець с. Лубенці Кам'янського району, мешканець ст. Чита. Українець, б/п, малописьменний, механік цегельного заводу. Заарештований 05.02.1938 р. за ст. 58-13 КК РРФСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 10.06.1942 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 02.07.1942 р. Реабілітований 17.12.1992 р. прокуратурою Черкаської області.

ВИТВИЦЬКИЙ Павло Гнатович, 1896 р., с. Писарівка Хмельницької області, мешканець м. Тальне, українець, малописьменний, залізничник, безпартійний. Заарештований 10.05.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 29.05.1931 р. ув'язнила у ВТТ на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.10.1989 р.

ВИХОВАНЮК Василь Гнатович, 1892 р., уродженець с. Райброд (Австрія), мешканець с. Оксанина Уманського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 01.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР від 12.07.1929 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 01.06.1994 р.

ВИШНЕВСЬКА Софія Микитівна, 1912 р., уродженка с. Ярошівка Чернігівської області, мешканка м. Шпола. Українка, б/п, малописьменна, домогосподарка. Заарештована 20.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. 30.01.1939 р. справу закрито, з-під варти звільнена.

ВИШНИВЕЦЬКИЙ Федір Мартинович, 1907 р., с. Хрестителеве Чорнобаївського району. Українець, малописьменний, б/п, завідувач радіовузла села. Заарештований 12.07.1942 р. за прослухування

ворожої радіостанції. 22.09.1942 р. виїзна сесія Верховного Суду ТАРСР справу припинила у зв'язку із смертю підсудного 11.09.1942 р. в ізоляторі в'язниці № 16 м. Мамадиша ТАРСР.

ВІДЧЕНКО Опанас Іванович, уродженець с. Завадівка Корсунь-Шевченківського району. Проживав у с. Стеблів. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник, із селян. Заарештований 10.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ 15.03.1931 р. звільнений з-під варти. Справу припинили.

ВІЛЬГЕЛЬМ Сигізмунд Едуардович, 1897 р., уродженець м. Мірава (Латвія). Проживав в м. Умань. Українець, б/п, освіта середня, бухгалтер. Заарештований 11.03.1929 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ 31.05.1929 р. ув'язнений на 3 р. в концтабір.

ВІЛЬЧИНСЬКИЙ Антін Іонович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Лоташеве Тальнівського району, українець, малописьменний, кол. член ВКП(б) (з 1928р.), хлібороб. Заарештований 28.08.1928 р. за ст. 54-2 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 26.01.1930 р. ув'язнений до концтабору на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.07.1989 р.

ВІНЦЮК Денис Антонович, 1879 р., уродженець с. Мартинівка Канівського району. Проживав у с. Валява Городищенського району. Українець, б/п, освіта середня. Заарештований 23.06.1941 р. за ст. 54-10 КК УРСР (інші дані відсутні). Реабілітований 08.10.1964 р.

ВІТЬКО Василь Якимович, 1897 р., с. Мельники Чигиринського району, українець, безпартійний, із «глитаїв», малописьменний, колгоспник. Заарештований 25.08.1937 р. за ст.ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 15.09.1937 р. ув'язнений на 10 років ВТТ. Реабілітований 04.05.1989 р. прокурором Черкаської області.

ВЛАСЕНКО Григорій Харитонович, 1888 р., смт. Драбів однойменного району. Українець, письменний, б/п, службовець. Заарештований 08.09.1937 р. за ст.ст. 54-13, 54-10 КК УРСР. Розстріляний 27.09.1937 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 15.09.1937 р. Реабілітований 22.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

ВЛАСЕНКО Іван Костянтинович, 1914 р., с. Байбузи Черкаського району, українець, освіта нижча, колгоспник, безпартійний. Заарештований 10.04.1938 р., за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ВЛАСЕНКО Свирид Кузьмич, 1900 р., с. Вільховець Звенигородського району, українець, малописьменний, комбайнер Бабанської МТС, безпартійний. Заарештований 04.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС ув'язнила на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.07.1989 р.

ВНОРОВСЬКИЙ Віктор Олександрович, 1912 р., м. Челябінськ, мешканець ст. Христинівка, поляк, письменний, машиніст паровоза ст. Христинівка, безпартійний. Заарештований 18.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС 02.01.1938 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.05.1989 р.

ВОВК (Волк) Микола Сільвестрович, 1898 р., с. Довгеньке Тальнівського району, українець, малописьменний, із селян-бідняків, безпартійний, голова сільСТ. Заарештований 22.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний о 23 год. 19 травня 1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 25.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.07.1957 р.

ВОВК Андрій Родіонович, 1901 р., уродженець та мешканець с. Багва Маньківського району. Українець, б/п, початкова освіта, колгоспник. Заарештований 09.04.1938 р. за

ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 13.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 03.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 04.11.1968 р.

ВОВК Іван Омелянович, 1901 р., м. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 14.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила розстріляти. Розстріляний 29.05.1930 р. в м. Лубни. «Труп предан земле на местном кладбище в одежде, в которой был доставлен из ДОПРа. Могила тщательно замаскирована». Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ВОВЧИНСЬКИЙ Федот Іванович, 1890 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 08.08.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ОДПУ 14.07.1932 р. позбавила волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ВОЗНЯЦЬКИЙ Емануїл Станіславович, 1898 р., уродженець с. Грушки, мешканець м. Умань, поляк, учасник ансамблю кобзарів, безпартійний. Заарештований 28.11.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 22.12.1933 р. з-під варти звільнений з забороною права проживання в 12-ти населених пунктах СРСР на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 06.06.1989 р.

ВОЙТКЕВИЧ Станіслав Францевич, 1900 р., уродженець м. Вільно (нині м. Вільнюс, Литва), мешканець м. Канів, поляк, освіта неповна середня, зав. райкультмагу, безпартійний. Заарештований 15.11.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 19.12.1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 05.01.1938 р. Реабілітований військовим прокурором КВО 13.06.1989 р.

ВОЙЦЕХІВСЬКА Алла Федорівна, 1870 р., уродженка м. Кондау (Фінляндія), мешканка м. Черкаси. Німкеня, б/п, освіта середня, домогосподарка. Оформлена під підписку про невиїзд 05.10.1944 р. Постановою особливої наради НКВС СРСР 28.06.1945 р. вислана на 5 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована 01.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

ВОЙЦЕХІВСЬКИЙ Віталій Станіславович, 1904 р. уродженець с. Леськове Монастирищенського району, поляк, малописьменний, завідуючий свинофермою, безпартійний. Заарештований 25.12.1937 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР. Рішенням НКВС СРСР і Прокурора СРСР 03.02.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 26.03.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.05.1989 р.

ВОЛКОВ Федір Дмитрович, 1901 р., уродженець та мешканець м. Умань. Українець, б/п, малописьменний, робітник. Заарештований 03.04.1944 р. за ст. 58-1 «а» КК УРСР. Постановою начальника Уманського МВ НКВС 25.04.1944 р. з-під варти звільнений.

ВОЛКОТРУБ Марія Миколаївна, 1904 р., уродженка і мешканка с. Дмитрушки Уманського району. Українка, б/п, малописьменна, працювала прибиральницею. Постановою ОН при НКВС СРСР від 18.08.1945 р. за директивою НКВС СРСР від 30.05.1942 р. вислана в Актюбінську область Казахстанської РСР на 5 років. Реабілітована 19.10.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ВОЛОХОВА Лідія Яківна, 1890 р., уродженка м. Київ, мешканка м. Сміла. Українка, освіта середня, б/п, бібліотекар. Заарештована 02.06.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 18.11.1944 р. вислана до Новосибірської області на 5 р. Реабілітована 17.02.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ВОЛОШИН Варфоломій Степанович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Ярошівка Катеринопільського району. Українець, с/г училище, агроном. Заарештований 18.05.1928 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при

колегії ОДПУ від 22.09.1928 р. ув'язнений на 6 р. Реабілітований 13.04.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ВОЛОШИН Демид Петрович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Вікторівка Маньківського району. Українець, б/п, малописьменний, рядовий колгоспник. Заарештований 08.10.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. ВТ військ НКВС по Київській області від 13.03.1945 р. ув'язнений на 10 років ВТТ і направлений 17.05.1945 р. в Сиблаг НКВС ст. Юрга Томської залізниці. Постановою Маньківського РВ МВС від 05.05.1946 р. справу закрито у зв'язку зі смертю звинувачуваного. Помер 30.08.1945 р. Довідки про реабілітацію в справі немає.

ВОЛОШИН Митрофан Степанович, 1890 р., с. Богодухівка, мешканець с. Тарасівка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований в жовтні 1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 20.01.1931 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 26.06.1989 р.

ВОЛОШИН Петро Кіндратович, 1892 р., с. Іванівка Уманського району, українець, малописьменний, слюсар у колгоспі, безпартійний. Заарештований 19.10.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 25.10.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.10.1991 р.

ВОЛОШИН Федір Леонтійович, 1897 р., уродженець та мешканець с. Кам'яний Брід Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 01.12.1937 р. засуджено до ВМП. Розстріляний 17.12.1937 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 28.10.1958 р.

ВОЛОЩУК Федір Юхимович, 1898 р., с. Шукайвода Христинівського району. Українець, б/п, робітник. Заарештований 13.07.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС 28.09.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 8 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.09.1991 р.

ВОЛЬСЬКИЙ Йосип Германович, 1893 р., уродженець с. Рудки Люблінської губернії (Польща), мешканець м. Черкаси. Українець, б/п, різноробітник. Заарештований за ст.ст. 54-8, 54-3, 54-6 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ 14.09.1929 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 14.03.1994 р.

ВОРОБКАЛО Самуїл Зіновійович, 1878 р., с. Адамівка Чигиринського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований в лютому 1931 р. за ст.ст. 54-10,54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 20.08.1931 р. ув'язнений на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ВОРОНА Андрій Станіславович, 1887 р., м. Городище, українець, середня освіта, б/п, завідуючий волосним управлінням наросвіти. Заарештований 06.07.1920 р. (стаття не вказана). Колегія ОВ ВЧК при райвійськраді 12-ої армії 03.09.1920 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 16.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ВОРОНА Демид Кузьмович, 1888 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавила волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ВОРОНА Іван Данилович, 1880 р., с. Круподеринці Оржицького району Полтавської області, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 11.01.1932 р. постановила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ВОРОПАЙ Дмитро Васильович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Піщане Золотоніського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 03.09.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ СРСР від 03.09.1929 р. ув'язнений на три роки концтабору. Реабілітований 13.04.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ВОРОПАЙ Роман Федосійович, 1893 р., уродженець с. Червонохиженці Чорнобаївського району, мешканець м. Черкаси, українець, освіта середня, контролер зеленого господарства міськкомунгоспу. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ВОЩАНА Гурій Фокійович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Копіювата Канівського району, українець, малописьменний, хлібороб, одноосібник, безпартійний. Заарештований в серпні 1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 13.10.1931 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ГАВРИЛЕНКО Зіновій Гаврилович, 1894 р., с. Гречківка Смілянського району, українець, покрівельник, малописьменний, безпартійний. Заарештований 23.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Одеській області 01.09.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 25.07.1989 р.

ГАВРИЛОВ Михайло Федорович, 1909 р., уродженець с. Большой Карий Романівського району Нижньо-Волзького краю, мешканець м. Новочеркаськ. Росіянин, освіта – 1 курс Ростовського економічного інституту, червоноармієць. Заарештований 15.10.1936 р. Постановою ВТ Північно-Кавказького ВО 27-28 (місяць не вказано) 1937 р. ув'язнений на 8 років у ВТТ з ураженням у правах на 3 роки. Реабілітований Верховним Судом СРСР 14.06.1988 р.

ГАЙДАЙ Фросина Гнатівна, 1907 р., уродженка с. Ковалівка Драбівського району, мешканка с. Степанівка Драбівського району, колгоспниця, безпартійна. Постановою особливої наради НКВС СРСР 17.03.1945 р. вислана в Джамбульську область на 5 років. Реабілітована прокурором Черкаської області 27.11.1991 р.

ГАЛАНТЕР Яків Борисович, 1908 р., м. Умань, єврей, червоноармієць, безпартійний. Заарештований 04.02.1932 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ДПУ 22.04.1932 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.07.1989 р.

ГАЛЕГА Михайло Сергійович, 1894 р., м. Златопіль Кіровоградської області, українець, письменний, учень гімназії. Заарештований на вулиці 08.08.1920 р. за контрреволюційну діяльність. Колегія СОВ Київської Губчека 08.10.1920 р. вирішила ув'язнити в концтабір на весь період громадянської війни. Реабілітований прокурором Черкаської області 18.08. 1991 р.

ГАЛЕГА Федір Сергійович, 1888 р., м. Звенигородка, мешканець м. Златопіль Кіровоградської області, українець, письменний, учитель, безпартійний. Заарештований 09.08.1920 р. за контрреволюційну діяльність. Колегія СОВ Київської Губчека 08.10.1920 р. вирішила ув'язнити в концтабір на весь період громадянської війни. Реабілітований прокурором Черкаської області 18.08. 1991 р.

ГАЛУЗИНСЬКИЙ Юхим Олександрович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Гудзівка Звенигородського району. Українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 24.02.1929 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ від 10.06.1929 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.08.1991 р.

ГАМАЛІЯ Антін Федорович, 1899 р., с. Круподеринці Оржицького району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1920 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія СОВ Київської Губчека

08.10.1920 р. вирішила ув'язнити його в концтабір на весь період громадянської війни. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07. 1989 р.

ГАМЗЕ Цезар Юхимович, 1900 р., с. Плинг-Яни (Литва), єврей, початкова освіта, кол. член ВКП(б), мідник Шполянської МТС. Заарештований 28.08.1937 р. Розстріляний 14.11.1937 р. о 1-й год. за постановою НКВС СРСР від 02.11.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 14.07.1989 р.

ГАНЖА Кирило Дмитрович, 1876 р., с. Нехайки Драбівського району, українець, освіта нижча, безпартійний, хлібороб. Заарештований 25.09.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ 15.12.1929 р. ув'язнений у концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1989 р.

ГАНЖА Олександр Дмитрович, 1902 р., м. Умань. Українець, б/п, малописьменний, без певного місця роботи. Заарештований 21.03.1921 р. Постановою колегії Київської губернської ЧК від 10.08.1921 р. ув'язнений у концтабір на 3 роки і 4 місяці за контрреволюційну діяльність. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.08.1991 р.

ГАНИЦЬКИЙ Григорій Васильович, 1894 р. уродженець і мешканець с. Васютинці Ірклїївського (нині Чорнобаївського) району Черкаської області, українець, безпартійний, працював у колгоспі пасічником. Заарештований 30.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Засуджений 11.11.1937 р. трійкою при УНКВС по Полтавській області до розстрілу. Розстріляний 31.12.1937 р. Реабілітований 07.06.1989 р. прокурором Черкаської області.

ГАННИЦЬКИЙ Костянтин Симонович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, тесля в колгоспі, безпартійний. Заарештований 02.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої трійки НКВС по Полтавській області 13.11.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 14.07.1989 р.

ГАННИЦЬКИЙ Павло Симонович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 01.10.1937 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою особливої трійки НКВС по Полтавській області 13.11.1937 р. ув'язнений на 8 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.11.1989 р.

ГАННОЦЬКИЙ Іван Михайлович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, пильщик в колгоспі, безпартійний. Заарештований 11.11.1937 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою особливої трійки НКВС по Полтавській області 02.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 11.12.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.06.1989 р.

ГАННОЦЬКИЙ Микола Симонович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 28.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої трійки НКВС по Полтавській області 30.11.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.08.1989 р.

ГАННОЦЬКИЙ Олексій Михайлович, 1908 р., уродженець і мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, тесля в колгоспі, безпартійний. Заарештований 28.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої трійки НКВС по Полтавській області 30.11.1937 р. ув'язнений на 8 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.06.1989 р.

ГАРКАВЕНКО Дмитро Констянтинович, 1894 р., уродженець та мешканець с. Воронівка Городищенського району. Українець, б/п, освіта – 2 кл. міністерського училища, службовець. Заарештований 27.11.1937 р. за

ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 01.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Вирок виконано 14.01.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 31.03.1966 р.

ГАРКУША Василь Євтухович, 1895 р., уродженець та мешканець с. Мліїв Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, бухгалтер Мліївської дослідної станції. Заарештований 02.08.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР позбавлений волі на 8 р. ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 19.05.1966 р.

ГАРКУША Григорій Павлович, 1895 р., уродженець та мешканець с. Кичинці Корсунь-Шевченківського району. Українець, б/п, розкуркулений, без певних занять. Заарештований 10.07.1934 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Справу припинено 05.09.1934 р.

ГАРКУША Йосип Калістратович, 1890 р., уродженець м. Городище. Проживав у м. Сміла. Українець, б/п, освіта середня, головний інженер Смілянського цукрозаводу. Заарештований 20.02.1937 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-14 КК УРСР. Постановою прокурора Смілянського району 15.04.1939 р. справу припинено.

ГАРМИДЕР Емма Михайлівна, 1899 р., уродженка с. Гола Пристань (нині Херсонська область), мешканка с. Сорокотяга Жашківського району. Німкеня, письменна, б/п, колгоспниця. Заарештована 28.03.1946 р. Постановою особливої наради МВС СРСР від 28.01.1947 р. вислана в Новосибірську область на 5 р. Реабілітована 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ГАРМИДЕР Йосип Кіндратович, 1893 р., с. Сорокотяга Жашківського району. Українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 28.03.1946 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради МВС СРСР від 28.01.1947 р. висланий в Новосибірську область на 5 р. Реабілітований 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ГАЦ Марія Костянтинівна, 1892 р., с. Шорин Білостоцького району (Польща), мешканка м. Умань, полячка, малописьменна, домогосподарка, безпартійна. Заарештована 13.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Чоловік Гац Петро Йосипович розстріляний 26.10.1937 р. як соціально небезпечний елемент. Особлива нарада при НКВС СРСР 21.06.1938 р. ув'язнила Гац М. К. на 5 років. Реабілітована прокурором Черкаської області 15.07.1989 р.

ГВОЗДИК Михайло Іванович, 1908 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ГВОЗДИК Петро Іванович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ГВОЗДИК Петро Миколайович, 1892 р., с. Перервинці Драбівського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 20.10.1930 р. за ст.ст. 20, 54-2 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 28.12.1930 р. висланий у Північний край на два роки. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 28.08.1989 р.

ГВОЗДИК Петро Юхимович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. заслала на Північ на сім років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ГВОЗДИК Степан Іванович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. заслала на Північ на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ГВОЗДИК Трохим Петрович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила умовно позбавити волі на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ГВОЗДИК Юхим Зіновійович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. заслала на Північ на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ГЕГЕЛЬСЬКИЙ Данило Якович, 1899 р., м. Шпола, мешканець ст. Звенигородка, українець, член ВКП(б), письменний, залізничник, бригадир колії. Заарештований 16.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 23.05.1938 р. о 24 годині за рішенням трійки при КОУ НКВС від 05.05.1938 р.

ГЕЛЬБРЕХТ Іоганна Християнівна, 1911 р., уродженка с. Анета Житомирської області, мешканка с. Нове Місто Монастирищенського району. Німкеня, освіта середня, б/п, лаборантка. Заарештована 02.04.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 26.08.1944 р. ув'язнена в Чорногорський спец. ВТТ на 5 р. Реабілітована 30.09.1994 р. прокурором Черкаської області.

ГЕМБІЙ Григорій Михайлович, 1900 р., уродженець та мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 04.04.1939 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОДПУ від 20.11.1929 увязнений на 10 років концтабору. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1971 р.

ГЕНІН Яків Пилипович, 1892 р., уродженець м. Золотоноша, мешканець м. Ленінград. Єврей, член ВКП(б), освіта середня, дивізійний комісар. Заарештований 11.06.1937 р. за ст.ст. 58-10, 58-11 КК УРСР. 24.08.1937 р. справу припинено у зв'язку зі смертю. Постановою військового прокурора від 29.08.1957 р. справу припинено за відсутності складу злочину.

ГЕРАСИМЕНКО-КІЩЕНКО Ганна Іванівна, 1908 р., уродженка м. Корсунь-Шевченківський, мешканка м. Умань. Українка, б/п, малописьменна, працювала охоронцем райспоживспілки. Заарештована 25.02.1948 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою слідчого відділу УМДБ по Київській області від 28.04.1949 р. справу закрито, з-під варти звільнена.

ГЕРАЩЕНКО (Горащенко) Данило Романович, 28 років, смт. Катеринопіль однойменного району. Українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 13.05.1929 р. за ст. 58-10 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР 04.11.1929 р. постановила справу припинити, з-під варти звільнити.

ГЕРАЩЕНКО (Горащенко) Прокіп Романович, 32 роки, смт. Катеринопіль однойменного району. Українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 13.05.1929 р. за ст. 58-10 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР 04.11.1929 р. постановила справу припинити, з-під варти звільнити.

ГЕРГЕЛЬ Павло Семенович, 1902 р., с. Орловець Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою слідчого, затвердженою Черкаською повітовою трійкою 12.08.1922 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.09.1991 р.

ГИРЧЕНКО Степан Антонович, 1885 р., уродженець м. Збараж, Галичина, мешканець м. Жердівка Воронізької області, українець, зав. бурякопунктом, безпартійний. Заарештований 14.11.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 29.10.1939 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.05.1989 р.

ГІЛЛЕР Ядвіга Августинівна, 1902 р., уродженка с. Корабелівка Вінницької області, мешканка с. Цибулів Монастирищенського району. Німкеня, освіта нижча, б/п, ізолювальниця труб цукрового заводу. Заарештована 11.12.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 11.12.1944 р. ув'язнена на 5 р. ВТТ. Реабілітована 17.01.1994 р. прокурором Черкаської області.

ГІНЗБУРГ Рахіль Мойсеївна (Гілоді Зоя Борисівна), 1908 р., м. Київ, мешканка м. Умань, єврейка, середня освіта, учениця, безпартійна, член сіоністського соцсоюзу «Гашомен-Гацоір». Заарештована 19.12.1926 р. за ст. 58-5 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ 29.04.1927 р. вислана за межі України на три роки, а 11.10.1929 р. ОН при колегії ОДПУ позбавила права проживання на три роки в 12 населених пунктах СРСР: Москві, Ленінграді, БВО, Україні і Криму. Реабілітована прокурором Черкаської області 26.06.1989 р.

ГІНКУЛА Василь Дем'янович, 1889 р., уродженець с. Веремали (Молдова), мешканець м. Умань, молдаванин, малописьменний, старший вагар на ст. Умань. Заарештований 07.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням трійки при КОУ НКВС 01.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 11.11.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.05.1989 р.

ГЛАВАЦЬКИЙ Борис Чеславович, 1899 р., уродженець м. Вятка, мешканець ст. Христинівка, поляк, малописьменний, працював монтером на ст. Христинівка, безпартійний. Заарештований 29.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням особливої наради при НКВС СРСР 20.02.1938 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.05.1989 р.

ГЛАДКИЙ Антон Харитонович, 1902 р., с. Лубенці Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою трійки ДПУ УРСР 21.02.1932 р. висланий на п'ять років у Північний край. Реабілітований 27.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

ГЛАДКИЙ Євген Микитович, 1889 р., с. Лубенці Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою трійки ДПУ УРСР 21.02.1932 р. висланий на три роки у Північний край. Реабілітований 23.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

ГЛАДКИЙ Марко Фокійович, 1901 р., с. Мліїв Городищенського району. Українець, б/п, письменний, колгоспник. Заарештований 13.08.1938 р. за ст.ст. 54-9, 54-10, 54-11 КК УРСР. Начальник РВ НКВС ім. Петровського (нині Городищенський район) 20.01.1939 р. постановив справу припинити, з-під варти звільнити.

ГЛУЩЕНКО Адам Панасович, 1891 р., уродженець та мешканець с. Дібрівка Лисянського району. Українець, б/п, письменний, колгоспник. Заарештований 19.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ від 28.04.1933 р. засланий у Північний край на 3 роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.06.1989 р.

ГЛУЩЕНКО Іван Романович, 1893 р., уродженець та мешканець с. Литвинець Канівського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 12.10.1937 р. за ст. 54-2, 54-10 КК УРСР. 27.11.1937 р. постановою трійки при КОУ НКВС ув'язнений на 10 років. Засланий у Красноярський край. Реабілітований Черкаським обласним судом 08.06.1965 р.

ГНАБЕНКО Феодосій Харитонович, 1890 р., уродженець та мешканець с. В.-Старосілля Городищенського району.

Українець, б/п, освіта початкова, робітник. Заарештований 17.04.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОВ НКДБ Вінницької залізниці 30.05.1944 р. справу направлено до фільтраційного табору Вінницької області.

ГНАТЕНКО Герасим Терентійович, 1901 р., с. Боровикове Звенигородського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 02.11.1993 р. прокурором Черкаської області.

ГНЕДЕНКО Євген Григорович, 1919 р., уродженець с. Тарнава Монастирищенського району, мешканець м. Омськ, росіянин, освіта вища, кол. член ВКП(б), військовослужбовець. Заарештований 26.12.1941 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Рішенням особливої наради при НКВС СРСР 27.05.1942 р. ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.05.1989 р. Черкаським обкомом КПУ 15.06.1990 р. відновлений у членстві ВКП(б).

ГНИЧИН Микола Миколайович, 1916 р., с. Степанівка Драбівського району, українець, із селян середняків, безпартійний, хлібороб. Заарештований 18.07.1941 р. за ст. 58-10 КК РРФСР (висловився про те, що німецька армія сильна). Особлива нарада при НКВС СРСР 05.12.1942 р. ув'язнила на 5 р. у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.08.1989 р.

ГОДОВАНЕЦЬ Пилип Амбросійович, 1906 р., м. Бендери (Молдова), мешканець м. Умань, румун, малописьменний, робітник цегельного заводу, безпартійний. Заарештований 07.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 08.06.1938 р. ув'язнила на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.07.1989 р.

ГОЛОВАЧІВ Микола Федорович, 1902 р., уродженець ст. Кіпель Куйбишевської області, мешканець смт. Драбів Драбівського району. Росіянин, б/п, освіта середня, працював чоботарем. Заарештований 25.09.1943 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ВТ військ НКВС Полтавської області від 17.05.1944 р. ув'язнений на 10 років ВТТ з конфіскацією майна. Постановою УМДБ Полтавської області від 29.01.1948 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ГОЛОВКО Василь Олексійович, 1898 р., с. Козацьке Звенигородського району, мешканець м. Умань. Українець, середня освіта, агроном Уманської МГС. Заарештований 09.02.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-7 КК УРСР. Колегією судової трійки при ДПУ УРСР 17.10.1933 р. позбавлений волі на п'ять років. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1989 р.

ГОЛОВКО Василь Трохимович, 1886 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, безпартійний, тесляр. Заарештований 16.12.1938 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС по Полтавській області 27.12.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.08.1989 р.

ГОЛОВЧЕНКО Дмитро Миколайович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Білозір'я Черкаського району, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 27.02.1944 р. за ст. 54-3 «а» КК УРСР. Постановою УНКВС Київської області 03.01.1945 р. звинуваченого з-під варти звільнено й направлено в спецтабір.

ГОЛОДНЮК Яків Савович, 1874 р., с. Тальянки Тальнівського району, українець, безпартійний, хлібороб. Заарештований 14.03.1921 р. Постановою Уманської ЧК ув'язнений у концтабір на 10 р. за контрреволюційну діяльність. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.04.1992 р.

ГОЛОСУН Матвій Михайлович, 1890 р., с. Товста Городищенського району. Українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 17.04.1938 р. Постановою трійки НКВС Київської області приречений до розстрілу. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГОЛЬФАНД Михайло Олександрович, 1896 р., уродженець та мешканець с. Кам'яний Брід Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11, 54-7 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 01.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 17.12.1937 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 28.10.1958 р.

ГОНИВОВК Семен Онуфрійович, 1889 р., уродженець с. Хлистунівка Городищенського району, мешканець м. Шпола, українець, малописьменний, безпартійний, слюсар депо ст. Цвіткове. Заарештований в лютому 1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 24.06.1938 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.08.1989 р.

ГОНТАР Семен Трохимович, 1910 р., с. Малі Канівці Чорнобаївського району, із селян, б/п, малописьменний, слюсар-монтажник заводу ім. Дзержинського. Заарештований 28.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 17.08.1937 р. вирішила ув'язнити на десять літ у ВТТ. Реабілітований 26.07.1989 р.

ГОНТАР Трохим Семенович, 1882 р., с. Чорнобай, українець, б/п, із селян, малописьменний. В 1918 р. був членом «Союзу хліборобів». Заарештований 28.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР.(Син Семен – також Заарештований). Трійка при КОУ НКВС 27.08.1937 р. вирішила розстріляти. Вирок виконаний 31.08.1937 р. о 2 год. 30 хв.

ГОНТАРЬ Дмитро Павлович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Стецівка Чигиринського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 20.11.1932 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 05.01.1933 р. ув'язнений на десять років концтабору. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 23.12.1991 р.

ГОНЧАР Григорій Сидорович, уродженець та мешканець с. Веремiївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 09.04.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою відділу ДПУ Харківської області від 29.06.1932 справу припинено, з-під варти звільнений.

ГОНЧАР Григорій Трохимович, 1881 р., уродженець та мешканець с. Веремiївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 09.04.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою відділу ДПУ Харківської області від 29.06.1932 справу припинено, з-під варти звільнений.

ГОНЧАРЕНКО Іван Григорович, 1883 р., с. Буда Орловецька, мешканець с. В'язівок Городищенского району, українець, початкова освіта, безпартійний, рахівник ст. Цвіткове. Заарештований 09.04.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 19.10.1938 р. за постановою трійки УНКВС по Одеській області 08.10.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.06.1989 р.

ГОРБАНЬ Василь Орестович, 1916 р., уродженець і мешканець с. Валява Городищенського району, українець, малописьменний, безпартійний, безробітний. Заарештований 18.09.1944 р. за ст. 54-1 »б» КК УРСР. З-під варти втік 14.10.1944 р. Постановою управління НКДБ Київської області 21.06.1945 р. слідчу справу призупинено до розшуку звинувачуваного.

ГОРБАНЬ Микола Степанович, 1904 р., с. Головківка Чигиринського району, українець, початкова освіта, школяр однолітньої трудшколи, безпартійний. Заарештований 10.04.1921 р. як член «політбанди» Деркача. Кременчуцька Губчека 19.08.1921 р. вирішила розстріляти протягом доби. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.07.1991 р.

ГОРБАНЬ Михайло Макарович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Головківка Чигиринського району. Українець, письменний, б/п, працював вчителем СШ. Заарештований 21.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 23.04.1938 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ.

Реабілітований 13.03.1958 р. президією Черкаського обласного суду.

ГОРБАНЬ Тарас Андрійович, 1880 р., уродженець с. Головківка Чигиринського району, мешканець м. Черкаси, українець, зав. канцелярією Черкаського райфінвідділу. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ГОРБАНЬ Федір Андрійович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Головківка Чигиринського району. Українець, письменний, б/п, працював вчителем СШ. Заарештований 21.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований 13.03.1958 р. президією Черкаського обласного суду.

ГОРБЕНКО Микола Андрійович, 1903 р., с. Жовнине Чоробаївського району, українець, колгоспник, безпартійний. Заарештований 29.11.1937 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС по Полтавській області 4-9.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.12.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ГОРБУЛЯ Іван Терентійович, 1900 р., уродженець с. Рождественка Хабаровського краю, мешканець с. Цибулів Монастирищенського району, українець, безпартійний, фельдшер, освіта середня. Заарештований 21.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Вінницької області 09.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 31.05.1938 р. Реабілітований 7 червня 1989 р. прокурором Черкаської області.

ГОРБУНОВ Олексій Іванович, 1893 р., м. Москва, мешканець ст. Бобринські (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка), росіянин, середня освіта, безпартійний, інструктор-статист ст. Бобринська. Заарештований 15.10.1930 р. за ст. 54-13 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 26.12.1930 р. постановила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.06.1989 р.

ГОРДІЄНКО Григорій Микитович, 1893 р. уродженець і мешканець с. Хлистунівка Городищенського району, українець, малописьменний, до арешту працював у колгоспі, безпартійний. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

ГОРДІЄНКО Євдокія Андріївна, 1902 р., с. Жаб'янка Лисянського району, українка, малописьменна, колгоспниця, безпартійна. Постановою особливої наради МДБ СРСР 26.06.1947 р. заслана в Казахстан на 5 років як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а». Реабілітована прокурором Черкаської області 25.08.1991 р.

ГОРДІЄНКО Мефодій Зіновійович, 1909 р., уродженець та мешканець с. Бучак Канівського району. Викладач Дніпропетровського артучилища, майор. Заарештований 25.11.1941 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 06.06.1942 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. 19.10.1942 р. помер у Томську. Реабілітований 24.09.1966 р. ВТ СібВО.

ГОРДІЄНКО Микола Васильович, 1904 р., с. Потапці Канівського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою особливої наради ОДПУ 03.09.1929 р. висланий до Сибіру на три роки. Реабілітований 17.03.1992 р. прокурором Черкаської області.

ГОРДІЄНКО Терентій Павлович, 1906 р., уродженець і мешканець с. Єрки Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, працював на елеваторі слюсарем. Заарештований 28.02.1938 за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою

засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 01.10.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 13.10.1938 р. Реабілітований 27.12.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ГОРКУНЧ Артур Людвигович, 1890 р., уродженець м. Лодзь, (Польща), мешканець с. Іркліїв Чорнобаївського району, поляк, безпартійний, уповноважений по заготівлях. Особливою нарадою НКВС 11.01.1940 р. ув'язнений у ВТТ на три роки за ст. 54-6 КК УРСР. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.11.1991 р.

ГОРЛОВА Емілія Іванівна, 1894 р., уродженка с. Межан Вінницької області, мешканка м. Умань. Литовка, б/п, малописьменна, працювала в дитбудинку. Заарештована 15.12.1937 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 08.01.1938 р. приречена до розстрілу. Розстріляна 19.02.1938 р. Реабілітована 20.05.1992 р. прокуратурою Черкаської області.

ГОРОБЕЦЬ Григорій Якович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Завалля (нині околиця м. Монастирище). Українець, б/п, малописьменний, без певного роду занять. Заарештований 04.09.1937 за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС від 11.09.1937 р. ув'язнений на 5 років ВТТ. Реабілітований 31.08.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ГОРОБЕЦЬ Петро Михайлович, 1893 р., с. Білоусівка Драбівського району, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-3, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ 21.01.1932 р. позбавлений волі на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ГОРОБЕЦЬ Тимофій Трохимович, 1888 р., уродженець с. Кононівка Драбівського району, житель с. Тарасівка Чорнобаївського району Черкаської області, українець, б/п, різнороб. Заарештований 13.04.1931 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 22.11.1931 р. засуджений на три роки позбавлення волі у ВТТ. Реабілітований 20.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ГОРОВИЙ Мойсей Семенович, 1890 р., с. Яблунівка Лисянського району. Українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 17.02.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР зіслала на Північ на три роки. Реабілітований 12.11.1994 р. прокурором Черкаської області.

ГОРОДОВАННИЙ Василь Дорофійович, 1900 р., с. Зелена Діброва Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, шофер. Заарештований 17.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ГОРОХОВСЬКИЙ Сруль Йосипович, 1896 р., м. Умань, єврей, член ВКП(б), формувальник-ливарник. Заарештований 02.07.1938 р. за ст.ст. 54-2,54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 15.10.1938 р. ув'язнений на 8 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.05.1989 р.

ГОРЧАКОВ Костянтин Григорович, 1892 р., уродженець м. Ново-Миргород, мешканець м. Сміла. Росіянин, малописьменний, б/п, рахівник Смілянського РВКа. Заарештований 05.03.1928 р. за ст.ст. 58-6, 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 13.07.1928 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований 30.08.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ГРАБАРЕНКО Сидір Мойсейович, 1882 р., уродженець та мешканець с. Ступичне Катеринопільського району. Українець, б/п, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 19.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 19.10.1937 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 15.11.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 16.09.1967 р.

ГРАДОБЛЯНСЬКИЙ Іван Захарович, 1914 р., уродженець і мешканець Корсунь-Шевченківського району. Українець, малописьменний, б/п, пожежник, на день арешту червоноармієць 103 СП 85 СД. Заарештований 18.04.1941 р. за ст.ст. 22-70 і 72 п. «а» КК БРСР. В липні 1941 р. був направлений в Східні області СРСР, звідки втік. Постановою управління МДБ Київської області від 24.07.1948 р. знаходиться в розшуку.

ГРАМ Ксенія Андріївна, 1916 р., уродженка і мешканка с. Скородистик Чорнобаївського району, українка, малописьменна, безпартійна, колгоспниця, з нею троє дітей. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 05.01.1946 р. вислана в Казахстан на три роки, як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а». Реабілітована прокурором Черкаської області 29.11.1991 р.

ГРАНКОВИЧ Геноха Давидович, 1910 р., м. Сосновиці (Польща), мешканець м. Бендзи (Польща). Поляк, письменний, член польської компартії, кустар. Заарештований 16.11.1939 р. за ст. 80 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 25.11.1940 р. за незаконний перехід кордону ув'язнений на три роки в концтабір. Реабілітований 30.07.1991 р. прокурором Черкаської області.

ГРЕБЕНЮК Йосип Прохорович, 1900 р., с. Орловець Городищенського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Постановою слідчого, затвердженого Черкаською повітовою надзвичайною колегією від 12.08.1922 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 16.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ГРИБЕНЮК Кирило Леонтійович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Мельниківка Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, працював теслею вагонного цеху ПВРЗ ст. ім. Постишева (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка). Заарештований 30.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням трійки при УНКВС по Одеській області 21.10.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 06.06.1989 р.

ГРИГОР'ЄВ Данило Сидорович, 1904 р., уродженець с. Балаклія Смілянського району, мешканець м. Черкаси, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 24.06.1937 р. Постановою трійки при КОУ НКВС 13.08.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 25.08.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 06.11.1991 р.

ГРИГОРЕНКО Автоном Лаврентійович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Копіювата Канівського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований в липні 1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 13.10.1931 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ГРИГОРЕНКО Лука Стефанович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Макіївка Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 08.08.1919 р. 11.08.1919 р. постановою Черкаської ЧК по боротьбі з контрреволюційною діяльністю, шпигунством і бандитизмом засуджений до розстрілу. Реабілітований 25.11.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ГРИГОРЕНКО Тимофій Васильович, 1900 р., уродженець та мешканець с. Макіївка Смілянського району. Українець, освіта – 4 класи, хлібороб. Заарештований 08.08.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою прокурора Ротмистрівського району від 20.09.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ГРИНЕНКО Петро Спиридонович, 1917 р., с. Вільшана Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, шофер у колгоспі. Заарештований 09.10.1944 р. за ст. 54-1 «б» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 15.09.1945 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований 18.11.1994 р. прокурором Черкаської області.

ГРИНИШАК Іван Юрійович, 1895 р., уродженець м. Надвірна (Польща), мешканець с. Буки Маньківського району, українець, малописьменний, член ВКП(б) з 1927 по 1937 р., працював контролером вітряків. Заарештований 04.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 01.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.12.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.17.1989 р. Відновлений у членстві ВКП(б) 22.12.1989 р. Черкаським обкомом партії.

ГРИНЧЕНКО Трохим Мойсейович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Хижинці Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 23.03.1929 р. за ст.ст. 58-10, 59-3 КК РРФСР. Постановою колегії ОДПУ від 26.07.1929 р. ув'язнений на 10 років ВТТ. Реабілітований 30.08.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ГРИНЧУК Василь Сидорович (Поліщук Михайло Йосипович), 1912 р., с. Цибулів Монастирищенського району. Українець, б/п, 5 класів освіти, шофер Цибулівського цукрозаводу. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-6 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 10.11.1933 р. ув'язнила на 10 років ВТТ. Трійка при колегії ДПУ УРСР 10.07.1934 р. після втечі з табору, вирішила розстріляти, а згодом замінила на 10 років ВТТ. Реабілітований 11.05.1993 р. прокурором Черкаської області.

ГРИНЬКОВА Ніна Мойсеївна, 1901 р., уродженка с. Перегонівка (Кіровоградська область), мешканка м. Умань. Українка, письменна, б/п, домогосподарка. Заарештована 15.04.1944 р. за директивою НКВС від 30.05.1942 р. ОН при НКВС СРСР 10.02.1945 р. зіслала в Актюбінську область на 5 років разом із двома дітьми Людмилою (1936 р.), Тамілою (1939 р.). Реабілітована 17.02.1991 р. прокурором Черкаської області.

ГРИЩЕНКО Максим Йосипович, 1897 р., уродженець с. Байбузи Черкаського району, мешканець с. Руська Поляна Черкаського району, українець, освіта вища, учитель СШ, безпартійний. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ГРІНЧЕНКО Марко Іванович, 1880 р., уродженець с. Корсунка Тальнівського району, мешканець с. Довгеньке Тальнівського району, українець, безпартійний, сторож кар'єру. 22 квітня 1938 р. постановою трійки НКВС по Київській області приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1991 р.

ГРОДЕЦЬКИЙ Мар'ян Іванович, 1893 р., уродженець м. Кременець Волинської області, мешканець м. Умань, поляк, 2 класи міського училища, слюсар, безпартійний. Заарештований 30.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 22.04.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ГРОДЗИЦЬКИЙ Станіслав Станіславович, 1881 р., уродженець с. Старовись (Польща), мешканець м. Сміла, поляк, малописьменний, безпартійний, слюсар. Заарештований 06.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою 8 відділу ГУДБ НКВС СРСР 30.11.1037 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.05.1989 р.

ГРУДНЕНКО Василь Стратонович, 1886 р., м. Звенигородка, українець, неписьменний, безпартійний, ремісник-швець. Заарештований 05.03.1921 р. Київська Губчека вирішила ув'язнити в концтабір на весь період громадянської війни. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.08.1991 р.

ГРУЩЕНКО Іван Овксентійович, 41 рік, смт. Катеринопіль однойменного району. Українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 13.05.1929 р. за ст. 58-10 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР

04.11.1929 р. постановила справу припинити, підписку про невиїзд анулювати.

ГУБНИЦЬКИЙ Іван Кіндратович, 1892 р., с. Ягубець Христинівського району. Українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ДПУ УРСР 03.06.1933 р. умовно зіслала у Північний край на три роки. Реабілітований 17.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ГУДЗАЛЬ Федір Іванович, 1877 р., уродженець с. Чорнява (Польща), мешканець м. Умань. Поляк, б/п, освіта вища, викладач. Заарештований 25.12.1937 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 16.01.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 13.02.1938 р. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 05.08.1991 р.

ГУДЗОВСЬКА Зінаїда Карпівна, 1901 р., уродженка Київської області, мешканка м. Умань. Українка, малописьменна, б/п. Постановою особливої наради НКВС СРСР 27.10.1945 р. вислана на три роки за директивою НКВС СРСР від 30.05.1942 р. Реабілітована 17.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

ҐУДЗЬ Яків Єтронович, 1878 р., с. Шубині Стави Лисянського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 05.02.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 09.05.1930 р. вирішила зіслати на Північ на п'ять років. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.11.1992 р.

ГУЗЬ Антін Арсентійович, 1906 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вислала на Північ на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ГУЛЬКО Мойсей Семенович, 1890 р., с. Конела Жашківського району, українець, письменний, член ВКП(б), командир взводу в/ч НКВС 1053 (Москва). Заарештований 04.03.1935 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 10.04.1935 р. вирішила ув'язнити в концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.08.1989 р. Відновлений у членстві ВКП(б) 18.04.1990 р. Черкаським обкомом партії.

ГУНЯ Ганна Степанівна, 1904 р., уродженка і мешканка с. Леськи Черкаського району. Українка, б/п, малописьменна, працювала у колгоспі. Заарештована 28.07.1945 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «б» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 28.07.1945 р. примусово вислана в Казахстан на п'ять років. Реабілітована 17.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ГУНЯ Іван Павлович, 1943 р., уродженець і мешканець с. Леськи Черкаського району. Українець, дитина. Репресований як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «б» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 28.07.1945 р. висланий (разом із матір'ю) в Казахстан на п'ять років. Реабілітований 01.09.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ГУНЯ Катерина Павлівна, 1936 р., уродженка і мешканка с. Леськи Черкаського району. Українка, дитина. Засуджена за ст. 54-1 «б» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 28.07.1945 р. вислана (разом із матір'ю) в Казахстан на п'ять років. Реабілітована 01.09.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ГУПАЛЕНКО Пилип Кіндратович, 1908 р., уродженець с. Мала Яблунівка Смілянського району, мешканець ст. Бобринська (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка). Українець, малописьменний, б/п, працював робітником ПВРЗ ст. Бобринська. Заарештований 09.04.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. ВТ Черкаського гарнізону від 28.03.1945 р. ув'язнений на 15 років ВТТ з конфіскацією особистого майна. Помер 14.03.1951 р. Постановою слідчого відділу УКДБ при Раді Міністрів УРСР по Черкаській області від 28.06.1954 р. слідчу справу закрито.

ГУПАЛЕНКО Сергій Кіндратович, 1914 р., уродженець с. Мала Яблунівка Смілянського району, мешканець ст. Бобринська

(нині ст. ім. Т. Г. Шевченка). Українець, малописьменний, б/п, працював робітником ПВРЗ ст. Бобринська. Заарештований 09.04.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. ВТ Черкаського гарнізону від 28.03.1945 р. ув'язнений на 15 років ВТТ з конфіскацією особистого майна. Постановою слідчого відділу УКДБ при Раді Міністрів УРСР по Черкаській області від 28.06.1954 р. слідчу справу закрито, з-під варти звільнений.

ГУПАЛО Катерина Павлівна, 1912 р., уродженка Кіровоградської області, мешканка с. Юрчиха Кам'янського району, українка, колгоспниця, безпартійна. Постановою особливої наради НКВС 02.09.1944 р. вислана в Актюбінську область на 5 років. Реабілітована прокурором Черкаської області 24.10.1991 р.

ГУПАЛО Марія Миколаївна, 1942 р., уродженка і мешканка с. Шевченкове Звенигородського району. Українка, дитина. Заарештована і засуджена за ст. 58-1 «а» КК РРФСР. Постановою ОН при НКВС від 24.09.1945 р. вислана з матір'ю в Казахстан на п'ять років. Реабілітована 20.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ГУРЖІЙ Кирило Дем'янович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Худяки Черкаського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 02.11.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 18.01.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований 21.11.1992 р. Генеральним прокурором України.

ГУРЖІЙ Яків Венедиктович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Худяки Черкаського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 02.11.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 18.01.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований 21.11.1992 р. Генеральним прокурором України.

ГУРСЬКИЙ Устим Семенович, 1917 р., уродженець с. Кислин (нині с. Русалівка) Маньківського району, мешканець м. Москва. Українець, член ВЛКСМ, червоноармієць 97 окр. батальйону 18 СД. Потрапив у полон до фінів 18.02.1940 р. Почато слідство 20.08.1940 р. в Южному таборі НКВС Іванівської області за здачу в полон. ОН при НКВС СРСР 27.09.1940 р. ув'язнила в концтабір на п'ять років. 03.05.1943 р. направлений на фронт з відстрочкою виконання вироку на термін воєнних дій. Реабілітований 30.11.1991 р. прокурором Черкаської області.

ГУРТОВЕНКО Костянтин Фотієвич, 1915 р., уродженець с. Гереженівка Уманського району. Українець, б/п, шофер. Заарештований 21.05.1942 р. за ст. 58-1 »б» КК РРФСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 11.11.1942 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований 07.12.1994 р. ВП центрального регіону України.

ГУРТОВИЙ Микола Миколайович, 1901 р., уродженець м. Золотоноша, мешканець м. Переяслав Київської області. Українець, закінчив гімназію, б/п, канцелярист. Заарештований 10.07.1920 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Полтавська трійка 12.08.1920 р. постановила зіслати в концтабір на весь період громадянської війни. Реабілітований 12.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

ГУТМАН Яків Юхимович, 1905 р. м. Тальне, єврей, середня освіта (Уманський медтехнікум), член ВКП(б), лікарським помічником 2-го стрілецького полку. Заарештований 15.05.1933 р. Судова трійка при ПП ОДПУ ДВК 29.09.1933 р. вирішила ув'язнити на п'ять років у концтабір. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.08.1989 р.

ГУЦАЛЕНКО Архип Пилипович, 1898 р., с. Юрпіль Маньківського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник колгоспу «Комунар». Заарештований 23.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 09.02.1931 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований 31.07.1989 р.

ДАВИДЕНКО Ганна Миколаївна, 1922 р., с. Білозір'я Черкаського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Постановою особливої наради НКВС СРСР

24.09.1945 р. заслана в Актюбінську область на 5 років за директивою НКВС СРСР 30.05.1942 р. Реабілітована 17.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

ДАВИДИБА Петро Миколайович, 1899 р., уродженець с. Ласківці (Галичина), мешканець с. Мошурів Тальнівського району, українець, освіта нижча, безпартійний, голова колгоспу. Постановою трійки НКВС по Київській області 22.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 30.04.1958 р.

ДАВИДОВ Олександр Порфирович, 1870 р., мешканець с. Райгород Кам'янського району, (національність не вказана), середня освіта, б/п, акцизний контролер Райгородського цукрозаводу. Заарештований 07.08.1919 р. за контрреволюційну діяльність. Черкаська ЧК 11.08.1919 р. постановила розстріляти. Реабілітований 19.11.1991 р. прокурором Черкаської області.

ДАНЧУК Кирило Максимович, 1897 р., уродженець та мешканець с. Княжики Монастирищенського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 27.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Вінницької області 06.11.1937 р. засуджений на 10 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 14.06.1967 р.

ДАХНОВСЬКИЙ Іван Никифорович, 1901 р., с. Антипівка Золотоніського району, українець, із «глитаїв», безпартійний, хлібороб. Заарештований 31.12.1930 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Судова трійка при ДПУ УРСР 07.04.1931 р. ув'язнила у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.06.1989 р.

ДАЦЕНКО Павло Андрійович, 1876 р., уродженець та мешканець с. Плешкані Золотоніського району. Українець, б/п, з дворян, малописьменний, одноосібник. Заарештований 05.04.1938 р. Смілянським РВ НКВС за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Полтавської області 09.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 01.06.1938 р. Реабілітований Верховним Судом України 03.04.1958 р.

ДАШКІВСЬКИЙ Опанас Платонович, 1911 р., уродженець і мешканець х. Безим'янка Звенигородського району. Українець, б/п, малописьменний, без певного роду занять. Заарештований 27.08.1937 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 03.09.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.09.1937 р. Реабілітований 20.04.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ДВОРНИЧЕНКО Патій Антонович, 1889 р., с. Капітанівка Кіровоградської області. Українець, освіта нижча, коваль. Заарештований 01.11.1935 р. за ст. 54-13 КК УРСР. Постановою обласного прокурора від 04.03.1936 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ДЕБЕЛИЙ Петро Прокопович, 1889 р., с. Беркозівка Канівського району, українець, із селян, безпартійний, колгоспник, малописьменний, реемігрант з Америки. Заарештований 12.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. За постановою НКВС СРСР від 01.12.1937 р. розстріляний 17.12.1937 р. о 1 год. 20 хв. Реабілітований 19.06.1989 р. прокурором Черкаської області.

ДЕБИЧ-ЛАВРЕНЮК Антоніна Лук'янівна, 1903 р., уродженка с. Уяневичі Гродзенської губернії, мешканка м. Умань, росіянка, неписьменна, ткаля, безпартійна. Заарештована 29.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 24.06.1938 р. ув'язнена на 10 р. ВТТ. Реабілітована прокурором Черкаської області 16.05.1989 р.

ДЕЙДИШ Пилип Никифорович, 1908 р., уродженець с. Бузівка Жашківського району, українець, малописьменний, безпартійний, військовослужбовець 37 кав. полку. Заарештований 15.02.1930 р. за ст. 72 п. «а» КК БРСР (ст. 58-10 КК РРФСР). Постановою ОН при колегії ОДПУ 08.09.1930 р. ув'язнений на три роки у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 24.08.1989 р.

ДЕМИД Кирило Степанович, 1888 р., с. Бойківщина Драбівського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 19.11.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ДЕМЧАК Ксенія Романівна, 1896 р., уродженка с. Мліїв, мешканка м. Сміла, українка, малописьменна, офіціантка в їдальні, безпартійна. Заарештована 12.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 21.06.1938 р. вислана і позбавлена права проживання в 15 населених пунктах строком на 5 років як соціально-небезпечний елемент. Реабілітована прокурором Черкаської області 27.09.1991 р.

ДЕМЧЕНКО Василь Васильович, 1880 р., уродженець і мешканець м. Звенигородка. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 11.09.1928 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 05.04.1929 р. був позбавлений прав проживання в Москві, Ленінграді і Ростові-на-Дону на три роки. Реабілітований 01.09.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ДЕМЧЕНКО Василь Васильович, 1914 р., м. Звенигородка. Українець, освіта – сільськогосподарський технікум, б/п, без певних занять. Заарештований 27.10.1947 р. за ст. 54-1, 54-10 КК УРСР. В ніч з 2 на 3 січня 1948 р. втік із Звенигородської в'язниці МДБ СРСР. Після оголошення Указу Президії Верховної Ради СРСР від 17.09.1955 р. про амністію – з'явився в органи МДБ і справу припинено.

ДЕМЧЕНКО Іван Ілліч, 1883 р., с. Кожарки (Рацівська сільрада) Чигиринського району, українець, малописьменний, із «глитаїв», безпартійний, хлібороб. Заарештований в лютому 1931 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 20.08.1931 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ДЕМЧЕНКО Петро Михайлович, 1895 р., уродженець с. Верхосулки Лебединського району Сумської області, мешканець с. Ріпки Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 24.04.1929 р. Постановою особливої наради ОДПУ 16.06.1929 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області

ДЕМЧУК Мефодій Михайлович, 43 роки, с. Шубині Стави Лисянського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 22.01.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 09.05.1930 р. вирішила справу припинити, з-під варти звільнити.

ДЕНГЕРТ Ірина Зіновіївна, 1896 р., уродженка і мешканка м. Умань. Українка, б/п, малописьменна, не працювала. Заарештована 11.10.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 04.06.1945 р. вислана в Новосибірську область на 5 р. Реабілітована 20.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ДЕНЕЖКО Павло Прохорович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Соколівка Жашківського району. Українець, малописьменний, б/п, чоботар. Дата арешту не вказана. Звинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 26.07.1929 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований у вересні 1992 р. прокуратурою Черкаської області.

ДЕНИСЕНКО Микола Тимофійович, 1884 р., уродженець та мешканець с. Сухини Корсунь-Шевченківського району. Українець, б/п, письменний, вчитель. Підписка про невиїзд 29.10.1933 р. Постановою уповноваженого КОУ ДПУ від 28.02.1934 р. справу припинено.

ДЕНИСЕНКО Олексій Іванович, 1882 р., уродженець с. Коврай, мешканець м. Золотоноша, українець, вища освіта, учитель педшколи. В 1922 р. арештовувався, під арештом перебував два місяці. Заарештований 09.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Полтавський обласний суд 27.09.1939 р. постановив ув'язнити на три роки у ВТТ. 04.12.1939 р. судова колегія

Верховного суду УРСР постановила – вирок облсуду скасувати, справу закрити, з-під варти звільнити.

ДЕНИСЕНКО Степан Кононович, 1909 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.05.1989 р.

ДЕНЬГА Федора Андріївна, 1896 р., уродженка та жителька м. Черкаси. Українка, б/п освіта нижча, службовець. Заарештована 17.05.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою Черкаського райпрокурора від 23.04.1939 р. справу припинено, з-під варти звільнена.

ДЕРЕВ'ЯНКО Марія Петрівна, 1886 р., с. Корнат (Австрія), мешканка с. Бачкурине Монастирищенського району. Німкеня, б/п, письменна, домогосподарка. Заарештована 13.04.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР – зареєструвалася при окупації як «фоксдойче». ОН при НКВС СРСР 07.10.1944 р. вирішила зіслати в Новосибірську область на 5 років. Реабілітована 18.07.1992 р. прокурором Черкаської області

ДЕРЕВ'ЯНКО Семен Андрійович, 1871 р., с. Мліїв Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 07.03.1929 р. за ст. 54-11 КК УРСР як колишній учасник загону повстанців Голого. ОН при колегії ОДПУ УРСР 03.09.1929 р. вирішила зіслати в концтабір на три роки. Реабілітований 17.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

ДЕРЕКТОРЕНКО Климентій Григорович, 1892 р., уродженець та мешканець с. Стеблів Корсунь-Шевченківського району. Українець, б/п, малописьменний, зав. комерційною частиною сукняної фабрики. Заарештований 27.12.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою СПО КОУ ДПУ від 20.03.1934 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ДЕРИКІТ Григорій Іванович, уродженець та мешканець с. Вікнине Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 28.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 19.10.1937 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 16.11.1937 р. Реабілітований 14.12.1966 р. Черкаським обласним судом.

ДЕРКАЧ Яким Іванович, 1888 р., с. Мельники Чигиринського району. Українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 09.07.1941 р. за приналежність до «політбанди Чучупаки». 12.01.1942 р. зам. начальника НКВС справу припинив у зв'язку зі смертю звинувачуваного 22.07.1941 р. у в'язниці м. Кіровоград.

ДЕРНОВИЙ Іван Кіндратович, 1899 р., с. Круподеринці Оржицького району Полтавської області, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. висланий на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ДЕРНОВИЙ Мефодій Костянтинович, 1894 р., с. Круподеринці Оржицького району Полтавської області, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ДЕСЯТНИК Павло Іванович, 1870 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ позбавлений волі на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ДЕХТЯРЕВ Петро Григорович, 1879 р., м. Ізяслав, мешканець м. Умань, українець, середня освіта, колишній царський офіцер, безпартійний, бухгалтер райкомісії допомоги демобілізованим червоно-

армійцям. Заарештований 29.03.1931 р. за ст. 54-4 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 14.09.1931 р. позбавлений волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 26.06.1989 р.

ДЕХТЯРЕНКО Юхим Ілліч, 1885 р., уродженець та мешканець с. Кобилянка (с. Потоки) Катеринопільського району. Українець, малописьменний, ніде не працював. Заарештований 15.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 28.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 21.02.1938 р. Реабілітований 11.07.1968 р. Черкаським обласним судом.

ДЕШЕВЕНКО Яків Пилипович, 1875 р., с. Кожарки Чигиринського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований в лютому 1931 р. за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 20.08.1931 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ДЖЕВАГО Фокій Гнатович, 1898 р., с. Псярівка (нині с. Ятранівка) Уманського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 17.11.1928 р. за ст. 56-21 КК УРСР (єговіст). Особлива нарада при колегії ОДПУ 05.04.1929 р. вирішила вислати на Північ на три роки. Довідка про реабілітацію відсутня.

ДЖУЛАЙ Василь Омелянович, 1900 р., уродженець і мешканець м. Кам'янка Кам'янського району. Українець, малописьменний, б/п, службовець. Заарештований 06.03.1928 р. за ст. 58-4 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ СРСР від 25.05.1928 р. ув'язнений на три роки концтабору. Переглянувши справу 18.02.1931 р. ОН при колегії ОДПУ СРСР постановила по відбуттю терміну в концтаборі зіслати до Півночі ще на три роки. Реабілітований 13.04.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ДЖУЛИНСЬКИЙ Дем'ян Семенович, 1898 р., уродженець м. Берестечко, мешканець м. Тальне, українець, освіта 2 класи, колгоспник, безпартійний. Заарештований 15.12.1937 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 19.01.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 13.02.1938 р.

ДЗЕМИЧ Михайло Данилович, 1894 р., с. Суботів Чигиринского району, українець, їздовий колгоспу, безпартійний. Заарештований 12.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 09.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ДЗЮБА Яків Миколайович, 1902 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, освіта нижча, б/п, колгоспник. Заарештований 18.04.1936 р. за ст.ст. 54-10 ч. I, 69-1 ч. 2 КК УРСР. Засуджений 03.09.1936 р. Харківським обласним судом на 4 роки ВТТ з ураженням у правах на 2 роки. Реабілітований Верховним Судом УРСР 30.10.1968 р.

ДЗЮБАН Іван Андрійович, 1891 р., уродженець та мешканець с. Голяки (нині с. Мельники) Канівського району. Українець, письменний, службовець, член ВКП(б). Заарештований 01.07.1938 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС 09.10.1938 р. ув'язнений на 8 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 15.09.1981 р.

ДЗЮБЕНКО Степан Сидорович, 1900 р., с. Каратунь Переяслав-Хмельницького району Київської області, мешканець с. Яблуневе Оржицького району Полтавської області, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 08.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 14.06.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ДИЛИН Карпо Якович, 1869 р., с. Зорівка, мешканець ст. Пальмира Золотоніського району, українець, малописьменний, із селян, безпартійний, залізничник. Заарештований 08.07.1937 р. за

ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 31.08.1937 р. об 11 год. 30 хв. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 17.08.1937 р. Відомостей про реабілітацію немає.

ДИЧКЕВИЧ Іван Федорович, 1894 р., уродженець м. Глиняна (Галичина), мешканець с. Жовнине Чорнобаївського району, українець, закінчив Львівську гімназію, вчитель, безпартійний. Заарештований 09.09.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 08.02.1930 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ДІБРІВНИЙ Василь Лукович, 1888 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, безпартійний, хлібороб. Заарештований 20.09.1929 р. за ст.ст. 58-10, 58-13 КК РРФСР. Постановою колегії ОДПУ 14.12.1929 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 02.06.1989 р.

ДІДЕНКО Іван Данилович, 1886 р., с. Веселівка Христинівського району. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 13.08.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Помічник прокурора Київської області за ст. 197 КПК УРСР 09.09.1936 р. справу припинив.

ДІОГУДА Олександр Михайлович, 1846 р., м. Байрамка (Молдова), мешканець м. Звенигородка, молдаванин, письменний, б/п, агроном Звенигородської МТС. Заарештований в січні 1933 р. за ст. 54-7 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 02.07.1933 р. позбавила волі на п'ять років. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.08.1989 р.

ДМИТРЕНКО (Дмитрієнко) Катерина Корніївна, 1907 р., уродженка і мешканка м. Тальне Тальнівського району. Українка, б/п, малописьменна, працювала на цукрозаводі, робітниця. Постановою ОН при НКВС СРСР від 27.10.1945 р. вислана в Казахстан на 5 років. Реабілітована 25.10.1991 р. прокуратурою Черкаської області

ДМИТРЕНКО Прокіп Михайлович, 1900 р., с. Кожарки Чигиринського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований у вересні 1928 р. за ст.ст. 58-11, 58-2 КК РРФСР. Постановою ДПУ 10.06.1929 р. ув'язнений на 5 р. концтабору. Реабілітований 31.05.1994 р. прокурором Черкаської області.

ДОБРОНОЖЕНКО Михайло Панфілович, 1891 р., уродженець та мешканець м. Сміла. Українець, б/п, малописьменний, працював майстром на цукровому заводі. Заарештований 14.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Смілянського РВ НКВС від 05.03.1938 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ДОБРЯНСЬКИЙ Дементій Лукович, 1882 р., уродженець м. Ружин, мешканець ст. Монастирище, українець, малописьменний, безпартійний, помічник начальника залізничної ст. Монастирище. Заарештований 20.07.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ 18.01.1930 р. ув'язнений на три роки у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 03.08.1989 р.

ДОМАНСЬКИЙ Григорій Мелентійович, 1890 р., с. Сердегівка Шполянського району. Українець, б/п, хлібороб. Заарештований 27.04.1927 р. Постановою особливої наради ОДПУ 19.12.1927 р. висланий в Комі АРСР на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.02.1994 р.

ДОМИНСЬКИЙ Йосип Олександрович, 1908 р., уродженець м. Варшава (Польща), мешканець смт. Маньківка, поляк, освіта нижча, член ВКП(б), редактор районної газети. Заарештований 17.12.1937 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 12.01.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.02.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ДОНЕЦЬ Тихін Трохимович, 1899 р., уродженець с. Мошурів Тальнівського району, мешканець с. Романівка Тальнівського району, українець, колгоспник, безпартійний. Постановою трійки НКВС по Київській області 22.04.1938 р. приречений до розстрілу на підставі

ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1991 р.

ДОНЦОВ Іван Давидович, 1896 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, священнослужитель, освіта нижча. Заарештований 16.09.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою судової трійки ДПУ 01.02.1930 р. позбавлений волі на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.06.1989 р.

ДОНЧЕНКО Матвій Якович, 1923 р., с. Лузанівка Кам'янського району. Українець, б/п, колгоспник. Заарештований 02.10.1940 р. за ст. 54-1 «в» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР ув'язнений на 5 р. як брат засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР до концтабору. Реабілітований 22.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ДОРОШЕНКО Микола Іванович, 1878 р., уродженець та мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 04.04.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ 20.11.1929 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований 28.12.1971 р. Черкаським обласним судом.

ДОРОШКЕВИЧ Гліб Костянтинович, 1899 р., с. Хацьки Черкаського району, мешканець м. Умань, українець, вища освіта, педагог, син лікаря. Заарештований 4 березня 1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 01.10.1933 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.06.1989 р.

ДОЦЕНКО Іван Андрійович, 1890 р., с. Нечипорівка Драбівського району. Українець, б/п, хлібороб. Заарештований 01.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 29.05.1930 р. ув'язнений на три роки умовно. Реабілітований 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ДОЦЕНКО Іван Андрійович, 1892 р., с. Нечипорівка Драбівського району. Українець, б/п, хлібороб. Заарештований 01.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 29.05.1930 р. ув'язнений на три роки в концтабір умовно. Реабілітований 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ДОЦЕНКО Олександр Андрійович, 1894 р., с. Нечипорівка Драбівського району. Українець, б/п, хлібороб, малописьменний. Заарештований 01.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ 29.05.1930 р. висланий на три роки до Півночі. Реабілітований 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ДРАНОВСЬКИЙ Борис Мусійович, 1911 р., уродженець та мешканець с. Мокра Калигірка Катеринопільського району. Єврей, службовець, попав у полон до фінів. Заарештований 22.08.1940 р. НКВС. Рішенням ОН НКВС СРСР від 27.09.1940 р. ув'язнений на 5 р. ВТТ. Реабілітований 20.03.1958 р. МВО.

ДРЕЙ Матвій Іванович, 1901 р., уродженець с Понятівка Одеської області. Мешканець м. Черкаси. Німець, б/п, малописьменний, вантажник. Заарештований 28.05.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 07.10.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 14.10.1938 р. Реабілітований 09.01.1980 р. ВТ КВО.

ДРЕМЛЮК Гнат Логвинович, 1891 р., с. Товста Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ДРИГА Корній Олексійович, 1884 р., уродженець с. Мельники, мешканець с. Малі Канівці Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 17.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Рішенням трійки УНКВС Полтавської області від 09.04.1938 р. засуджений

до розстрілу. Розстріляний 01.06.1938 р. Реабілітований 03.04.1958 р. Верховним Судом УРСР.

ДРОБНИЙ Беня Аврумович, м. Умань, єврей, початкова освіта, кандидат в члени ВКП(б), завідуючий будинком інвалідів. Заарештований 02.07.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11, 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 21.10.1938 р. ув'язнила на 5 р. у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 26.07.1989 р.

ДРОВОРУБ Іван Кіндратович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Мокра Калигірка Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 08.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 28.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 03.05.1938 р. Реабілітований 11.05.1967 р. Черкаським обласним судом.

ДРОЗДОВСЬКИЙ Борис Іванович, 1903 р., уродженець с. Антипівка Золотоніського району, мешканець смт. Чорнобай, українець, малописьменний, б/п, священик. Заарештований 03.06.1929 р. за ст. 7-67 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 16.08.1929 р. ув'язнений в концтабір на три роки. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 04.08.1992 р.

ДУБИНСЬКА Клавдія Омелянівна, 1909 р., уродженка с. Плохіне (Західна Україна), мешканка м. Умань. Росіянка, б/п, освіта 7 класів, рахівник-касир. Заарештована 21.10.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 08.09.1945 р. відправлена на заслання на 5 р. Реабілітована 20.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

ДУБНИЦЬКИЙ Ананій Гервасійович, 1884 р., уродженець Харківської області, мешкав у Чорнобаївському районі. Українець, б/п, священник. Заарештований 27.08.1937 р. Ірклїївським РВ НКВС за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Рішенням трійки УНКВС Полтавської області від 09.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 01.06.1938 р. Реабілітований 03.04.1958 р. ВС УРСР.

ДУБОВИЙ Леонід Наумович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Погибляк (нині с. Семенівка) Лисянського району, українець, б/п, освіта середня, вчитель. Заарештований 07.04.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням ОН ОДПУ СРСР від 26.07.1929 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 27.07.1993 р.

ДУБОВИЙ Олексій Йосипович, 1901 р., с. Виноград Лисянського району, українець, б/п, хлібороб. Заарештований 16.03.1929 р. за ст.ст. 58-10, 59-3 КК РРФСР. Постановою судової колегії ОДПУ від 16.08.1929 р. ув'язнений на п'ять років. Реабілітований прокурором Черкаської області 02.09.1991 р.

ДУБОВИНА Надія Олександрівна, 1899 р., уродженка м. Єльця Орловської губернії, росіянка, мешкала в м. Черкаси, працювала бухгалтером облторгу, на день арешту домогосподарка. Заарештована 14.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 14.11.1937 р. вислана в Казахстан на 5 років, як соціально небезпечний елемент. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.11.1991 р.

ДУДКА Никифір Єлисейович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Мохнач Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, працював у колгоспі на різних роботах. Заарештований 28.07.1937 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою обласного прокурора Полтавської області від 27.09.1939 р. слідчу справу закрито, з-під варти звільнений.

ДУДНИК Григорій Гнатович, 1899 р., с. Орловець Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою слідчого, затвердженого головою повітової надзвичайної трійки 12.08.1922 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 16.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ДУДНИК Денис Оксентійович, 1875 р., уродженець с. Плескачівка Смілянського району, мешканець м. Сміла, українець, малописьменний, маляр на будівництві, безпартійний. Постановою трійки при КОУ НКВС 04.10.1937 р. ув'язнений на 10 р. за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-10, 54-11 КК УРСР. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.02.1992 р.

ДУДНИК Іван Єгорович, 1917 р., уродженець і мешканець с. Малі Канівці Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, шофер в армії з 1938 р. Заарештований 20.04.1944 р. за ст. 54-1 «б» КК УРСР. Постановою Чорнобаївського РВ НКВС Полтавської області від 20.06.1944 р. звільнений з-під варти.

ДУДНИК Митрофан Павлович, 1905 р., уродженець с. Малі Канівці Чорнобаївського району. Мешканець м. Черкаси. Українець, н/с, б/п, службовець. Заарештований 14.12.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 25.01.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 09.02.1938 р. Реабілітований 23.04.1966 р. ВТ КВО.

ДУДНИК Опанас Мойсейович, 1894 р., с. Дзензелівка Маньківського району, українець, початкова освіта, безпартійний, без певних занять. Заарештований 15.11.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 20.10.1937 р. ув'язнила у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 07.05.1989 р.

ДУДНИК Харлампій Федорович, 1900 р., м. Мир-Курли (Бесарабія), мешканець с. Княжа Звенигородського району, українець, початкова освіта, колишній член ВКП(б) з 1923 р., кухар Шполянського цукрорадгоспу. Заарештований 13.12.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Розстріляний 09.02.1938 р. о 24 год. за постановою НКВС СРСР 25.01.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ДУНАЄВСЬКИЙ Броніслав Петрович, 1891 р., уродженець м. Котовськ Одеської області, мешканець ст. Христинівка, поляк, освіта середня, безпартійний, машиніст депо. Заарештований 22.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання 8 відділу ГУДБ НКВС СРСР 23.02.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 09.03.1038 р. Реабілітований прокурором Черкаської області.

ДУТЧАК Володимир Іванович, 1894 р., м. Снятин Івано-Франківської області, мешканець смт. Лисянка однойменного району, українець, середня освіта, член ВКП(б), секретар Лисянської сільради. Заарештований 24.09.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Розстріляний 21.12.1937 р. о 24 год. за постановою НКВС СРСР від 17.11.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.05.1989 р.

ДУШЕЙКО Іван Кирилович, 1908 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, безпартійний, рибалка рибколгоспу. Заарештований в жовтні 1937 р. за контрреволюційну агітацію (стаття не вказана). Постановою трійки при ПОУ НКВС ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 03.08.1989 р.

ДУШЕЙКО Микита Васильович, 1912 р., уродженець і мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, військовослужбовець. Заарештований 10.05.1944 р. Постановою Чорнобаївського РВ НКВС Полтавської області від 20.06.1944 р. звільнений з-під варти.

ДЯДЮРА Іван Демидович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Мліїв Городищенського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 16.06.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 13.08.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.08.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 14.04.1992 р.

ЕЙДУС Михайло Ефроїмович, 1908 р., уродженець м. Двінськ, мешканець м. Черкаси, єврей, освіта нижча, директор Черкаської тютюнової фабрики, член ВКП(б) до 1936 р.

Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 10.05.1936 р. висланий у Казахстан на 5 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 12.02.1958 р.

ЕПІНГЕР Леонард Іванович, 1905 р., уродженець колонії Непознаничі Житомирської області. Проживав у с. Деньги Золотоніського району. Німець, б/п, колгоспник. Заарештований 14.08.1937 р. за ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 18.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 01.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 12.08.1966 р.

ЕРКА Елла Юліївна, 1908 р., уродженець с. Нейзац, Кримська область, мешканка м. Христинівка, німкеня, освіта середня, рахівник контори «Заготскот», член ВКП(б). Заарештована 17.01.1938 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 26.03.1938 р. ув'язнена у ВТТ на 5 р. Реабілітована ВТ КВО 09.12.1958 р.

ЕРНСТ Едуард Марцехович, 1903 р., уродженець м. Житомир, мешканець м. Черкаси, поляк, малописьменний, робітник, безпартійний. Заарештований 12.05.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Трійкою КОУ НКВС УРСР 19.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 30.09.1938 р. Реабілітований ВП КВО 08.07.1989 р.

ЕРУ Вільгельм Карлович, 1894 р., с. Бубни на Житомирщині, мешканець с. Мурзинці Звенигородського району, німець, малописьменний, із селян середняків, безпартійний, візник Звенигородського лісництва. Заарештований 29 травня 1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Розстріляний 03.10.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 20.09.1938 р.

ЄВТУШЕНКО Василь Захарович, 1898 р., уродженець с. Вознесенське Золотоніського району, мешканець м. Черкаси, українець, середня освіта, безпартійний, робітник на будівництві моста в Черкасах, завідуючий конторою філіалу «Вісті ВУЦВК». Заарештований 03.09.1931 р. за ст.ст. 54-2,54-11 КК УРСР. Судова колегія при ДПУ УРСР 21.03.1932 р. ув'язнила у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.06.1989 р.

ЄГОРОВ Микола Васильович, 1897 р., уродженець м. Вологди, мешканець м. Сміла. Росіянин, б/п, малописьменний, робітник. Заарештований 07.03.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРФ. Постановою начальника Смілянського РВ НКВС від 13.03.1938 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ЄЛИНЕЦЬКИЙ Феоктист Кіндратович, 1882 р., с. Кононча Канівського району Київської (нині Черкаської) області, мешкав у Черкасах, українець, із духовенства, освіта середня, працював сторожем курортної управи. Заарештований 29.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Засуджений 14.11.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 27.11.1937 р. о 1 год. 30 хв. Реабілітований 19.06.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЄЛИСАВЕТСЬКИЙ Давид Арійович, 1904 р., уродженець і мешканець м. Умань. Єврей, б/п, 3 класи гімназії, службовець. Заарештований 03.11.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою пом. області прокурора від 23.11.1939 р. справу закрито.

ЄПИШКО Адам Петрович, 1892 р., с. Бродниця (Польща), мешканець ст. Володимирівка Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, черговий по станції. Заарештований 17.01.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-7, 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 26.05.1938 р. ув'язнила у ВТТ на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.06.1989 р.

ЄРЕМЕНКО Іван Герасимович, 1888 р., уродженець с. Шелепухи, мешканець м. Канева. Українець, письменний, член ВКП(б), службовець. Заарештований 01.07.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК РСФСР. Постановою ОН НКВС СРСР від 09.10.1938 р. ув'язнений на 8 р. ВТТ. Реабілітований 15.09.1981 р. Черкаським

обласним судом і поновлено в членстві КПРС 28.04.1989 р. Черкаським обкомом партії.

ЄРЕСЬКО Іван Олексійович, 1890 р., уродженець с. Вороньки Полтавської області, мешканець ст. Христинівка Христинівського району. Українець, б/п, техучилище, працював помічником майстра в депо ст. Христинівка. Заарештований 20.03.1920 р. (ст. не вказана, контрреволюційна діяльність). Постановою колегії РТЧК від 14.04.1920 р. ув'язнений на три роки в концтабір. Реабілітований 27.12.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ЄФИМЕНКО Андрій Петрович, 1898 р., с. Нижні Верещаки Чигиринського району (нині Олександрійський район Кіровоградської області). Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 14.07.1919 р. Постановою Черкаської повітової ЧК звинувачений у контрреволюційній діяльності, приречений до розстрілу 16.07.1919 р. Реабілітований 02.07.1993 р. прокурором Черкаської області.

ЖАДЬКО Микола Павлович, 1899 р., м. Новозибков (Росія), мешканець м. Умань. Росіянин, письменний, б/п, без певних занять. Заарештований 21.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 27.12.1937 р. о 2 год. за рішенням НКВС СРСР від 09.12.1937 р. Реабілітований 05.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЖЕГЕТ Яків Олексійович, 1865 р., с. Білоусівка (хутір Савківка) Драбівського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі умовно на 5 років, з-під варти звільнений. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.07.1989 р.

ЖЕЖЕРА Ларіон Данилович, 1881 р., уродженець і мешканець с. Валява Городищенського району, українець, малописьменний, безпартійний, безробітний. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

ЖЕЙМИС Тетяна Василівна, 1911 р., уродженка і мешканка м. Черкаси, українка, освіта 7 класів, безпартійна, касир магазину «Військторг». Заарештована 02.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 21.06.1938 р. вислана в Казахстан на три роки. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.09.1991 р.

ЖЕЛДАК Костянтин Макарович, 1906 р., уродженець і мешканець с. Свидівок Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 28.11.1930 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ ДПУ від 23.03.1931 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ЖЕЛДАК Михайло Савович, 42 роки, уродженець і мешканець с. Свидівок Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 20.01.1930 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ ДПУ від 23.03.1931 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ЖЕЛДАК Петро Полікарпович, 1884 р., уродженець с. Бірки І Кіровоградської області, українець, грамотний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 19.10.1931 р. за ст.ст. 55-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 15.11.1931 р. висланий у Північний край на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.09.1989 р.

ЖЕЛДАК Севастян Савович, 49 років, уродженець і мешканець с. Свидівок Черкаського району. Українець, малописьменний, коваль, середняк. Заарештований 13.12.1930 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ ДПУ від 23.03.1931 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ЖЕЛЕЗНЯК Андрій Захарович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний,

безпартійний, хлібороб. Заарештований 10.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при ДПУ УРСР постановила 17.05.1930 р. позбавити волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЖЕЛЕЗНЯК Іван Пилипович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Білоусівка Драбівського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі умовно на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЖЕЛЕЗНЯК Лука Іванович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Тальянки Тальнівського району, українець, безпартійний, хлібороб. Заарештований 14.03.1921 р. Постановою Уманської ЧК ув'язнений у концтабір на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.04.1992 р.

ЖЕЛОБЕЦЬКИЙ Григорій Васильович, 1910 р., уродженець і мешканець с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЖИДЕНКО Василь Іванович, 1903 р., с. Жиденки (Полтавщина), мешканець м. Черкаси, українець, закінчив реальне училище, безпартійний, старший нарядник депо ст. Черкаси. Заарештований 06.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 09.10.1937 р. ув'язнила на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.05.1989 р.

ЖИЗНИЧУК Йосип Іванович, 1885 р., уродженець Польщі, мешканець с. Матвіївка Золотоніського району, поляк, малописьменний, безпартійний, працював у колгоспі конюхом. Заарештований 30.12.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 01.02.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 17.04.1938 р. Реабілітований ВП КВО 08.07.1989 р.

ЖИЛА Григорій Пилипович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Яблуневе Оржицького району Полтавської області, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 10.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 29.05.1930 р. за рішенням трійки при колегії ДПУ УРСР від 17.05.1930 р. Похований на цвинтарі м. Лубни. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЖИЛА Данило Прохорович, 1904 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. прирекла до розстрілу. Розстріляний 29.05.1930 р. в м. Лубни, де похований на міському цвинтарі в числі 20-ти в «тщательно замаскированной могиле». Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЖИЛА Іван Іванович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЖИЛА Йосип Іванович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Савинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЖИЛА Кирило Пилипович, 1911 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР.

Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі умовно на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЖИЛА Микола Дементійович, 1881 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, із «глитаїв», позбавлений права голосу, безпартійний, хлібороб. Заарештований 06.08.1929 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЖИЛА Никін Гаврилович, 1881 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 06.08.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 14.08.1932 р. вирішила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЖИЛА Олексій Григорович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЖИЛА Роман Лукович, 1877 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила розстріляти. Розстріляний 29.05.1930 р. в Лубнах, труп похований на місцевому цвинтарі в «одежде, в которой доставлен из ДОПРа, «могила тщательно замаскирована». Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЖИЛА Степан Павлович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 09.08.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 04.08.1932 р. позбавлений волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЖИЛА Терентій Григорович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вислала у Північний край на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЖИЛА Тимофій Васильович, 1881 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 10.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 29.05.1930 р. за рішенням трійки при колегії ДПУ УРСР від 17.05.1930 р. Похований на цвинтарі м. Лубни. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЖИЛЕНКО Марія Данилівна, 1914 р., уродженка і мешканка с. Грушківка Кам'янського району, українка, колгоспниця, безпартійна. Постановою особливої наради МДБ СРСР 01.03.1947 р. заслана на три роки як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 26.09.1991 р.

ЖМАЙЛО Христина Карпівна, 1902 р., с. Гусакове Звенигородського району, мешканка смт. Катеринопіль. Українка, б/п, малописьменна, домогосподарка. Постановою особливої наради при НКВС 27.10.1945 р. вислана в Актюбінську область на п'ять років за директивою НКВС СРСР 30.05.1942 р. Реабілітована 19.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЖОЛОБЧЕНКО Іван Савович, 1875 р., уродженець с. Плескачівка Смілянського району, мешканець м. Сміла, українець, малописьменний, б/п, робітник заводу. Звинувачений за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 04.10.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ.

Реабілітований прокурором Черкаської області 11.02.1992 р.

ЖОЛОБЧЕНКО Сила Савович, 1870 р., уродженець і мешканець с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний. Звинувачений за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-10, 54-11 КК УРСР Постановою трійки при КОУ НКВС 04.10.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.02.1992 р.

ЖОЛОНДКОВСЬКИЙ Анеодист Іванович, 1873 р., уродженець с. Старі Бедраті (Румунія), мешканець м. Христинівка, молдаванин, освіта нижча, сторож аеродрому. Заарештований 10.12.1034 р. за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС 27.02.1935 р. ув'язнений у концтабір на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ЖОРЖАРУК Дементій Григорович, 1876 р., с. Журавка Шполянського району. Українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 17.04.1938 р. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ЖОРНОВИЙ Лаврентій Данилович, 1914 р., с. Михайлівка Канівського району. Українець, б/п, хлібороб. 02.02.1944 р. постановою особливої наради НКВС СРСР ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований 26.07.1994 р. військовим прокурором.

ЖУК Дементій Андріянович, 1909 р., с. Дирдине Городищенського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 26.07.1937 р. Постановою трійки при КОУ НКВС 13.08.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 25.08.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.10.1991 р.

ЖУК Микола Якимович, 1909 р., с. Дирдине Городищенського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 06.05.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР, як член контрреволюційної організації «Українська народна партія». Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 29.04.1931 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 26.06.1989 р.

ЖУК Олександр Якимович, 1899 р., м. Городище, українець, незакінчена середня освіта, б/п, учень Смілянської гімназії. Колегія особливого відділу ВЧК при 12-ій армії 03.09.1920 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 16.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЖУК Яків Павлович, 1894 р., м. Городище, українець, письменний, б/п, працівник Городищенського райвиконкому. Заарештований 08.08.1920 р. Колегія ОВ ВЧК при райвійськраді 12-ій армії 03.09.1920 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 16.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЖУКОВ Григорій (Георгій) Олександрович, м. Чернігів, мешканець м. Черкаси, початкова освіта, слюсар цукрорафінадного заводу, безпартійний, червоноармієць 16-го трудбатальйону. Заарештований 09.01.1942 р. за ст.ст. 66 і 102 КК Узб. РСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 25.04.1942 р. ув'язнила на 10 р. у ВТТ. (Присвоїв собі звання Героя Радянського Союзу, вів різку антирадянську і антисемітську агітацію).

ЖУКОВСЬКИЙ Пилип Микитович, 1908 р., уродженець і мешканець с. Мокра Калигірка Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 07.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 28.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 03.05.1938 р. Реабілітований 13.01.1958 р. Черкаським обласним судом.

ЖУПІНАС Пилип Васильович, 1901 р., с. Степанки Черкаського району, мешканець м. Черкаси. Українець, початкова освіта, член ВКП(б) з 1925 р., секретар

Черкаського РПК. Заарештований 11.06.1938 р. за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 23.09.1938 р. за вироком виїзної сесії Військової колегії Верховного суду СРСР від 23.09.1938 р. Реабілітований 19.09.1957 р. Верховним Судом СРСР. Відновлений у партії 28.08.1989 р. бюро Черкаського обкому партії.

ЖУРАВЕЛЬ Григорій Титович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Велика Севастьянівка Христинівського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 25.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС засуджений до розстрілу. Розстріляний 17.11.1937 р. Реабілітований 15.11.1967 р. Черкаським обласним судом.

ЖУРАВСЬКИЙ Василь Михайлович, 1882 р., уродженець м. Вознесенськ Одеської області, мешканець м. Черкаси, українець, освіта вища, бухгалтер, безпартійний. Заарештований 20.10.1937 р. Постановою трійки при КОУ НКВС ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.10.1991 р.

ЖУРБА Матвій Михайлович, 1889 р., с. Мехедівка Драбівського району. Українець, б/п (баптист), письменний, хлібороб. Заарештований 06.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою виїзної сесії Полтавського облсуду 20.10.1939 р. «справу з переведенням закрито».

ЖУРЖА Петро Семенович, 1806 р. уродженець і мешканець Уманського району, українець, б/п, хлібороб. Заарештований 23 жовтня 1930 р. Звинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Засуджений судовою трійкою при колегії ДПУ УРСР 19 січня 1932 р. на 5 років концтаборів. Реабілітований 17 серпня 1989 р. прокурором Черкаської області.

ЗАБОЛОТНИЙ Олексій Антонович, 1908 р., уродженець і мешканець с. Розсішки Христинівського району. Українець, малописьменний, хлібороб. Заарештований 10.03.1929 р. за ст. 58-10 КК. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 12.07.1929 р. ув'язнений на три роки концтабору. Реабілітований 23.02.1993 р. прокуратурою Черкаської області.

ЗАВАЛЬНЮК Данило Сазонович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Бродецьке Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 09.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 19.03.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований 17.09.1959 р. Черкаським обласним судом.

ЗАВАРСЬКИЙ Михайло Омелянович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Калинівка Городищенського району, українець, письменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР Київської області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

ЗАВГОРОДНІЙ Артем Володимирович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Водяне Шполянського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 16.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 02.08.1929 р. ув'язнений на три роки концтабору. Реабілітований 13.04.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ЗАВЕРТАЙЛО Яків Максимович, 1897 р., уродженець і мешканець Корсунь-Шевченківського району. Українець, член ВКП(б), малописьменний, слюсар-електрик. Заарештований 02.12.1935 р. за ст. 54-13 КК УРСР. Постановою прокурора м. Корсунь від 30.12.1935 р. справу припинено.

ЗАВОРОТНИЙ Михайло Андрійович, 1918 р., уродженець і мешканець с. Старі Бабани Уманського району. Українець, б/п, 7 класів, працював водієм. Заарештований 17.01.1951 р. за ст. 58-1 «а» КК РРФСР. Постановою начальника контррозвідки КДБ ВЧ 14800 від 08.09.1952 р. справу закрито. Реабілітований 12.09.1995 р. прокурором Черкаської області.

ЗАГОРОДНІЙ Яків Іванович, 1908 р., уродженець і мешканець с. Глибочок Тальнівського району, українець, малописьменний, б/п. Заарештований 26.02.1947 р. за ст. 54-1 «б» КК УРСР. Постановою ВТ КВО 22.02.1948 р. ув'язнений на 25 років. Постановою начальника УНКВС УРСР по Черкаській області 22.09.1955 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЗАГОРУЙКО Омелян Григорович, 1893 р., с. Дяківка Вінницької області. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 27.04.1927 р. за ст. 58-10, ч. 2 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ 19.12.1927 р. висланий до Комі АРСР на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.02.1994 р.

ЗАГОРУЙКО Севастян Григорович, 1877 р., уродженець і мешканець с. Дяківка Вінницької області. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 08.09.1928 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ОДПУ СРСР від 16.11.1928 р. висланий у Казахстан на три роки. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 27.07.1993 р.

ЗАГРЕБЕЛЬНИЙ Роман Харитонович, 1898 р., с. Тальянки Тальнівського району. Українець, б/п, хлібороб. Постановою трійки НКВС Київської області 25.10.1937 р. ув'язнений на 10 років ВТТ. Реабілітований 30.11.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЗАДОРОЖНИЙ Вікентій Михайлович, 1893 р., уродженець с. Воровці Городокського району, мешканець м. Умань. Поляк, б/п, освіта нижча, тесляр. Заарештований 15.07.1934 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою уповноваженого ОВ УДБ КОУ НКВС справу припинено, з-під варти звільнений.

ЗАЇКА Іван Петрович, 1897 р., с. Москаленки Чорнобаївського району, українець, освіта нижча, хлібороб. Заарештований 07.10.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ 13.01.1930 р. ув'язнений у концтабір на 8 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.05.1989 р.

ЗАЙКО Деомид Михайлович, 1870 р., уродженець с. Шукайвода, мешканець м. Христинівка однойменного району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 10.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 15.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 07.06.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.03.1956 р.

ЗАЙЧЕНКО Павло Андрійович, 1896 р., с. Пастирське Смілянського району. Українець, письменний, колишній член ВКП(б) з 1927 р. по 1935 р., не працюючий. Заарештований 14.02.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. ОН при НКВС СРСР 25.11.1944 р. заслала в концтабір на три роки. Реабілітований 20.01.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЗАЛИХОВСЬКА Ганна (Анна) Олександрівна, 1913 р., с. Кальник Вінницької області, мешканка с. Завалля (нині околиця смт. Монастирище) Монастирищенського району. Українка, б/п, письменна, учителька початкових класів. Слідство розпочато 07.03.1945 р. згідно з директивою НКВС і Прокурора СРСР № 252 від 27.07.1942 р. ОН при МВС СРСР 16.05.1946 р. вирішила зіслати в Казахстан на п'ять років, при ній троє дітей. Реабілітована 25.11.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЗАМЕДЯНСЬКИЙ Володимир Андрійович, 1923 р., с. Мліїв Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, не працював. Заарештований 09.03.1946 р. Постановою особливої наради НКВС СРСР 09.03.1946 р. засланий на п'ять років в Актюбінську область Реабілітований 10.04.1995 р. прокурором Черкаської області.

ЗАМОГИЛЬНИЙ Єлисей Іонович, 1900 р., с. Зелена Діброва Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 17.04.1938 р. Постановою трійки УНКВС Київської області

приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ЗАПЛІШНИЙ-ДІДОВ Микола Захарович, 1895 р., уродженець м. Бендери (Молдова), мешканець м. Черкаси, росіянин, освіта нижча, службовець, безпартійний. Заарештований 03.09.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 26.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 10.12.1937 р. Реабілітований ВП КВО 22.06.1989 р.

ЗАРВА Матвій Капітонович, 1890 р., уродженець та мешканець с. Гончариха Катеринопільського району. Українець, б/п, освіта нижча, колгоспний коваль. Заарештований 29.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС від 15.09.1937 р. ув'язнений на 10 р. у ВТТ. Реабілітований 30.06.1966 р. Черкаським обласним судом.

ЗАТАЛЬНИЙ Тимофій Юхимович, 1897 р. с. Кандибівка Оржицького району Полтавської області, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. постановила позбавити волі на три роки умовно. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЗАХАРЧЕНКО Яків Кирилович, 1909 р., с. Попівка Маньківського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 14.01.1938 р. за ст.ст. 54-8, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 19.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.02.1993 р.

ЗАЦАРИННА Олександра Тимофіївна, 1908 р., уродженка та мешканка с. Дубіївка Смілянського району. Українка, б/п, малописьменна, робітниця лісництва. Заарештована 09.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 19.08.1937 р. ув'язнена на 10 р. у ВТТ. Реабілітована 18.03.1968 р. Черкаським обласним судом.

ЗБАВСЬКА Ярина Йосипівна, 1913 р., уродженка с. Озірна Погребищенського району Вінницької області, мешканка с. Нове Місто Монастирищенского району, полячка, освіта незакінчена вища, учителька школи. Заарештована 21.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 20.12.1037 р. приречена до розстрілу. Розстріляна 26.12.1937 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 15.05.1989 р.

ЗБРОЯ Яків Гаврилович, уродженець та мешканець с. Городниця Уманського району. Українець, б/п, хлібороб, розкуркулений. Заарештований 12.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 20.06.1931 справу припинено Уманським дільничим прокурором, але включено в список на виселення.

ЗГАНЯЙКО Афанасій Андрійович, 1910 р., уродженець і мешканець с. Леськи Черкаського району, українець, малописьменний, безпартійний, працював у сільському господарстві. Заарештований 21.12.1943 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою Черкаського МВ НКВС 12.09.1944 р. з-під варти звільнений і направлений в спецтабір.

ЗГЛИНИЦЬКИЙ Владислав Генріхович, 1874 р., с. Сочівка (Польща), мешканець м. Умань, поляк, домашня освіта, безпартійний, бухгалтер Уманського дезбюро «Червоного Хреста». Заарештований 25.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 25.01.1938 р. о 1 годині (в Умані) за постановою НКВС СРСР 19.12.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.07.1989 р.

ЗДРАЖЕВСЬКИЙ Іван Корнилович, 1893 р., м. Черкаси, українець, малописьменний, б/п, маляр. Заарештований 09.08.1919 р. за контрреволюційну діяльність. Черкаська ЧК 11.08.1919 р. постановила розстріляти. Реабілітований 19.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЗЕБЕРГ Микола Германович, 1880 р., уродженець м. Здолбунів Рівненської області, мешканець м. Христинівка, німець, освіта середня технічна, теплотехнік, безпартійний. Заарештований 13.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС по Одеській області 29.10.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 26.08.1989 р.

ЗЕЛІНСЬКИЙ Михайло Йосипович, 1888 р., уродженець м. Галич (Галичина), мешканець с. Дахнівка Черкаського району, українець, освіта середня, вчитель, безпартійний. Заарештований 25.04.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 09.05.1933 р. ув'язнений до концтабору на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.07.1989 р.

ЗЕЛІНСЬКИЙ Павло Микитович, 1901 р., уродженець с. Поташ Тальнівського району, мешканець м. Тальне, українець, керуючий конторою «Заготскот», безпартійний. Постановою трійки НКВС Київської області 22.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 30.04.1958 р.

ЗІНА Федот Олександрович, 1889 р., м. Умань, мешканець м. Христинівка, українець, письменний, безпартійний, диспетчер на станції, колишній петлюрівець. Заарештований 01.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 13.03.1938 р. о 24 год. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 07.03.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.05.1989 р.

ЗІНЧЕНКО Антон Полікієвич, 1897 р., с. Мехедівка Драбівського району, українець, письменний, б/п (баптист), хлібороб. Заарештований 06.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Драбівського РВ НКВС 06.12.1940 р. справу припинено. На цей час звинувачуваний знаходився на волі.

ЗІНЧЕНКО Віра Дорофіївна, 1924 р., м. Корсунь-Шевченківський. Українка, б/п, письменна, робітниця плодокомбінату. Заарештована 22.05.1946 р. згідно з директивою НКВС і Прокурора СРСР № 252 від 27.06.1942 р. ОН при МДБ СРСР від 11.12.1946 р. зіслала в Актюбінську область на п'ять років. Реабілітована 16.05.1992 р. прокурором Черкаської області.

ЗІНЧЕНКО Ганна Дорофіївна, 1927 р., м. Корсунь-Шевченківський. Українка, б/п, робітниця. Заарештована 22.05.1946 р. згідно з директивою НКВС і Прокурора СРСР № 252 від 27.06.1942 р. ОН при МДБ СРСР від 11.12.1946 р. зіслала в Актюбінську область на п'ять років. Реабілітована 16.05.1992 р. прокурором Черкаської області.

ЗІНЧЕНКО Ганна Петрівна, 1899 р., м. Корсунь-Шевченківський. Українка, б/п, робітниця ґудзикової фабрики. Заарештована 22.05.1946 р. згідно з директивою НКВС і Прокурора СРСР № 252 від 27.06.1942 р. ОН при МДБ СРСР від 11.12.1946 р. зіслала в Актюбінську область на п'ять років. Реабілітована 16.05.1992 р. прокурором Черкаської області.

ЗІНЧЕНКО Трохим Никонович, 1897 р., с. Мліїв Городищенського району. Українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 03.03.1929 р. за ст. 54-11 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ від 03.09.1929 р. ув'язнила на три роки в концтабір. Реабілітований 01.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЗІНЧЕНКО Федір Іванович, 1876 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ 21.01.1932 р. засланий на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЗІНЧЕНКО Федір Юхимович, 1882 р., уродженець селища Новоархангельське Одеської області, мешканець м. Сміла, українець, освіта 2 класи, касир станції, безпартійний. Заарештований 25.01.1938 р. за ст.ст. 54-9,54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Одеській області 05.05.1938 р. приречений до

розстрілу. Розстріляний 25.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ЗІЩКО Ганна Еміліївна, с. Макіївка Смілянського району. Заарештована 09.03.1946 р. Постановою особливої комісії НКВС 09.03.1946 р. вислана в Актюбінську область на 5 р. Реабілітована 23.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЗІЩКО-КОЛІСНИК Марфа Денисівна, 1921 р., с. Макіївка Смілянського району. Українка, б/п, колгоспниця. Заарештована 23.05.1945 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 09.03.1946 р. вислана в Актюбінську область на 5 р.

ЗНАЙКО Овсій Федорович, 1919 р. уродженець с. Орловець Городищенського району, мешканець м. Красноярська, військовослужбовець 143-го окремого батальйону, українець, освіта 7 класів, безпартійний. Заарештований 09.12.1941 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 06.06.1942 р. ув'язнений на 7 р. до концтабору. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.07.1989 р.

ЗОБЕНКО Василь Якович, уродженець та мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 09.04.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Харківським області відділом ДПУ 02.10.1932 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ЗОБЕНКО ГаврилоІлькович, уродженець та мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 09.04.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Харківським обласним відділом ДПУ 02.10.1932 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ЗОБЕНКО ЛукаІлькович, 1892 р. уродженець та мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 09.04.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Харківським обласним відділом ДПУ 02.10.1932 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ЗОБЕНКО Михайло Лук'янович, уродженець та мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 09.04.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. 29.07.1932 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ЗОБЕНКО Яків Васильович, уродженець та мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 17.04.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ 12.07.1929 р. засланий в Уральську область на 3 р.

ЗОМБЕР Анатолій Юзефович, 1911 р., м. Бява (Польща). Поляк, письменний, б/п, городник. Заарештований 28.11.1939 р. за нелегальний перехід кордону. 25.10.1940 р. НКВС СРСР постановило ув'язнити на п'ять років ВТТ. Реабілітований 20.07.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЗОРЯ Одарка Омелянівна, 1914 р., м. Золотоноша. Письменна, б/п, вишивальниця. Взято підписку про невиїзд згідно з директивою НКВС і Прокурора СРСР № 252 від 27.06.1942 р. ОН при НКВС 24.11.1945 р. вирішила зіслати Зорю О. О. (при ній двоє дітей) у віддалені райони на три роки, а згідно з указом Президії ВР СРСР від 07.07.1945 р. застосувати амністію і анулювати підписку про невиїзд. Реабілітована 04.04.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЗРАЖЕВСЬКИЙ Василь Корнійович, 1886 р., уродженець м. Переяслав, мешканець м. Черкаси, покрівельник паровозного депо ст. Прилуки, українець, освіта початкова (самоук), безпартійний. Заарештований 11.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 20.11.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 27.04.1989 р.

ЗУБЕНКО Іван Дорофійович, 1919 (1920 р.), с. Мельники Чигиринського району.

Українець, письменний, б/п, тесля колгоспу «Ударник». Заарештований 02.07.1941 р. за приналежність до «політбанди Чучупаки». 12.01.1942 р. зам. начальника УНКВС Усть-Каменогорської області справу припинив у зв'язку зі смертю звинувачуваного 22.12.1941 р. у в'язниці № 17 м. Усть-Каменогорський.

ЗУБРИЦЬКИЙ Демид Олексійович, 1896 р., м. Кам'янка. Українець, б/п, письменний, начальник постачання Олександрівської їдальні. Заарештований 16.01.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. ОН при НКВС СРСР 08.07.1944 р. увязнила на п'ять років з конфіскацією майна. Реабілітований 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ІВАНЕНКО Дарина Петрівна, 1904 р., с. Вільшана Городищенського району, українка, малописьменна, колгоспниця, безпартійна. Постановою особливої наради МДБ СРСР 20.05.1947 р. вислана на 5 років, як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 25.10.1991 р.

ІВАНЕНКО Марія Онуфріївна, 1906 р., уродженка с. Хильки, мешканка с. Скрипченці Корсунь-Шевченківського району. Українка, малописьменна, б/п, колгоспниця. Заарештована 12.11.1945 р. (ст. не вказана). Постановою ОН при НКВС СРСР від 12.11.1945 р. вислана в Актюбінську область на 5 р. Реабілітована 20.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ІВАНОВ Йосип Омелянович, 1882 р., с. Вершаці Чигиринського району, українець, неписьменний, із «глитаїв», безпартійний, без певних занять. Заарештований 26.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 14.01.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.12.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.06.1989 р.

ІВАНОВ Петро Михайлович, 1918 р., уродженець с. Савіно Калінінської області (Росія), мешканець м. Золотоноша, росіянин, освіта 4 класи, б/п, шофер. Заарештований 27.11.1944 р. за ст. 54-1 «б» КК УРСР. Постановою УНКДБ Полтавської області 28.03.1945 р. з-під варти звільнений, слідчу справу припинено.

ІВАНОВ Степан Пантелеймонович, 1896 р., с. Клепани Вінницької області, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, безпартійний, робітник Уманського цегельного заводу. Заарештований 08.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний о 24 год. 26.10.1937 р. за рішенням трійки при УНКВС по Одеській області від 21.10.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.07.1989 р.

ІВАНОВА Ганна Іванівна, 1923 р., с. Аврамівка Монастирищенського району, українка, письменна, контролер відділу кінофікації, безпартійна. Постановою особливої наради МДБ 11.12.1946 р. вислана в Кокчетавську область на 5 р. з конфіскацією майна як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.09.1991 р.

ІВАНЧЕНКО Петро Іванович, 1890 р., с. Мисайлівка Київської області, мешканець с. Сигнаївка Шполянського району, українець, письменний, б/п, залізничник. Заарештований 13.03.1929 р. за ст.ст. 54-2, 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ 03.09.1929 р. зіслала на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.08.1991 р.

ІВАНЧЕНКО Яків Іванович, 1892 р., с. Вознесенське Золотоніського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Постановою особливої наради ОДПУ від 16.08.1929 р. висланий на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.09.1994 р.

ІВАНЧУК Петро Григорович, 1898 р., с. Виноград Лисянського району, українець, б/п, хлібороб. Заарештований 16.03.1929 р. за ст.ст. 58-10, 59-3 КК РРФСР. Постановою ОДПУ 16.08.1929 р. ув'язнений у концтабір на п'ять років. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.08.1991 р.

ІВАНЮК Василь Степанович, 1891 р., с. Тростянець (Білорусія), мешканець с. Голяківка (нині с. Веселівка) Христинівського району. Білорус, середня освіта, б/п, учитель. Заарештований 13.08.1935 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Помічник прокурора в спецсправах Київської області, керуючись ч. 2 ст. 197 КПК УРСР 09.04.1936 р., справу припинив. 28.11.1936 р. Чернігівським облсудом засуджений за ст. 54-10, ч. 1 КК УРСР на три роки ВТТ. Реабілітований 19.04.1993 р. прокурором Черкаської області.

ІВАЩЕНКО Іван Тимофійович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Орадівка Христинівського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 19.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 29.10.1938 р. ув'язнений на 5 р. у ВТТ. Реабілітований 30.03.1976 р. Черкаським обласним судом.

ІВАЩЕНКО Федір Федорович, 23 роки, уродженець і мешканець м. Чигирин. Українець, б/п, малописьменний. Заарештований 09.11.1920 р. Направлений в особий відділ армії.

ІЛЛІНСЬКА Анна Степанівна, 1907 р., м. Шпола. Письменна, б/п, санітарка. Постановою особливої наради НКВС СРСР 09.06.1945 р. вислана на п'ять років в Актюбінську область за директивою НКВС СРСР від 30.05.1942 р. Реабілітована 18.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

ІЛЬНИЦЬКИЙ Іван Іванович, 1886 р., уродженець с. Вовківці Вінницької області, мешканець м. Сміла. Українець, б/п, малописьменний. Постановою особливої наради НКВС 02.01.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 17.01.1938 р. Реабілітований 09.03.1992 р. прокурором Черкаської області.

ІЛЬНИЦЬКИЙ Павло Юхимович, 1884 р., с. Іванівка Хмельницької області, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, безпартійний. робітник цегельного заводу. Заарештований 08.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при УНКВС по Одеській області 01.01.1938 р. вирішила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 01.08.1989 р.

ІЛЬЧЕНКО Іван Іванович, 1888 р., уродженець м. Варшава (Польща), мешканець м. Звенигородка. Поляк, б/п, освіта середня, працював статистом споживкооперації. Заарештований 07.12.1930 р. за ст.ст. 54-6 і 80 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР від 13.08.1931 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 19.03.1992 р.

ІЛЬЧЕНКО Пилип Федотович, 1870 р., уродженець смт. Катеринопіль однойменного району, мешканець ст. Христинівка, українець, малописьменний, безпартійний, працював на станції машиністом. Заарештований 16.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 22.02.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.07.1989 р.

ІТКО Кіндрат Михайлович, 1899 р., уродженець і мешканець у с. Чорна Кам'янка Маньківського району. Українець, б/п, малописьменний, вантажник. Заарештований 14.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 09.10.1938 р. ув'язнений на 8 р. Реабілітований 25.02.1982 р. Черкаським обласним судом.

КАВЧИНСЬКА Зельма Карлівна, 1894 р., уродженка с. Капітанівка, мешканка м. Тальне, латишка, освіта середня, безпартійна, працювала лаборанткою Тальнівської санбаклабораторії. Заарештована 27.11.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 05.01.1938 р. приречена до розстрілу. Розстріляна 01.02.1938 р. Реабілітована ВТ КВО 13.06.1989 р.

КАДУК Трохим Антонович, 1888 р., уродженець і мешканець м. Христинівка. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 19.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР Вінницької області від 25-29.11.1937 р.

ув'язнений на 10 р. у ВТТ. Реабілітований 24.11.1957 р. Черкаським обласним судом.

КАЗАКОВ Федір Андрійович, 1915 р., с. Городище Луганської області, мешканець м. Бійськ, українець, 6 класів, із робітників, командир відділення 5-го Червонопрапорного прикордонного загону. Заарештований у листопаді 1941 р. за ст. 58-19 п. 8 КК РРФСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 08.06.1942 р. вирішила ув'язнити на 6 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.05.1989 р.

КАЗИДУБ Андрій Панасович, 1904 р., уродженець та мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, чоботар. Заарештований 21.07.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-9, 54-11 КК УРСР. 09.09.1939 р. помер у лікарні табору м. Кременчук. 21.09.1939 р. обласним судом м. Полтави справу закрито.

КАЗИДУБ Мотрона Йосипівна, 1900 р., уродженка та мешканка с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українка, б/п, малописьменна, домогосподарка. Заарештована 02.10.1937 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою Градизького РВ НКВС від 20.12.1937 р. з-під варти звільнена, справу закрито.

КАЛАШНИК Василь Мусійович, 1881 р., уродженець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Мешканець м. Черкаси. Українець, б/п, малописьменний, робітник. Заарештований 06.04.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Градизького РВ НКВС від 04.07.1932 р. справу закрито.

КАЛАШНІКОВ Олексій Леонтійович, 1918 р., уродженець с. Грушківка Кам'янського району. Українець, освіта вища, член ВЛКСМ, військовослужбовець. Заарештований 02.12.1941 р. за ст. 58-1 «б» КК РРФСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 23.09.1942 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований 04.07.1994 р. ВП центрального регіону України.

КАЛЕБЕРДА Митрофан Васильович, 1899 р., уродженець с. Вереміївка, мешканець с. Тимченки Чорнобаївського району, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 02.10.1937 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Рішенням особливої трійки УНКВС по Полтавській області 13.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.05.1989 р.

КАЛЕНИЧЕНКО Петро Васильович, 1914 р., с. Червона Слобода Черкаського району. Українець, б/п, неписьменний, перукар. Заарештований 29.10.1943 р. за ст. 58-1 «б» КК РРФСР. Постановою оперуповноваженого Золотоніського РВ НКДБ 24.01.1944 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

КАЛИТА Галина Іванівна, 1914 р., м. Корсунь-Шевченківський. Українка, б/п, письменна, робітниця МРЗ. Заарештована 28.07.1945 р. за директивою НКВС і Прокурора СРСР за № 252 від 27.06.1942 р. ОН при НКВС від 28.08.1945 р. зіслала разом з двома дітьми Людмилою (1934 р.) та Ніною (1940 р.) в Актюбінську область на п'ять років. Реабілітована 06.02.1992 р. прокурором Черкаської області.

КАЛЮЖНА Опанасія Олександрівна, 1912 р. с. Козацьке Звенигородського району, українка, колгоспниця, малописьменна. Постановою особливої наради при НКВС 28.02.1945 р. вислана в Актюбінську область Казахської РСР на три роки, як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 17.07.1989 р.

КАМ'ЯНЕЦЬ Яків Мартинович, 1886 р., с. Макіївка Смілянського району. Українець, сторож колгоспу, б/п, малописьменний. Заарештований 20.10.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС 18.07.1945 р. ув'язнений у ВТТ на чотири роки. Реабілітований 30.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

КАМЕНЕЦЬКА Галина Миколаївна, 1907 р., уродженка с. Івановичі Київської області,

мешканка м. Сміла, полячка, освіта середня, вчителька, безпартійна. Заарештована 05.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 28.08.1938 р. вислана в Казахстан на 5 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 10.05.1989 р.

КАМИШАН Іван Васильович, 1899 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, безпартійний, без певних занять. Заарештований 08.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила 19.10.1937 р. ув'язнити на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.06.1989 р.

КАМІНСЬКИЙ Іван Андрійович, 1886 р., уродженець с. Вербівка, мешканець с. Вільшана Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, робітник. Заарештований 12.05.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 03.10.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 13.10.1938 р. Реабілітований 07.07.1965 р. Черкаським обласним судом.

КАМІНСЬКИЙ Степан Андрійович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Вільшана Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, працював у колгоспі. Заарештований 12.05.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 03.10.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 13.10.1938 р. Реабілітований 07.07.1965 р. Черкаським обласним судом.

КАНІВЕЦЬ Іван Михеєвич, 1882 р., с. Потапці Канівського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою особливої наради ОДПУ 03.09.1929 р. висланий до Сибіру на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області.

КАНІВЕЦЬ Петро Степанович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Вереміївка Жовнинського (нині Чорнобаївського) району, українець, малописьменний, безпартійний, працював у сільському господарстві. Заарештований 25.09.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням колегії ОДПУ 14.12.1929 р. ув'язнений у концтабір на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.05.1989 р.

КАНЧУКОВСЬКИЙ Іван Васильович, 1888 р., уродженець с. Круті Горби Білоцерківського району Київської області, мешканець с. Писарівка Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 24.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ від 26.07.1929 р. висланий у Сибір на три роки. Реабілітований 31.12.1992 р. прокурором Черкаської області.

КАНЮК Василь Якович, 1873 р., уродженець і мешканець с. Лебедин Шполянського району. Українець, освіта домашня, б/п, хлібороб. Заарештований 18.03.1929 р. за ст. 58-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 26.07.1929 р. висланий через ПП ОДПУ до Сибіру терміном на три роки. Реабілітований 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

КАНЮКА Григорій Кіндратович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Полуднівка Чигиринського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 29.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 05.11.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований 26.04.1973 р. Черкаським обласним судом.

КАПЕЛЮХ Юлія Іванівна, 1913 р., м. Христинівка. Німкеня, малописьменна, б/п, домогосподарка. Заарештована 04.04.1947 р. Постановою УМВС Київської області 04.04.1947 р. вислана на спец. поселення в Новосибірську область як «фольксдойче». Реабілітована 29.03.1995 р. прокуратурою Черкаської області.

КАПЛОУХИЙ Порфирій Гнатович, 1890 р., с. Суботів Чигиринського району, українець, лісник, безпартійний. Заарештований 12.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний

09.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.08.1991 р.

КАПЛЯ Василь Михайлович, 1892 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавила волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КАПШТИК Семен Васильович, 1895 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавила волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КАРАПУД Кіндрат Григорович, 1902 р., с. Михайлівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при ДПУ УРСР вирішила 17.05.1930 р. ув'язнити на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.05.1989 р.

КАРАСЕВИЧ Ангеліна Йосипівна, 1915 р., уродженка с. Серафимівка Харківської області, мешканка м. Монастирище. Німкеня, малописьменна, б/п, домогосподарка. Заарештована 21.04.1944 року за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 07.10.1944 р. ув'язнена на п'ять років ВТТ. Реабілітована 30.09.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

КАРАСЬ Петро Остапович, 1901 р., с. Текуча Уманського району, українець, освіта нижча, колгоспник, безпартійний. Заарештований 19.02.1932 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 19.09.1932 р. засланий на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 05.05.1989 р.

КАРПЕНКО Григорій Семенович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований в серпні 1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 21.02.1932 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

КАРПЕНКО Іван Авер'янович, 1874 р., с. Сегединці Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 02.11.1993 р. прокурором Черкаської області.

КАРПИЧ Калина Павлівна, 1915 р., уродженка с. Великий Хутір Драбівського району, мешканка с. Львівка Золотоніського району, українка, малописьменна, колгоспниця, безпартійна, з нею одна дитина. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 28.04.1945 р. вислана в Казахстан на 5 років з конфіскацією майна як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 25.11.1991 р.

КАРПОВ Данило Якович, 1893 р. уродженець с. Сунки Смілянського району, мешканець м. Сміла, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 21.07.1937 р. Постановою трійки НКВС Київської області 13.03.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 05.06.1991 р.

КАРПОВ Сергій Євдокимович, 1898 р., м. Сміла, росіянин, 8 класів гімназії, безпартійний, піаніст клубу ПВРЗ ст. ім. Т. Г. Шевченка (син юрисконсульта графа Бобринського). Заарештований 14.01.1938р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Розстріляний 14.06.1938р. о 24 год. за постановою особливої наради НКВС СРСР від 29.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1989 р.

КАРПОВ Сергій Євдокимович, 1898 р., уродженець м. Сміла, мешканець м. Москва. Українець, б/п, освіта середня, службовець. Заарештований 05.11.1935 р. за ст. 54-13 КК РРФСР. Постановою Прокурора СРСР від 16.05.1937 р. справу закрито.

КАРПОВ Степан Юхимович, 1894 р., м. Черкаси, (національність не вказана), письменний, б/п, завідуючий крамницею. Заарештований (дата відсутня) за контрреволюційну діяльність. Черкаська ЧК 25.07.1919 р. постановила розстріляти. Реабілітований 19.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

КАТЕРНЯК Григорій Іванович, 1898 р., уродженець с. Верба Підгалицького повіту (Галичина), мешканець с. Соколівка Жашківського району, українець, освіта нижча, колгоспник, безпартійний. Заарештований 23.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 21.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 30.09.1938 р. Реабілітований військовим прокурором КВО 08.07.1989 р.

КАТЕРУША Степан Євтихійович, 1894 р., м. Городище, українець, письменний, б/п, член Городищенського совдепа. Заарештований 08.08.1920 р. (стаття не вказана). Колегія ОВ ВЧК при райвійськраді 12-ої Червоної армії 05.09.1920 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 16.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

КАТУЛ Антін Дмитрович, 1904 р., уродженець і мешканець с. Червона Слобода Черкаського району. Українець, б/п, колгоспник. Заарештований 10.01.1944 р. (ст. не вказана). Постановою нач. Черкаського міськвійськкомату від 23.01.1944 р. направлений в розпорядження нач. спец табору № 240.

КАЧАНОВСЬКА-ГАЛИЧ Олена Йосипівна, 1887 р., уродженка м. Бреско, Галичина, мешканка м. Сміла, полячка, малописьменна, домогосподарка. Заарештована 26.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 19.12.1937 р. приречена до розстрілу. Розстріляна 05.01.1938 р. Реабілітована 25.05.1989 р.

КАЧУРА Феодосій Ілліч, 1912 р., уродженець с. Бабанка Уманського району, мешканець м. Гайсин Вінницької області. Українець, б/п, завідуючий нафтоскладом в/ч 4701. Постановою трійки НКВС Вінницької області 03.11.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.11.1938 р. Реабілітований 20.04.1992 р. прокурором Черкаської області.

КАЮК Гнат Данилович, 1905 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. заслала на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КАЮК Данило Васильович, 1875 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, із селян, хлібороб. Заарештований 07.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 09.05.1930 р. зіслала в концтабір на вісім років. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.09.1989 р.

КАЮК Іван Давидович, 1891 р. с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. заслала на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КАЮК Ісакій Омелянович, 1886 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 14.02.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. заслала на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КАЮК Йосип Іванович, 1905 р. с. Білоусівка Драбівського району, українець,

письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. заслала на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КВАЧ Явдоха Антонівна, 1898 р., уродженка і мешканка с. Митьки Чорнобаївського району, українка, малописьменна, колгоспниця, безпартійна. Постановою особливої наради при МДБ СРСР 11.12.1946 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР вислана у Казахстан на 5 років. Реабілітована прокурором Черкаської області 05.06.1991 р.

КВАЩУК Роман Леонтійович, 1898 р., с. Зарубинці Монастирищенського району, українець, середня освіта, із селян, секретар сільради, безпартійний. Заарештований 06.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 19.12.1937 р. о 24 год. за постановою НКВС СРСР від 26.11.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.05.1989 р.

КВОЧКА Іван Васильович, 1923 р., с. Оситняжка (нині Новомиргородського району Кіровоградської області), українець, 7 класів освіти, кандидат у члени ВКП(б), колгоспник. Заарештований 29.04.1947 р. за ст. 54-11, 54-8 КК УРСР. ВТ військ МВД Кіровоградської області 17.07.1947 р. засудив Квочка І. В. на 10 років. Верховний Суд СРСР 09.12.1953 р. направив справу на дорозслідування. Начальник спецвідділу Кіровоградського ОУ НКВС 06.07.1954 р. слідчу справу припинив, а 27.06.1954 р. МВС СРСР дало вказівку про звільнення Квочка І. В. із ув'язнення.

КВОЧКА Макар Леонтійович, 1892 р., с. Оситняжка (нині Новомиргородського району Кіровоградської області), українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 28.04.1931 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР ув'язнений у концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 27.12.1991 р.

КВЯТКІВСЬКИЙ Володимир Володимирович, 1909 р., уродженець с. Замостьє (Польща). Мешканець м. Черкаси. Поляк, б/п, малописьменний, військовослужбовець. Заарештований 13.05.1938 р. за ст.ст. 54-1 «б» і 54-11 КК УРСР. Постановою РВ НКВС м. Києва від 20.01.1939 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

КЕЛЕБЕРДА Данило Олександрович, 1894 р., уродженець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Мешканець м. Черкаси. Українець, б/п, бухгалтер. Заарештований 19.07.1941 р. за ст. 33 КК УРСР. 04.09.1942 помер в лікарні табору. Постановою помічника прокурора Полтавської області від 28.11.1957 р. справу закрито.

КИЗИМОВИЧ Петро Миколайович, 1903 р. уродженець м. Одеса, мешканець м. Звенигородка, росіянин, освіта 4 класи гімназії, працював бухгалтером на цегельному заводі. Заарештований 29.06.1941 р. за ст. 58-10 ч.1 КК РРФСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 24.01.1942 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

КИЛИВНИК Юхим Антонович, 1895 р., с. Піковець Уманського району, українець, малописьменний, бідняк. Заарештований у вересні 1931 р. Нарсудом Уманського району 14.10.1931 р. засуджений на п'ять років позбавлення волі. Постановою Прокурора Уманської дільниці 21.04.1932 р. вирок суду скасовано. Киливника з-під варти звільнено, справу закрито.

КИСІЛЬ Григорій Іванович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Мокра Калигірка Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 07.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 28.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 03.05.1938 р. Реабілітований 13.01.1958 р. Черкаським обласним судом.

КИСЛИНСЬКА Ольга Андріївна, 1918 р., уродженка і мешканка с. Кривець

Маньківського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Постановою ОН при НКВС СРСР від 27.10.1945 р. вислана в Казахстан на 5 років. Реабілітована 25.10.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

КИЯЧЕНКО Тихін Якимович, 1899 р., уродженець і мешканець смт. Катеринопіль. Українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 09.04.1929 р. за ст.ст. 58-10, 59-3 КК РРФСР. Постановою колегії ОДПУ від 26.08.1929 р. ув'язнений на 10 років ВТТ. Реабілітований 16.09.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

КІНДЗОВСЬКИЙ Сруль Гермович, 1911 р., м. Умань, єврей, малописьменний, військовослужбовець. Заарештований 31.03.1933 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою трійки при ПП ОДПУ ДВК 17.08.1933 р. ув'язнений на три роки у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.06.1989 р.

КІРА Іван Васильович, 1890 р., уродженець с. Стрильче (Галичина), мешканець с. Єрки Катеринопільського району. Українець, б/п, освіта спеціальна – курси бухгалтерів, працював на нафтобазі бухгалтером. Заарештований 01.03.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 01.10.1938 р. ув'язнений на 10 років ВТТ. Реабілітований 27.12.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

КІРСТА Петро Степанович, 1899 р., уродженець с. Петрелів (Польща), мешканець с. Попівка Маньківського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 22.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 19.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 30.09.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.06.1989 р.

КІФОРЕНКО Агафія Трифонівна, 1923 р., с. Ганжалівка Лисянського району. Українка, б/п, письменна, колгоспниця. Заарештована 14.02.1945 р. за директивою НКВС СРСР від 30.05.1942 р. Постановою ОН при НКВС СРСР від 27.10.1945 р. вислана в Актюбінськ разом із сином Миколою (1943 р.) на п'ять років. Реабілітована 15.10.1991 р. прокурором Черкаської області.

КЛЕВАКА Федір Михайлович, 1903 р., смт. Лисянка однойменного району, українець, малописьменний, безпартійний, коваль колгоспу ім. Шевченка. Заарештований в січні 1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 06.05.1933 р. позбавила волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

КЛЕЙШТЕНБЕРГ Борис Васильович, 1901 р., м. Сміла. Українець, робітник пивзаводу, б/п, малописьменний. Заарештований 10.11.1945 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради МВС СРСР 10.06.1946 р. ув'язнений на п'ять років. Реабілітований 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

КЛИМЕНКО Клим Макарович, 1886 р., с. Васильків Шполянського району, українець, безпартійний, вантажник кар'єру. Заарештований 24.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Одеській області 05.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 13.03.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.10.1989 р.

КЛИМЕНКО Олександр Никифирович, 1897 р., м. Умань. Українець, б/п, освіта середня, бухгалтер. Заарештований 27.06.1941 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою УН КДБ м. Новосибірська від 25.05.1943 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

КЛИМЕНКО Федір Іванович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Мліїв Городищенського району, українець, малописьменний, працював у колгоспі, безпартійний. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29 12.1989 р.

КЛОБУКОВСЬКИЙ Федула Германович, 1879 р., уродженець і мешканець с. Вільховець Звенигородського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 18.09.1928 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 05.04.1929 р. був позбавлений права проживання в Москві, Ленінграді, Ростові-на-Дону і Україні з прикріпленням до конкретного місця проживання на три роки. Реабілітований 01.09.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

КЛОБУЦЬКИЙ Микола Ульянович, 1880 р., уродженець с. Янишівка Ставищанського району Київської області, мешканець с. Майданець Тальнівського району, поляк, малописьменний, безпартійний, працював вагарем на цукрозаводі. Заарештований в лютому 1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 25.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 05.10.1938 р. Реабілітований ВП КВО 25.07.1989 р.

КЛОЛОВ Тимофій Миколайович, 35 років, с. Руська Поляна Черкаського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 03.08.1919 р. за контрреволюційну діяльність. Черкаська ЧК 11.08.1919 р. постановила розстріляти. Реабілітований 27.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

КЛОУЛОВСЬКИЙ Тихін Дем'янович, 46 років, с. Багва Маньківського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 22.01.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 09.05.1930 р. вирішила зіслати на Північ на вісім років. Дані про реабілітацію відсутні.

КЛОЧКОВСЬКИЙ Микола Дмитрович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Багва Маньківського району. Українець, б/п, освіта середня, керуючий справами Уманського РК. Заарештований 02.04.1931 р. за ст.ст. 54-11, 54-2 КК УРСР. 23.07.1931 р. прокурором оперативного сектору ДПУ справу закрито, з-під варти звільнений. Інших довідок в справі немає.

КЛЮКА Авиго Давидович, 1904 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КЛЮС Антін Федорович, 1908 р., уродженець с. Новоселівка Городищенського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний, Сахалінський прикордонний загін ОДПУ. Заарештований за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою судової трійки при ОДПУ ДВК 15.04.1933 р. ув'язнений на 5 р. у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.06.1989 р.

КНИРИШ Дмитро Тимофійович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Виноград Лисянського району, українець, грамотний, хлібороб. Заарештований 23.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ОДПУ 26.07.1929 р. ув'язнений на три роки до концтабору. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.06.1989 р.

КОБЕЦЬ Іван Петрович, 1882 р., уродженець с. Миколаївка, мешканець с. Мала Смілянка Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, працював машиністом локомотиву. Заарештований 14.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС по Одеській області 04.12.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.06.1989 р.

КОБЕЦЬ Севастьян Карпович, 1871 р., уродженець і мешканець с. Губник Уманського району (с. Губник нині Вінницької області) (1929 р.). Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 17.11.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 07.02.1930 р. висланий через ПП ОДПУ до Казахстану на три роки. Реабілітований 17.02.1994 р. зам. прокурора Черкаської області.

КОВАЛЕНКО Віктор Панасович, 1937 р., уродженець і мешканець с. Геронимівка Черкаського району. Постановою ОН при НКВС СРСР від 28.07.1945 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «б» КК УРСР (разом з матір'ю) висланий примусово в Казахстан на п'ять років. Реабілітований 22.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

КОВАЛЕНКО Володимир Панасович, 1941 р., уродженець і мешканець с. Геронимівка Черкаського району. Постановою ОН при НКВС СРСР від 28.07.1945 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «б» КК УРСР (разом з матір'ю) висланий примусово в Казахстан на п'ять років. Реабілітований 17.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

КОВАЛЕНКО Дмитро Омелянович, 1891 р., місце народження не вказано, мешканець с. Степанки Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 07.08.1919 р. 11.08.1919 р. постановою Черкаської ЧК засуджений до розстрілу. Реабілітований 19.11.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

КОВАЛЕНКО Євдокія Митрофанівна, 1913 р., уродженка і мешканка с. Геронимівка Черкаського району. Українка, б/п, малописьменна домогосподарка. Заарештована 28.07.1945 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «б» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 28.07.1945 р. вислана примусово в Казахстан на п'ять років. Реабілітована 20.05.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

КОВАЛЕНКО Іван Григорович, 1912 р., уродженець і мешканець с. Матвіївка Чигиринського району. Українець, б/п, освіта середня, зав. клубом. Заарештований 18.02.1944 р. (ст. не вказана). 08.04.1944 р. нач. Чигиринського РВ КДБ направлений у спецтабір. Даних про реабілітацію немає.

КОВАЛЕНКО Іван Михайлович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Миколаївка К-Шевченківського району, українець, освіта середня, працював у сільському господарстві, безпартійний. Заарештований 23.10.1930 р. за ст.ст. 54-10 і 196 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР від 18.11.1930 р. ув'язнений на 10 р. у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.06.1989 р.

КОВАЛЕНКО Клавдія Іванівна, 1912 р., м. Сміла. Українка, б/п, вантажник лісгоспу. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 20.10.1945 р. вислана на 5 років. Реабілітована 17.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

КОВАЛЕНКО Марія Панасівна, 1939 р., уродженка і мешканка с. Геронимівка Черкаського району. Постановою ОН при НКВС СРСР від 28.07.1945 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «б» КК УРСР (разом з матір'ю) вислана примусово в Казахстан на п'ять років. Реабілітована 23.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

КОВАЛЕНКО Мойсей (Мусій) Климович, 1905 р., с. Виноград Лисянського району, українець, середня освіта, із «глитаїв», безпартійний, однорічник 2-го кавалерійського полку 1-ї кавалерійської дивізії. Заарештований в жовтні 1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 26.02.1931 р. ув'язнила у ВТТ на 8 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

КОВАЛЕНКО Яким Прокопович, 1901 р., с. Шендерівка К-Шевченківського району, українець, голова колгоспу, член ВКП(б). Заарештований 02.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 09.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 23.03.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1989 р.

КОВАЛИК Денис Прокопович, 1892 р., уродженець с. Великий Васильєв (Польща), мешканець с. Великий Хутір Золотоніського (нині Драбівського) району. Українець, б/п, малописьменний, працював у радгоспі робітником. Заарештований 25.07.1937 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 12.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний

22.10.1937 р. Ухвалою Верховного Суду УРСР від 31.07.1959 р. постанову НКВС СРСР від 12.10.1937 р. відмінено, справу закрито за недоказаністю.

КОВАЛЬ Іван Микитович, 1883 р., с. Балаклея Смілянського району, українець, початкова освіта, інженер по постачанню ПВРЗ. Заарештований 16.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 09.12.1937 р. о 24 год. за постановою трійки при УНКВС по Одеській області від 04.12.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1989 р.

КОВАЛЬ-ЛЕВЯК Яків Микитович, 1874 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавила волі на три роки умовно. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КОВАЛЬЧУК Василь Пилипович, 1908 р., уродженець і мешканець с. Леміщиха Жашківського району. Українець, член ВКП(б), колгоспник. Заарештований 12.05.1944 р. за ст. 54-1 «б» КК УРСР. 16.04.1945 р. направлений в спецтабір НКВС. Даних про реабілітацію немає.

КОВБАСЮК Опанасія Павлівна, 1911 р., с. Роги Маньківського району, українка, малописьменна, колгоспниця, безпартійна. Заарештована 23.08.1947 р. Постановою особливої наради при МДБ СРСР 23.08.1947 р. вислана на 5 років як дружина засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.09.1991 р.

КОВИАНСЬКИЙ Болеслав Станіславович, 1892 р., уродженець с. Дяківка Джулинського району Вінницької області, мешканець м. Тальне. Поляк, б/п, вища освіта, головний лікар Тальнівської райлікарні. Заарештований 13.12.1937 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Розстріляний 19.02.1938 р. о 24 годині за постановою НКВС СРСР від 07.02.1938 р. Реабілітований 19.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

КОВПАК Трохим Іванович, 1897 р., уродженець с. Жовнине Чорнобаївського району, мешканець с. Лебеківка Градизького району Полтавської області. Українець, б/п, одноосібник. Заарештований 08.09.1937 р. Постановою трійки УНКВС Харківської області 23.09.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 03.02.1989 р. Черкаським обласним судом.

КОВТУН Михайло Федорович, 1887 р., с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, тесля, безпартійний. Звинувачувався за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 04.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.10.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.02.1992 р.

КОГУТ-СТАДНИК Валентина Потапівна, 1915 р., уродженка і мешканка м. Сміла, українка, освіта 6 класів, домогосподарка, безпартійна. Постановою особливої наради при МДБ СРСР 18.12.1946 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР вислана у Актюбінську область на 5 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 25.11.1991 р.

КОДЕНЕЦЬ Іван Леонтійович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Мокра Калигірка Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 07.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 03.05.1938 р. Реабілітований 13.01.1958 р. Черкаським обласним судом.

КОЖУРОВ Костянтин Михайлович, 1870 р., м. Новгород, мешканець с. Золотоношка Драбівського району, росіянин, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КОЗАКОВ Микола Дмитрович, 1889 р., с. Яблунівка Смілянського району,

українець, середня освіта, б/п, учитель початкової школи с. Яблунівки. Заарештований 08.08.1919 р. за контрреволюційну діяльність. 11.08.1919 р. постановою Черкаської ЧК засуджений до розстрілу. Реабілітований 11.05.1993 р. прокурором Черкаської області.

КОЗАР Яків Євдокимович, 1873 р., уродженець і мешканець с. Верхнячка Христинівського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 11.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 10.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 07.06.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.10.1991 р.

КОЗАЧОК Іван Іванович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Плешкані Золотоніського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 08.01.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 22.05.1935 р. ув'язнений на 5 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 03.05.1989 р.

КОЗИДУБ Андрій Іванович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, робітник. Заарештований 17.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області від 27.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 09.01.1938 р. Реабілітований 09.11.1956 р. Полтавським обласним судом.

КОЗИЦЬКИЙ Никифір Ананійович, 1897 р., уродженець і мешканець м. Звенигородка. Українець, б/п, малописьменний, службовець. Заарештований 25.01.1930 р. за ст. 54-10 і 108 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 02.08.1930 р. з-під варти звільнений.

КОЗЛЕНКО Євгенія Панасівна, 1913 р., с. Витязеве Шполянського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 12.01.1946 р. вислана в Актюбінську область на 5 років. Реабілітована 25.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

КОЗЛОВСЬКИЙ Лонгин Лаврентійович, 1907 р., уродженець м. Звенигородка, мешкав в Архангельській області, поляк, неповна середня освіта, безпартійний. без певного роду занять. Заарештований 09.08.1930 р. за ст.ст. 82, 58-6 КК РРФСР. Постановою колегії ОДПУ 02.12.1931 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований військовим прокурором КВО 22.08.1989 р.

КОЗОРІЗ Архип Якович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. постановила розстріляти. Розстріляний 29.05.1930 р. в Лубнах. «Труп предан земле на местном кладбище в одежде, в которой прибыл с ДОПРа. Могила тщательно замаскирована». Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КОЗОРІЗ Григорій Васильович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на сім років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КОЗОРІЗ Григорій Карпович, 1911 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КОЗОРІЗ Іван Максимович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка

при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила позбавити волі умовно на 4 роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КОЗОРІЗ Олексій Іванович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КОЗОРІЗ Памфіл Якович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КОЗОРІЗ Петро Власович, 1883 р., с. Перервинці Драбівського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 01.11.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Рішенням Полтавського облсуду 20.06.1938 р. Козоріз П. В. був виправданий, з-під варти звільнений.

КОЗУЛЯ Ксенія Луківна, 1925 р., с. Лящівка Чорнобаївського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Заарештована 25.01.1945 р. Постановою особливої наради НКВС СРСР 05.01.1946 р. заслана на 5 років. Реабілітована 28.02.1992 р. прокурором Черкаської області.

КОЗЯРОВСЬКИЙ Мирон Павлович, 1897 р., с. Луківка (нині с. Пальчик) Катеринопільського району, українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 28.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ УРСР від 26.07.1929 р. висланий у Сибір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.12.1992 р.

КОКОВСЬКИЙ Дмитро Трохимович, 1887 р. с. Тернівка Джулинського району Вінницької області, мешканець ст. Поташ Маньківського району, українець, малописьменний, касир станції, безпартійний. Заарештований в січні 1938 р. за контрреволюційні злочини (ст. 54-10 КК УРСР). Розстріляний 09.03.1938 р. о 24 год. за постановою особливої наради НКВС СРСР від 28.02.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.08.1989 р.

КОЛЕСНИК Григорій Федорович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила позбавити волі умовно на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КОЛЕСНИК Михайло Кіндратович, 1895 р., с. Чемериське Звенигородського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 12.03.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 09.05.1930 р. ув'язнила на п'ять років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.12.1992 р.

КОЛИНЬКО Іван Трохимович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, безпартійний, працював у колгоспі, тесля, малописьменний. Заарештований 01.10.1937 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС по Полтавській області 02.12.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.06.1989 р.

КОЛИЧЕНКО Микита Якович, 1880 р., уродженець с. Юрасівка Чернігівської області, мешканець м. Черкаси. Українець, б/п, малописьменний, слюсар Черкаського рафінадного заводу. Заарештований 05.06.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-9 КК УРСР. Постановою УНКВС Київської області від 16.01.1939 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

КОЛІСНИК Євген Давидович, 1884 р., с. Чемериське Звенигородського району, українець, письменний, б/п, хлібороб.

Заарештований 06.03.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при ДПУ УРСР вирішила 09.05.1930 р. зіслати на Північ на п'ять років. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.11.1992 р.

КОЛІСНИК Ніна, 1942 р., с. Макіївка Смілянського району. Українка, б/п. Постановою особливої наради НКВС СРСР 09.03.1946 р. вислана в Актюбінську область на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована 23.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

КОЛІСНИК Олексій Митрофанович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Валява Городищенського району, українець, письменний, безпартійний, працював теслею в колгоспі. Заарештований 27.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 27.11.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 02.06.1989 р.

КОЛОМІЄЦЬ Ксенія Якимівна, 1895 р., с. Сабадаш Жашківського району. Українка, б/п, письменна, колгоспниця. Заарештована 27.09.1944 р. згідно з директивою НКВС і Прокурора СРСР № 252 від 27.06.1942 р. ОН при НКВС СРСР вирішила 24.09.1945 р. зіслати в Актюбінську область на п'ять років. Реабілітована 14.10.1991 р. прокурором Черкаської області.

КОЛОМІЄЦЬ Марія Юхимівна, 1903 р., с. Балаклея Смілянського району. Українка, б/п, письменна, прибиральниця на ст. ім. Т. Г. Шевченка. Заарештована 02.10.1946 р. згідно з директивою НКВС і Прокурора СРСР № 215 від 13.05.1945 р. ОН при МДБ СРСР 20.05.1947 р. зіслала в Актюбінську область на п'ять років. При ній донька 1925 року народження. Реабілітована 17.11.1991 р. прокурором Черкаської області.

КОЛОМІЄЦЬ Олена Захарівна, 1926 р., с. Сабадаш Жашківського району. Українка, б/п, письменна, колгоспниця. Заарештована 27.09.1944 р. згідно з директивою НКВС і Прокурора СРСР № 252 від 27.06.1942 р. ОН при НКВС СРСР вирішила 24.09.1945 р. зіслати в Актюбінську область на п'ять років.

КОЛОМІЄЦЬ Сава Михайлович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Мошурів Тальнівського району, українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 23.04.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням ОН ОДПУ СРСР від 23.07.1929 р. ув'язнений на три роки у ВТТ. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 27.07.1993 р.

КОЛОМІЄЦЬ Юрій Степанович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Мошни Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, безробітний. Заарештований 10.03.1929 р. за ст.ст. 58-10, 59-3 КК РРФСР. Постановою колегії ОДПУ від 30.07.1929 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.09.1991 р.

КОЛЧЕВСЬКИЙ Костянтин Михайлович, 1887 р. уродженець м. Київ, мешканець м. Черкаси, службовець міськвно, українець, письменний, безпартійний. Заарештований 16.10.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при ДПУ УРСР 20.12.1930 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.07.1989 р.

КОМАР Степан Петрович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Кантакузівка Драбівського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 07.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням особливої трійки УНКВС по Харківській області ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.05.1989 р.

КОМАРДА Григорій Олексійович, 1910 р., с. Яблуневе Оржицького району Полтавської області, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КОМАРЕВСЬКИЙ Михайло Васильович, 1903 р., уродженець і мешканець смт. Драбів Драбівського району. Українець, б/п, дворічна профшкола, інспектор-фінансист. Заарештований 13.11.1943 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою військового прокурора військ НКВС справу призупинено 22.07.1944 р.

КОНДРАТИШИН Корнелій Лазарович, 1886 р., с. Бандурівка Вінницької області, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, безпартійний, робітник Уманського цегельного заводу. Заарештований 08.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при УНКВС по Одеській області вирішила 21.10.1937 р. ув'язнити на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.07.1989 р.

КОНДРАТЮК Яків Іванович, 1876 р., уродженець і мешканець с. Губник Ладижинського району (нині Вінницької області) (1929 р.). Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 17.11.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 07.02.1930 р. висланий через ПП ОДПУ до Казахстану на три роки. Реабілітований 17.02.1994 р. зам. прокурора Черкаської області.

КОНОВАЛОВ Максим Григорович, 1892 р., с. Красносілка Кіровоградської області, мешканець м. Кам'янка, українець, початкова освіта, безпартійний, помічник машиніста депо ст. ім. Постишева (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка). Заарештований 17.01.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 08.06.1938 р. вирішила ув'язнити на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 08.08.1989 р.

КОНОВАЛОВ Тимофій Григорович, 1898 р., с. Остапівка Драбівського району, українець, письменний безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 02.01.1932 р. постановила позбавити волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КОНОНЕНКО Опанас Олексійович, 1871 р., с. Руська Поляна Черкаського району, українець, письменний, б/п, священик. Заарештований дата відсутня за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС від 09.11.1937 р. ув'язнила на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 27.11.1991 р.

КОНОНЕНКО Євстафій (Остап) Демидович, 1890 р., с. Ребедайлівка Кам'янського району, українець, письменний, одноосібник. Заарештований 01.01.1921 р. за підозрою в бандитизмі. Судтрійка при Кременчуцькій губчека 06.02.1921 р. постановила розстріляти протягом 24 годин. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.09.1991 р.

КОНОНЕНКО Іван Данилович, 1900 р., с. Розсошенці Чигиринського району. Українець, б/п, освіта середня, працював вчителем. Заарештований 21.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований 13.03.1958 р. Черкаським обласним судом.

КОНОПЛИЦЬКИЙ Костянтин Михайлович, 1887 р., Брестська область (Білорусія), мешканець с. Бабанка Уманського району, поляк, малописьменний, колишній член ВКП(б), голова Бабанської промартілі. Заарештований 06.08.1937 р. за ст. 54-11 «б» КК УРСР. Розстріляний 13.02.1938 р. о 24 год. за постановою НКВС СРСР від 16.01.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.06.1989 р.

КОНСТАНТИНОВСЬКИЙ Юхим Гордійович, 1879 р., с. Терівка Жашківського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 30.11.1928 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ від 02.08.1929 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 01.06.1994 р.

КОНЮКА Степан Пилипович, 1901 р. с. Мельники Чигиринського району, с. Завадівка Кам'янського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.08.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 21.02.1932 р. ув'язнила на 5 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.06.1989 р.

КОПАЙГОРА Марія Антонівна, 1922 р., уродженка с. Сухий Єланець Миколаївської області, мешканка с. Кобринове Тальнівського району. Українка, б/п, санітарка. Постановою особливої наради НКВС СРСР 20.10.1945 р. за директивою НКВС СРСР 30.05.1942 р. заслана на 5 років. Реабілітована 15.10.1991 р. прокурором Черкаської області.

КОПИТНІКОВ Ілля Ізраїлович, 1915 р., м. Сміла, єврей, малописьменний, безпартійний, сержант 359 стрілецького полку 50 дивізії. Заарештований 13 листопада 1941 р. за ст. 58-19 п. 8 КК РРФСР. Особлива нарада при НКВС СРСР вирішила 06.06.1942 р. ув'язнити на вісім років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.05.1989 р.

КОПІЙКА Олександр Петрович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Кам'яний Брід Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, службовець. Заарештований 15.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Рішенням комісії НКВС і Прокурора СРСР від 01.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 17.12.1937 р. Реабілітований 28.10.1958 р. Верховним Судом УРСР.

КОРБУКОВА Хана Берківна, 1907 р., уродженка м. Бобруйськ, мешканка м. Черкаси. Єврейка, б/п, освіта 4 класи, домогосподарка. Заарештована 14.10.1946 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Особливою нарадою МДБ СРСР 25.01.1947 р. позбавлена волі на 5 р. з конфіскацією майна. Реабілітована 20.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

КОРЕК Владислав Якович, 1891 р., уродженець м. Вороніж, мешканець с. Пилява Канівського району, поляк, освіта 4 класи, безпартійний, працював ст. обліковцем Мартинівського цукрозаводу. Заарештований 09.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 65-10 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 02.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 13.06.1989 р.

КОРЖЕНЕВСЬКИЙ Антін Станіславович, 1903 р., уродженець м. Житомир, мешканець ст. Христинівка, поляк, освіта нижча, головний кондуктор. Заарештований 03.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

КОРІНЕНКО Василь Трифонович, 1901 р., с. Тростянчик Вінницької області, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, безпартійний, робітник Уманського цегельного заводу. Заарештований 05.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Ув'язнений у ВТТ на 10 років за рішенням трійки при УНКВС по Одеській області від 01.11.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.07.1989 р.

КОРІНЕНКО Семен Трифонович, 1903 р., с. Тростянчик Вінницької області, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, безпартійний, робітник Уманського цегельного заводу. Заарештований 05.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний о 24 год. 14.11.1937 р. за рішенням трійки при УНКВС по Одеській області від 01.11.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.06.1989 р.

КОРКІШКО Мартин Олексійович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Стеблів Корсунь-Шевченківського району. Українець, б/п, малописьменний, працював у колгоспі рахівником. Заарештований 27.12.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою СПО КОУ ДПУ від 20.03.1934 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

КОРНІЄНКО Євдокія Харитонівна, 1910 р., с. Червона Слобода Черкаського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Заарештована 28.02.1945 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради МВС СРСР 28.02.1945 р. вислана в Актюбінську область на 5 р. з конфіскацією майна. Реабілітована 04.04.1994 р. прокурором Черкаської області

КОРНІЄНКО Павло Якимович, 1901 р., смт. Лисянка однойменного району, українець, середня освіта, безпартійний, зав. школою ФЗН. Заарештований в січні 1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 06.05.1933 р. ув'язнила на три роки умовно. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

КОРНЯНСЬКИЙ Василь Якович, 1886 р., с. Яблунівка Лисянського району. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 17.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР 12.07.1929 р. зіслала на Північ на три роки. Реабілітований 18.11.1994 р. прокурором Черкаської області.

КОРНЯНСЬКИЙ Іван Васильович, 1878 р., с. Яблунівка Лисянського району. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 17.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР 12.07.1929 р. зіслала на Північ на три роки. Реабілітований 18.11.1994 р. прокурором Черкаської області.

КОРОБОЧКА Іван Михайлович, 1899 р., с. Гельмязів Золотоніського району. Українець, б/п, малописьменний, швець. Заарештований 15.12.1937 р. Рішенням Полтавського облсуду 02.06.1939 р. з-під варти звільнений.

КОРОБСЬКИЙ Юхим Іванович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Янівка Олександрівського району Кіровоградської області. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 02.07.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС від 19.09.1938 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

КОРОЛЬ Василь Андрійович, 1905 р., уродженець м. Черкаси. Мешканець м. Кам'янка Кам'янського району. Українець, б/п, освіта середня, робітник. Заарештований 02.01.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою нач. Кам'янського РВ НКВС від 07.03.1937 р. з-під варти звільнений.

КОРОТКОВ Нестір Степанович, 1891 р., с. Скородистик Чорнобаївського району. Українець, освіта початкова. Хабаровський крайовий суд у м. Магадан 22.03.1941 р. вирішив на підставі ст. 58-10 ч. I КК і 58-11 КК РРФСР позбавити волі на 10 років. ОН при МДБ СРСР 07.02.1951 р. у зв'язку із закінченням терміну покарання вирішила звільнити з табору в спецпоселення під нагляд органів МДБ. Амурським обласним судом 18.10.1956 р. справа припинена.

КОРЧЕВСЬКА Марія Єфремівна, 1922 р., с. Гуляйполе Катеринопільського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Постановою особливої наради НКВС 24.09.1945 р. заслана в Актюбінську область на 5 років за директивою НКВС СРСР 30.05.1942 р. Реабілітована 27.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

КОРЧЕМНИЙ Іван Наумович, 1917 р., уродженець і мешканець с. Лукашівка Монастирищенського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 07.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням трійки при КОУ НКВС від 16.09.1937 р. ув'язнений на 8 років. Реабілітований 29.08.1968 р. Черкаським обласним судом.

КОСЕНКО Григорій Тарасович, 1897 р., с. Вознесенське Золотоніського району, українець, б/п, хлібороб. Заарештований 13.06.1929 р. Постановою особливої наради ОДПУ від 16.08.1929 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.09.1994 р.

КОСИНЕВСЬКИЙ Лев Якович, 1879 р. уродженець м. Златопіль Кіровоградської області, мешканець с. Верхнячка Христинівського району, єврей, майстер котельні цукрозаводу, безпартійний. Заарештований 11.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7 54-11, КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 09.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 27.12.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.05.1989 р.

КОСМИН Діонісій Микитович, 1875 р., уродженець с. Вергуни Черкаського району, мешканець с. Сунки Смілянського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 12.04.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований у листопаді 1989 року прокурором Черкаської області.

КОСТЕНКО Кузьма Юхимович, 1891 р., уродженець Золотоніського району. Мешканець с. Великий Хутір Драбівського району. Українець, б/п, малописьменний, продавець. Заарештований 20.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області від 09.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 01.06.1938 р. Реабілітований 12.12.1979 р. Черкаським обласним судом.

КОСТЕНКО Марко Маркович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Рубаний Міст Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 11.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області засуджений до розстрілу. Розстріляний 04.05.1938 р. Реабілітований 16.04.1968 р. Черкаським обласним судом.

КОСТЕНКО Михайло Федорович, 1882 р., уродженець м. Шпола, мешканець м. Ленінград, росіянин, освіта вища, викладач тактики бронетанкових курсів удосконалення командного складу. Заарештований 21.07.1938 р. за ст. 54 п. «б» КК РРФСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 10.11.1939 р. ув'язнений на 8 р. ВТТ. Реабілітований ВТ КВО 13.06.1989 р.

КОСТЕНКО Павло Кононович, 1899 р., уродженець с. Гарбузин Корсунь-Шевченківського району, мешканець ст. Цвіткове Городищенського району. Українець, б/п, колишній офіцер, працював на складі ст. Цвіткове. Заарештований 08.12.1928 р. за ст. 58-13 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ СРСР від 29.03.1929 р. висланий до Сибіру на три роки. Реабілітований 02.09.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

КОСТЮК Іван Маркович, 1910 р., с. Розсішки Христинівського району, українець, малописьменний, безпартійний. Постановою трійки КОУ 11.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.10.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 06.11.1991 р.

КОСТЮК-МИХАЙЛЕНКО Пестя Єлисеївна, 1890 р., уродженка і мешканка с. Дзензелівка Маньківського району. Українка, б/п, малописьменна, домогосподарка. Постановою ОН при НКВС СРСР від 09.06.1945 р. за директивою НКВС СРСР від 30.05.1942 р. вислана в Казахстан на 5 років. Реабілітована 25.10.1991 р. прокурором Черкаської області

КОТЛЯР Марія Михайлівна, 1899 р., уродженка і мешканка с. Вільхівчик Корсунь-Шевченківського району, українка, малописьменна, безпартійна, колгоспниця. Дата арешту не вказана. Постановою особливої наради при МДБ СРСР 11.12.1946 р. вислана на 5 років в Актюбінську область Казахської РСР як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 20.09.1991 р.

КОТЛЯР Терентій Никифорович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Вільхівчик Корсунь-Шевченківського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Дата арешту не вказана. Постановою особливої наради при МДБ СРСР 11.12.1946 р. висланий на 5 років в Актюбінську область Казахської РСР як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.09.1991 р.

КОТЛЯРЕВСЬКИЙ Франц Вікентійович, 1875 р., уродженець і мешканець с. Таганча Канівського району, поляк, малописьменний, безпартійний, одноосібник, працював у лісництві. Заарештований 09.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 02.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 13.06.1989 р.

КОТОВА Уляна Терентіївна, 1907 р., уродженка і мешканка с. Кононівка Драбівського району, українка, колгоспниця, безпартійна. Постановою особливої наради при НКВС 06.01.1945 р. вислана в Джамбульську область як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 27.11.1991 р.

КОТОК Оксана Василівна, 1912 р., с. Демки Драбівського району, українка, колгоспниця, безпартійна. Постановою особливої наради НКВС 06.01.1945 р. вислана в Казахстан, Джамбульську область з конфіскацією майна. Реабілітована прокурором Черкаської області 25.09.1991 р.

КОХМАНСЬКИЙ Юзеф Янович, 1889 р., уродженець м. Чернівці, мешканець ст. Христинівка, поляк, малописьменний, працював у майстерні теслею, безпартійний. Заарештований 28.12.1937 р. за ст. 55-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 22.02.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

КОЧЕРГА Павло Федорович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Скородистик Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, бригадир колгоспу. Заарештований 05.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області від 09.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 01.06.1938 р. Реабілітований 03.04.1958 р. ВС УРСР.

КОЧЕРИЗЬКА Марія Микитівна, 1911 р., уродженка м. Зміїв Харківської області, мешканка м. Черкаси. Українка, б/п, домогосподарка. Постановою особливої наради НКВС від 20.10.1945 р. вислана на 5 років в Актюбінську область. Реабілітована 18.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

КРАВЕЦЬ Володимир Опанасович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Кислин Маньківського району, українець, малописьменний, безпартійний, працював на Березанському цукрозаводі. Заарештований 12.07.1932 р. за ст.ст. 80 і 54-6 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 13.01.1933 р. ув'язнений у концтабір на три роки. Реабілітований військовим прокурором КВО 27.07.1989 р.

КРАВЕЦЬ Павло Лаврентійович, 1897 р., с. Ярошівка Катеринопільского району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 24.12.1920 р. як член політбанди Гризла. Слідчий ОВ Південно-Західної залізниці 08.01.1921 р. запропонував розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.08.1991 р.

КРАВЕЦЬ-КРАВЧЕНКО Мойсей Никифорович, 1897 р., смт. Катеринопіль. Українець, б/п, рахівник. Постановою трійки ДПУ УРСР ув'язнений на 5 років концтабору. Реабілітований 29.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

КРАВЧЕНКО Василь Юхимович, рік народження невідомий, уродженець і мешканець с. Розсошинці Чигиринського району. Українець, б/п, малописьменний, із селян. Заарештований 28.01.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. 05.04.1944 р. нач. Кіровоградського УНКДБ направлений у спецтабір для фільтрації. Даних про реабілітацію немає.

КРАВЧЕНКО Григорій Сергійович, 1926 р., уродженець с. Тимошівка Маньківського району. Українець, б/п, малописьменний, на день арешту червоноармієць. Заарештований 19.06.1944 р. за ст. 58-1 «а» КК РРФСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 28.08.1945 р. ув'язнений на 4 роки ВТТ.

Реабілітований 13.04.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

КРАВЧЕНКО Іван Вакулович, 1897 р., с. Круподеринці Оржицького району Полтавської області, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КРАВЧЕНКО Йосип Іванович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Гусине Полтавської області (зона затоплення нинішнього Кременчуцького водосховища), українець, малописьменний, тесля у колгоспі, безпартійний. Заарештований 04.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням засідання особливої трійки УНКВС по Полтавській області 30.11.1937 р. ув'язнений в ВТТ на 8 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.06.1989 р.

КРАВЧЕНКО Опанас Тихонович, 1897 р., уродженець і мешканець м. Кам'янка однойменного району, українець, освіта незакінчена середня, безпартійний, працював помічником бухгалтера райкоопсоюзу. Заарештований в жовтні 1930 р. за ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 01.03.1931 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1989 р.

КРАВЧЕНКО Прокіп Тимофійович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Дмитрушки Уманського району. Українець, б/п, малописьменний, службовець. Заарештований 27.10.1929 р. за ст.ст. 54-2, 54-13 КК УРСР. Постановою суду трійки при колегії ДПУ УРСР від 18.04.1930 р. з-під варти звільнений.

КРАВЧЕНКО Федір Семенович, 1897 р., уродженець і мешканець с. В.Севастьянівка Христинівського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 11.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. постановою трійки УНКВС по Київській області приречений до розстрілу. Розстріляний 07.06.1938 р. Реабілітований Верховним Судом 29.03.1956 р.

КРАВЧУК Володимир Гаврилович, 1910 р., м. Жашків, українець, освіта 7 класів, із селян, член ВЛКСМ, курсант 2 роти команди 1043, м. Дубосари (Молдова). Заарештований 30.04.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 14.07.1933 р. заслала на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 01.08.1989 р.

КРАЙОВИЙ Григорій Митрофанович, 1888 р., с. Бобриця Канівського району, українець, малописьменний, б/п, колишній есер, колгоспник. Заарештований у лютому 1938 р. за звинуваченням у приналежності до контрреволюційного повстання. Постановою трійки НКВС Київської області 09.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 25.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 02.04.1959 р.

КРАМАРЕВИЧ Олена Кирилівна, 1909 р., уродженка і мешканка м. Умань. Українка, б/п, освіта вища, інженер-технолог. Заарештована 18.10.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою Уманського міського відділу УНКВС від 18.06.1945 р. справу закрито.

КРАСИЦЬКИЙ Семен Васильович, 1899 р., с. Зелена Діброва Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 17.04.1938 р. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

КРАСНИЦЬКИЙ Федір Захарович, 1898 р., с. Наказне Христинівського району (нині с. Розкопане Погребищенського району Вінницької області). Українець, б/п, службовець Христинівського відділення Одеської залізниці, письменний. Вироком лінійного суду Одеської залізниці 09.01.1937 р. засуджений за ст. 54-10 КК УРСР на два роки. Реабілітований 09.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

КРАСНЮК Василь Іванович, 1902 р., с. Мліїв Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 03.04.1929 р. за ст. 54-11 КК УРСР (учасник загону повстанців Голого). ОН при колегії ОДПУ УРСР 03.09.1929 р. вирішила ув'язнити в концтабір на три роки. Реабілітований 17.06.1994 р. прокурором Черкаської області

КРАСНЮК Олександр Макарович, 1879 р., с. Мліїв Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 07.03.1929 р. за ст. 54-11 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР 03.09.1929 р. вирішила зіслати в концтабір на три роки. Реабілітований 17.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

КРАСОВСЬКИЙ Федір Андрійович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Першотравневе Чорнобаївського району. Українець, малописьменний, б/п, робітник радгоспу «Веселий Хутір». Заарештований 25.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС по Полтавській області від 21-23.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.05.1938 р. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 13.01.1992 р.

КРАСЮК Віктор Никифорович, 1914 р., уродженець і мешканець с. Мліїв Городищенського району. Українець, б/п, освіта середня, агроном. Заарештований 13.03.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС по Одеській області від 31.10.1937 р. ув'язнений на 8 р., 19.11.1946 р. спецлагсудом Хабаровського краю за ст. 58-10 ч. І КК РРФСР ув'язнений на 5 р. ВТТ, а в травні 1951 р. висланий на поселення на Далеку Північ. Реабілітований 22.05.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

КРАСЮК Кузьма Прокопович, 1888 р., с. Межиріч Канівського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 08.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Дніпропетровській області 15.09.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.10.1991 р.

КРАУЗЕ Клавдія Адольфівна, 1874 р., уродженка м. Сміла, мешканка м. Черкаси. Німкеня, б/п, домогосподарка. Заарештована 05.06.1944 р. за ст. 54-1 »а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 28.06.1945 р. вислана на 5 р. Реабілітована 01.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

КРАШАНОВСЬКИЙ Іван Миколайович, 1884 р., м. Ковно, мешканець м. Звенигородка. Росіянин, вища освіта, б/п, художник. Заарештований 23.05.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР (як націоналіст). ОН при НКВС СРСР від 09.10.1938 р. постановила ув'язнити у ВТТ на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.04.1992 р.

КРЕПОСТНАЯ Єлизавета Федорівна, 36 років, с. Гереженівка Уманського району. Українка, із селян-бідняків, б/п, малописьменна, колгоспниця. Заарештована 09.07.1941 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. ВТ в/ч 1080 15.07.1941 вирішив повернути в Уманський РВ міліції на дорозслідування. Інші дані відсутні.

КРЕЩЕНКО Микола Іванович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Лебедин Шполянського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 11.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 10.04.1930 р. з-під варти звільнений.

КРИВИЦЬКА Марія Феодосіївна, 1920 р., уродженка і мешканка с. Кочубеївка Уманського району, українка, освіта 7 класів, колгоспниця. Дата арешту не вказана. Постановою особливої наради при МДБ СРСР 11.12.1946 р. вислана в Актюбінську область на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 23.09.1991 р.

КРИВОЛАП Олександр Лавронович, 1876 р., хут. Гречанівка Драбівського району, українець, освіта нижча, безпартійний, хлібороб. Заарештований 25.09.1929 р. за ст. 58-10

КК РРФСР. Постановою особливої наради колегії ОДПУ 15.12.1929 р. ув'язнений у концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1989 р.

КРИВОНІС Гаврило Сазонович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Ковалі Драбівського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 05.12.1929 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 19.03.1930 р. ув'язнений на 10 р. Реабілітований 20.09.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

КРИВОРУЧКО Трохим Панасович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Валява Городищенського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

КРИВОШИЯ Григорій Аврамович, 1900 р., с. Потапці Канівського району, мешканець с. Шандра Ржищівського району Київської області, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 21.11.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-6 КК УРСР. Розстріляний 15.01.1938 р. о 24 год. за постановою НКВС СРСР від 19.12.1937 р. Реабілітований 25.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

КРИЖАНІВСЬКИЙ Василь Миронович, 1896 р., уродженець м. Канів. Мешканець м. Корсунь-Шевченківський. Українець, б/п, освіта середня, службовець. Заарештований 23.09.1924 р. за ст.ст. 63, 114 КК УРСР. Постановою нач. Черкаського ОВ ДПУ від 21.12.1925 р. справу закрито.

КРИЖАНІВСЬКИЙ Михайло Модестович, 1897 р., м. Тернопіль, мешканець с. Васильків Шполянського району, українець, середня освіта, до 1936 р. член ВКП(б), машиніст колгоспу. Заарештований 11.05.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 03.10.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 20.09.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 14.07.1989 р.

КРИЖАНІВСЬКИЙ Павло Панасович, 1892 р., уродженець та мешканець с. Капітанівка Ново-Миргородського району Кіровоградської області. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. 25.09.1932 р. справа розпочата. 27.09.1932 р. справу припинено.

КРИНИЦЬКИЙ Степан Іванович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Багва Маньківського району. Українець, б/п, освіта початкова, бухгалтер. Заарештований 30.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 16.10.1937 р. засуджений до розстрілу. Вирок виконано 03.11.1937 р. Реабілітований 29.04.1968 р. Черкаським обласним судом.

КРИНИЧКА Захар Іонович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Тальянки Тальнівського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 02.03.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою уповноваженого КОУ ДПУ від 07.04.1933 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

КРИСА Степан Петрович, 1896 (1895) р., уродженець і мешканець с. Гереженівка Уманського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 16.06.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 09.10.1938 р. ув'язнений на 8 років ВТТ. Реабілітований 28.08.1958 р. Черкаським обласним судом.

КРИШТАЛЬ Каленик Іванович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Мошурів Тальнівського району, українець, грамотний, колишній член ВКП(б), хлібороб. Заарештований 29.08.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-10 і 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 26.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.12.1937 р.

КРОТЕНКО Яків Власович, 1878 р., с. Яблунівка Лисянського району. Українець, письменний, б/п, одноосібник. Заарештований 17.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР 12.07.1929 р. зіслала на Північ на три роки. Реабілітований 18.11.1994 р. прокурором Черкаської області.

КРОХМАЛЬ Опанас Феодосійович, 1905 р., с. Полуднівка Чигиринського району, українець, початкова освіта, безпартійний, хлібороб. Заарештований 30.03.1930 р. за ст.ст. 54-8, 54-10, 56-16 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 22.04.1930 р. ув'язнила в концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 07.07.1989 р.

КРУТЬКО Іван Васильович, 1885 р., с. Ново-Село (Галичина), мешканець с. Мала Севастьянівка Христинівського району. Українець, освіта незакінчена вища, б/п, учитель трудової школи. Заарештований 15.03.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-6, 54-11 КК УРСР. ОН при колегії ДПУ УРСР 03.06.1933 р. зіслала в концтабір на три роки. Реабілітований 11.06.1990 р. прокурором Черкаської області.

КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ Василь Степанович, 1892 р., уродженець с. Ласкавиці Трембовського повіту (Галичина), мешканець с. Хижня Жашківського району, українець, сторож у колгоспі, безпартійний. Заарештований 23.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 21.09.1938р. приречений до розстрілу. Розстріляний 30.09.1938 р. Реабілітований військовим прокурором КВО 08.07.1989 р.

КРЮКОВСЬКИЙ Михайло Овксентійович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Луківка (нині с. Пальчик) Катеринопільського району. Українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 28.03.1929 р. за ст.ст. 58-10, 59-3 КК РРФСР. Постановою колегії ОДПУ від 26.08.1929 р. ув'язнений на 5 років. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 05.09.1991 р.

КРЯЖИН Олександр Олексійович, 1921 р., уродженець і мешканець с. Христинівка Христинівського району. Українець, б/п, освіта 9 класів, пенсіонер. Заарештований 07.03.1953 р. ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. За визначенням судової колегії Київського обласного суду від 27.04.1955 р. направлений в психіатричну лікарню для лікування.

КУЖИЛЬНИЙ Устим Савович, 1901 р., уродженець і мешканець с. В.Севастьянівка Христинівського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 11.05.1938р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 10.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 07.06.1938р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.03.1956 р.

КУЗЬМЕНКО Іван Орехович, 1890 р., с. Голяківка (нині с. Веселівка) Христинівського району. Українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 12.08.1935 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Помічник прокурора в спецсправах Київської області, керуючись ч. 2 ст. 197 КПК УРСР постановив 09.04.1936 р. справу припинити.

КУЗЬМЕНКО Микола Федорович, 1909 р., с. Голяківка (нині с. Веселівка) Христинівського району. Українець, письменний, б/п, рахівник. Заарештований 09.10.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Помічник прокурора в спецсправах Київської області, керуючись ч. 2 ст. 197 КПК УРСР постановив 09.04.1936 р. справу припинити.

КУЗЬМЕНКО Прокіп Овксентійович, 1882 р., с. Голяківка (нині с. Веселівка) Христинівського району. Українець, неписьменний, б/п, без певних занять. Заарештований 17.08.1935 р. за ст.ст. 54-10, 54-8 КК УРСР. Помічник прокурора в спецсправах Київської області, керуючись ч. 2 ст. 197 КПК УРСР постановив 09.04.1936 р. справу припинити.

КУКСА Юхим Захарович, 1897 р., с. Суботів Чигиринського району, українець,

безпартійний, бухгалтер промколгоспу. Заарештований 09.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УКНВС по Київській області 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 09.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.08.1991 р.

КУКУЛЕВСЬКИЙ Ананій Феодосійович, 1896 р., с. Оране (Київщина), мешканець м. Сміла, українець, 2 класи церковно-приходської школи, служитель культу. Заарештований 22.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС ув'язнила на 10 р. у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.08.1989 р.

КУЛЕБА Данило Іванович (Ісакович), 1881 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавила волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КУЛЕБА Кирило Данилович, 1912 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата не вказана) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила позбавити волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КУЛИК Антон Леонтійович, 1903 р., с. Лебедівка Кам'янського району, українець, б/п, хлібороб. Заарештований у 27.06.1922 р. Постановою слідчого 01.09.1922 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.09.1991 р.

КУЛИК Григорій Михайлович, 1908 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, хлібороб, із «глитаїв», безпартійний. Заарештований 14.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. заслала на Північ на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.05.1989 р.

КУЛИК Ісак Леонтійович, 1900 р., с. Лебедівка Кам'янського району, українець, б/п, хлібороб. Постановою слідчого 01.09.1922 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.09.1991 р.

КУЛИК Кіндрат Семенович, 1903 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила розстріляти. 28.05.1930 р. під посиленим конвоєм в числі 20-ти інших був доставлений в Лубенський окрвідділ ДПУ і розстріляний в ніч на 29.05.1930 р. Всі поховані на Лубенському цвинтарі «в одежде, в которой доставлены из ДОПРа № 07. Могила тщательно замаскирована». Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КУЛИК Леонтій Іванович, 1869 р., с. Лебедівка Кам'янського району, українець, б/п, хлібороб. Заарештований у 27.07.1922 р. Постановою слідчого надзвичайної комісії 01.09.1922 р. ув'язнений на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.09.1991 р.

КУЛІНСЬКИЙ Іван Іванович, 1905 р., с. Капустинці Драбівського району (нині Яготинського району Київської області). Українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований за ст. 54-1 «а» КК УРСР 12.07.1945 р. Постановою УНКДБ Полтавської області 04.11.1945 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

КУЛІШ Нестір Тимофійович, 1890 р., с. Ксаверове Городищенського району, українець, малописьменний, безпартійний, сторож. Заарештований 07.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 13.08.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.08.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.09.1991 р.

КУЛЬЧИЦЬКИЙ Павло Андрійович, 1899 р., уродженець с. Полтва Перемишлянського району, мешканець м. Умань. Українець, малописьменний, б/п, безробітний. Заарештований 12.02.1929 р. за ст. 58-6 КК

РРФСР. Постановою колегії ОДПУ від 10.06.1929 р. ув'язнений на 5 років у ВТТ. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 05.09.1991 р.

КУЛЬЧИЦЬКИЙ Павло Тихонович, 1894 р., уродженець Кіровоградської області, мешканець с. Зелена Діброва Городищенського району. Українець, малописьменний, б/п, священик. Заарештований 27.04.1929 р. за ст. 54-10 (58-10) КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 23.05.1932 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 18.08.1991 р.

КУПОРЕНКО Ганна Кіндратівна, 1910 р., м. Цибулів Монастирищенського району. Українка, б/п, письменна, колгоспниця. Почато слідство 23.11.1944 р. згідно з директивою НКВС і Прокурора СРСР № 215/51с від 30.05.1942 р. ОН при НКВС СРСР від 15.02.1946 р. вирішила зіслати в Казахстан на 5 років. При ній троє дітей. Майно конфісковано. Реабілітована 19.10.1991 р. прокурором Черкаської області.

КУПРІЯНКО Василь Олексійович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Кобринове Тальнівського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 19.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області від 05.11.1937 р. ув'язнений на 10 років ВТТ. Реабілітований 16.04.1968 р. Черкаським обласним судом.

КУПЦОВ Аврам Федотович, 1890 р., уродженець с. Петриківка Смоленської області, мешканець с. Городецьке Уманського району. Росіянин, б/п, малописьменний. Заарештований 02.08.1941 р. Під час евакуації з-під варти звільнений без суду. Постановою УМДБ Київської області від 31.07.1948 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

КУРИЛО Андрій Федорович, 1905 р., с. Яблуневе Оржицького району Полтавської області, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 29.05.1930 р. в Лубнах за рішенням трійки при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. Похований на цвинтарі м. Лубни. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КУРИЛО Григорій Микитович, 1911 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КУРИЛО Іван Микитович, 1905 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КУРИЛО Іван Никифорович, 1906 р., с. Сисенкове (нині с. Яблуневе Оржицького району Полтавської області), мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, середняк, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата не вказана) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила позбавити волі умовно на 5 років. З-під варти звільнений. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КУРИЛО Федір Дмитрович, 1882 р., хутір Сисенкове (нині с. Яблуневе) Оржицького району Полтавської області, українець, початкова освіта, позбавлений права голосу, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 29.05.1930 р. в Лубенському окрвідділі ДПУ за рішенням трійки при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. Похований на міському цвинтарі в одязі, в якому доставлений з ДОПРу. Могила старанно замаскована. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КУРІННА Марія Лаврентіївна, 1916 р., м. Шпола. Українка, малописьменна, б/п, колгоспниця. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 09.06.1945 р. вислана на п'ять

років в Актюбінську область. Реабілітована 18.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

КУРІННИЙ Андрій Андрійович, 1918 р., уродженець і мешканець с. Топильна Шполянського району. Українець, освіта 7 класів, член ВЛКСМ з 1934 р., рахівник колгоспу. Заарештований 12.03.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Вирок ВТ військ НКВС Київської області від 12.07.1944 р. ув'язнений на 5 р. ВТТ. Реабілітований 27.06.1955 р. слідчим відділом КДБ при СМ УРСР Черкаської області.

КУРІННИЙ Олексій Іванович, 1883 р., уродженець с. Турія Златопольського району (нині Кіровоградська область). Українець, освіта середня, хлібороб, працював вчителем у Вінниці. Заарештований 14.06.1927 р. за ст. 58-8 і 58-13 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 25.05.1928 р. засуджений на три роки, після закінчення строку покарання висланий на три роки у Північний край.

КУРІННИЙ Сидір Мусійович, 1882 р., с. Журавка Шполянського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 30.01.1931 р. за ст. 54-9 КК УРСР. Особлива нарада при колегії ДПУ УРСР 01.04.1931 р. вирішила заслати на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 01.07.1989 р.

КУРЯТНИКОВ Іван Савелійович, 1915 р., уродженець с. Мехедівка Драбівського району, українець, освіта 4 класи, шахтар, колишній червоноармієць 699 СП. Заарештований 27.04.1942 р. за ст. 58-1 «б» КК РРФСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 10.02.1943 р. ув'язнений на 10 років ВТТ. Звільнений 21.08.1951 р. Реабілітований 29.04.1992 р. ВП СКВО м. Ростов-на-Дону.

КУСЬ Іван Карлович, 1901 р., с. Рабіївка Вінницької області, мешканець с. Пилява (нині с. Степанці) Канівського району, поляк, вища освіта – Харківський сільгоспінститут (1935), із селян, член ВКП(б), директор дитбудинку с. Пилява. Заарештований 29.07.1937 р. за ст. 55-10 КК УРСР. Розстріляний 22.10.1937р. о 1 годині за рішенням КОУ НКВС УРСР від 19.10.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.08.1989 р.

КУТНИЙ Григорій Омелянович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Тимченки Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 05.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області від 09.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 01.06.1938 р. Реабілітований 31.08.1957 р. Черкаським обласним судом.

КУТОВИЙ Петро Пилипович, 1913 р., уродженець с. Хацьки Черкаського району, без певного місця проживання, українець, малописьменний, робітник, безпартійний. Заарештований 17.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС по Одеській області 09.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 13.03.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.05.1989 р.

КУЧЕР Броніслава Іванівна, 1891 р., уродженка с. Лютків Західної України, мешканка с. Сатанівка Монастирищенського району. Полячка, б/п, малописьменна, домогосподарка. Заарештована 05.04.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 01.11.1944 р. ув'язнена на 5 р. ВТТ. Реабілітована 30.09.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

КУЧЕРЕНКО Андрій Григорович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Калинівка Городищенського району, українець, малописьменний, безпартійний, без роботи. Заарештований 06.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням трійки при КОУ НКВС УРСР 13.08.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.08.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 06.11.1991 р.

КУЧЕРЕНКО Антін Тимофійович, 1901 р., уродженець с. Заліське Тальнівського району, мешканець 104 дивізії ВО ДПУ, українець, освіта середня, колишній член ВКП(б), військовослужбовець, командир дивізіону по

політчастині. Заарештований 02.02.1933 р., за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою трійки ПП ОДПУ МВО 13.03.1933 р. ув'язнений на 5 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.08.1989 р. Відновлений в членстві ВКП(б) постановою бюро Черкаського обкому КПУ 15.06.1990 р.

КУЧЕРЕНКО Борис Іванович, 1897 р., уродженець та мешканець с. Старосілля Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, сторож колгоспу. Заарештований 17.03.1936 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС ім. Петровського (нині Городищенського) району від 08.05.1936 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

КУЧЕРЕНКО Єрофей Іванович, 1892 р., с. Калинівка Городищенського району, українець, малописьменний, безпартійний, працівник вугільного складу ст. Цвіткове. Заарештований 25.01.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Розстріляний 28.09.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС 23.09.1938р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.07.1989 р.

КУЧЕРЕНКО Марк Арсенович, 1884 р., с. Лубенці Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою трійки ДПУ УРСР 21.02.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований 27.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

КУЧЕРЕНКО Михайло Ілліч, 1903 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата не вказана) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

КУЧЕРЕНКО Савостіян Кузьмович, 1874 р., с. Кривоносівка Золотоніського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Рішенням помічника оперуповноваженого УДБ Золотоніського РВ НКВС Паленого слідчу справу припинено. 08.01.1939 р. Кучеренка з-під варти звільнено.

КУЧЕРЕНКО Семен Іванович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Білозір'я Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний, швець. Заарештований 25.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. За вироком Київського обласного суду від 07.07.1939 р. виправданий та звільнений з-під варти.

КУЧЕРЕНКО Харитина Григорівна, 50 років, с. Лукашівка Золотоніського району. Українка, б/п, колгоспниця. Нарсудом м. Золотоноша 11.09.1937 р. була засуджена на 10 років. 28.02.1939 справу припинено, з-під варти звільнена.

КУЧЕРЯВЕНКО Віра Опанасівна, 1921 р., с. Кислин (нині с. Русалівка) Маньківського району. Українка, б/п, письменна, рахівник. Заарештована 28.11.1946 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради МВС СРСР 08.05.1947 р. вислана на п'ять років в Новосибірську область Реабілітована 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

КУЧИНСЬКИЙ Станіслав Кузьмович, 1890 р., уродженець с. Пила Калузької губернії. Мешканець с. Лип'янка Шполянського району. Поляк, б/п, малописьменний, колгоспник, комірник. Заарештований 06.09.1937 р. (ст. не вказано). Трійкою при УНКВС по Одеській області засуджений до розстрілу. Розстріляний 26.10.1937 р. Реабілітований 19.05.1966 р. Черкаським обласним судом.

КУЧУГУРНИЙ Іван Кузьмович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Ломувате (нині с. Сагунівка) Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний, із селян. Заарештований 27.12.1943 р. за ст. 54-1 «б» КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС від 09.01.1944 р. направлений в спецтабір НКВС в м. Сталіно. Даних про реабілітацію в справі немає.

ЛАВРЕНЮК Іван Микитович, 1896 р., уродженець с. Овсяники Козятинського району

Вінницької області, мешканець ст. Корсунь, українець, освіта вища, учитель, Заарештований 12.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Одеській області 04.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 09.12.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ЛАГУНЕНКО Михайло Степанович, 1886 р., уродженець с. Бондареве Віленської області (Литва), мешканець м. Черкаси, українець, освіта нижча, безпартійний, зав. ларком. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ЛАЗАРЕВА Тетяна Лук'янівна, 1921 р., уродженка с. Журавка Курської області, мешканка м. Корсунь-Шевченківський. Росіянка, б/п, освіта – 5 класів, не працювала. Постановою ОН при МДБ СРСР від 03.10.1951 р. за директивою НКВС СРСР від 30.05.1942 р. вислана в Новосибірську область на п'ять років. Реабілітована 18.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЛАЗНЕВИЙ Іван Степанович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Велика Севастьянівка Христинівського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 11.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області приречений до розстрілу. Вирок виконано 07.06.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.03.1956 р.

ЛАНКІН Густав Іванович, 1898 р., уродженець с. Стадниця Володарського району Житомирської області, мешканець с. Вороне Жашківського району, поляк, малописьменний, безпартійний, чорнороб. Заарештований 15.02.1938 р. за ст. 54-4 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 21.09.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 03.10.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.06.1989 р.

ЛАНСЬКИЙ Григорій Михайлович, 1876 р., місце народження в справі не вказано, мешканець м. Черкаси, червоноармієць, співчуваючий КП(б)У. Заарештований 09.06.1919 р. 16.07.1919 р. постановою Черкаської ЧК по боротьбі з контрреволюційною діяльністю, шпигунством і бандитизмом засуджений до розстрілу. Реабілітований 27.11.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ЛАНСЬКИЙ Ріхард Юлійович, 1896 р., мешканець м. Умань. Німець, б/п, освіта середня. Заарештований 23.09.1938 р. за ст.ст. 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою заст. області прокурора Київської області 02.11.1939 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ЛАПА Тетяна Макарівна, 1911 р., уродженка і мешканка с. Курилівка Канівського району, українка, безпартійна, малописьменна, колгоспниця. Дата арешту відсутня. Постановою особливої наради при МДБ СРСР 07.08.1947 р. вислана в Актюбінську область на 5 років як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЛАПЧЕНКО Петро Євменович, 1910 р., уродженець с. Валява Городищенського району. Мешканець м. Корсунь. Українець, б/п, освіта нижча, робітник. Заарештований 17.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Одеської області від 29.10.1937 р. ув'язнений на 8 р. ВТТ. Реабілітований 14.03.1966 р. Черкаським обласним судом.

ЛАСКОВАНИЙ Пилип Андрійович, 1893 р., с. Журавка Шполянського району. Українець, освіта середня, б/п, учитель. Заарештований за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ЛАСКУТА Іван Олександрович, 1900 р., м. К.- Шевченківський, українець, малописьменний, коваль чавуноливарного заводу, безпартійний, служив в армії Симона

Петлюри. Заарештований 11.07.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особливою нарадою НКВС 22.09.1938 р. ув'язнений на 8 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.06.1989 р.

ЛАТИШ Данило Якович, 1866 р., с. Ковалівка Драбівського району, українець, малописьменний, б/п, одоосібник. Заарештований 02.05.1920 р. за приналежність до контрреволюційної організації. Колегія ОВ ВЧК при райвійськраді 12-ої армії 15.07.1920 р. ув'язнила в концтабір на період громадянської війни. Реабілітований 14.10.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЛАЩИНСЬКИЙ Станіслав Йосипович, 1893 р., уродженець м. Варшава, мешканець с. Лип'янка Шполянського району, поляк, безпартійний, обліковець колгоспу. Заарештований 25.09.1938р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.08.1991 р.

ЛЕБІДЬ Гордій Микитович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Орловець Городищенського району, українець, малописьменний, безпартійний, без певного роду занять. Заарештований 24.08.1937 р. за контрреволюційну діяльність (стаття не вказана). Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 04.09.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.06.1989 р.

ЛЕБІДЬ Сава Гордійович, 1887 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавила волі на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЛЕВЕНЕЦЬ Павло Гаврилович, 1896 р., с. Мокра Калигірка Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 07.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 28.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 03.05.1938 р. Реабілітований 13.01.1958 р. Черкаським обласним судом.

ЛЕВСЕНКО Онуфрій Опанасович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 11.11.1937 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС по Полтавській області 02.12.1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 11.12.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.06.1989 р.

ЛЕВЧЕНКО Василь Андрійович, 1906 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЛЕВЧЕНКО Володимир Антонович, 1919 р., уродженець і мешканець с. Ходорківе Житомирської області. Українець, письменний, член ВЛКСМ, червоноармієць. Заарештований 25.04.1942 р. за ст. 58-10 ч. 2 КК РРФСР. Постановою ОВ НКВС 44 армії від 17.05.1942 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 17.05.1942 р. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 18.11.1994 р.

ЛЕВЧЕНКО Володимир Махтейович, 1897 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. вирішила позбавити волі на термін утримання під вартою. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЛЕВЧЕНКО Григорій Іванович, 1906 р., с. Березняки Смілянського району, українець, освіта 6 класів, стрілочник. Заарештований 20.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Одеській області 21.10.1937 р. приречений до

розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.08.1989 р.

ЛЕВЧЕНКО Єгор Махтейович, 1882 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЛЕВЧЕНКО Никифор Григорович, 1898 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавила волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЛЕВЧЕНКО Семен Григорович, 1893 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. вирішила позбавити волі на термін утримання під вартою. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЛЕВЧЕНКО Трохим Федорович, 1900 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавила волі умовно на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЛЕВЧЕНКО Фотій Юхимович, 1882 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. вирішила вислати на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЛЕВЧУК Зигмунд Карлович, 1896 р., уродженець с. Кривачинці Вінницької області, мешканець с. Роги Маньківського району, поляк, малописьменний, безпартійний, колгоспник. Заарештований 15.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 21.09.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 05.10.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.06.1989 р.

ЛЕВШИН Яків Георгійович, 1891 р., уродженець і мешканець м. Звенигородка, єврей, освіта вища, безпартійний інженер-механік. Заарештований 23.10.1920 р. Інші дані в справі відсутні.

ЛЕВЯЦЬКИЙ Іван Михайлович, 1887 р., с. Крячки Чорноостровського району, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, безпартійний, робітник Уманського цегельного заводу. Заарештований 07.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР вирішила ув'язнити на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.07.1989 р.

ЛЕЛЕВСЬКА Ядвига Казимирівна, 1891 р., мешканка м. Умань. Полячка, б/п, освіта середня, службовець. Заарештована 24.08.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою пом. оперуповноваженого Уманського РВ НКВС від 30.06.1936 р. з-під варти звільнена, справу припинено.

ЛЕМЕЩОВ Федір Ананійович, 1895 р., уродженець м. Ялта. Українець, б/п, освіта нижча, працював інженером Новоград-Волинського спиртзаводу. Заарештований 30.04.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 23.09.1939 р. з-під варти звільнений. Реабілітований 14.02.1967 р.

ЛЕМНІ-МАКЕДОН Микола Миколайович, 1882 р., уродженець с. Стар. Каушани (Молдова), мешканець с. Цвіткове, молдаванин, малописьменний, безпартійний, ревізор. Заарештований 20.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 26.08.1938 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.07.1989 р.

ЛИМАН Яків Васильович, 1876 р., смт. Маньківка, українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 09.06.1929 р. Постановою особливої наради ОДПУ 14.10.1929 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЛИМАР Опанас Антонович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, безпартійний, робітник рибоколгоспу. Заарештований 28.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області 30.11.1937 р. ув'язнений на 8 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.07.1989 р.

ЛИМАРЕНКО Іван Іванович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Шевченкове Звенигородського району, українець, малописьменний, безпартійний, обліковець колгоспу. Заарештований 29.07.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 22.10.1937 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 01.11.1937 р. Реабілітований військовим прокурором КВО 13.06.1989 р.

ЛИННИК Яким Єфремович, 1905 р., уродженець м. Гребінка (Полтавщина), мешканець ст. Черкаси, українець, малописьменний, із робітників, безпартійний, мастильник депо. Заарештований 03.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР 02.01.1938 р. ув'язнила на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області.

ЛИПА Іван Вікторович, 1880, с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. вирішила вислати на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЛИПСЬКИЙ Антін Андрійович, 1862 р., м. Городище, українець, письменний, б/п, священик. Заарештований 08.08.1920 р. (стаття не вказана). Колегія ОВ ВЧК при райвійськраді 12-ої Червоної армії 03.09.1920 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 16.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЛИПСЬКИЙ Іван Омелянович, 1902 р., м. Городище, українець, письменний, б/п, школяр. Заарештований 08.08.1920 р. (стаття не вказана). Колегія ОВ ВЧК при райвійськраді 12-ої Червоної армії 03.09.1920 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 16.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЛИСЕНКО Гнат Євтихійович, 1902 р., с. Орловець Городищенського району, українець, б/п, хлібороб. Постановою слідчого, затвердженого повітовою надзвичайною трійкою від 12.04.1922 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 16.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЛИСЕНКО Іван Ананійович, 1914 р., уродженець с. Великий Хутір Драбівського району, мешканець м. Одеса. Українець, член ВЛКСМ, освіта незакінчена вища, студент Одеського педінституту. Заарештований 28.01.1937 р. за ст.ст. 54-10 ч. 1, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВД по Одеській області від 31.10.1937 р. ув'язнений на 8 р. Реабілітований 10.06.1992 р. прокуратурою Черкаської області.

ЛИСЕНКО Іван Онисимович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, селянин-одноосібник. Заарештований в липні 1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 21.02.1932 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ЛИСЕНКО Михайло Трохимович, 1906 р., уродженець м. Тараща, мешканець с. Березівка Маньківського району. Українець, член ВКП(б), агроном цукрозаводу. Заарештований 08.11.1937 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Розстріляний 17.12.1937 р. за постановою НКВС СРСР від 03.12.1937 р.

Реабілітований прокурором Черкаської області 30.07.1991 р.

ЛИСИЙ Олексій Дмитрович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Дзензелівка Маньківського району. Українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 11.03.1929 р. за ст.ст. 58-10, 58-2 КК РРФСР. Постановою колегії ОДПУ від 26.08.1929 р. ув'язнений на 5 років ВТТ. Реабілітований 16.09.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ЛИСИЙ Тихін Ісакович, 1895 р., уродженець та мешканець с. Гродзеве Уманського району. Українець, б/п, малописьменний, без певних занять. Заарештований 26.05.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою нач. 2-го відділення 3-го відділу УДБ УНКВС Чернігівської області слідчу справу припинено.

ЛИСОКІНЬ Омелько Родіонович, 1886 р., с. Попівка Маньківського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 22.03.1931 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою спецвідділу УНКВС по Горьківській області справа припинена у зв'язку зі смертю підсудного 17.04.1932 р.

ЛИСОКІНЬ Трохим Микитович, 1887 р., с. Велика Севастьянівка Христинівського району, українець, малописьменний, колгоспник, безпартійний. Заарештований 18.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка КОУ НКВС 25.10.1937 р. ув'язнила на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 26.10.1991 р.

ЛИСЯК Федір Андрійович, 1897 р., уродженець та мешканець Уманського району. Українець, б/п, хлібороб. Заарештований 04.11.1930 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Рішенням прокурора Уманського району 28.12.1930 р. справу припинено.

ЛИТВИН Килина Охтисівна, 1913 р., с. Хрещатик Черкаського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Постановою особливої наради НКВС СРСР за директивою НКВС від 30.05.1942 р. заслана на 5 років в Актюбінську область на п'ять років. Реабілітована 13.10.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЛИТВИНЕНКО Василь Степанович, 1898 р., с. Кліщинці Чорнобаївського району, українець, освіта нижча, безпартійний, колгоспник. Заарештований 08.02.1938 р. за ст. 54-6, 54-9 КК УРСР. Постановою особливої трійки НКВС по Полтавській області 11 жовтня 1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 02.11.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 03.08.1989 р.

ЛИТВИНЕНКО Демид Федорович, 1897 р., с. Мошни Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 11.12.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою уповноваженого СПО 20.04.1931 р. справу направлено в спецгрупу СПО КОС ДПУ УРСР.

ЛИТВИНЕНКО Олександр Федорович, 1914 р., уродженець с. Петрикове (Польща), мешканець м. Київ. Українець, б/п, освіта середня, учень технікуму. Заарештований 12.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Уманського СПО 20.04.1931 р. справу направлено в спецгрупу СПО КОС ДПУ УРСР.

ЛИТИНСЬКИЙ Василь Іванович, 1890 р., уродженець с. Кумаков Вінницької області, мешканець м. Тальне, поляк, малописьменний, безпартійний, грабар кар'єру. Заарештований в квітні 1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР 25.09.1938р. приречений до розстрілу. Розстріляний 05.10.1938р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЛИТОВСЬКИЙ Семен Аронович, 1925 р., м. Умань. Єврей, освіта – три класи, б/п, робітник м'ясокомбінату. Заарештований 23.01.1942 р. під Сталінградом за ст. 58-1 «а» КК РРФСР. Зам. начальника Магнітогорського МВ НКДБ 28 серпня справу припинив у зв'язку із смертю заарештованого 03.01.1943 р.

ЛИХОЛАЙ Василь Васильович, 1900 с. Ташлик Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний. Заарештований 04.07.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС СРСР ув'язнила 21.10.1938 р. на 8 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ЛИХОЛАЙ Василь Данилович, 1906 р., уродженець с. Катьощине Токмаківського району Дніпропетровської області, мешканець с. Вільшана Городищенського району, українець, освіта вища, агроном колгоспу, безпартійний. Заарештований 18.08.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 04.10.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1989 р.

ЛИХОШВА Сергій Іванович, 1900 р., с. Гнилець Звенигородського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 17.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ЛІВШИЦЬ Аврам Ісакович, 1880 р., уродженець м. Десна Віленської губернії (Польща), єврей, безпартійний, без певного місця помешкання. Заарештований 26.10.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 19.11.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований ВП КВО 13.07.1989 р.

ЛІНЧЕВСЬКИЙ Денис Федорович, 1889 р., уродженець м. Олександрівка Кіровоградської області, мешканець м. Кам'янка. Заарештований 27.01.1944 р. Вироком ВТ військ НКВС Кіровоградської області 06.07.1944 р. засуджений за ст. 54-1 «а» КК УРСР на 20 р. Реабілітований 30.05.1995 р. зам. прокурора Черкаської області.

ЛІЩИНСЬКИЙ Маєр Йосипович, 1902 р., уродженець і мешканець м. Черкаси. Єврей, освіта нижча, працівник друкарні, член ВКП(б). Заарештований 04.07.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС 09.07.1937 р. з-під варти звільнений.

ЛОБЕНКО Тимофій Йосипович, 1899 р., с. Мошурів Тальнівського району, українець, письменний, безпартійний, рахівник колгоспу. Постановою трійки НКВС по Київській області 22.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 30.04.1958 р.

ЛОБОДА Федір Феодосійович, 1874 р., уродженець і мешканець с. Черняхівка, нині Яготинського району Київської області, українець, безпартійний, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 29.05.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.05.1989 р.

ЛОБУР Василь Петрович, с. Демки Драбівського району. Українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 05.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області від 09.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 01.07.1938 р. Реабілітований 03.04.1958 р. Верховним Судом УРСР.

ЛОБУР Микита Петрович, 1890 р., с. Демки Драбівського району. Українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 05.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області від 09.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 01.06.1938 р. Реабілітований 03.04.1958 р. Верховним Судом УРСР.

ЛОВІВСЬКИЙ Яків Шмульович, 1899 р., м. Умань, єврей, член ВКП(б), швець артілі «Червоний чоботар». Заарештований 20.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС 29.10.1938 р. ув'язнений на 8 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.05.1989 р.

ЛОЗОВИЙ Степан Митрофанович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Каленики Золотоніського району. Українець, б/п, освіта початкова, із робітників. Заарештований 25.02.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою УНКДБ Кіровоградської області від 29.07.1944 р. направлений у спецтабір НКВС СРСР для фільтрації.

ЛОЗОВСЬКИЙ Броніслав Миколайович, 1890 р., уродженець с. Осикове Вінницької області, мешканець м. Умань, поляк, безпартійний, малописьменний, працював на цегельному заводі робітником. Заарештований в грудні 1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 28.02.1938 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.08.1989 р.

ЛОШИЦЬКА Єлизавета Михайлівна, 1900 р., уродженка і мешканка с. Семенівка Лисянського району. Українка, розкуркулена, вислана на Північ, без певних занять. Заарештована 12.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 03.09.1937 р. позбавлена волі на 10 р. у ВТТ. Реабілітована 25.12.1965 р. Черкаським обласним судом.

ЛОШКУЛ Олександр Іванович, 1897 р., с. Бабанка Уманського району, мешканець с. Білозір'я Черкаського району, українець, малописьменний, залізничник, безпартійний. Заарештований 29.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 14.11.1937 р. ув'язнила на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.06.1989 р.

ЛУБЯНА Онися Павлівна, 1906 р., с. Адамівка Чигиринського району, українка, колгоспниця, безпартійна. Постановою особливої наради НКВС 18 серпня 1945 р. вислана на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 25.10.1991 р.

ЛУГОВИЙ Василь Борисович, 1879 р., м. Городище, українець, середня освіта, безпартійний, бухгалтер Городищенського цукрозаводу. Заарештований 25.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Особлива нарада при НКВС 05.10.1938 р. ув'язнила на 5 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.11.1989 р.

ЛУК'ЯНОВ Микола (по-батькові не вказано), дата народження відсутня. Заарештований 05.07.1919 р. Черкаська ЧК 16.07.1919 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 28.12.1998 р. прокурором Черкаської області.

ЛУК'ЯНЧУК Іван Калинович, 1888 р., уродженець Волинської області, мешканець с. Хлистунівка Городищенського району, українець, безпартійний, телеграфіст ст. Цвіткове. Заарештований 08.03.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 08.07.1938 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

ЛУПИНОС Олександр Григорович, 1897 р., с. Дібрівка Монастирищенського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.03.1929 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР постановила 16.08.1929 р. позбавити волі на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 06.09.1991 р.

ЛУЦЕНКО Ганна Савівна, 1910 р., с. Косенівка Уманського району, мешканка с. Роги Маньківського району. Українка, письменна, б/п, колгоспниця. Заарештована 27.11.1944 р. згідно з директивою НКВС і Прокурора СРСР № 252 від 27.06.1942 р. ОН при НКВС СРСР 24.09.1945 р. зіслала в Актюбінську область на 5 років, при ній двоє дітей – Ксенія (1934 р.), Василь (1931 р.). Реабілітована 14.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЛУШПАН Іван Карпович, 1883 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 19.02.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 11.03.1932 р. позбавила волі на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЛУШПАН Овер'ян Карпович, 1886 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. вирішила вислати на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЛЮБЕРСЬКИЙ Никін Іванович, 1891 р., с. Багва Маньківського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Вироком Київського обласного суду 30.03.1939 р. засуджений на півтора року за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1990 р.

ЛЮБКО Григорій Тимофійович, 1897 р., уродженець с. Черняхівка Житомирської області, мешканець с. Липняки Яготинського району. Українець, б/п, малописьменний, працював теслярем. Заарештований 30.11.1929 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Від 19.03.1930 р. ув'язнений на 10 років. Реабілітований 20.09.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ЛЮБКО Іван Давидович, 1903 р., уродженець с. Черняхівка Житомирської області, мешканець м. Київ. Українець, б/п, освіта середня, працював рахівником на фабриці. Заарештований 18.12.1929 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Від 19.03.1930 з-під варти звільнений, справу закрито.

ЛЮДВИГ Параска Станіславівна, 1904 р., уродженка і мешканка м. Умань Черкаської області. Українка, малописьменна, б/п, евакошпиталь № 1712 м. Умань. Заарештована 15.06.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 18.02.1945 р. ув'язнена на 5 р. ВТТ. Реабілітована 20.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ЛЮДВІК Федір Олександрович, 1901 р., с. Держанівка Вінницької області, мешканець м. Умань, німець (за паспортом – українець), письменний, б/п, чоботар. Заарештований 20-24.10.1937 р. за ст.ст. 54-1, 54-9 КК УРСР, (шпіонаж). Розстріляний 26.12.1937 р. о 24 год. за постановою НКВС СРСР від 19.12.1937р. Реабілітований прокурором Черкаської області 21.08.1991 р.

ЛЯПКА Іларіон Микитович, 1897 р., с. Вікторівка Маньківського району, українець, неписьменний, одноосібник, безпартійний. Заарештований 07.07.1937 р. за ст.ст. 54-10, 56-17 КК УРСР. Розстріляний 23.09.1937 р. о 1 год. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 26.07.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.03.1990 р.

ЛЯПКАЛО Сергій Олексійович, 1900 р., уродженець х. Вишнівка Чорнобаївського району, мешканець м. Золотоноша. Українець, малописьменний, б/п, працював в конторі «Утильсырья». Заарештований 03.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС по Полтавській області від 21-23.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.05.1938 р. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 13.01.1992 р.

ЛЯПКАЛО Федір Олексійович, 1898 р., уродженець і мешканець х. Вишнівка Чорнобаївського району. Українець, малописьменний, б/п, працюваву радгоспі теслярем. Заарештований 20.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області від 21-23.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.05.1938 р. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 13.01.1992 р.

ЛЯШЕНКО Клим Олексійович, 1880 р., с. Журавка Звенигородського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 17.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ЛЯЩЕНКО Йосип Іванович, 1886 р., уродженець м. Куп'янськ Харківської області, мешканець м. Умань. Українець, б/п, освіта – 6 класів, бухгалтер. Заарештований 02.04.1931 р.

за ст.ст. 54-4, 54-11, 54-2 КК УРСР. Постановою уповноваженого ОВ 2КК 4.07.31 р. слідчу справу припинено.

ЛЯЩКО Федір Трохимович, 1899 р., уродженець м. Городище, мешканець м. Сміла. Українець, освіта вища, економіст. Заарештований 25.08.1933 р. за ст. 54-13 КК УРСР. Постановою Київського ДПУ 23.02.1934 р. справу припинено.

М'ЯКОТА Ганна Федорівна, 1907 р., уродженка і мешканка с. Стецівка Чигиринського району, українка, малописьменна, б/п, працювала у колгоспі. Заарештована 22.09.1944 р. за ст.ст. 54-1 «а», 54-10 КК УРСР. Постановою управління МВС по Кіровоградській області слідчу справу закрито, з-під варти звільнена.

М'ЯКОТА Трохим Тихонович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Стецівка Чигиринського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 20.11.1932 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 05.01.1933 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 23.12.1991 р.

МАГДА Іван Макарович (Маркович), 1906 р., с. Жовнине Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, електрозварник на електростанції м. Градизьк. Заарештований 16.12.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. В 1931 р. був позбавлений волі на три роки за ст. 54-8 КК УРСР. Розстріляний 29.06.1938 р. за постановою ОН НКВС від 08.02.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.10.1989 р.

МАГДЕНКО Василь Романович, 1914 р., с. Жовнине Чорнобаївського району, українець, освіта 4 класи, б/п, колгоспник. Заарештований 02.09.1937 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС по Полтавській області 02.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 11.12.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.05.1989 р.

МАГДИЧ Вольдемар Васильович, 1898 р., смт. Драбів Драбівського району, мешканець с. Лісняки Яготинського району. Українець, б/п, письменний (інші дані відсутні). Заарештований в квітні 1944 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. ВТ військ НКВС Полтавської області від 10.04.1944 р. ув'язнений на 8 років у ВТТ. Реабілітований 11.12.1992 р. прокурором Черкаської області.

МАГРИНЮК Максим Львович, 1903 р., с. Кам'яний Брід Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11, 54-7 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 01.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 17.12.1937 р. Реабілітований 28.10.1958 р. Верховним Судом УРСР.

МАЗУР Дементій Григорович, 1878 р., с. Тернівка Смілянського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 30.11.1928 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР від 02.08.1929 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований 01.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

МАЗУР Олена Іванівна, 1917 р., уродженка Вінницької області, мешканка м. Умань. Українка, б/п, робітниця підсобного господарства 297 стрілецького полку. Вироком Київського обласного суду 07.10.1937 р. засуджена за ст. 54-10 ч. І КК УРСР на три роки у ВТТ. Реабілітована прокурором Черкаської області 25.09.1991 р.

МАЗУР Прокіп Омелянович, 1889 р., с. Бабанка Уманського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 27.05.1921 р. за контрреволюційну діяльність. Київська Губчека 27.08.1921 р. заслала в концтабір на період громадянської війни.

МАЗУРЕНКО Єфросина Федорівна, 1913 р., уродженка Херсонської області, мешканка с. Рацеве Чигиринського району, українка, малописьменна, колгоспниця. 28.02.1945 р. Постановою ОН при НКВС СРСР вислана в Казахстан на 5 років з конфіскацією майна як член сім'ї засудженого за ст. 54-1

«а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.09.1991 р.

МАЙБОРОДА Володимир Васильович, 1882 р., м. Золотоноша. Українець, два класи освіти, військове піхотне училище, колишній жандарм, колишній полковник батальйона білої армії, емігрант, жив у Югославії, власник крамниці. Заарештований 12.12.1944 р. відділом контррозвідки «СМЕРШ» 295 авіадивізії як колишній білогвардієць. 28.12.1944 р. переданий у відділ Захисту народу Югославії. 29.12.1944 р. розстріляний. Реабілітований 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

МАЙБОРОДА Григорій Володимирович, 1910 р., с. Тимошівка Кам'янського району. Українець, б/п, освіта нижча. Заарештований 21.08.1943 р. за ст. 58-1 п. «б» КК РРФСР. Постановою ст. слідчого ТВ КДБ Московсько-Рязанської залізниці справу припинено, з-під варти звільнений і направлений у спецтабір в м. Подольськ.

МАЙДАНЮК Григорій Тимофійович, 1898 р., с. Ягубець Христинівського району. Українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ДПУ УРСР 03.06.1933 р. умовно зіслала у Північний край на три роки. Реабілітований 17.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

МАЙОРОВА Лідія Фердинандівна, 1903 р., м. Сміла. Українка, освіта нижча, б/п, домогосподарка. Заарештована 13.07.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 04.08.1945 р. вислана в Новосибірську область на 5 р. Реабілітована 20.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

МАЙСТРУК Архип Іванович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Розсішки Христинівського району, українець, малописьменний, б/п, працював кочегаром ст. Умань. Заарештований 21.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при УНКВС по Одеській області 09.03.1938р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.03.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.05.1989 р.

МАЙСТРУК Яків Іванович, 1895 р., с. Розсішки Христинівського району, кочегар ст. Умань, українець, освіта нижча, б/п. Заарештований 14.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Одеській області 07.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 13.03.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.05.1989 р.

МАКАРЕНКО Авраам Демидович, 1893 р., с. Ковалівка Драбівського району, українець, б/п, хлібороб. Заарештований 17.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 29.12.1930 р. висланий на п'ять років у Північний край. Реабілітований 04.09.1989 р. прокуратурою Черкаської області.

МАКАРЕНКО Григорій Андрійович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Піщане Золотоніського району. Українець, б/п, сільська школа, хлібороб. Заарештований 03.09.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ СРСР від 03.09.1929 р. ув'язнений на три роки концтабору. Реабілітований 13.04.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

МАКАРЕНКО Євстафій Лук'янович, 1887 р., с. Лубенці Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою трійки ДПУ УРСР 21.02.1932 р. висланий на три роки умовно. Реабілітований 27.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

МАКАРЕНКО Леонтій Лук'янович, 1887 р., с. Лубенці Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою трійки ДПУ УРСР 21.02.1932 р. висланий на три роки у Північний край. Реабілітований 27.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

МАКАРЕНКО Олексій Петрович, 1910 р., уродженець с. Тубільці Черкаського району. Заарештований за місцем служби у в/ч 1612 19.04.1943 р. за ст. 58-1 п. «б» КК РРФСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від

22.05.1943 р. ув'язнений в концтабір на 8 р. Реабілітований 07.12.1994 р. військовим прокурором.

МАКАРЕНКО Яків Мойсейович, 1895 р., с. Піщане, Золотоніського району, українець, б/п, тракторист колгоспу. Заарештований 28.09.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований військовим прокурором КВО 25.07.1989 р.

МАКАРЮК Свиридон Матвійович, 1888 р. уродженець і мешканець с. Мельники Чигиринського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований в серпні 1931 р. за ст.ст. 54-10, 54-2 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 21.02.1932 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

МАКСИМЕНКО Іван Іванович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Михайлівка Кам'янського району, українець, малописьменний, б/п, тесля на Косарівському заводі. Заарештований 09.07.1937 р. за ст. 78 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 13.08.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.08.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.11.1991 р.

МАКСИМЕНКО Петро Іванович, 1904 р., уродженець і мешканець с. Михайлівка Кам'янського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб, працював на Косарівському спиртзаводі. Заарештований 09.07.1937 р. за ст. 78 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 13.08.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.08.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.11.1991 р.

МАКСИМОВИЧ Василь Федорович, 1906 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 20.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на шість років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.05.1989 р.

МАКСИМОВИЧ Вікентій Ромуальдович, 1904 р., уродженець с. Леськове, мешканець с. Сарни Монастирищенського району, поляк, освіта 4 класи сільської школи, колишній член ВКП(б), працював зоотехніком. Заарештований 26.03.1938 р. за ст.ст. 54-4 і 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Вінницькій області 29.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 02.10.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.07.1989 р. і постановою бюро Черкаського обкому КПУ 22.12.1989 р.

МАКСИМОВИЧ Данило Гнатович, 1893 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 10.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила розстріляти. Розстріляний 29.05.1930 р. в м. Лубни. «Труп предан земле на местном кладбище в одежде, в которой доставлен из ДОПРа. Могила тщательно замаскирована». Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МАКСИМОВИЧ Микола Дмитрович, 1907 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 14.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила розстріляти. Розстріляний 29.05.1930 р. в м. Лубни. «Труп предан земле на местном кладбище в одежде, в которой доставлен из ДОПРа. Могила тщательно замаскирована». Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МАКСИМОВИЧ Михайло Дмитрович, 1903 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 14.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. ув'язнила на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МАЛИЙ Григорій Кіндратович, 1896 р., с. Аполянка Уманського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 1933 р. за ст.ст. 54-11, 54-2 КК УРСР. Постановою ДПУ 05.03.1933 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

МАЛИМОН Марія Адамівна, 1886 р., м. Поневеж (Литва), мешканка с. Гельмязів Золотоніського району, українка, малописьменна, домогосподарка. Заарештована 26.12.1937 р. за ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 29.01.1938 р. (протокол № 76) ув'язнена на 10 років у ВТТ. Реабілітована прокурором Черкаської області 29.03.1989 р.

МАЛИЧЕНКО Григорій Гаврилович, 1899 р., с. Круподеринці Оржицького району Полтавської області, українець, б/п, письменний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. постановила вислати на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МАЛИЧЕНКО Степан Андрійович, 1878 р., с. Круподеринці Оржицького району Полтавської області, українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 08.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 14.07.1932 р. постановила позбавити волі на термін утримання під вартою. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МАЛІЙ Степан Максимович, 1914 р., уродженець с. Домантове Золотоніського району, мешканець м. Ленінград. Українець, б/п, малописьменний, військовослужбовець. Заарештований 17.04.1938 р. за ст. 58-1 «б» КК РРФСР. Постановою НКВС СРСР 14.12.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 02.11.1992 р. прокурором Черкаської області.

МАЛУША Данило Данилович, 1885 р., с. Козин Миронівського району Київської області, українець, б/п. Заарештований 08.05.1920 р. Постановою особливого відділу 12 Армії приречений до розстрілу за шпигунство і бандитизм. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МАЛЯРЕНКО Георгій Іванович, 1917 р., уродженець с. Межирічка Кіровоградської області, студент 3 курсу Уманського сільгоспінституту, м. Умань, українець, б/п. Заарештований 18.06.1941 р. за ст. 58-10 ч.1 КК РРФСР. Постановою особливої наради НКВС 12.10.1941 р. ув'язнений на 5 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.07.1989 р.

МАЛЯРЕНКО Харитон Юхимович, 1900 р., с. Суботів Чигиринського району, українець, б/п, колгоспник. Заарештований 12.02.1938 р. Постановою трійки УКНВС по Київській області 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 09.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.08.1991 р.

МАНДЗЮК Лаврентій Миколайович, 1872 р., с. Кислин (нині с. Русалівка) Маньківського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 15.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР 05.07.1929 р. висланий на три роки у Північний край Росії. Реабілітований прокурором Черкаської області 02.11.1993 р.

МАНЖОС Григорій Акимович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Стебне Звенигородського району, українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 10.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 16.08.1929 р. ув'язнений в концтабір на п'ять років. Реабілітований генеральним Прокурором України 11.08.1993 р.

МАНЖОС Кирило Іович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Стебне Звенигородського району, українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 10.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 16.08.1929 р. висланий у Північний

край на три роки. Реабілітований генеральним Прокурором України 11.08.1993 р.

МАНЖОС Левко Іович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Стебне Звенигородського району, українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 10.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 16.08.1929 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований генеральним Прокурором України 11.08.1993 р.

МАНИШЕВСЬКИЙ Іван Іванович, 1873 р., уродженець с. Гуляйполе Катеринопільського району, мешканець с. Шаулиха Тальнівського району, українець, закінчив Київську духовну семінарію, священик, працював у колгоспі на різних роботах. Заарештований 01.01.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 03.08.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.09.1938 р. Реабілітований військовим прокурором КВО 25.07.1989 р.

МАНТУЛА Кузьма Мойсейович, 1895 р., с. Мокра Калигірка Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 07.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 03.05.1938 р. Реабілітований 13.01.1958 р. Черкаським обласним судом.

МАНЬКО Ольга Омелянівна, 1904 р., с. Мельниківка Смілянського району. Українка, б/п, письменна, колгоспниця. В 1935 р. була засуджена за ст. 54-8 КК УРСР на десять років позбавлення волі (брала участь у задушенні бригадира колгоспу). ОН при МВС СРСР 04.01.1947 р. вирішила зіслати на Північ як соціально-небезпечний елемент на п'ять років. Реабілітована 29.11.1991 р. прокурором Черкаської області.

МАРКЕВИЧ Ельза Фердинандівна, 1895 р., с. Кислин (нині с. Русалівка) Маньківського району. Німкеня, б/п, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована 22.11.1946 р. Постановою особливої наради МВС СРСР 08.05.1947 р. вислана на п'ять років в Новосибірську область. Реабілітована 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

МАРКОВСЬКИЙ Іван Дем'янович, 1906 р., с. Ризине Звенигородського району, українець, б/п, червоноармієць 1 роти 21 НАБ. Заарештований 24.08.1941 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 19.08.1942 р. ув'язнений на 5 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 07.08.1989 р.

МАРОЧКО Антін Мойсейович, 1904 р., уродженець с. Сигнаївка, мешканець с. Матусів Шполянського району. Українець, письменний, б/п, працював слюсарем Матусівського цукрозаводу. Заарештований 15.04.1948 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. ВТ військ МВС Київської області від 09.12.1948 р. ув'язнений до 25 років ВТТ з конфіскацією майна. Постановою відділу УКДБ при Раді Міністрів УРСР по Черкаській області від 31.08.1955 р. слідчу справу закрито, з-під варти звільнений.

МАРТИНЕНКО Платон Микитович, 1896 р., с. Юрківка Звенигородського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 16.03.1931 р. за ст. 54-4 КК УРСР. Постановою Звенигородського РВ ДПУ 26.09.1931 р. справу припинено, взята підписка про невиїзд.

МАРТИНОВ Дмитро Андрійович, 1882 р., уродженець с. Пєни Курської області (Росія), мешканець м. Черкаси. Росіянин, б/п, освіта середня, механік тютюнової фабрики. Заарештований 06.06.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-11 КК УРСР. За вироком Київського обласного суду від 22.04.1939 р. виправданий.

МАРТИНЮК Євген Дем'янович, 1892 р., уродженець ст. Козятин Київської області, мешканець м. Умань. Українець, б/п, під час німецької окупації – начальник ст. Умань. Заарештований 27.07.1944 р. за ст. 54-3 КК УРСР.

Вироком ВТ Одеської залізниці 21-22.12.1944 р. виправданий, з-під варти звільнений.

МАРТИНЮК Карпо Агафонович, 1883 р., уродженець с. Веселий Кут Тальнівського району, мешканець ст. Христинівка. Українець, б/п, службовець станції, малописьменний. Вироком лінійного суду Південно-Західної залізниці 04.05.1935 р. засуджений за ст. 54-10 КК УРСР на 7 років. Реабілітований у вересні 1991 р. прокурором Черкаської області.

МАРУЩУКОВА Софія Адольфівна, 1887 р., уродженка м. Сміла, мешканка м. Черкаси. Німкеня, письменна, б/п, домогосподарка. Заарештована 26.06.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 28.06.1945 р. вислана на три роки в Новосибірську область. Реабілітована 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

МАРУЩУКОВА Таїсія Володимирівна, 1910 р., уродженка м. Сміла, мешканка м. Черкаси. Українка, б/п, освіта середня, бухгалтер. Заарештована 05.06.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 28.06.1945 р. заслана на Північ на три роки. Реабілітована 01.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

МАРЧЕНКО Василь Ісакович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Боярка Лисянського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 15.06.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 01.10.1929 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.04.1994 р.

МАРЧЕНКО Віктор Іванович, 1908 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 14.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ОДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МАРЧЕНКО Григорій Кирилович, 1876 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МАРЧЕНКО Григорій Якович, 1895 р., с. Старосілля Городищенського району. Українець, б/п, зав. поштою села. Заарештований 27.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 15.11.1937 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 28.11.1937 р. Реабілітований 08.06.1965 р. Черкаським обласним судом.

МАРЧЕНКО Іван Лазаревич, 1896 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 14.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ОДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила вислати на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МАРЧЕНКО Кирило Кирилович, 1888 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МАРЧЕНКО Олексій Іванович, 1894 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 10.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ОДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МАРЧЕНКО Павло Петрович, 1911 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 19.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ОДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила позбавити волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МАРЧЕНКО Прокіп Данилович, 1899 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МАСЛЮЧЕНКО Харлампій Матвійович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Луківка Катеринопільського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Звинувачувався за ст. 58-10 КК РРФСР. Заарештований 28.06.1929 р. Постановою судового засідання колегії ОДПУ від 16.08.1929 р. ув'язнений в концтабір на 10 років. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 02.09.1991 р.

МАСЛЯНИЙ Аполон Іванович, 1909 р., с. Маслове Шполянського району. Українець, б/п, освіта – 1 клас, бондар. Заарештований 13.10.1939 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 07.01.1940 р. Кіровоградським обласним судом в числі п'яти односельців засуджений на два роки. 18 серпня 1941 р. Верховний Суд СРСР вирішив, що покарання недостатнє. Заарештований 18.02.1943 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при НКВС СРСР від 04.08.1945 р. позбавила волі на п'ять років і 11 місяців. Реабілітований 22.04.1996 р. прокурором Черкаської області.

МАССАКОВСЬКИЙ Юрій Володимирович, 1908 р., уродженець с. Сутокліївка Уманського окр. (нині Кіровоградської області), мешканець м. Черкаси. Українець, б/п, малописьменний, робітник цукрозаводу. Заарештований у березні 1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Рішенням судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 08.06.1930 р. висланий на 5 р. на Північ. Реабілітований 13.04.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

МАСЮК Ісак Микитович, 1890 р., с. Софіївка Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний. Заарештований 30.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС від 01.09.1938 р. засуджений до розстрілу. Реабілітований 05.11.1965 р. Черкаським обласним судом.

МАТІК Єлизавета Федорівна, 1895 р., уродженка і мешканка м. Шпола. Українка, малописьменна, б/п, домогосподарка. Заарештована 27.10.1945 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 27.10.1945 р. вислана в Казахстан на п'ять років. Реабілітована 20.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

МАТІК Іван Антонович, 1896 р., уродженець і мешканець м. Шпола. Українець, малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 27.10.1945 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 27.10.1945 р. висланий в Казахстан на п'ять років. Реабілітований 17.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

МАТКОВСЬКИЙ Олексій Васильович, 1909 р., с. Голяківка (нині с. Веселівка) Христинівського району. Українець, письменний, завідуючий лабораторією колгоспу. Заарештований 12.08.1935 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Помічник прокурора в спецсправах Київської області, керуючись ч. 2 ст. 197 КПК УРСР справу припинив.

МАТУСЕВИЧ Володимир Костянтинович, 1907 р., уродженець м. Білосток (Польща), мешканець м. Христинівка, поляк, б/п, машиніст депо. Заарештований 16.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

МАТЮХА Яким Карпович, 1896 р., с. Талдики (нині с. Худяки) Черкаського району, українець, початкова освіта, б/п, колгоспник. Заарештований 02.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила ув'язнити в ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.07.1989 р.

МАТЯКА (Матяк, Матях) Макар Васильович, (рік народження не вказано),

мешканець м. Кам'янка, б/п, освіта середня, завідуючий Покровською економією. Заарештований 25.07.1919 р. за звинуваченням у контрреволюційній діяльності. 11.08.1919 р. постановою Черкаської ЧК по боротьбі з контрреволюційною діяльністю, шпигунством і бандитизмом приречений до розстрілу. Реабілітований 27.11.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

МАХ Йосип Петрович, 1918 р., с. Климбовка Кам'янець-Подільської області (нині Хмельницька), мешканець м. Сміла, поляк, студент Смілянського мехтехнікуму цукрової промисловості. Заарештований 28.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 22.12.1937 р. ув'язнений на 10 р. у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.05.1989 р.

МАХИТЬКО Вільгельм Іванович, 1889 р., м. Мінськ, мешканець м. Городище, чех, вища освіта, б/п, помічник механіка Городищенського цукрозаводу. Заарештований 25.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. ОН при НКВС СРСР 05.10.1938 р. ув'язнила на вісім років ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.11.1989 р.

МАХНЕНКО Петро Леонтійович, 1897 р., уродженець с. Мліїв, мешканець с. Буда Орловецька Городищенського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

МАЦІОН Іван Петрович, 1900 р., с. Сичівка Христинівського району. Українець, б/п, колишній пасічник. Заарештований 25.08.1938 р. за ст. 54-10, ч. І КК УРСР. Рішенням Київського обласного суду 27.04.1939 р. виправданий, з-під варти звільнений.

МАШЕВСЬКИЙ Франц Іванович, 1892 р., уродженець с. Ваньківське Клящівської волості (Польща), мешканець смт. Маньківка, поляк, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 13.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки 25.09.1938р. НКВС УРСР приречений до розстрілу. Розстріляний 03.10.1938р. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.06.1989 р.

МЕДВЕДЬ (Медвідь) Кирило Іванович, 1902 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. висланий на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МЕДВЕДЬ Федір Іванович, 1905 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, б/п, письменний, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МЕДВЕДЬ Яків Мартинович, 1901 р., с. Сухини Корсунь-Шевченківського району, українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 23.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 10.09.1937 р. ув'язнила на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 01.04.1989 р.

МЕДВІДЬ Василь Григорович, 1896 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 08.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 14.06.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МЕДИНСЬКИЙ Іван Іванович, 1876 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, освіта 2 класи, б/п, працював на цукрозаводі. На день арешту безробітний. Заарештований 17.08.1919 р. Інші дані в справі відсутні.

МЕЛЕНИЙ Григорій Семенович, 1897 р., с. Вільховець Звенигородського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб.

Заарештований 11.03.1929 р. Постановою особливої наради ОДПУ УРСР від 31.05.1929 р. ув'язнений за ст.ст. 58-10, 58-13 КК РРФСР в концтабір на три роки. Після відбуття терміну покарання Меленого Г. С. позбавлено права мешкання в 12 пунктах країни з прикріпленням до певного місця проживання на три роки. Реабілітований 31.12.1992 р. прокурором Черкаської області.

МЕЛЬНИК Григорій Леонтійович, 1882 р., с. Ботвинівка Христинівського району. Українець, б/п, малописьменний, розкуркулений. Заарештований 16.03.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою ДПУ 07.04.1933 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

МЕЛЬНИК Марія Онуфріївна, 1922 р., с. Талалаївка Христинівського району. Українка, письменна, б/п, колгоспниця. Заарештована 24.04.1945 р. як дружина Мельника Д. Л. засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. ОН при НКВС СРСР 27.10.1945 р. зіслала в Актюбінську область на п'ять років разом із дочкою Лідією (1944 р.). Реабілітована 15.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

МЕЛЬНИК Петро Матвійович, 1892 р., уродженець с. Мазурівка Вінницької області, мешканець м. Христинівка, українець, б/п, освіта вища, учитель. Заарештований 11.03.1929 р. за ст.ст. 58-10, 58-13 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 02.09.1991 р.

МЕЛЬНИК Семен Олександрович, 1898 р., с. Іскрене Шполянського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований не був. Звинувачений за ст. 54-9 КК УРСР. Постановою пом. нач. управління Держбезпеки справу 04.02.1934 р. припинено.

МЕЛЬНИЦЬКИЙ Олександр Ілліодорович, 1882 р., уродженець с. Юдино Новгородської губернії, мешканець м. Умань. Росіянин, б/п, освіта середня, службовець. Заарештований 11.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ СРСР від 02.08.1929 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований 02.01.1993 р. прокуратурою Черкаської області.

МЕЛЬНИЧЕНКО Арсеній Васильович, 1885 р., уродженець і мешканець м. Тальне Тальнівського району, українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 12.03.1929 р. за ст.ст. 58-10, 59-3 КК РРФСР. Постановою колегії ОДПУ від 03.06.1929 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 05.09.1991 р.

МЕЛЬНИЧЕНКО Віра Гнатівна, 1918 р., с. Неморож Звенигородського району. Українка, б/п, колгоспниця. Померла 16.12.1945 р. А постановою особливої наради НКВС СРСР від 25.12.1945 р. винесено вирок – заслати у віддалені місця Радянського Союзу. Реабілітована в 1995 р. прокурором Черкаської області.

МЕЛЬНИЧЕНКО Павло Петрович, 1943 р., с. Неморож Звенигородського району. Українець, дитина. Заарештований 25.12.1945 р. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 25.12.1945 р. заслано як члена сімї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР у віддалені місця Радянського Союзу. Реабілітований в 1995 р. прокурором Черкаської області.

МЕЛЬНИЧЕНКО Семен Дементійович, 1881 р., с. Чорна Кам'янка Маньківського району. Українець, б/п, малописьменний, сторож бурякорадгоспу. Заарештований 14.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 09.10.1938 р. ув'язнений на 8 р. у ВТТ. Реабілітований 25.02.1982 р. Черкаським обласним судом.

МЕЛЬНИЧЕНКО Яків Михайлович, 1897 р., с. Матусів Шполянського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 17.01.1921 р. за політичний бандитизм. Кременчуцька Губчека 06.02.1921 р. вирішила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.07.1991 р.

МЕНЦЕЛЬ Галина Вікторівна, 1902 р., уродженка м. Мічурінськ Тамбовської області, мешканка м. Умань. Росіянка, б/п, освіта середня, робітниця. Заарештована 09.08.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 25.07.1945 р. вислана на 5 р. на спецпоселення. Реабілітована 14.11.1994 р. прокурором Черкаської області.

МЕНЦЕЛЬ Оксана Вікторівна, 1904 р., уродженка м. Вороніж, мешканка м. Умань. Росіянка, б/п, робітниця. Заарештована 19.08.1944 р. Постановою особливої наради НКВС СРСР 28.06.1945 р. вислана в Новосибірську область Реабілітована 26.12.1994 р. прокурором Черкаської області.

МЕРЗЕР Лев (Лейба) Фалькович, 1900 р., уродженець м. Золотоноша, мешканець м. Черкаси, єврей, освіта нижча, був член ВКП(б) до 1934 р., набірник. Заарештований 04.07.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС 25.09.1936 р. ув'язнений на 5 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.06.1989 р.

МЕТАКОВСЬКИЙ Макар Пилипович, 1901 р., с. Громи Уманського району, українець, письменний, до 1933 р. був членом ВКП(б), колгоспник. Заарештований 29.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 01.08.1989 р.

МЕТЕЛИЦЬКИЙ Михайло Валер'янович, 1900 р., уродженець м. Шпола, мешканець м. Звенигородка, поляк, освіта нижча, б/п, службовець залізниці. Заарештований 23.05.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 23.09.1938 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 14.12.1957 р.

МИГАЛЬ Михайло Опанасович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Васютинці Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Постановою ОН при НКВС СРСР 26.04.1945 р. висланий у Казахстан на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.08.1991 р.

МИГАЛЬ Параска Амвросіївна, 1885 р., уродженка і мешканка с. Васютинці Чорнобаївського району, українка, малописьменна, колгоспниця. Постановою ОН при НКВС СРСР 29.04.1945 р. вислана у Казахстан на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.08.1991 р.

МИКИТЮК Марія Іванівна, 1924 р., уродженка с. Пастирське Смілянського району, мешканка Сталінської області (так в справі), робітниця. Постановою ОН при НКВС СРСР 17.03.1945 р. вислана у Казахстан на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 24.09.1991 р.

МИКИТЮК Тетяна Григорівна, 1897 р., уродженка і мешканка с. Пастирське Смілянського району, українка, малописьменна, домогосподарка. Постановою ОН при НКВС СРСР 17.03.1945 р. вислана у Казахстан на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 24.09.1991 р.

МИККС Рудольф Афенцович, 1895 р., м. Мерлекбах (Німеччина), мешканець м. Звенигородка, німець, письменний, був членом ВКП(б) з 1918 по 1938 р., начальник відділу збуту шахти «Жовтнева». Заарештований 27.09.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 03.10.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

МИКОЛАЙЧУК (Николайчук) Лука Гордійович, 1894 р., с. Громи Уманського району, українець, початкова освіта, член ВКП(б), до 1933 р. голова колгоспу, колгоспник колгоспу «Спільне життя». Заарештований 19.06.1938 р. за ст.ст. 54-7, 54-10 КК УРСР. ОН при НКВС СРСР 21.10.1938 р. ув'язнила на 5 р. у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1989 р.

МИКУЛА Ганна Василівна, 1893 р., с. Ягубець Христинівського району. Українка, малописьменна, б/п, колгоспниця. Заарештована (дата відсутня) за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ДПУ УРСР 03.06.1933 р. зіслала на Північ на три роки. Реабілітована 17.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

МИЛЬТЮХОВА Оксана Григорівна, 1902 р., уродженка Вінницької області, мешканка м. Городище, українка, малописьменна. Дата арешту відсутня. Постановою ОН при МДБ СРСР 11.12.1946 р. вислана у Актюбінську область на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 02.09.1991 р.

МИРОНЕНКО Мойсей Федорович, 1896 р., с. Воронівка Кременчуцького району, мешканець с. Адамівка Чигиринського району, українець, малописьменний, із «глитаїв», б/п хлібороб. Заарештований у лютому 1931 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 20.08.1931 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

МИРОШНИК Кузьма Ілліч, 1900 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 08.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 14.06.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МИСЕЦЬКИЙ Євген Миколайович, 1908 р., уродженець с. Хаптину Сатановського району Вінницької області, мешканець м. Сміла, поляк, б/п, працював в артілі «Красний кожевник», швець. Заарештований 13.05.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 19.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 30.09.1938 р. Реабілітований військовим прокурором КВО 21.09.1989 р.

МИСОЧКА Данило Савович, 1890 р., с. Жовнине Чорнобаївського району, українець, неписьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 25.07.1937 р. за ст. 54-10 ч. I КК УРСР. Постановою особливої трійки при НКВС по Харківській області приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.08.1989 р.

МИСОЧКА Данило Савович, 1890 р., с. Жовнине Чорнобаївського району, українець, неписьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 16.12.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 08.05.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.05.1989 р.

МИХАЙЛЕНКО Дмитро Андрійович, 1925 р., Чорнобаївського району. Українець, б/п, освіта 7 класів, колгоспник. Заарештований 23.08.1949 р. за ст.ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради МДБ СРСР 25.02.1950 р. ув'язнений на 10 р. Реабілітований 13.02.1956 р.

МИХАЙЛИК Олександр Васильович, 1910 р., уродженець с. Хутори-Ладижени (Вінниччина), мешканець с. Орли Лисянського району. Українець, б/п, освіта вища, завідувач Орлянською початковою школою. Заарештований 22.03.1949 р. за ст.ст. 54-1 «а» КК УРСР. ВТ військ МВС Дніпропетровської області 15.08.1949 р. ув'язнив на 10 років у ВТТ. Реабілітований 17.04.1991 р. прокурором Дніпропетровської області.

МИХАЛЬСЬКИЙ Мирослав Раймундович, 1910 р., уродженець м. Чучельник Вінницької області, мешканець м. Черкаси. Поляк, кандидат в члени ВКП(б), освіта нижча, ком. взводу танкової роти 58 с. д. Заарештований 15.02.1938 р. за ст.ст. 54-1 «б», 54-11 КК УРСР. Постановою ст. слідчого справу припинено, з-під варти звільнений.

МИХАЛЬЧУК Іларіон Іванович, 1870 р., уродженець с. Андріянки Гродненської області, мешканець с. Надточаївка Шполянського району. Українець, б/п, священик. Заарештований 25.02.1930 р. Вироком Шевченківського окружного суду 11.09.1930 р. засуджений на два роки позбавлення волі. Реабілітований 04.03.1992 р. прокурором Черкаської області.

МІРОШНИЧЕНКО Федір Михайлович, 1919 р., уродженець с. Драбівка Корсунь-Шевченківського району, мешканець с. Гарбузин Корсунь-Шевченківського району. Українець, б/п, малописьменний. Заарештований 09.03.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою УНКДБ Київської області 14.05.1945 р. направлений у психіатричну лікарню для примусового лікування. Постановою Військового прокурора військ НКВС 20.02.1946 справу припинено, з-під варти звільнено.

МОВЧАН Василь Павлович, 1924 р., с. Матвіївка, мешканець с. Красенівка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, бригадир тракторної бригади радгоспу ім. Комінтерну. Заарештований 20.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії КОУ НКВС УРСР 17-19.11.1937 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 01.08.1989 р.

МОГИЛЕВСЬКИЙ Ісай Маркович, 1904 р., уродженець Канівського району. Мешканець м. Мінськ. Єврей, член ВКП(б), письменний, службовець. Заарештований 22.04.1938 р. за ст. 68 КК БРСР. 14.08.1938 р. звільнений з-під варти.

МОЗУЛЬ Андрій Варфоломійович, 1880 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1932 р. вирішила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МОЗУЛЬ Іван Андрійович, 1909 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1932 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МОЛЯЧКА Василь Андрійович, 1886 р., с. Налісне (нині с. Васютинці) Чорнобаївського району. Українець, б/п, хлібороб. Заарештований 08.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Позбавлений волі на три роки вироком Шевченківського окружного суду 03.09.1930 р. Реабілітований 03.03.1992 р. прокурором Черкаської області.

МОМОТ Семен Дмитрович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Кайтанівка Катеринопільського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований у грудні 1930 р. за ст. 54-10 і 58 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 30.03.1931 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1989 р.

МОРГУН Андрій Степанович, 1913 р., с. Мошни Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 11.12.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою уповноваженого СПО 20.04.1931 р. справу направлено в сільгрупу СПО КОС ДПУ УРСР.

МОРГУН Іван Хомич, 1912 р., с. Мошни Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 11.12.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою уповноваженого СПО 20.04.1931 р. справу направлено в сільгрупу СПО КОС ДПУ УРСР.

МОРОЗ Василь Трохимович, 1899 р., с. Товста Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, тракторист. Заарештований 17.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

МОРОЗ Роман Сидорович, 1896 р., с. Зелена Діброва Городищенського району. Українець, б/п, освіта нижча, колгоспник. Заарештований 17.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

МОРОЗ Семен Дорофійович, 1898 р., с. Мельники Чигиринського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Постановою ЧК в 1921 р. розстріляний. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.08.1991 р.

МОРОЗОВ Петро Йосипович, 1908 р., уродженець с. Кирилівка Слов'янського району Донецької області, мешканець м. Рибниця (Росія), росіянин, б/п, червоноармієць. Заарештований у грудні 1932 р. Постановою ОДПУ 22.02.1933 р. ув'язнений у концтабір на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.08.1989 р.

МОСЕНКО Федір Юхимович, 1888 р., м. Сміла, українець, б/п, малописьменний, столяр. Заарештований 23.03.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Лінійним судом Південно-Західної залізниці 08.05.1936 р. позбавлений волі на півтора роки. Колегія Верховного Суду СРСР 04.06.1936 р. відмінила рішення суду, з-під варти звільнила, справу припинила.

МОСКАЛЕНКО Григорій Петрович, 1878 р., с. Велике Старосілля Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, коваль. Заарештований 17.03.1936 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою РВ НКВС Городищенського району від 08.05.1936 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

МОСЬКЕ-МОСЬКІН Лейба-Іван Йосипович, 1887 р., м. Черкаси. Єврей, б/п, освіта нижча, службовець. Заарештований 28.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою начальника Черкаської оперслідчої групи НКВС 22.06.1938 р. звільнений з-під варти.

МОТАЙЛЕНКО Андрій Петрович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Мордва Чигиринського району, українець, малописьменний, б/п, без певних занять. Заарештований 05.08.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 21.02.1932 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.01.1989 р.

МОТРЕНКО Андрій Кирилович, 1890 р. с. Кожарки (нині с. Рацеве) Чигиринського району, українець, малописьменний, із «глитаїв», хлібороб. Заарештований у лютому 1931 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 10.08.1931 р. ув'язнений на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

МОЦНИЙ Іван Степанович, 1894 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 14.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила вислати у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МОЦНИЙ Ілля Степанович, 1908 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 14.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МОЦНИЙ Петро Степанович, 1902 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 14.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

МУЖЕЛОВСЬКИЙ Михайло Антонович, 1895 р., уродженець м. Судова Вишня, мешканець м. Золотоноша. Українець, б/п, малописьменний, муляр. Заарештований 05.06.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 12.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.10.1937 р. Ухвалою Верховного Суду УРСР від 31.07.1959 р. постанову НКВС СРСР від 12.10.1937 р. відмінено, справу закрито за недоказаністю.

МУЖЕСЬКИЙ Михайло Дмитрович, 1896 р., м. Сміла, українець, б/п, освіта нижча. Заарештований 23.11.1935р. за

ст. 54-10 КК УРСР. Вироком лінійного суду Південно-Західної залізниці 24.01.1936 р. засуджений на три роки позбавлення волі у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 26.05.1992 р.

МУЗИКА Михайло Васильович, 1922 р., с. Ягубець Христинівського району. Українець, б/п, робітник радгоспу. Заарештований 03.12.1947 р. Постановою військового прокурора від 20.03.1949 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

МУЗИЧЕНКО Іустин Іустинович, 45 років, початкова освіта, б/п, хлібороб. Заарештований 22.01.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 09.05.1930 р. вирішила справу припинити, з-під варти звільнити.

МУЗИЧЕНКО Петро Устинович, 1881 р., с. Багва Маньківського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 22.01.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 09.05.1930 р. вирішила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.11.1992 р.

МУРЗА Олена Каленівна, 1912 р., уродженка і мешканка с. Шевченкове Звенигородського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Заарештована 24.08.1945 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 24.09.1945 р. вислана в Казахстан на 5 років. Реабілітована 17.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

МУРЗАК Іван Максимович, 1881 р., уродженець с. Сарни Монастирищенського району, мешканець м. Христинівка. Українець, б/п, малописьменний, робітник ст. Христинівка. Заарештований 15.09.1936 р. Вироком лінійного суду Одеської залізниці 01.12.1936 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР засуджений на чотири роки ВТТ. Реабілітований 15.05.1992 р. прокурором Черкаської області.

МУСІЄНКО Іван Андрійович, 1900 р., м. Черкаси. Українець, б/п, неписьменний, робітник. Заарештований 24.04.1921 р. за ст. – бандитизм. Постановою колегії Черкаської повітової ЧК. 15.10.1921 р. справу припинено.

НАЗАРЕНКО Варвара Кирилівна, 1911 р., уродженка і мешканка с. Грушківка Кам'янського району, українка, малописьменна, б/п, вишивальниця артілі «1-е Мая». Постановою особливої наради при колегії НКВС СРСР 18.08.1945 р. вислана у Казахстан на 5 років як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 07.09.1991 р.

НАЙДИНА Белла Нафтулівна, 1898 р., м. Київ, єврейка, освіта нижча, член ВКП(б), секретар редакційного відділу видавництва «Мистецтво». Заарештована 05.06.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою Лисянського РВ НКВС справу припинено, з-під варти звільнена.

НАКОНЕЧНИЙ Іван Пилипович, 1881 р., с. Оксанина Уманського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 01.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР від 12.07.1929 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 01.06.1994 р.

НАСТЕЧКО Іван Романович, 1897 р., с. Байбузи Черкаського району. Українець, б/п, освіта середня, учитель. Заарештований 07.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР зісланий на Північ на 10 років. Реабілітований 16.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

НЕДОСТУП Спиридон Онуфрійович, 1893 р., с. Гудзівка Звенигородського району, українець, письменний, б/п, тракторист Звенигородської МТС. Заарештований в березні 1933 р. за ст. 54-7 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 02.07.1933 р. позбавила волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.08.1989 р.

НЕМНА Марія Федорівна, 1920 р., с. Вільшана Городищенського району. Українка,

б/п, письменна, колгоспниця. Заарештована 25.03.1945 р. за директивою НКВС СРСР від 30.05.1942 р. Постановою ОН при НКВС 09.07.1945 р. заслана в Актюбінську область на 5 років (при ній двоє дітей). Реабілітована 19.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

НЕРОЗНАК Мойсей Якович, 1901 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 14.06.1932 р. вирішила позбавити волі на термін утримання під вартою. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

НЕРОЗНАК Трохим Йосипович, 1899 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 14.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила вислати на Північ на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

НЕРОЗНАК Юхим Кирилович, 1882 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 14.10.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 14.06.1932 р. вирішила позбавити волі на термін утримання під вартою. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

НЕСТЕРЕНКО Василь Тарасович, 1897 р., с. Чопилки П.-Хмельницького району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 04.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.10.1991 р.

НЕСТЕРЕНКО Килина Наумівна, 1909 р., с. Вільшана Городищенського району. Українка, б/п, письменна, колгоспниця. Заарештована 03.02.1945 р. за директивою НКВС СРСР від 30.05.1942 р. Постановою ОН при НКВС 21.05.1945 р. заслана в Актюбінську область на 5 років. Реабілітована 17.10.1991 р. прокурором Черкаської області.

НЕСТЕРЕНКО Олександра Миколаївна, 1915 р., с. Вільшана Городищенського району. Українка, б/п, письменна, колгоспниця. Заарештована 22.05.1945 р. за директивою НКВС СРСР від 30.05.1942 р. Постановою ОН при НКВС СРСР 09.07.1945 р. заслана в Актюбінську область на 5 років (при ній дитина). Реабілітована 17.10.1991 р. прокурором Черкаської області.

НЕСТЕРЕНКО Трохим Терентійович, 1874 р., м. Черкаси, українець, директор лазні, член ВКП(б) до 1936 р. Постановою особливої наради при колегії НКВС 13.06.1937 р. ув'язнений на 5 р. у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

НЕЧАЙ Герман Олексійович, 1892 р., уродженець м. Умань, українець, б/п, начальник пожежної охорони на Парафіївському цукрозаводі. Заарештований 07.01.1934 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 03.04.1934 р. ув'язнений на три роки у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.06.1989 р.

НЕЧИПОРЕНКО Ганна Артемівна, 1890 р., уродженка і мешканка м. Чигирин, українка, малописьменна, домогосподарка. Постановою особливої наради при колегії НКВС СРСР 11.12.1944 р. вислана у Казахстан на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.08.1991 р.

НЕЧИПОРЕНКО Данило Діонісійович, 1894 р., м. Городище, українець, письменний, б/п, без певного роду занять. Заарештований 01.09.1920 р. Колегія ОВ при ВЧК реввійськради 12-ої Червоної армії 03.09.1920 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 16.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

НЕЧИПОРУК (Ничепорук) Юхим Йосипович (він же Владзієвський Йосип Венедиктович), 1897 р., уродженець с. Окунин Волинської області, мешканець с. Рубаний Міст Лисянського району. Українець, освіта вища, колишній член ВКП(б), агроном. Заарештований 12.12.1937 р. за ст.ст. 54-1, 54-6 КК УРСР.

Постановою народного комісара внутрішніх справ СРСР і Прокурора СРСР від 04.02.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 19.12.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

НИЖНИК Аврам Іванович, 1888 р., уродженець с. Старі Бабани Уманського району, мешканець м. Молодецьке Маньківського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 12.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 31.05.1929 р. ув'язнений в концтабір на три роки. Реабілітований 17.02.1994 р. зам. прокурора Черкаської області.

НИКОЛЕНКО Йосип Прокопович, 1901 р., с. Старосілля Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, кравець, колгоспник. Заарештований 17.03.1936 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС Городищенського району 08.05.1936 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

НИКОЛЮК Василь Никонович, 1890 р., с. Голяківка (нині с. Веселівка) Христинівського району, мешканець с. Вербовата Христинівського району. Українець, освіта початкова, б/п, хлібороб. Заарештований 12.08.1935 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Помічник прокурора в спецсправах Київської області, керуючись ч. 2 ст. 197 КПК УРСР постановив 09.04.1936 р. справу припинити.

НИОМА Степан Никифорович, 1903 р., с. Худоліївка, мешканець с. Боровиця Чигиринського району, українець, письменний, слухач учительського інституту. Заарештований 05.12.1920 р. як учасник політбанди. Кременчуцька Губчека 08.01.1921 р. вирішила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.07.1991 р.

НІКОЛАЄНКО Тихін Остапович, 1873 р., с. Налісне (нині с. Васютинці) Чорнобаївського району. Українець, б/п, хлібороб. Заарештований 08.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Позбавлений волі на три роки вироком Шевченківського окружного суду 03.09.1930 р. Реабілітований 03.03.1992 р. прокурором Черкаської області.

НОВА Марія Іванівна, 1895 р., уродженка с. Рогізна (Польща), мешканець с. Загребля Смілянського району. Чешка, б/п, освіта нижча, домогосподарка. Заарештований 14.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 21.06.1938 р. вислана в Казахстан на 5 р. Реабілітована 31.03.1966 р. Черкаським обласним судом.

НОВАЛ Леонтій Станіславович, м. Каміж (Польща), мешканець м. Умань. Українець, б/п, письменний, ковбасник Уманського промпродкомбінату. Заарештований 13.12.1937 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Розстріляний 19.02.1938 р. о 24 годині за постановою НКВС СРСР від 07.01.1938 р. Реабілітований 19.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

НОВИЦЬКА Софія Миколаївна, 1894 р., уродженка с. Антонівка Ладижинського району, мешканка м. Умань, полячка, письменна, домогосподарка, безпартійна. Заарештована 08.09.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 26.11.1937 р. приречена до розстрілу. Розстріляна 19.12.1937 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 27.04.1989 р.

НОРЕНКО Григорій Давидович, 1899 р., с. Моринці Звенигородського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 17.04.1938 р. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

НОСАР Микола Григорович, 1908 р., м. Черкаси, мешканець м. Городище, українець, малописьменний, б/п, слюсар-апаратник рудника ім. Сталіна м. Кривий Ріг. Заарештований 16.05.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР як член контрреволюційної організації «Українська народна партія». Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 29.04.1931 р. ув'язнений на 5 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 26.06.1989 р.

НОСАЦЬКИЙ Степан Степанович, 1921 р., уродженець м. Звенигородка. Українець, б/п, освіта – 7 класів, червоноармієць 6 ескадрильї 6 стрілецького корпусу, з робітників. Заарештований 27.05.1941 р. за ст. 54-9 КК УРСР. Винним себе на слідстві не визнавав. Пропав безвісти. УКДБ при РМ УРСР Черкаської області справу припинено 02.11.1964 р.

НОСОВ Микола Іванович, 1897 р., с. Голов'ятине Смілянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-8, 54-7 КК УРСР. Справу припинено, з-під варти звільнений 30.12.1937 р.

ОВРУЧ Андріян Дезидерович, 1895 р., уродженець с. Дубова Уманського району, мешканець м. Умань. Українець, б/п, освіта нижча, службовець. Заарештований 29.05.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою уповноваженого СПО КОС ДПУ 08.09.1931 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ОВЧАРЕНКО Андрій Каленикович, 1882 р., уродженець с. Плескачівка Смілянського району, мешканець м. Черкаси, українець, письменний, б/п, працював бухгалтером пристані Черкаси. Заарештований в серпні 1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 21.02.1932 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ОВЧАРЕНКО Микола Михайлович, 1909 р., с. Писарівщина Гребінківського району Полтавської області, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 14.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. постановила позбавити волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ОВЧАРЕНКО Яків Аврамович, 1904 р., уродженець і мешканець с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, хлібороб, б/п, колгоспник. Заарештований в вересні 1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-10 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 21.02.1932 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ОГНЕВИЙ Григорій Оксентійович, 1908 р., с. Козацьке Звенигородського району. Українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 12.07.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ 30.09.1930 р. ув'язнений на п'ять років в концтабір. Реабілітований прокурором Черкаської області 24.10.1991 р.

ОДЕСЬКИЙ Олександр Костянтинович, 1920 р. уродженець і мешканець с. Стецівка Звенигородського району, українець, освіта середня, б/п, військовослужбовець, на окупованій території був кореспондентом газети «Рідне слово» на основі чого був Заарештований. Заарештований 12.07.1944 р. (ст. не вказана). Постановою Звенигородського РВ НКДБ від 19.09.1944 р. слідчу справу призупинено, з-під варти втік.

ОДНОРОМАНЕНКО Михайло Юхимович, 1894 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 17.04.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ 12.07.1929 р. висланий на Північний Кавказ на три роки. Інші дані відсутні.

ОДОКІЄНКО Михайло Юхимович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Валява Городищенського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 20.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії УНКВС УРСР по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

ОДОКІЄНКО Феодосія Юхимівна, 1884 р., с. Хлистунівка Городищенського району, українка, неписьменна, б/п, колгоспниця. Заарештована 08.02.1940 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії НКВС СРСР 16.07.1940 р. вислана у Красноярський

край на 5 років. Реабілітована прокурором Черкаської області 15.07.1989 р.

ОЗЕРАН Зіновій Зіновійович, 1896 р., м. Черкаси, українець, малописьменний, б/п, вантажник. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ОЗЕРЧУКОВА (Азарчук) Марія Агаф'єва, (дата народження відсутня), м. Умань, (національність не вказана), домогосподарка. Заарештована 05.08.1920 р. за контрреволюційну діяльність. РВТ 41 стрілецької дивізії направила на лікування до психгоспіталю.

ОЗИРАН Іван Омелькович, 1897 р., м. Черкаси, українець, письменний, б/п, письмовод. Заарештований 13.07.1919 р. за контрреволюційну діяльність. Черкаська ЧК 11.08.1919 р. постановила розстріляти. Реабілітований 19.11.1992 р. прокурором Черкаської області.

ОКАРЕНКО Тихін Мокійович, 1900 р., с. Мошни Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 16.01.1922 р. Постановою Кременчуцького губернського ЧК від 29.03.1922 р. розстріляний. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.08.1991 р.

ОКСАНИЧ Кіндрат Хомович, 1878 р., с. Мошурів Тальнівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Постановою трійки НКВС по Київській області 22.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1991 р.

ОЛЕШКО Микита Іванович, 1889 р., уродженець Ічнянського району (Чернігівщина), мешканець м. Лубни. Українець, письменний, окремий батальйон зв'язку СД КВО. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Верховний суд СРСР 10.11.1937 р. виніс вирок – розстріляти. Реабілітований 22.12.1992 р. прокурором Черкаської області.

ОЛИКОВИЧ Кузьма Євдокимович, 1897 р., с. Мала Севастьянівка Христинівського району, українець, малописьменний, б/п, охоронник ст. Христинівка. Заарештований 14.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 13.03.1938 р. о 24 год. за рішенням трійки при УНКВС по Одеській області від 07.03.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.05.1989 р.

ОЛІЙНИК (Олейник) Данило Іванович, 1895 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.06.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. постановила позбавити волі на термін утримання під вартою. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ОЛІЙНИК Андрій Андрійович, 1896 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. постановила позбавити волі на десять років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ОЛІЙНИК Захар Федотович, 1910 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавила волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ОЛІЙНИК Платон Григорович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Лозуватка Шполянського району, українець, малописьменний, розкуркулений, б/п, без певного місця роботи. Заарештований 27.05.1934 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР ув'язнений в концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.07.1989 р.

ОЛІЙНИК Федір Омелянович, 1896 р., с. Зелена Діброва Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 17.04.1938 р. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ОЛІЙНИК-ГУЛИЙ Федот Дмитрович, 1889 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. вислала на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ОМЕЛЬЧЕНКО Варвара Остапівна, 1914 р., мешканка Чигиринського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Заарештована 27.01.1947 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою слідчого відділу УМДБ Кіровоградської області 04.07.1947 р. з-під варти звільнена.

ОМЕЛЬЧЕНКО Іван Мойсейович, 1889 р., м. Городище, мешканець м. Сміла. Українець, письменний, б/п, інженер с/г Смілянського цукрозаводу. Заарештований 03.08.1920 р. (стаття не вказана). Колегія ОВ ВЧК при реввійськраді 12-ої Червоної армії 03.09.1920 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 16.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ОНИЩЕНКО Леонтій Корнійович, 1901 р., с. Лебедин Шполянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 02.11.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС від 14.11.1951 р. ув'язнений на 5 років у ВТТ. Реабілітований 27.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ОНИЩЕНКО Тетяна Микитівна, 1905 р., с. Дацьки Корсунь-Шевченківського району, українка, малописьменна, колгоспниця, безпартійна. Постановою особливої наради МДБ СРСР 25.01.1947 р. заслана на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст.ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 25.09.1991 р.

ОНОЙЧЕНКО Карпо Пилипович, 1897 р., м. Тальне, українець, письменний, колишній петлюрівець, б/п, касир ст. Тальне. Заарештований 14.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 13.10.1938 р. за постановою трійки при КОУ НКВС від 03.10.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.05.1989 р.

ОНОПРІЄНКО Прокіп Омелянович, 1890 р., м. Городище однойменного району. Українець, б/п, малописьменний. Постановою слідчого, затвердженого Черкаською повітовою надзвичайною трійкою 12.08.1922 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.09.1991 р.

ОРЕЛ Тимофій Павлович, 1899 р., Городищенський район. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою ударної трійки по боротьбі з бандитизмом Черкаського повіту 13.07.1922 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.09.1991 р.

ОРІШНИЙ Микола Іванович, 1893 р., уродженець Галичини, мешканець с. Ладижинка Уманського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 10.09.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії НКВС СРСР 22.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.06.1989 р.

ОРЛОВСЬКИЙ Микола Максимович, 1899 р., уродженець с. Чорна Новинка Калінінської області, мешканець м. Черкаси. Росіянин, колишній член ВКП(б), малописьменний, слюсар. Заарештований 13.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою спеціальної колегії Київського обласного суду від 08.05.1938 р. за недоведеністю складу злочину виправданий, з-під варти звільнений.

ОРЯБЕЦЬ Іван Захарович, 1904 р., с. Писарщина Гребінківського району

Полтавської області, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР постановила 21.01.1932 р. позбавити волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ОСАДЧИЙ Яків Дементійович, 1874 р., с. Пугачівка Жашківського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 08.06.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР Постановою особливої наради ОДПУ СРСР 28.10.1929 р. засланий на три роки на Північ. Реабілітований 21.04.1994 р. прокурором Черкаської області.

ОСИЧНЮК Ісідор Йосипович, 1886 р., м. Тальне, мешканець с. Поташ Тальнівського району, українець, малописьменний, б/п, не працював. Заарештований 17.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії НКВС 07.01.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.06.1989 р.

ОСТАПЕЦЬ Андрій Семенович, 1896 р., с. Мошни Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 15.01.1922 р. Постановою Кременчуцького губернського ЧК від 29.03.1922 р. розстріляний. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.08.1991 р.

ОСТВАЛЬД КостянтинІлларіонович, 1905 р., уродженець с. Добра Маньківського району, мешканець м. Умань. Поляк, б/п. Постановою трійки НКВС Вінницької області 29.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 02.10.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.11.1991 р.

ОСТРОУШКО Мойсей Гаврилович, 1891 р., с. Іваньки Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 14.03.1929 р. за ст. 58-2 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ 28.06.1929 р. ув'язнений на 5 років концтабору. Колегією ОДПУ 04.08.1933 р. додатково засуджений до заслання у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.12.1992 р.

ОСТРОУШКО-ЛЕМАЧКА Степан Гаврилович, 1896 р., с. Збураж (Польща), мешканець с. Іваньки Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, працював у колгоспі їздовим. Заарештований 04.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при КОУ НКВС УРСР 20.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 03.10.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.07.1989 р.

ОХРІМЕНКО Григорій Стефанович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Скибин Жашківського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 07.12.1935 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою спеціальної колегії Київського обласного суду від 04.04.1936 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований 11.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ОХРІМЕНКО Данило Якович, 1907 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила розстріляти. Розстріляний 29.05.1930 р. в м. Лубни. «Труп предан земле на местном кладбище в одежде, в которой доставлен из ДОПРа. Могила тщательно замаскирована». Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ОХРІМЕНКО Кирило Федорович, 1907 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 29.05.1930 р. в м. Лубни за рішенням трійки при ДПУ УРСР 17.05.1930 р. Похований на Лубенському цвинтарі. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ОЧЕРЕТЯНИЙ Панас Євменович, 1898 р., с. Петраківка Катеринопільського району. Українець, б/п, освіта початкова, службовець. Заарештований 27.11.1937 р. за

ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 01.12.1937 р. ув'язнений на 10 р. у ВТТ. Реабілітований 12.10.1966 р. Черкаським обласним судом.

ПАВЕЛОВСЬКИЙ Станіслав Олександрович, 1906 р., уродженець с. Шуляки Монастирищенського району, мешканець м. Гайсин Вінницької області. Українець, б/п, завідуючий складом в/ч № 4701. Постановою трійки Вінницького облуправління НКВС 03.11.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.11.1938 р. Реабілітований 20.04.1992 р. прокурором Черкаської області.

ПАВЛЕНКО Валеріан Якович, 1895 р., уродженець і мешканець м. Городище Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 06.07.1919 р. за звинуваченням у контрреволюційній діяльності. Постановою Черкаської ЧК приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.08.1991 р.

ПАВЛЕНКО Іван Якович, 1891 р., уродженець і мешканець смт. Драбів Драбівського району. Українець, малописьменний, б/п, працював у колгоспі на різних роботах. Заарештований 10.08.1936 р. за ст. 54-10 ч. I КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 13.06.1937 р. ув'язнений на 5 р. позбавлення волі. Реабілітований 20.04.1992 р. прокурором Черкаської області.

ПАВЛЕНКО Микола Андрійович, 1906 р., с. Дирдине Городищенського району, українець, малописьменний, б/п, робітник Городищенського цукрозаводу. Заарештований 06.05.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР як член контрреволюційної організації «Українська народна партія». Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР ув'язнений умовно на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 26.06.1989 р.

ПАВЛЕНКО Михайло Федотович, 1908 р., с. Дирдине Городищенського району, українець, малописьменний, б/п, робітник Городищенського цукрозаводу. Заарештований 06.05.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР як член контрреволюційної організації «Українська народна партія». Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР ув'язнений у ВТТ на п'ять років. Реабілітований прокурором Черкаської області 26.06.1989 р.

ПАВЛИК Варфоломій Федорович, 1902 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 10.05.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила позбавити волі на п'ять років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПАВЛОВ Петро Федорович, 1878 р., уродженець ст. Осиповичі (Білорусія), мешканець м. Черкаси. Росіянин, б/п, освіта вища, інженер-цукровик. Заарештований 29.06.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-11 КК УРСР. Вироком Київського обласного суду від 22.04.1939 р. виправданий.

ПАВЛОВСЬКИЙ Леонтій Іванович, 1875 р., с. Стеблів Корсунь-Шевченківського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 15.07.1921 р. за контрреволюційну агітацію. Особлива нарада при колегії ОДПУ 12.09.1921 р. позбавила права проживання у прикордонній смузі та 12 містах СРСР на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.12.1991 р.

ПАЇС Яків Єлисейович, 1889 р., м. Черкаси, українець, освіта середня, б/п, інспектор Черкаського РВК. Заарештований 10.05.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки ДПУ УРСР 20.12.1930 р. ув'язнений на 7 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.07.1989 р.

ПАЛИЗЬКО Данило Юхимович, 1879 р., с. Лубенці Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою трійки ДПУ УРСР 21.02.1932 р. висланий на три роки у Північний край. Реабілітований 27.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

ПАЛІЙ Петро Архипович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Мліїв Городищенського району, українець, освіта домашня, б/п, кравець. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

ПАЛКІН Микола Якович, 1913 р., уродженець і мешканець с. Гельмязів Золотоніського району. Українець, б/п, освіта – 7 класів, колгоспник. Заарештований 20.03.1938 р. за ст. 58-8 КК УРСР. Засуджений народним судом Золотоніського району від 11.03.1939 р. на 7 р. позбавлення волі. Даних про реабілітацію немає.

ПАЛОМАРЧУК Степан Васильович, 1897 р., с. Голяківка (нині с. Веселівка) Христинівського району, мешканець с. Кочубіївка Уманського району. Українець, освіта початкова, б/п, учитель. Заарештований 12.08.1935 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Помічник прокурора в спецсправах Київської області, керуючись ч. 2 ст. 197 КПК УРСР постановив 09.04.1936 р. справу припинити.

ПАЛОМАРЧУК Федір Ількович, 1884 р., с. Голяківка (нині с. Веселівка) Христинівського району. Українець, освіта початкова, б/п, колгоспник. Заарештований 12.08.1935 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Помічник прокурора в спецсправах Київської області, керуючись ч. 2 ст. 197 КПК УРСР постановив 09.04.1936 р. справу припинити.

ПАЛОМАРЧУК Хома Васильович, 1900 р., с. Голяківка (нині с. Веселівка) Христинівського району. Українець, освіта початкова, б/п, рахівник буфету ст. Христинівка. Заарештований 12.08.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Помічник прокурора в спецсправах Київської області, керуючись ч. 2 ст. 197 КПК УРСР постановив 09.04.1936 р. справу припинити.

ПАЛЬОША Іван Степанович, 1878 р., уродженець і мешканець м. Звенигородка. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 18.09.1928 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 05.04.1929 р. висланий в Сибір строком на три роки. Реабілітований 01.09.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ПАНАСЕНКО Степан Филимонович, 1890 р., с. Стеблів Корсунь-Шевченківського району. Українець, б/п, малописьменний, муляр, колгоспник. Заарештований 27.12.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою СПО КОУ ДПУ від 20.03.1934 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ПАНАСЕНКО Федір Титович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Хижинці Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 25.04.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням ОН ОДПУ СРСР від 26.07.1929 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований 27.07.1993 р. прокуратурою Черкаської області.

ПАНТЕЛЮК Іларіон Петрович, 1883 р., уродженець Подільської губернії, мешканець с. Хлистунівка Городищенського району, українець, малописьменний, б/п, вантажник гранкар'єру. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

ПАНТИЧ Станіслав Григорович, 1896 р., уродженець м. Варшач (Австро-Угорщина), мешканець м. Черкаси, серб, освіта нижча, б/п, модельник Черкаського машинобудівного заводу. Заарештований 13.12.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС 16.01.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 01.02.1938 р. Реабілітований військовим прокурором КВО 08.07.1989 р.

ПАНЧЕНКО Андрій Севастьянович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Кам'яний Брід Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР.

Рішенням комісії НКВС і Прокурора СРСР від 01.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 17.12.1937 р. Реабілітований 28.10.1958 р. ВС УРСР.

ПАНЧЕНКО Григорій Федорович, 1892 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, кол. поміщик (в 30-х – бідняк), письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 04.04.1930 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПАНЧЕНКО Іван Григорович, 1899 р., с. Вереміївка, мешканець с. Тимченки Чорнобаївського району, українець, малописьменний, із «глитаїв», б/п, колгоспник. Заарештований 04.10.1037 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 27.11.1937 р. за рішенням трійки при ПОУ НКВС від 13.11.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 14.08.1989 р.

ПАНЧЕНКО Тадей Фокійович, 1889 р., с. Мордва Чигиринського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 08.08.1931 р. за ст. 54-4 КК УРСР. Постановою Чигиринського РВ ДПУ 03.12.1931 р. з-під варти звільнений.

ПАНЧЕНКО Юхим Самійлович, 1898 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, освіта вища, учитель. Заарештований 09.03.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою Городищенського РВ НКВС 01.04.1940 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ПАРАМАНЧУК Іван Вікентійович, 1898 р. уродженець с. Богдюки (Польща), мешканець м. Черкаси, білорус, малописьменний, кол. член ВКП(б), робітник артілі «1-е Травня». Заарештований 22.11.1937 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 19.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.01.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р. і постановою бюро Черкаського обкому КПУ 22.12.1989 р. (посмертно).

ПАРХОМЕНКО Іван Євменович, 1909 р., м. Шпола, українець, б/п, не працював. Заарештований 12.08.1937 р. за ст. 54-9 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Одеській області 01.09.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.07.1989 р.

ПАСІЧНИК Векла Петрівна, 1899 р., с. Михайлівка Звенигородського району, українка, малописьменна, колгоспниця. Постановою особливої наради МДБ СРСР 01.03.1947 р. заслана в Актюбінську область як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 25.08.1991 р.

ПАСЛАВСЬКИЙ Маврикій Антонович, 1881 р. уродженець с. Чухарі Волинської області, мешканець м. Черкаси, поляк, освіта нижча, б/п, товарний касир. Заарештований 14.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою шляхово-транспортного відділу Південно-Західної залізниці управління держбезпеки НКВС СРСР 03.02.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.02.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 08.07.1989 р.

ПАШИТИНСЬКИЙ Петро Герасимович, 33 роки, с. Багва Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 22.01.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 09.05.1930 р. вирішила справу припинити, з-під варти звільнити.

ПАШІН Юрій Сергійович, 1894 р., уродженець м. Кам'янець-Подільський, мешканець м. Черкаси, росіянин, освіта середня, б/п, тесляр. Заарештований 18.10.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки ДПУ УРСР 20.12.1930 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.07.1989 р.

ПАШКОВСЬКИЙ Карл Адольфович, 1902 р., уродженець с. Розсоховатка Дашевського району, мешканець с. Конело-Попівка

Монастирищенського району, поляк, освіта нижча, б/п, рахівник райспоживспілки. Заарештований 18.10.1937 р. за ст. 54-4 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 22.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 02.12.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ПАЩИНСЬКИЙ Сава Максимович, 1878 р., уродженець с. Хлистунівка Городищенського району, мешканець с. Вільшана Городищенського району, б/п, рахівник-вагар. Заарештований 12.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-6, 54-11 КК УРСР. Трійкою УНКВС по Київській області 21.09.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований військовим прокурором КВО 13.06.1989 р.

ПЕДАШ Федір Іванович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Нехайки Драбівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 09.11.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ДПУ УРСР Полтавської області від 21.12.1930 р. з-під варти звільнений.

ПЕДЧЕНКО Фросина Федорівна, 1892 р., м. Городище однойменного району. Українка, малописьменна, б/п, хлібороб. Постановою слідчого повітової надзвичайної трійки від 12.08.1922 р. приречена до розстрілу. Реабілітована 16.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ПЕЛЕХАТИЙ Ілля Юрійович, 1895 р., уродженець с. Дарахів Трембовського повіту (Галичина), мешканець с. Вороне Жашківського району, українець, освіта нижча, б/п, колгоспник. Заарештований 23.05.1938 р. Постановою трійки УНКВС по Київській області 21.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 30.09.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.06.1989 р.

ПЕЛІН Кузьма Каленикович, 1887 р., уродженець м. Бендери, мешканець ст. Христинівка, українець, освіта нижча, б/п, машиніст депо. Заарештований 06.09.1937 р. за ст.ст. 54-6, 65-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 26.11.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований військовим прокурором КВО 13.07.1989 р.

ПЕНЬКІН Григорій Степанович, 1857 р., с. Ковалівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 02.05.1920 р. за участь у петлюрівській організації. Колегія ОВ ВЧК при райвійськраді 12 армії 15.07.1920 р. вирішила зіслати в концтабір на період громадянської війни. Реабілітований 14.10.1991 р. прокурором Черкаської області.

ПЕРВАШКО (Перевишко) Іван Самойлович, 1907 р., с. Григорівка Гребінківського району Полтавської області, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ 21.01.1932 р. позбавлений волі на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПЕРЕКУПКА Панфіл Леонтійович, 1899 р., уродженець і мешканець м. Черкаси, українець, малописьменний, б/п, хлібопекар. Заарештований 13.07.1919 р. Черкаська ЧК 11.08.1919 р. постановила розстріляти. Реабілітований 12.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

ПЕРЕПЕЛЯК Василь Григорович, 1909 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПЕРЕРВА Іван Матвійович, 1898 р. с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, із «глитаїв», колгоспник колгоспу ім. Молотова. Заарештований 12.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 11.12.1937 р. за рішенням трійки при ПОУ НКВС. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.08.1989 р.

ПЕРЕСУНЬКО Наркиз Максимович, 1894 р., с. Тернівка Уманського району,

українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 30.11.1928 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ від 02.08.1929 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 01.06.1994 р.

ПЕРЕТЯТЬКО Олексій Павлович, 1900 р., уродженець с. Китлове, мешканець с. Кліщинці Чорнобаївського району. Українець, б/п, освіта вища, учитель. Заарештований 22.07.1938 р. за ст.ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою пом. прокурора Полтавської області 29.06.1939 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ПЕРЕТЯТЬКО Оляна Кіндратівна, 1888 р., уродженка і мешканка с. Котлів Іркліївського (нині Чорнобаївського) району, українка, малописьменна, колгоспниця. Постановою особливої наради при колегії НКВС СРСР 09.06.1945 р. вислана у Казахстан на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст.ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 21.08.1991 р.

ПЕРЕУЗНИК Борис Якович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, тесля. Заарештований 21.12.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 20.02.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 17.04.1938 р. Реабілітований ВП КВО 08.07.1989 р.

ПЕРЕХРЕСТ Петро Антонович, 1868 р., уродженець с. Жорнокльови Драбівського району Черкаської області, мешканець х. Гречанівка Драбівського району, українець, освіта нижча, б/п, хлібороб. Заарештований 25.09.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ 15.12.1929 р. ув'язнений на три роки в концтабір. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1989 р.

ПЕРЕЯСЛОВЕЦЬ Марія Павлівна, 1913 р., уродженка і мешканка с. Піщане Золотоніського району, українка, малописьменна, б/п, колгоспниця. Постановою ОН при НКВС СРСР 01.04.1946 р. вислана у Казахстан на 5 років як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 27.09.1991 р.

ПЕРЦОВИЙ Платон Якович, 1910 р., уродженець с. Онопріївка, мешканець с. Лащова Тальнівського району, українець, освіта 4 класи, б/п, тракторист. Заарештований 01.07.1941 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 24.06.1942 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.05.1989 р.

ПЕТРАШ Пилип Власович, 1867 р., с. Христинівка. Українець, б/п, малописьменний. Заарештований 09.02.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою Уманського СПО КОУ ДПУ від 03.03.1933 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ПЕТРЕНКО Григорій Михайлович, 1916 р., уродженець с. Орловець, мешканець с. Соловьєвськ Читинської області, українець, б/п, малописьменний, чорнороб, на день арешту військовослужбовець. Заарештований 14.02.1939 р. за ст.ст. 58-10 ч. I, 193-12 КК РРФСР. Постановою ОО ГУДБ НКВС В/Д 15.03.1939 р. ув'язнений у Борзинську тюрму. Рішенням ВТ Забайкальського Військового округу 15.05.1940 р. справу припинено в зв'язку зі смертю (помер 12.05.1940 р.).

ПЕТРЕНКО Мотря Яківна, 1903 р., уродженка с. Новопіль Дніпропетровської області, мешканка с. Попівка Маньківського району. Українка, малописьменна, б/п, колгоспниця. Заарештована 25.07.1945 р. Постановою особливої наради МВС СРСР вислана в Новосибірську область на 5 р. Реабілітована 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ПЕТРЕНКО Пелагея Федорівна, 1908 р., уродженка Чорнобаївського району, мешканка х. Мости Золотоніського району, українка, малописьменна, б/п, колгоспниця. Заарештована 10.05.1945 р. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 27.10.1945 р.

заслана на 5 років у Талди-Курганську область Казахської РСР як член сім'ї засудженого за ст.ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 24.09.1991 р.

ПЕТРИЧЕНКО Михайло Максимович, 1905 р., уродженець с. Бабанка Уманського району. Мешканець Ленінградської області, «Соцгородок». Українець, три курси машинобудівного рабфаку. Заарештований 22.08.1940 р. (ст. не вказана). Постановою ОН при НКВС СРСР від 18.09.1940 р. ув'язнений на 5 р. ВТТ. Реабілітований 30.01.1952 р. ОН при КДБ СРСР.

ПЕТРОВСЬКИЙ Андрій Данилович, 1901 р., уродженець м.Бєлгород-Дністровський Одеської області. Мешканець м. Новгород-Смоленськ. Військовослужбовець, член ВКП(б), ст. лейтенант, нач. Штабу батальйона в/ч 4346. Заарештований 13.03.1938 р. за ст.ст. 54-1 «б», 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 23.09.1939 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований 14.02.1967 р. ВТ.

ПЕТРОВСЬКИЙ Кирило Григорович, 1876 р., уродженець і мешканець с. Красноставка Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 21.01.1928 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 08.06.1928 р. ув'язнений на три роки концтабору. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 13.04.1994 р.

ПЕТРОСЮК Сильвестр Артемович, 1896 р., с. Танське Уманського району. Українець, б/п, учитель. Заарештований 07.04.1922 р. Розстріляний при спробі втечі. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.08.1991 р.

ПЕТРУХОВИЧ Дмитро Прокопович, 1895 р., с. Черепин Львівської області, мешканець с. Посухівка Уманського району, українець, із селян-бідняків, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 10.09.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 29.11.1937 р. о 24 год. за постановою НКВС 16.11.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.05.1989 р.

ПЕТЬКО Іван Макарович, 1903 р., уродженець с. Бойківщина Драбівського району, мешканець с. Явнопокровка Омської області (Росія), українець, неписьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 21.01.1942 р. за ст.ст. 58-8, 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 27.05.1942 р. засуджений на 10 р. ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.07.1989 р.

ПЕТЬКО Яків Іудович, 1900 р., с. Орловець Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою трійки ЧК м. Городище 22.06.1922 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.08.1991 р.

ПИКАЛО Митрофан Андрійович, 1911 р., уродженець с. Ступичне Катеринопільського району, мешканець м. Владикавказ, (національність не вказана), б/п, музикант 84 стрілецького полку. Постановою трійки ДПУ від 01.12.1930 р. ув'язнений у концтабір на п'ять років. Реабілітований 19.11.1991 р. прокурором Черкаської області.

ПИЛИПАЙ Горпина Логвинівна, 1914 р., с. Тарасівка Чигиринського району, українка, колгоспниця. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 24.09.1945 р. заслана на 5 р. в Актюбінську область Казахської РСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПИЛИПЕНКО (Філіпенко) Марія Пилипівна, 1918 р., с. Харківка Маньківського району. Українка, письменна, б/п, колгоспниця. Заарештована 28.11.1944 р. ОН при НКВС СРСР 01.04.1945 р. вирішила зіслати разом з двома дітьми (Олександр – 1937 р. та Микола – 1940 р.) в Казахстан на п'ять років. Реабілітована 15.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ПИЛИПЕНКО Василь Каленикович, 1890 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 08.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 14.07.1932 р. висланий на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПИЛИПЕНКО Василь Юхимович, 1908 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня), за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила позбавити волі на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПИНДЮК Михайло Микитович, 1879 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.01.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР позбавлений волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПИРОТЕНКО Єрмолай Гаврилович, 1897 р., с. Чорна Кам'янка Маньківського району. Українець, б/п, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 14.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 09.10.1938 р. ув'язнений на 8 р. у ВТТ. Реабілітований 25.02.1982 р. Черкаським обласним судом.

ПИСАНКА Олександр Пилипович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Стебне Звенигородського району. Українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 10.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 16.08.1929 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований 11.08.1993 р. Генеральним прокурором України.

ПИСЬМЕННИЙ Матвій Іванович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Соколівка Жашківського району. Українець, малописьменний, б/п, працював у власній олійні. Дата арешту не вказана. Звинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 26.07.1929 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований у вересні 1992 р. прокуратурою Черкаської області.

ПИСЬМЕНЮК Марія Кирилівна, 1909 р., уродженка і мешканка м. Умань. Українка, малописьменна, б/п, працювала на птахокомбінаті. Постановою ОН при НКВС СРСР від 09.06.1945 р. вислана на п'ять років в Казахстан за директивою НКВС СРСР від 30.05.1942 р. Реабілітована 18.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

ПІВЕНЬ Григорій Трохимович, 1902 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 10.04.1930 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПІДГОРНИЙ Християн Петрович, 1894 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПІДГРУШНИЙ Андріян Назарович, 1902 р., с. Вільшана Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, голова колгоспу. Заарештований 17.04.1938 р. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ПІДГУРСЬКА Євдокія Антонівна, 1889 р., уродженка м. Дубенки (Польща), мешканка м. Сміла, полячка, малописьменна, безпартійна, прибиральниця Смілянської райконтори зв'язку. Заарештована 27.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 22.12.1937 р. ув'язнена у ВТТ на 10 років. Реабілітована прокурором Черкаської області 08.06.1989 р.

ПІДГУРСЬКА Стефанія Генріхівна, 1882 р., м. Сміла, полячка, малописьменна, домогосподарка. Заарештована 17.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 16.01.1938 р. ув'язнена у ВТТ на 10 років. Реабілітована прокурором Черкаської області 29.05.1989 р.

ПІДПАЛЬКО Василь Павлович, 1934 р., уродженець і мешканець с. Старосілля Городищенського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Дата арешту не вказана. Постановою особливої наради при МДБ СРСР 09.08.1952 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР висланий у Кустанайську область на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області у листопаді 1991 р.

ПІДПАЛЬКО Катерина Сергіївна, 1913 р., уродженка с. Городище, мешканка с. Старосілля Городищенського району, українка, малописьменна, безпартійна, працювала ланковою в колгоспі. Дата арешту не вказана. Постановою особливої наради при МДБ СРСР 09.08.1952 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР вислана у Кустанайську область на 5 років. Реабілітована прокурором Черкаської області у листопаді 1991 р.

ПІЛЬ Ярослав Антонович, 1894 р., с. Адамівка Чигиринського району, українець, освіта вища, юрист за спеціальністю, член ВКП(б), рахівник колгоспу. Заарештований 29.11.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР від 29.04.1933 р. ув'язнений на два роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 21.09.1991 р.

ПІСЕЦЬКИЙ Ісаак Наумович, 1912 р., м. Умань, мешканець м. Одеса. Єврей, письменний, червоноармієць. Заарештований 10.07.1937 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Воєнний прокурор I окремої бригади ДОВ ФІК 21.09.1937 р. справу припинив, з-під варти звільнив.

ПІЩАЛЕНКО Степан Якимович, 1879 р., уродженець і мешканець м. Звенигородка. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 11.09.1928 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 05.04.1929 р. був позбавлений права проживання в Москві, Ленінграді, Ростові-на-Дону та в Україні з прикріпленням до конкретного місця проживання строком на три роки. Реабілітований 01.09.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ПЛАКСІЙ Никандр Миколайович, 1877 р., с. Товста Городищенського району. Українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 17.04.1938 р. Постановою трійки УНКВС Київської області від 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

ПЛАЩЕНКО Меланія Тимофіївна, 1916 р., с. Черепин Корсунь-Шевченківського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Постановою особливої наради НКВС 05.01.1946 р. вислана в Актюбінську область. Реабілітована 17.08.1991 р. за директивою прокурора Черкаської області.

ПЛЕТНЬОВ Олександр Володимирович, уродженець м. Ленінград, мешканець м. Черкаси. Росіянин, освіта вища, інженер-інспектор лісгоспу. Заарештований 18.05.1944 р. за ст. 54-3 КК УРСР. Постановою нач. Київського УНКДБ від 16.10.1944 р. справу припинено, висланий в спецтабір НКВС.

ПЛОТНИЦЬКИЙ Василь Михайлович, 1886 р., уродженець с. Чаплинка Лисянського району, мешканець с. Боярка Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою трійки УНКВС Київської області 05.11.1937 р. ув'язнений за ст. 58-10 КК РРФСР на 10 років ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.12.1991 р.

ПЛОХЕНКО Павло Захарович, с. Роги Маньківського району. Українець, б/п, голова колгоспу. Заарештований 20.04.1944 р. Постановою нач. Київського УНКДБ від 30.09.1944 р. справу припинено.

ПЛЯЧЕНКО Петро Пантелеймонович, 1903 р., с. Плячківка Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 16.09.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою прокурора Кам'янського району від 27.11.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ПОГАНЦЕВ Іустин Іванович, 1876 р., м. Чигирин. Українець, 2 класи училища, б/п, касир-рахівник кредитно-ощадного товариства. Заарештований 5(9).03.1928 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР від 30.03.1928 р. вислала за межі України, а 25.05.1928 р. ОН при колегії ОДПУ постановила з-під варти звільнити, позбавити права на проживання в Москві, Ленінграді, Ростові-на-Дону та в Україні строком на три роки. Реабілітований 31.05.1994 р. прокурором Черкаської області.

ПОГАРАТНИЙ Яків Тимофійович, 1897 р., уродженець м. Бережани. Мешканець м. Черкаси. Українець, б/п, малописьменний, вантажник ст. Черкаси. Заарештований 16.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС від 01.02.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.02.1938 р. Реабілітований 08.12.1971 р. Верховним Судом УРСР.

ПОГОРІЛА Олена Василівна, 1913 р., уродженка і мешканка с. Каврай Чорнобаївського району, українка, малописьменна, колгоспниця, з нею двоє дітей. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 17.03.1945 р. вислана в Казахстан на 5 років з конфіскацією майна як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 30.12.1991 р.

ПОГРІБНИЙ Олександр Іванович, 1901 р., м. Городище однойменного району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою слідчого, затвердженого Черкаською повітовою надзвичайною трійкою 12.08.1922 р. приречений до розстрілу за бандитизм. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.09.1991 р.

ПОДГАЄЦЬ Олександр Олексійович, 1910 р., уродженець і мешканець с. Добра Маньківського району. Українець, б/п, освіта н/с, бухгалтер цегельного заводу. Заарештований 14.09.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 18.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 08.01.1938 р. Реабілітований 24.10.1968 р. ВТ КВО.

ПОДГАЄЦЬ Самсон Олексійович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Добра Маньківського району. Українець, б/п, освіта середня, вчитель НСШ. Заарештований 14.09.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 18.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 08.01.1938 р. Реабілітований 29.10.1968 р. ВТ КВО.

ПОДГУРСЬКА Силівестра Генріхівна, 1887 р., с. Балаклея, мешканка м. Сміла, полячка, малописьменна, домогосподарка (тітка Заремби К.А.). Заарештована 17.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР (протестувала проти закриття костелу). Розстріляна 09.02.1938 р. о 24 год. за постановою НКВС СРСР 16.01.1938 р. № 794. Реабілітована прокурором Черкаської області 29.05.1989 р.

ПОДПАСЮК Юхим Лукович, 1905 р., с. Леськове Монастирищенського району. Українець, письменний, член ВКП(б), ст. лейтенант, командир батареї 28 артполку 28 кавдивізії. Заарештований 26.10.1937 р. за ст.ст. 54-1 «б», 54-8, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 28.12.1937 р. в Києві за вироком військової колегії Верховного суду СРСР від 27.12.1937 р. Реабілітований генеральним прокурором України 04.06.1992 р.

ПОЖАР Олексій Іванович, 1894 р., уродженець і мешканець м. Городище, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований ВС УРСР 29.12.1989 р.

ПОКАЛЬЧУК Всеволод Феофанович, 1902 р., уродженець м. Черкаси, мешканець с. Новомикільське Луганської області. Українець, б/п, письменний. Заарештований 13.02.1943 р. за ст. 58-1 «б». Постановою особливої наради НКВС СРСР від 16.06.1943 р. ув'язнений на 8 р. Реабілітований 30.06.1993 р. прокурором Черкаської області.

ПОКАСАЙЛО Антін Іванович, 1885 р., уродженець с. Мартанівці (Польща), мешканець ст. ім. Постишева (нині ім. Т.Шевченка), поляк, малописьменний, б/п, машиніст водокачки. Заарештований 16.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 02.01.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.08.1989 р.

ПОЛЕВСЬКИЙ Микола Якович, 1903 р., уродженець м. Біла Церква. Мешканець с. Вільшана Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, чоботар. Заарештований 12.05.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 03.10.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 13.10.1938 р. Реабілітований 07.07.1965 р. Черкаським обласним судом.

ПОЛИНЬКО Віктор Феодосійович, 1898 р., м. Сміла, мешканець ст. Поташ, українець, середня освіта, член ВКП(б) до 1935 р., черговий по ст. Поташ. Заарештований 13.09.1937 р. за ст.ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 21.10.1937 р. ув'язнила у ВТТ на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.06.1989 р. Відновлений у членах КПРС 22.12.1989 р. постановою бюро Черкаського обкому партії.

ПОЛІЩУК Іван Іванович, 1904 р., уродженець с. Плужне Вінницької області, мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, швець. Заарештований 04.11.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 13.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.12.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 13.06.1989 р.

ПОЛІЩУК Іван Семенович, 1882 р., с. Ксендзівка (нині с. Пугачівка) Уманського району. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР від 03.09.1931 р. зіслала на Північ на три роки. Реабілітований 11.05.1993 р. прокурором Черкаської області.

ПОЛІЩУК Іван Федорович, 1917 р., уродженець с. Свердлове Підвисоцького (нині Новоархангельського) району Кіровоградської області, мешканець м. Умань. Українець, освіта середня, фельдшер. Заарештований 24.03.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою Уманського МВ НКДБ 30.06.1944 р. направлений для фільтрації в спецтабір НКВС, справу слідства припинено.

ПОЛІЩУК Ілля Панасович, 1883 р., с. Чемериське Звенигородського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 15.11.1929 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР вирішила ув'язнити на п'ять років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.11.1992 р.

ПОЛІЩУК Лазар Іванович, 1895 р., с. Голяківка (нині с. Веселівка) Христинівського району, мешканець с. Верхнячка Христинівського району. Українець, освіта початкова, колишній петлюрівець, організатор УАП, без певних занять. Заарештований 12.08.1935 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Помічник прокурора в спецсправах Київської області, керуючись ч. 2 ст. 197 КПК УРСР постановив 09.04.1936 р. справу припинити.

ПОЛІЩУК Марія Дем'янівна, 1903 р., уродженка і мешканка смт. Катеринопіль однойменного району. Українка, б/п, малописьменна, працювала у колгоспі. Постановою ОН при НКВС СРСР від 20.10.1945 р. заслана на 5 років в Казахстан. Реабілітована 14.09.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ПОЛІЩУК Марія Сергіївна, 1912 р., с. Стара Буда Звенигородського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Заарештована 28.02.1945 р. за ст. 58-1 «а» КК РРФСР. Постановою особливої наради МВС СРСР 28.02.1945 р. вислана в Актюбінську область на 5 р. з конфіскацією майна. Реабілітована 04.04.1994 р. прокурором Черкаської області.

ПОЛІЩУК Сергій Дорофійович, 1894 р., с. Голяківка (нині с. Веселівка)

Христинівського району, мешканець с. Верхнячка Христинівського району. Українець, освіта вища, б/п, колишній сотник армії УНР, учитель. Заарештований 13.08.1935 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Помічник прокурора в спецсправах Київської області, керуючись ч. 2 ст. 197 КПК УРСР постановив 09.04.1936 р. справу припинити.

ПОЛІЩУК Тихін Дорофійович, 1897 р., с. Голяківка (нині с. Веселівка) Христинівського району. Українець, освіта початкова, б/п, рахівник сільської ради. Заарештований 12.08.1935 р. за ст.ст. 54-10, 54-2 КК УРСР. Помічник прокурора в спецсправах Київської області, керуючись ч. 2 ст. 197 КПК УРСР постановив 09.04.1936 р. справу припинити.

ПОЛЮГА Мотрона Пилипівна, 1905 р., с. Молодецьке Маньківського району, українка, безпартійна, колгоспниця. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 05.01.1946 р. вислана в Актюбінську область на 5 років як дочка засудженого за ст.ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 18.09.1989 р.

ПОЛЯКОВА (Шульц) Клара Соломонівна, 1896 р., уродженка і мешканка м. Черкаси, єврейка, освіта середня, безпартійна, домогосподарка. Постановою особливої наради при МДБ СРСР 09.04.1952 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР вислана у Казахстан (Джамбульська область) на 5 років. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.09.1991 р.

ПОМАГАЙБО Дмитро Микитович, 1885 р., місце народження у справі не вказано, мешканець м. Сміла однойменного району. Українець, малописьменний, б/п, тимчасово безробітний. Заарештований 07.08.1919 р. 11.08.1919 р. постановою Черкаської ЧК по боротьбі з контрреволюційною діяльністю, шпигунством і бандитизмом засуджений до розстрілу. Реабілітований 29.12.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ПОНОМАРЕНКО Гаврило Мефодійович, 1887 р., с. Лубенці Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою трійки ДПУ УРСР 21.02.1932 р. висланий на три роки у Північний край. Реабілітований 27.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

ПОНОМАРЕНКО Лука Омелянович, 1905 р., с. Кандибівка Оржицького району Полтавської області, українець, б/п, письменний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вислала на Північ на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПОНОМАРЕНКО-ГЕРТ Людмила Федорівна, 1912 р., уродженка м. Євпаторія, мешканка м. Сміла. Німкеня, малописьменна, б/п, тимчасово не працювала. Заарештована 30.05.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 14.10.1944 р. ув'язнена на 5 р. ВТТ. Реабілітована 30.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ПОПОВИЧ Дементій Семенович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Лозуватка Шполянського району, українець, малописьменний, куркуль, б/п, без певного місця роботи. Заарештований 27.03.1934 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 23.05.1934 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.07.1989 р.

ПОРТЯНКО Василь Семенович, 1885 р., с. Селище Корсунь-Шевченківського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований в грудні 1930 р. за ст.ст. 54-8, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 08.02.1931 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.08.1989 р.

ПОРТЯНКО Василь Семенович, 1901 р., с. Селище Корсунь-Шевченківського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований в грудні 1930 р. за

ст.ст. 54-8, 54-10 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 08.02.1931 р. вирішила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.08.1989 р.

ПОСТИГАНЬ Мирон Федорович, 1873 р., с. Кожарки (Рацівської сільради) Чигиринського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований у лютому 1931 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 20.08.1931 р. ув'язнений на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ПОСТРИГАНЬ Павло Григорович, 1889 р., с. Кожарки Чигиринського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований у вересні 1928 р. за ст.ст. 58-11, 58-2 КК РРФСР. Постановою особливої наради ДПУ 07.06.1929 р. засланий на п'ять років у Сибір. Реабілітований 31.05.1994 р. прокурором Черкаської області.

ПОТАПЕНКО Лука Денисович, 1900 р., с. Суботів Чигиринського району, українець, б/п, колгоспник. Заарештований 12.04.1938 р. Постановою трійки УНКВС по Київській області 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 09.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.08.1991 р.

ПОТЕЛЯХІН Михайло Федорович, 1899 р., с. Дахнівка Черкаського району (нині м. Черкаси), українець, освіта нижча, б/п, службовець Черкаського рафінадного заводу. Заарештований 15.10.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки ДПУ УРСР 20.12.1930 р. приречений до розстрілу. Цю постанову 27.12.1930 р. відмінено, ув'язнений на 5 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 07.08.1989 р.

ПОТРАТИЙ Яким Захарович, 1893 р., уродженець м. Новоукраїнка (Кіровоградська область), мешканець с. Тернівка Смілянського району. Українець, письменний, б/п, священик. Заарештований 15.05.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР 16.08.1929 р. постановила – з-під варти звільнити, позбавити права проживання в Москві, Ленінграді, Ростові-на-Дону та в Україні строком на три роки. Реабілітований 01.08.1994 р. прокурором Черкаської області.

ПОТЯГАЙЛО Дмитро Дмитрович, 1902 р., уродженець с. Сорочинці (Польща), мешканець м. Золотоноша. Українець, б/п, освіта середня, слюсар заводу імені Лепсе. Заарештований 05.06.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР від 12.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.10.1937 р. Реабілітований 31.07.1959 р. Верховним судом УРСР.

ПОХИЛ Петро Федорович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Головківка Чигиринського району. Українець, освіта середня, б/п, працював вчителем середньої школи. Заарештований 21.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований 13.03.1958 р. президією Черкаського обласного суду.

ПОХОДИВ Тетяна Микитівна, 1896 р., с. Каленики Золотоніського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Заарештована 18.04.1945 р. згідно з директивою НКВС і Прокурора СРСР № 252 від 27.06.1943 р. ОН при МВС СРСР 20.10.1945 р. (з нею двоє дітей) вирішила зіслати на три роки із застосуванням амністії по Указу Президента Верховної Ради СРСР від 07.07.1945 р. з анулюванням підписки про невиїзд. 11.12.1945 р. начальник КОУ НКВС постановив – від покарання звільнити, підписку про невиїзд анулювати. Реабілітована 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ПОЧИНОК Оникій Євдокимович, 1895 р., с. Вишнопіль Тальнівського району. Українець, б/п, письменний, одноосібник. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 05.10.1937 р. ув'язнила на 10 років у ВТТ. Реабілітований 30.11.1991 р. прокурором Черкаської області.

ПОШЕВЕЛЬ Михайло Михайлович, 1895 р., уродженець с. Маслівка Білоцерківського району., мешканець с. Таганча Канівського району. Українець, 2 курси ІНО, священик. Заарештований 13.05.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 16.08.1929 р. ув'язнений на 3 роки. Реабілітований 13.04.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ПРИЛИПКО Антін Денисович, 1885 р., уродженець с. Чапаєвка Золотоніського району, мешканець с. Мехедівка Драбівського району. Українець, малописьменний, б/п, без певного роду занять. Заарештований 10.08.1936 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 13.06.1937 р. ув'язнений на 5 р. позбавлення волі. Реабілітований 20.04.1992 р. прокурором Черкаської області.

ПРИСЯЖНА Євдокія Григорівна, 1910 р., с. Будо-Макіївка Смілянського району. Українка, робітниця лісництва. Заарештована 22.05.1952 р. Постановою особливої наради МДБ СРСР вислана в Актюбінську область як член сім'ї засудженого за ст.ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР. Реабілітована 30.04.1995 р. прокурором Черкаської області.

ПРИХОДЬКО Аврам Георгійович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Хлистунівка Городищенського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований ВС УРСР 23.07.1989 р.

ПРИХОДЬКО Петро Опанасович, 1887 р., с. Богдани (х. Шкодунівка) Золотоніського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 26.08.1937 за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС СРСР від 04.09.1937 р. ув'язнила на 10 років у ВТТ. Реабілітований 01.03.1989 р. прокурором Черкаської області.

ПРИХОДЬКО Федір Єлисейович, 1901 р., с. Адамівка Чигиринського району, українець, малописьменний, із «глитаїв», б/п, хлібороб. Заарештований в лютому 1831 р. за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 20.08.1931 р. ув'язнений на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ПРОКОПЕНКО Григорій Феофанович, 1898 с. Матвіївка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 07.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при ПОУ НКВС 05.12.1937 р. ув'язнений на 8 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 01.08.1989 р.

ПРОКОПЕНКО Іван Юхимович, 1892 р., м. Черкаси, українець, письменний, б/п, бухгалтер Черкаського казначейства. Заарештований 08.08.1919 р. за контрреволюційну діяльність. 11.08.1919 р. постановою Черкаської ЧК по боротьбі з контрреволюційною діяльністю, шпигунством і бандитизмом засуджений до розстрілу. Реабілітований 17.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

ПРОКОПЕНКО Павло Сазонович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Стецівка Чигиринського району. Українець, б/п, малописьменний, кравець колгоспу. Заарештований 20.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований 13.03.1958 р. президією Черкаського обласного суду.

ПРОКОПЕНКО Степан Григорович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Кумейки Черкаського району. Українець, б/п, письменний, колишній водій, військовослужбовець 373 СД. Заарештований 06.07.1943 р. за ст. 58-1 «б» КК РРФСР. Постановою зам. начальника головного Управління НКО «СМЕРШ» від 20.09.1944 р. справу закрито. Реабілітований 12.09.1995 р. прокуратурою Черкаської області.

ПРОКОПЧУК Йосип Іванович, 1887 р., с. Панасюк Гродненської області, мешканець м. Черкаси, українець, малописьменний, б/п, ст. кондуктор ст. ім. Т. Г. Шевченка. Заарештований 16.01.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 02.06.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.07.1989 р.

ПРОТАСОВИЧ Семен Дем'янович, 1870 р., смт. Катеринопіль однойменного району. Українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 13.05.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР 04.11.1929 р. зіслала в концтабір на три роки. Реабілітований 01.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

ПРОЩАК Гордій Степанович, 1889 р., с. Ліпляве Канівського району. Українець, б/п, письменний, хлібороб. Звинувачувався за ст.ст. 54-13, 54-10 ч. I КК УРСР. Постановою УНКВС Полтавської області 05.01.1940 р. слідчу справу припинено, підписку про невиїзд з постійного місця проживання відмінено.

ПРУС Костянтин Антонович, 1888 р., уродженець с. Козацьке Звенигородського району., мешканець м. Сміла. Українець, б/п, сторож підсобного господарства. Заарештований 24.05.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 11.12.1944 р. ув'язнений на 5 р. у спец. ВТТ. Реабілітований 30.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

ПРУТКОВСЬКИЙ (Прудковський) Федір Азарович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Журавка Городищенського району. Українець, б/п, освіта незакінчена середня, священик. Заарештований 27.04.1929 р. за ст. 58-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 16.08.1929 р. висланий до Сибіру на три роки. Реабілітований прокуратурою Черкаської області у вересні 1992 р.

ПУГАЧ Федір Зіновійович, 21 рік, с. Деньги Золотоніського району, українець, неписьменний, б/п, червоноармієць 32 стрілецької дивізії. Заарештований (дата не вказана) за службу Денікіну. Відділ реввійськтрибуналу при штабі 14-ої армії 02.09.1920 р. направив у штрафчастину. Довідка про реабілітацію відсутня.

ПУДЕНКО Василь Іванович, 1923 р., с. Талалаївка Христинівського району. Українець, б/п, освіта нижча. Заарештований 30.08.1945 р. за ст.ст. 54-8, 54-11, 56-17 КК УРСР. Справу припинено 28.02.1946 р. за відсутністю складу злочину.

ПУДЕНКО Микола Іванович, 1921 р., с. Талалаївка Христинівського району. Українець, б/п, освіта середня, учитель школи. Заарештований 30.08.1945 р. за ст.ст. 54-8, 54-11, 56-17 КК УРСР. Справу припинено 28.02.1946 р. за відсутністю складу злочину.

ПУСТОВОЙТ Микола Федорович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Межиріч Канівського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 29.06.1941 р. за ст. 54-10 ч. I КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 23.09.1942 р. ув'язнений на 3 р. ВТТ. Реабілітований 01.06.1994 р. зам. прокурора Черкаської області.

ПУЦЕНКО Василь Гаврилович, 1903 р., с. Коханівка Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 05.08.1922 р. Постановою ЧК 18.08.1922 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.10.1991 р.

ПУЦЕНКО Карпо Гнатович, 1899 р., с. Коханівка Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 05.08.1922 р. Постановою ЧК 18.08.1922 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.10.1991 р.

ПУЧКА Василь Мусійович, 1905 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка

при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. заслала у Північний край на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПУЧКА Григорій Дмитрович, 1904 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 09.08.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ 14.08.1932 р. постановила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПУЧКА Йосип Вікторович, 1894 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ 14.07.1932 р. постановила зарахувати термін покарання за період утримання під вартою. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПУЧКА Нестір Сільвестрович, 1888 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 8 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПУЧКА Пилип Дмитрович, 1897 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. вирішила розстріляти. Розстріляний в Лубнах 29.05.1932 р. «Труп предан земле на местном кладбище в одежде, в которой доставлен из ДОПРа. Могила тщательно замаскирована». Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПУЧКА Семен Феофанович, 1890 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ПУШКАР Іван Іванович, 1909 р., с. Олімпіадівка Драбівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 28.02.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при ПП ОДПУ постановила ув'язнити на три роки у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.08.1989 р.

ПШЕНИЧНИЙ Петро Федорович, 1892 р., с. Адамівка Чигиринського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований у вересні 1928 р. за ст.ст. 58-11, 58-2 КК РРФСР. Постановою ДПУ 07.06.1929 р. ув'язнений на три роки концтабору. Реабілітований 31.05.1994 р. прокурором Черкаської області.

РАДАК Калістрат Зіновійович, 1895 р., смт. Маньківка. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 16.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР 05.07.1929 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.04.1994 р.

РАДВАНСЬКИЙ Станіслав Ілліч, 1881 р., уродженець с. Пшеничники Канівського району, мешканець с. Мар'янівка Лисянського району, поляк, освіта середня, б/п, полевод радгоспу. Заарештований 23.09.1930 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ 15.02.1931 р. засланий на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 03.05.1989 р.

РАДЕЦЬКИЙ Леонід Полікарпович, 1898 р., уродженець с. Війтівка (нині с. Родниківка), мешканець м. Умань, українець, малописьменний, б/п, бухгалтер цегельного заводу. Заарештований 01.10.1937 р. за ст.ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 28.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.05.1989 р.

РАДЗИВАНОВСЬКИЙ Генріх Павлович, 1897 р., уродженець с. Свинарка Вінницької області, мешканець ст. Звенигородка, поляк, б/п, освіта неповна середня, працював слюсарем на ст. Звенигородка. Заарештований 25.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою 8 відділу ГУДБ НКВС СРСР від 01.11.1937 р.

приречений до розстрілу. Розстріляний 11.11.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.05.1989 р.

РАДИК Павло Омелянович, 1896 р., с. Жовнине Чорнобаївського району. Українець, б/п, три класи, хлібороб. Заарештований 26.11.1937 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою трійки НКВС Полтавської області 30.12.1937 р. справу передано спецколегії.

РАДИК Яків Махтейович, 1911 р., с. Жовнине Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник колгоспу ім. Шевченка. Заарештований 02.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при ПОУ НКВС 30.11.1937 р. вирішила ув'язнити на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.06.1989 р.

РАДОВЕЛЬ Зіновій Овсійович, 1889 р., м. Золотоноша. Українець, б/п, малописьменний, робітник, їздовий птахокомбінату. Заарештований 30.11.1941 р. за ст. 53 КК РРФСР. Вироком ВТ військ НКВС 5-ої залізничної дивізії засуджений на один місяць умовно. Реабілітований 13.04.1994 р. прокурором Черкаської області.

РАДЧЕНКО Іван Васильович, 1906 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

РАДЧЕНКО Кирило Васильович, 1889 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 28.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

РАДЧЕНКО Кузьма Васильович, 1887 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

РАДЧЕНКО Олександр Єгорович, 1907 р., уродженець с. Дуніне Драбівського району. Українець, б/п, червоноармієць особливого саперного батальйону. Заарештований 03.04.1942 р. за ст. 54-1 «б» КК РРФСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 11.11.1942 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований 31.01.1995 р. військовим прокурором Центрального регіону України.

РАДЧЕНКО Петро Трохимович, 1871 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 28.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

РАДЬКО Іван Васильович, 1912 р., с. Жовнине Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 02.10.1937 р. за ст. 54-10, ч. 1 КК УРСР. Постановою особливої трійки УКНВС по Полтавській області 13.11.1937 р. позбавлений волі на 8 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

РАК Йовхим Кіндратович, 54 р., м. Жашків. Українець, б/п, письменний, хлібороб. Заарештований 03.12.1930 р. Постановою начальника Жашківського РВ НКВС справу припинено, з-під варти звільнений.

РАТУШНА Ганна Миколаївна, 1879 р., с. Олександрівка Чигиринського повіту (нині Олександрійський район Кіровоградської області), мешканка смт. Олександрівка Кіровоградської області, українка, неписьменна, б/п, хлібороб. Заарештована 10.03.1921 р. за участь у політичному бандитизмі. Чигиринська повітова ЧК 07.08.1921 р. вирішила розстріляти. Реабілітована прокурором Черкаської області 12.08.1991 р.

РАТУШНИЙ Дмитро Мойсейович, 1889 р. уродженець с. Вереміївка, мешканець х. Котлів (Москаленківська сільрада) Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, працював у сільському господарстві. Заарештований 25.09.1929 р. за ст.ст. 58-10, 58-13 КК РРФСР. Постановою колегії ОДПУ 14.12.1929 р. ув'язнений у ВТТ на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 02.06.1989 р.

РАТУШНИЙ Іван Антонович, 1905 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 29.10.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 14.06.1932 р. позбавлений волі на термін утримання під вартою. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

РАХУБА Марк Мокійович, 1896 р., с. Коханівка Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 05.08.1922 р. Постановою ЧК 18.08.1922 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.10.1991 р.

РАХУБА Яків Микитович, 1900 р., с. Коханівка Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 05.08.1922 р. Постановою ЧК 18.08.1922 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.10.1991 р.

РАЧИБА Митрофан Мойсейович, 1898 р., с. Воронівка Городищенського району. Українець, б/п, освіта нижча, рахівник колгоспу. Заарештований 17.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

РАШ Олександр Петрович, 1897 р., уродженець м. Варшава, мешканець с. Крачківка Маньківського району, поляк, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 11.02.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Трійкою КОУ НКВС УРСР 19.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 30.09.1938 р. Реабілітований ВП КВО 12.07.1989 р.

РЕВЕНКО Агафон Опанасович, 1896 р., с. Мельниківка Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, стрілочник ст. ім. Т. Г. Шевченка. Заарештований 16.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний о 24 год. 13.03.1938 р. за постановою трійки УНКВС по Одеській області від 07.03.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.05.1989 р.

РЕВЕНКО Ганна Максимівна, 1911 р. уродженка і мешканка с. Неморож Звенигородського району, українка, малописьменна, колгоспниця. Дата арешту відсутня. Постановою ОН при МДБ СРСР 26.07.1947 р. вислана в Актюбінську область на 5 років як член сім'ї засудженого за ст.ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 25.09.1991 р.

РЕВНИЙ Онуфрій Матвійович, 1899 р., уродженець м. Мала Плавуча (Польща), мешканець м. Золотоноша, українець, до 1936 р. член ВКП(б), котельник ПРЗ. Заарештований 21.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС 16.12.1937 р. ув'язнений на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.05.1989 р.

РЕДЬКО Єгор Павлович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Богданівка Золотоніського району. Українець, б/п, письменний, одноосібник. Заарештований 05.12.1929 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР від 19.03.1930 р. ув'язнений на 10 р. Реабілітований 20.09.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

РЕЙДАЛО (Рейдаленко) Петро Потієвич, 1881 р., уродженець і мешканець с. Лозуватка Шполянського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 27.03.1934 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 23.05.1934 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.07.1989 р.

РЕЙЦЕНШТЕЙН Олександр Андрійович, 1896 р., уродженець с. Розенберг Ерленбахської колонії, мешканець м. Жашків, німець, освіта середня, службовець, член ВКП(б) до 1936 р. Заарештований 01.10.1937 р. за ст.ст. 54-1 «б», 54-8, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР 25.01.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.02.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

РИБАК Кіндрат Кирилович, 64 р., м. Жашків. Українець, б/п, письменний, хлібороб. Заарештований 03.12.1930 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою начальника Жашківського РВ НКВС справу припинено, з-під варти звільнений.

РИБКА Іларіон Петрович, 1884 р., с. Біляки Кобеляцького району, мешканець с. Пилиповичі Оржицького району Полтавської області, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

РИБКА Йосип Петрович, 1886 р., с. Біляки Кобеляцького району, мешканець с. Пилиповичі Оржицького району Полтавської області, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. постановила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

РИБЧИНСЬКИЙ Семен Йосипович, 1816 р., м. Кіровоград, українець, б/п, не працював. Заарештований 12.08.1937 р. за ст. 54-9 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Одеської області приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.08.1989 р.

РИСКАШ Іван Галактіонович, 1891 р., уродженець с. Вереміївка Чорнобаївського району мешканець м. Черкаси. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 07.04.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою прокурора Глобинської дільниці Полтавської області 06.07.1932 р. справу припинено.

РОГАЧЕНКО Соломія Артемівна, 1901 р., уродженка і мешканка с. Кищенці Маньківського району. Українка, малописьменна, б/п, працювала у колгоспі. Постановою ОН при НКВС СРСР від 21.04.1945 р. за директивою НКВС СРСР від 30.05.1942 р. вислана в Актюбінську область на п'ять років. Реабілітована 27.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

РОЄЦЬКИЙ Максим Олексійович, 1900 р., с. Петраківка Катеринопільского району, українець, служитель культу. Заарештований 07.09.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 03.03.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.07.1989 р.

РОЗСОХА (Россоха) Лука Кононович, 1907 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

РОЗСОХА Іван Павлович, 1908 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 10.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. постановила позбавити волі на 8 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

РОМАНЕНКО Степанида Омелянівна, 1913 р., уродженка с. Шабельники Чигиринського району, мешканка с. Бужин (Тіньківська сільрада) Чигиринського району, українка, колгоспниця, безпартійна. Постановою особливої наради НКВС 24.11.1945 р. заслана в Актюбінську область Казахської РСР на 5 років. Реабілітована прокурором Черкаської області 25.10.1991 р.

РОМАНІВСЬКА Віра Петрівна, 1906 р., уродженка с. Потворово Мінської області, мешканка м. Умань, росіянка, освіта середня педагогічна, тимчасово не працювала, безпартійна. Дата арешту відсутня. Постановою ОН при МДБ СРСР 01.03.1947 р. вислана у Актюбінську область на 5 років як член сім'ї засудженого за ст.ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

РОМАНОВ Михайло Федорович, 1914 р., м. Умань однойменного району. Українець, б/п, письменний, комірник ручного вантажу ст. Умань. Заарештований 02.01.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР (будучи напідпитку розбили бюст Леніна і порвали портрет Сталіна). ОН при НКВС СРСР 04.03.1935 р. ув'язнила в концтабір на п'ять років. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.05.1992 р.

РОМАНЩАК Петро Гаврилович, 1898 р., уродженець с. Покотилове Кіровоградської області, мешканець с. Велика Севастьянівка Христинівського району, українець, освіта вища, б/п, учитель середньої школи. Постановою трійки НКВС по Київській області 22.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 29.06.1989 р.

РОМАНЮК Микола Якович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Велика Севастьянівка Христинівського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 29.12.1928 за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 17.05.1929 р. ув'язнений в концтабір на три роки. Реабілітований 02.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

РОССОХА (Розсоха) Євлампій Васильович, с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 29.05.1930 р. в Лубнах (похований на міському цвинтарі в «тщательно замаскированной могиле») за рішенням трійки при колегії ДПУ УРСР від 17.05.1930 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

РУДЕНКО Андрій Дмитрович, 1877 р., с. Гончариха Катеринопільського району. Українець, б/п, освіта нижча, колгоспник. Заарештований 29.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 15.09.1937 р. ув'язнений на 10 р. у ВТТ. Реабілітований 30.06.1966 р. Черкаським обласним судом.

РУДЕНКО Гаврило Терентійович, 1889 р., с. Шабельники Чигиринського району, українець, початкова освіта, б/п, хлібороб. Заарештований в липні 1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 21.02.1932 р. вислала у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

РУДЕНКО Пилип Григорович, 1885 р., с. Ротмистрівка Смілянського району, мешканець с. Таганча Канівського району, українець, член ВКП(б), робітник Мартинівського цукрозаводу. Заарештований 24.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Інші дані відсутні.

РУДЕНКО Семен Арсентійович, 1882 р., с. Товста Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 17.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938р. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

РУДЕНКО Софія Петрівна, 1902 р., уродженка і мешканка с. Галаганівка Чигиринського району, українка, малописьменна, колгоспниця. Постановою ОН при НКВС СРСР 17.03.1945 р. вислана у Казахстан на 5 років, як член сім'ї засудженого за ст.ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 17.08.1991 р.

РУДЕНКО Федір Костянтинович, 1899 р. уродженець с. Шукайвода Христинівського району, мешканець

ст. Христинівка, українець, малописьменний, б/п, робітник 116-км. перегону Христинівка-Вапнярка. Заарештований 20.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС по Одеській області від 09.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.03.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 02.06.1989 р.

РУДИЙ Михайло Михайлович, 1902 р., с. Коритня Монастирищенського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 05.08.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 11.08.1937 р. Реабілітований 25.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

РУДИЙ Петро Іовичь, 1883 р., с. Вербувата Христинівського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 19.06.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ДПУ 14.10.1929 р. висланий на три роки у Північний край. Реабілітований прокурором Черкаської області 02.11.1993 р.

РУДКОВСЬКИЙ Володимир Костянтинович, 1884 р., уродженець м. Гродно, мешканець м. Христинівка, українець, освіта нижча, б/п, машиніст паровоза. Заарештований 15.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 02.01.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.07.1989 р.

РУДНИЦЬКИЙ Тимофій Микитович, 1890 р., с. Тальянки Тальнівського району. Українець, б/п, освіта вища, агроном. Заарештований 09.02.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою Уманського КОО ДПУ 30.03.1933 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

РУССО Микита Іванович, 1884 р., уродженець м. Кишинів (Молдова), мешканець м. Сміла однойменного району. Молдованин, б/п, малописьменний, технік на залізниці. Заарештований 17.04.1935р. за ст. 54-10 КК УРСР. Вироком спецколегії лінійного суду Південно-Західної залізниці від 09.09.1935 р. ув'язнений на шість років у ВТТ. Реабілітований у вересні 1991 р. прокурором Черкаської області.

РЯБЧИЧ Федосія Тимофіївна, 1900 р., с. Деренковець Корсунь-Шевченківського району. Українка, письменна, б/п, колгоспниця (при ній 2 дітей – Ганна Миколаївна – 1927 р., Олександра Миколаївна – 1925 р.). Взята підписка про невиїзд 27.10.1945 р. як членів сім'ї Рябчич Миколи Івановича, засудженого ВТ Черкаського гарнізону 16.07.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР до розстрілу. ОН при НКВС СРСР 27.10.1945 р. заслала всіх (трьох) в Актюбінську область на п'ять років з конфіскацією майна. Реабілітовані 22.06.1994 р. Рябчич Ф. Т., Рябчич О. М., Рябчич Г. М. прокурором Черкаської області.

РЯЗАНОВ Федір Денисович, 1882 р., с. Цибулів Монастирищенського району. Українець, письменний, б/п, вчитель. Заарештований 06.03.1928 р. за ст. 54-10 КК УРСР, заявив, що комуністи, поводячи себе «як дворяни гноблять селян». ОН при ОДПУ УРСР 18.05.1928 р. засланий на Урал на три роки. Реабілітований 13.04.1994 р. прокурором Черкаської області.

САБАЛЬ Василь Спиридонович, 1899 р., с. Гал-Зарудне (Галичина), мешканець м. Монастирище однойменного району, українець, початкова освіта, член ВКП(б), начальник Монастирищенського РВ НКВС. Заарештований 04.07.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-6, 54-11 КК УРСР (як член ПОВ). Розстріляний 04.11.1937 р. о 1.00 годині за постановою НКВС від 22.10.1937 р. Реабілітований ВП КВО 08.07.1989 р. Відновлений у членах ВКП(б) 22.12.1989 р. Черкаським обкомом КПУ.

САБИНСЬКИЙ Антін Густинович, 1878 р., м. Черкаси, (національність не вказана), письменний, б/п, непрацюючий. Заарештований 05.08.1919 р. Черкаська ЧК 11.08.1919 р. постановила розстріляти. Реабілітований 17.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

САВИЦЬКИЙ Іван Іванович, 1899 р., с. Нехайки Драбівського району, українець,

письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 07.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС по Харківській області 29.09.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.08.1989 р.

САВРАНСЬКА Марія Гаврилівна, 1921 р., уродженка і мешканка с. Лісове Тальнівського району, українка, безпартійна, колгоспниця. Постановою ОН при НКВС СРСР 20.05.1947 р. вислана у Казахстан на 5 років, як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 25.10.1991 р.

САВЧЕНКО Василь Микитович, 1907 р., м. Городище, українець, малописьменний, б/п, робітник рудника ім. Фрунзе в м. Кривий Ріг. Заарештований 06.05.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР як член контрреволюційної організації «Українська народна партія». Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 29.04.1931 р. ув'язнений умовно на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 26.06.1989 р.

САВЧЕНКО Іван Гордійович, 1910 р., уродженець і мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 01.10.1937 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС по Полтавській області від 13.01.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.06.1989 р.

САВЧЕНКО Терентій Тимофійович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Війтівка (нині с. Родниківка) Уманського району. Українець, б/п, малописьменний, із селян. Заарештований 24.12.1931 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Справу закрито за недоказаністю злочину.

САГУН Зіновій Дмитрович, 1910 р., уродженець і мешканець с. Сагунівка Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний, із селян. Заарештований 06.03.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою РВ КДБ від 05.04.1944 р. справу закрито, направлений в спецтабір НКДБ для фільтрації. Інших дані відсутні.

САДОВСЬКІ Марія Антонівна, 1923 р., уродженка м. Київ, мешканка с. Ладижинка Уманського району. Українка, освіта 10 класів, б/п, службовець. Заарештована 13.07.1948 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради МДБ СРСР 11.12.1948 р. ув'язнена на 10 років у ВТТ. Реабілітована 04.01.1994 р. прокурором Черкаської області.

САЄНКО Домна Танасівна, 1913 р., с. Побійна Жашківського району, українка, малописьменна, безпартійна, колгоспниця. Постановою особливої наради МДБ СРСР 20.05.1947 р. вислана в Казахстан на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст.ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР. Інші дані відсутні.

САЛО Полікарп Йосипович, 1909 р., уродженець і мешканець с. Копіювата Канівського району. Українець, б/п, малописьменний, тесля. Заарештований 14.02.1947 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. 30.06.1947 р. справу закрито у зв'язку із смертю в ДОПРі.

САЛОВ Петро Захарович, (дата народження відсутня), діловод. Заарештований 10.05.1919 р. Черкаська ЧК 16.07.1919 р. постановила розстріляти. Реабілітований 28.12.1992 р. прокурором Черкаської області.

САМАРСЬКА Ганна Максимівна, 1928 р., с. Попівка Смілянського району. Українка, б/п, письменна, колгоспниця. Заарештована 14.12.1946 р. згідно з директивою НКВС і Прокурора СРСР № 252 від 27.06.1942 р. ОН при МДБ СРСР від 20.05.1947 р. зіслала в Казахстан на п'ять років. Реабілітована 20.05.1992 р. прокурором Черкаської області.

САМАРСЬКА Уляна Олексіївна, 1903 р., с. Попівка Смілянського району. Українка, малописьменна, колгоспниця. Заарештована 14.12.1946 р. згідно з директивою НКВС і Прокурора СРСР № 252 від 27.06.1942 р. ОН при МДБ СРСР від 20.05.1947 р. зіслала в

Казахстан на п'ять років (при ній троє дітей). Реабілітована 16.10.1992 р. прокурором Черкаської області.

САМБОР Євгенія Костянтинівна, 1897 р., уродженка м. Київ, мешканка м. Черкаси. Росіянка, освіта середня, б/п, медсестра. Заарештована 10.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 27.11.1937 р. приречена до розстрілу. Розстріляна 10.12.1937 р. Реабілітована прокуратурою Черкаської області 23.11.1991 р.

САМБОР Ольга Костянтинівна, 1901 р., уродженка м. Київ, мешканка м. Златопіль. Українка, освіта середня, рахівник. Заарештована 20.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 27.11.1937 р. приречена до розстрілу. Розстріляна 10.12.1937 р. Реабілітована прокуратурою Черкаської області 04.04.1994 р.

САМБУРГ Іларіон Сергійович, 1898 р., уродженець м. Олександрівка, мешканець ст. Кам'янка Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний. Заарештований 07.01.1929 р. за ст. 54-13 КК УРСР. Постановою ОН ОДПУ від 10.05.1929 р. висланий у Архангельську область на 3 р. Про реабілітацію даних немає.

САМЕЛЮК Степан Семенович, 1888 р., с. В. Ташлик (Вінниччина), мешканець м. Умань, українець, малописьменний, безпартійний, робітник Уманського цегельного заводу. Заарештований 08.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний о 24 год. 26.10.1937 р. за рішенням трійки при УНКВС по Одеській області від 21.10.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.07.1989 р.

САМІЙЛЕНКО Порфирій Микитович, 1885 р., с. Топильна Шполянського району. Українець, б/п, малописьменний, бригадир будівельників. Заарештований 18.06.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС ув'язнений на 8 р. у ВТТ. Реабілітований 31.03.1966 р. Черкаським обласним судом.

САМОЙЛЕНКО Петро Юхимович, 1888 р., уродженець с. Борзна Прилуцького району Чернігівської області, мешканець с. Лубенці Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою трійки ДПУ УРСР 21.02.1932 р. висланий на три роки у Північний край. Реабілітований 27.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

САМОХВАЛОВ Костянтин Олексійович, 1908 р. уродженець м. Умань, мешканець м. Ленінград, українець, освіта середня, кол. член ВКП(б), військовослужбовець, заст. нач. ОВ НКВС Ленінградського ВО. Заарештований 16.08.1939 р. за ст.ст. 58-7, 58-11 КК РРФСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 02.09.1939 р. ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.05.1989 р.

САПАТИЙ Андрій Якович, 1919 р., уродженець с. Тальянки Тальнівського району. Українець, освіта середня, був членом ВЛКСМ, ветфельдшер, військовослужбовець. Заарештований 19.06.1945 р. за ст. 58-1 «б» КК РРФСР. Постановою ОН при МВД СРСР від 27.03.1946 р. ув'язнений на 10 років ВТТ. Реабілітований 18.10.1991 р. ВП ПУРВО.

САХАЦЬКА Настя Ільківна, 1899 р., с. Плескачівка Смілянського району, українка, домогосподарка, безпартійна. Заарештована 10.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 17.08.1937 р. ув'язнена у ВТТ на 10 р. Інші дані відсутні.

САХНО Іван Мамонтович, 1895 р., с. Квітки Корсунь-Шевченківського району. Українець, б/п, освіта 3 кл., табельник цукрозаводу. Заарештований 24.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ УНКВС ув'язнений на 10 р. Реабілітований 11.02.1965 р. Черкаським обласним судом.

САХНО Марія Юхимівна, 1910 р., уродженка і мешканка с. Крутьки Чорнобаївського району, українка, малописьменна, безпартійна, колгоспниця. з нею троє дітей. Постановою особливої наради НКВС СРСР 20.05.1944 р. вислана в Казахстан на 5 р.

як член сім'ї засудженого за ст.ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.09.1991 р.

САХНО Софія Григорівна, 1911 р., с. Квітки Корсунь-Шевченківського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Постановою особливої наради НКВС 05.01.1946 р. заслана в Актюбінську область на 5 років. Реабілітована 17.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

САХНОВСЬКИЙ Борис Григорович, 1898 р., с. Крутьки Чорнобаївського району, українець, середня освіта, б/п, учитель школи. Заарештований 15.10.1930 р. (стаття не вказана). Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 14.12.1930 р. вислала на Північ на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.10.1989 р.

САЧОК Каленик Ісакович, 1884 р., с. Ребедайлівка Кам'янського району, українець, письменний, б/п, одноосібник. Заарештований 01.01.1921 р. за підозрою в бандитизмі. Судтрійка при Кременчуцькій Губчека 06.02.1921 р. постановила розстріляти протягом 24 годин. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.09.1991 р.

СВЕРДЕЛ Ілля Демидович, 1898 р., с. Соболівка Шполянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 14.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС і прокурора СРСР 18.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Реабілітований 10.09.1968 р. Верховним Судом УРСР.

СВИД Василь Михайлович, 1899 р., уродженець с. Полонисте Підвисоцького району Кіровоградської області. Мешканець с. Цибулів Монастирищенського району. Українець, б/п, освіта середня, службовець. Заарештований 08.04.1931 р. за ст. 54-4 КК УРСР. Постановою прокурора Уманської дільничної прокуратури від 23.091931 р. справу припинено.

СВИСТ Дмитро Григорович, 1904 р., уродженець і мешканець с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на три роки умовно. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

СВИСТУН Павло Прокопович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Баландине Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, із селян-середняків, тесля. Заарештований 27.10.1947 р. за ст. 73, ч. 3 КК УРСР. 07.01.1953 р. нач. УМДБ по Кіровоградській області кримінальну справу призупинив.

СВІДЕРСЬКІЙ Франц Іванович, 1884 р., с. Лоташеве Катеринопільського (нині Тальнівського) району. Поляк, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 13.05.1938 р. Катеринопільським РВ НКВС за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС засуджений до розстрілу. Вирок виконано 03.10.1938 р. Реабілітований 14.11.1966 р. Черкаським обласним судом.

СВІДЕРСЬКІЙ Ян Андрійович, 1882 р., с. Лоташеве Катеринопільського (нині Тальнівського) району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 13.05.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС від 25.10.1938 р. засуджений до розстрілу. Реабілітований 14.11.1966 р. Черкаським обласним судом.

СВІНЦИЦЬКА Марія Яківна, 1904 р., с. Івахни Монастирищенського району, українка, колгоспниця, безпартійна. Постановою особливої наради НКВС СРСР 09.03.1946 р. вислана в Казахстан на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.10.1991 р.

СЕЗОНЕНКО Максим Семенович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований у вересні 1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою судової

трійки при колегії ДПУ УРСР 21.02.1932 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

СЕЛЕЗЕНЬ Євген Мамонтович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Медведівка Чигиринського району, українець, малописьменний, безпартійний, кухар на ст. Знам'янка. Заарештований 20.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС приречений до розстрілу. Розстріляний 25.08.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.10.1991 р.

СЕМЕНЕЦЬ Секлета Карпівна, 1896 р., с. Плешкані Золотоніського району, українка, малописьменна, безпартійна, колгоспниця. Постановою особливої наради НКВС СРСР 10.02.1945 р. вислана в Казахстан на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст.ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 26.11.1991 р.

СЕМЕНОВ Іван Лук'янович, 1903 р., с. Лубенці Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою трійки ДПУ УРСР 21.02.1932 р. висланий на три роки у Північний край. Реабілітований 27.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

СЕМЕНОВ Леонтій Ферапонтович, 1902 р., с. Лубенці Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою трійки ДПУ УРСР 21.02.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований 27.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

СЕМЕНОВ Сава Захарович, 1871 р., с. Лубенці Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою трійки ДПУ УРСР 21.02.1932 р. позбавлений волі на три роки ВТТ. Реабілітований 27.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

СЕМЕНОВА Ядвіга Наполеонівна, 1875 р., уродженка м. Бельск (Литва), мешканка м. К-Шевченківський, полячка, освіта домашня, б/п, домогосподарка. Заарештована 09.10.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 05.11.1937 р. приречена до розстрілу. Розстріляна 24.11.1937 р. Реабілітована ВП КВО 13.06.1989 р.

СЕНЬ Петро Данилович, 1907 р., с. Мехедівка Драбівського району, українець, незакінчена вища освіта, б/п, бухгалтер. Заарештований в 1930 р. за ст. 54-6 КК УРСР (нелегальний перехід кордону). Розстріляний 24.03.1931 р. за постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 14.03.1931 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.06.1989 р.

СЕРГІЄЧКО Володимир Дмитрович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Райгород Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, із селян, працював на залізниці. Заарештований 29.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням трійки УНКВС по Одеській області від 03.12.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. 05.05.1939 р. нач. ОДТО прийнято рішення з-під варти звільнити.

СЕРДЮК Іван Кирилович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Худяки Черкаського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 02.11.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 18.01.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований 21.11.1992 р. Генеральним прокурором України.

СЕРДЮК Степан Семенович, 1872 р., уродженець і мешканець с. Піщане Золотоніського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 03.09.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ СРСР від 03.09.1929 р. ув'язнений на три роки концтабору. Реабілітований 13.04.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

СЕРЕДА Петро Данилович, 1910 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на п'ять років умовно. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

СЕРЕДА Федір Данилович, 1908 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на п'ять років умовно. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

СИВКО Людвіг Петрович, 1908 р., с. Красносілка Коростишівського району Житомирської області, мешканець с. Сигнаївка Шполянського району, поляк, середня освіта, б/п, учитель місцевої школи. Заарештований 14.10.1937 р. (30.09.1937) за ст. 54-6 КК УРСР. Розстріляний 13.11.1937 р. о 2 год. за рішенням НКВС СРСР від 29.10.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 18.05.1989 р.

СИДЕНКО Макар Георгійович, 1889 р., с. Цвітне (нині Олександрівського району Кіровоградської області). Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований у вересні 1928 р. за ст.ст. 58-41, 58-2 КК РРФСР. Постановою ДПУ 10.06.1929 р. ув'язнений на 10 р. концтаборів. Реабілітований 31.05.1994 р. прокурором Черкаської області.

СИДЕНКО Сильвестр Георгійович, 1896 р., с. Цвітне (нині Олександрівського району Кіровоградської області). Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований у вересні 1928 р. за ст.ст. 58-41, 58-2 КК РРФСР. Постановою ДПУ 10.06.1929 р. ув'язнений на 10 р. концтаборів. Реабілітований 31.05.1994 р. прокурором Черкаської області.

СИДОРЕНКО Данило Митрофанович, 1900 р. с. Мокра Калигірка Катеринопільського району, українець, початкова освіта, б/п, хлібороб. Заарештований 24.12.1920 р. як учасник політбанди Гризла. Слідчий ОВ ст. Бобринська Південно-Західної залізниці запропонував розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.08.1991 р.

СИДОРЕНКО Дарія Прокопівна, 1902 р., уродженка і мешканка с. Квітки К.Шевченківського району, українка, малописьменна, безпартійна, колгоспниця. Дата арешту не вказана. Постановою особливої наради МДБ СРСР від 11.12.1946 р. вислана в Казахстан (Актюбінська область) на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст.ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 25.12.1991 р.

СИДОРЕНКО Іван Ферапонтович, 1874 р., х. Сабодани Оржицького району Полтавської області, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 29.10.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 14.06.1932 р. засланий на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.06.1989 р.

СИДОРЕНКО Панас Іванович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Попівка Смілянського району. Українець, б/п, малописьменний. Заарештований 04.07.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням КОУ НКВС від 01.09.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 08.09.1938 р. Реабілітований 02.09.1969 р. Черкаським обласним судом.

СИДОРЕНКО Федір Петрович, 1884 р., уродженець с. Великі Сорочинці Полтавської області. Мешканець с. Багва Маньківського району. Українець, б/п, освіта нижча, службовець. Заарештований 12.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 13.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 04.05.1938 р. Реабілітований 04.11.1968 р. Черкаським обласним судом.

СИДОРЕЦЬ Іван Семенович, 1920 р., уродженець і мешканець с. Безпальче Драбівського району. Українець, освіта середня, б/п, червоноармієць. Заарештований 11.02.1942 р. за ст. 58-1 «б» КК РРФСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 09.09.1942 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований 13.03.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

СИДОРОВИЧ Микола Болеславович, 1912 р. уродженець ст. Сухоліси Вінницької області, мешканець м. Сміла, ст. ім. Тараса

Шевченка, українець, освіта 7 класів, б/п, електромеханік. Заарештований 04.03.1938 р. за ст.ст. 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Одеської області 29.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 07.10.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

СИЗОНЕНКО Іван Степанович, 1899 р., с. Сазоне Богодухівського району (Харківщина), українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 30.05.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР 16.08.1929 р. постановила ув'язнити в концтабір на три роки (в 1925 р. був засуджений за контрреволюційну діяльність). Реабілітований прокурором Черкаської області 17.02.1994 р.

СИНЕК Ядвига Гнатівна, 1899 р., уродженка с. Жидьки (Литва), мешканка с. Вільшана Городищенського району, полячка, робітниця, безпартійна. Заарештована 18.11.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 15.12.1937 р. приречена до розстрілу. Розстріляна 26.12.1937 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 13.07.1989 р.

СИНЯЧЕНКО Микола Борисович, 1915 р., с. Змагайлівка (нині в с. Червона Слобода) Черкаського району, українець, б/п, червоноармієць. Заарештований 14.10.1944 р. за ст. 206-4 КК УРСР. 04.04.1945 р. начальник Черкаського МВ НКВС направив у спецтабір м. Сталіно для фільтрації.

СИРИЦЯ Гнат Петрович, 1886 р., с. М. Севастянівка Христинівського району. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 02.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР за те, що виступав проти колективізації. Особлива нарада при ОДПУ УРСР 12.07.1929 р. зіслала в концтабір на три роки. Реабілітований 01.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

СИРИЦЯ Гнат Петрович, 1886 р., с. Мала Севастянівка Христинівського району, мешканець с. Єрки Катеринопільського району, українець, із «глитаїв», початкова освіта, б/п, головний кондуктор ст. Звенигородка. Заарештований 22.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 04.01.1938 р. о 24 год. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 31.10.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.07.1989 р.

СИРОТЕНКО Пантелій Кіндратович, 1923 р., уродженець і мешканець с. Білозір'я Черкаського району. Українець, б/п, освіта 6 кл., шофер. Заарештований 11.03.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. 31.03.1944 р. постановою НКВС справу передано в спецтабір НКВС для фільтрації.

СИТНИК Кузьма Гордійович, 1875 р., місце народження не вказано, мешканець с. Степанки Черкаського району, українець, малописьменний, б/п. Заарештований 07.08.1919 р. за звинуваченням в контрреволюційній діяльності. 11.08.1919 р. постановою Черкаської ЧК засуджений до розстрілу. Реабілітований 29.12.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

СИТНИК Марія Максимівна, 1913 р., с. Кантакузівка Драбівського району, українка, колгоспниця, безпартійна. Постановою особливої наради НКВС СРСР 05.01.1946 р. вислана в Казахстан на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст.ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 28.12.1991 р.

СИТНИК-ПОМОЙНИЦЬКА Наталія Павлівна, 1917 р., уродженка і мешканка смт. Катеринопіль Катеринопільського району. Українка, малописьменна, б/п, колгоспниця. Заарештована 24.09.1945 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «б» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 24.09.1945 р. вислана в Казахстан на п'ять років. Реабілітована 17.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

СІКОРСЬКА Софія Йосипівна, 1908 р., уродженка с. Вороновиці Вінницької області. Мешканка м. Кам'янка. Полячка, освіта середня, зав. лабораторією спиртзаводу. Заарештована 12.02.1938 р. Кам'янським РВ НКВС за ст. 54-6 КК УРСР. Начальником Кам'янського РВ НКВС 28.08.1938 р. справу припинено.

СІЧКАР Гаврило Хрисантович, 1872 р., уродженець і мешканець с. Соколівка Жашківського району. Українець, малописьменний, б/п, куркуль. Дата арешту не вказана. Звинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 26.07.1929 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований у вересні 1992 р. прокуратурою Черкаської області.

СКВОРЦОВ Давид Ксенофонтович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Лозуватка Шполянського району, українець, малописьменний, безпартійний, розкуркулений, без певного місця роботи. Заарештований 27.03.1934 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 23.05.1934 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.07.1989 р.

СКЛЯНКО Кирило Федорович, 1882 р., с. Ільковичі Сокольського повіту (Західна Україна), мешканець с. Мойсинці (нині с. Придніпровське) Чорнобаївського району, середня освіта, із селян, середняк, б/п, директор місцевої школи. Заарештований 02.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 14.11.1937 р. о 01.20 год. за рішенням НКВС СРСР від 02.11.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 18.07.1989 р.

СКЛЯР Григорій Йосипович, 1893 р., с. Вознесенське Золотоніського району, українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 13.06.1929 р. за ст. 58-8 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ висланий на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.09.1994 р.

СКОРОХОД Василь Миколайович, 1890 р., уродженець с. Михайлівка Драбівського району, мешканець с. Піщане Золотоніського району. Українець, освіта середня, вчитель н/ш, бувший член ВКП(б). Заарештований 10.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області від 09.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 01.06.1938 р. Реабілітований 31.08.1957 р. Черкаським обласним судом.

СКРИННИК Василь Гаврилович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Білозір'я Черкаського району, українець, освіта незакінчена вища, б/п, працював у м. Сміла зав. хірургічним відділенням лікарні. Заарештований 24.06.1944 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії НКВС СРСР від 10.03.1945 р. ув'язнений у ВТТ на вісім років. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.05.1989 р.

СКРИННИК Павло Федорович, 1902 р., с. Темне Уманського району (нині с. Червоне Гайворонського району Кіровоградської області), українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 08.03.1929 р. за ст. 56-21 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 16.08.1929 р. висланий у Казахстан на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.02.1994 р.

СКРИПНИК Хома Гаврилович, 1876 р., уродженець і мешканець с. Лозуватка Шполянського району, українець, малописьменний, б/п, розкуркулений, без певного роду занять. Заарештований 27.03.1934 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 23.05.1934 р. ув'язнений у ВТТ на три роки умовно, з-під варти звільнений.

СКУЛЬСЬКИЙ Михайло Герасимович, 1899 р., уродженець с. Берестечко, мешканець м. Умань. Єврей, малописьменний, б/п, не працюючий. Заарештований 20.03.1929 р. за ст.ст. 58-6 і 81 КК РРФСР. Постановою колегії ОДПУ від 08.07.1929 р. ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 05.09.1991 р.

СКУС Ілля Сергійович, 1905 р., с. Бабанка Уманського району. Українець, б/п, письменний, рахівник, завідуючий приміської каси Бабанського району. Заарештований 02.04.1938 за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Начальник Бабанського РВ НКВС 05.03.1939 р. справу припинив, з-під варти звільнив у зв'язку з тим, що приналежність до контрреволюційної організації і проведення антирадянської організації «не доказано».

СЛАВИНСЬКИЙ Олександр Андрійович, 1890 р., уродженець м. Горохів Волинської області. Мешканець м. Умань, б/п, освіта 4 класи, бухгалтер радгоспу. Заарештований 02.04.1931 р. за ст.ст. 54-11, 54-2 КК УРСР. прокурором Київського оперативного сектору ДПУ від 22.07.1931 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

СЛЕДЗИНСЬКА Ліна Людвигівна, 1884 р., уродженка м. Ельбинг (Німеччина), мешканка м. Сміла, німкеня, освіта нижча, б/п, робітниця. Заарештована 12.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії НКВС СРСР 04.12.1937 р. ув'язнена у ВТТ на 10 років. Реабілітована прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

СЛИВЕНКО Марфа Іванівна, 1892 р., уродженка с. Іскрене, мешканка с. Лозуватка Шполянського району. Українка, б/п, письменна, колгоспниця. Заарештована 09.06.1944 згідно з директивою НКВС і Прокурора СРСР № 252 від 27.06.1942 р. ОН при НКВС СРСР від 20.10.1945 р. зіслала на 5 років в Актюбінську область. Реабілітована 18.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

СЛИНЧЕНКО Юхим Іванович, 1894 р., с. Озірна Звенигородського району, українець, письменний, б/п, робітник Звенигородської МТС. Заарештований в лютому 1933 р. за ст. 54-7 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 02.07.1933 р. позбавила волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.08.1989 р.

СЛИНЬКО Максим Андрійович, 1900 р., уродженець і мешканець х. Слиньки Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Звинувачувався за ст. 64 КК УРСР. Постановою прокурора по суднагляду від 20.04.1927 р. справу закрито.

СЛИНЬКО Марія Лавронівна, 1906 р., смт. Лисянка. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Постановою особливої наради НКВС 24.09.1945 р. заслана в Актюбінську область на 5 років за директивою НКВС СРСР від 30.05.1942 р. Реабілітована 19.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

СЛІСАРЕНКО Андрій Трохимович, 1877 р., уродженець і мешканець с. Медведівка Чигиринського району. Українець, б/п, освіта середня, фельдшер. Заарештований 16.03.1932 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою уповноваженого СПО від 21.08.1932 р. з-під варти звільнений.

СЛІСАРЕНКО Віктор Ілліч, 1897 р., уродженець с. Верхнячка Христинівського району, мешканець смт. Чорнобай. Українець, б/п, освіта середня, вчитель. Заарештований 10.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 55-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавської області 21-23.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.04.1938 р. Реабілітований президією Черкаського обласного суду 13.03.1958 р.

СЛІСАРЧУК Петро Митрофанович, 1892 р.. уродженець і мешканець с. Верхнячка Христинівського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний, тесля. Заарештований 11.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 10.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 07.06.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.10.1991 р.

СЛІСАРЧУК Пилип Митрофанович, 1899 р.. уродженець і мешканець с. Верхнячка Христинівського району, українець, малописьменний, хлібороб, безпартійний, тесля. Заарештований 11.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області. приречений до розстрілу. Розстріляний 07.06.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.10.1991 р.

СЛОБОДЯНИК Параска Михайлівна, 1913 р., уродженка і мешканка смт. Катеринопіль однойменного району. Українка, б/п, малописьменна, працювала вантажником на залізниці ст. Звенигородка. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 24.09.1945 р. вислана в Казахстан на 5 років за директивою

НКВС СРСР від 30.05.1942 р. Реабілітована 27.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

СЛОБОДЯНЮК Мирон Макарович, 1898 р., с. Тальянки Тальнівського району, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 14.03.1921 р. за контрреволюційну діяльність. Постановою Уманської НК ув'язнений у концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.04.1992 р.

СЛОТВИНСЬКИЙ Іван Васильович, 1900 р., с. Нерубайка Олександрівського району Кіровоградської області. Заарештований 14.07.1919 р. Постановою Черкаської повітової ЧК приречений до розстрілу 16.07.1919 р. Реабілітований 02.11.1993 р. прокурором Черкаської області.

СМАГЛІЙ Параска Хомівна, 1923 р., уродженка і мешканка с. Дудницьке Київської області (нині с. Мошни Черкаського району). Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Постановою ОН при НКВС СРСР від 17.03.1945 р. вислана в Казахстан на 5 років за директивою НКВС СРСР від 30.05.1942 р. Реабілітована 29.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

СМАЛЬ Дмитро Максимович, 1910 р., уродженець і мешканець с. Стецівка Чигиринського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 20.11.1932 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 05.01.1933 р. ув'язнений на десять років концтабору. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 23.12.1991 р.

СМІЛЯНЕЦЬ Іван Дорофійович, 1882 р., с. Кам'яний Брід Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.11.1937 р. Лисянським РВ НКВС за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС і прокурора СРСР від 01.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 17.12.1937 р. Реабілітований 28.10.1958 р. Верховним Судом УРСР.

СМОВЖ Василь Миколайович, 1907 р., с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, хлібороб, колгоспник, безпартійний. Заарештований за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 04.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.02.1992 р.

СМОВЖ Григорій Миколайович, 1904 р., с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, хлібороб, колгоспник, безпартійний. Заарештований за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 04.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.10.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.02.1992 р.

СМОВЖ Іван Миколайович, 1899 р., с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, хлібороб, колгоспник, безпартійний. Заарештований за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 04.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.10.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.02.1992 р.

СМОВЖ Каленик Миколайович, 1902 р., с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, хлібороб, колгоспник, безпартійний. Заарештований за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 04.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.02.1992 р.

СМОВЖ Петро Миколайович, 1900 р., с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, хлібороб, колгоспник, безпартійний. Заарештований за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 04.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.02.1992 р.

СМОКТІЙ Влас Миколайович, 1875 р., с. Гусакове Звенигородського району. Українець, б/п, розкуркулений. Заарештований 22.08.1932 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою Звенигородського РВ КОУ ДПУ від 24.06.1933 р. слідчу справу припинено.

СНІСАРЕНКО Леонтій Федорович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Мокра Калигірка Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 07.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 28.04.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 03.05.1938 р. Реабілітований 13.01.1958 р. Черкаським обласним судом.

СНОБКО Михайло Маркович. 1908 р., уродженець смт. Олександрівка Кіровоградської області, мешканець Сахалінського прикордонного загону ОДПУ, українець, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Заарештований 08.05.1933 р. за ст. 58-19 КК РРФСР. Постановою судової трійки і ОДПУ ДВК від 16.05.1933 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.08.1989 р.

СОБОЛЕВСЬКА Павлина Рохівна, 1910 р., с. Бурти Вінницької області, мешканка м. Умань, полячка, середня освіта, мотористка цегельного заводу НКШС. Заарештована 28.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при НКВС СРСР 02.01.1938 р. ув'язнена у ВТТ на 8 років. Померла у Кіровоградській тюрмі 20.09.1939 р.

СОКИРСЬКИЙ Агапій Оксентійович, 1901 р., с. Полянецьке Уманського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 22.07.1921 р. за участь у політбанді. Уманська повітова ЧК ув'язнила у концтабір на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.07.1991 р.

СОКОЛАН Олексій Іванович, 1894 р., с. Залевки Смілянського району, українець, конторник роз'їзду Софіївка. Заарештований 18.10.1930 р. за ст. 54-13 КК УРСР. Постановою судової трійки ДПУ УРСР 13.01.1931 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 02.06.1989 р.

СОКОЛЮК Іван Матвійович, 1894 р., м. Могилів-Подільський, мешканець ст. Цвіткове Городищенського району, українець, малописьменний, безпартійний, пом. начальника ст. Цвіткове. Заарештований 03.02.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Розстріляний 19.10.1938 р. за рішенням трійки при УНКВС по Одеській області від 29.09.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 27.07.1989 р.

СОКОРЕНКО Свирид Якович, 1898 р., с. Самгородок Смілянського району, українець, малописьменний, безпартійний, бригадир 17 дистанції Одеської залізниці. Заарештований 26.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при УНКВС по Одеській області вирішила розстріляти. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

СОЛОМ'ЯНИЙ Данило Павлович, 1899 р., с. Іскрене Шполянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 10.07.1957 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС ув'язнений на 10 р. Реабілітований 14.12.1966 р. Черкаським обласним судом.

СОЛОНЕНКО Микита Іванович, уродженець Волинської губернії. мешканець с. Шендерівка Корсунь-Шевченківського району, українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 14.03.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Справу припинено, з-під варти звільнений 01.07.1938 р.

СОЛОПАЙ Олександр Григорович, 1899 р., уродженець с. Телишівка Білоцерківського району Київської області, мешканець м. Черкаси, українець, освіта нижча, зав. поштою в Соснівському районі м. Черкас. Заарештований 15.10.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки ДПУ УРСР 20.12.1930 р. ув'язнений на 10 років. 18.05.1931 р. цю постанову відмінено. Ув'язнення замінено на 5 р. заслання у Північний

край. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.07.1989 р.

СОПРУН Свирид Якович, 1903 р., с. Мошни Черкаського району, українець, б/п, колгоспник. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

СОСА Андрій Лукович, 1905 р., с. Жовнине Чорнобаївського району, українець, б/п, хлібороб. Заарештований 04.07.1937 р. за ст. 54-10 ч. I КК УРСР. Постановою особливої трійки НКВС Харківської області 19.08.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.08.1989 р.

СПЕКТР Шмуль-Мойше Мордкович, 1904 р., уродженець м. Умань. Єврей, письменний, кочегар. Заарештований 17.01.1937 р. за ст.ст. 54-11, 54-2, 54-10 КК УРСР. Постановою прокурора Уманського району 23.03.1939 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

СТАДНИК Іван Давидович, 1911 р., с. Білозір'я Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний. Заарештований 25.10.1943 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою нач. управління КДБ від 28.04.1944 р. справу припинено, з-під варти звільнений і направлений у фільтраційний табір № 240 м. Сталіно (нині м. Донецьк).

СТАРОВ Назар Андрійович, 1898 р., уродженець с. Вергуни Черкаського району, мешканець с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований в жовтні 1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11. 54-10 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 21.02.1932 р. ув'язнений на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

СТАРОДУБ Євпатій Степанович, 50 років, с. Дмитрушки Уманського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 09.03.1921 р. за доносом про контрреволюційну діяльність. Відділ 10 революційного ВТ КВО при 45 стрілецькій дивізії в м. Умані іменем Російської Федерації справу припинено, з-під варти звільнений.

СТАРОДУБ Яків Єфремович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Хлистунівка Городищенського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР Київської області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

СТАСЕНКО Михайло Миколайович, 1868 р., уродженець м. Київ, мешканець м. Черкаси, українець, б/п, комірник водолікарні. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

СТАСЮК Остап Пилипович, 1881 р., уродженець і мешканець с. Половинчик Монастирищенського району, українець, малописьменний, б/п, середняк, хлібороб. Заарештований 10.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 12.07.1929 р. ув'язнений в концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в серпні 1992 р.

СТАХНЕВИЧ Станіслав Кайтанович, 1913 р., уродженець с. Шуляки Жашківського району, мешканець м. Севастополь, поляк, б/п, курсант морехідного училища. Постановою трійки НКВС 28.11.1937 р. приречений до розстрілу за ст. 58-6 КК РРФСР. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.11.1991 р.

СТЕБЛИНА Іван Сергійович, 1895 р., с. Адамівка Чигиринського району, українець, малописьменний, б/п, коваль колгоспу. Заарештований в лютому 1931 р. за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 20.08.1931 р. ув'язнений на 5 років.

Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

СТЕЖКО Омелян Дем'янович, 1896 р., х. Петрівка Христинівського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 03.12.1937 р. РВ НКВС за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Вінницької області від 07–09.12.1937 р. ув'язнений на 10 р. Реабілітований 08.06.1965 р. Черкаським обласним судом.

СТЕНИК Семен Євдокимович, с. Гладківщина Золотоніського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 05.04.1938 р. Золотоніським РВ НКВС за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Полтавської області засуджений до розстрілу. Розстріляний 01.06.1938 р. Реабілітований 12.12.1974 р. Черкаським обласним судом.

СТЕПАНЧУК Трохим Петрович, 1890 р., с. Вознесенське Золотоніського району, українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 13.06.1929 р. Постановою особливої наради ОДПУ позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.09.1994 р.

СТЕПОВИЙ Прокіп Федорович, 1896 р. с. Тальянки Тальнівського району, українець, б/п, хлібороб. Заарештований 14.03.1921 р. Постановою Уманської ЧК 23.04.1921 р. ув'язнений у концтабір на три роки за контрреволюційну діяльність. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.04.1992 р.

СТЕПУРА (Стипура) Степан Пилипович, 1885 р., с. Зелена Діброва Городищенського району, українець, письменний, б/п, хлібороб-експортник. Заарештований 07.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Судтрійка при колегії ДПУ УРСР 13.03.1930 р. зіслала на Північ на п'ять років. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.04.1990 р.

СТЕФАНОВСЬКИЙ Микита Петрович, 1906 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2. 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. постановила розстріляти. Розстріляний в Лубнах 29.05.1930 р. «Труп предан земле на местном кладбище. Могила тщательно замаскирована». Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

СТЕФКО Сигізмунд Михайлович, 1910 р., уродженець с. Тарнава Монастирищенського району, мешканець м. Черкаси, поляк, малописьменний, колишній чл. ВКП(б), цукровар, на час арешту військовослужбовець в/ч 4978. Заарештований 07.07.1938 р. за ст. 54-1 п. «б» і 54-11 КК УРСР. Постановою облуправління НКВС по Київській області 28.05.1939 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

СТЕЦЮРА Ганна Павлівна, 1899 р., уродженка і мешканка с. Вільшана Городищенського району, українка, малописьменна, безпартійна, колгоспниця. Дати арешту немає. Постановою ОН при МДБ СРСР 01.12.1946 р., вислана у Актюбінську область на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст.ст. 54-1 «а», 54-1 «б» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 25.12.1991 р.

СТИРНО Олександр Карлович, 1905 р., уродженець м. Ліазно Вітебської області, мешканець м. Золотоноша. Латиш, б/п, освіта середня технічна, службовець. Заарештований 11.03.1938 р. Київським ОДТО за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС від 24.10.1938 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 26.10.1938 р. Реабілітований 08.06.1965 р. Черкаським обласним судом.

СТОГНІЙ Павло Федорович, 1899 р., с. Гнилець Звенигородського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 17.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований 02.07.1959 р. Черкаським обласним судом.

СТОЛЬНІКОВ Борис Сергійович, 1921 р., уродженець м. Сталінграда. Росіянин, освіта 4 класи, б/п, військовослужбовець. Заарештований 21.06.1945 р. за ст. 58-1 «б» КК РРФСР. Постановою ОН при МВД СРСР від 27.03.1946 р. ув'язнений на 10 років ВТТ. Реабілітований 18.10.1991 р. ВП ПУРВО.

СТОРОЖЕНКО Іван Васильович, 1906 р., уродженець с. Катеринівка Кам'янського району, мешканець м. Київ, українець, освіта неповна середня, б/п, червоноармієць. Заарештований в серпні 1930 р. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 03.01.1931 р. ув'язнений на 8 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1989 р.

СТОРЧЕВИЙ Яків Якович, 1890 р., с. Орловець Городищенського району, українець, початкова освіта, б/п, тесля Городищенського цукрозаводу. Заарештований 17.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. ОН при НКВС СРСР ув'язнила на 8 р. у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.03.1989 р.

СТРЕЛЬЧЕНКО Феодосій Зосимович, 1891 р., с. Шабельники Чигиринського району, українець, малописьменний, георгіївський кавалер, хлібороб. Заарештований в липні 1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 21.02.1932 р. зіслала на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

СТРЕМІЛЕНКО Петро Гнатович, 1903 р., м. Черкаси. Українець, червоноармієць батареї ПТО-202 81 стрілецької дивізії. Заарештований 15.07.1942 р. Розстріляний 15.07.1942 р. за ст. 54-1 «а». Реабілітований військовим прокурором 31.01.1995 р.

СТРИЖЕВСЬКИЙ Мордко Кельманович, 1898 р., уродженець і мешканець м. Монастирище, єврей, малописьменний, колишній член ВКП(б), працював заготівельником. Заарештований 20.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 09.02.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 26.03.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.05.1989 р.

СТРИЧЕЛЯ Сергій Савович, 1899 р., с. Березняки Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, майстер цеху ПРЗ. Заарештований 12.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при УНКВС по Одеській області 03.12.1937 р. ув'язнила у ВТТ на 10 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.12.1989 р.

СТРОК Петро Дмитрович, 1898 р., с. Видюг (Польща), мешканець с. Новоселиця Катеринопільського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 12.05.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. ОН при НКВС СРСР 09.10.1938 р. ув'язнила у ВТТ на 8 р. Реабілітований прокурором Черкаської області.

СТРОЧЕЦЬКИЙ Платон Сергійович, 1892 р. уродженець і мешканець с. Медведівка Чигиринського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 16.09.1950 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Визначенням ВТ військ МВС Кіровоградської області 01.02.1951 р. справу припинено у зв'язку зі смертю.

СТУПЕЦЬ-СТУПНИЦЬКИЙ Микола Михайлович, 1902 р. уродженець с. Желець (Галичина), мешканець м. Шпола, українець, малописьменний, б/п, слюсар Шполянського цукрозаводу. Заарештований 12.08.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 04.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 18.12.1937 р. Реабілітований ВП КВО 13.06.1989 р.

СУДЕНКО Карпо Лукович, 1881 р., с. Василиця Черкаського району, українець, освіта середня, б/п. Заарештований 15.10.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки ДПУ УРСР 20.10.1930 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.07.1989 р.

СУКАЧ Матвій Андрійович, 1899 р., с. Скнилів Золочівського району Львівської області, мешканець с. Радчиха Катеринопільського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник колгоспу

«Революційний шлях». Заарештований 23.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 12.02.1938 р. о 24 год. за постановою НКВС СРСР від 19.01.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.03.1989 р.

СУЛИГА Сергій Силович, 1899 р., с. М. Севастянівна Христинівського району. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 10.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР зіслала в концтабір на три роки, бо виступав проти колективізації і заявив, що «Москва пригнічує Україну, оббирає податками». Реабілітований 01.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

СУШКО Марія Вікторівна, 1909 р., уродженка і мешканка с. Ірклиїв Чорнобаївського району, українка, малописьменна, колгоспниця, з нею двоє дітей. Постановою ОН при НКВС СРСР 11.12.1944 р. вислана в Казахстан на 5 років з конфіскацією майна як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.03.1992 р.

ТАГЕР Ріва Мойсеївна, 1910 р., уродженка м. Джанкой Кримської АРСР, без певного місця проживання, єврейка, неписьменна, б/п, без роботи. Заарештована 08.03.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою управління НКДБ по Київській області 16.01.1945 р. з-під варти звільнена. Справу припинено.

ТАЛАБКО Никифір Онуфрійович, 1904 р., уродженець с. Нараська Вінницької області, мешканець с. Городецьке Уманського району, українець, малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 09.07.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Рішенням трійки при КОУ НКВС УРСР 30.08.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.09.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 29.09.1962 р.

ТАЛАН Пантелеймон Полікарпович, 1903 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ТАЛАН Филимон Степанович, 1893 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. постановила розстріляти. Розстріляний у Лубнах 29.05.1930 р. «Труп предан земле на местном кладбище в одежде, в которой прибыл с ДОПРа. Могила тщательно замаскирована». Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ТАНЬКО Володимир Несторович, 1878 р., уродженець і мешканець с. Топильна Шполянського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 14.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою окружного прокурора Шевченківського округу 25.04.1930 р. справу припинено.

ТАРАМБУЛА Ярема Семенович, 1903 р., уродженець с. Роги, мешканець с. Соколівка Жашківського району, українець, з 1932 по 1937 рр. член ВКП, голова колгоспу. Заарештований 04.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 16.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 27.09.1960 р.

ТАРАН Панас Назарович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Воронівка Городищенського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН УНКВС по Київській області 03.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 20.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 17.07.1990 р.

ТАРАН Федір Якович, 1878 р., уродженець і мешканець с. Вороне Жашківського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 30.10.1937 р. за

ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 05.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.11.1989 р.

ТАРАНДУШКА Антін Олександрович, 1900 р., уродженець с. Мельники, мешканець с. Червонохиженці Чорнобаївського району, українець, 7 класів освіти, б/п, ветлікар. Заарештований 25.10.1943 р. за ст. 58-7 КК РРФСР. Постановою УНКДБ Полтавської області 17.04.1944 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ТАРАНЕНКО Андрій Федорович, 1875 р., уродженець с. Верещаки Лисянського району, мешканець с. Мартинівка Канівського району, українець, із селян, грабар при Мартинівському цукрозаводі. Заарештований 17.09.1937 р. Засуджений 20.11.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 25.12.1937 р. о 24 год. Дані про реабілітацію відсутні.

ТАРАНЕНКО Іван Антонович, 1914 р., уродженець с. Бузуків Черкаського району, українець, 4 класи освіти, б/п, автослюсар Смілянської МТС. Заарештований 04.01.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС 23.02.1937 р. справу припинено з-під варти звільнений.

ТАРАНЕНКО Ілля Мусійович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Кам'яний Брід Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Рішенням комісії НКВС і Прокурора СРСР від 01.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 17.12.1937 р. Реабілітований 28.10.1958 р. ВС УРСР.

ТАРАНЕНКО Олександр Мусійович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Кам'яний Брід Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Рішенням комісії НКВС і Прокурора СРСР від 01.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 17.12.1937 р. Реабілітований 28.10.1958 р. ВС УРСР.

ТАРАНЕЦЬ Іпат Аврамович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Білоусівка Драбівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 20.02.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 04.02.1933 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ТАРАНУХА Онисій Іванович, 1878 р., уродженець і мешканець с. Хацьки Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Дата арешту невідома. Звинувачувався за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою Прокурора Шевченківського округу 29.05.1929 р. справу припинено.

ТАРАНЮК Василь Федорович, 1887 р., с. Війтівка (нині с. Родниківка) Уманського району. Українець, б/п, освіта початкова, хлібороб. Підписка про невиїзд 20.06.1931 р. Постановою помічника прокурора Уманської прокуратури від 23.09.1931 р. справу припинено.

ТАРАСЕНКО Гнат Іванович, 1904 р., с. Гельмязів Золотоніського району. Українець, письменний, б/п, службовець. Заарештований 19.05.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. 04.04.1939 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ТАРАСЕНКО Михайло Прокопович, 1897 р., с. Олімпіадівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 5 років умовно. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ТАРАСЕНКО Фадей Каленикович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Мутихи (нині с. Ленінське) Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, священик. Заарештований 11.03.1931 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ

УРСР 13.11.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в серпні 1991 р.

ТАРАСЮК Євграф Павлович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Федюківка Лисянського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 03.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 05.11.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Постановою Лисянського РВ НКВС 16.01.1940 р. порушено клопотання про звільнення. Рішення відсутнє.

ТАРАСЮК Опанас Харлампійович, 1902 р., уродженець і житель с. Краснопілка Уманського району, українець, із селян, б/п, працював в колгоспі ім. Леніна на різних роботах. Заарештований 19.10.1937 р. Засуджений 20.11.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 25.12.1937 р. о 24 год. Реабілітований 30.03.1989 р. прокурором Черкаської області.

ТАРНАВСЬКИЙ Леонід Феофанович, 1923 р., уродженець м. Сміла, мешканець м. Уральськ, українець, неписьменний, б/п, курсант. Заарештований 19.12.1941 р. за ст. 58-10 ч. 2 КК РРФСР. Постановою НКВС Південно-Уральського ВО в лютому 1942 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ТАРНАВСЬКИЙ Михайло Іванович, 1894 р., уродженець с. Писарівка (Галичина), мешканець с. Хлипнівка Звенигородського району, українець, малописьменний, б/п, службовець. Заарештований 10.06.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 09.10.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований ВТ КВО 12.06.1959 р.

ТАРНОВСЬКИЙ Володимир Іванович, 1915 р., уродженець м. Умань, мешканець ст. Христинівка. Українець, б/п, освіта вища, зоотехнік. Заарештований 28.06.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою начальника УНКВС Київської області і РВ НКВС м. Христинівка 04.09.1945 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ТАРНОПОЛЬСЬКИЙ Лазар Володимирович, 1899 р., с. Заячківка Христинівського району, українець, освіта нижча, б/п, тракторист. Заарештований 21.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 09.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 31.12.1937 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 30.12.1956 р.

ТАРНОРУЦЬКИЙ Степан Іванович, 1899 р., с. Мала Севастянівка Христинівського району, українець, малописьменний, б/п, дезинфектор санітарного відділу ст. Христинівка. Заарештований 03.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при НКВС 20.03.1938 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.07.1989 р.

ТАРНОРУЦЬКИЙ Степан Іванович, 1899 р., уродженець с. Мала Севастянівка, мешканець ст. Христинівка, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 15.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ засланий у Північний край на три роки. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.06.1990 р.

ТАТАРЧУК Панас Іларіонович, 1899 р., с. Житники Жашківського району українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 16.01.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою Жашківського РВ НКВС 17.07.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ТАТЬЯНКО Микола Андрійович, 1895 р., м. К.-Шевченківський, українець, малописьменний, б/п, службовець. Заарештований 27.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 25.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 12.11.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 07.10.1959 р.

ТЕЛЕГАНЬ Порфира Прокопівна, 1907 р., с. Білашки Тальнівського району, українка, малописьменна, б/п, колгоспниця. Заарештована 05.04.1944 р. за ст. 54-1 «а»

КК УРСР. Постановою заст. начальника слідчого відділення УНКВС Київської області 27.06.1945 р. справу припинено, з-під варти звільнена.

ТЕЛЕЖЕНКО Дмитро Володимирович, 1907 р., уродженець м. Звенигородка, українець, освіта середня спеціальна, б/п, військовослужбовець. Заарештований не був. Звинувачувався за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою начальника ОВ ОДПУ 15 кавалерійської дивізії м. Дарія справу припинено.

ТЕЛЕПА Федір Омелянович, 1878 р., смт. Драбів, українець, неписьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 06.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 04.01.1933 р. висланий на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ТЕЛЕПНЯК Давид Миколайович, 1888 р., уродженець с. Мельники Чигиринського району, мешканець с. Лубенці Кам'янського району, українець, малописьменний, б/п, тесля в колгоспі. Заарештований 04.11.1946 р. за ст.ст. 54-8, 54-11, 54-17 КК УРСР. Постановою УМДБ Кіровоградської області 17.02.1947 р. справу припинено, арештованого з-під варти звільнено.

ТЕЛЕЧКАНЬ Давид Васильович, 1895 р., с. Вишнопіль Тальнівського району, українець, освіта 4 класи, б/п, колгоспник. Заарештований 02.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 14.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 05.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 22.11.1956 р.

ТЕЛИЦЯ Пилип Андрійович, 1893 р., с. Оксанина Уманського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 01.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР від 12.07.1929 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 01.06.1994 р.

ТЕЛЯТНИК Костянтин Іванович, 1888 р., уродженець с. Суботів, мешканець м. Чигирин, українець, письменний, б/п, оргінструктор райспоживспілки. Заарештований 05.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 09.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.08.1991 р.

ТЕМНЕНКО Володимир Боніфатійович, 1901 р., уродженець с. Ревівка Кам'янського району, мешканець ст. Пролетарська Ростовської області, українець, освіта середня, б/п, зоотехнік племрадгоспу. Заарештований 24.05.1949 р. за ст. 58-10 ч. 1. КК РРФСР. ОН при МДБ СРСР від 03.08.1949 р. висланий у Красноярський край. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.08.1989 р.

ТЕПЛЕНКО Ілля Васильович, 1903 р., с. Завадівка Корсунь-Шевченківського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 30.12.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 27.02.1930 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.09.1991 р.

ТЕПЛУХА Іван Прохорович, 1897 р., уродженець с. Ксаверове Городищенського району, мешканець с. Хутір Лепський Смілянського району, українець, освіта 2 класи, б/п, колгоспник. Заарештований 15.12.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 12.01.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований ВТ КВО 01.03.1960 р.

ТЕПЛЮК Максим Миронович, 1884 р., с. Кам'янече Уманського району (нині Одеська область), українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 27.03.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 10.05.1932 р. висланий у Північний край на три роки.

ТЕРЕНЧУК Микола Тихонович, 1907 р., уродженець с. Сатанівка Хмельницької області, мешканець м. Умань, українець, освіта нижча, член ВКП(б), службовець. Заарештований

31.10.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС УРСР 12.11.1937 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ТЕРЕЩЕНКО Антін Петрович, 1882 р., уродженець с. Дудницьке (нині с. Мошни) Черкаського району, мешканець с. Тубільці Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 24.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 29.10.1937 р. ув'язнений на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.11.1989 р.

ТЕРЕЩЕНКО Артемон Трохимович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Михайлівка Канівського району. Українець, б/п, малописьменний, службовець. Заарештований 20.05.1938 р. за ст.ст. 54-11, 54-2 КК УРСР. Постановою прокурора Канівського району від 03.03.1939 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ТЕРЕЩЕНКО Данило Андрійович, 1883 р., уродженець с. Малі Сорочинці Полтавської області, мешканець м. Черкаси, українець, малописьменний, б/п, монах. Заарештований у жовтні 1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 10.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.06.1989 р.

ТЕРЕЩЕНКО Дмитро Григорович, 1877 р., уродженець м. Київ, мешканець смт. Монастирище, українець, б/п, службовець. Заарештований 16.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 28.04.1933 р. засланий в Казахстан на три роки. Реабілітований Черкаським обласним судом 27.11.1989 р.

ТЕРЕЩЕНКО Дмитро Якович, 1881 р., уродженець с. Щербинівка Золотоніського району, мешканець смт. Чорнобай, українець, малописьменний, б/п, священик. Заарештований 12.06.1929 р. за ст. 67-7 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 28.08.1929 р. висланий за межі округу на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в серпні 1991 р.

ТЕРЕЩЕНКО Олександр Михайлович, 1918 р., с. Сунки Золотоніського району. Українець, б/п, малописьменний, в період німецької окупації працював зав. фермою. Заарештований 28.03.1944 р. за ст. 54-1 «б» КК УРСР. 15.10.1944 р. начальник УНКДБ Полтавської області справу припинив, направив у спецтабір для фільтрації в м. Сталіно.

ТЕРЕЩЕНКО Олексій Романович, 1889 р., мешканець с. Березняки Смілянського району, уродженець с. Райгород Кам'янського району, українець, малописьменний, хлібороб, б/п, коваль. Заарештований 02.01.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 26.04.1933 р. з-під варти звільнений.

ТЕРЕЩЕНКО Сава Лазарович, 1901 р., с. Хацьки Черкаського району, українець, б/п, малописьменний, вантажник на ст. Черкаси. Заарештований 15.02.1938 р. Постановою трійки при КОУ НКВС 21.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 30.09.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 26.05.1959 р.

ТЕРЕЩЕНКО Тетяна Іванівна, 1886 р., с. Демки Драбівського району, українка, малописьменна, б/п, домогосподарка. Заарештована 27.03.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 25.05.1930 р. ув'язнена у концтабір умовно на три роки. Реабілітована прокурором Черкаської області 20.10.1991 р.

ТЕРЕЩЕНКО Федір Силівестрович, 1895 р., с. Капустине Шполянського району, українець, початкова освіта, б/п, колгоспник. Заарештований 11.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 07.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 02.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 19.01.1962 р.

ТЕРЕЩЕНКО Яків Іванович, 1889 р., м. Черкаси, українець, початкова освіта, робітник. Заарештований 18.11.1932 р. за

ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ДПУ УРСР 11.02.1933 р. заслала на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ТЕРЛЕЦЬКИЙ Василь Федорович, 1886 р., с. Цикове (Вінниччина), мешканець ст. Монастирище однойменного району, українець, початкова освіта, б/п, буфетник ТПО ст. Монастирище. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОДТО ОДПУ ст. Христинівка 29.05.1933 р. справу припинено, підписка про невиїзд анульована.

ТЕРЛЕЦЬКИЙ Никифір Федорович, 1886 р., с. Цикове (Вінниччина), мешканець ст. Монастирище однойменного району, українець, малописьменний, б/п, кондуктор пасажирського потягу. Заарештований 24.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Уповноваженим ОДТО ДПУ ст. Бобринська (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка) 19.02.1933 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ТЕРЛЕЦЬКИЙ Тарас Хрисанович, 1910 р., с. Лащова Тальнівського району, мешканець с. Новоселиця Катеринопільського району, українець, неповна середня освіта, член ВЛКСМ, завідуючий відділом піонерської роботи Катеринопільського РК ЛКСМУ. Заарештований 12.06.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 11.11.1937 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 25.10.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.03.1959 р.

ТЕРНАВСЬКИЙ Микола Миколайович, 1893 р., с. Торчиця Білоцерківського округу, мешканець м. Канів, українець, середня освіта, б/п, священик. Заарештований 15.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 10.03.1930 р. заслала на Північ на 8 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.04.1990 р.

ТЕРНОВИЙ Василь Іванович, 1909 р., смт. Лисянка однойменного району, українець, початкова освіта, б/п, колгоспник. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 13.04.1933 р. засланий в Казахстан на три роки. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ТЕРНОВИЙ Петро Кіндратович, 1902 р., с. Старосілля Городищенського району, мешканець с. Бабанка Уманського району, українець, початкова освіта, член КП(б)У, голова Бабанського райвиконкому. Заарештований 12.09.1937 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-12, 65-11 КК УРСР. ОН при колегії НКВС СРСР 21.10.1938 р. ув'язнила у ВТТ на 5 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 21.08.1956 р.

ТЕРНОВИЙ Яків Антонович, 1895 р., уродженець і мешканець смт. Лисянка. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 07.04.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 26.07.1929 р. ув'язнений на 3 роки концтабору. При перегляді справи ОН при колегії ОДПУ від 13.04.1932 р. після відбуття ув'язнення вирішила вислати через ПП ОДПУ на спец поселення на Північ. Реабілітований 17.02.1994 р. зам. прокурора Черкаської області.

ТЕРТИЦЯ Петро Єлисейович, 1894 р., с. Тарасівка Звенигородського району, українець, початкова освіта, б/п, хлібороб. Заарештований 17.01.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ДПУ УРСР 16.04.1933 р. вирішила заслати на Північ на три роки умовно. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ТЕРТИЧНИЙ (Тертишний) Григорій Порфирійович, 1887 р., місце народження не вказано, мешканець с. Степанки Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 07.08.1919 р. за звинуваченням у бандитизмі. 11.08.1919 р. постановою Черкаської ЧК засуджений до розстрілу. Реабілітований 19.11.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ТЕРТИЧНИЙ Авксентій Фадейович, 1893 р., с. Теолин Монастирищенського району, українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 08.03.1938 р. за ст.ст. 54-5, 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 28.04.1938 р. за

рішенням трійки при ВОУ НКВС від 19.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 31.08.1957 р.

ТЕРТИЧНИЙ Андрій Сергійович, 1883 р., с. Степанки Черкаського району, українець, письменний, б/п, одноосібник, член релігійної громади віруючих в кінець світу. Заарештований 06.05.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ДПУ УРСР 16.08.1929 р. ув'язнила на 5 місяців. Реабілітований прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

ТЕРТИЧНИЙ Олександр Семенович, 1915 р., с. Гладківщина Золотоніського району, мешканець м. Ворошиловград (нині м. Луганськ), українець, початкова освіта, б/п, складач потягів. Заарештований 05.04.1953 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою УМВС Полтавської області 02.11.1953 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ТЕСАКОВА Валентина Миколаївна, 1923 р., м. Умань, українка, середня освіта, санінструктор в діючій армії. Заарештована 24.09.1942 р. за підозрою про перебування в полоні. ОВ контррозвідки «Смерш» в/ч 24.10.1942 р. справу припинено.

ТЕСЛЕНКО Юлія Францевна, 1877 р., с. Радом (Польща), мешканка м. Черкаси, полячка, неписьменна, б/п, домогосподарка. Заарештована 10.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС 28.04.1938 р. справу припинено, з-під варти звільнена.

ТЕСЛЯ Дем'ян Іванович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Мошни Черкаського району. Українець, б/п, освіта вища, директор школи. Заарештований 29.08.1944 р. Постановою УНКДБ Київської області 24.01.1945 р. справу припинено.

ТЕСЛЯ Митрофан Артемович, 1889 р., с. Мошни Черкаського району, мешканець м. Черкаси, українець, середня освіта, б/п, секретар Черкаського технікуму механізації. Заарештований 20.10.1937 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 18.11.1937 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 05.11.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 09.03.1956 р.

ТЕТЕРЮК Михайло Семенович, 1901 р., с. Шевченкове, мешканець с. Мліїв Городищенського району, українець, середня освіта, б/п, учитель Мліївської школи. Заарештований 01.01.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою УДБ при КОУ НКВС 19.04.1935 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ТЕТЕРЯ Яким Лаврентійович, 1899 р., с. Олянине Кам'янського району, українець, малописьменний, б/п, чорнороб. Заарештований 08.07.1938 р. за ст. 33 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 03.08.1938 р. ув'язнила на три роки у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.04.1990 р.

ТЕТІЇВСЬКИЙ Єлисей (Ялисей) Прокопович, 1909 р., с. Чичиркозівка Звенигородського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 15.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 27.11.1937 р. ув'язнила у ВТТ на 8 р. УДБ НКВС 12.07.1939 р. постанову трійки відмінив, з-під варти звільнив.

ТИМКО Василь Савович, 1897 р., с. Андрусівка Ново-Георгіївського району Кіровоградської області, мешканець м. Чигирин, українець, із селян-середняків, член ВКП(б), завідувач пекарні. Заарештований 22.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила 04.12.1937 р. ув'язнити на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.05.1989 р. Відновлений у членах КПРС 10.04.1989 р. Черкаським обкомом партії.

ТИМОНЧЕК Никодим Микитович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Бузівка Жашківського району, українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 29.12.1932 р. за ст. 54-14 КК УРСР. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 07.05.1933 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ТИМОШЕНКО Антін Андрійович, 1908 р., уродженець с. Коломия (Польща), мешканець с. Левченки Драбівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 03.10.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 14.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 26.02.1960 р.

ТИМОШЕНКО Василь Абрамович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Шубині Стави Лисянського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 22.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 22.02.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.11.1989 р.

ТИМОШЕНКО Володимир Савелійович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Березняки Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 28.01.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою уповноваженого ТО УДБ по ст. ім. Постишева 20.03.1937 р. з-під варти звільнений.

ТИМОШЕНКО Георгій Леонтійович, 1886 р., уродженець с. Псярівка (нині с. Ятранівка) Уманського району, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, б/п, миловар. Заарештований 26.03.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою Уманського ОВ НКВС 02.08.1944 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ТИМОШЕНКО Михайло Семенович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Велика Яблунівка Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, стрілочник ст. ім. Т. Г. Шевченка. Заарештований 04.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Одеській області 05.05.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 04.05.1960 р.

ТИМУР Влас Йосипович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Велика Севастянівка Христинівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 07.01.1933 р. за ст. 54-10 і 58 п. 2. КК УРСР. Постановою Христинівського РВ Київського обласного відділу ДПУ УРСР 12.02.1933 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ТИМЧЕНКО Марко Іванович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Куликівка Кам'янського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований в листопаді 1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 02.02.1932 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1989 р.

ТИМЧЕНКО Порфирій Гордійович, 1909 р., уродженець с. Хижинці Лисянського району, мешканець м. Шпола, українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 21.03.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Направлений в спецтабір НКВС. Інших даних в справі немає.

ТИМЧЕНКО Федір Несторович, 1883 р., уродженець с. Антипівка Золотоніського району, мешканець с. Конела Жашківського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 16.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 27.04.1933 р. ув'язнений у ВТТ на три роки умовно. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.06.1989 р.

ТИМЧЕНКО Хома Тихонович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Посухівка Уманського району, українець, малописьменний б/п, колгоспник. Заарештований 18.06.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 08.10.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 27.08.1959 р.

ТИМЧЕНКО Яків Лук'янович, 1879 р., уродженець і мешканець с. Посухівка Уманського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 20.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 25.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.11.1989 р.

ТИНКЕВИЧ Євген Іванович, 1899 р., уродженець м. Кобрин (Польща), мешканець м. Умань. Українець, б/п, освіта середня, працював помічником бухгалтера. Заарештований 09.03.1931 р. за ст. 54-4 КК УРСР. Постановою Уманського РВ ДПУ від 15.06.1931 р. справу закрито.

ТИНЧЕНКО Авксентій Ахтимович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Почапинці Лисянського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 11.04.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 04.01.1957 р.

ТИТАРЕНКО Йосип Хомович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Антонівка Монастирищенського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 20.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 11.09.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 19.08.1963 р.

ТИТАРЕНКО Максим Федорович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Іванівка (колишнє с. Цеберманівка) Уманського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 06.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 12.04.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області у вересні 1991 р.

ТИТАРЕНКО Семен Федорович, 1878 р., уродженець і житель с. Рижавка Уманського району, українець, із селян, б/п, розкуркулений, малописьменний, конюх Рижавської районної лікарні. Заарештований 20.07.1937 р. Засуджений 14.08.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 26.08.1937 о 1 год. Реабілітований 27.04.1989 р. прокурором Черкаської області.

ТИТАРЕНКО Федір Олексійович, 1890 р., уродженець м. Гайсин, мешканець м. Черкаси, українець, освіта вища, б/п, лікар, хірург. Заарештований 10.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР 27.11.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований ВТ КВО 03.10.1958 р.

ТИТАРЕНКО Федір Онуфрійович, 1906 р., уродженець і мешканець с. Лузанівка Кам'янського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 04.01.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 22.07.1933 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ТИТАРОВСЬКИЙ Калістрат Євдокимович, 1898 р., уродженець с. Хлипнівка Звенигородського району, мешканець с. Почапинці Лисянського району, українець, малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 22.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 03.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 23.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 29.01.1958 р.

ТИТІЄВСЬКИЙ Іларіон Іванович, 1887 р., с. Кобринова Гребля Тальнівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 08.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР висланий у Комі АРСР на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.11.1992 р.

ТИХОНЕНКО Хома Григорович, 1881 р., с. Вільховець Звенигородського району, українець, неписьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. ув'язнений на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ТИХОНОВИЧ Яків Іванович, 1886 р., уродженець с. Гоноратка Оратівського району Вінницької області, мешканець м. Умань, українець, освіта середня, б/п, ентомолог Уманської малярійної станції. Заарештований 08.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 28.04.1938 р. приречений до розстрілу.

Розстріляний 28.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 14.12.1957 р.

ТИХОНЮК Андрій Порфирович, 1891 р., м. Христинівка, українець, б/п, робітник станції Христинівка. Заарештований 09.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 17.03.1933 р. ув'язнений на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 19.10.1960 р.

ТИЧЕНЮК Федір Іванович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Лащова Тальнівського району, українець, 3 класи освіти, б/п, поштар. Заарештований 27.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10 КК УРСР. Рішенням трійки при КОУ НКВС 10.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 03.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.01.1958 р.

ТИЩЕНКО Артем Олексійович, 1901 р., с. Хацьки Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований у грудні 1938 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Звільнений з-під варти 13.12.1928 р. під підписку про невиїзд.

ТИЩЕНКО Дмитро Іванович, 1900 р., уродженець с. Поташня Канівського району, мешканець с. Ліпляве Канівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 10.04.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою прокурора Богуславського районного відділення прокуратури 06.11.1931 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ТИЩЕНКО Іларіон Хомович, 1897 р., с. Поташ Тальнівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 20.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 03.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.01.1958 р.

ТИЩЕНКО Павло Іванович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Хацьки Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, тракторист. Заарештований 27.10.1937 р. за ст.ст. 54-7 54-10 КК УРСР. постановою трійки при КОУ НКВС 05.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. постановою УНКВС Київської області 21.09.1939 р. рішення трійки відмінено, з-під варти звільнений.

ТИЩЕНКО Сидір Фадейович, 1909 р., с. Старі Бабани Уманського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 29.12.1931 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою прокурора Уманської дільниці 21.01.1932 р. слідчу справу припинено. З-під варти звільнений 10.04.1932 р. постановою Уманського РВ ДПУ.

ТИЩИК Денис Васильович, 1881 р., смт. Лисянка, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 09.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 28.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 08.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 18.03.1959 р.

ТІТОЧКА Андрій Лаврентійович, 1897 р., с. Конело-Циберманівка Монастирищенського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 18.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 17.08.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ТКАЧ Лев Федорович, 1890 р., м. Христинівка, українець, б/п, столяр депо. Заарештований 09.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 13.03.1933 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований Черкаським обласним судом 19.10.1960 р.

ТКАЧЕНКО Борис Костянтинович, 1922 р., уродженець с. Мошни Черкаського району, курсант Ленінградського артилерійсько-технічного училища, б/п, мешканець м. Томськ. Заарештований 10.10.1941 р. за ст. 58-8 КК РРФСР. ВТ гарнізону м. Томська карну справу припинено. Направлений на лікування в психлікарню.

ТКАЧЕНКО Володимир Григорович, 1924 р., уродженець с. Піщана Тальнівського району, українець, освіта 7 класів, б/п. Заарештований 31.01.1948 р. за ст. 58-1 «а» КК РРФСР. Постановою управління охорони МДБ Казанської залізниці 16.08.1948 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ТКАЧЕНКО Григорій Лукович, 1906 р., м. Звенигородка, українець, малописьменний, б/п, приватний торговець. Заарештований 14.03.1929 р. за ст.ст. 59-3, 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ 27.05.1929 р. ув'язнений на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 14.06.1992 р.

ТКАЧЕНКО Григорій Ясонович, 1894 р., с. Піщана Тальнівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 03.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 23.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 15.12.1956 р.

ТКАЧЕНКО Дмитро Васильович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Кам'яний Брід Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, із селян, колгоспник. Заарештований 15.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Рішенням комісії НКВС і Прокурора СРСР від 01.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 17.12.1937 р. Реабілітований 28.10.1958 р. ВС УРСР.

ТКАЧЕНКО Іван Андрійович, 1897 р., уродженець і житель с. Сеньківці Золотоніського району Черкаської області, українець, б/п, хлібороб. Засуджений 21.02.1930 р. особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років ВТТ. Реабілітований 09.04.1990 р. прокурором Черкаської області.

ТКАЧЕНКО Іван Семенович, 1895 р., с. Кам'яний Брід Лисянського району, українець, письменний, б/п, тесляр у колгоспі. Заарештований 20.04.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 04.01.1957 р.

ТКАЧЕНКО Іван Тітович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Кам'яний Брід Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 15.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Рішенням комісії НКВС і Прокурора СРСР від 01.12.1937 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 17.12.1937 р. Реабілітований 28.10.1958 р. ВС УРСР.

ТКАЧЕНКО Маркел Григорович, 1869 р., с. Капустине Шполянського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 01.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 19.03.1930 р. висланий на три роки в Казахстан. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.08.1991 р.

ТКАЧЕНКО Микита Ясонович, 1892 р., с. Піщана Тальнівського району, українець, письменний, б/п, голова сільської споживспілки. Заарештований 27.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 03.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 23.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 15.12.1956 р.

ТКАЧЕНКО Микола Олександрович, 1901 р., с. Стара Буда Звенигородського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. висланий у Казахстан на три роки. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ТКАЧЕНКО Овксентій Варфоломійович, 1891 р., с. Лубенці Кам'янського району (інші дані відсутні). Постановою трійки ДПУ УРСР 21.02.1932 р. позбавлений волі на три роки умовно. Реабілітований 27.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

ТКАЧЕНКО Пилип Олексійович, 1889 р., уродженець і мешканець м. Сміла,

українець, письменний, член ВКП(б), замполіт ст. ім. Постишева (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка). Заарештований 02.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Одеської області 05.05.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 04.05.1960 р.

ТКАЧЕНКО Порфирій Феодосійович, 1899 р., уродженець с. Нечаївка Черкаського району, мешканець с. Сунки Смілянського району, освіта середня – семінарія, священик. Заарештований 14.05.1929 р. за ст. 7-67 КК УРСР. Постановою особливої наради ОДПУ 16.08.1929 р. висланий на Урал на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області.

ТКАЧЕНКО Сава Хомович, 1881 р., уродженець с. Підвисоке Ново-Архангельського району. Мешканець м. Умань. Українець, б/п, освіта нижча, службовець. Заарештований 29.05.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою уповноваженого СПО КОС ДПУ УРСР 08.09.1931 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ТКАЧЕНКО Семен Єрмолайович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Синиця Христинівського району, українець, малописьменний, б/п, без певного роду занять. Заарештований 25.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 02.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.11.1989 р.

ТКАЧЕНКО Степан Григорович, 1897 р., уродженець і мешканець м. Звенигородка, українець, освіта середня, б/п, службовець. Заарештований 13.03.1929 р. за ст. 58-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 31.05.1929 р. ув'язнений на три роки концтабору. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.11.1993 р.

ТКАЧЕНКО Христина Гнатівна, 1903 р., уродженка і мешканка с. Сигнаївка Шполянського району, українка, б/п, малописьменна, хлібороб. Заарештована 02.11.1937 р. Шполянським РВ НКВС після розстрілу чоловіка. 21.01.1938 р. справу припинено.

ТКАЧЕНКО Юрій Андрійович, 1876 р., уродженець і мешканець с. Степанці Канівського району, українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 11.05.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при ДПУ УРСР від 03.11.1932 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ТКАЧИК Софрон Макарович, 1889 р. уродженець с. Мошурів Тальнівського району, мешканець с. Вишнопіль Тальнівського району, українець, освіта середня, б/п, учитель школи. Заарештований 13.05.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ 26.08.1929 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 08.09.1990 р.

ТКАЧУК Андрій Якович, 1905 р., с. Ляшковці (Поділля), мешканець м. Сміла, українець, письменний, із селян, вантажник Смілянського цукрорафінадного заводу. Заарештований 26.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Розстріляний о 01.30 год. 24.11.1937 р. за постановою НКВС СРСР від 05.11.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.07.1989 р.

ТКАЧУК Данило Семенович, 1878 р., с. Чорна Кам'янка Маньківського району, українець, неписьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 18.03.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.07.1957 р.

ТКАЧУК Микола Макарович, 1898 р., с. Бабанка Уманського району, українець, малописьменний, б/п, столяр. Заарештований за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 17.03.1933 р. приречений до розстрілу. Замінено на 10 р. ВТТ. Реабілітований Верховним Судом УРСР 10.08.1960 р.

ТОВКАЧ Федір Федотович, 1880 р., с. Байбузи Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 07.03.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 02.04.1938 р. приречений до розстрілу з конфіскацією майна. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.12.1956 р.

ТОВМА Андрій Іванович, 1907 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 05.03.1938 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою Драбівського РВ НКВС 01.04.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ТОВМА Василь Овксентійович, 1906 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 10.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ТОВМА Корній Оникійович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Митлашівка Драбівського району, українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 05.08.1937 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою ОН НКВС від 09.09.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Даних про реабілітацію в справі немає.

ТОВМА Олександр Йосипович, 1914 р., с. Митлашівка Драбівського району, українець, б/п, колгоспник. Заарештований у 1938 р. за ст.ст. 54-10, ч. 1, 54-8 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Полтавської області 17.06.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р.

ТОВСТОНОГ Федір Іванович, с. Сегединці Городищенського району, українець, колгоспник, малописьменний, б/п. Заарештований 06.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 11.09.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 02.10.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 19.03.1965 р.

ТОКАРЕНКО Павло Андрійович, 1895 р., с. Мошни Черкаського району, українець, б/п, освіта нижча, без певних занять. Заарештований 10.02.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 26.04.1933 р. ув'язнений у концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ТОКАРЧУК Михайло Пилипович, 1907 р., уродженець м. Юдвин Вінницької області, мешканець м. Черкаси, українець, освіта середня, б/п, службовець. Заарештований 12.11.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ 13.01.1933 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ТОКОВИЙ Порфирій Григорович, с. Тарасівка Звенигородського району, українець, малописьменний, б/п, колгосник. Заарештований 23.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 04.01.1931 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ТОЛИШЕВСЬКИЙ Гнат Йосипович, 1896 р., уродженець Латвії, мешканець м. Черкаси, поляк, освіта середня, виключений із членів ВКП(б), олійник. Заарештований 15.02.1938 р. за ст.ст. 54-1 «б», 54-11 КК УРСР. Постановою особливого відділу КВО 05.07.1939 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ТОЛСТИЙ Володимир Олександрович, 1855 р., м. Москва, мешканець м. Черкаси, інші дані відсутні. Заарештований 09.08.1919 р. Черкаська повітова ЧК 11.08.1919 р. постановила розстріляти. Реабілітований 11.05.1993 р. прокурором Черкаської області.

ТОЛСТОП'ЯТОВ Зіновій Никифорович, 1881 р., с. Дахнівка Черкаського району, українець, освіта нижча, службовець Соснівського курортного управління. Заарештований 16.11.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою судової рійки ДПУ УРСР 20.12.1930 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.07.1989 р.

ТОМАЧ Василь Тимофійович, 1914 р., уродженець с. Полковниче (нині с. Іваньки) Маньківського району. Мешканець с. Іваньки, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 14.03.1945 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Прокурор Київської області 08.08.1945 р. справу припинив. З-під варти підозрюваного звільнено.

ТОМБРОВСЬКИЙ Болеслав Григорович, 1898 р., уродженець с. Соборки, мешканець с. Сунки Смілянського району, поляк, освіта нижча, б/п, хлібороб. Заарештований 12.11.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора УРСР 02.12.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Верховним Судом УРСР 14.04.1961 р.

ТОМИЛЕНКО Іван Давидович, 1914 р., уродженець с. Сухини Корсунь-Шевченківського району., мешкав у м. Києві. Українець, член ВЛКСМ, б/п, студент с/г інституту. Заарештований 13.03.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС по Одеській області від 31.10.1937 р. ув'язнений на 8 р. ВТТ. Реабілітований 22.05.1994 р. прокурором Черкаської області.

ТОМЧЕНКО Григорій Кузьмович, 1904 р., с. Летичівка Монастирищенського району, українець, малописьменний, слюсар, член КП(б)У. Заарештований за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою Монастирищенського РВ НКВС 23.10.1934 р. звільнений з-під варти.

ТОМЧЕНКО Іван Карпович, 1902 р., уродженець с. Аврамівка Монастирищенського району, українець, освіта середня, член ВКП(б). Заарештований 08.02.1938 р. за ст. 58-1 п. 1 КК РРФСР. Постановою НКВС 16.02.1940 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ТОМЧЕНКО Йосип Стефанович, 1892 р. уродженець с. Завалля (нині смт. Монастирище) Монастирищенського району, мешканець смт. Монастирище, поляк, письменний, б/п, столяр. Заарештований 05.06.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 31.08.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований ВП КВО 22.11.1957 р.

ТОМЧУК Пилип Данилович, 1886 р., с. Білозір'я Черкаського району українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 13.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 01.03.1930 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ТОНКОГЛАЗ Сазон Матвійович, 1898 р., с. Війтівка (нині с. Родниківка) Уманського району мешканець м. Умань, українець, малописьменний, б/п, ватажник. Заарештований 23.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 03.09.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 23.07.1957 р.

ТОПЧІЙ Локтіон Гаврилович, 1882 р., с. Тишківка Новомиргородського району Кіровоградської області, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 21.06.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 13.03.1930 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.04.1990 р.

ТОРОПОВ Дмитро Олександрович, 1877 р., уродженець ст. Любашівка, мешканець ст. Христинівка, українець, б/п, колгоспник, освіта нижча. Заарештований 01.01.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Справу припинено 28.04.1933 р., взято підписку про невиїзд.

ТОРОХТІЙ Григорій Арсенійович, 1897 р. с. Рогова Уманського району українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 04.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 26.01.1957 р.

ТРАЦУК (Трочук) Степан Михайлович, 1910 р., уродженець м. Черкаси, українець, із робітників, б/п, червоноармієць 6-ї роти. Заарештований 08.12.1933 р. за

ст. 54-14 КК УРСР Постановою ОН при колегії ДПУ ув'язнений у ВТТ на 3 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1990 р.

ТРЕГУБЕНКО (Тригубенко) Григорій Єфремович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Вільховець Звенигородського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. постановою трійки ДПУ УРСР від 19.4.1933 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ТРЕМБАЧ Пилип Самсонович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Чемериське Звенигородського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 11.07.1941 р. за ст. 54-10 ч.2 КК УРСР. Справа не розглядалась в зв'язку відсутністю затриманого. 01.11.1949 р. розшук припинено, справу передано до архіву.

ТРЕНЬКО Андрій Григорович, 1904 р., уродженець с. Нерубайка Бабанського району (нині Новоархангельського району Кіровоградської області), мешканець с. Війтівка Доброеличківського району (нині с. Родниківска Уманського району), українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР від 07.03.1930 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Верховним Судом УРСР 10.08.1960 р.

ТРЕПЕТ-ПОГОЖЕНКО Федір Григорович, 1887 р., уродженець с. Потапці Канівського району, мешканець м. Одеса, українець, освіта вища, б/п, агроном. Заарештований 20.06.1929 р. за ст.ст. 54-13,54-10 КК УРСР. Постаовою ОН при колегії ДПУ УРСР від 13.05.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 14.11.1989 р.

ТРЕТЯК Іван Пилипович, 1890 р., уродженець і мешканець х. Кам'януватка Шполянського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований у жовтні 1937 р. за ст.ст. 54-6 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 02.10.937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 01.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 08.08.1958 р.

ТРЕТЯК Костянтин Васильович, 1901 р., уродженець с. Мала Іванівка Християнівського району, мешканець м. Київ, українець, освіта вища, лікар військ НКВС УРСР. Заарештований 07.06.1938 р. за ст.ст. 54-8, 54-6, 54-11 КК УРСР. Справу припинено 13.07.1938 р., з-під варти звільнений.

ТРОЙНО Лука Іванович, 1886 р., уродженець с. Сокілки Кобеляцького району Харківської (нині Полтавської) області, українець, малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 12.02.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 07.07.1935 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ТРОСЕНКО Степан Ілліч, 1920 р., уродженець с. Вільховець Звенигородського району, українець, малописьменний, б/п, червоноармієць, рядовий. Заарештований 20.11.1941 р. за ст. 58-10 ч. 2 КК РРФСР. Справу припинено 03.12.1941 р.

ТРОФІМЕНКО (Трохименко) Михайло Юхимович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Чапаєвка Золотоніського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 31.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Інших даних в справі немає.

ТРОФІМЕНКО Василь Петрович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Будище Лисянського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 19.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ від 06.05.1933 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.06.1990 р.

ТРОФІМЕНКО Михайло Йосипович, 1886 р., уродженець с. Орловець Городищенського району, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, б/п, робітник.

Заарештований 02.09.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Уманського прокурора 25.10.1936 р. слідчу справу припинено, звинуваченого примусово направлено на лікування в психлікарню.

ТРОФІМЕНКО-РОМАНЕНКО Сава Михайлович, 1906 р., уродженець і мешканець с. Будище Лисянського району, українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 12.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 03.09.1958 р.

ТРОХИМЕЦЬ Михайло Михайлович, с. Хмільна Канівського району, українець, освіта нижча, б/п, хлібороб. Заарештований 16.02.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ДПУ УРСР 14.07.1931 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ТРОХИМЕЦЬ Федір Тарасович, 1879 р., уродженець і житель с. Хмільна Канівського району, українець, із селян, письменний, священик, без певних занять. Заарештований 05.12.1937 р. Засуджений 08.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 30.12.1937 р. о 1 год. 40 хв. Реабілітований 10.08.1989 р. прокурором Черкаської області.

ТРОХИМЧУК Зиновій Данилович, 1899 р., уродженець с. Михайлівці (Польща), мешканець м. Черкаси, українець, член ВКП(б), службовець. Заарештований 19.11.1935 р. за ст. 7-68 «а» КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС 25.09.1936 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ТРОЦИК Іван Тимофійович, 1898 р., с. Логодив Перемишлянського району (Галичина), мешканець с. Соколівка Жашківського району, українець, малописьменний, б/п, пасинок засудженого Волошнюка В. І. (1930 р.), колгоспник колгоспу «Оборона країни». Заарештований 14.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7 КК УРСР. Розстріляний 13.02.1938 р. о 24 год. за постановою НКВС СРСР від 19.01.1938 р. № 810. Реабілітований прокурором Черкаської області 24.04.1989 р.

ТРОЦЬ Мирон Гаврилович, 1890 р., уродженець с. Лісники Ковельського району Волинської області, мешканець м. Звенигородка, член ВКП(б), українець, освіта нижча, народний суддя Звенигородського району, Заарештований 13.11.1937 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 18.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 08.01.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.05.1989 р.

ТРОЯН Сергій Ілліч, 1905 р., уродженець с. Павлівка Друга Тальнівського району, мешканець с. Веселий Кут Тальнівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 27.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 03.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.01.1958 р.

ТРУСЕВИЧ Федір Пилипович, 1898 р., с. Ярошівка Катеринопільського району українець, освіта нижча, б/п, їздовий цукрозаводу. Заарештований 07.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області приречений до розстрілу. Розстріляний 28.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 22.06.1960 р.

ТРУСОВ Василь Петрович, 1916 р., уродженець с. Легалове Устюшинського району Волгоградської області. Росіянин, б/п, освіта 4 класи, червоноармієць 6 ескадрильї 6 стрілецького корпусу. Заарештований 16.06.1941 р. за ст. 54-9 КК УРСР. Винним себе на слідстві не визнавав. Постановою УКДБ Черкаської області слідчу справу припинено 02.11.1964 р. і здано в архів.

ТРУШ Григорій Степанович. 1894 р., смт. Лисянка, українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ТРУШ Іван Федорович, 1891 р., смт. Чорнобай, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 28.10.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ 18.01.1930 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. 03.07.1932 р. постановою трійки ДПУ висланий етапом на апатитові розробки. Реабілітований прокурором Черкаської області у лютому 1990 р.

ТРУШКОВСЬКИЙ Григорій Мефодійович, 1910 р., уродженець і мешканець с. Радчиха Катеринопільського району, українець, малописьменний, б/п, майстер на ст. Звенигородка. Заарештований 03.03.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою УНКДБ Київської області 27.02.1945 р. направлений в спецтабір НКВС. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.02.1992 р.

ТРУШКОВСЬКИЙ Ісаак Григорович, 1883 р., с. Багва Маньківського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 22.01.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 09.05.1930 р. вирішила ув'язнити на вісім років у ВТТ. Реабілітований 30.11.1992 р. прокурором Черкаської області.

ТРЮХАН Остап Трифонович, 1883 р., с. Лукашівка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник колгоспу ім. Кірова. Заарештований 24.08.1937 р. за ст.ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 16.09.1937 р. о 01.30 год. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 04.09.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.05.1989 р.

ТУБІЛКО Іван Омелянович, 1909 р., с. Дубіївка Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 20.01.1943 р. ОВ НКВС. Постановою НКВС Сталінградської області 06.04.1943 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ТУЗ Олексій Іванович, 1897 р., уродженець м. Умань, мешканець с. Бабанка Уманського району, українець, письменний, б/п, мостівник райшляхвідділу. Заарештований 22.02.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 14.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.08.1956 р.

ТУКАЛЕВСЬКИЙ Іван Петрович, 1881 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець б/п, учитель, освіта вища. Заарештований 19.01.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Кременчуцького окрвідділу ДПУ 27.12.1929 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований Черкаським обласним судом 27.07.1964 р.

ТУКАН Олексій Дмитрович, 1883 р., уродженець с. Комрат Бендерського повіту. Мешканець с. Іваньки Маньківського району. Болгарин, б/п, освіта 2 класи, робітник. Заарештований 14.03.1933 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою уповноваженого КОУ ДПУ 10.04.1933 р. справу припинено.

ТУЛУБ Петро Олексійович, 1887 р., с. Богуславець Золотоніського району, українець, освіта нижча, б/п. Заарештований 25.11.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Прокурора Золотоніського району 21.01.1937 р. справу припинено.

ТУЛУБ Петро Олексійович, 1887 р., уродженець і житель с. Богуславець Золотоніського району, українець, б/п, освіта 3 кл., конюх колгоспу. Засуджений 21.10.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Реабілітований 20.06.1989 р. прокурором Черкаської області.

ТУЛУМАН Іван Тимофійович, 1893 р., уродженець м. Шпола, мешканець м. Сміла, українець, б/п, слюсар цукрозаводу. Заарештований 27.06.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 04.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.01.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.03.1959 р.

ТУПОТА Тихін Семенович, 1899 р., с. Вільшана Городищенського району, українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований

25.04.1938 р. за ст.ст. 54-10 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС Київської області 04.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 17.07.1990 р.

ТУПЧІЄНКО Сава Євтихійович, 1901 р., с. Хлипнівка Звенигородського району українець, малописьменний, б/п, службовець. Заарештований 23.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 18.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 31.12.1958 р.

ТУРГАН Архип Іванович, 1903 р., с. Лозуватка Шполянського району, українець, письменний, б/п, майстер музичних інструментів. Заарештований 12.10.1937 р. за ст. 7-67 КК УРСР. Постановою слідчої частини УНКВС Київської області 20.1.1939 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ТУРГАН Онуфрій Іович, 1900 р., уродженець с. Лозуватка Шполянського району, мешканець м. Київ, українець, освіта вища, б/п, журналіст. Заарештований 05.11.1937 р. за ст. 54-6 ч. 1 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 19.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.01.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 06.02.1959 р.

ТУРИК Мойсей Григорович, 40 років, с. Рацеве Чигиринського району, українець, неписьменний, б/п, хлібороб. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 17.02.1930 р. висланий на три роки у Північний край. Реабілітований прокурором Черкаської області у вересні 1991 р.

ТУРИК Пилип Григорович, 1880 р., с. Рацеве Чигиринського району, українець, неписьменний, б/п, хлібороб. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 17.02.1930 р. висланий на три роки у Північний край. Реабілітований прокурором Черкаської області у вересні 1991 р.

ТУРКО Кирило Іванович, 1879 р., уродженець і мешканець с. Петропавлівка Городищенського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

ТУРЛО Тимофій Федорович, 1897 р., х. Н.-Шрамківка Драбівського району, українець, письменний, б/п, швець, одноосібник. Заарештований 04.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Полтавської області 21-23.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.05.1956 р.

ТУРОВЕЦЬ Яків Макарович, 1884 р., уродженець с. Мрин Чернігівської області, мешканець ст. Христинівка, українець, малописьменний, б/п, машиніст паровоза. Заарештований 16.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. постановою трійки НКВС Одеської області 06.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 17.06.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.09.1959 р.

ТУРОВСЬКИЙ Болеслав Францевич, 1906 р., уродженець с. Дренецькі Хатки Київської області, мешканець м. Сміла, поляк, малописьменний, б/п, комендант заводу ППВРЗ ст. ім. Постишева (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка) Одеської залізниці. Заарештований 23.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. На підставі рішення 1-го спецвідділу НКВС СРСР від 20.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 02.11.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.05.1989 р.

ТУРОВСЬКИЙ Казимир Кайтанович, 1909 р., уродженець с. Кривотин Смільчинського району Київської області, поляк, неписьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 26.11.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР 19.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 24.03.1962 р.

ТУРОВСЬКИЙ Петро Михайлович, 1877 р., уродженець с. Хильки Корсунь-Шевченківського району, мешканець м. Шпола, українець, освіта вища, б/п, директор школи № 01. Заарештований 26.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 16.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 05.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 07.05.1957 р.

ТУРСЕВИЧ Олексій Степанович, 1915 р., уродженець і мешканець м. Умань, росіянин, б/п, учень слюсаря. Заарештований 20.04.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Уманського РВ ДПУ від 25.05.1933 р. з-під варти звільнений. 09.06.1933 р. слідчу справу припинено.

ТУРТУРИКІВ Олексій Устимович, 1814 р., уродженець с. Митлашівка Драбівського району, українець, малописьменний, б/п, червоноармієць. Заарештований 11.06.1942 р. за ст. 58-1 «б» КК Гр.РСР. Постановою НКВС СРСР Зак. ВО (м. Тбілісі) 11.07.1942 р. слідчу справу припинено. Підозрюваний направлений в Абінський спецтабір НКВС СРСР для фільтрації. Інших даних в справі немає.

ТУРЧАНОВИЧ Панас Аристархович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Княжики Монастирищенського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 15.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ 31.05.1929 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

ТУРЧЕНКО Феодосій Кіндратович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Молодецьке Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 19.03.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 27.03.1933 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1990 р.

ТЮПА Іван Іванович, 1933 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, учень школи. Заарештований 05.01.1946 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 05.01.1946 р. висланий в Курганську область на 5 р. Реабілітований 20.09.1994 р. прокурором Черкаської області.

ТЮПА Мотря Яківна, 1910 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українка, б/п, колгоспниця. Заарештована 05.01.1946 р. Постановою особливої наради НКВС СРСР 05.01.1946 р. вислана в Курганську область на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована 20.09.1994 р. прокурором Черкаської області.

ТЮПА Юрій Іванович, 1938 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, школяр. Заарештований 05.01.1946 р. Постановою особливої наради НКВС СРСР висланий в Курганську області на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітований 20.09.1994 р. прокурором Черкаської області.

ТЮТЮННИК Григорій Іванович, 1880 р., уродженець с. Текуча Уманського району, мешканець м. Умань, українець, письменний, б/п, безробітний. Заарештований 20.02.1932 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР. 13.09.1932 р. ув'язнений у концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 05.05.1989 р.

УАХЕР Ільза Густавівна, 1915 р., с. Марл (Німеччина), мешканка Київ, німкеня, середня освіта, службовець, б/п, вишивальниця Київського «Текстильекспорта». Заарештована 02.02.1938 р. Розстріляна 13.10.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 03.10.1938 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 04.07.1989 р.

УДОВИЦЬКА Марія Іванівна, 1919 р., уродженка с. Кобилячка Кременчуцького району, мешканка м. Умань, українка, освіта 7 класів, б/п, працювала на овочекомбінаті. Дата арешту відсутня. Постановою особливої наради при МДБ СРСР 19.11.1952 р. заслана в Казахстан

(Карагандинська область) на 5 років як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.08.1991 р.

УДОВИЧЕНКО Петро Тимофійович, 1881 (1882) р., уродженець і мешканець смт. Драбів Драбівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 25.04.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

УДОД Григорій Григорович, 1926 р., уродженець і мешканець с. Чижівка Звенигородського району, українець, 3 класи освіти, із селян, колишній член ВЛКСМ. Заарештований 05.05.1945 р. за ст. 58-1 «а» КК РРФСР. Постановою нач. слідгрупи МВС Комі АРСР 23.06.1946 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

УДОД Іван Трохимович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Васютинці Чорнобаївського району, українець, б/п, хлібороб. Заарештований 07.03.1929 р. за ст.ст. 54-13, 7-67 КК УРСР. Постановою 2-го відділу Шевченківського ОДПУ від 15.04.1929 р. справу закрито, звільнено під підписку про невиїзд.

УДОД (інші дані відсутні), уродженець с. Загородище Чорнобаївського району, мешканець м. Черкаси, українець, неповна середня освіта, б/п, бухгалтер промартілі інвалідів ім. Першого травня. Заарештований 21.11.1932 р. за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою уповноваженого ОВ 58 дивізії і Черкаського РВ ДПУ 06.05.1933 р. з-під варти звільнений, слідча справа припинена.

УЗЕНЯ Михайло Антонович, 1895 р., с. Верхнячка Христинівського району, українець, два класи освіти, б/п, слюсар Верхняцького цукрозаводу. Заарештований 20.06.1938 р. за ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою Христинівського РВ НКВС 19.09.1939 слідча справа припинена, з-під варти звільнений.

УКРАДИЖЕНКО Петро Макарович, 1868 р., с. Тишківка Златопільського району Кіровоградської області, українець, малописьменний, б/п, хлібороб Заарештований 24.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ 24.02.1930 р. з-під варти звільнено.

УКРИН Іван Юхимович, 1891 р. м. Вільно (Литва), мешканець ст. Корсунь, литовець, вища освіта, б/п, лікар залізничної лікарні ст. Корсунь. Заарештований 23.11.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 20.01.1931 р. засланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 01.11.1991 р.

УЛІТОВ Яким Олексійович, 1891 р., с. Дубіївка Черкаського району, мешканець м. Черкаси, українець, початкова освіта, б/п, виконроб будівельної організації. Заарештований 20.04.1931 р. за ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 19.07.1931 р. з-під варти звільнений.

УМАНЕЦЬ Георгій Тарасович, 1899 р., ст. Роздільна Одеської області, мешканець ст. Бобринська (нині ім. Т. Г. Шевченка) Одеської залізниці, українець, середня освіта, б/п, начальник вагонного цеху ПВРЗ. Заарештований 28.08.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-10 КК УРСР. Постановою ОДТВ НКВС ст. ім. Єжова (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка) 26.05.1939 р. слідсправу припинено, з-під варти звільнено.

УМАНЕЦЬ Іван Іванович, 1896 р., уродженець і житель с. Зелена Діброва Городищенського району, українець, із селян, розкуркулений, малописьменний, столяр в колгоспі. Заарештований 05.12.1937 р. Постановою 08.12.1937 р. трійки при КОУ НКВС УРСР приречений до розстрілу. Вирок виконано 30.12.1937 р. Реабілітований 06.04.1989 р. прокурором Черкаської області.

УМАНЕЦЬ Іларіон Ананійович, 1873 р., с. Зелена Діброва Городищенського району, українець, малописьменний, із куркулів, б/п, хлібороб. Заарештований 11.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійкою при КОУ НКВС 22.09.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р.

Реабілітований прокурором Черкаської області 22.11.1989 р.

УПИР Іван Савович, 1885 р., с. Налісне (нині с. Васютинці) Чорнобаївського району. Малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 08.02.1930 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Позбавлений волі на півтора року Шевченківським окружним судом 03.09.1930 р. Реабілітований 03.03.1992 р. прокурором Черкаської області.

УРБАНСЬКИЙ Олександр Макарович, 1893 р., с. Багва Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 30.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 11.11.1937 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 16.10.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 02.07.1959 р.

УС Андрій Сисоєвич, 1890 р., с Дирдин Городищенського району, мешканець м. Городище, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 14.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. ОН НКВС СРСР 05.10.1938 р. ув'язнила у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 16.12.1964 р.

УС Кузьма Ігорович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Дирдин Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, робітник. Звинувачувався за ст. 54-11 КК УРСР взято підписку про невиїзд. Постановою старшого помічника окружного прокурора від 22.12.1929 р. справу закриту.

УС Мартян Юрієвич (Георгійович), 1904 р., с. Дирдин Городищенського району, мешканець м. Городище, українець, малописьменний, б/п, слюсар Городищенської МТС. Заарештований 14.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. ОН при НКВС СРСР 05.10.1938 р. ув'язнила у ВТТ на 5 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 16.12.1964 р.

УСАТЕНКО Авакум (Вакум) Іларіонович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Вишнопіль Тальнівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата не вказана) за ст.ст. 59-3, 58-10 КК. Постановою колегії ОДПУ 26.08.1929 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Постановою ОН при МДБ СРСР 26.04.1947 р. судимість знято.

УСАТЕНКО Андрій Панасович, 1883 р., уродженець с. Собківка Уманського району, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, б/п, їздовий. Заарештований 29.09.1937 за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 17.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.11.1989 р.

УСАТЕНКО Леонтій (Левко) Якович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Вишнопіль Тальнівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 29.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 05.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 14.07.1961 р.

УСАТЕНКО Яків Павлович, 1909 р., уродженець і мешканець с. Собківка Уманського району, українець, малописьменний, б/п, працював у сільському господарстві. Заарештований 23.06.1938 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою Уманського РВ НКВС 20.08.1938 р. з-під варти звільнений, слідсправу припинено. Дані про реабілітацію відсутні.

УСАТЮК Іван Меркулович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Полковниче (нині с. Іваньки) Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 22.03.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 07.04.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.09.1991 р.

УСАЧЕВ Іван Семенович, 1903 р., с. Севськ Орловської області (Росія), мешканець ст. ім. Постишева (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка), росіянин, середня освіта, б/п, електромеханік сигналізації 5-ї дистанції колії. Заарештований 27.09.1937 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Розстріляний 25.10.1937 р. о 24 год. за рішенням трійки при

КОУ НКВС від 15.10.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.10.1989 р.

УСЕВИЧ Мартин (Максим) Васильович, 1898 р. уродженець с. Легедзине Тальнівського району, мешканець м. Умань, українець, б/п, адміністратор ансамблю кобзарів. Заарештований 30.11.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 22.07.1933 р. з-під варти звільнений. з забороною права проживання в 12-ти населених пунктах СРСР на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 06.06.1989 р.

УСЕНКО Василь Ілліч, 1895 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 01.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС по Полтавській області 13.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.06.1989 р.

УСЕНКО Павло Лукович, 1885 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, б/п, колгоспник. Заарештований 15.12.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 20.02.1938р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 27.03.1989 р.

УСЕНКО Сергій Якимович, 1911 р., уродженець с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, б/п, колгоспник. Заарештований 02.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС по Полтавській області 30.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.08.1989 р.

УСТИМЕНКО Василь Іванович, 1865 р., с. Пилипівка Оржицького району Полтавської області, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. постановила вислати на Північ на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

УСТИМОВА Ярина Андріївна, 1890 р., уродженка с. Кержеман (Росія), мешканка ст. ім. Постишева (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка), росіянка, малописьменна, б/п, домогосподарка. Заарештована 12.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 16.05.1938 р. ув'язнена у ВТТ на 10 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 17.07.1989 р.

УХАНЬ Олександра Федорівна, 40 р., уродженка і мешканка с. Пішки Корсунь-Шевченківського району, українка, б/п, малописьменна, домогосподарка. Заарештована 29.04.1929 р. за ст. 7-67 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ вислана в Казахстан на три роки. Реабілітована прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

УХАНЬ Павло Іванович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Пішки Корсунь-Шевченківського району, українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 29.04.1929 р. за ст. 7-67 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ висланий у Казахстан на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

УХАНЬ Яків Васильович, 47 р., уродженець і мешканець с. Пішки Корсунь-Шевченківського району, українець, б/п, письменний, одноосібник. Заарештований 29.04.1929 р. за ст. 7-67 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ висланий у Казахстан на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

УХАЧ-ОГОРОВИЧ Микола Антонович, 1860 р., уродженець с. Радзихове Волинської губернії. Мешканець м. Умань. Росіянин, б/п, освіта вища військова, у минулому генерал царської армії. Заарештований 08.03.1931 р. за ст.ст. 54-11, 54-2 КК УРСР. Прокурором Київського ОВ ДПУ від 23.07.1931 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

УШАКОВ Яків Петрович, 1897 р., уродженець м. Кизим, мешканець м. Золотоноша, росіянин, освіта середня, службовець, колишній член ВКП(б), виключений в 1937 р., директор педшколи. Заарештований 19.10.1937 р. за

ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою Золотоніського РВ НКВС 24.02.1938 р. з-під варти звільнений, справу припинено. Дані про реабілітацію відсутні.

УШАТОВ Василь Митрофанович, 1896 р., уродженець м. Київ, мешканець с. Ковалі Канівського району, українець, б/п, освіта середня, агроном. Заарештований 26.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 04.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.01.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 29.04.1959 р.

ФАЙНШТЕЙН Зейлик Алтерович, 1899 р., уродженець і мешканець м. Сміла, єврей, письменний, б/п, завскладом. Заарештований 01.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС м. Черкаси 08.04.1938 р. з-під варти звільнений, слідчу справу припинено.

ФАК Іван Григорович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Кузьмина Гребля Христинівського району, українець, б/п, освіта середня, колгоспник. Заарештований 17.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7 і 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 20.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 29.04.1959 р.

ФАСТ Михайло Григорович, 1908 р., уродженець м. Бердянськ, без певного місця проживання, росіянин, освіта середня, б/п, художній керівник театру. Заарештований 17.08.1933 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 08.12.1933 р. з-під варти звільнений, справу припинено.

ФЕДИК Іпатій Іванович, 1898 р., с. Половинчик Монастирищенського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 27.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою Монастирищенського РВ НКВС 26.09.1938 р. з-під варти звільнений, слідчу справу припинено.

ФЕДКОВСЬКИЙ Танас Павлович, 1879 р., с. Молодецьке Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 02.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 12.04.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в жовтні 1991 р.

ФЕДОРЕНКО Марко Корнійович, 1887 р., с. Вереміївка Чорнобаївського району, мешканець с. Білоусівка Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.06.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. постановила позбавити волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ФЕДОРЕНКО Юхим Павлович, 1908 р., с Поташ Тальнівського району, українець, освіта нижча, б/п, хлібороб. Заарештований 04.04.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою СПО КОС ДПУ 16.07.1931 р. слідчу справу припинено.

ФЕДОРЕЦЬ Євстафій Андрійович, 1879 р., с. Мойсинці (нині с. Придніпровське) Чорнобаївського району, українець, б/п, хлібороб. Заарештований 17.01.1932 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 31.03.1932 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.05.1989 р.

ФЕДОРОВА Марія Іванівна, 1904 р., уродженка с. Богодухівка Чорнобаївського району, мешканка с. Ашанівка Драбівського району, українець, освіта 4 класи, б/п, колгоспниця. Заарештована 03.11.1937 р. Постановою УНКВС Полтавської області 01.12.1938 р., з-під варти звільнена, слідчу справу припинено.

ФЕДОРЧЕНКО Никифор Євдокимович, 1885 р., м. Звенигородка, українець, освіта початкова, б/п, кустар. Заарештований 01.12.1932 р., за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ФЕДЧЕНКО Яків Федосійович, 1890 р., с. Леськи Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, куркуль, хлібороб. Заарештований 18.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 28.11.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.11.1989 р.

ФЕДЮК Наум Якович, 1884 р., с. Петрики Городищенського району, українець, б/п, хлібороб, куркуль. Заарештований 05.09.1928 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 07.02.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в грудні 1991 р.

ФЕДЬКОВСЬКИЙ Григорій Петрович, 1899 р. с. Молодецьке Маньківського району, українець, б/п, колгоспник. Заарештований 15.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 20.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.05.1964 р.

ФЕЛЬДШТЕЙН Абрам Григорович, 1887 р., уродженець м. Сміла, мешканець м. Черкаси, єврей, освіта вища, член колегії захисників Черкаської юр. консультації. Заарештований 13.03.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 26.09.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1957 р.

ФЕОКТИСТОВ Андріян Архипович, 1873 р., уродженець с. Абалдово Пензенської області, мешканець м. Умань, українець, освіта початкова, б/п, службовець. Заарештований 26.11.1930 р. за ст. 54-13 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ 13.02.1931 р. з-під варти звільнений, слідчу справу припинено. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ФЕРЕНЦ Кузьма Васильович, 1898 р., уродженець с. Розкішне Ставищанського району Київської області, мешканець с. Кривчунка Жашківського району, українець, освіта середня, б/п, учитель. Заарештований 18.03.1929 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою прокурора з нагляду за органами ДПУ 06.02.1930 р. звільнений з-під варти.

ФЕСЕНКО Пилип Степанович, 1897 р., м. К.-Шевченківський, українець, освіта початкова, б/п, хлібороб. Заарештований 13.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР 12.07.1929 р. ув'язнений у ВТТ на 3 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.02.1992 р.

ФЕСЕНКО Степан Дмитрович, 1884 р., с. Мельники Чорнобаївського району, українець, освіта 4 класи, б/п, хлібороб. Заарештований 25.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 10.09.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.11.1989 р.

ФЕЩЕНКО Платон Микитович, 1901 р., м. Тальне, українець, малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 12.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 10.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 27.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 10.06.1959 р.

ФІЛЕНКО Гаврило Назарович, 1908 р., с. Медведівка Чигиринського району, українець, освіта 4 класи, б/п, хлібороб. Заарештований 18.05.1944 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Чигиринського РВ НКВС 07.06.1944 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ФІЛЕПЕНКО Іван Григорович, 1886 р., с. Байбузи Черкаського району, українець, неписьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 02.03.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 02.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 07.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.12.1956 р.

ФІЛИК Максим Микитович, 1885 р., уродженець с. Старий Вишнівець (Польща), мешканець с. Жорнокльови Драбівського району,

українець, освіта нижча, б/п, колгоспник. Заарештований 17.12.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою ОН НКВС 11.02.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 16.09.1963 р.

ФІЛІПЕНКО Олександр Варфоломійович, 1899 р., с. Байбузи Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, слюсар. Заарештований 03.03.1938 р., за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 02.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 07.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.12.1956 р.

ФІЛІПЕНКО Сергій Вакулович, 1894 р., с. Байбузи Черкаського району, українець, освіта нижча, виключений із членів ВКП(б) в 1928 р., рільник колгоспу. Заарештований 08.02.1938 р. Постановою трійки УНКВС Київської області 02.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 07.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.12.1956 р.

ФІЛОНЕНКО Аврам Григорович, 1881 р., с. Псярівка (нині с. Ятранівка) Уманського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 28.12.1928 р. за ст. 54-21 КК УРСР. Постановою ОН ОДПУ 19.04.1929 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

ФІЛОНЕНКО Іван Данилович, 1877 р., уродженець Уманського району, українець, малописьменний, розкуркулений, б/п, хлібороб. Заарештований 15.03.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ 27.04.1933 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ФІЛОНЕНКО Нестір Іванович, 1890 р., с. Трушівці Чигиринського району. Українець, б/п, освіта нижча, хлібороб. Заарештований 16.03.1932 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою уповноваженого СПО ДПУ 21.08.1932 р. з-під варти звільнений.

ФІЛОНЕНКО Олексій Васильович, 1896 р., с. Трушівці Чигиринського району. Українець, б/п, освіта нижча, селянин. Заарештований 16.06.1932 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою уповноваженого СПО ДПУ 21.08.1932 р. з-під варти звільнений.

ФІЛОНЕНКО Пантелей Данилович, 1904 р., с. Псярівка (нині с. Ятранівка) Уманського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб, розкуркулений. Заарештований 18.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. З-під варти звільнений 06.01.1938 р.

ФІЛЬ Іван Федорович, 1872 р., м. Канів, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 16.02.1930 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Постановою окрпрокурора 06.04.1930 р. слідчу справу припинено.

ФІЛЬ Олександр Іванович, 1892 р., уродженець с. Крупське Золотоніського району, мешканець м. Київ, українець, освіта вища, б/п, інспектор Київського обласного відділу охорони здоров'я. Заарештований 29.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР 27.11.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований ВТ КВО 03.10.1958 р.

ФІЩЕНКО Іван Савович, 1888 р. с. Кищенці Маньківського району, українець, неписьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 11.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. постановою особливої наради ОДПУ СРСР 15.07.1929 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області в липні 1992 р.

ФІЩУК Ольга Герасимівна, 1897 р., уродженка с. Дубно (Польща), мешканка м. Сміла, українка, освіта нижча, б/п, службовець. Заарештована 16.11.1946 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою ОН МДБ СРСР 26.04.1947 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнена.

ФОМЕНКО Іван Минович, 1892 р., уродженець м. Шпола, мешканець

м. Звенигородка, українець, освіта середня, б/п. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР 19.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 26.01.1938 р. Реабілітований 18.01.1958 р. ВС УРСР.

ФОМЕНКО Марія Яківна, 1919 р., м. Умань. Українка, б/п, домогосподарка. Постановою особливої наради при НКВС 27.10.1945 р. вислана на п'ять років в Актюбінську область. Реабілітована 19.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ФОМЕНКО Федір Тимофійович, 1886 р., уродженець с. Нова Гребля Жашківського району, мешканець с. Русалівка Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 23.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС 03.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 31.08.1957 р.

ФОНРАБЕ Раїса Кузьмівна, 1911 р., уродженка і мешканка м. Черкаси. Українка, малописьменна, колишній член ВЛКСМ, за професією тесля, працювала в артілі по ремонту меблів. Заарештована 10.05.1945 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР вислана в Сузунський район Новосибірської області на 5 років. Реабілітована 18.01.1993 р. прокурором Черкаської області.

ФОРОСТОВСЬКА Марія Олексіївна, 1882 р., уродженка с. Хацьки Черкаського району, мешканка с. Підставки Золотоніського району, українка, б/п, домогосподарка. Заарештована 09.07.1937 р., за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Гельмязівського РВ НКВС від серпня 1937 р. з-під варти звільнена. Постанови про закриття справи немає.

ФОРОСТЯН Веремій Панасович, 1877 р., уродженець і мешканець с. Сагунівка Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 20.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований президією Черкаського обласного суду 13.03.1958 р.

ФОРТЕЛЕНКО Василь Іванович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Мошурів Тальнівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 10.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 27.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 10.06.1959 р.

ФРАНКО Терентій Якович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Любашівка Уманського району, українець, малописьменний, б/п, працював у колгоспі конюхом. Заарештований 27.04.1933 р. за ст.ст. 99, 54-10 КК УРСР. Постановою Уманського райпрокурора 04.01.1934 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ФРАНЧУК Ісак Павлович, 1894 р., уродженець і житель с. Вишнопіль Тальнівського району, українець, із селян, розкуркулений, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 19.12.1937 р. Засуджений 22.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Реабілітований 10.05.1989 р. прокурором Черкаської області.

ФРАНЧУК Петро Ксенофонтович, 1888 р., с. Голяківка (нині с. Веселівка) Христинівського району. Українець, освіта початкова, б/п, хлібороб. Заарештований 13.08.1935 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Помічник прокурора в спецсправах Київської області, керуючись ч. 2 ст. 197 КПК УРСР 09.09.1936 р. справу припинив.

ФРОМІНА Марія Кузьмівна, 1881 р., уродженка с. Кантакузівка, мешканка х. Іванівка Драбівського району, українка, малописьменна, б/п, домогосподарка. Заарештована 12.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою УДБ ПОУ НКВС м. Полтава 24.12.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнена.

ФУРМАН Лука Омелянович, 1900 р., уродженець і мешканець с. В'язівок Городищенского району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований у 1938 р. за. ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 20.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 10.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 02.03.1957 р.

ХАБЛЮК Борис Савелійович, 1906 р., уродженець м. Житомир, мешканець м. Канів, українець, малописьменний, член ВКП(б) до 1938 р., фельд'єгер Канівського РВ НКВС. Заарештований 24.07.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-17 «а» КК УРСР. Постановою КОУ НКВС 11.12.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ХАВРОНИЧ Василь Іванович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Білоусівка Драбівського району, українець, малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 17.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою начальника Драбівського РВ НКВС і прокурора Драбівського району 18.03.1941 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ХАЛАМАН Панас Савович, 1885 р., уродженець і мешканець с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 18.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішення по справі немає. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.03.1995 р.

ХАЛЯВКА Андрій Максимович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Шрамківка Драбівського району, українець, освіта сільська школа, б/п,сторож на конюшні цукрового заводу. Заарештований 22.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при Полтавському обласному управління НКВС СРСР 25.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.04.1990 р.

ХАМАЗА Михайло Єрмолайович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Хлистунівка Городищенського району, українець, малописьменний, б/п, робітник гранкар'єру. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований 29.12.1989 р. Верховним Судом УРСР.

ХАНДУСЬ Онисій Сидорович, 1876 р., уродженець с. Степанки, мешканець м. Черкаси, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 07.08.1919 р., звинувачений в антирадянській пропаганді. Під час слідства встановлено, що на нього звели наклеп. 10.08.1919 р. з-під варти звільнений.

ХАРЛАМОВ Іван Семенович, 1890 р., м. Умань, українець, малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 05.01.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Слідчу справу припинено 28.04.1933 р., з-під варти звільнений.

ХАРЧЕНКО Андрій Карпович, 1902 р., с. Березняки Смілянського району, українець, освіта нижча, б/п, стрілочник на ст. Бобринські (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка). Заарештований 03.01.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 07.04.1935 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 26.03.1962 р.

ХАРЧЕНКО Василь Герасимович, 1870 р., с. Степанці Канівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 29.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 20.2.1930 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ХАРЧЕНКО Дмитро Герасимович, 1888 р., с. Степанці Канівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 29.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 20.02.1930 р. засланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ХАРЧЕНКО Іван Мефодійович, 1882 р., с. Демки Драбівського району, українець, освіта нижча, б/п, хлібороб. Заарештований 03.04.1930 р. за ст. 54-10 ч.2, 54-11, 54-16 ч.2 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 25.05.1930 р. ув'язнений на три роки умовно. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.10.1990 р.

ХАРЧЕНКО Іван Минович, 1904 р., с. Нова Буда К-Шевченківського району, українець, малописьменний, б/п, євангеліст. Заарештований 16.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ 26.06.1929 р. з-під варти звільнений, позбавлений прав проживання в Москві, Ленінграді, Ростові. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.08.1992 р.

ХАРЧЕНКО Кузьма Якович, 1903 р., с. Хмільна Канівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 18.02.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 26.08.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 31.08.1990 р.

ХАРЧЕНКО Марко Герасимович, 1874 р., с. Степанці Канівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 29.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 20.02.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ХАРЧЕНКО Мойсей Михайлович, 1896 р., с. Порадівка Лисянського району, українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 10.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 05.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 03.09.1958 р.

ХАРЧЕНКО Олександр Єазонович, 1895 р. уродженець с. Мошни Черкаського району, мешканець с. Софіївка Черкаського району, українець, освіта н/вища, б/п, учитель. Заарештований 03.11.1937 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС приречений до розстрілу. Розстріляний 15.01.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.08.1958 р.

ХАРЧЕНКО Олексій Сергійович, 1877 р., с. Березняки Смілянського району, українець, освіта нижча, б/п, швейцар ст. ім. Постишева (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка). Заарештований 04.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Одеської області 05.05.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 04.05.1960 р.

ХАРЧЕНКО Трохим Петрович, 1860 р., с. Тарасівка Звенигородського району, українець, неписьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 04.01.1931 р. умовно висланий у Північний край на три роки, з-під варти звільнений. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.08.1991 р.

ХВОРОСТЯНИЙ Григорій Іванович, 1898 р., уродженець с. Івангород Христинівського району, мешканець ст. Поташ, українець, б/п, нач. станції. Заарештований 18.01.1938 р. за ст.ст. 54-1, 54-7, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Одеської області 13.10.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 23.10.1938 р. Реабілітований ВС СРСР 17.11.1954 р.

ХВОРОСТЯНИЙ Сергій Давидович, 1901 р., с. Коржовий Кут Уманського району, українець, освіта нижча, б/п, механік. Заарештований за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 17.07.1933 р. з-під варти звільнений, слідство припинено.

ХЕЧО-ГАВИЛЕВСЬКИЙ Мирослав-Микола Гаврилович, 1898 р., уродженець Польщі, с. Колонія, мешканець м. Умань, українець, освіта нижча, б/п, робітник. Заарештований 04.09.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 11.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.01.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.06.1989 р.

ХИЖНЯК Андрій Іванович, 1904 р., с. Мошни Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний, селянин. Заарештований 11.12.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою уповноваженого СПО ДПУ 20.04.1931 р. справу направлено в сільгрупу СПО КОС ДПУ УРСР.

ХИЖНЯК Аркадій Дмитрович, 1895 р., уродженець і житель м. Сміла, українець, із куркулів, письменний, працював в конторі райтрансу робітником. Заарештований 03.01.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Засуджений 31.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 15.01.1938 р. о 24 год. Реабілітований 25.05.1989 р. прокурором Черкаської області.

ХИЖНЯК Віктор Тимофійович, 1898 р., уродженець і мешканець м. Сміла, українець, малописьменний, колишній член ВКП(б), працював майстром на залізничній станції ім. Постишева. Заарештований 17.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки УНКВС по Одеській області від 07.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 13.03.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.05.1989 р. і відновлений в членстві КПРС 24.11.1989 р. постановою бюро Черкаського обкому КПУ (посмертно).

ХИЖНЯК Георгій Родіонович, 1896 р., с. Будище Черкаського району, українець, освіта середня, службовець. Заарештований 12.03.1931 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ ДПУ 16.05.1931 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ХИЖНЯК Микола Федорович, м. Сміла, українець, освіта нижча, б/п, бригадир ковальського цеху ПВРЗ. Заарештований 03.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОДТО НКВС ст. Бобринська 25.09.1938 р. слідчу справу припинено.

ХИЖНЯК Остап Іванович, 1902 р., с. Мошни Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний, коваль. Заарештований 11.12.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою уповноваженого СПО ДПУ 20.04.1931 р. справу направлено в сільгрупу СПО КОС ДПУ УРСР.

ХИЛЬКО Акакій Володимирович, 1899 р., уродженець с. Антонівка Волинської губернії, мешканець м. Черкаси, українець, освіта домашня, б/п, машиніст паровоза. Заарештований 23.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 20.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.05.1989 р.

ХИЛЬЧЕНКО Авраам Тарасович, 1885 р., уродженець с. Яблунівка Смілянського району, мешканець с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, робітник заводу. Постановою трійки при КОУ НКВС 04.10.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-10, 54-11 КК УРСР ув'язнений у концтабір на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.02.1992 р.

ХИТРИК Денис Казимирович, 1880 р., уродженець Гродненської області, мешканець м. Христинівка, поляк, малописьменний, б/п, сторож овочевої бази. Заарештований 06.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 28.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.07.1989 р.

ХИХЛОВСЬКА Ірина Антонівна, 1907 р., с. Майданецьке Тальнівського району, мешканка м. Тальне, полячка, 7 класів освіти, б/п, друкарка. Заарештована 11.11.1937 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Розстріляна 04.01.1938 р. за постановою НКВС від 11.12.1937 р. Реабілітована ВТ КВО 30.08.1957 р.

ХИХЛОВСЬКИЙ Антін Гнатович, 1868 р. с. Ольчедаєв (Вінниччина), мешканець м. Тальне, поляк, письменний, б/п, хімік цукрозаводу. Заарештований 05.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 04.01.1938 р. за постановою НКВС СРСР від 11.12.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 30.08.1957 р.

ХІЛЬЧЕНКО Кирило Андрійович, 1903 р., с. Гречківка (нині включене до м. Сміла) Смілянського району, українець, освіта нижча. Заарештований 26.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС 04.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р.

Реабілітований Черкаським обласним судом 19.11.1958 р.

ХІЛЬЧУК Катерина Олександрівна, 1909 р., уродженка м. Ромни Чернігівської області, мешканка м. Шпола, українка, освіта середня, б/п, домогосподарка. Заарештована 20.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Слідчу справу припинено, з-під варти звільнена постановою прокурора Шполянського району 20.11.1938 р.

ХІМИЧ Олександр Григорович, 1902 р., с. Розсохуватка Катеринопільського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 06.07.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 05.10.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 22.04.1959 р.

ХІМІЧ Федір Трохимович (Дмитрович), 1887 р., смт. Катеринопіль однойменного району, українець, початкова освіта, із розкуркулених, б/п, хлібороб. Заарештований 07(09).04.1924 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ заслала на Соловки на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.08.1992 р.

ХЛЕВНИЙ Андрій Самійлович, (дата нар. не вказана),с. Березняки Смілянського району, українець, колишній офіцер, письменний, б/п, табельник ПРБ-ІІ ст. Бобринська (нині ім. Т.Шевченка) Заарештований 26(28).10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 09.01.1931 р. вирішила з-під варти звільнити, слідчу справу припинити.

ХЛІВНИЙ (Хлевной) Микола Дмитрович, 1929 р., с. Санжариха Смілянського району, українець, письменний, б/п, тракторист Ротмистрівської МТС. Заарештований 29(31).05.1949 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР (розповсюдження листівок). ОН при МДБ СРСР вирішила направити в психлікарню на примусове лікування. 29.08.1954 р. центральна комісія по перегляду карних справ вирішила справу припинити, примусове лікування відмінити.

ХЛЮДЗИНСЬКИЙ Олександр Валер'янович, м. Севастополь, мешканець м. Черкаси, українець, початкова освіта, б/п, бухгалтер консервного заводу. Заарештований 12.11.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Розстріляний о 1 годині 20 хв. 17.12.1937 р. за постановою НКВС від 01.12.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 15.07.1958 р.

ХЛЬОБАС Микита Никифорович, 1899 р., с. Кинашівка (нині в межах смт. Маньківка) Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 28.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 02.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.03.1957 р.

ХЛЬОБАС Опанас Іванович, 1912 р., смт. Маньківка однойменного району, українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 28.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС ув'язнила у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 10.06.1959 р.

ХМЕЛЕВСЬКИЙ Богдан Остапович, 1905 р., с. Красів Львівської області, мешканець м. Харків, українець, н/вища освіта, б/п, учитель. Заарештований 16.07.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. НКВС і Прокурор СРСР 31.08.1937 р. вирішили розстріляти. Акт про розстріл відсутній. Реабілітований ВС УРСР 21.05.1958 р.

ХМЕЛЬНИЦЬКА Ольга Фотіївна, 1904 р., с. Куликівка Кам'янського району, мешканка с. Завадівка Корсунь-Шевченківського району, українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Заарештована 02.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила 21.06.1938 р. заслати в Казахстан на 5 літ. Даних про реабілітацію нема.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ Франц Теофілович 1917 р. в с. (нерозбірливо) Ємільчинського району Житомирської області, мешканець с. Паланочка Маньківського району, українець, б/п, малописьменний, їздовий колгоспу. Заарештований 14.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 13.10.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 01.10.1938 р. Реабілітований 20.06.1989 р.

ХОВРЯК Лука Костянтинович, 1877 р., уродженець і мешканець м. Шпола Шполянського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 15.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 27.01.1931 р. ув'язнений в концтабір на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ХОДАКОВСЬКИЙ Дмитро Олексійович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Виноград Лисянського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ СРСР від 02.08.1929 р. ув'язнений в концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в березні 1992 р.

ХОДАНИЦЬКИЙ Яків Теофілович (Теофанович), 1858 р., уродженець с. Вовковинці Вінницької області, мешканець м. Умань, поляк, малописьменний, б/п, тесля. Заарештований 20.11.1937 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 11.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.01.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 16.12.1958 р.

ХОДУЛІН Сергій Кузьмович, 1889 р., м. Шостка Чернігівської області, мешкав у с. Велика Бурімка, Чорнобаївського району, українець, із службовців, освіта вища, працював лісничим. Заарештований 25.08.1937 р., утримувався в Черкаській в'язниці. Засуджений 29.09.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 10.10.1937 р. о 2 год. 40 хв. В 1956 р. у реабілітації було відмовлено. Реабілітований 10.06.1989 р.

ХОЛОД Іван Олександрович, 1902 р., уродженець і мешканець с Петрівка-Попівка Лисянського району, українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 03.09.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Лисянського РВ НКВС 25.12.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ХОЛОД Лука Юхимович, 1876 р., уродженець і мешканець с. Рацеве Чигиринського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 17.02.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в вересні 1998 р.

ХОЛОД Михайло Лукович, 1910 р., уродженець с. Рацеве, мешканець с. Вітове Чигиринського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 26.10.1932 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області у вересні 1991 р.

ХОЛОДНИЙ Тимофій Федорович, 58 р., уродженець і мешканець с. Скаливатка Звенигородського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 21.02.1930 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ХОМАНЮК Олексій Тимофійович, 1895 р., уродженець с. Котли (Польща), мешканець м. Сміла, білорус, малописьменний, викл. із членів ВКП(б), колишній військком Смілянського РВК, капітан. Заарештований 12.02.1938 р. за ст.ст. 54-1 «б» і 54-11 КК УРСР. Постановою 3-го спецвідділу УНКВС по Київській області 21.01.1939 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ХОМЕНКО Антін Тихонович, 1912 р., с. Мала Маньківка Маньківського району, українець, освіта нижча, б/п, тесля. Заарештований 18.06.1946 р., за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою військової прокуратури в МВС Київської області 28.12.1946 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ХОМЕНКО Гаврило Кузьмович, 1899 р., с. Адамівка Чигиринського району,

українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований в лютому 1931 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 20.08.1931 р. ув'язнений на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.07.1989 р.

ХОМЕНКО Григорій Іванович, 1887 р., уродженець с. Гречківка (нині включене до м. Сміла) Смілянського району, мешканець ст. ім. Шевченка, українець, освіта нижча, б/п, електромонтер вагонів ПВРЗ. Заарештований 20.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Одеської області 14.09.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 05.06.1958 р.

ХОМЕНКО Іван Семенович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Адамівка Чигиринського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 20.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований рішенням Черкаського обласного суду 24.01.1994 р.

ХОМЕНКО Йона Федорович, 1887 р., смт. Лисянка, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ 19.04.1933 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ХОМЕНКО Леонтій Софронович, 1901 р., с. Стеблів Корсунь-Шевченківського району, українець, освіта нижча, б/п, обліковець у колгоспі. Заарештований 14.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 17.04.1938 р. приречений до розстрілу. Вирок виконано 10.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.01.1959 р.

ХОМЕНКО Овксентій Іванович, 1887 р., уродженець с. Новостасівка колишньої Маріупольської області, мешканець с. Квітки Корсунь-Шевченківського району, українець, освіта домашня, служитель культу. Заарештований 11.02.1930 р. за ст. 54-10 ч.2 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 08.04.1930 р. ув'язнений в концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області у вересні 1991 р.

ХОМЕНКО Олександр (нерозбірливо), 1895 р., уродженець і мешканець с. Стеблів Корсунь-Шевченківського району, українець, малописьменний, б/п, завідував Стеблівською МТС. Заарештований 22.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. В 1938 р. помер в БУПРі. Реабілітований 23.07.1959 р. управлінням КДБ в Черкаській області.

ХОМЕНКО Омелян Іванович, 1888 р., с. Вільховець Звенигородського району, українець, малописьменний, б/п, безробітний. Заарештований 27.06.1934 р. за ст. 58 п.6 КК РРФСР. Постановою ОД ТОГ УДБ 07.08.1934 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ХОМЕНКО Яків Наумович, 1882 р., с. Мліїв Городищенського району, українець, освіта нижча, б/п, хлібороб, колишній церковний староста. Заарештований 30.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 26.04.1933 р. з-під варти звільнений, справу припинено.

ХОМЕНУШКО Єремій Фокович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Новоселиця Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, працював у колгоспі на різних роботах. Заарештований 30.03.1944 р. за ст. 54-1 «б» КК УРСР. Постановою УНКДБ Київської області 20.03.1945 р. з-під варти звільнений.

ХОМКО Уляна Кіндратівна, 1923 р., уродженка с. Моринці Звенигородського району, мешканка м. Звенигородка, українка, освіта середня, б/п, службовець. Заарештована 01.03.1944 р. за ст. 58-1 «а» КК РРФСР. Постановою зам. нач. ОКР «СМЕРШ» звільнена 15.03.1944 р.

ХОМУТОВСЬКИЙ Марко Францович, 1909 р., уродженець с. Уварівка

Житомирської області. мешканець с. Паланка Уманського району, поляк, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 25.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-9, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 16.01.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Верховним Судом УРСР 27.06.1959 р.

ХОМЯК Панас Андрійович, 1890 р., с. Тинівка Жашківського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 27.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.09.1960 р.

ХОНДАЖЕВСЬКИЙ Василь Петрович, 1875 р., уродженець м. Полтава, мешканець с. Коврай Золотоніського району, українець, освіта середня, б/п, священик. Заарештований 07.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 22.03.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в грудні 1991 р.

ХОРЕНЖЕНКО Павло Якович, 1902 р., уродженець с. Цибулеве Миколаївської області, мешканець м. Сміла, українець, письменний, б/п, службовець. Заарештований 09.07.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС 09.10.1938 р. позбавлений волі на 8 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 05.09.1958 р.

ХОРЕНКО Омелян Степанович, 1901 р., с. В'язівок Городищенського району, українець, б/п, одноосібник. Заарештований 26.06.1941 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 31.01.1942 р. засланий на 5 р. в Новосибірську область Реабілітований 14.11.1966 р. Черкаським обласним судом.

ХОРЕНКО Яків Гнатович, 1888 р., уродженець і мешканець с. В'язівок Городищенського району, українець, б/п, письменний, працював зав. млином. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований. Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

ХОРОШАЙЛО Павло Якимович, 1880 р. в с. Новоселівка Донецької області, житель м. Черкаси, українець, б/п, не працював. Засуджений 16.10.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Реабілітований 02.07.1989 р.

ХОРОШКО Тихін Мойсейович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Ксаверове Городищенського району, українець, письменний, б/п, швець. Заарештований 20.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Верховним Судом УРСР 29.12.1989 р.

ХОРУНЖЕНКО Андрій Кузьмович, 1884 р., с. Богодухівка Чорнобаївського району, українець, із селян, б/п, хлібороб. Заарештований 06.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ 12.07.1929 р. ув'язнений в концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.04.1992 р.

ХОТИН Костянтин Семенович, 1900 р., уроджень с Капітанівка Златопільського району Кіровоградської області, мешканець м. Сміла, українець, освіта нижча, б/п, службовець. Заарештований 01.12.1933 р. за ст. 54-13 КК УРСР. Постановою ОДПУ ст. Бобринська 17.11.1934 р. з-під варти звільнений.

ХОХМІНСЬКИЙ Марко Макарович, 1905 р., уродженець м. Львів, мешканець м. Золотоноша однойменного району. Українець, колишній кандидат у члени КП(б)У, малописьменний, слюсар ремонтного заводу. Заарештований 25.07.1937 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і

Прокурора СРСР від 12.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.10.1937 р. Реабілітований 31.07.1959 р. Верховним судом України.

ХРАНОВСЬКИЙ Фелікс Миколайович, 1898 р., уродженець с. Шуляки Жашківського району, мешканець с. Цибулів Монастирищенського району, поляк, малописьменний, шофер. Заарештований 16.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 09.02.1938 р. позбавлений волі у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.04.1989 р.

ХРЕБЕТ Данило Данилович, 1898 р., с. Михайлівка Драбівського району. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ХРЕБЕТ Петро Корнійович, 1909 р., с. Перервинці Драбівського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР позбавила волі на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ХРЕБТАНЬ Гнат Віссаріонович, 1884 р., уродженець с. Підвисоке Кіровоградської області, мешканець м. Умань, українець, освіта нижча, б/п, бухгалтер. Заарештований 29.06.1941 р. за ст. 58-10 ч. 2 КК РРФСР. Постановою слідчої частини УНКВС м. Новосибірськ в серпні 1942 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ХРЕБТОВ Віталій Павлович, 1896 р., уродженець м. Чигирин, мешканець м. Черкаси, українець, освіта середня, б/п, економіст. Заарештований 20.10.1937 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС 05.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.06.1958 р.

ХРИПКО Сава Васильович, 1899 р., уродженець с. Шелепухи (нині с. Софіївка) Черкаського району, мешканець м. Черкаси, українець, освіта нижча, член ВКП(б) з 1920 р., зав. сільгоспбанку м. Черкаси. Заарештований 16.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС 14.04.1939 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ХРИПКО Юхим Трохимович, 1897 р., с. Шелепухи (нині с. Софіївка) Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 15.07.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС 16.09.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ХРОНЕНКО Дмитро Трохимович, 1895 р., с. Скаливатка Звенигородського району, українець, б/п, малописьменний, із селян, колгоспник. Заарештований 05.04.1938 р. за ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 04.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 13.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.03.1957 р.

ХРОНЕНКО Ілля Іванович, 1897 р., с. Скаливатка Звенигородського району, українець, б/п, малописьменний, із селян, колгоспник. Заарештований 05.04.1938 р. за ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 04.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 13.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.03.1957 р.

ХРОНЕНКО Марко Іванович, 1900 р., с. Скаливатка Звенигородського району, українець, б/п, малописьменний, із селян-середняків, колгоспник. Заарештований 05.04.1938 р. за ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 13.04.1938 р. вирішила розстріляти. Вирок виконано 04.05.1938 р. о 24 год. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.03.1957 р.

ХРОНЕНКО Паладій Степанович, 1867 р., уродженець і житель с. Скаливатка Звенигородського району Черкаської області, українець, із селян-середняків, малописьменний, монах, архімандрит. Заарештований 29.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Засуджений 01.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу.

Вирок виконано 27.12.1937 р. о 2 год. Реабілітований 17.05.1989 р. прокурором Черкаської області.

ХРОНЕНКО Сергій Іванович, 1910 р., с. Скаливатка Звенигородського району, українець, письменний, б/п, робітник. Заарештований 10.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області 19.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.12.1958 р.

ХРУЩ Каленик Ісакович, 1892 р., уродженець с. Озеряни Бобровицького району Чернігівської області, мешканець Канівщанського радгоспу Золотоніського району, українець, освіта середня, б/п, зав. відділенням радгоспу. Заарештований 07.01.1934 р. за ст. 54-7 КК УРСР. Постановою ХОВ ДПУ УРСР 25.02.1934 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ХУДІН Григорій Миколайович, 1891 р., уродженець Галичини, мешканець м. Сміла, українець, освіта нижча, б/п, листоноша. Заарештований 03.09.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР 22.10.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований ВТ КВО 13.10.1959 р.

ХУДОБА Григорій Семенович, 1905 р., уродженець с. Каленики Золотоніського району, мешканець с. Плешкані Золотоніського району. Українець, б/п, колгоспник. Заарештований 08.02.1946 р. за ст. 54-3 КК УРСР. Постановою начальника УМДБ Полтавської області 28.08.1946 слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ХУДОЛІЙ Микита Лук'янович, 1885 р., уродженець с. Наталівка Гребінківського району Полтавської області, мешканець с. Степанівка Драбівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 27.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки Полтавського обласного управління НКВС УРСР 30.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.04.1990 р.

ХУДЯКОВА Олена Федорівна, 1904 р., уродженка м. Орани, Литва, мешканка м. Черкаси, росіянка, освіта середня, б/п, домогосподарка. Заарештована 21.10.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 04.12.1937 р. ув'язнена у ВТТ на 10 р. Реабілітована ВТ КВО 27.10.1959 р.

ХУСИД Яків Шльомович, 1904 р., уродженець м. Косів Station Станіславської області, мешканець м. Черкаси, єврей, освіта початкова, б/п, службовець. Заарештований 04.09.1937 р. Постановою ОН НКВС СРСР 10.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований ВТ КВО 01.07.1958 р.

ХУХРЯНСЬКИЙ Петро Петрович, 1903 р., уродженець х. Гуртовівка Харківського району Харківської області, мешканець ст. ім. Т. Г. Шевченка, українець, неповна середня освіта, б/п, слюсар вагонного цеху. Заарештований 12.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою прокурора Одеської залізниці 20.02.1939 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЦАПЕНКО Тереза Вільгельмівна, 1880 р., уродженка с. Соколиць колишньої К.-Подільської області, мешканка м. Сміла. Німкеня, малописьменна, б/п, домогосподарка. Заарештована 06.06.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 14.10.1944 р. ув'язнена на 5 р. ВТТ. Реабілітована 30.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ЦАПОВА Анастасія Григорівна, 28 років, с. Шелепухи (нині с. Софіївка) Черкаського району (інші дані відсутні). Заарештована 26.07.1919 р. за контрреволюційну агітацію. Постановою Черкаської повітової ЧК 11.08.1919 р. з-під варти звільнена під розписку про невиїзд.

ЦАРЕНКО-ПРИВОЛОЦЬКА Варвара Михайлівна, 1884 р., уродженка с. Мартинівка Канівського району, мешканка м. Тараща Корсунь-Шевченківського району, українка, середня освіта, б/п, учителька Таращанської школи. Заарештована 15.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. ОН при НКВС СРСР

21.06.1938 р. вислана в Казахстан на три роки. Реабілітована прокурором Черкаської області 05.04.1990 р.

ЦАРИННИК Андрій Никифорович, 1899 р., уродженець та мешканець с. Ступичне Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 25.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС УРСР Київської області від 19.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.11.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 03.10.1967 р.

ЦАРИНОВСЬКИЙ Володимир Миколайович, 1881 р., с. Копіювата Канівського району, мешканець с. Павлівка Канівського району, українець, середня освіта, священик. Заарештований 14.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Судова трійка при колегії ДПУ УРСР 06.09.1930 р., ув'язнила в концтабір на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 14.11.1989 р.

ЦВЕЙГА Олександр Пенсухович, 1895 р., уродженець с. Сежени (Польща), мешканець м. Черкаси, єврей, малописьменний, б/п, працював пекарем райспоживспілки. Заарештований 12.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 16.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.12.1937 р. Реабілітований 17.05.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЦВЕТАНОВ Атанас (Опанас) Цветанович, 1875 р., с. Н.-Село (Болгарія), болгарин, вища освіта, б/п, лікар. Заарештований 10.02.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Помер 01.02.1939 р. у в'язниці. Реабілітований ВП КВО 26.01.1957 р.

ЦВЕТНЕНКО (Цвитненко) Тимофій Степанович, 1882 р., смт. Олександрівка Кіровоградської області, мешканець с. Юзефівка (нині с. Заліське) Тальнівського району. Українець, початкова освіта, б/п, коваль. Заарештований 10.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 28.09.1937 р. ув'язнила у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.11.1989 р.

ЦВЕТНИЦЬКИЙ Антін Авенирович, 1880 р., с. Танське Уманського району, мешканець м. Умань, поляк, письменний, б/п, рахівник радгоспу. Заарештований 20.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 13.02.1938 р. за рішенням НКВС СРСР від 16.01.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 23.08.1957 р.

ЦВЕТОЛІНА Вікторія Костянтинівна, 1904 р., с. Веремїівка Чорнобаївського району, мешканка м. Черкаси, полячка, малописьменна, безпартійна, домогосподарка. Заарештована 16.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляна 09.02.1938 р. о 24 год. за постановою НКВС СРСР від 16.01.1938 р. Реабілітована 17.05.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЦВЕТОХІН Олександр Іванович, 1891 р., с. Носівка Чернігівської області, мешканець м. Черкаси, українець, початкова освіта, б/п, робітник. Заарештований 22.07.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою відділення НКВС ст. Гребінка 11.01.1939 р. з-під варти звільнений.

ЦВІРКУН Сидір Федорович, 1896 р., с. Грушківка Кам'янського району, українець, б/п, початкова освіта, обхідник Грушківського лісництва. Заарештований 24.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС 10.09.1937 р. ув'язнила у ВТТ на 10 років. Реабілітований 25.08.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЦЕБРО Демид Іванович, 1915 р., с. Кожарки (нині с. Рацеве) Чигиринського району, українець, початкова освіта, б/п, тракторист Чигиринської МТС. Заарештований 11.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійкою при КОУ НКВС 14.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 26.03.1962 р.

ЦЕБРО Яким Карпович, 1887 р., с. Кожарки (нині с. Рацеве) Чигиринського району, українець, початкова освіта, б/п, хлібороб. Заарештований 17.09.1929 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою

ст. пом. прокурора Черкаського округу 20.01.1930 р. з-під варти звільнений.

ЦЕЙТЛІК Яків Натанович, 20 р., м. Черкаси, (нац. не вказана), два класи мехучилища, б/п, електромонтер. Звинувачуваний в провокаційній агітації (інші дані відсутні).

ЦЕПЕНЮК Михайло Рафаїлович, 1907 р., м. Сміла, мешканець с. Бюхенево Єврейської автономної області, єврей, середня освіта, член ВКП(б), військовослужбовець. Заарештований 13.07.1938 р. за ст.ст. 58-1, 58-2, 58-6, 58-8, 58-9, 58-11 КК РРФСР. 09.02.1939 р. постановою начальника ОВ ГУГВ НКВС в/ч 8259 з-під варти звільнений.

ЦИБЕНКО Микола Андрійович, 1898 р., с. Боровиця Чигиринського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 15.02.1930 р. Позбавлений волі на півтора року вироком Шевченківського окружного суду. Реабілітований 03.03.1992 р. прокурором Черкаської області.

ЦИБКО Іван Іванович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Головятине Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, бригадир. Заарештований 16.12.1937 р. за ст.ст. 54-2, 54-4, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 29.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.01.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 10.12.1960 р.

ЦИБКО Павло Миколайович, 1880 р., уродженець с. Голов'ятине Смілянського району, мешканець м. Сміла, українець, письменний, б/п, конюх на ТН-5 Одеської залізниці. Заарештований 19.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. За рішенням трійки при КОУ НКВС від 09.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 13.03.1938 р. Реабілітований 10.05.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЦИБРОВСЬКИЙ Семен Семенович, 1890 р., уродженець і мешканець смт. Монастирище, українець, малописьменний, б/п. Заарештований 23.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 10.05.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований Черкаським обласним судом 09.11.1960 р.

ЦИБУКАРЬ Олімпій Васильович, 1890 р., уродженець і мешканець с. Будище Звенигородського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 28.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 11.09.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 17.08.1964 р.

ЦИБУЛЬСЬКА Галина Семенівна, 1921 р., смт. Маньківка однойменного району, українка, вища освіта, під час окупації працювала перекладачем в сільгоспкомендатурі. Заарештована 27.03.1944 р. за ст. 58-1 «а» КК РРФСР. пом. нач. І-го відділення II відділу ГУ контррозвідки «СМЕРШ» слідчу справу припинив, з-під варти звільнив.

ЦИБУЛЬСЬКИЙ Іван Панасович, 1896 р., уродженець і житель с. Чемериське Звенигородського району Черкаської області, українець, із селян, освіта 3 класи, хлібороб, працював в колгоспі бригадиром. Заарештований 29.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 16.10.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР приречений до розстрілу. Вирок виконано 31.10.1937 р. о 1 год. Реабілітований 29.06.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЦИБУЛЬСЬКИЙ Омелян Петрович, 1900 р., уродженець с. Лукашівка Монастирищенського району, мешканець с. Підвисоке Кіровоградської області, українець, освіта середня, б/п, агроном. Заарештований 16.03.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 17.07.1933 р. висланий у Казахстан на три роки. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.01.1961 р.

ЦИВЬЯН Арон Рувимович, 1908 р., м. Харбін (Китай), мешканець м. Черкаси, єврей, середня освіта, б/п, складач типографії тютюнової фабрики. Заарештований

13.02.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Розстріляний 13.10.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 01.10.1938 р. Реабілітований 25.07.1989 р. ВП КВО.

ЦИГАНЕНКО Віра Карпівна, 1921 р., м. Тальне, українка, освіта середня, б/п, медсестра райлікарні. 31.05.1951 р. взята підписка про невиїзд. Висновок УМДБ Київської області 18.09.1951 р. заслання не застосовувати.

ЦИГАНЕНКО Матвій Сидорович, 1903 р., с. Орловець Городищенського району. Українець, сім класів освіти, б/п, інспектор Городищенського фінвідділу. Заарештований 25.05.1938 р. за ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. ОН при НКВС СРСР 05.10.1938 р. вирішила ув'язнити у ВТТ на 8 років. Реабілітований 31.07.1957 р. прокурором Черкаської області.

ЦИМБАЛ Гордій Овсійович, 1896 р., с. Малий Ржавець Канівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 31.08.1956 р.

ЦИМБАЛ Данило Онисимович, 1904 р., с. Побійна Жашківського району, українець, освіта нижча, б/п, колгоспник. Заарештований 11.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою Жашківського РВ НКВС 13.06.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЦИМБАЛ Тимофій Савович, 1886 р., с. Доброводи Уманського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 22.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 14.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.08.1956 р.

ЦИМБАЛЕНКО Євтихій Абрамович, 1889 р., с. Кобринова Гребля Тальнівського району, українець, домашня освіта, б/п, хлібороб. Заарештований 14.02.1930 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. ОН при колегії ДПУ УРСР 26.04.1930 р. висланий на Північ на три роки. Дані про реабілітацію відсутні.

ЦИМБАЛОВ Степан Алімович, 1884 р., уродженець м. Переяслав, мешканець м. Черкаси, українець, освіта середня, учитель малювання. Заарештований 28.12.1937 р. Черкаським РВ НКВС за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 29.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.01.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.05.1959 р.

ЦИМБАЛЮК Іван Трифонович, 1888 р., смт. Монастирище, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 20.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Вінницькій області 25-26.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 17.08.1964 р.

ЦИНДРИЧ Йосип Іванович, 1886 р., уродженець Югославії, мешканець ст. Капітанівка (Кіровоградська область). Хорват, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 13.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН НКВС від 09.10.1938 р. ув'язнений на 8 р. ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.09.1966 р.

ЦИСЕЛЬСЬКИЙ Іван Йосипович, 1924 р., уродженець с. Петраківка Катеринопільського району, українець, освіта 7 класів, б/п, військовослужбовець. 16.12.1946 р. оперативним відділом управління таборів МВС СРСР слідчу справу припинено, з-під варти звільнений. Інших даних в справі немає.

ЦИСЕЛЬСЬКИЙ Іван Митрофанович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Лисяча Балка Катеринопільського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 27.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ 26.07.1929 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.08.1992 р.

ЦИСТАН Аврам Павлович, 1886 р., уродженець с. Скалева Кіровоградської області, мешканець м. Тальне, українець, малописьменний, б/п, службовець. Заарештований 31.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 20.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ЦИШЕВСЬКИЙ Петро Гнатович, 1886 р., уродженець с. Носівці Вінницької області, мешканець м. Умань, поляк, малописьменний, б/п, працював буфетником на ст. Христинівка. Заарештований 18.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 02.06.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 04.09.1959 р.

ЦОКАЛО Іван Петрович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Тимченки Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 26.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 15.09.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 05.09.1958 р.

ЦОКАЛО Клим Лукович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Дібрівка Лисянського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ЦОКАЛО Павло Іванович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Дібрівка Лисянського району, українець, 7 класів, б/п, кіномеханік. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ЦОКОЛЕНКО Віктор Юхимович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Ладижинка Уманського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 13.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 20.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 26.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.05.1959 р.

ЦОЛЬВЕЧ Юрій Карлович, 1908 р., уродженець і мешканець м. Черкаси. Німець, б/п, освіта середня, службовець. Заарештований 16.12.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР від 16.01.1938 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 05.07.1973 р.

ЦУПИЛО Ганна Єреміївна, 1894 р., уродженка х. Безбородьки Драбівського району, мешканка м. Золотоноша, українка, малописьменна, б/п, домогосподарка. Заарештована 03.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою УНКВС по Полтавській області 01.12.1938 р. справу припинено. Дані про реабілітацію відсутні.

ЦЮКАЛО Григорій Петрович, 1895 р., с. Литвинець Канівського району, українець, освіта нижча, б/п, колгоспник. Заарештований 12.02.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 17.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 10.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.05.1964 р.

ЦЮПА Омелько Маркович, 1902 р., с. Рейментарівка Златопільського району (нині Ново миргородський район Кіровоградської області), мешканець м. Сміла, українець, б/п, малописьменний, тесля Смілянського машинобудівного заводу. Заарештований 22.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Трійка при КОУ НКВС вирішила ув'язнити в ВТТ на 10 літ. Реабілітований 28.07.1989 р.

ЦЯЖСЬКИЙ Іван Петрович, 1888 р., уродженець Віленської області, мешканець м. Черкаси, білорус, службовець, освіта нижча, б/п, гол. бухгалтер. Заарештований 24.07.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 02.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.12.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 18.03.1958 р.

ЧАБАНЮК Олексій Патрикейович, 1880 р., с. Легедзине Уманського району українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 22.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 14.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.08.1956 р.

ЧАГАЙДА Лідія Іванівна, 1901 р., уродженка с. Маківка Рокитнянського району, мешканка м. Сміла. Українка, освіта незакінчена вища, б/п, вчителька. Заарештована 06.07.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 10.02.1945 р. ув'язнена на 5 р. ВТТ. Реабілітована 20.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ЧАГАЙДА Олександр Мартинович, 1894 р., уродженець м. Кобрин колишньої Гродненської губернії, мешканець м. Сміла, українець, малописьменний, б/п, диспетчер ст. ім. Постишева (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка). Заарештований 02.03.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 08.06.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований ВТ ОВО 04.11.1958 р.

ЧАДЮК Омелян Никифорович, 1893 р., уродженець с. Бондарі Житомирської області, мешканець с. Красенівка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, робітник радгоспу. Заарештований 25.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 25.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 12.11.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 30.07.1959 р.

ЧАЙКА Василь Филимонович, 1913 р., с. Козацьке Звенигородського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 12.07.1930 р. Постановою трійки ДПУ УРСР 30.09.1930 р. ув'язнений на три роки в концтабір за ст. 54-11 КК УРСР. Реабілітований прокурором Черкаської області 06.11.1991 р.

ЧАЙКА Іван Пилипович, 1898 р., уродженець м. Пирятин Полтавської області, мешканець с. Бирлівка Драбівського району, українець, освіта середня, б/п, учитель. Заарештований 15.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС Полтавської області 21-23.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.05.1956 р.

ЧАЙКА Олександр Федорович, 1899 р., уродженець с. Киданівка Київської області, мешканець м. Сміла. Українець, б/п, освіта вища, зоотехнічні курси, зоотехнік. Заарештований 29.10.1930 р. за ст. 54-7 КК УРСР. Постановою уповноваженого КОВ ДПУ від 18.02.1933 р. справу призупинено. Даних про реабілітацію немає.

ЧАЙКА Олексій Калинович, 1889 р., мешканець м. Сміла, українець, письменний, б/п, червоноармієць, інтендант відділу постачання. Заарештований 08.12.1920 р. за контрреволюційну діяльність. Реввійськтрибунал при 21-й навдивізії 17.12.1920 р. постановив справу припинити, з-під варти звільнити.

ЧАЙКА Прохор Григорович, 1899 р., с. Легедзине Уманського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 11.11.1937 р. за ст. 54-4 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 26.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.12.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 16.08.1957 р.

ЧАЙКА Тетяна Михайлівна, 1912 р., уродженка х. Зоря Оржицького району Полтавської області, мешканка радгоспу «Комінтерн» Чорнобаївського району. Українка, малописьменна, б/п, робітниця. 27.10.1945 р. постановою особливої наради НКВС СРСР вислана в Талди-Курганську області на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована 29.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЧАЙКОВСЬКИЙ Дмитро Володимирович, 1869 р., с. Германівка Київської області, мешканець м. Черкаси, українець, із священиків, письменний, без певних занять. Заарештований 18.10.1937 р. Засуджений

19.10.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 15.11.1937 р. о 1 год. 10 хв. Реабілітований 06.06.1989 р.

ЧАЙКОВСЬКИЙ Казимир Іванович, 1871 р., уродженець с. Пеніжкове Христинівського району, мешканець с. Жордище Липовецького повіту. Поляк, б/п, грамотний, пенсіонер. Заарештований 20.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Помер 01.01.1938 р. в слідчій тюрмі в м. Умані.

ЧАЙКОВСЬКИЙ Мар'ян Теофілович, 1878 р., с. Шуляки Жашківського району, поляк, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 03.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ 24.03.1930 р. звільнений.

ЧАЙКОВСЬКИЙ Микола Семенович, 1906 р., с. Іваньки Маньківського району, українець, письменний, б/п, котельник. Заарештований 14.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 21.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 30.09.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 07.09.1960 р.

ЧАЛИЙ Трохим Микитович, 1890 р., с. Білоусівка Драбівського району. Українець, б/п, письменний, із «глитаїв», хлібороб. Заарештований 14.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійкою при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. заслано на 5 р. на Північ. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧАЛИЙ Хома Трохимович, 1907 р., с. Білоусівка Драбівського району. Українець, б/п, письменний, із «глитаїв», хлібороб. Заарештований 14.04.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійкою при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. заслано на 5 р. на Північ. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧАУСЬКИЙ Яків Львович, 1915 р., уродженець с. Талалаївка Христинівського району, єврей, освіта середня, військовослужбовець. Заарештований 14.04.1949 р. за ст. 58-1 «б» КК РРФСР. 24.04.1949 р. з-під варти звільнений.

ЧАЮН Денис Кирилович, 1885 р., с. Пугачівка Жашківського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 08.06.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою особливої наради ОДПУ СРСР 28.10.1929 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований 21.04.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЧАЮН Лазар Онисимович, 1886 р., уродженець і житель с. Пугачівка Уманського району Черкаської області, українець, б/п, малописьменний, робітник радгоспу. Засуджений (дата відсутня) трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Реабілітований 17.08.1989 р.

ЧЕБАНЕНКО Лазар Семенович, 1880 р., уродженець і мешканець м. Чигирин, українець, письменний, б/п, бухгалтер. Заарештований 08.02.1940 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою сесії Кіровоградського обласного суду 25.09.1940 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 27.08.1991 р.

ЧЕБЕРЯК Василь Махтейович, 1877 р., с. Загребля Оржицького району Полтавської області. Українець, б/п, письменний, хлібороб. Заарештований 08.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 14.06.1932 р. засланий на три роки на Північ. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕБЕРЯК Іван Махтейович, 1885 р., с. Загребля Оржицького району Полтавської області. Українець, б/п, письменний, хлібороб. Заарештований 08.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 14.06.1932 р. засланий на три роки на Північ. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕБЕРЯК Микола Махтейович, 1893 р., с. Загребелля Оржицького району Полтавської області. Українець, б/п, письменний, хлібороб. Заарештований 08.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 14.06.1932 р. позбавлений волі на термін утримання під вартою. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕБОВСЬКА Ганна Степанівна, 1899 р., уродженка с. Ротмистрівка Смілянського району., мешканка с. Носачів Смілянського району. Українка, б/п, вчителька. Заарештована 10.10.1945 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради МВС СРСР від 10.06.1946 р. вислана в Новосибірську область на 5 р. Реабілітована 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕВЕЛЬЧА Дмитро Зіновієвич, 1901 р., с. Овсюки Гребінківського району Полтавської області. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 29.05.1930 р. в Лубнах за рішенням трійки при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. Похований на цвинтарі в м. Лубни. Реабілітований 23.05.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕКАВСЬКИЙ (Чеховський) Віктор Васильович, 1900 р., уродженець с. Новоселиця Катеринопільського району, мешканець м. Шпола, українець, освіта вища, б/п, заст. директора школи № 3. Заарештований 26.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 16.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 05.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 07.05.1957 р.

ЧЕКАЛОВ Василь Федорович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Іванівка Уманського району, українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 30.04.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 11.06.1930 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в серпні 1991 р.

ЧЕКИРИС (Чекерис) Іван Петрович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Лазірці Канівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 14.11.1933 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою УДПУ по Київській області 13.02.1934 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЧЕКИС Іван Вікентійович, 1900 р., уродженець м. Солоки (Литва), мешканець м. Сміла, литовець, малописьменний, член ВКП(б) до 1937 р., завідуючий райторгом. Заарештований 19.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 25.09.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований ВТ КВО 11.11.1960 р.

ЧЕЛЯДІНОВ Петро Степанович, 1884 р., уродженець с. Пролейки Астраханської губернії. Мешканець м. Умань. Росіянин, б/п, освіта н/середня, бухгалтер аптекоуправління. Заарештований 19.03.1931 р. за ст.ст. 54-11, 54-2 КК УРСР. прокурором Київського ОС ДПУ від 22.07.1931 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ЧЕМЕРИС Андрій Пахомович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Ладижинка Уманського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.11.1930 р. за ст.ст. 54-6 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 25.03.1931 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Даних про реабілітацію немає.

ЧЕМЕРИС Клим Климович, 1896 р., с. Дахнівка Черкаського району (нині м. Черкаси). Українець, б/п, письменний, рахівник Свидівського лісництва. Заарештований в 1930 р. (точної дати арешту в матеріалах справи немає) за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки ДПУ УРСР приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 07.08.1989 р.

ЧЕНЧИК Василь Абрамович, 1908 р., уродженець с. Катеринопіль, мешканець с. Єрки Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, працював охоронцем. Заарештований 28.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 01.10.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 13.10.1938 р. Реабілітований 27.12.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ЧЕПКИЙ Овсій Архипович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Кочержинці Уманського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 05.01.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при ДПУ

УРСР 16.04.1933 р. справу припинено в зв'язку зі смертю звинувачуваного.

ЧЕПУР Іван Кирилович, 1886 р., уродженець і мешканець м. Шпола, українець, малописьменний, б/п, машиніст ст. Христинівка. Заарештований 21.07.1941 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС УРСР м. Казань 23.06.1942 р. справу припинено в зв'язку зі смертю звинувачуваного.

ЧЕПУРЕНКО Андрій Йосипович, 1890 р., уродженець м. Шпола, мешканець м. Черкаси, українець, б/п, ст. майстер на залізниці ст. Черкаси. Заарештований 13.05.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-11 КК УРСР. В січні 1938 р. постановою ОДПО НКВС з-під варти звільнений.

ЧЕПУРНА-ЛАХ Антоніна Василівна, 1900 р., уродженка м. Золотоноша, мешканка м. Черкаси, українка, освіта середня, б/п, медсестра. Заарештована 28.10.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 21.06.1938 р. позбавлена права проживання в 15-ти населених пунктах на 5 р.

ЧЕПУРНИЙ Павло Якович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Білозір'я Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-10, КК УРСР. Постановою Черкаського РВ ДПУ 24.04.1931 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЧЕПУРНИЙ Петро Опанасович, 1919 р., уродженець і мешканець смт. Драбів однойменного району, українець, б/п, музучилище. Заарештований 25.09.1943 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою УНДБ по Полтавській області 10.04.1944 р. справу припинено і направлений в фільтраційний табір № 240 в м. Сталіно.

ЧЕПУРНИЙ Федір Давидович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Яснозір'я Черкаського району, українець, малописьменний, колишній член ВКП(б), голова сільради. Заарештований 11.02.1937 р. за ст. 98 ч.1 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 15.09.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.09.1956 р. Відновлений в членстві КПРС з квітня 1931 р. 14.11.1956 р. бюро Черкаського обкому партії.

ЧЕРВІНСЬКА Софія Владиславівна, 1900 р., уродженка Канівського району, мешканка м. Умань. Полячка, б/п, освіта середня, лаборант-хімік. Заарештована 15.06.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 27.01.1945 р. ув'язнена на 5 р. ВТТ. Реабілітована 30.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ЧЕРВОНОПИСЬКИЙ (Чернописький) Федір Гнатович, 1893 р., с. Половинчик Монастирищенського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 19.11.1937 р. за ст. 54-10, КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 25-26.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.05.1964 р.

ЧЕРЕВАТЕНКО Андрій Андрійович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Ксаверове Городищенського району. Українець, малописьменний, б/п, працював електромонтером у колгоспі. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС УРСР Київської області від 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований 29.12.1989 р. Верховним Судом УРСР.

ЧЕРЕВАТИЙ Микита Іванович, 1887 р., с. Михайлівка Харківської області, мешканець с. Юрківка Звенигородського району, українець, малописьменний, із селян-середняків, б/п, хлібороб. Заарештований 24.01.1930 р. за ст. 54-10, КК УРСР. ОН при колегії ДПУ УРСР 08.04.1930 р. ув'язнила в концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області у вересні 1991 р.

ЧЕРЕВАТЮК Антін Михайлович, 1911 р., с. Радчиха Катеринопільського району, українець, б/п, із селян, бухгалтер колгоспу, червоноармієць комендантської роти штабу 368

СД Заарештований 22.06.1942 р. ОВ 368 СД за «пораженчество». Начальник ОВ 368 СД 03.12.1942 р. справу призупинив, з-під варти звільнив.

ЧЕРЕВАТЮК Іван Потапович, 1902 р., с. Радчиха Катеринопільського району, мешканець смт. Катеринопіль, українець, середня освіта, б/п, військовослужбовець. Заарештований 19.08.1943 р. за ст. 58-1 «б» КК РРФСР. Постановою ст. слідчого відділу контррозвідки «СМЕРШ» спецтабору № 252 15.11.1943 р. з-під варти звільнений.

ЧЕРЕВЧЕНКО Микола Никифорович, 1888 р., смт. Лисянка однойменного району, українець, із селян бідняків, малописьменний, б/п, рахівник райлікарні. Заарештований 11.02.1938 р. за ст.ст. 54-7, 54-9, 54-10 КК УРСР. Розстріляний 28.03.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 19.03.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 12.08.1958 р.

ЧЕРЕДНИК Іван Опанасович, 1891 р., смт. Лисянка однойменного району, українець, початкова освіта, б/п, колгоспник. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Трійка при ДПУ УРСР 19.04.1933 р. вирішила розстріляти, а потім замінила на 10 років концтаборів. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ЧЕРЕДНИК Микола Павлович, 1896 р., с. Коханівка Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою ЧК 18.08.1922 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.10.1991 р.

ЧЕРЕДНИЧЕНКО Іван Трохимович, 1896 р., с. Орловець Городищенського району, українець, малописьменний, із селян бідняків, б/п, колгоспник колгоспу «Комунар». Заарештований 24.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 02.04.1959 р.

ЧЕРЕПІН Яків Андрійович, с. Кострова Курської області (Росія), мешканець с. Бужанка Лисянського району. Росіянин, член ВКП(б), вища освіта, помічник директора Бужанського цукрозаводу. Заарештований 20.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 26.01.1938 р. за постановою НКВС від 19.12.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.06.1989 р. Відновлено в членстві ВКП(б) бюро Черкаського обкому партії 22.12.1989 р.

ЧЕРІНЬКО Марко Іванович, 1889 р., с. Богодухівка Чорнобаївського району, українець, початкова освіта, із козаків, б/п, одноосібник. Заарештований 06.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР 12.07.1929 р. вислала на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.04.1992 р.

ЧЕРКЕС Захар Климович, 1890 р., с. Косенівка Уманського району, українець, початкова освіта, б/п, колгоспник. Заарештований 01.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-10 КК УРСР. Розстріляний 19.05.1938 р., за рішенням трійки при КОУ НКВС від 25.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 15.10.1958 р.

ЧЕРМАК Леонтій Йосипович, 1892 р., с. Будеєвичь, Чехословаччина, мешканець с. Балаклея Смілянського району, чех, початкова освіта, б/п, робітник. Заарештований 23.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Розстріляний 23.11.1937 р. за постановою НКВС і Прокурора СРСР від 10.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 23.10.1962 р.

ЧЕРНА (Сухомитко) Віра Юхимівна, 1920 р., м. Тальне, мешканка військового містечка Білокоровичі, українка, середня освіта, б/п, зав. аптекою. Заарештована 27.03.1945 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Пом. начальника 5 відділення управління контррозвідки «СМЕРШ» КВО 14.11.1945 р. слідчу справу припинив, з-під варти звільнена.

ЧЕРНАЄНКО Самсон Сазонович, 1877 р., с. Костянтинівка, мешканець с. Будки Смілянського району, українець, неписьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 18.01.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ

НКВС ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.11.1989 р.

ЧЕРНЕГА Григорій Степанович, 1886 р., уродженець та мешканець с. Бабанка Уманського району. Українець, кандидат у члени КП(б), письменний, із селян-бідняків. Заарештований 18.03.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою ОВ ДПУ від 30.03.1933 р. кримінальну справу закрито, з-під варти звільнений.

ЧЕРНЕГА Данило Андрійович, 1905 р., с. Виді-Гашлич (Вінниччина), с. Коритня Монастирищенського району, українець, письменний, член ВКП(б), голова сільради. Заарештований 24.10.1937 за ст.ст. 54-4, 54-9, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 12.12.1937 р. за рішенням комісії НКВС і Прокурора СРСР від 02.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 27.09.1957 р. Поновлений у членстві КПРС 21.07.1989 р. бюро Черкаського обкому партії.

ЧЕРНЕГА Микита Олександрович, 1889 р., с. Кузьмина Гребля Христинівського району, українець, початкова освіта, б/п, хлібороб. Заарештований 27.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 05.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області

ЧЕРНЕНКО Іван Мойсейович, 1889 р., с. Псярівка (нині с. Ятранівка) Уманського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 28.12.1928 р. Постановою ОН ОДПУ 10.05.1929 р., ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

ЧЕРНЕНКО Мелентій Семенович, 1896 р., уродженець с. Псярівка (нині с. Ятранівка) Уманського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 22.08.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11, 78 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 26.08.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 21.09.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 14.07.1962 р.

ЧЕРНЕНКО Микола Дем'янович, 1920 р., с. Дубіївка Черкаського району, українець, освіта 2 класи, б/п, тракторист. Заарештований за ст. 58-10 ч. 2 КК РРФСР. Постановою ОО НКВС УРСР 23.05.1942 р. з-під варти звільнений.

ЧЕРНЕНКО Олександр Васильович, 1902 р., с. Гуляйполе Катеринопільського району, українець, б/п, малописьменний, бухгалтер. Заарештований 03.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 04.12.1937 р., ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 03.11.1964 р.

ЧЕРНЕЦЬ Григорій Микитович, 1878 р., с. Лукашівка Монастирищенського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 19.03.1931 р., за ст. 54-10, КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 27.05.1931 р. висланий у Північний край на три роки умовно, з-під варти звільнений.

ЧЕРНЕЦЬКИЙ Володимир Йосипович, 1900 р., уродженець с. Мусинщина Вілінської губ., мешканець м. Золотоноша, білорус, освіта нижча, робітник. Заарештований 21.03.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-7 КК УРСР. Постановою УНКВС по Полтавській області 13.05.1939 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЧЕРНЕЦЬКИЙ Лев Тимофійович, 1899 р., уродженець с. Угрин (Австрія), мешканець с. Багва Маньківського району українець, освіта нижча, нач. пожежно-чергової охорони млина. Заарештований 19.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 12.01.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 14.02.1938 р. Реабілітований ВС УРСР 31.01.1963 р.

ЧЕРНЕЦЬКИЙ Яків Олександрович, 1893 р., с. Тетерівка Жашківського району, українець, освіта нижча, б/п, службовець. Заарештований 16.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 25.04.1933 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1990 р.

ЧЕРНИЦЬКИЙ Аврам Юхимович, 1878 р., с. Загребля Оржицького району Полтавської області. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 08.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 14.06.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕРНИЦЬКИЙ Андрій Якович, 1907 р., с. Яблуневе Оржицького району Полтавської області. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕРНИЦЬКИЙ Григорій Васильович, 1840 р., с. Яблуневе Оржицького району Полтавської області. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Постановою колегії ОДПУ УРСР 14.06.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕРНИЦЬКИЙ Петро Ілліч, 1902 р., с. Яблуневе Оржицького району Полтавської області. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі на 10 роки. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕРНИЦЬКИЙ Яким Юхимович, 1878 р., с. Яблуневе Оржицького району, проживав у м. Лубни Полтавської області. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 08.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 14.06.1932 р. позбавлений волі на три роки. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕРНИЧКО Яким Іванович, 1898 р., с. Вільшана Городищенського району, українець, освіта нижча, б/п, колгоспник. Заарештований 08.04.1938 р., за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 15.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 03.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.08.1958 р.

ЧЕРНИШ Агафія Марківна, 1915 р., уродженка с. Червоний Кут Жашківського району, мешканка селища шахти № 6 «Красная звезда» м. Сталіно (нині м. Донецьк). Українка, малописьменна, б/п, шахтарка. Постановою особливої наради МДБ СРСР 25.01.1947 р. вислана в Актюбінську області на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована 27.11.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕРНИШ Андрій Захарович, 1895 р. уродженець і житель с. Ковалиха Смілянського району, українець, із куркулів, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 17.08.1937 р., утримувався в Черкаській в'язниці. Засуджений 28.08.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 15.09.1937 р. о 1 год. 40 хв. Реабілітований 10.06.1989 р.

ЧЕРНИШ Андрій Лукович, 1909 р., уродженець і житель с. Мельники Чорнобаївського району Черкаської області, українець, із селян, б/п, освіта початкова, не працював. Заарештований 02.08.1937 р., утримувався в Черкаській в'язниці. Приречений за антирадянську діяльність 13.08.1937 р. трійкою НКВС Київської області до розстрілу. Вирок виконано 25.08.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.06.1989 р.

ЧЕРНИШ Андріян Юхимович, 1884 р., м. Чигирин. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований у вересні 1928 р. за ст.ст. 58-11, 58-2 КК РРФСР. Постановою ДПУ 10.06.1929 р. ув'язнений на 10 р. у концтабір. Реабілітований 31.05.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕРНИШ Василь Захарович, 1899 р., уродженець і житель с. Ковалиха Смілянського району Черкаської області, українець, із куркулів, б/п, малописьменний, не працював. Заарештований 17.08.1937 р. Засуджений 28.08.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до

розстрілу. Вирок виконано 15.09.1937 р. о 1 год. 10 хв. Реабілітований 10.06.1989 р.

ЧЕРНИШ Дмитро Юхимович, 1885 р., м. Чигирин. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований у вересні 1928 р. за ст.ст. 58-11, 58-2 КК РРФСР. Постановою ДПУ 10.06.1929 р. ув'язнений на 10 р. у концтабір. Реабілітований 31.05.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕРНИШ Павло Юхимович, 1880 р., м. Чигирин. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований у вересні 1928 р. за ст.ст. 58-11, 58-2 КК РРФСР. Постановою особливої наради при ДПУ 07.06.1929 р. засланий на 5 р. у Сибір. Реабілітований 31.05.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕРНИШЕВСЬКИЙ Максим Павлович, 1863 р., уродженець с. Машківка Полтавської області, мешканець с. Кононівка Драбівського району, українець, священик. Заарештований 25.09.1937 р. за ст.ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. Постановою Лубенської оперслідгрупи УНКВС 11.03.1939 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЧЕРНИЩУК Юхим Михайлович, 1906 р., уродженець с. Ягубець, мешканець с. Свинарка Уманського району, українець, письменний, б/п, рахівник колгоспу. Заарештований 20.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 05.10.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 14.08.1960 р.

ЧЕРНІЄНКО Іван Іванович, 1882 р., с. Гончариха Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, працював у колгоспі на різних роботах. Заарештований 29.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 15.09.1937 р. засуджений до розстрілу. Реабілітований 30.06.1966 р. Черкаським обласним судом.

ЧЕРНІЄНКО Іван Тимофійович, 1891 р., уродженець м. Одеса, мешканець с. Свинарка Уманського району, українець, малописьменний, б/п, конюх у колгоспі. Заарештований за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 17.07.1933 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЧЕРНІЄНКО Степан Федорович, 1900 р., смт. Катеринопіль, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 27.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 16.03.1960 р.

ЧЕРНОВ Микола Олександрович, 1886 р., уродженець м. Горький, мешканець м. Черкаси, росіянин, освіта середня, б/п, плановик при райвиконкомі. Заарештований 20.10.1937 р., за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 02.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.11.1989 р.

ЧЕРНОПИСЬКИЙ Опанас Павлович, 1883 р., уродженець і житель с. Бабанка Уманського району Черкаської області, українець, із куркулів, малописьменний, колгоспник. Заарештований 09.06.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Засуджений 03.09.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 27.09.1937 р. о 1 год. Реабілітований 26.05.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕРНЯВСЬКИЙ Петро Микитович, 1882 р., уродженець с. Куцівка Смілянського району, мешканець м. Сміла, українець, освіта – духовна семінарія, священик с. Попівка. Заарештований 22.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 05.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 16.04.1959 р.

ЧЕРНЯХОВА Тамара Дмитрівна 1905 р., уродженка Волинської губернії, мешканка м. Сміла, українка, освіта нижча, б/п, домогосподарка. Звинувачувалася за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ 18.03.1930 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнена.

ЧЕРПЕНКО Олександр Васильович, 1884 р., уродженець м. Олександрія Кіровоградської області. Українець, б/п, освіта – 3 класи, рахівник. Заарештований 07.03.1929 р. за ст.ст. 58-4, 58-10 КК РРФСР. Постановою колегії ОДПУ від 15.07.1929 р. ув'язнений на п'ять років. Реабілітований 16.09.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕРПІТА Кас'ян Антонович, 1901 р., с. Посухівка Уманського району, українець, освіта початкова, б/п, колгоспник. Заарештований 29.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 03.09.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 27.09.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 05.06.1958 р.

ЧЕХОВСЬКИЙ Віктор Васильович, 1900 р., уродженець с. Новоселиця Чигиринського району, мешканець м. Шпола, українець, освіта вища, б/п, заст. директора школи № 3 м. Шпола. Заарештований 26.12.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКС по Київській області 16.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 05.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 07.05.1957 р.

ЧЕХОВСЬКИЙ Іван Лукич, 1893 р., уродженець і мешканець с. Тимченки Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, працював у колгоспі теслярем. Заарештований у жовтні 1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС по Полтавській області від 13.11.1937 р. ув'язнений на десять років. Реабілітований 04.06.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕХОВСЬКИЙ Іван Лукович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Тимченки Чорнобаївського району. Українець, малописьменний, б/п, тесля в колгоспі. Заарештований у жовтні 1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливою трійки УНКВС по Полтавській області від 13.11.1937 р. ув'язнений на 10 р. Реабілітований 04.06.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕХОВСЬКИЙ Іван Миколайович, 1903 р., с. Вереміївка, мешканець с. Тимченки Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 28.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою при КОУ НКВС ув'язнений 30.11.1937 р. на 8 років у ВТТ. Реабілітований 03.08.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧЕХОВСЬКИЙ Станіслав Альбінович, 1895 р., уродженець с. Терпетуй Читинської області, мешканець м. Сміла, поляк, письменний, б/п, котельник депо. Заарештований 16.12.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 16.01.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 09.02.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 07.01.1958 р.

ЧЕХОВСЬКИЙ Юхим Лукич, 1907 р., уродженець с. Вереміївка Градизького району Харківської області (нині Чорнобаївський район), мешканець м. Черкаси. Українець, б/п, письменний, тесляр «Главсоцстраха». Заарештований 20.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 15.09.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 26.09.1937 р. Постановою президії Черкаського обласного суду від 03.02.1989 р. карну справу закрито, звинувачення зняте.

ЧЕЧИЛЬ Мартин Павлович, 1885 р., с. Носачів Смілянського району, українець, освіта нижча, б/п, хлібороб. Заарештований 05.01.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою уповноваженого РВ ДПУ 06.04.1929 р. звинувачення зняте.

ЧИГИРИН Макар Васильович, 1878 р. с. Савівка Чорнобаївського району, українець, неписьменний, б/п, хлібороб. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 21.02.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1991 р.

ЧИГИРИН Микола Йосипович, 1919 р., уродженець с. Чайківщина Оржицького району Полтавської області, мешканець с. Глибочок Тальнівського району. Українець, малописьменний, б/п, колгоспник.

Заарештований 13.03.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 04.08.1945 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований 18.11.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЧИЖ Василь Ананійович, 1902 р., уродженець м. Полтава, мешканець Мліївської дослідної станції, українець, освіта вища, агроном. Заарештований 03.10.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-8, 54-11 КК УРСР. Засуджений ВС СРСР 25.12.1937 р. на 10 р. з ураженням у правах на 5 р. Реабілітований ВС СРСР 21.07.1954 р.

ЧИЖЕВСЬКА Людвіга Іванівна, 1890 р., уродженка Литви, мешканка м. Кам'янка, литовка, освіта домашня, б/п, домогосподарка. Заарештована 12.02.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою Кам'янського РВ НКВС 10.01.1939 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнена.

ЧИКАЛЕНКО Федір Юхремович, 1901 р., с. Берестовець Уманського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 02.09.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Уманського Прокурора 15.12.1932 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЧИРКИНА Поліна Сергіївна, 1905 р., уродженка Сумської області, мешканка с. Деньги Золотоніського району. Українка, малописьменна, б/п, з нею 2 дітей, колгоспниця. Постановою ОН при НКВС СРСР 09.06.1945 р. вислана в Казахстан на 5 р. з конфіскацією майна як члена сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована 19.11.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЧИЧИКАЛО Захарій Григорович, 1890 р., уродженець Звенигородського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ЧМИГА Андрій Маркович, 1880 р., с. Павлівка І Тальнівського району, українець, освіта нижча, б/п, працював в особистому господарстві. Заарештований 28.03.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ОДПУ 16.08.1929 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 27.01.1992 р.

ЧМИКАЛО Ілля Якович, 1889 р., с. Лукашівка Золотоніського району, б/п, українець, малописьменний, із селян, городник колгоспу. Заарештований 12.12.1930 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 27.04.1931 р. засланий на п'ять років на Північ. Реабілітований 02.08.1989 р.

ЧМИРЕНКО Гаврило Петрович, 1884 р., с. Білозір'я Черкаського району, українець, освіта нижча, б/п, колгоспник. Заарештований 25.06.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою РВ НКВС Смілянського району 21.12.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЧМІЛЬ Григорій Федорович, 1881 р., с. Бобриця Канівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований у лютому 1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 09.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 25.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 02.04.1959 р.

ЧОЛКО Кіндрат Романович, 1899 р., уродженець Галичини, мешканець с. Доброводи Уманського району, українець, малописьменний, б/п, конюх колгоспу. Заарештований 06.10.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 16.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 29.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 24.12.1957 р.

ЧОРНИЙ Георгій Хомич, 1896 р., уродженць с. Мала Жмеринка Вінницької області, мешканець ст. ім. Т. Г. Шевченка Одеської залізниці, українець, малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 31.07.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Одеської залізниці 08.10.1938 р.

приречений до розстрілу. Розстріляний 10.10.1938 р. Реабілітований ВС СРСР 17.11.1954 р.

ЧОРНИЙ Ілля Маркович, 1912 р., уродженець і мешканець смт. Маньківка однойменного району, українець малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 09.03.1945 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою УМДБ по Київській області 05.09.1946 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЧОРНИЙ Павло Андрійович, 1910 р., уродженець і мешканець с. Сердюківка Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Дата арешту не вказана. Звинувачувався за ст. 54-9 КК УРСР. Постановою ДПУ 04.04.1931 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЧОРНИЙ Тихін Вакулович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Велика Севастянівка Христинівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 29.12.1928 р. за ст. 54-21 КК УРСР. Постановою прокурора Уманського окружного відділу ДПУ 08.02.1929 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЧОРНОБРИВЕЦЬ Прокіп Васильович, 1899 р., с. Орловець Городищенського району, українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 06.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 16.10.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 02.04.1959 р.

ЧОРНОБРИВЕЦЬ Тимофій Васильович, 1906 р., с. Орловець Городищенського району, українець, освіта 4 класи, б/п, колгоспник. Заарештований 06.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 16.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 03.11.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 02.04.1959 р.

ЧОРНОВІЛ Купріян Федорович, 1877 р., с. Текуча Уманського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 27.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 03.06.1959 р.

ЧОРНОВІЛ Олександр Мойсейович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Попівка Звенигородського району, українець, б/п, колгоспник. Заарештований 23 липня 1937 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. 9 жовтня 1937 р. трійкою УНКВС по Київській області ув'язнений на 10 років у ВТТ. Реабілітований прокурором Черкаської області 21 червня 1989 р.

ЧОРНОВІЛ Петро Йосипович, 1903 р., уродженець с. Юрківка Звенигородського району, мешканець с. Лебедин Шполянського району, українець, освіта неповна вища, член ВКП(б), зам. директора Лебединського дитбудинку. Заарештований 06.10.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УКНВС по Київській області 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.07.1956 р.

ЧОРНОГОР Ганна Василівна, 1926 р., уродженка і мешканка с. Водяне Шполянського району, українка, малописьменна, б/п, колгоспниця. Заарештована 21.04.1945 р. за ст. 63-1 КК БРСР. Постановою ВП БВО по С/Д Брестської області 25.08.1945 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнена.

ЧОРНОГОР Микола Іванович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Водяне Шполянського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 03.04.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 10.01.1933 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ЧОРНОЄНКО Володимир Архипович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Костянтинівка Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, тесля ст. ім. Т.Шевченка. Заарештований 14.03.1938 р. за ст.ст. 54-2,

54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 09.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 10.09.1958 р.

ЧОРНОЛЮК Григорій Іванович, 1891 с. Давидин Зруб (Галичина), мешканець с. Кривець Маньківського району, українець, три класи освіти, б/п, колгоспник. Заарештований 18.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 13.02.1938 р. за постановою НКВС СРСР 16.01.1938 р. Реабілітований ВС УРСР 10.04.1959 р.

ЧОРНОПИСЬКИЙ Федір Іванович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Молодецьке Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, коваль в колгоспі. Заарештований 07.10.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою прокурора Маньківського району 04.03.1939 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЧОРНОТА Мартиян Захарович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Хижинці Лисянського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 17.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 09.01.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в листопаді 1989 р.

ЧУБ Василь Леонтійович, 1885 р., с. Полуднівка Чигиринського району. Українець б/п, початкова освіта, священик УАПЦ. Заарештований 30.03.1930 р. за ст.ст. 54-8, 54-10, 56-16 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР від 22.04.1930 р. вислала на Північ на три роки. Реабілітований 07.07.1989 р.

ЧУБ Григорій Павлович, 1889 р., уродженець с. Веремiївка Чорнобаївського району, мешканець м. Черкаси. Українець, б/п, хлібороб. Постановою трійки УНКВС Київської області від 11.09.1937 р. ув'язнений на 10 років ВТТ за ст. 54-10 КК УРСР. Реабілітований 16.11.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЧУБ Купріян Романович, 1899 р., м. Христинівка однойменного району, українець, письменний, б/п, слюсар депо. Заарештований 09.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 13.03.1933 р. ув'язнила у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 19.10.1960 р.

ЧУБ Микола Петрович, 1898 р., уродженець і житель с. Полуднівка Чигиринського району Черкаської області, українець, із селян, малописьменний, працював в колгоспі ім. Першого Травня на різних роботах. Заарештований 05.12.1937 р., утримувався в Черкаській в'язниці. Засуджений без дати трійкою при КОУ НКВС УРСР на 10 років, рахуючи термін з 04.12.1937 р. Повторно засуджений трійкою 09.03.1938 р. до розстрілу. Вирок виконано 15.03.1938 р. о 24 год. Реабілітований 26.07.1989 р.

ЧУБ Тарас Іванович, 1900 р., м. Христинівка однойменного району, українець, письменний, б/п, телеграфіст ст. Христинівка. Заарештований (дата відсутня) за ст. 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.03.1933 р. вирішила розстріляти. Акт про розстріл відсутній. Реабілітований Черкаським обласним судом 19.10.1960 р.

ЧУБА Захар Парамонович, с. Кочубеївка Уманського району, українець, н/вища освіта, б/п, в.о. директора Уманської школи № 11. Заарештований 09.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 28.05.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 28.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 14.12.1957 р.

ЧУБА Роман Іванович, 1870 р., с. Паланочка Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 04.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. ОН при колегії ОДПУ СРСР 30.08.1929 р. позбавила волі на 6 місяців. Реабілітований прокурором Черкаської області в травні 1992 р.

ЧУБОВ Сергій Григорович, 1897 р., с. Скородистик Чорнобаївського району, мешканець с. Максимівка Градизького району (Полтавщина), українець, середня освіта, б/п, учитель. Заарештований 02.08.1938 р. за

ст. 54-10 КК УРСР. Постановою пом. прокурора по спец справах Полтавської області 21.07.1939 р. слідчу справу припинено, 26.09.1939 р. з-під варти звільнений Полтавським обласним судом.

ЧУЄНКО Микита Юрійович, 1885 р., м. Чигирин, мешканець с. Псярівка (нині с. Ятранівка) Уманського району, українець, початкова освіта, б/п, хлібороб. Заарештований 21.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ДПУ УРСР 28.04.1931 р. вислала на три роки в концтабір. Реабілітований прокурором Черкаської області (дата відсутня).

ЧУЄНКО Микола Михайлович, 1890 р., уродженець і житель с. Петропавлівка, Городищенського району Черкаської області, українець, із селян, малописьменний, не працював. Заарештований 07.07.1937 р., утримувався в Черкаській в'язниці. Засуджений за антирадянську діяльність 13.08.1937 р. трійкою НКВС Київської області до розстрілу. Вирок виконано 28.08.1937 р. Реабілітований 25.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧУЙКО Антін Кіндратович, 1880 р., с. Яблуневе Оржицького району Полтавської області. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавила волі на 8 р. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЧУКАЛО Омелько Опанасович, 1900 р., с. Мошурів Тальнівського району, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 10.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 19.12.1937 р. за постановою НКВС СРСР від 26.11.1937 р. Реабілітований ВС УРСР 13.06.1959 р.

ЧУЛАЄВСЬКИЙ Василь Карпович, 1881 р., с. Гуляйка Тальнівського району, мешканець с. Стеблів Корсунь-Шевченківського району, українець, закінчив духовну семінарію, священик. Заарештований 03.06.1929 р. за ст. 7-67 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР 28.10.1929 р. ув'язнила в концтабір на три роки. Постановою ОН при колегії ОДПУ 16.05.1932 р. висланий в Казахстан на три роки. Довідка про реабілітацію відсутня.

ЧУМАК Андрій Дмитрович, 1896 р., уродженець та мешканець с. Мокра Калигірка Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 07.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 03.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.01.1958 р.

ЧУМАК Василь Федорович, 1893 р., уродженець та мешканець с. Мокра Калигірка Катеринопільського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 08.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Київської області від 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 03.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.05.1967 р.

ЧУМАК Ганна Натанівна, 1907 р., м. Суми, мешканка м. Шполи однойменного району, німкеня, середня освіта, б/п, змінний хімік Шполянського цукрозаводу. Заарештована 11.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. ОН при НКВС СРСР 21.06.1938 р. вислала в Казахстан на 5 р. Реабілітована ВТ КВО 18.03.1957 р.

ЧУМАК Яків Макарович, 1912 р., уродженець ст. Христинівка, мешканець с. Івангород Христинівського району. Українець б/п, малописьменний, працював помічником машиніста. Заарештований 17.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС по Одеській області від 09.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 06.04.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.05.1989 р.

ЧУМАЧЕНКО Дмитро Маркович, 1895 р., м. Сміла однойменного району, українець, письменний, б/п, робітник економії. Заарештований 02.08.1919 р. за участь у повстанні Григор'єва. 11.08.1919 р. постановою Черкаської ЧК по боротьбі з контрреволюційною діяльністю, шпигунством і бандитизмом

засуджений до розстрілу. Реабілітований 03.12.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЧУПИЛКА Артем Степанович, с. Горобіївка Канівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 17.10.1930 р. за ст.ст. 54-2, 54-10 КК УРСР. Трійка при колегії ДПУ УРСР 09.02.1931 р. ув'язнила в концтабір на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ЧУПРИНА Григорій Андрійович, 1924 р., с. Бродецьке Катеринопільського району. Українець, б/п, колгоспник. Заарештований 07.05.1945 р. за ст. 63-1 КК БРСР. Постановою особливої наради НКВС 15.12.1945 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований 20.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЧУПРИНА Іван Онисимович, 1889 р., с. Капустинці Яготинського району (Київщина), українець, грамотний, б/п, рахівник колгоспу. Заарештований 04.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 16.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 23.03.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 24.05.1956 р.

ЧУПРИНА Олексій Васильович, 1869 р., с. Прохорівка Канівського району, українець, початкова освіта, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст. 7-67 КК УРСР. Постановою прокурора Шевченківського округу 29.05.1929 р. слідча справа припинена.

ЧУПРИНА Олексій Олексійович, с. Прохорівка Канівського району, українець, письменний, б/п, курсант 34 відділення учбового танкового полку. Заарештований 05.05.1942 р. ОВ 34 СВ УТП за пораженство. ВТ МВО м. Горький 03.07.1942 р. виніс вирок – 10 років ВТТ. 25.07.1942 р. ВТ послав справу на дорозслідування. Нач. ОВ НКВС 34 УТП 08.10.1942 р. справу припинив у зв'язку зі смертю 16.08.1942 р. ув'язненого.

ЧУХНО Павло Максимович, 1869 р., уродженець і мешканець с. Красносілля Чигиринського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 19.11.1932 р. за ст. 54-7 КК УРСР. Постановою Кам'янського РВ ДПУ від 09.05.1933 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ЧУЧУПАК Сергій Онисійович, 1910 р., уродженець і мешканець с. Мельники Чигиринського району. Українець, освіта середня, член ВКП(б), військовослужбовець. 04.05.1945 р. заарештований відділом контррозвідки «СМЕРШ» 9 гв. армії після звільнення із полону. 20.06.1945 р. військовим прокурором 9 гв. армії справа закрита і направлений у спецтабір для фільтрації. Даних про реабілітацію немає.

ЧХАЛО Дмитро Євменович, 1904 р., с. Валява Городищенського району, українець, початкова освіта, б/п, бухгалтер. Заарештований 23.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 02.01.1938 р. з-під варти звільнений на підписку про невиїзд. Інші дані відсутні.

ШАБАЛА Василь Леонтійович, 1892 р., уродженець с. Вільшана Городищенського району, мешканець м. Звенигородка, українець, малописьменний, б/п, чоботар. Заарештований 15.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою засідання трійки УНКВС по Київській області 05.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 26.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 27.03.1963 р.

ШАБАЛДАТНИЙ Василь Олександрович, 1907 р., уродженець, с. Капустинці, мешканець с. Рудки Дрогобицької області, українець, світа середня, колишній член ВКП(б), виключений в 1941 р., рядовий. Заарештований 12.03.1945 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою відділу контррозвідки «СМЕРШ» Харківського ВО 22.08.1945 р. слідчу справу припинено.

ШАБАТИН Григорій Данилович, 1876 р., уродженець і мешканець с. Лозуватка Шполянського району, українець, малописьменний, б/п, рахівник кооперації. Заарештований 11.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС 22.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний

01.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 08.08.1958 р.

ШАБАТИНА Марія Демидівна, 1881 р., уродженка с. Топильна, мешканка с. Лозуватка Шполянського району, українка, малописьменна, б/п, колгоспниця. Заарештована 02.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 21.06.1938 р. ув'язнена у ВТТ на 5 р. і вислана у Казахстан. Реабілітована прокурором Черкаської області 09.04.1990 р.

ШАГОВЕНКО Василь Іванович, 1907 р. уродженець і мешканець с. Верхнячка Христинівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 02.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 07.04.1930 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ШАДУРО Назар Спиридонович, 1898 р., уродженець с. Хрестителеве Чорнобаївського району, мешканець с. Таганча Канівського району, українець, малописьменний, б/п, військовослужбовець. Заарештований 26.03.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 17.10.1939 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований ВТ КВО 07.09.1957 р.

ШАЙНОВСЬКИЙ Петро Архипович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Сичівка Христинівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 18.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 21.10.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 07.09.1960 р.

ШАКУН Федір Андрійович, 1912 р., уродженець і мешканець с. Кропивна Золотоніського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 01.04.1930 р. за ст. 67 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 26.04.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 22.10.1991 р.

ШАЛЕННИЙ Степан Антонович, 1884 р., уродженець і мешканець с. Вербівка Городищенського району, українець, малописьменний, б/п, рахівник. Заарештований 05.02.1938 р., за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою засідання трійки УНКВС по Київській області 05.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 26.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 27.03.1963 р.

ШАЛІЄВСЬКИЙ Феофан Леонтійович, 1887 р., уродженець і мешканець с. Ріпки Лисянського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 27.03.1929 р., за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 26.07.1929 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

ШАМАНСЬКИЙ Григорій Васильович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Лисяча Балка Катеринопільського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 25.03.1944 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Направлений в спецтабір НКВС 10.08.1944 р. Інших даних в справі немає.

ШАНДЕР (Шиндор) Михайло Сакович, 1896 р., уродженець с. Іванород, мешканець с. Мала Севастянівка Христинівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 18.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 18.03.1959 р.

ШАНДРИГОСЬ Пилип Панасович, 1908 р. уродженець і мешканець с. Яблунівка Лисянського району, українець, освіта 5 класів, б/п, голова колгоспу. Заарештований 21.08.1945 р. за ст. 54-1 «б» КК УРСР. Постановою Лисянського РВ НКДБ Київської області від 14.01.1946 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШАНЧЕНКО Василь Пантелеймонович, 1901 р., уродженець

с. Білозір'я Черкаського району, мешканець с. Мельники Чигиринського району, українець, малописьменний, священик. Заарештований 25.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 10.03.1930 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в вересні 1991 р.

ШАПІРО Абрам Юхимович, 1899 р., уродженець м. Черкаси. Мешканець м. Кременець. Єврей, член ВКП(б), комісар окремого батальйону зв'язку. Заарештований 16.03.1938 р. Справу припинено 09.12.1938 р., з-під варти звільнений.

ШАПІРО Михайло Матусевич, 1905 р., м. Умань, мешканець м. Золотоноша, єврей, малописьменний, член ВКП(б), директор Золотоніського млина. Заарештований 22.09.1937 р. за ст. 54-7 КК УРСР. Інші дані відсутні.

ШАПОВАЛ Андрій Павлович, 1900 р., уродженець с. Набоків Городищенського району, мешканець м. Городище. Українець б/п, письменний, працював електромонтером. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС УРСР Київської області від 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований 29.12.1989 р. Верховним Судом України.

ШАПОВАЛ Олександр Антонович, 1902 р., с. Віндава (Латвія), мешканець с. Великий Хутір Драбівського району, латиш, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 17.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Золотоніського РВ НКВС 10.05.1939 р. слідчу справу припинено. За вироком Полтавського обласного суду 25.11.1939 р. з-під варти звільнений.

ШАПОВАЛ Павло Денисович, 1894 р., с. Нечаївка Черкаського району українець, початкова освіта, б/п, землероб. Заарештований 26.05.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ СРСР 28.10.1929 р. висланий на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

ШАПОВАЛ Сазон Іванович, 1896 р., с. Свидівок Черкаського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 19.02.1931 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ ДПУ від 23.03.1931 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ШАПОЧНИК Йосип Данилович, 1897 р., с. Ломувате (нині с. Сагунівка) Черкаського району, українець, письменний, б/п, не працював. Заарештований 24.01.1944 р. за ст. 58-1 «а» КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС 28.06.1944 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШАПОЧНИК Михайло Савович, 1889 р., м. Шпола, українець, 5 класів освіти, б/п, вагар цукрозаводу. Заарештований 09.02.1938 р., за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Розстріляний 26.04.1938 р. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 05.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 02.07.1959 р.

ШАПРАН Андрій Васильович, 1875 р., уродженець і житель с. Руська Поляна Черкаського району, українець, із селян, б/п, розкуркулений, малописьменний, працював кочегаром смолокурки. Заарештований 06.12.1937 р. Засуджений 09.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 30.12.1937 р. Реабілітований 06.06.1989 р.

ШАПРАН Дмитро Якович, 1893 р., уродженець с. Гарбузин Корсунь-Шевченківського району, мешканець м. К.-Шевченківський, українець, освіта нижча, б/п, хлібороб. Заарештований 11.02.1930 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Постановою помічника уповноваженого Шевченківського окружного відділу ДПУ 21.03.1930 р. з-під варти звільнений.

ШАРА Олена Макарівна, 1907 р., уродженка с. Вереміївка Чорнобаївського району, українка, освіта нижча, б/п, кравчиня. Заарештована 26.02.1930 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 20.07.1930 р. вислана у Північний край на три роки. Реабілітована прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ШАРАЙ Іван Михайлович, 1919 р., уродженець м. Канів, мешканець м. Київ, українець, 7 класів, радист Київської військово-морської бази. Заарештований 25.12.1944 р. за ст. 54-1 «б». Постановою ОКР «СМЕРШ» 18.10.1945 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШАРАНДАК Пимен Семенович, 1900 р., с. Ухожа (нині с. Шельпахівка) Христинівського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 29.12.1928 р. за ст. 56-21 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ 19.04.1929 р. висланий у Казахстан на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

ШАРАПА Василь Михайлович, 1892 р., уродженець с. Чехівка Чорнобаївського району, мешканець м. Черкаси, українець, малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 29.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 07.09.937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.10.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.04.1960 р.

ШАРИЙ Андрій Григорович, 1900 р., уродженець с. Вереміївка Чорнобаївського району, українець, освіта початкова, б/п, робітник. Заарештований 26.08.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 15.09.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 17.09.1959 р.

ШАРИЙ Дмитро Ілліч, 1887 р., с. Білоусівка Драбівського району, українець, освіта нижча, б/п, хлібороб. Заарештований 31.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 28.05.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в 1991 р.

ШАРИЙ Іван Трохимович, 1894 р., с. Білоусівка Драбівського району. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 09.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 04.08.1932 р. позбавила волі на 10 років. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ШАРИЙ Олексій Остапович, 1900 р., с. Білоусівка Драбівського району. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 08.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 04.08.1932 р. позбавила волі на п'ять років. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ШАРИЙ Петро Григорович, 1897 р., уродженець с. Вереміївка Чорнобаївського району, мешканець м. Черкаси, українець, освіта нижча, б/п, тесляр. Заарештований 26.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 11.09.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 02.10.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.04.1960 р.

ШАРКО Харитон Петрович, 1880 р., с. Вікнине Катеринопільського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 27.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 17.11.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області у вересні 1991 р.

ШАРОНОВ Василь Васильович, 1892 р., уродженець с. Смедово Московської області, мешканець м. Умань. Росіянин, б/п, освіта нижча, бухгалтер. Заарештований 30.03.1931 р. за ст. 54-4 КК УРСР. Постановою прокурора Уманської дільничної прокуратури від 23.09.1931 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ШАРПИНСЬКИЙ Яків Євдокимович, 1895 р., уродженець с. Пастирське Смілянського району, мешканець с. Осітня Христинівського району, українець, освіта середня, б/п, учитель. Заарештований 11.02.1930 р. за ст. 54-10, КК УРСР. Постановою окружного відділу ДПУ 21.03.1930 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШАРЧЕНКО Іван Григорович, 1890 р., с. Мліїв Городищенського району. Українець, б/п, письменний, без певних занять.

Заарештований 13.08.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою виїзної сесії Київського облсуду 18.04.1939 р. справу припинено, з-під варти звільнено.

ШАЦЬКИЙ Кіндрат Миронович, 1897 р., с. Малий Ржавець Канівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 22.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 31.08.1956 р.

ШВАЙ Данило Микитович, 1878 р., с. Мельники Чигиринського району, українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 19.07.1941 р. за ст.ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. Помер в Усть-Каменогірській тюрмі 17.09.1941 р. Постановою Усть-Каменогірського управління НКВС 28.04.1942 р. слідчу справу припинено.

ШВАРЦ Рудольф Іларіонович, 1898 р., уродженець с. Кам'янка-Буковина (Румунія), мешканець м. Черкаси. Німець, б/п, офіцер австрійської армії, до арешту вчитель німецької мови. Заарештований 25.06.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР від 19.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 30.09.1938 р. Реабілітований 08.07.1989 р. ВП КВО.

ШВЕДЕНКО Андрій Петрович, 1908 р., уродженець Волинської губернії, мешканець с. Змагайлівка (нині приєднане до с. Червона Слобода) Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 28.08.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Справу припинено 14.08.1933 р., з-під варти звільнений.

ШВЕДОВСЬКА Нона Андріївна, 1906 р., уродженка м. Льгов Курської області, мешканка с. Лозуватка Шполянського району, росіянка, освіта середня, домогосподарка. Заарештована 16.08.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 22.10.1937 р. приречена до розстрілу. Розстріляна 01.11.1937 р. Реабілітована ВТ КВО 08.08.1958 р.

ШВЕДОВСЬКИЙ Павло Тимофійович, 1908 р., уродженець м. Здолбунів (Польща), мешканець с. Лозуватка Шполянського району, українець, б/п, бухгалтер колгоспу. Заарештований 17.07.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 22.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 01.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 08.08.1958 р.

ШВЕЦЬ Андрій Микитович, 1889 р., с. Ярошівка Катеринопільського району, українець, освіта нижча, б/п, колгоспник. Заарештований 27.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 03.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 22.06.1960 р.

ШВЕЦЬ Дмитро Климентійович, 1888 р., уродженець с. Мала Яблунівка Смілянського району, мешканець м. Сміла, українець, освіта нижча, електрозварник. Заарештований 07.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Одеській області 21.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 03.08.1960 р.

ШВЕЦЬ Порфирій Пилипович, 1894 р., уродженець с. Губник Уманського повіту, мешканець ст. Звенигородка, українець, освіта нижча, начальник дистанції шляху ст. Звенигородка. Заарештований 27.07.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Одеській області 21.10.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 01.10.1958 р.

ШВЕЦЬ Роман Трифонович, 1882 р. уродженець с. Степківка Уманського району, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, б/п, експедитор ст. Умань. Заарештований 11.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки КОУ 14.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 18.03.1959 р.

ШВЕЦЬ Яків Демидович, 1894 р., с. Рижанівка Звенигородського району, українець, освіта початкова, б/п, хлібороб. Заарештований 20.03.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ 27.04.1933 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1990 р.

ШВЕЦЬ-КОВАЛЕНКО Євдокія Сидорівна, 1918 р., с. Носачів Смілянського району, українка, освіта незакінчена вища, б/п. Заарештована 05.03.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою Ротмистрівського РВ НКДБ 05.09.1944 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнена.

ШВЕЦЬ-ЧЕПКО Наталія Іванівна, 1904 р., с. Білашки Тальнівського району. Українка, б/п, колгоспниця. Постановою особливої наради МВС СРСР 06.05.1946 р. заслана в Актюбінську область на 5 років. Реабілітована 17.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

ШВЕЦЬ-ШЕВЧЕНКО Андрій Йосипович, 1903 р., с. Єрки Катеринопільського району, українець, письменний, б/п, бухгалтер. Заарештований 07.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 27.04.1957 р.

ШВОЙНИЦЬКИЙ Наполеон Владиславович, 1892 р., уродженець Литви, мешканець ст. ім. Т. Г. Шевченка, поляк, освіта середня, б/п, фармацевт аптеки. Заарештований 24.08.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою ОН НКВС 02.01.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований ВТ КВО 31.07.1956 р.

ШЕБАСТЮК Сидір Филимонович, 1886 р., с. Майданецьке Тальнівського району, українець, освіта нижча, б/п, столяр. Заарештований 11.11.1937 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 11.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.01.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 30.08.1957 р.

ШЕБЕЛЬСЬКИЙ Василь Федотович, 1875 р. с. Шибенське Бороднянського району Київської області, мешкав в с. Бабанка Уманського району Черкаської області, українець, із духовенства, письменний, священик без приходу. Заарештований 27.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Приречений 14.11.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано (до арешту) 27.11.1937 р. о 2 год. Реабілітований 30.03.1989 р. прокурором Черкаської області.

ШЕВЦОВ Омелян Костянтинович, 1888 р., с. Цвилковиці Кам'янець-Подільського району (Поділля), мешканець м. Черкаси. Українець, письменний, із священиків, робітник церковного магазину. Заарештований 05.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-8 КК УРСР. Розстріляний 29.04.1938 р. о 23 год. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 15.04.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 16.05.1989 р.

ШЕВЧЕНКО Аліна Олександрівна, 1913 р., уродженка м. Полтава, мешканка м. Умань. Німкеня, освіта 7 класів, б/п, бухгалтер. Заарештована 16.08.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 28.06.1945 р. вислана в Сибір на 5 р. Реабілітована 23.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

ШЕВЧЕНКО Ганна Андріївна, 1885 р., уродженка с. Павлівка Тальнівського району, мешканка с. Любисток Катеринопільського району. Українка, б/п, хлібороб. Заарештована 16.11.1930 р. за ст. 54-9 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 25.01.1931 р. вислана на три роки у Північний край. Реабілітована 10.05.1989 р. прокурором Черкаської області.

ШЕВЧЕНКО Антін Якимович, 1886 р., с. Думанці Черкаського району, українець, освіта нижча, б/п, хлібороб. Заарештований 11.03.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою СПО УДБ НКВС УРСР 13.05.1935 р. звільнений з-під варти.

ШЕВЧЕНКО Артем Аврамович, 1884 р., уродженець с. Склименці Корсунь-Шевченківського району, мешканець с. Мліїв Городищенського району, українець, освіта середня, б/п, рахівник. Заарештований 09.02.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 09.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 17.05.1957 р.

ШЕВЧЕНКО Артем Михайлович, 1902 р., с. Перервинці Драбівського району. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавлений волі на п'ять років. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ШЕВЧЕНКО Гаврило Григорович, 39 років, с. Ротмистрівка Смілянського району, українець, письменний, б/п, крамар. Заарештований в серпні 1919 р. Звільнений з-під варти.

ШЕВЧЕНКО Дмитро Данилович, 1872 р., уродженець і житель с. Петраківка Катеринопільського району Черкаської області, українець, із селян, розкуркулений, колгоспник. Заарештований 27.11.1937 р., утримувався в Уманській в'язниці. Приречений 04.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 31.12.1937. Реабілітований 15.05.1989 р.

ШЕВЧЕНКО Дмитро Михайлович, 1898 р., с. Перервинці Драбівського району. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавлений волі на п'ять років. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ШЕВЧЕНКО Іван Андрійович, 1891 р., с. Мала Яблунівка Смілянського району, українець, освіта нижча, б/п, муляр. Заарештований 04.03.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Одеської області 05.05.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 04.05.1960 р.

ШЕВЧЕНКО Іван Павлович, 1919 р., Золотоніський район, українець, освіта 4 класи, в армії з 1939 р. Заарештований 24.08.1942 р. за ст.ст. 19-58-1 п. «б», 58-11 КК РРФСР. Слідчу справу припинено постановою начальника ОО НКВС 14-ї стрілецької дивізії.

ШЕВЧЕНКО Іван Семенович, 1900 р., уродженець і мешканець с. Вільшана Городищенського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Заарештований 29.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області від 25.10.1937 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 12.11.1937 р. Реабілітований 12.08.1965 р. Черкаським обласним судом.

ШЕВЧЕНКО Кузьма Дементійович, 1896 р., с. Суботів Чигиринського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 09.02.1938 р. Постановою трійки УНКВС Київської області 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 09.05.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 12.08.1991 р.

ШЕВЧЕНКО Мартин Сергійович, 1881 р., с. Перервинці Драбівського району. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавлений волі на 10 р. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ШЕВЧЕНКО Махтій Гаврилович, 1883 р., с. Жовнине Чорнобаївського району. Українець, б/п, колгоспник. Заарештований 16.12.1937 р. за ст. 54-10, ч І КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Полтавської області 27.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 03.01.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 03.08.1989 р.

ШЕВЧЕНКО Микола Денисович, 1891 р., с. Завадівка Корсунь-Шевченківського

району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 30.12.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 27.02.1930 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 30.09.1991 р.

ШЕВЧЕНКО Михайло Михайлович, 1897 р., уродженець м. Гадяч Полтавської губернії. Мешканець м. Умань. Українець, б/п, малописьменний, бетоняр. Заарештований 15.03.1933 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою ОВ КОС ДПУ м. Києва від 16.05.1933 р. карну справу припинено, з-під варти звільнений.

ШЕВЧЕНКО Ольга Яківна, 1883 р., уродженка с. Лип'янка Шполянського району, мешканка с. Помийник (нині с. Вікторівка) Маньківського району, українка, б/п, домогосподарка. Заарештована 28.05.1929 р. за ст. 56-21 КК УРСР Постановою ОН ДПУ 01.12.1929 р. вислана у Північний край на три роки. Реабілітована прокурором Черкаської області у серпні 1992 р.

ШЕВЧЕНКО Омелян Степанович, 1896 р., с. Роги Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 07.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-6, 54-7, 54-8 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 26.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.12.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 16.08.1957 р.

ШЕВЧЕНКО Петро Іванович, 1902 р., с. Байбузи Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, тесля. Заарештований 03.03.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 02.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 07.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.12.1956 р.

ШЕВЧЕНКО Петро Мокійович, 1903 р., м. Городище, українець, освіта нижча, б/п, хлібороб. Заарештований 06.03.1928 р. за ст. 54-10 КК УРСР. З-під варти звільнений. Реабілітований прокурором Черкаської області 27.08.1996 р.

ШЕВЧЕНКО Петро Юхимович, 1911 р., уродженець с. Ново-Іванівка Коломацького району Харківської області, мешканець м. Умань. Українець, освіта вища, б/п, інженер-будівельник. Заарештований 16.08.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 28.06.1945 р. висланий у Сибір на 5 р. Реабілітований 20.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

ШЕВЧЕНКО Потап Митрофанович, 1883 р., уродженець с. Балабине Запорізького району, мешканець м. Умань Черкаської області. Українець, б/п, працював відповідальним виконавцем льонзаготторгу. Приречений 14.11.1937 р. трійкою УНКВС по Київській області до розстрілу. Реабілітований 10.06.1989 р. прокурором Черкаської області.

ШЕВЧЕНКО Тимофій Гаврилович, 1891 р., с. Лубенці Кам'янського району. Українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Постановою трійки ДПУ УРСР 21.02.1932 р. висланий на три роки у Північний край. Реабілітований прокурором Черкаської області.

ШЕВЧЕНКО Трохим Андрійович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Головківка Чигиринського району. Українець, освіта середня, б/п, вчитель середньої школи. Заарештований 20.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при КОУ НКВС УРСР від 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований 13.03.1958 р. президією Черкаського обласного суду.

ШЕВЧЕНКО Трохим Іванович, 1896 р., с. Перервинці Драбівського району. Українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавлений волі на 10 р. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ШЕВЧЕНКО Федір Мартинович, 1911 р., с. Перервинці Драбівського району. Українець, письменний, б/п, хлібороб.

Заарештований (дата відсутня) за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при колегії ДПУ УРСР 17.05.1930 р. позбавлений волі на три роки умовно. Реабілітований 23.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ШЕВЧЕНКО Феодосій Васильович, 1907 р., с Катеринівка Кам'янського району, українець, б/п, хлібороб. Заарештований 14.04.1930 р. за ст. 56-17 КК УРСР. Постановою уповноваженого СОО Шевченківського окрвідділу ДПУ 24.05.1930 р. слідчу справу припинено.

ШЕВЧЕНКО Феодосій Феофілович, 1896 р., с. Вільшана Городищенського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 17.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 05.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 26.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 27.03.1963 р.

ШЕВЧЕНКО Филимон Кіндратович, 1884 р., с. Квітки Корсунь-Шевченківського району. Українець, б/п, малописьменний, середняк. Заарештований 19.09.1931 р. за ст.ст. 17, 54-8 КК УРСР. Постановою СПО КОС ДПУ УРСР від 30.11.1931 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШЕВЧЕНКО Юхим Іванович, 1907 р., с. Перервинці Драбівського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 21.01.1932 р. позбавлений волі умовно на три роки.

ШЕВЧУК Гнат Олексійович, 1888 р., уродженець с. Маневичі Волинської губернії, мешканець с. Бобриця Канівського району, українець малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 17.11.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР 19.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 15.01.1938 р. Реабілітований 25.06.1960 р.

ШЕВЧУК Данило Платонович, 1897 р., с. Шарин Уманського району, українець, неписьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 15.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ 27.04.1933 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ШЕВЧУК Тихін Ананійович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Паланка Уманського району, українець, малописьменний, б/п, бухгалтер ст. Христинівка. Заарештований 19.10.1939 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою УНКВС по Київській області 14.01.1940 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШЕВЧУК Трохим Якимович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Зорин Чорнобильського району, українець, малописьменний, б/п, до арешту працював на крохмальному заводі комірником. Заарештований 09.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 19.04.1933 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований Черкаським обласним судом 15.12.1988 р.

ШЕЙКА Федір Федорович, 1888 р., уродженець і мешканець с. Велика Яблунівка Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, сторож крамниці. Заарештований 04.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Одеській області 05.05.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.05.1960 р.

ШЕЙКО Василь Юхимович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Велика Бурімка Чорнобаївського району, українець, освіта 7 класів, колишній член КП(б)У, голова сільради. Заарештований 23.11.1944 р. за ст.ст. 54-1 «а», 54-10 КК УРСР. Постановою УНКВС по Полтавській області 03.03.1946 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШЕЙКО Іван Васильович, 1891 р., уродженець і мешканець с. Яблунівка Смілянського району, українець, освіта вища, б/п, агроном. Заарештований 09.03.1928 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ОДПУ

18.05.1928 р. висланий на Урал на три роки. Довідка про реабіл. відсутня.

ШЕЙКО Матвій Федорович, 1895 р., уродженець і мешканець с. Велика Яблунівка Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 10.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 10.06.1933 р. висланий на три роки умовно. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ШЕЙКО Семен Васильович, 1900 р., уродженець с. Гречківка, мешканець с. Залевки Смілянського району, українець, малописьменний, колишній член ВКП(б), голова сільради. Заарештований 20.02.1945 р. за ст. 54-1 «б» КК УРСР. Постановою Смілянського РВ НКВС 11.03.1945 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШЕЙЧЕНКО Федот Іванович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Гречківка Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, слюсар-башмачник на ст. ім. Т.Шевченка. Заарештований 18.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки УНКВС по Одеській області 29.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 05.11.1958 р.

ШЕКИР Олексій Мойсейович, 1898 р., уродженець с. Шукайвода, мешканець с. Мала Севастянівка Христинівського району, українець, малописьменний, б/п, бригадир в колгоспі «Перемога». Заарештований 12.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 16.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 15.10.1958 р.

ШЕЛЕПКО Мойсей Никифорович, 1870 р., уродженець і мешканець с. Війтівка (нині с. Родниківка) Уманського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 24.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 10.05.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Довідка про реабілітацію відсутня.

ШЕЛЕСТ Тимофій Іванович, 1898 р., уродженець і мешканець смт. Лисянка, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 25.04.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН ОДПУ 26.07.1929 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в липні 1992 р.

ШЕЛЕСТ Яків Йосипович, 1901 р., смт. Лисянка, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 09.02.1938 р., за ст.ст. 54-10 ч. 2, 54-7 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 19.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.03.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 12.08.1959 р.

ШЕЛУДЬКО Михайло Пилипович, 1891 р., с. Балаклея Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, швейцар ст. ім. Т. Г. Шевченка. Заарештований 05.03.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Одеській області 05.05.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 04.05.1960 р.

ШЕЛУХА Іван Костянтинович, 1895 р., уродженець с. Хоротишко (Польща), мешканець ст. Корсунь. Українець, освіта середня, б/п, працював плановиком. Заарештований 05.11.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 02.01.1938 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований 12.09.1989 р. прокурором Черкаської області.

ШЕМКУС Михайло Йосипович, 1889 р., уродженець с. Лаздунен Ковельського повіту, Литва. Мешканець с. Степанівка Драбівського району. Литовець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 26.12.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР від 11.02.1938 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований Військовим трибуналом КВО 10.04.1975 р.

ШЕМЧУК Лука Семенович, 1897 р., уродженець с. Сосновиця (колишня територія Польщі), мешканець м. Золотоноша, українець,

малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.09.1937 р. за ст. 54-2 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 17.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 11.12.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 06.03.1959 р.

ШЕМШУР Кирило Панасович, 1886 р., с. Самовиця Чорнобаївського району, українець, письменний, б/п, робітник. Заарештований 27.11.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою ОН НКВС по Полтавській області 30.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.04.1990 р.

ШЕМШУР Сильвестр Якимович, 1878 р. уродженець і житель с. Самовиця Чорнобаївського району Черкаської області, українець, освіта нижча, б/п, хлібороб. Засуджений 16.10.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Реабілітований 20.06.1989 р.

ШЕНДРИК Григорій Петрович, 1891 р., с. Вільшана Городищенського району, українець, освіта нижча, б/п, комірник колгоспу. Заарештований 27.02.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. 19.05.1933 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШЕНДРИК Іван Корнійович, 1876 р., с. Лящівка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п. Заарештований 12.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 13.03.1930 р. висланий у Північний край на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.04.1990 р.

ШЕНДРИК Хотина Михтодіївна, 1909 р., с. Вільшана Городищенського району. Українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Постановою особливої наради при НКВС від 27.10.1945 р. вислана в Актюбінську область на 5 років за директивою НКВС СРСР від 30.05.1942р. Реабілітована 17.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

ШЕНЬ Степан Сергійович, 1901 р., уродженець с. Остапківці Вінницької області, мешканець м. Умань, українець, малописьменний, б/п, тесляр. Заарештований 28.09.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою пом. прокурора Київської області 08.12.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШЕПЕЛЬ Василь Євдокимович, 1904 р., с. Савківка Чорнобаївського району, українець, освіта домашня, б/п, хлібороб. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 21.02.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1991 р.

ШЕПЕЛЬ Захар Іванович, 1881 р., с. Богодухівка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 06.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН ОДПУ 12.07.1929 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.04.1992 р.

ШЕПЕЛЬ Тимофій Євдокимович, 1884 р., с. Савківка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 21.02.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 04.07.1991 р.

ШЕПТЕНКО Антін Аврамович, 1879 р., с. Боярка Лисянського району, українець, освіта початкова, б/п, хлібороб. Заарештований 15.06.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН ДПУ 03.09.1929 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в березні 1992 р.

ШЕР Самуїл Ізраїлович, 1909 р., смт. Лисянка однойменного району. Єврей, письменний, б/п, одноосібник. Заарештований 08.09.1937 р. Постановою трійки УНКВС Харківської області 23.09.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований 03.02.1989 р. Черкаським обласним судом.

ШЕРСТЮК Петро Сергійович, 1884 р., уродженець м. Сміла, мешканець

ст. ім. Постишева (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка), українець, письменний, б/п, машиніст ст. Золотоноша. Заарештований 11.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-9 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 07.01.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований ВТ КВО 21.02.1961 р.

ШЕРШУН Феодосій Єфремович, 1880 р., с. Ксендзівка (нині с. Дмитрушки) Уманського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 16.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою УКДБ при РМ УРСР Черкаської області 12.11.1930 р. слідчу справу припинено.

ШЕСТОПАЛОВ Яків Омелянович, 1902 р. уродженець с. Мануїли, БРСР, мешканець с. Радчиха Катеринопільського району, білорус, освіта нижча, б/п, робітник. Заарештований 26.06.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Катеринопільського РВ НКВС 03.09.1937 р. з-під варти звільнений.

ШИЙКО Іван Прокопович, 1877 р., с. Радчиха Катеринопільского району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 04.11.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Катеринопільського РВ НКВС 17.11.1938 р. справу припинено через смерть звинуваченого. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.03.1963 р.

ШИЛЬ Асафа Адольфович, 1899 р., уродженець Житомирської області Проживав у с. Деньги, Золотоніського району. Німець, б/п,із селян, рахівник колгоспу. Заарештований 14.08.1937 р. за ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Рішенням НКВС СРСР 18.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 01.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 12.08.1966 р.

ШИЛЬМАН Арон Срулевич, 1893 р., уродженець м. Городок Вінницької області, мешканець м. Черкаси. Єврей, освіта середня, член ВКП(б), фінансовий працівник. Заарештований 01.11.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 21.06.1938 р. ув'язнений на 8 р. ВТТ. Реабілітований 20.07.1989 р. прокурором Черкаської області і постановою бюро Черкаського обкому КПУ від 22.12.1989 р. у партійному відношенні.

ШИМАНСЬКА Емілія Михайлівна, 1897 р., уродженка с. Верхнячка Христинівського району, мешканка м. Шпола, полячка, 2 класи освіти, б/п, домогосподарка. Заарештована 12.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 21.06.1938 р. заслана в Казахстан на 5 р. Реабілітована ВТ КВО 19.03.1957 р.

ШИМАНСЬКА-ОЗЕНКОВА Олександра Гнатівна, 1887 р., уродженка с. Тараща Таращанського району, мешканка с. Шуляки Жашківського району, українка, неписьменна, б/п, колгоспниця. Заарештована 10.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 21.06.1938 р. заслана в Казахстан. Реабілітована прокурором Черкаської області 09.04.1990 р.

ШИМАНСЬКИЙ Григорій Іванович, 1885 р., с. Скибин Жашківського району, українець, хлібороб, б/п, куркуль-експортник. Заарештований 06.11.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 06.01.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ШИМАНСЬКИЙ Іван Іванович, 1911 р., с. Шуляки Жашківського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 21.04.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН ОДПУ 16.08.1929 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

ШИМАНСЬКИЙ Олександр Ісайович, 1896 р., уродженець м. Одеса, мешканець с. Лебедин Шполянського району, українець, малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 26.02.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 03.09.1958 р.

ШИМАНСЬКИЙ Олександр Феофілович, уродженець Голованівського району, Одеської області, мешканець м. Умань, поляк, освіта нижча, б/п, рахівник. Заарештований 18.10.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-9, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 02.06.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований ВС СРСР 17.11.1954 р.

ШИМАНСЬКИЙ Филимон Силович, 1885 р., с. Роги Маньківського району, українець, малописьменний,б/п, хлібороб. Заарештований 03.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 27.04.1933 р. з-під варти звільнений. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ШИНКАРЮК Логвин Степанович, 1882 р., с. Коржова Уманського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 07.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 22.02.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області у вересні 1991 р.

ШИНКЕ Ольга-Марос Ульянівна, 1886 р., уродженка м. Лодзь (Польща), мешканка м. Чигирин, німкеня, освіта середня, б/п. Заарештована 14.05.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою Чигиринського РВ НКВС 08.09.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнена.

ШИПКО Іван Іванович, 1902 р., уродженець с. Згурівка Полтаської області, мешканець м. Умань, українець, б/п, бухгалтер ліспромгоспу. Заарештований 18.04.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 09.04.1958 р.

ШИРОКОПОЯС Максим Хомович, 1887 р., смт. Маньківка, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 13.08.1929 р. за ст.54-10 КК УРСР. Постановою пом. уповноваженого ДПУ УРСР 16.01.1930 р. звільнений з-під варти.

ШИТЕЛІН Максим Осипович, 1908 р., уродженець с. Знаменськ-Нестерівка Пензенської області, мешканець с. Ябири Кемеровської області. Росіянин, малописьменний, б/п, працював у колгоспі. Заарештований 08.05.1933 р. за ст. 54-10 КК РРФСР. Постановою судтрійки і ОДПУ ДВК від 16.05.1933 р. ув'язнений на 5 р. ВТТ. Реабілітований 17.07.1989 р. прокуратурою Черкаської області.

ШИШ Петро Степанович, 1880 р., уродженець с. Остромецеве (Польща), мешканець ст. Христинівка, поляк, малописьменний, б/п, бухгалтер. Заарештований 07.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН НКВС ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 03.09.1958 р.

ШИШ Степан Глібович, 1881 р., уродженець і мешканець х. Радик Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 04.10.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 24.01.1930 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Даних про реабілітацію немає.

ШИШКЕВИЧ Григорій Омелянович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Богодухівка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 14.10.1929 р. за ст.ст. 58-10, 58-12 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ 13.01.1930 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області в лютому 1990 р.

ШИЯН Петро Йосипович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Хацьки Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, працював на ст. ім. Т.Шевченка. Заарештований 20.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС по Одеській області 07.03.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.10.1959 р.

ШКІЛЬ Панас Митрофанович, 1882 р., мешканець Маянківської волості (Таврія), пастух Корсунського монастиря. Заарештований

08.08.1920 р. за контрреволюційну діяльність. Постановою реввійськтрибуналу 24.08.1920 р. з-під варти звільнений під підписку про невиїзд.

ШКІРЬЯТОВ-ВОРОПАЄНКО Андрій Пилипович, 1914 р., уродженець с. Велика Липівка Хотинського району, мешканець с. Буки Маньківського району, білорус, освіта середня, б/п, службовець. Заарештований 23.01.1944 р. за ст. 58-1 «б» КК РРФСР. Вироком ВТ 40 Армії 14.05.1944 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Даних про реабілітацію немає.

ШКОЛЕНКО Мефодій Герсимович, 1886 р., уродженець с. Рижанівка Звенигородського району, мешканець ст. Христинівка, українець, малописьменний, машиніст паровозного депо. Заарештований 17.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 26.05.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 07.03.1962 р.

ШКОЛЬНИЙ Василь Захарович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Виноград Лисянського району, українець, освіта середня, б/п, бухгалтер дитячого санаторію м. Тараща. Заарештований 10.02.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області від 02.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 07.04.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 30.01.1957 р.

ШКОЛЬНИЙ Дмитро Олімпійович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Павлівка Жашківського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 06.10.1937 р. за ст.ст. 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 10.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 26.11.1937 р. Реабілітований ВТ КВО 06.03.1964 р.

ШКОЛЬНИЙ Михайло Якович, 1907 р., уродженець і мешканець с. Павлівка Жашківського району, українець, б/п, малописьменний, із селян. Заарештований 01.08.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Судовою трійкою при колегії ДПУ УРСР від 30.09.1930 р. засланий у Північний край на п'ять літ. Реабілітований 14.06.1989 р. прокурором Черкаської області.

ШКОТЮК Микола Кирилович, 1877 р., уродженець і житель с. Ботвинівка Христинівського району, українець, із селян, малописьменний, працював бурильником каменоломні в Монастирищенському райдорбуді. Заарештований 18.07.1937 р., утримувався в Уманській в'язниці. Засуджений 14.08.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 26.08.1937 р. о 1 год. Реабілітований 27.04.1957 р.

ШКРОБУТ Степан Андрійович, 1900 р., уродженець с. Звиняг (Польща), мешканець ст. Христинівка. Українець б/п, малописьменний, працював теслярем ст. Христинівка. Заарештований 02.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розпорядженням 8-го відділу ГУДБ НКВС СРСР від 01.11.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 11.11.1937 р. Реабілітований 29.06.1989 р. прокуратурою Черкаської області

ШКУРАК Іван Тихонович, 1894 р., уродженець і мешканець м. Христинівка, українець, малописьменний, б/п, комірник. Заарештований 25.11.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 10.02.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ШКУРЕНКО Гаврило Никифорович, 52 р., смт. Катеринопіль однойменного району. Українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 13.05.1929 р., за ст. 58-10 КК УРСР. ОН при колегії ОДПУ УРСР постановила 04.11.1929 р. справу припинити, підписку про невиїзд анулювати.

ШКУРКО Михайло Степанович, 1875 р., уродженець і мешканець с. Синьооківка Золотоніського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 16.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 04.12.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ШЛАПАК Кузьма Карпович, 1902 р., уродженець і мешканець с. Оксанина Уманського району українець, малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 03.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.05.1959 р.

ШЛІГЕР Фросина Іванівна, 1915 р., уродженка с. Леськи Черкаського району, мешканка м. Кам'янка. Українка, б/п, малописьменна, домогосподарка. Заарештована 11.05.1944 р. за ст. 54-1 «а». Постановою особливої наради НКВС СРСР 07.10.1944 р. звинувачувалась у тому, що влітку 1943 р. зареєструвалась як «фольксдойче», ув'язнена на 5 р. ВТТ. Реабілітована 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ШЛЯХЕТЬКО Валерія Северинівна, 1879 р., уродженка с. Топори Липовецького району Вінницької області, мешканка м. Сміла Черкаської області, полячка б/п, робітниця. Заарештована 7 листопада 1937 р. Звинувачувалася за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР 9 грудня 1937 р. приречена до розстрілу. Вирок виконано 26 грудня 1937 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 31 липня 1989 р.

ШМАГАЙЛО Олександр Карпович, 1899 р., уродженець і мешканець с. Баландине Кам'янського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата не вказана) за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 03.11.1932 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області у вересні 1991 р.

ШМАЛЬЦ Емілія Михайлівна, 1918 р., уродженка м. Кіровоград, мешканка м. Умань. Німкеня, освіта 7 класів, б/п, кравчиня. Заарештована 24.07.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 17.02.1945 р. ув'язнена на 5 р. ВТТ. Реабілітована 17.02.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ШМАНДЮК Костянтин Григорович, 1903 р., уродженець с. Нова Гребля Жашківського району Черкаської області, мешканець с. Почапинці Лисянського району, українець, із селян, малописьменний, робітник цукрозаводу. Заарештований 06.11.1937 р., утримувався в Уманській в'язниці. Засуджений 20.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 25.12.1937 р. о 24 год. Реабілітований 15.05.1989 р.

ШМИГАЙЛО Терентій Омелянович, 1882 р., с. Руська Поляна. Українець, освіта нижча, обліковець. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований 11.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ШМИГУЛЬ Ніна Тихонівна, 1914 р., уродженка с. Гладківщина, мешканка с. Коробівка Золотоніського району. Українка, малописьменна, б/п, колгоспниця. Заарештована 07.07.1945 р. Постановою особливої наради НКВС 20.10.1945 р. заслана на 5 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Реабілітована 25.10.1991 р. прокурором Черкаської області.

ШНУРКО Мусій Миколайович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Бубнівська Слобідка Золотоніського району, українець, б/п. Заарештований в 1943 р. за ст. 54-1 «б» КК УРСР. Постановою Гельмязівського РВ НКДБ з-під варти звільнений. Інші дані в справі відсутні.

ШОРУБАЛКО (Шерубалко, Шурубалко) Іван Іванович, 1897 р., уродженець і мешканець м. Шпола, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 17.09.1929 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 12.02.1930 р. висланий у Казахстан на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ШОРУБАЛКО (Шерубалко, Шурубалко) Пантелей Іванович, 1896 р., уродженець і мешканець м. Шпола, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Постановою

трійки УНКВС по Київській області 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 16.05.1959 р.

ШОФФА Марта Володимирівна, 1883 р., уродженка с. Йосипівна Ново-Московського району Дніпропетровської області. Німкеня, освіта середня, б/п, рахівник. Заарештована 16.08.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 28.06.1945 р. вислана в Сибір на 5 р. Реабілітована 23.06.1994 р. прокурором Черкаської області.

ШПАК Павло Харитонович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Калинівка Городищенського району, українець, письменний, б/п, вантажник. Заарештований 14.05.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Черкаського РВ НКВС 16.09.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШПАНКА Федір Ілліч, 1898 р., с. Кузьмина Гребля Христинівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 24.02.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 03.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 13.04.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.03.1959 р.

ШПИЛЕВИЙ Григорій Федотович, 1897 р., с. Свинарка Уманського району, українець, освіта нижча, б/п, колгоспник. Заарештований ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 17.07.1933 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШПИЛЕВИЙ Григорій Филимонович, 1887 р., с. Свинарка Уманського району, українець, освіта нижча, б/п, без певних занять. Заарештований 14.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 09.10.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 19.05.1960 р.

ШПИЛЕВИЙ Никін Лаврентійович, 1900 р., с. Бабанка Уманського району, українець, освіта 5 класів, б/п, статистик райвідділу. Заарештований 22.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 14.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.08.1956 р.

ШПИРКО Пилип Семенович, 1883 р., с. Шарнопіль Монастирищенського району, українець, письменний, б/п, куркуль, на різних роботах у колгоспі. Заарештований 10.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Вінницькій області 13.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 03.04.1990 р.

ШПИЧКО Андрій Костянтинович, 1919 р., уродженець м. Тальне, мешканець м. Умань, українець, студент с/г інституту. Заарештований 28.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою пом. прокурора Київської області 08.12.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШПІЗАЙЗЕН Ісаак Ізраїлевич, 1897 р., уродженець м. Бергурай (Польща), мешканець м. Шпола. Єврей, б/п, модельник-закрійник. Заарештований у серпні 1940 р. за ст.ст. 54-13, 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС 12.05.1941 р. ув'язнений на 5 р. Реабілітований 03.08.1989 р. прокурором Черкаської області.

ШПУНТ Тетяна Олександрівна, 1903 р., м. Умань, українка, малописьменна, б/п, прибиральниця. Заарештована 11.11.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою Уманського МВ НКВС 28.11.1944 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнена.

ШРАМЕНКО Олексій Петрович, 1898 р., с. Руська Поляна Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, кухар Черкаської лікарні № 04. Заарештований 05.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 08.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 26.04.1965 р.

ШТАНЬКО Дем'ян Максимович, 1890 р., с. Воронівка Городищенського району,

українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Постановою ОН УНКВС по Київській області 04.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 28.05.1938 р. Реабілітований ВС УРСР 17.07.1990 р.

ШТАНЬКО Прохор Данилович, 1922 р., с. Майданівка Звенигородського району, українець, освіта нижча, б/п, колгоспник. Заарештований 19.07.1941 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. Постановою ВП ХВО 08.08.1941 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШТАФЕРУК Іван Лук'янович, 1894 р., уродженець і мешканець с. Велика Севастянівка Христинівського району. Українець, б/п, малописьменний, середняк. Заарештований 07.12.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Христинівського РВ ДПУ від 03.02.1933 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШТЕЙНКЛАПЕР Лейба Самуїлович, 1893 р., уродженець с. Янєв (Польща), мешканець м. Умань, єврей, освіта нижча, член ВКП(б), швець. Заарештований 23.09.1949 р. за ст. 54-10 ч. І КК УРСР. Постановою ОН МДБ СРСР 22.02.1950 р. засланий у Красноярський край. Реабілітований прокурором Черкаської області 25.08.1992 р.

ШТОГРИН Ларіон Петрович, 1893 р., с. Старі Бабани Уманського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 11.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 16.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 12.11.1959 р.

ШТУТМАН Муня Лейбович, 1896 р., уродженець м. Умань, мешканець с. Ладижинка Уманського району, єврей, освіта 2 класи, б/п, зав. книгокультторгу. Заарештований 06.09.1940 р. за ст.ст. 54-10 ч. 1, 97 КК УРСР. Постановою слідчої частини УНКВС Київської області 13.01.1941 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШУЛАНДТ Володимир Карлович, 1882 р., м. Сміла, німець, освіта нижча, б/п, машиніст паровозного депо. Заарештований 05.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Одеській області 04.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований ВТ ОВО 22.01.1960 р.

ШУЛЯК Григорій Львович, 1883 р., уродженець с. Новоселиця Катеринопільського району, мешканець с. Ступичне Катеринопільського району, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 25.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 19.08.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 05.04.1990 р.

ШУЛЬГА Прокіп Григорович, 1913 р., с. Гельмязів Золотоніського району. Українець, освіта середня, б/п, зоотехнік райземвідділу. Заарештований 22.11.1943 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР позбавлений волі на 8 р. з утриманням у ВТТ. Реабілітований 17.01.1994 р. прокурором Черкаської області.

ШУЛЬГА Федір Антонович, 1909 р., с. Гельмязів Золотоніського району, українець, освіта середня, військовослужбовець. Заарештований 29.06.1944 р. за ст. 58-1 «б» КК Грузинської РСР. Постановою начальника 3-го відділу ТО НКДБ ЗКВ залізниці 08.07.1944 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШУЛЬГИН Микита Якович, 1897 р., м. Черкаси. Українець б/п, перекатник 22-го лісзаводу. Заарештований 19.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований 11.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ШУЛЬЦ Альвін Альвінович, 1893 р., уродженець м. Зацарбург (Німччина), мешканець м. Сміла, німець, майстер Смілянської ковбасної майстерні. Заарештований 19 серпня 1937 р. Обвинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Особливою нарадою при НКВС СРСР 21 жовтня 1937 р. позбавлений волі на 10 років. Реабілітований 23 червня 1989 р. прокурором Черкаської області.

ШУЛЬЦ Ерна Альвинівна, 1922 р., уродженка і мешканка м. Сміла. Німкеня, освіта середня, б/п, фельдшер-акушер. Заарештована 06.07.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР від 27.01.1945 р. ув'язнена на 5 р. ВТТ. Реабілітована 30.06.1994 р. прокуратурою Черкаської області.

ШУЛЬЦ Юхим Ісакович, 1889 р., уродженець м. Черкаси. Єврей, б/п, малописьменний, працював палітурником. Дати арешту немає. Постановою ОН при МДБ СРСР від 09.04.1952 р. як члена сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР вислано в Казахстан (Джамбульська області) на 5 р. Реабілітований 19.09.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ШУЛЬЦ Карло Робертович, 1896 р., уродженець с. Митава (Латвія), мешканець с. Мліїв Городищенського району. Латиш, б/п, освіта середня, бухгалтер садстанції. Заарештований 18.12.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 19.01.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 11.06.1938 р. Реабілітований ВП КВО 13.06.1989 р.

ШУМОВ Павло Степанович, 1889 р., уродженець м. Чита, мешканець ст. ім. Постишева (нині ст. імені Т. Г. Шевченка) Смілянського району. Росіянин, б/п, освіта середня, працював бухгалтером будівельного управління шляху. Заарештований 10.02.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою 1-го спецвідділу ГУДС НКВС СРСР від 31.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 24.06.1938 р. Реабілітований 29.06.1989 р. прокуратурою Черкаської області.

ШУМОВА Пелагея Устимівна, 1904 р., с. Матусів Шполянського району, українка, неписьменна, б/п, колгоспниця. Заарештована 02.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 29.10.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнена.

ШУРГАЙ Андрій Іванович, 1896 р., с. Березівка Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 08.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 19.04.1930 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШУРГАЙ Аристарх Іванович, 1914 р., уродженець с. Березівка Маньківського району, мешканець с. Буки Маньківського району, українець, освіта нижча, гол. б/п, бухгалтер РСС. Заарештований 21.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 04.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 16.01.1963 р.

ШУРДУБА Макар Назарович, 1891 р., с. Перше Травня Гребінківського району Полтавської області, українець, письменний, б/п, робітник. Заарештований 06.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області 31.03.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.05.1959 р.

ШУРДУБА Павло Назарович, 1877 р., с. Перше Травня Гребінківського району Полтавської області, українець, малописьменний, б/п, робітник бурякопункту Шрамківського цукрозаводу. Заарештований 24.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Полтавській області 31.03.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.05.1959 р.

ШУТ Борис Іолевич, 1892 р., уродженець м. Очаків, мешканець м. Звенигородка, єврей, малописьменний, б/п, службовець. Заарештований 13.12.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Звенигородського РВ НКВС 27.5.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ШУТИЛО Лазар Митрофанович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Вільшана Городищенського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований (дата не вказана) за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою СПО КОС ДПУ 16.07.1931 р. слідчу справу припинено.

ЩЕННИКОВА Єлизавета Павлівна, 27 років, уродженка Костромської губернії, малописьменна, б/п, працювала в їдальні. Дата

арешту не вказана. Обвинувачувалася за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання колегії ОДПУ 23.10.1938 р. слідчу справу призупинено.

ЩЕПАК Потап Корифейович, 1905 р., уродженець і мешканець с. Крутьки Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, військовослужбовець. Заарештований 30.06.1944 р. за ст. 58-1 «б» КК РРФСР. Відділом контррозвідки «СМЕРШ» 03.10.1944 р. слідчу справу призупинено, з-під варти звільнений і направлений в 38 СД.

ЩЕРБА Герасим Йосипович, 1885 р., с. Олександрівка Вінницької області, мешканець м. Умань, українець, б/п, із «глитаїв», малописьменний, землекоп цегельного заводу. Заарештований 07.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Розстріляний 21.11.1937 р. о 24 год. за рішенням трійки при КОУ НКВС від 31.10.1937 р. Реабілітований 30.06.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЩЕРБАК Іван Павлович, 1908 р., уродженець м. Умань, мешканець Хабаровського краю, українець, освіта середня, б/п, військовослужбовець. Заарештований 30.04.1938 р. за ст.ст. 58-1 «б», 58-8, 58-9, 58-11 КК РРФСР. Постановою ОВ УДБ НКВС Краснореченського гарнізону 31.01.1939 р. з-під варти звільнений.

ЩЕРБАК Йосип Васильович, 1888 р., уродженець с. Красенівка Чорнобаївського району, мешканець м. Черкаси, українець, малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 29.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 10.09.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 27.07.1964 р.

ЩЕРБАК Павло Овксентійович, 1889 р., уродженець і мешканець м. Сміла, українець, малописьменний, б/п, слюсар. Заарештований 31.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Рішенням трійки при УНКВС по Одеській області 03.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 09.12.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 22.10.1962 р.

ЩЕРБАНЬ Іван Васильович, 1895 р., с. Ярна (Угорщина), мешканець с. Свидівок Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, столяр промартілі «Прогрес». Заарештований 02.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР (інші дані відсутні).

ЩЕРБАНЬ Нона Церигонівна, 1897 р., уродженка і мешканка с. Свидівок, Черкаського району, українка, малописьменна, б/п, домогосподарка. Заарештована 09.11.1937 р. за ст. 54-12 КК УРСР. Постановою Черкаської опергрупи «Спектор» 16.05.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнена.

ЩЕРБАТЮК Антін Трохимович, 1881 р., уродженець і мешканець с. Пастирське нині Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 17.11.1937 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою Златопільського РВ НКВС 08.01.1939 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЩЕРБИНА Євген Андрійович, 1890 р., уродженець с. Кищенці Маньківського району, мешканець м. Погоріле, українець, малописьменний, священик. Заарештований 10.09.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ 29.01.1930 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в лютому 1990 р.

ЩЕРБИНА Захар Панькович, 1894 р., уродженець с. Полствин, мешканець с. Мартинівка Канівського району, українець, освіта середня, б/п, учитель. Заарештований 07.03.1929 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ 26.07.1929 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Постановою ОН при колегії ОДПУ 13.04.1932 р. дозволено вільне проживання на території СРСР після звільнення.

ЩЕРБИНА Петро Григорович, 1912 р., уродженець і мешканець с. Водяне Шполянського району, українець, освіта середня, б/п, агроном. Заарештований 19.03.1936 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 15.05.1936 р. ВП частини 1514 слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЩЕРИЛЯ Максим Андрійович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Старосілля Городищенського району, українець, малописьменний, б/п, слюсар. Заарештований 12.07.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 21.10.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 23.03.1960 р.

ЩИБРЯ Леонід Іовович, 1911 р., уродженець с. Петрівське Кам'янського району. Мешканець м. Ленінград. Українець, б/п, освіта середня, червоноармієць. Заарештований 22.08.1940 р. за ст. (за здачу в полон фінам). Постановою особливої наради НКВС СРСР від 22.09.1940 р. ув'язнений на 5 р. ВТТ. Реабілітований ВТ Московським ВО 22.05.1958 р.

ЩИРЖЕЦЬКИЙ Леонтій Григорович, 1870 р., уродженець м. Градомисль, житель м. Звенигородка Черкаської області, українець, безробітний. Заарештований 18.11.1930 р. за ст. 54-13 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 13.02.1931 р. засуджений до розстрілу. Реабілітований 08.06.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЩИЧКО Микола Силович, 1890 р., м. Сміла, українець, освіта нижча, маляр ПР цеху. Заарештований 15.06.1938 р. за ст.ст. 54-1 «а», 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою ДТО НКВС Одеської залізниці 03.05.1939 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЩОЧКІН Іван Васильович, 1880 р., уродженець м. Літин Вінницької області, мешканець с. Кумейки Черкаського району, українець, освіта 5 класів гімназії, б/п, службовець. Заарештований 26.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС Київської області 28.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.01.1958 р.

ЩУР Іван Олександрович, 1902 р., м. Христинівка, українець, освіта нижча, б/п, хлібороб. Заарештований за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 13.03.1933 р. ув'язнений у ВТТ на 5 років. Реабілітований 10.08.1960 р. ВС УРСР.

ЩУР Федір Олексійович, 1895 р., уродженець м. Христинівка, мешканець с. Верхнячка Христинівського району, українець, освіта 3 класи, б/п, працював на цукровому заводі. Заарештований 11.05.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області приречений до розстрілу. Розстріляний 07.06.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 19.10.1991 р.

ЮЗИПЕНКО Хома Гнатович (він же Москаленко Яків Васильович, він же Москаленко Іван Андрійович), 1890 р., уродженець і житель с. Писарівка Лисянського району Черкаської області, б/п, працював в колгоспі на різних роботах. Заарештований 28.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 29 жовтня 1937 р. трійкою при Київському облуправлінні НКВС УРСР засуджений до 10 р. ВТТ Реабілітований 29 червня 1989 р. прокурором Черкаської області.

ЮЛІН Григорій Володимирович, 1899 р., уродженець м. Котовськ, мешканець с. Колодисте Уманського району, українець, освіта незакінчена вища, б/п, учитель. Заарештований 22.03.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-9, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 15.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 03.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 25.02.1959 р.

ЮНАК Петро Євгенович, 1902 р., уродженець та мешканець с. Веремiївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, малописьменний, із селян, працівник «Заготзерно». Заарештований 19.06.1938 р. за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою начальника 3-го відділуУНКВС по Полтавській області від 19.04.1939 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ЮРКО Василь Аврамович, 1927 р., с. Каврай 1 Золотоніського району, українець, син засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 21.04.1945 р.

засланий у Казахстан. Постановою ОН МДБ СРСР 20.05.1947 р. справу припинено. Призваний до війська 01.05.1945 р.

ЮРКО Ганна Давидівна, 1899 р., уродженка с. Драбівці Золотоніського району, мешканка с. Каврай Перший Золотоніського району, українка, б/п, хлібороб. Заарештована як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 21.04.1945 р. заслана в Казахстан на 5 р. Постановою ОН МБД СРСР 20.05.1947 р. слідчу справу припинено, із заслання звільнена.

ЮРКОВ Соломон Махтейович, 1898 р., уродженець с. Дарахів (Галичина), мешканець с. Яблунівка Лисянського району. Українець, б/п, малописьменний, колгоспник. Заарештований 20.10.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР від 16.11.1937 р. засуджений до розстрілу. Розстріляний 29.11.1937 р. Реабілітований 05.02.1969 р. ВТ КВО.

ЮРОВСЬКИЙ Олександр Васильович, 1904 р., уродженець м. Сміла, мешканець м. Умань, українець, освіта вища, б/п, службовець, ветлікар. Заарештований 17.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 13.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.07.1956 р.

ЮРЧЕНКО Арсен Семенович, 1891 р., с. Халаїдове Монастирищенського району, українець, освіта нижча, б/п, хлібороб. Заарештований 21.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 06.05.1933 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЮРЧЕНКО Григорій Васильович, 1892 р., с. Нехайки Драбівського району, українець, освіта – сільська школа, колгоспник. Заарештований 07.09.1937 р. за ст.ст. 54-10 ч. 2, 54-8, 54-11 КК УРСР. Постановою прокурора Полтавської області 07.05.1939 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЮРЧЕНКО Іван Данилович, 1900 р., с. Хижинці Лисянського району, українець, письменний, б/п, агроном МТС. Заарештований 14.04.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 03.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 23.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.07.1956 р.

ЮРЧЕНКО Іван Іванович, 1906 р., м. Сміла, українець, освіта нижча, б/п, токар депо ст. Черкаси. Заарештований 12.10.1937 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Одеській області 04.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 30.03.1957 р.

ЮРЧЕНКО Кирило Іванович, 1907 р., с. Кузьмина Гребля Христинівського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 05.03.1937 р. за ст. 54-10 ч. I КК УРСР. Постановою Прокурора I відділу УСО прокуратури м. Києва 19.06.1939 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЮРЧЕНКО Феофан Якович, 1883 р., м. Христинівка, українець, б/п, технік-нормувальник. Заарештований 09.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 13.03.1933 р. ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 19.10.1960 р.

ЮРЧИК Павло Андрійович, 1902 р., уродженець с. Соболівка Шполянського району, мешканець с. Мокра Калигірка Катеринопільського району, українець, письменний, б/п, рахівник МТС. Заарештований 10.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ПОУ НКВС 19.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 09.03.1956 р.

ЮФЕРОВ Мефодій Миколайович, 1885 р., уродженець с. Холм Люблянської губернії, мешканець м. Умань. Росіянин, б/п, малописьменний, робітник. Заарештований 21.12.1946 р. Постановою особливої наради МВС СРСР 08.05.1947 р. висланий в Новосибірську

область на 5 р. Реабілітований 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЮФЕРОВ Микола Єрмолович, 1888 р., уродженець с. Холм Люблянської губернії. Росіянин, б/п, рахівник дитбудинку. Заарештований 21.12.1946 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради МВС СРСР 08.05.1947 р. висланий в Новосибірську область на 5 р. Реабілітований 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЮФЕРОВА Людмила Павлівна, 1901 р., м. Умань. Росіянка, б/п, домогосподарка. Заарештована 21.12.1946 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради МВС 08.05.1947 р. вислана до Новосибірської області на 5 р. Реабілітована 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЮФЕРОВА Ольга Іванівна, 1894 р., уродженка с. Ахматовка Пензенської області, мешканка м. Умань. Росіянка, малописьменна, б/п, домогосподарка. Заарештована 21.12.1946 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою особливої наради МВС 08.05.1947 р. вислана на 5 р. Реабілітована 17.02.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЮЩЕНКО Андрій Романович, 1889 р., уродженець с. Марчихина Буда Глухівського округу, мешканець м. Звенигородка, українець, освіта вища, б/п, педагог. Заарештований 28.08.1929 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 12.03.1930 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЮЩЕНКО Петро Матвійович, 1898 р., уродженець і житель с. Боровиця Чигиринського району Черкаської області, українець, із куркулів, малописьменний, без певних занять. Заарештований 07.01.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Приречений 31.12.1938 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 09.02.1939 р. о 24 год. Реабілітований 04.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЯВОРОВСЬКИЙ-ХРАБОЛОВИЧ Петро Мартинович, 1886 р., уродженець м. Бельск Грозненської губернії, мешканець залізничної станції Бобринські (нині ст. ім. Т. Г. Шевченка, м. Сміла), білорус, б/п, телеграфіст, 2 класи училища. Заарештований 23.06.1938 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Одеській області 29.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 07.10.1938 р. Реабілітований ВП КВО 13.07.1989 р.

ЯВОРСЬКИЙ Григорій Степанович, 1897 р., уродженець с. Чапаєва Золотоніського району, мешканець с. Мошни Черкаського району, українець, освіта вища, б/п, зав. Мошенської лікарні. Заарештований 05.11.1937 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР і Прокурора СРСР 27.11.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований ВТ КВО 03.10.1958 р.

ЯВОРСЬКИЙ Олександр Петрович, 1886 р., уродженець с. Мельники, мешканець с. Івківці Чигиринського району, українець, освіта середня, священик. Заарештований 13.01.1930 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 17.03.1930 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЯВОРСЬКИЙ Пилип Степанович, 1901 р., уродженець с. Кам'яна Криниця Одеської області, мешканець Тернівського лісництва, українець, малописьменний, б/п, лісник. Заарештований 19.06.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-7, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 15.10.1938 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 22.06.1960 р.

ЯВОРСЬКИЙ Ростислав Митрофанович, 1897 р., мешканець с. Бужин (переселено в с. Тіньки) Чигиринського району. Українець, письменний, б/п, конторник пристані. Заарештований 15.07.1919 р. за контрреволюційну діяльність. Черкаська ЧК 16.07.1919 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 27.11.1991 р. прокурором Черкаської області.

ЯГУПОЛЬСЬКИЙ Мойсей Львович, 1887 р., уродженець с. Балабанівка Вінницької

області, мешканець м. Умань, єврей, б/п, робітник. Заарештований 10.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 18.05.1933 р. уповноважений ОДТО ОДПУ ст. Бобринська (нині ім. Т. Г. Шевченка) справу припинив, з-під варти звільнив.

ЯКИМЕНКО Захар Никифорович, 1880 р., уродженець і мешканець с. Шабельники Золотоніського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 15.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 17.08.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 03.04.1990 р.

ЯКИМЕНКО Филимон Миколайович, 1898 р., уродженець і мешканець с Будище Лисянського району, українець, малописьменний, б/п, із селян-середняків. Заарештований 01.04.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 25.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 19.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 03.09.1958 р.

ЯКИМЕЦЬ (дів. Коркош) Олена Михайлівна, 1907 р., с. Сабарівка на Вінниччині, мешканка с. Єлизаветка Катеринопільського району, полячка, освіта сім класів, б/п, вчителька початкових класів. Заарештована 15.12.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС від 16.01.1938 р. розстріляна 09.02.1938 р. о 24 годині. Реабілітована прокурором Черкаської області 09.06.1989 р. (Чоловік Якимець розстріляний в 1937 р. Залишилося двоє дітей Тадеуш 1929 р. і Ванда 1930 р).

ЯКИМЧУК Лукія Арсентіївна, 1902 р., уродженка с. Піддубне Волинської області, мешканка с. Леськи Черкаського району, українка, освіта нижча, б/п, колгоспниця. Заарештована 23.09.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 05.11.1937 р. приречена до розстрілу. Розстріляна 24.11.1937 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 12.06.1989 р.

ЯКОБСОН Мойсей Йосипович, 1909 р., уродженець м. Тарган (Польща), мешканець смт. Маньківка Маньківського району, єврей, колишній член КП(б)У, фрезерувальник по металу. Заарештований 28.10.1935 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою Маньківського РВ НКВС 04.11.1935 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЯКОВЕНКО Григорій Дем'янович, 1905 р., с. Онишки Оржицького району Полтавської області, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 08.09.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою колегії ОДПУ УРСР 14.06.1932 р. висланий на Північ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЯКОВЕНКО Олександр Іванович, 1874 р., уродженець с. Лука Канівського району, мешканець м. Шпола, українець, освіта середня, б/п, агроном-практик при Шполянському комбінаті. Заарештований 15.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ ДПУ УРСР 13.03.1930 ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 09.04.1990 р.

ЯКОВЕНКО Петро Кузьмович, 1897 р., уродженець с. Шельпахівка Христинівського району, мешканець ст. Христинівка, українець, малописьменний, колишній член КП(б)У виключений в 1935 р. працював токарем. Рішенням трійки при УНКВС по Одеській області 29.09.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 07.10.1938 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.05.1989 р.

ЯКОВЕНКО Сергій Захарович, 1891 р., уродженець і мешканець м. Сміла однойменного району. Українець, малописьменний, б/п, слюсар Бобринської майстерні. Заарештований 05.03.1928 р. за ст.ст. 58-6, 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 13.07.1928 р. висланий на Північ на три роки. Реабілітований 30.08.1991 р. прокуратурою Черкаської області.

ЯКОВЕНКО Федір Ілліч, 1890 р., уродженець і мешканець с. Боярка Лисянського району, українець, письменний, б/п, бригадир у

колгоспі. Заарештований 10.04.1938 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Реабілітований Черкаським обласним судом 04.01.1957 р.

ЯКОВЕНКО Яким Васильович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Юрківка Уманського району, українець, освіта середня, б/п, колгоспник. Заарештований 26.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 04.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 10.11.1989 р.

ЯКОВЛЕВ Дем'ян Петрович, 1897 р., уродженець і мешканець м. Сміла, українець, б/п, один курс технічного училища, пом. машиніста. Заарештований 22.1.1930 р. за ст. 54-13 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 13.01.1931 р. ув'язнений у ВТТ на 7 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.10.1991 р.

ЯКОВУША Юхим Ісакович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Макіївка Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, рахівник у колгоспі. Заарештований 18.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 23.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 22.05.1959 р.

ЯКУБЕНКО Микола Федорович, 1893 р., уродженець і житель с. Кузьмина Гребля Христинівського району, українець, із селян, малописьменний, одноосібник. Заарештований 31.12.1937 р. Засуджений 31.12.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 21.02.1938 р. о 24 год. Реабілітований 25.06.1989 р.

ЯКУБЕНКО Омелян Федорович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Лящівка Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 27.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 24.11.1989 р.

ЯЛКОВСЬКА Ірина Йосипівна, 1886 р., с. Лисича Балка Катеринопільського району, українка, освіта нижча, б/п, одноосібниця, розкуркулена в 1930 році. Заарештована 09.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 26.08.1937 р. ув'язнена у ВТТ на 10 р. Реабілітована прокурором Черкаської області 05.04.1990 р.

ЯЛКОВСЬКИЙ Борис Данилович, 1912 р., уродженець с. Лисича Балка Катеринопільського району, мешканець м. Бердичів Житомирської області, українець, освіта неповна середня, б/п, військовослужбовець. Заарештований 22.12.1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою ВТ КВО 25.08.1938 р. з-під варти звільнений.

ЯМПОЛЬСЬКИЙ Марко Володимирович, 1903 р., м. Шпола, єврей, освіта середня, б/п, службовець. Заарештований 30.09.1924 р. Розпорядженням Одеського губернського суду 15.08.1926 р. справу припинено.

ЯНЕНКО Олексій Трохимович, 1910 р., с. Круподеринці Оржицького району Полтавської області, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР 21.07.1932 р. постановила позбавити волі умовно на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЯНЕНКО Пилип Іванович, 1902 р., с. Круподеринці Оржицького району Полтавської області, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.07.1931 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Колегія ОДПУ УРСР постановила 21.01.1932 р. позбавити волі на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 23.07.1989 р.

ЯНЕНКО Порфирій Трохимович, 1894 р., смт. Маньківка, українець,

неписьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 23.10.1945 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою УМВС по Київській області 08.06.1946 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЯНИЦЬКИЙ Григорій Олексійович, 1896 р., уродженець с. Ворона (Польща), мешканець с. Вікторівка Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 22.12.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 16.01.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 13.02.1938 р. Реабілітований ВС УРСР 07.05.1960 р.

ЯНИЦЬКИЙ Олексій Євгенович, 1916 р., уродженець с. Микуличі Київської області, мешканець м. Умань, українець, освіта середня, механік пивзаводу. Заарештований 05.06.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою Уманського РВ НКВС в 1937 р. (число і місяць не вказані) слідчу справу припинено.

ЯНИЦЬКИЙ Олексій Євгенович, 1916 р., уродженець с. Микуличі Київської області, мешканець м. Умань, українець, освіта середня, б/п, технік. Заарештований 05.06.1937 р. за ст.ст. 54-10 ч. І, 54-11 КК УРСР. В 1937 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЯНІНОВ Никодим Павлович, 1864 р., уродженець Херсонської області, мешканець с. Дубіївка Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, священик с. Дубіївка. Заарештований 22.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 14.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 13.11.1989 р.

ЯНКОВИЙ Федір Олександрович, 1898 р., уродженець с. Пеніжкове Христинівського району, мешкав на території гарнізону «Сандуга» 117 полку військ НКВС, українець, 3-класна сільська школа, б/п, робітник. Заарештований 31.01.1942 р. за ст. 58-10 ч. 2 КК РРФСР. Постановою ОН при НКВС СРСР ув'язнений у ВТТ на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ЯНКОВИЙ Яким Іванович, 1901 р., с. Леськове Монастирищенського району, українець, освіта нижча, б/п, голова колгоспу. Заарештований 17.10.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-9, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 29.10.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 10.11.1937 р. Реабілітований ВС УРСР 27.03.1959 р.

ЯНКОВСЬКА Леоніна Тимофіївна, 1897 р., уродженка м. Ярмонинка Проскурівського району, мешканка м. Умань, полячка, освіта середня, б/п, службовець. Заарештована за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою Уманського РВ ДПУ 19.05.1933 р. з-під варти звільнена.

ЯНКОВСЬКА Марія Тимофіївна, 1897 р., уродженка м. Ярмонинка Проскурівського району, мешканка м. Умань, полячка, письменна, б/п, сортувальниця. Заарештована за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою Уманського РВ ДПУ 19.05.1933 р. з-під варти звільнена.

ЯНОВСЬКА Лідія Іванівна, 1909 р., уродженка м. Ковель, мешканка м. Сміла, українка, освіта середня, б/п. Заарештована за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 18.03.1930 р. ув'язнена у ВТТ на три роки умовно, з-під варти звільнена.

ЯНЮК Ілля Антонович, 1875 р., уродженець і житель с. Талалаївка (нині Севастянівка) Христинівського району Черкаської області, українець, із куркулів, малописьменний, коваль-хлібороб, без певної роботи. Заарештований 24.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Засуджений 26.08.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 21.09.1937 р. о 1 год. Реабілітований 20.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЯРЕМЕНКО Василь Васильович, 1906 р., с. Гречківка Смілянського району, українець, письменний, б/п. Заарештований

09.07.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 13.08.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.08.1937 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 23.03.1960 р.

ЯРЕМЕНКО Василь Федорович, 1884 р., м. Шпола, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 24.01.1930 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 14.03.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 15.08.1991 р.

ЯРЕМЕНКО Зот Іларіонович, 1823 р., уродженець і житель с. Іваньки Маньківського району Черкаської області, українець, із куркулів, малописьменний, хлібороб, без певного місця роботи. Заарештований 12.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Засуджений 14.11.1937 р. трійкою при КОУ НКВС УРСР до розстрілу. Вирок виконано 27.11.1937 р. о 2 год. Реабілітований 27.04.1989 р. прокурором Черкаської області.

ЯРЕМЕНКО Іван Іванович, 1891 р., с. Погорільці Чигиринського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований у вересні 1928 р. Постановою ДПУ 10.06.1929 р. ув'язнений на 10 р. концтабору. Реабілітований 31.05.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЯРЕМЕНКО Костянтин Васильович, 1900 р., с. Гречківка Смілянського району, українець, освіта нижча, б/п. Заарештований 23.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС Одеської області 14.09.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований Одеським обласним судом 31.07.1956 р.

ЯРЕМЕНКО Микола Федотович, 1891 р., уродженець та мешканець с. Голяки (нині с. Мельники) Канівського району. Українець, б/п, письменний, колгоспний пожежник. Заарештований 23.07.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР від 09.10.1938 р. ув'язнений на 8 років. Реабілітований Черкаським обласним судом 15.09.1981 р.

ЯРЕМЕНКО Онисим Васильович, 1892 р., с. Гречківка Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 26.08.1937 р. Постановою трійки НКВС по Одеській області ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом у 1958 р.

ЯРЕМЕНКО Степан Іванович, 1886 р., с. Погорільці Чигиринського району. Українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований у вересні 1928 р. за ст.ст. 58-11, 58-2 КК РРФСР. Постановою ДПУ 10.06.1929 р. ув'язнений на 5 р. концтабору. Реабілітований 31.05.1994 р. прокурором Черкаської області.

ЯРЖЕМОВСЬКИЙ Адольф Модестович, 1869 р., уродженець с. Пологе Вінницької області, мешканець м. Городище, поляк, освіта середня, б/п, пенсіонер. Заарештований 24.05.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 15.10.1938 р. з-під варти звільнений.

ЯРИНИЧ Микола Вакулович, 1892 р., уродженець і мешканець с. Тернівка Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, бригадир тракторної бригади. Заарештований 01.11.1933 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою ОН ДПУ УРСР 26.02.1934 р. з-під варти звільнений.

ЯРИЧ Вільгельмина Михайлівна, 1898 р., уродженка м. Рига (Латвія), мешканка м. Монастирище, німкеня, письменна, б/п, домогосподарка. Заарештована 01.04.1944 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Ув'язнена на 5 р. і вислана в Сузинський район Новосибірської області. 20.05.1945 р. померла в БУПРі № 1 м. Вінниця Реабілітована прокурором Черкаської області 09.04.1990 р.

ЯРИЧЕВСЬКИЙ Никифор Антонович, 1883 р., с. Городище Жашківського району, українець, неписьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 03.04.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 18.05.1930 р. ув'язнений на три роки умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований прокурором Черкаської області в червні 1992 р.

ЯРМИШКО Улян Дмитрович, 1900 р., с. Жовнине Чорнобаївського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 06.04.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ УРСР 12.06.1929 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 26.06.1989 р.

ЯРМОЛА Михайло Степанович, 1898 р., уродженець м. Канів, мешканець м. Черкаси. Українець, б/п, освіта вища, лікар-невропатолог. Заарештований 27.11.1933 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою КОС ДПУ від 03.03.1934 р. справу закрито, з-під варти звільнений.

ЯРОВАН Іван Дмитрович, 1889 р., уродженець с. Бонзари, мешканець м. Умань. Українець, б/п, малописьменний, піп. Заарештований 06.09.1937 р. (ст. не вказана). Постановою трійки при УНКВС по Одеській області ув'язнений на 10 р. ВТТ. Реабілітований Черкаським обласним судом 19.05.1966 р.

ЯРОВЕНКО Марфа Арсентіївна, 1918 р., уродженка м. Кривий Ріг, мешканка с. Юрчиха Кам'янського району, українка, освіта 5 класів, б/п, домогосподарка. Заарештована 11.04.1946 р. за ст.ст. 54-1 «а», 54-11 КК УРСР. Постановою УМДБ Кіровоградської області 21.05.1946 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЯРОВИЙ Аврам Гаврилович, 1899 р., с. Виноград Лисянського району, українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 10.2.1938 р. за ст.ст. 54-6, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 02.04.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 07.04.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 30.01.1957 р.

ЯРОВИЙ Кипріан Родіонович, 1877 р., м. Черкаси. Українець, начальник початкового училища м. Черкас. Заарештований 06.08.1919 р. як «прихвостень» Скоропадського. Черкаська ЧК 11.08.1919 р. вирішила розстріляти. Реабілітований 11.05.1993 р. прокурором Черкаської області.

ЯРОВИЙ Лука Петрович, 1904 р., уродженець с. Янич (нині с. Іванівка) Чигиринського району, мешканець м. Чигирин, українець, освіта 5 класів, член ВКП(б), хлібороб. Заарештований 31.03.1938 р. за ст.ст. 54-10, 54-11 КК УРСР. Постановою УДБ НКВС по Київській області у вересні 1938 р. з-під варти звільнений.

ЯРОХІНА Тетяна Петрівна, 1911 р., уродженка с. Карпинівка Сумської області, мешканка м. Черкаси, українка, б/п, малописьменна, колгоспниця. Дата арешту відсутня. Постановою ОН при МДБ СРСР від 01.12.1946 р. як член сім'ї засудженого за ст. 54-1 «а» КК УРСР вислана у Актюбінську область на 5 років. Реабілітована прокурором Черкаської області 19.08.1991 р.

ЯРОШЕВИЧ Антін Людвигович, 1872 р., уродженець м. Пуховичі Мінської області, мешканець м. Сміла, поляк, артіль інвалідів, б/п, освіта нижча, кондитер. Заарештований 31.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 19.11.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 17.05.1989 р.

ЯРОШЕВИЧ Олександр Кузьмович, 1870 р., уродженець м. Варшава, мешканець м. Умань, росіянин, освіта середня, б/п, учитель. Заарештований 10.10.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 16.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ЯРОШЕНКО Євдоким Васильович, 1887 р., с. Онопріївка Тальнівського району, українець малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 26.04.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС по Київській області 03.05.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 22.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 13.01.1958 р.

ЯРОШЕНКО Пилип Кіндратович, 1898 р., с. Хацьки Черкаського району, українець,

письменний, б/п, хлібороб. Заарештований у грудні 1928 р. за ст. 54-8 КК УРСР. Звільнений з-під варти 13.12.1928 р. під підписку про невиїзд. Інші дані відсутні.

ЯРОШЕНКО Ярина Василівна, 1908 р., уродженка м. Ченстохів (Польща), мешканка м. Сміла, полячка, б/п, друкарка. Заарештована 12.05.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН НКВС СРСР 05.10.1938 р. ув'язнена у ВТТ на 5 р. Реабілітована Черкаським обласним судом 11.06.1958 р.

ЯРУПЕЦЬ Микола Якович, 1903 р., уродженець м. Тальне. мешканець м. Жашків, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Заарештований 22.11.1937 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 11.12.1937 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 04.01.1938 р. Реабілітований ВС УРСР 16.10.1959 р.

ЯСЕНЕЦЬКИЙ Кіндрат Людвігович, 1879 р., уродженець і мешканець м. Умань, українець, освіта вища, б/п, учитель-агроном. Заарештований 31.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 12.04.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області у вересні 1991 р.

ЯСИНЕЦЬКИЙ Богдан Ілліч, 1873 р., уродженець і мешканець м. Умань, поляк, освіта вища, б/п, службовець. Заарештований 30.01.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 12.04.1930 р. висланий у Казахстан на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області (дата не вказана).

ЯСИНСЬКИЙ Макар Прохорович, 1914 р., уродженець с. Зарубинці Монастирищенського району, українець, член ВЛКСМ, малописьменний, військовослужбовець. Заарештований 20.11.1937 р. за ст.ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 14.12.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 8 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.08.1989 р.

ЯСИНСЬКИЙ Федір Іванович, 1904 р., уродженець і мешканець с. Городище Жашківського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 15.06.1938 р. за ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 КК УРСР. Постановою Жашківського РВ НКВС 01.07.1938 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЯСМЕНКО Іван Пилипович, 1877 р., уродженець і мешканець с. Дібрівка Лисянського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 29.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС УРСР 16.09.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 11.11.1989 р.

ЯСМЕНКО Павло Пилипович, 1886 р., уродженець і мешканець с. Дібрівка Лисянського району, українець, письменний, б/п, хлібороб. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 17.05.1933 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ЯСТРИЖЕНСЬКИЙ Павло Купріянович, 1868 р., уродженець м. Вільно (Польща), мешканець м. Златопіль (нині Кіровоградська область), поляк, письменний, б/п, столяр. Заарештований 13.05.1938 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при НКВС СРСР 22.09.1938 р. висланий у Казахстан на 5 р. Реабілітований прокурором Черкаської області 20.08.1989 р.

ЯТИЩУК Андрій Федотович, 1892 р., уродженець с. Болязиби (Польща), мешканець м. Умань, українець, малописьменний, кандидат у члени ВКП(б), колгоспник. Заарештований 17.12.1937 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою НКВС СРСР 16.01.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 09.02.1938 р. Реабілітований ВТ КВО 07.07.1959 р.

ЯХОНТОВ Павло Миколайович, 1868 р., уродженець м. Уроччя (Азербайджан), мешканець м. Умань, росіянин, неповна середня освіта, б/п, пенсіонер. Заарештований

05.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 14.09.1931 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

ЯЦЕЛКО Маркіян Никодимович, 1896 р., с. Мошни Черкаського району, мешканець м. Сміла, українець, початкова освіта, б/п, вахтер фабрики. Заарештований 09.06.1937 р. за ст.ст. 54-6, 54-10 КК УРСР. Розстріляний у Кременчуцькій в'язниці о 1 год. 26.08.1937 р. за рішенням трійки при ХОУ НКВС від 09.08.1936 р. «Труп предан земле» о 3 годині 26.08.1937 р. Реабілітований прокурором Черкаської області у вересні 1989 р.

ЯЦЕНКО Конон Хомович, 1901 р., уродженець і мешканець с. Буки Чигиринського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник (пастух). Заарештований 27.12.1943 р. Постановою Чигиринського РВ НКВС 28.01.1944 р. р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

ЯЦЕНКО Марія Мусіївна, 1923 р., уродженка і мешканка с. Юрківка Звенигородського району, українка, малописьменна, колгоспниця. Заарештована 07.12.1942 р. за ст. 19-58-1 «б» КК РРФСР. Постановою пом. військового Прокурора 40 Армії від 06.02.1943 р. звільнена.

ЯЦЕНКО Пантелій Васильович, 1895 р., уродженець с. Тіньки Чигиринського району, мешкав у Кіровоградській області, українець, освіта вища, б/п, лікар. Заарештований 14.01.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ 26.07.1929 р. ув'язнений на 6 місяців, з-під варти звільнений. Реабілітований прокурором Черкаської області в травні 1992 р.

ЯЦЕНКО Тимофій Мусійович, 1894 р., уродженець та мешканець с. Вереміївка Чорнобаївського району. Українець, б/п, освіта н/вища, із селян, хлібороб. Заарештований 06.03.1928 (ст. не вказана). Рішенням ОН при колегії ОДПУ від 18.05.1928 р. висланий на Урал на 3 р. Даних про реабілітацію немає.

ЯЦУН Олексій Семенович, 1884 р., уродженець с. Тарасівка, Звенигородського району, українець, письменний, б/п, колгоспник. Заарештований 17.12.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою трійки ДПУ УРСР 19.04.1933 р. ув'язнений у ВТТ на три роки. Реабілітований Черкаським обласним судом 28.12.1963 р.

ЯШНИК Андрій Петрович, 1913 р., уродженець і мешканець с. Білозір'я Черкаського району, українець, письменний, член ВЛКСМ, стрілочник. Заарештований 07.01.1938 р. за ст.ст. 54-9, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки при КОУ НКВС 07.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 25.03.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.04.1960 р.

ЯЩ Йосип (Антін) Станіславович, 1901 р., уродженець м. Чертков (Галичина), мешканець м. Сміла, поляк, освіта домашня, б/п, член спілки залізничників, працював стрілочником. Заарештований 09.05.1931 р. за ст.ст. 54-4, 54-10 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 02.06.1931 р. ув'язнений у ВТТ на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області (дата не вказана).

ЯЩИШИН Степан Антонович, 1882 р., уродженець с. Шитова Подільської області, мешканець м. Черкаси, українець, малописьменний, б/п, робітник. Заарештований 26.04.1938 р. за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР. Постановою трійки НКВС по Київській області 28.04.1938 р. р. приречений до розстрілу. Розстріляний 16.05.1938 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 11.02.1959 р.

ЯЩУРИНСЬКИЙ Сава Євстафійович, 1895 р., уродженець с. Верхнячка Христинівського району, мешканець с. Текуча Уманського району, українець, малописьменний, б/п, колгоспник. Заарештований 19.02.1932 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою Уманського РВ ДПУ 23.05.1932 р. слідчу справу припинено, з-під варти звільнений.

Список селян Шевченківської округи, висланих за рішенням місцевих органів влади

с. Великий Хутір Золотоніський район, Слинько Олена Костянтинівна, 1892 р. н. – голова родини, дружина сина куркуля, син Іван – 17 років, дочка Марія – 15 років, син Григорій – 5 років. Позбавлена виборчих прав. Її батько мав до революції 60 десятин землі, служив у гайдамаках, у 1922 році активно розкуркулювався, податок платив 31-39, мається землі 5, 75 десятин, чоловік у ДОПРі заарештований.

с. Чорнобай Чорнобаївський район, Черненко Уляна Трохимівна, 37 років – голова родини, дочка Марія – 7 років, дочка Анна – 6 місяців. Позбавлена виборчих прав. Її чоловік Федір Черненко брав активну участь у побитті бідноти, був організатором власників, експлуатував чужу працю.

с. Чорнобай Чорнобаївський район, Чигирин Ананій Іванович, 52 роки, хлібороб, дружина Харитина – 51 рік, син Григорій – 27 років, невістка Христина – 27 років, внук Іван – 8 років, внук Микола – 6 років, Марія – 3 роки, Сергій – 1 рік. Позбавлений виборчих прав. Був гетьманським старостою, призначав контрибуцію на бідноту. Був у організації хліборобів–власників, не погоджується з заходами Радвлади.

с. Савківка Чорнобаївський район, Чигирин Андрій Васильович, 63 роки, дворянин, дружина Єфимія – 51 рік, син Дем'ян – 27 років, Юхим – 19 років. Позбавлений виборчих прав. Був у союзі власників, виступав проти заходів Радвлади.

с. Тарасівка Чорнобаївський район, Симоненко Анна Василівна, 29 років, сестра Людмила – 22 роки. Позбавлена виборчих прав.

с. Петровське Чорнобаївський район, Слинько Єлизавета Олексіївна, 43 роки, дружина гайдамаки, син Іван – 14 років, син Дмитро – 12 років. Позбавлена виборчих прав. Дружина гайдамаки, який знущався над біднотою. Вся сім'я сидить у ДОПРі.

с. Мохнач Чорнобаївський район, Стародуб Олексій Гаврилович, 1864 р. н., хлібороб, дружина – 55 років, син – 38 років, син – 27, дочка – 24. Позбавлений виборчих прав, член організації хліборобів-власників. Ворожо ставиться до Радвлади.

с. Лящівка Чорнобаївський район, Табакін Павло Іванович, 47 років, дружина Василиса – 47 років, син Гаврило 15, син Дука – 4 роки. Підтримував бандитів, утримував одного бійця гетьманця. Позбавлений виборчих прав.

с. Мала Бурімка Чорнобаївський район, Товченик Євмен Романович, 65 років. Позбавлений виборчих прав. Активно брав участь у гетьманських загонах, був ув'язнений на 6 місяців у показовому порядку.

с. Новоселиця Чорнобаївський район, Тоцький Іван Сергійович, 32 роки, дружина – 34 роки, дочка Марія – 11 років, син Григорій – 10 років, син Микола – 8 років, син Іван – 6 років, син Андрій – 2 роки, син Олександр – 4 роки. Позбавлений виборчих прав. Служив у гайдамацьких загонах.

с. Савківка Чорнобаївський район, Труш Харитина, 41 рік, син Олександр – 11 років, син Омелян – 15, дочка Наталія – 10, дочка Олександра – 18, дочка Варвара – 8. Позбавлена виборчих прав. Її чоловік Ничипір – 50 років, засуджений до 1 року тюрми за невиконання хлібозаготівлі, організатор гайдамацького загону, член союзу власників.

с. Крестителево (нині с. Хрестителеве) Чорнобаївського району, Филипов Іван

Васильович, 65 років, хлібороб, торгівець, дружина Ксенія – 58 років, син Федір – 19, дочка Варвара – 12. Позбавлений виборчих прав. Мав мануфактурний магазин з оборотом в 15 000 рублів, експлуатував чужу працю.

с. Богодухівка Чорнобаївського району, Хоруженко Варвара Юхимівна, 36 років, син Сергій 20 років, син Василь – 6, син Олексій – 3 роки, дочка Марія – 3 роки. Притягувалася до суду за не здачу хлібних лишків. Чоловік був організатором хліборобів-власників. Агітував проти Радвлади. Вислана в Вологодську область.

с. Богодухівка Чорнобаївського району, Хоруженко Ірина Якимівна, 49 років, син Тимофій – 17 років.

с. Красенівка Чорнобаївського району, Піддубний Митрофан Матвійович, 46 років, хлібороб, дружина Катерина Іванівна – 36 років.

с. Мар'янівка Чорнобаївського району, Руденко Омелян Васильович – 55 років, козак, дружина Анна – 56 років, дочка Євдокія – 21, дочка Матрона – 9, син Прокіп – 17років. Позбавлений виборчих прав. Агітував проти Радвлади, експлуатував батраків.

с. Новоселиця Чорнобаївського району, Савченко Єфросинія – 34 роки, козачка, теща Ксенія – 85 років, син Анатолій – 4 роки, син Віталій – 2 роки. Позбавлена виборчих прав. Чоловік засуджений за агітацію проти хлібозаготівлі, активний учасник карального загону, робив підпали будинків червоних партизан, вбивав їх.

с. Новоселиця Чорнобаївського району, Савченко Іван Андрійович – 54 роки, хлібороб, дружина Катерина – 54 роки, син Микола – 22 роки, дочка Єфросія – 12, син Афанасій – 15, син Іван – 10, син Олексій – 6. Допомагав гетьманським загонам. Посилав сім'ю у гетьманські загони.

с. Новоселиця Чорнобаївський район, Савченко Софія Романівна, 29 років, козачка, дочка Галина – 8 років, Син Петро – 7, син Степан – 1,5 роки. Чоловік її Олександр Іванович Савченко активний учасник каральних загонів при Гетьмані, погрожує радянським працівникам.

с. Креститєлево (нині с. Хрестителеве), Чорнобаївського району, Сергієнко Андрій Лазарович, 33 роки, хлібороб, дружина Уляна – 30 років, син Іван – 7 років, дочка Уляна – 6, дочка Марія – 1 рік. Позбавлений виборчих прав. Фізично бив бідняків, не виконував хлібозаготівлі і підмовляв інших не виконувати хлібозаготівлі. Активний учасник гайдамацьких загонів, експлуатував найману працю бідняків.

с. Крестителево (нині с. Хрестителеве) Чорнобаївського району, Сергієнко Юхимина (Єфимія), 45 років, селянка, хліборобство, син Іван – 21 рік, син Григорій – 17, син Федір – 13, син Володимир – 8, син Олексій – 4, дочка Катерина – 16, дочка Анастасія – 1 рік. Позбавлена виборчих прав. Чоловік Сергієнко Костянтин – організатор гайдамацьких загонів, був у організації хліборобів–власників, збирав контрибуцію і фізично бив учасників партизанських загонів, експлуатував 7 чоловік батраків, ховав хліб.

с. Тарасівка Чорнобаївського району, Симоненко Марія – 18 років, був засуджений батько, як активний організатор гайдамацьких загонів, бив населення, весь час виступав проти заходів Радвлади, висланий по І категорії.

с. Чорнобай Чорнобаївський район, Сопко Сергій Степанович, 52 роки, козак, дружина Євдокія – 54 роки, син Іван – 11 років.

с. Богодухівка Чорнобаївського району, Собко Федір Дмитрович, 65 років, куркуль, дружина Уляна – 56 років, дочка Килина – 40, дочка Марія – 40, син Яків – 17 років, син Іван – 11, син Григорій – 7, дочка Варвара 15, до революції мав 100 десятин землі, допомагав білим, судився за не здачу лишків.

с. Красенівка Чорнобаївського району, Стрижак Марія Тарасівна, 59 років, Ірина – 16 років, чоловік Семен Микитович – 69 років. Позбавлена виборчих прав. До революції мала 80 десятин землі, експлуатувала найману працю.

с. В. Канівці Чорнобаївський район, Нудний Іван Федорович – 44 роки, дочка Наталія – 19 років, дочка Євдокія – 12, дочка Пелагея – 10, дочка Ганна – 8, син Костянтин – 14. Позбавлений виборчих прав. До революції мав 64 десятини землі. Входив до організації хліборобів-власників.

с. М. Бурімка Чорнобаївського району, Овсюк Дар'я Андріївна – 45 років, дочка Анастасія Остапівна – 15 років, дочка Ксенія – 9, син Григорій – 13, син Михайло – 17. Позбавлений виборчих прав.

с. Крестителево (нині с. Хрестителеве) Чорнобаївського району, Пахар Антон Костянтинович – 71 рік, селянин, дружина Зінаїда – 65 років, син Яків – 37 років, внук Дмитро – 10, внучка Тетяна – 10 років. Позбавлений виборчих прав. Судився за невиконання хлібоздачі, бив бідняків, експлуатував чужу працю. Активно виступав проти всіх заходів Радвлади, сина посилав у гайдамацькі загони.

с. Крестителево (нині с. Хрестителеве) Чорнобаївського району, Пахар Іван Григорович – 73 роки, дружина Анастасія – 73, невістка Ксенія – 22, внук Дмитро – 15. Позбавлений виборчих прав. Експлуатував найману працю, спекулював скотом, під час переходу різних банд займався провокативною роботою, видавав бандам радянських працівників.

с. Богодухівка Чорнобаївський район, Плигун Іван Гнатович, 79 років, дружина Надія – 65, син Іван – 32. Притягувався за невиконання хлібозаготівлі.

с. Баландине Кам'янський район, Гниденко Наум Климентійович – 49 років, дружина Олександра – 42, син Захарій – 19, син Гнат – 18, Юхим – 7, дочка Ганна – 4.Позбавлений виборчих прав. Експлуатував молотилку, оточуюче населення, бідноту, судився за несвоєчасну сплату с/г податку.

с. Коханівка Кам'янський район, Буценко Авраам Митрофанович – 61 рік, син Степан – 22 роки, невістка Марина – 21, дочка Параска – 17, внучка Олена – 1 рік. Позбавлений виборчих прав. Колишній куркуль, до революції мав 16 десятин землі, вороже ставиться до заходів радянської влади.

с. Михайловка Кам'янський район, Крот Михайло Павлович – 34 роки, дружина Наталія – 25, мати Єфросинія – 70, дочка Марія – 7, син Іван – 6, дочка Надія – 3, дочка Ганна – 1 рік. Позбавлений виборчих прав. Куркуль, мав до революції 30 га землі. Сам мав молотилку, драчку, займався спекуляцією. Використовував найману працю. Судився за невиконання хлібоздачі на 1 рік.

с. Родиванівка Кам'янський район, Босовський Василь Афанасійович – 30 років, дружина Марія – 30 років, дочка Олена – 6, син Віталій – 3 роки. До революції жив при батькові-куркулі, котрий мав паровий млин, 2 бурата, 2 будинки, 3 сараї. Позбавлений виборчих прав. Експлуатував найману працю. У своїй хаті часто проводив таємні бесіди з куркулями, натравлював їх дії проти заходів радянської влади.

с. Радиванівка Кам'янський район, Старчеус Никанор Григорович – 60 років, дочка Марія – 17 років, дочка Параскева – 12. До революції мав 61 десятину землі, с/г машини, 4 сараї, 3 коня, свині, 19 овець, корову. Користувався постійно найманою робочою силою. У 1922–1923 роках займався збором по куркулях хліба і продуктів, віддаючи такі до лісу, передаючи бандитам, що там переховувалися. Ворог радянської влади, противник колективізації та хлібозаготівлі.

с. Буртки Кам'янський район, Подопригора Яків Федорович – 38 років, хлібороб, дружина Тетяна Аврамівна – 37 років, дочка Василина – 16, дочка Анастасія – 14, син Захарій – 8, син Іван – 5, син Мойсей – 3 роки. Позбавлений виборчих прав. Куркуль-експертник. Експлуатував найману працю бідняків.

с. Буртки Кам'янський район, Бєлан Фотій (Мефодій – у обліковій картці)

Никифорович – 70 років, дружина Фьокла – 56 років, син Семен – 23, син Михайло – 14, син Іван – 11. Позбавлений виборчих прав. Переховував під час громадянської війни бандитів, годував їх, доносив про стан червоних частин.

с. Буртки Кам'янський район, Подопригора Григорій Гнатович – 35 років, дружина Євгенія – 35. Був співучасником бандитів. Активно виступав проти заходів Радвлади.

с. Богдани Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Михайленко Федір Пилипович – 52 роки. Позбавлений виборчих прав. Експлуататор, мав зв'язок з бандою. Ворожо ставився до Радвлади.

с. Ульянино (нині с. Оленино) Кам'янський район, Дреженко Трохим Онисимович – 58 років, дружина Марія – 56, дочка Наталія – 18, дочка Лукія – 16, дочка Марія – 9, син Онисим – 12, син Василь – 7 років. Позбавлений виборчих прав. Був шпигуном у Петлюри, що відомо по затриманому виклику, який йому надсилався для того, щоб він з'явився на підпільні збори в Олександрівку. Видавав активних працівників білим бандам, з якими мав зв'язок. Агітує проти Радвлади.

с. Тимошівка Кам'янський район, Курінний Антон Логвинович – 43 роки, дружина Устина – 33 роки, син Григорій – 6 років. Позбавлений виборчих прав. Судився за хлібозаготівлю, засуджений до штрафу – 300 рублів. Куркуль, експлуатував чужу працю, вів агітацію проти радвлади, притягувався до відповідальності за невиконання хлібозаготівлі.

с. Тимошівка Кам'янський район, Бабенко Косьма Онуфрійович – 75 років, дружина Домнікія – 67, невістка Мокрина – 30, син Микола – 33, внуки Дмитро – 8, внучка Катерина – 7, внук Микола – 6, внучка Тетяна – 3 роки. Позбавлений виборчих прав. Куркуль, злісний агітатор проти заходів влади, під час розкуркулення переховувався і вів агітацію проти влади. Притягувався до відповідальності за невиконання хлібозаготівлі.

с. Тимошівка Кам'янський район, Кривенко Катерина Олексіївна – 52 роки, дочка Ірина – 15, син Федір – 12. Позбавлена виборчих прав. Її чоловік Єпіфан Іванович в 20–х роках убивав червоноармійців. Злісний агітатор проти заходів Радвлади. Неодноразово притягувався до відповідальності за невиконання хлібозаготовок, під час розкуркулення втік зі своїми синами невідомо куди.

с. Тимошівка Кам'янський район, Косенко (Костенко)Матвій Іович – 54 роки, дружина Анастасія – 54, дочка Дар'я – 16. Позбавлений виборчих прав. Куркуль, до революції експлуатував чужу працю, злісний агітатор проти заходів влади. Під час хлібозаготівель і розкуркулювання виступав проти представників місцевої влади, називаючи «бандитами» і погрожуючи розправою, арештований ГПУ по II категорії як заложника.

с. Коханівка Кам'янський район, Рахуба Трохим Миколайович – 24 роки, дружина Фьокла Михайлівна – 23. Позбавлений виборчих прав. Син напівпоміщика поміщика, батько мав 40 десятин землі, він же був учасником банди Завгороднього. Вороже ставиться до заходів Радвлади.

с. Олянино Кам'янський район, Моргун Іван Васильович – 65 років, дружина Євгенія – 50, дочка Гликерія – 17, син Григорій – 16, син Гаврило – 10. Позбавлений виборчих прав. Мав зв'язок з білими бандами. Вів агітацію про скору загибель Радвлади.

с. Красносілля Кам'янський (нині Олександрівський) район, Товстоліт Василь Андрійович – 65 років, дружина Марія – 62 роки. Позбавлений виборчих прав. Сектант, куркуль, експлуатував чужу працю.

с. Красносілля Кам'янський (нині Олександрівський) район, Салаган Федір Никифорович – 69 років, дружина Тетяна – 59, син Іван – 30, син Володимир – 24, син Андрій – 17, невістка Наталія – 23, внук Іван – 5 років. Куркуль, мав до революції 360 десятин землі і орендував 50 десятин лісу, експлуатував чужу працю, причому у нього працювало до 300

робітників. Син його втік у Польщу як білий офіцер, ярий противник усіх заходів Радвлади.

с. Красносілля Кам'янський (нині Олександрівський) район, Савченко Іван Дмитрович – 61 рік, дружина Агапія – 41, син Григорій – 16, син Василь – 13, син Михайло – 9, дочка Людмила – 12. Позбавлений виборчих прав. Агітував бідноту і середняків проти Радвлади.

с. Красносілля Кам'янський (нині Олександрівський) район, Козяр Іван Андріанович – 58 років, дружина Євдокія – 55, син Григорій – 22, син Василь – 6, дочка Марія – 17, дочка Дар'я – 15, дочка Федора – 12, дочка Катерина – 9, дочка Пелагея – 4. Позбавлений виборчих прав. Куркуль, мав 15 десятин землі і бакалійну лавку, під час революції переховував бандитів. При відібранні у нього землі гнався за бідняками з вилами, судився за зрив хлібозаготівлі.

с. Красносілля Кам'янський (нині Олександрівський) район, Крамар Марфа Євтихіївна – 19 років, сестра Єлизавета – 25, Клавдія – 19, брат Сава – 14, брат Василь – 11, брат Андрій – 9, Іван – 23 роки. Позбавлена виборчих прав.

с. Коханівка Кам'янський район, Рахуба Матрона Василівна – 60 років, син Петро Мокієвич – 28 (в бігах). Позбавлений виборчих прав. Колишня полупоміщиця, до революції мала 40 десятин землі, сини її мали зв'язок з бандою Завгороднього, на квартирі у останньої був штаб. Її син Марко був розстріляний за бандитизм.

с. Телепине Кам'янський район, Чирва Марія Якимівна – 46 років, син Григорій – 19, син Лука – 8, син Михайло – 5, дочка Віра – 10. Позбавлена виборчих прав. Експлуатувала найману працю.

с. Телепине Кам'янський район, Козова Марія Федорівна, 35 років, син Сергій – 12, дочка Ніна – 5. Мала сільськогосподарські машини.

с. Телепине Кам'янський район, Мірошник Тетяна Михайлівна – 45 років, дочка Марія – 15 років. Позбавлена виборчих прав. До революції мала 8 десятин землі своєї і 10 десятин орендованої, і с/г машину, після революції також орендувала землю і мала с/г машини і вітряк, експлуатувала найману працю.

с. Катеринівка Кам'янський район, Бабій Дмитро Григорович – 33 роки, дружина Агафія Логвиновна – 31, дочка Марія – 8, дочка Віра – 6, син Петро – 18, син Іван – 3 місяці. Позбавлений виборчих прав. Служив в пулькоманді рядовим у 17–18 році. Син куркуля.

с. Катеринівка Кам?янський район, Бабій Григорій Якович – 66 років, дружина Федора – 60. Позбавлений виборчих прав. Куркуль, мав 26 десятин землі, с/г машину, вітряк син його сидів в Допрі за вбивство. Експлуатував чужу працю, вів агітацію проти колективізації.

с. Катеринівка Кам'янський район, Погорілий Іван Іванович –36 років, дружина Тетяна – 36, дочка Марія – 12, дочка Олександра – 6, дочка Софія – 3, син Михайло – 10 років.

с. Катеринівка Кам'янський район, Погоріла Ярина Микитівна – 60 років, син Григорій – 17, дочка – Надія – 13. Позбавлена виборчих прав. Судився за наклеп на радпрацівників і втік з села. Злісний не платник с/г податку.

с. Катеринівка Кам'янський район, Жужман Ониська Іванівна. Позбавлена виборчих прав. Куркулька, мала до революції 50 десятин землі і різні с/г машини, експлуатувала найману працю. Син її Павло стріляв з куцо пала в представників влади і учиняв дебоші на селі, вів агітацію проти всіх заходів Радвлади і неодноразово судився за зрив хлібозаготівель.

с. Катеринівка Кам'янський район, Жужман Антон Миколайович – 70 років, дружина Євгенія – 60, син Дементій – 19, син Андріан – 14, дочка Федора – 16, дочка Євгенія – 10 років. Позбавлений виборчих прав. Колишній поліцейський службовець, який бив і знущався над батраками.

с. Катеринівка Кам'янський район, Герасименко Марфа Федорівна – 49 років, син Василь – 19, син Пилип – 17, син Антон – 10, дочка – Єфросинія – 15, дочка Ганна – 13. Переховувала лишки хліба.

с. Красносілля Кам'янський (нині Олександрівський) район, Кругляк Степанида Михайлівна – 50 років, дочка Марія – 17, дочка Матрона – 12, дочка Василина – 25, внук Яків – 4 роки.

с. Буртки Кам'янський район, Баландін Спиридон Сильвестрович – 38 років, дружина Євгенія – 35, син Іван – 16, син Федір – 14, син Пантелій – 13, син Василь – 12, син Яків – 3 роки, дочка Марія – 8.Позбавлений виборчих прав. Був у німців сищиком, передавав відомості. В даний час ворожо ставиться до заходів Радвлади.

с. Буртки Кам'янський район, Ложенко Яків Микитович – 43, дружина Ольга – 37, дочка Варвара – 20, син Данило – 15, дочка Ніна – 11, дочка ...ара – 7 років. Під час громадянської війни мав зв'язок з бандитами.

с. Буртки (с. Кохановка) Кам'янський район, Подопригора Агафія Григорівна – 65 років, син Михайло – 16, син Яків – 14. Позбавлена виборчих прав. Кулак-експертник. Чоловік допомагав бандитам.

с. Телепине Кам'янський район, Белан Микита Фотієвич – 36 років, дружина Єфимія – 34, син Микола – 9, дочка – Катерина – 11 років. Позбавлена виборчих прав.

с. Телепине Кам'янський район, Гончаров Дмитро Олексійович – 29 років, дружина Ганна – 26, син Микола – 6, дочка Надія – 3, дочка Віра – 4 місяці. Позбавлений виборчих прав. Вороже ставиться до всіх заходів Радвлади.

с. Келеберда Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Кривошия Петро Гаврилович – 23 роки, мати Степанида – 54 роки. Позбавлений виборчих прав. Батько – колишній старшина, активний контрреволюціонер, експлуатував найману працю.

с. Келеберда Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Несен Трохим Дементійович – 23 роки. Позбавлений виборчих прав. Експлуатував найману працю, батько затриманий ДПУ, агітував проти заходів Радвлади.

с. Решітки Гельмязівський (нині Канівський) район, Литвин Семен Григорович – 65 років, дружина Марина – 68, син Павло – 28, син Федір – 23 роки. Експлуатував найману працю, активний член організації хліборобів–власників. Активно допомагав поліції у 1905 році.

с. Келеберда Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Канівська Варвара Іванівна – 51 рік, дворянка, дочка Анастасія – 39, внучка Тетяна – 11 років. Позбавлена виборчих прав. Колишня поміщиця, експлуатувала найману працю, вперто агітувала проти Радвлади.

с. Жорнокльови Гельмязівський район, Бублик Григорій Антонович – 48 років. Дружина Тетяна – 52 роки, син Іван – 27 років, син Єфрем – 17, дочка Наталія – 15, дочка Ганна – 9 років. Куркуль – експертник.

с. Жорнокльови Гельмязівський (нині Драбівський) район, Бублик Петро Никифорович – 24 роки. Куркуль.

с. Бубнова Слобідка Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Драка Іван Федорович – 50 років, дружина Степанида Якимівна – 50, син Єгорій Іванович – 17 років. Позбавлений виборчих прав. Активній організатор хліборобів-власників, експлуататор, ворожо ставиться до колективізації.

с. Бубнова Слобідка Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Михайлик Микита Федорович – 48 років, дружина Неоніла – 48 років, син Віктор – 16, син Анатолій – 15, син Пилип – 12, дочка Ганна – 5 років. Колишній член повітової земської управи, його син засуджений на 10 років за вбивство активіста Радвлади.

с. Жорнокльови Гельмязівський (нині Драбівський) район, Плетінь Кузьма Сергійович – 54 роки, селянин, дружина Надія – 55 років, син Іван – 32, дочка Євдокія – 32,

невістка Ганна – 18 років, син Олександр – 25, дочка – Зінаїда – 29, син Тимофій – 22, дочка Варвара – 22, внуки: Микола – 5, Віра – 5, Василь – 6 місяців. Експлуатував чужу працю, вороже ставиться до бідняків.

с. Жорнокльови Гельмязівський (нині Драбівський) район, Перехрест Дмитро Павлович – 49 років, дружина Марія – 32, син Олександр – 28, невістка Агріпіна – 22, дочка Матрона – 20 років, внучка Євдокія – 5 років., внук Олександр – 3 роки, внучка Ганна – 2 роки. Судився за не здачу продподатку.

с. Жорнокльови Гельмязівський (нині Драбівський) район, Перехрест Зіновій Петрович – 59 років, син Данило – 35, невістка Тетяна – 37, внуки: Євдокія – 14, Антон – 10, Іван – 7, Віра – 4. Марія – 2 місяці. Судився за невиконання хлібозаготівлі.

с. Жорнокльови Гельмязівський (нині Драбівський) район, Плетень Єфрем Сергійович – 58, дружина Уляна – 50, син Степан Єфремович – 29, Уляна Луківна – 25, Наталія Степанівна – 4 роки, Іван Степанович – 2роки, Петро Єфремович – 20, Наталія Михайлівна – 24, Сергій Петрович – 1 рік, Яким Єфремович – 17. Притягувався у 1922 році за не здачу хлібних лишків. Куркуль-експертник.

с. Жорнокльови Гельмязівський (нині Драбівський) район, Пісчанська Зінаїда Іванівна – 36 років, батько Іван – 70 років, невістка Наталія – 36, сестра Євдокія – 40, внук Миколай – 16, внучка Кулина – 14, внук Іван – 8, внук Олександр – 7 років, внучка – Віра – 4 роки, внучка Любов – 2 роки, внук Сергій – 1 рік. Чоловік її Омелян Іванович Пісчанський експлуатував чужу працю, приймав активну участь під час гетьманщини.

с. Жорнокльови Гельмязівський (нині Драбівський) район, Падалка Микита Яковлевич – 70 років, дворянин, син Іван – 30, дружина Матрона – 72, невістка Пелагея – 29, внук Іван – 5 років. Внучка Любов – 3 роки, син Павло – 26, невістка Пелагея – 22, внук Григорій – 6 місяців. Позбавлений виборчих прав.

с. Горбані Гельмязівський (нині Драбівський) район, Онопрієнко Петро Денисович – 45, дружина Катерина – 45, син Іван – 18, дочка Євдокія – 16, син Сергій – 14, син Василь – 11, син Петро – 5, дочка Ганна – 4 роки. Позбавлений виборчих прав. Вороже ставиться до заходів Радвлади.

с. Горбані Гельмязівський (нині Драбівський) район, Онопрієнко Гнат Іванович – 43 роки, дружина Марфа – 45, син Олексій – 16, син Василь – 12, дочка Марфа – 14. Позбавлений виборчих прав. Експлуатував найману працю, був старостою.

с. Горбані Гельмязівський (нині Драбівський) район, Онопрієнко Антон Іванович – 28, дружина Євдокія Федорівна – 28, син Олександр – 6 років, брат Григорій – 17, сестра – Уляна – 13. Позбавлений виборчих прав.

с. Горбані Гельмязівський район, Онопрієнко Василь Ілліч – 28 років, дружина – Ганна Микитівна – 26 років.

с. Горбані Гельмязівський (нині Драбівський) район, Новак Яким Яковлевич – 45 років, дружина – Тетяна – 46, син Григорій – 21, син Олександр – 18; дочка Ольга – 12, невістка Анастасія – 21. Позбавлений виборчих прав. Активний учасник організації хліборобів-власників, ворожо ставиться до заходів Радвлади і взагалі антирадянський елемент.

с. Горбані Гельмязівський (нині Драбівський) район, Гайка Петро Іванович – 60 років, спадковий дворянин, дружина Євдокія – 60, невістка Софія Іванівна – 30, внучка Ольга – 8, Марія – 6, Ганна – 3 роки, внук Василь – 3 роки, дочка Олена – 26, внучка Катерина – 5. Позбавлений виборчих прав.

с. Горбані Гельмязівський (нині Драбівський) район, Гайка Олександр Дмитрович – 28 років, спадковий дворянин, дружина Марія – 28 років, син Василь – 8 років, син Петро – 5, дочка Ганна – 1,5 року. Позбавлений виборчих прав. Мав промислове підприємство.

с. Горбані Гельмязівський (нині Драбівський) район, Висоцький Кирило Дмитрович – 67 років, дружина Секлетея – 67, син Тимофій – 37, невістка Ірина – 36, внуки: Микола – 9, Марія – 5, Петро – 1 рік. Позбавлений виборчих прав. Під час гетьманщини проводив контрреволюційні збори приховуючи майно поміщиків і взагалі активний антирадянський елемент.

хутір Безбородьков (нині с. Безбородьки) Гельмязівський (нині Драбівський) район, Гопкало Степан Наумович – 31 рік. Дружина Євдокія – 28, мати Феодосія – 70. Позбавлений виборчих прав. Брав активну участь у гайдамацьких загонах, бив бідноту, ворожо ставився до заходів Радвлади.

хутір Безбородьков (нині с. Безбородьки) Гельмязівський (нині Драбівський) район, Гупкало Яків Наумович – 45 років, дружина Варвара Митрофановна – 40, дочка Ганна – 7, дочка Марія – 3 роки. Позбавлений виборчих прав. Був присуджений штраф за невиконання податку.

хутір Безбородьков (нині с. Безбородьки) Гельмязівський (нині Драбівський) район, Гупкало Федір Наумович – 35 років, дружина Параскева Трохимівна – 30, син Іван – 5 років, дочка Катерина – 3 роки. Позбавлений виборчих прав. Штрафувався за невиконання хлібоздачі.

хутір Безбородьков (нині с. Безбородьки) Гельмязівський (нині Драбівський) район, Петрина Данило Йосипович – 77 років, дружина Тетяна Антонівна – 78, невістка Пелагея – 47 років, внуки: Акуліна – 19, Степан – 15. Позбавлений виборчих прав. Брав активну участь у зриві зборів проти хлібозаготівель. Його син Матвій висланий за межі округи. До всіх заходів Радвлади ставиться вороже.

хутір Безбородьков (нині с. Безбородьки) Гельмязівський (нині Драбівський) район, Чередник Параскева Григорівна – 30 років, син Іван – 7 років. Її чоловік Сава експлуатував найману працю, агітував проти хлібозаготівлі, втік з села невідомо куди.

хутір Безбородьков (нині с. Безбородьки) Гельмязівський (нині Драбівський) район, Сергієчко Анастасія Михайлівна – 31 рік, син Іван – 9, дочка Ганна – 7, дочка Софія – 4 роки. Позбавлена виборчих прав. Чоловік знаходиться в Допрі.

хутір Безбородьков (нині с. Безбородьки) Гельмязівський (нині Драбівський) район, Винскур Микола Савович – 25 років, дружина Ганна – 20, син Михайло 10 місяців, мати Федора – 60, брат Давид – 19, сестра Олена – 17. Його батько Сава експлуатував найману працю, під час гетьманщини розмістив у себе штаб гайдамацького загону. Його брат служив в каральному загоні Гетьмана, але з села втік. Батько затриманий ГПУ.

хутір Безбородьков (нині с. Безбородьки) Гельмязівський (нині Драбівський) район, Гопкало Петро Наумович – 26 років, дружина Олена – 22, син Василь – 1 рік, сестра Ксенія – 22 роки. Позбавлений виборчих прав. Виступав проти колективізації.

с. Старий Коврай Гельмязівський район, Ткаченко Ірина Пимонівна – 40 років, племінниця Наталія Матвіївна – 16 років. Позбавлена виборчих прав. Чоловік її – організатор хліборобів–власників, переховував бандитів, висланий по І категорії.

с. Озерище Гельмязівський (нині Канівський) район, Дебелий Трохим Тимофійович – 53 роки, дружина Ганна Петрівна – 48, дочка Анастасія – 19, дочка Марія – 17, син Петро–11, дочка Ганна – 8. Активно виступав проти хлібозаготівлі і колективізації.

с. Підставки Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Пустовий Андрій Андрійович – 27 років, дружина Євдокія – 26 років, мати Катерина – 75, дочка Ніна – 3, дочка Олександра – 2 роки.

с. Підставки Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Пустовий Іван Іванович – 18 років, мати Домнікія – 44, бабуся Романенко Марія – 80, сестра Пелагея – 11, брат Василь – 3 роки.

с. Богдани Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Кобзар Ганна Іванівна – 50 років, невістка Олена Наумівна – 23, син Іван Микитович – 19, дочка Марія – 17, син Михайло – 14, дочка Катерина – 10, син Василь – 8, внучка Надія Андріївна – 2 роки. Ворожо ставиться до Радвлади, закликав куркулів не здавати хлібні лишки.

с. Богдани Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Вертипорох Микола Олександрович – 55 років, дружина Параскева – 60, дочка Ольга – 20, син Григорій – 15 років. Притягувався за невиконання хлібозаготівлі.

с. Богдани Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Самофал Федір Михайлович – 48 років, син Федір – 21 рік, син Михайло – 12 років. Вів агітацію проти Радвлади.

с. Богдани Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Самофал Омелян Михайлович – 35 років, дружина Анастасія Павлівна – 35, батько Михайло – 72, син Павло – 6, дочка Ганна – 3 роки. Злісно ухилявся від здачі хлібних лишків, агітував проти Радвлади.

с. Богдани Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Вертипорох Трохим Іванович – 48 років, козак, дружина Марія Дмитрівна – 32, дочка Марія 16, дочка Ганна – 14, син Антон – 14, син Олександр – 13.

с. Богдани Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Сердюк Єфросинія Михайлівна – 40 років, мати Ганна Михайлівна – 65 років, дочка Євдокія – 17 років, син Василь – 2 роки. Позбавлена виборчих прав. Чоловік її притягувався за утайку землі.

с. Богдани Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Авраменко Леонтій Іванович – 40 років, син Дмитро – 20 років, невістка Софія – 20, син Микола – 17, син Іван – 14, син Павло – 12, син Юрій – 9, дружина Марія – 36, дочка Надія – 10 років. Позбавлений виборчих прав. Ворожо ставиться до Радвлади.

с. Богдани Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Самофал Іван Іванович – 53 роки, син Василь – 21, син Павло – 19, дочка Євдокія – 17, дочка Анастасія – 15.

с. Богдани Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Вертипорох Митрофан Іванович – 45, батько Іван Миколайович – 74, мати Марія – 74, дружина Пелагея Іванівна – 45, син Павло – 15, дочка Степанида – 10, дочка Ганна – 8 років.

хутір Безбородьков (нині с. Безбородьки) Гельмязівський (нині Драбівський) район, Винокур Марія Арсеніївна – 37, дочка Анастасія – 16, дочка Ганна – 6, син Петро – 11, син Іван – 8. Позбавлена виборчих прав. Організатор хліборобів–власників, чоловік її Петро Винокур брав активну участь в Денікінських арміях як юнкер кадетського корпусу.

хутір Безбородьков (нині с. Безбородьки) Гельмязівський (нині Драбівський) район, Воловий Олександр Васильович – 76, невістка Євдокія – 37, внук Микита – 17, внук Микола – 13, внук Григорій – 10, внук Іван – 3 роки. Його син Микола знаходиться в ДПУ. Ворожо ставиться до заходів Радвлади.

с. Гельмязів Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Кононенко Йосип Іванович – 43 роки, дружина Катерина – 38, син Григорій – 16, дочка Ганна – 15, дочка Варвара – 14, Марія – 12, син Олександр – 8, син Василь – 5 років. Мав тісний зв'язок з бандитами.

с. Гельмязів Гельмязівський (нині Золотоніський) район, Білоус Олександр Федорович – 43 роки, дружина Анастасія Ніканоровна – 34, дочка Ганна – 15 років, дочка Ольга – 13, дочка Євдокія – 7, син Григорій – 6 років, Олександра (так у анкеті). Проявив себе явно антирадянським елементом.

с. Прохорівка Гельмязівський (нині Канівський) район, Чуприна Меланія

Григорівна – 50 років, син Олексій – 22 роки, дочка Софія – 32 роки. Позбавлена виборчих прав.

с. Ліплява Гельмязівський (нині Канівський) район, Литвин Денис Олексійович – 35 років, дружина Олександра Григорівна – 25, син Віталій – 1,5 роки, дочка Валентина – 2 місяці, мати Анастасія Юхимівна – 60 років.

с. Ліплява Гельмязівський (нині Канівський) район, Герман Євлампія Кіндратівна – 65 років, дочка Пелагея Захарівна – 17, дочка Марія – 15, дочка Єфросинія – 38 років. Позбавлена виборчих прав. Чоловік її Захарій Герман експлуатував найману працю, син емігрував з білими.

с. Ліплява Гельмязівський (нині Канівський) район, Майдан Іван Олександрович – 23 роки, козак, сестра Дар'я – 18 років. Позбавлений виборчих справ. Його батько затриманий органами ДПУ, експлуатував найману працю.

с. Сунки Гельмязівський район, Губа Марія Олексіївна – 19 років, сестри Євдокія – 12 років, Олександра – 10, Тетяна – 7, Олексій Іванович – 54 роки, дружина Ксенія Федорівна – 50, дочка Катерина Олексіївна – 18 років. Учасник банди Садового, брав активну участь у пограбуванні пароплаву і був засуджений на 10 років.(так у анкеті, може її чоловік?)

с. Левченкове Гельмязівський (нині Драбівський) район, Євтушевський Никифор Семенович – 42 роки, дружина Федора – 45, батько Семен – 75 років, син Григорій – 15, дочка Пелагея – 12, син Степан – 6 років. Допомагав гетьманським загонам.

с. Левченкове Гельмязівський (нині Драбівський) район, Плетин Никифір Сергійович – 44 роки, дружина Килина – 45, син Іван – 23. дочка Ганна – 24, дочка Анастасія – 19, дочка Марфа – 15, дочка Надія – 4, дочка Олександра – 2 роки. Займався шпіонажем на користь білих бандитів, допомагав контрреволюційним загонам.

хутір Левченкове Гельмязівський (нині Драбівський) район, Гвоздик Сергій Тарасович – 45 років, дружина Євдокія – 45, дочка Марія – 18, син Михайло – 16, син Олексій – 12, дочка Софія – 9, батько Тарас – 75, мати Євгенія – 75. Активно допомагав бандитам безпосередньою участю і взагалі, проявляв себе ворожим елементом.

с. Гельмязів Золотоніський район, Яшний Яким Мойсеєвич – 33 роки, дружина Олександра Арсеніївна – 32, син Микола Якимович – 10, дочка Ганна – 6. Позбавлений виборчих прав. До революції господарство куркульське – 100 десятин землі, в даний час куркуль, син експлуататора, ворожо ставиться до заходів Радвлади.

с. Гельмязів Золотоніський район, Яшний Прокопій Мойсеєвич – 40 років, дружина Анастасія Іванівна – 41. Позбавлений виборчих прав. Син куркуля, ворожо ставиться до всіх заходів Радвлади.

Архів управління УМВС України в Черкаській області Ф.14, оп. 1, спр. 2., с. 1-125. 27 лютого та 1березня 1930 року (розділ підготовлений ст. науковим працівником Черкаського обласного краєзнавчого музею Т. О. Гавриленком)

(У списку подані анкети на голів родин, національність – всі українці, рід занять – хліборобство (інше вказано), соц. стан, де не вказано – селянин. Населені пункти вказано так, як у анкетах, інколи однакові різняться у написанні).

*Довідки про репресованих місцевими органами влади селян, кримінальні справи на яких зберігаються в архіві УМВС України в Черкаській області**

ДУМЕНКО Федір Гаврилович, 1885 р., висланий у 1933 році, як маючий куркульське господарство з с. Паланочка Маньківського району. Разом з сім'єю у складі:

Ольга Андріївна, дружина, 1892 р.,

Павло, син, 1927 р.,

Михайло, син, 1930 р. висланий на спецпоселення у Анжело-Судженськ Кемеровської області.

НЕСТЕРЕНКО Григорій Пилипович, 1914 р., розкуркулений і висланий у 1931 році з селища Каленики Золотоніського району разом з сім'єю у складі:

НЕСТЕРЕНКО Пилип Павлович, 1883 р.,

НЕСТЕРЕНКО Марія Григорівна, 1914 р.,

НЕСТЕРЕНКО Ганна Пилипівна, 1924 р.,

НЕСТЕРЕНКО Євдокія Пилипівна, 1920 р.

Перед виселенням до 1927 року Нестеренко П. П. мав 8 десятин землі, 2 коня, 1 корову, 2 воли, віялку і сівалку.

До революції Несторенко Пилип Павлович мав 21 десятин землі, 50 дес. лісу, вітряк, млин, сівалку, віялку, бакалійну лавку.

РУДЬ Опанас Андрійович, 1900 р., уродженець с. Піщана Золотоніського району, заарештований 7 лютого 1941 року Сєровським РВ НКВС за ведення антирадянської агітації, спрямованої проти заходів ВКП(б) і радянського уряду ст. 58 п. 10 КК РСФСР – 10 років ВТТ.

Разом з ним були вислані:

РУДЬ Агрипина Іванівна, дружина, 1903 р.,

РУДЬ Віктор Опанасович, син, 1934 р.,

РУДЬ Іван Опанасович, син, 1937 р.,

РУДЬ В. О., дочка, (1 рік) – так у справі.

У 1964 році вирок Свердловського обласного суду від 11 травня 1941 року був відмінений, справу припинено за відсутністю в його діях складу злочину.

РИБАК Марія Лаврентіївна, 1921 р., **РИБАК Михайло Лаврентійович**, 1923 р., **РИБАК Іван Лаврентійович**, 1925 р., уродженці с. Великий Хутір Золотоніського (нині Драбівського) району. Були вислані в 1931 році разом з сім'єю у складі:

РИБАК Уляни Юхимівни, матері, 1830 р.,

РИБАКА Дмитра Лаврентійовича, брата, 1916 р.,

РИБАКА Миколи Лаврентійовича, брата, 1915 р.,

РИБАКА Василя Лаврентійовича, брата 1917 р.

Після розкуркулення були вислані в Свердловську область м. Нижній Тагіл.

Реабілітовані в 1991 році.

БОНДАРЬ Терентій Данилович, 1880 р., с. Рижанівка Звенигородського району висланий в 1933 р. як той, що веде куркульське господарство в Кемеровську область м. Анжеро-Судженск разом з сім'єю:

БОНДАРЬ Хотина Андріївна, дружина, 1877 р.,

БОНДАРЬ Мотрона Терентіївна, дочка, 1914 р.,

БОНДАРЬ Анна Терентіївна, дочка, 1918 р.,

БОНДАРЬ Іван Терентійович, син, 1920 р.

ТЕЛИЧКО (Охріменко) Єфросинія Євстафіївна, 1902 р., уродженка м. Городище, в 1930 році вислана за межі України як куркулька у березні 1930 року разом з чоловіком, свекром і свекрухою (дані відсутні) до м. Грязовець Вологодської області, потім у Комі АРСР Усть-Ілімський район.

---

* *(Розділ підготовлений ст. науковим працівником Черкаського обласного краєзнавчого музею Т. О. Григопенко)*

ПАСЄЧКІН Яків Федорович, 1907 р., уродженець с. Бубнів Золотоніського району, в 1930 році був висланий в адміністративному порядку як суспільно-небезпечна особа, засіданням трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 28 серпня 1937 р. увязнений до 10 років в ВТТ.

Реабілітований у 1961 році.

СЕРБІН Андрій Несторович, 1906 р., уродженець с. Могола Дубосарського району Молдовської республіки, проживав у с. Юрківка Звенигородського району. Постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 21 жовтня 1937 р. засуджений до 10 років ув'язнення.

Реабілітований у 1968 році.

ВІЛЬЧИНСЬКА Ванда Йосипівна, 1929 р., ст. Христинівка Христинівського району, німкеня, з 19.01.1944 року до 1945 року перебувала в Польщі, звідки через фільтраційний пункт вислана у м. Балхаш Карагандинської Казахської СРСР. Реабілітовану у 1991 році.

ОНОПРІЄНКО Феодосія Іванівна, 1903р. н., уродженка с. Хлистунівка Городищенського району. Рішенням загальних зборів членів колгоспу імені Політвідділу с. Дирдине Городищенського району вислана за межі України в Кемеровську область терміном на 8 років разом з родиною.

ОНОПРІЄНКО Олександр Устинович, чоловік, 1902 р.,

ОНОПРІЄНКО Лідія Олександрович, дочка, 1938 р.,

ОНОПРІЄНКО Петро Олександрович, син, 1938 р.,

ОНОПРІЄНКО Людмила Олександрівна, дочка, 1942 р.,

ОНОПРІЄНКО Анатолій Олександрович, син, 1945 р.

Реабілітована у 1991 р.

ГОРБАНЬ Григорій Миколайович, 1912 р., уродженець с. Головківка Чигиринського району, середняк, колгоспник, засуджений постановою трійки при Київському обласному управлінні НКВС УРСР від 9 вересня 1937 року за проведення антирадянської діяльності до 10 років ув'язнення в ВТТ.

Реабілітований у 1964 році.

ХАРЧЕНКО Юхим Давидович, 1902 р., уродженець с. Почапинці Лисянського району, колгоспник, житель с. Пединівка Звенигородського району. Постановою трійки при Київському обласному управлінні НКВС засуджений до 10 років ув'язнення в ВТТ. Засуджений за крадіжку колосків з колгоспного поля у 1933 році до 1 року виправних робіт.

ГАВРЮШЕНКО Сил Євстафійович, 1883 р., с. Богодухівка Чорнобаївського району, на основі Чорнобаївської райтрійки висланий у 1931 році у трудзаслання в Молотовську область Красновишерського района пос. Красновишерськ.

ГАВРЮШЕНКО Катерина Фірсівна, дружина, 1874 р.,

ГАВРЮШЕНКО Павло Силович, син, 1926 р. н,

ГАВРЮШЕНКО Олена Силівна, дочка, 1931 р.,

ГАВРЮШЕНКО Тетяна Силівна, дочка, 1919 р.,

ГАВРЮШЕНКО Василь Силович, син, 1924 р.,

ГАВРЮШЕНКО Катерина Силівна, дочка, 1917 р.

Реабілітовані у 1991 році.

МООР Катерина Володимирівна, 1912 р., разом з дочками постановою особливої наради при НКВС від 28. 06.1945 року, як «фольксдойч» вислана в Новосибірську область терміном на 5 років, де знаходилася з 28 червня 1945 року до 13 січня 1956 року.

МАЛЬЦЕВА Віра Миколаївна, дочка, 1936 р.,

МАЛЬЦЕВА Майя Миколаївна, дочка, 1934 р.

Реабілітовані у 1991 році.

БЄЛІНСЬКИЙ Григорій Ананійович, 1891 р., уродженець с. Коржове Уманського району разом з сім'єю:

БЄЛІНСЬКА Олександра, мати, 65 років,

БЄЛІНСЬКА Ксенія Федорівна, дружина, 1895 р.,

БЄЛІНСЬКИЙ Віктор Григорович, син, 1919 р.,

БЄЛІНСЬКИЙ Микола Григорович, син, 1922 р.,

БЄЛІНСЬКИЙ Володимир Григорович, син – 1940 р.,

БЄЛІНСЬКА Валентина Григорівна, дочка, 1931 р.

Були розкуркулені і вислані на спецпоселення в Онезький район Архангельської області у 1930 році.

Реабілітовані у 1991 році.

ЧАЛАПКО Григорій Харитонович, 1927 р., уродженець с. Мала Бурімка Чорнобаївського району з сім'єю у складі:

ЧАЛАПКА Олександра Олексійовича, дід, 1868 р.,

ЧАЛАПКО Уляни Прокопівни, бабуся, 1870 р.,

ЧАЛАПКА Харитона Олександровича, батько, 1903 р.,

ЧАЛАПКА Михайла Харитоновича, брат, 1924 р.

Були розкуркулені у 1930 році й вислані на спецпоселення у селище Туринський Мідний Рудник, Краснотуринського району Свердловської області.

ШКРЕБТІЄНКО Пантелеймон Власович, 1885 р., уродженець і житель с. Петрушки Корсунь-Шевченківського району. Рішенням судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 31 березня 1930 року за ст. 54-10 КК УСРР був ув'язнений у концтабір терміном на 10 років.

У лютому 1930 року вислані члени родини:

Євдокія Артемівна, дружина, 35 років,

Валентина, дочка, 8 років,

Андрій, син, 6 років,

Павло, син, 3 роки.

Реабілітований у 1989 році.

ГУЛЮК Юхим Маркович, 1896 р., уродженець Жашківського району, в 1933 році разом з сім'єю у складі

Марфа Дем'янівна, мати, 1872 р.,

Агафія Юхимівна, дружина, 1906 р.,

Євгенія Юхимівна, дочка, 1928 р.

Був розкуркулений і направлений на спецпоселення в Кемеровську область м. Анжеро-Судженськ.

СУХОДОЛЬСЬКИЙ Євтихій (Явтух) Пилипович, 1871/1878 р., як голова куркульського господарства висланий у 1934 році з села Шелестухи Стеблівської с/р Корсунь-Шевченківського району в трудвисилку в Чусовський район Пермської області разом з родиною:

Олена Харитонівна, дружина, 1981 р.,

Кузьма Євтихійович, син, 1910 р.,

Макар Євтихійович, син, 1912 р.,

Степан Євтихійович, син, 6(9) років,

Василь Євтихійович, син, 4(6) років.

На спецпоселенні народилися діти – дочка **Тамара Кузьмівна** – 1935 р., дочка **Ніна Кузьмівна** – 1942 р.

ГОППЕ Альма Еміліївна, 1921 р., німкеня, уродженка с. Верівка (Владимировка) Городищенського району. Разом з сім'єю була розкуркулена і вислана у 1935 році в селище Піндуш Медвежегорського району Карело-Фінської РСР.

Реабілітована у 1991 році.

КАПШТИК Іван Кузьмович, 1909 р., уродженець с. Білоусівка Драбівського району. Постановою трійки при Харківському облуправлінні НКВС від 11 вересня 1937 року ув'язнений в ВТТ терміном на 8 років.

Реабілітований у 1965 році.

ДОРОГИНСЬКИЙ Микола Костянтинович, 1907 р., уродженець Вітебська БСРР, проживав у м. Кам'янка. За вироком військового трибуналу землі Саксонія від 29 березня 1947 року засуджений по ст. 58-А КК РРФСР до ув'язнення терміном на 10 років.

Реабілітований у 2002 році.

ШВЕЦЬ Михайло Федорович, 1912 р., уродженець с. Ярошівки Катеринопільського району. Засуджений трійкою НКВС від 10 жовтня 1937 року на 10 років адмінвисилки в Башкирську АРСР.

Реабілітований у 1989 році.

ПОЛТОРАДНЯ Микола Іванович, 1903 р., уродженець м. Черкаси, кустар. Постановою трійки УНКВС Київської області від 3 вересня 1937 року засуджений за кримінальну і антирадянську діяльність до позбавлення волі терміном на 10 років ВТК.

Реабілітований у 1965 році.

БОГУН Опанасій Родіонович, 1898 р., с. Івківці Чигиринського району. Засуджений трійкою при УНКВС Київської області від 9 вересня 1937 року до 10 років ВТТ як соціально-небезпечний елемент. У 1919 році брав участь у банді Чучупаки. Реабілітований у 1960 році.

КИСЛЕНКО Семен Макарович, 1901 р., житель м. Звенигородка, кустар. Постановою судової трійки при колегії ОДПУ УРСР від 23 жовтня 1932 року ув'язнений у концтабір терміном на 5 років за спекуляцію (скупляв старі чоботи у селах, ремонтував і продавав відремонтовані).

ЧУБЕНКО Данило Павлович, 1905 р., уродженець с. Шабельники Чигиринського району, колгоспник. Постановою трійки УНКВС Київської області від 9 вересня 1937 року засуджений до позбавлення волі у ВТТ терміном 8 років.

СТЕЦЕНКО Іван Меркурович, 1905 р., уродженець с. Капустине Шполянського району, колгоспник. Постановою трійки при Київському управлінні НКВС УРСР від 19 жовтня 1930 року засуджений до 10 років ув'язнення у виправно-трудових колоніях.

ЛЕСНІЧЕНКО Григорій Іванович, 1909 р., уродженець с. Бубнова Слобідка Золотоніського району, одноосібник. Постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС від 3 вересня 1937 року ув'язнений терміном на 8 років у ВТТ.

ХАРЧЕНКО Юхим Давидович, 1902 р., уродженець с. Почапинці Лисянського району, житель села Пединівка Звенигородського району. Постановою трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 9 вересня 1937 року ув'язнений у ВТТ терміном на 10 років. У 1933 році був засуджений до 1 року виправних робіт за крадіжку колосків з колгоспного поля.

БІЛОУС Андріян Омелянович, 1907 р., уродженець с. Гуляйполе Катеринопільського району, член колгоспу ім. Комінтерну, засуджений до розстрілу у 1937 році. Справу переглянуто і його реабілітовано у 1967 році за недоведеністю злочину.

ЗАПОРОЖЕЦЬ Антон Матвійович, 1914 р., **Запорожець Матвій Дмитрович**, 1887 р., **Запорожець Петро Данилович**, 1878 р., **Охріменко Яків Іванович**, 1894 р., уродженці с. Вергуни Черкаського району. Постановою судової трійки при комісії ДПУ УРСР по ст. 56-17 засуджені на 10 років ВТТ.

Реабілітовані у 1968 році.

БОНДАРЕНКО Іван Якович, 1900 р., уродженець с. Геронимівка Черкаського району, в 30-х роках був розкуркулений і висланий з с. Геронимівка в Свердловську (Уральську) область.

БЮХНЕР Ірма Еміліївна, 1916 р., місце народження с. Каверніно Горьковської області, німкеня, в 1941 році інтернована з м. Сміли Черкаської області у табір для військовополонених та інтернованих у 1946 році в Карагандинську область с. Колхозне Ворошиловського району.

З нею вислана дочка **БЮХНЕР Маргарита Семенівна**, 1938 р.

СНЄГУР Данило Стратонович, 1889 р., уродженець с.Яблунівка Лисянського району. У відповідності з засіданням Лисянської районної трійки по виселенню куркулів від 20 травня 1931 року був висланий разом з сім'єю у складі:

СНЄГУР Параска Іванівна, дружина, 1895 р.,

СНЄГУР Юхим Данилович, син, 1916 р.,
СНЄГУР Петро Данилович, син, 1927 р.,
СНЄГУР Василь Данилович, син, 1929 р.,
СНЄГУР Ольга Данилівна, дочка, 1925 р.,

СНЄГУР Марія Данилівна, дочка, 1920 р.,
СНЄГУР Зінаїда Данилівна, дочка, 1917 р. у село Сосьба, далі в м. Нижній Тагіл.

Майже всі померли в період з 1931-1942 рік.

ПУДЕР Герберт Християнович, 1928 р., уродженець с. Герольдовка Городищенського району. У 1934 році був висланий як член сім'ї куркуля в с. Донецьке Чкаловського району Казахської РСР.

КРАВЕЦЬ Павло Платонович, 1894 р., та Марфа Давидівна, 1899 р., уродженці с. Баштечки Жашківського району. У 1930 році були розкуркулені і вислані на спецпоселення в Архангельську область в зв'язку з постановою ЦВК та СНК від 1. 02. 30 року (за рішенням зборів бідноти) у Виноградівський район Архангельської області. Разом з ними вислана дочка – Кравець Ганна Павлівна, 1922 р.

Реабілітовані у 1991 році.

ФІШЕР Галина Романівна, 1926 р., с. Мельники Чигиринського району в червні 1948 року вислана на спецпоселення в Алтайський край Новочихинський район с. Долгово як член німецької сім'ї.

Разом з нею вислані:

ФІШЕР Федір Федорович, чоловік, 1920 р.,
ФІШЕР Микола Федорович, син, 1947 р.,
ФІШЕР Володимир Федорович, Син, 1949 р.

СЕРЕДА Євдоким Дмитрович, 1897 р., уродженець м. Золотоноша. У 1930 році був розкуркулений і висланий на спецпоселення в селище Студенець Устьянського району архангельської області разом з сім'єю у складі:

Олена Сергіївна, дружина, 1901 р.,
Іван Євдокимович, син, 1923 р.,
Олексій Євдокимович, син, 1926 р.,
Галина Євдокимівна, дочка, 1928 р.

Реабілітовані у 1991 році.

ЛІЧМАН Полікарп Тарасович, 1922 р., уродженець с. Попівка Звенигородського району. У 1948 році був висланий на спецпоселення в Сургутський район Тюменської області.

СИДОРЕЦЬ Андрій Ксенофонтович, 1898 р.. уродженець с. Жорнокльови Драбівського району. У 1930 році за рішенням Гельмязівського РВК признані соціально-небезпечними по класовому признаку і висланий разом з сім'єю у складі:

Ганна Мойсеївна, дружина, 1901 р.,
Акуліна, дочка, 1923 р.,
Ольга, дочка, 1926 р.,
Володимир, син, 1930 р.,
Сидорець Микола Ксенофонтович, брат, 1901 р.,
Сидорець Агрипина Омелянівна, бабуся, 1860 р. у селище Веселуха Тотемського району Вологодської області.

ГНОЙОВИЙ Федір Іванович, 1879 р., уродженець с. Мала Бурімка Чорнобаївського району Черкаської області разом з сім'єю у складі:

Тетяна Петрівна, дружина, 1887 р.,
Христина Федорівна, дочка, 1910 р.,
Пимон Федорович, син, 1917 р.,
Михайло Федорович, син, 1920 р.,
Анастасія Федорівна, дочка, 1921 р.,
Конон Федорович, син, 1922 р.,
Іван Федорович, син, 1923 р.,
Ніна Федорівна, дочка, 1924 р.

Були розкуркулені у 1930 році і вислані у Плесецький район Архангельської області.

Реабілітовані у 1991 році.

ГОЛОВКО Яків Карпович, 1893 р., уродженець с. Лукашівка Чорнобаївського району. У 1931 році за рішенням Чорнобаївської райтрійки від 11.07.1931 року був визнаний соціально-небезпечним за класовою ознакою і висланий у Нижньотагільський район Свердловської області.

Там народився син **Микола**, 1939 р.

Яків Карпович реабілітований у 1994 році, син Микола у 1998 році.

Розділ II

НАРИСИ

Вадим Мицик

КУДИ ВІТЕР ХМАРИ НОСИТЬ

1. І батьки вороги, і діти вороги

Життя Івана Лобура починалося прекрасно. В праці, в пісні, в красі рідного Вишнополя. Жили всі серед свого роду на кутку Лобурівка. Один одного підтримували в радості та горі. Тож інакше він життя й не розумів. Тут від брата Олексія перейняв любов до поезії. Той сам писав вірші, а ще 1908 року виписав на кожен місяць поетичні зшитки «Українська муза». Ними зачитувалися і в сім'ї Лобурів та ще друзі Платон і Яків із родини Кочережків. Навіть російсько-німецька війна його не злякала – чоловікам з руки воювати. Призвали у 468 Наримський полк, який дислокувався в Одесі. Командир першого взводу унтер-офіцер Іван Лобур за півроку фронтових боїв відзначився такою хоробрістю, що його нагородили двома срібними Георгіївськими хрестами. Коли 1918 року німецькі війська прийшли в Україну, Іван Лобур організував у Вишнополі загін самоохорони, який вступив у бій із чужоземцями. Не встояли вишнопільці перед зайдами. Івана та ще кількох чоловіків захопили в полон і відправили у Віденську тюрму. Каналізаційними трубами холодної пори утекли вони з неї: двоє від простуди померло, а кріпкий здоров'ям Іван вижив.

У Вишнополі брався за розвиток культурного життя, грав ролі у виставах українських класиків. Захопився створенням колективних господарств, бо ще з дитинства знав, що гуртом добре працювати. На своєму кутку Лобурівка створив товариство по спільному обробітку землі (СОЗ), назвали його «Надія», і головував у ньому. Навіть і в думку не закрадалося, що від неї не буде ніякої надії. У 1930 році п'ять СОЗів – «Надія», імені Шевченка (голова Григорій Усатенко), «Прогрес» (М.Довгошия), «Уманець» (Григорій Пічко), «Комунар» (Маркіян Усатенко) – об'єднали в колгосп «Перше серпня», бо саме цього числа проходили збори. Всі голови стали бригадирами. Та це полегшення не дало. Іван не терпів несправедливості, насильства, нахабства влади, які прийшли разом із колективізацією. Особливо допекла голодовка. Весною 1932 року у селі голод вже почав виморювати людей. Весь хліб забрали, і 1933 року люди поголовно вимирали від голодної смерти. Іван, як тільки міг, рятував жінку з дітьми, але два сини таки померли. Та горе саме по світу не ходить, а й біду за собою водить.

Щойно в літо 1933 року почало половіти жито, як в село заскочив уповноважений з Бабанського району начальник політвідділу машино-тракторної станції Виноградов з якимось Ягодою. Усім бригадирам наказали негайно косити недозріле жито на зерно. Григорій Усатенко, про людське око, взявся за косу. Іван навідріз відмовився косити, бо із зеленого жита зерна не буде. Виноградов звинуватив хлібороба у саботажі. Наступного дня «саботажника» арештували. Посилаючись на постанову Центрального Виконавчого Комітету та Раднаркому СРСР від 1 лютого 1930 року «Про заходи по зміцненню соціалістичної перебудови сільського господарства в районах суцільної колективізації і по боротьбі з куркульством» його засудили на заслання разом із сім'єю в райони Півночі під нагляд спецкомендатури. Дівчинка Ярина Баранюк (у шлюбі Мицик), яка жила з Лобурами на одній вулиці, бачила арешт Івана Лобура й пізніше описала у своїй книжці «Голод у Вишнополі» (Тальне, 1993): «Другого дня повели його Бабанським шляхом під стражею. Ступав він твердо, і через пальці босих ніг пирскала пилюка. За ним похилено йшла його жінка з дітьми. Дивився Іван вперед незворушно. Здавалося, тоді він був вищим за хати й дерева. Таким і пішов назавжди. Усатенка не знайшли – уночі втік. Жінка його Лариса зосталася з трьома дітьми…».

Дружину Івана звали Неоніла Григорівна. Разом із осудженим подружжям в Західно-Сибірський край їхали і діти «ворогів народу», які автоматично ставали «ворогами»: Олександра 1920 р. н., Михайло 1925 р. н., Іван 1927 р. н., Василь та Євген 1930 р. н. Місцем заслання для них визначили місто Анжеро-Судженськ, тепер Кемеровської області. Навкруги нього розташовувалися шахти, але роботи для засланців

не давали. Для них створили сільгоспартіль «Маяк» і виділили частину кедрової тайги. На місці випалу збудували з колод будинки й селище назвали Маяк. У двох кімнатах такого будинку й поселили сім'ю Івана Лобура із семи душ. Обезсилені голодовкою 1933 року, через суворий клімат та нестерпні умови життя Іван (30.05.1934) й Михайло (8.06.1934) померли. Підірвалося здоров'я й дружини Неоніли і 30 травня 1935 року вона також відійшла на той світ. Іван Павлович одружився на уродженці із рідного Вишнополя Дульській Ніні Флорівні, в якої вже була дочка Євгенія Іванівна 1930 року народження. Від спільного шлюбу в них народилися ще дві дочки – Олена (1936 р. н.) та Лідія (1938 р. н.). Вони за списком також попадали в розряд «ворогів».

Єдину відраду в тяжкі хвилини надавала, духовно підтримувала й розраювала тугу «Українська муза». Брат Олексій Лобур усі дванадцять поетичних щомісячників зшив у збірник. Близькою серцю вона була й тим, що на його сторінках залишилися записані імена Олекси та друзів Платона і Якова Кочережків. Вечорами батько читав дітям вірші рідною мовою і всі подумки линули в рідний край.

Моя Вкраїно, ти мій раю,
Ти чарівниченько моя,
Я без кінця тебе кохаю,
Ще більш кохати буду я.

Якби хтось із наглядачів знав, який зміст в «Українській музі», то і концтабору чи навіть табору смертників І. Лобуру було б замало. Через тяжкі роки заслання проніс Іван Павлович збірник і залишився він для родини найдорожчою реліквією. Мати, коли тільки попадала яка книжка чи навіть уривок газети рідною мовою, давала читати дітям. Щоб знали і пам'ятали мову. Бібліотекар знав прихильність І. Лобура до літератури і завжди підбирав для нього цікаві літературні новинки. На спецпоселенні всі називали його «партєйним», бо не матюхався, горілки не пив, а книжки читав. Тільки про одне батьки з дітьми не говорили, як і чому вони попали із квітучої землі в сибірські сніги. Ніна Флорівна інколи казала, що то батьків язик довів і наказувала дітям нікому й нічого не говорити про хатні балачки. Кожне не так мовлене слово владодержці могли витлумачити як злочин перед державою і ще суворіше покарати «ворогів народу».

Найстарша Олександра успішно закінчила фельдшерсько-акушерську школу в містечку. Працювала неподалік фельдшером в селищі Тисуль. Її першою 5 серпня 1940 року за постановою Раднаркому СРСР від 22 жовтня 1938 року зняли з обліку як спецпоселенця. З початком війни 1941 року вона пішла добровольцем на фронт. Старший сержант медичної служби Олександра Лобур 22 січня 1944 року померла «від важкої хвороби» (?) при прориві Ленінградської блокади.

З початком війни 1941 року спецпоселенці в сибірських далях раптом стали особливо небезпечними. Хтось із енкаведистів побачив у справі Івана Лобура, що він служив у Наримському полку, втік з австрійської тюрми через каналізацію, отже «склонен к побегу», і вирішили заслати його із сім'єю ще подальше – у мерзлоту Наримського краю, тепер це Нікольськ Томської області. Дві сім'ї українців викопали собі землянку і поселилися гуртом. При опалюванні вона перетворювалася в болото, а при холоді – в каток. Євгенія Дульська, яка після голодовки 1933 року у Вишнополі, стала сліпнути, тут захворіла на ревматизм, який з роками ускладнювався. До кінця життя вона прожила двічі інвалідом першої групи. Сім'я й тут голодувала – та ж кропива і бур'ян серед літа. А ще влада підселила хлопчика-китайця Сунь Сина, щоб його доглядали. Ніна Флорівна жартома перефразувала його ім'я на «сукин сина», а тоді довго бідкалася, щоб не донеслося у «спецчастину». Тут же тяжка серцева недуга ледь не звела в могилу й Івана Павловича. Та доля хоч у цьому зосталася до нього милостивою. Аж після війни у 1946 році родину Лобурів влада переселила назад в селище Маяк. У селищі шахти «Красная звезда» сім'ї нарешті вдалося спорудити свій будинок і дихнути трохи легше. Був, хоч малий, але свій наділ городу, завели порося й корову. На швейній машинці, яку Ніна Флорівна привезла ще із Вишнополя, обшивала і своїх дітей, і сусідів. Отже, в житті трохи розвиднялося.

Коли отримали похоронку на загиблу у війні дочку Олександру, Іван Павлович чотири роки поспіль писав в різні інстанції, щоб його сім'ю, згідно з такою пільгою, звільнили із заслання і дали можливість виїхати в Україну. Одначе влада відмовчувалася. Щоправда Євгена і Василя із обліку на

спецпоселенні зняли 25 грудня 1946 року, але куди поїдуть діти без батьків. Так і зосталися з ними добувати строк. У суспільстві 1949 р. настала помпезна подія: «вождеві народів», «батькові всіх пригноблених і бідних», а заодно й верховному катові Сталіну виповнювалося 70 років і він милостиво звелів амністувати певну кількість «ворогів». Отут і згадалися листи І. Лобура, що його дочка загинула за «социалистическое отечество». Івана Павловича Лобура й Ніну Фролівну Дульську і трьох дочок – Євгенію, Олену та Лідію 3 жовтня 1950 року було звільнено із спецпоселення.

У січні 1952 року сім'я повернулася у Вишнопіль, але хата була вже записана за іншою сім'єю. Сила тоді була законом та й над родиною тяжіло тавро «ворогів народу». Іван Павлович на чергове приниження не пішов. В Умані жила тітка дружини Степанина Лук'янівна Здрайковська (з вишнопільського роду Пашковських). Вона й прихистила своїх родичів із дітьми – цих великих мучеників сталінського режиму, які й утримували її до смерти. В Умані він часто зустрічався з товаришем своєї юності Яковом Кочережком. Коли тяжко захворів, його з Кубані приїхав провідати Григорій Усатенко (отой, що вночі 1933 року втік із села) з дочкою й онукою. Помер Іван Лобур 6 квітня 1960 року у віці 65 років і похоронений на Новоуманському цвинтарі. В цій же «широкій могилі» похоронена і Ніна Флорівна (пом. 28.01.1985) та Євгенія Іванівна (пом.13.06.2007). Дочки Олена й Лідія на надмогильній плиті, окрім їхніх фотографій, встановили ще й табличку із фото сестри Олександри. Могила об'єднала сім'ю. З приводу трагічної долі родини Лобурів Лідія Іванівна (в заміжжі Баранова) звернулася в Кемеровське управління МВС Росії. Виявилося, що сім'я таки була репресована. Дітям, котрі залишилися в живих, видано довідки як жертвам репресій, за якими вони мали право на певні державні пільги. На підставі архівної довідки Кемеровського ГУВС МВС Росії, заяв від Л. Баранової, дирекції музею історії хліборобства, Комісія з питань поновлення прав реабілітованих при Тальнівській районній раді відновила чесні імена Лобура Івана Павловича, Дульської Ніни Флорівної, Лобур Неоніли Григорівни та синів Івана й Михайла як безпідставно осуджених сталінсько-більшовицьким режимом.

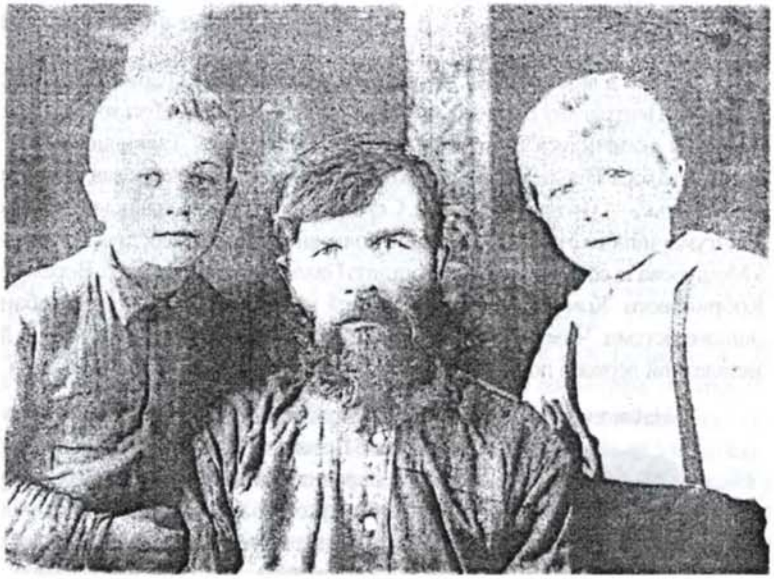
Доля не однієї української сім'ї була гірко понівечена: замордовані, зацьковані, повмирали на чужині, зрусифікувалися і назавжди втратилися не тільки для рідні, а й для свого народу. Про це з гіркотою в листах писала Євгенія Іванівна Дульська, в тому числі й до автора цієї розповіді (1.02.2006 р.): «Она (мама – В. М.) пользовалася всякой возможностью, чтобы я не забыла родной язык. К сожалению, плохо старалася, да и я скорблю, что не могу на украинском языке выразить то, что пришлось в жизни пережить, перевидеть, услышать, что сохранилось в памяти от случайных обмолвок не очень разговорчивых родителей. Сталинский социализм ограбил не только моих родителей, но и меня, украл у меня здоровье и родной язык. Сталинизм половину лучших украинцев вымел на удобрение в бесплодные сибирские земли, а на их место нагнали сотни ешелонов русских переселенцев, которые сейчас добиваются разорвать Украину на куски. Об этих чудовищных, позорных и трагических страницах истории Украины сейчас стыдливо умалчивают... З уважением дважды инвалид первой группы Дульская Евгения Ивановна».

На знімках:

1. Іван Павлович Лобур на засланні в Анжеро-Судженську у віці 55 р., 1949 р.
2. Дульська Ніна Флорівна, с. Вишнопіль, 1920-і рр.
3. Іван Лобур із синами Василем (ліворуч) та Євгеном в Анжело-Судженську, 1937 р.
4. Дочки (зліва на праворуч) Олена, Євгенія, Лідія на засланні в Анжело-Судженську, 20.XI.1947 р.

1.

3.

2.

4.

2. Всю душу за волю України

Коли в лютому 1917 року в Петербурзі скинули царя – самодержця Російської імперії, у березні в Києві створили Центральну Раду, яка зайнялася створенням Української Народної Республіки. В національно-визвольну боротьбу включилися і патріотичні сили теперішньої Тальнівщини. У квітні 1917 року на Звенигородщині організувалося Вільне Козацтво. Кобринівську сотню очолював Іван Проценко, Заліську – Яків Мельниченко, Гуляйківську – Григорій Чорнобай. Серед відомих діячів Української революції назвемо отамана Сокола з Тального, „найгуманнішого отамана" в Україні полковника Петра Деревщука з Вишнополя, курінного Опанаса Криницького з Мошурова та сотні чоловіків, хлопців із Павлівки I, Легедзиного, Веселого Кута, Романівки, Мошурова, Тальянок, Кобринового. Комуністична пропаганда їх таврувала зрадниками, бандитами, петлюрівцями, буржуазними націоналістами. Чимало борців за Україну було не тільки зганьблено, а й репресовано. Їхні чесні імена в нашій незалежній державі повертаються до народу. Наша розповідь про двох із них.

Найвідомішим діячем періоду Української революції на Тальнівщині є уродженець села Вишнополя Петро Кузьмович Дерещук. Дивлячись на пригнічення рідного народу, на збиткування з України, народний учитель ще 1909 року виступив із різкою критикою шовіністичних ідей «Союза русского народа», за що його звільнили з роботи в Аполянській школі. У 1912 році він твердо вирішив віддати «усю душу для боротьби за долю України... Далі я все віддав для революції і волі свого краю».

В роки першої світової війни він дослужився до звання штабс-капітана. Бійці батальйону вибрали його делегатом на перший Всеукраїнський з'їзд. Після нього зайнявся українізацією свого полку. У жовтні 1917 року його вибрали командиром 38 Українського полку. З ним він збирався йти на допомогу Центральній Раді. За це Петра Дерещука арештували і запроторили у в'язницю м.Двінська. Вирвавшись із неї в січні 1918 року, добирається в Умань, де завідує Трудовою школою, бо ж за покликанням був учителем. У листопаді 1918 року Петро Кузьмович очолив повстання проти гетьмана Скоропадського і після нього знову пішов учителювати.

Потреби українського життя розпоряджаються по-своєму. У січні 1918 року П. Дерещука вибирають військовим комісаром Уманської округи. З цього часу він активно бореться проти антиукраїнської політики більшовиків. Уряд Директорії призначає його інспектором 6-ї Запорізької дивізії, а потім й усіх Запорізьких військ. На цій посаді полковник Дерещук був аж до ліквідації Українського фронту в жовтні 1919 року. Тиф звалив його. Після лікування Дерещук знову приступає до вчителювання. Підступність і цькування більшовиків допікають. За те, що співав з учнями гімн «Ще не вмерла Україна», його переслідують, конфісковують майно. У травні 1920 року він змушений був перейти в підпілля.

Більшовицька влада чинила по селах грабунки і називала це «продрозверсткою»: забирала в людей зерно, кожухи. Чоловіків масово мобілізовували в Червону Армію і відправляли подалі з України. Багато не з'являлися на призовний пункт. Багато з мобілізованих, дезертовували і купчилися в окремі загони. Їх набралося до 500 осіб. Полковник Дерещук очолив розрізнені загони. Потім об'єднав свої сотні й курені з підрозділами Цвітковського та Гризла в Повстанську дивізію, яка налічувала шість-сім тисяч козаків.

Цвітковський, родом з Умані, був штабс-капітаном лейб-гвардії Волинського полку. В революцію влився до 60-ї червоної московської дивізії. Потім відійшов від більшовиків через антиукраїнську політику. Виступав за самостійність України і цим солідаризувався з П. Дерещуком. На пропозицію Уманського повстанкому із загоном кіннотників у 25-30 шабель та 60 пішими вирушив на Звенигородщину й організував великий відділ. У Винограді й Боярці сформував два полки. Об'єднав зусилля із Сидоренком з Медвина, де була своя республіка. З успіхом організовував повстання в Звенигородському, Таращанському, Канівському повітах. Один з організаторів Вільного Козацтва Семен Гризло був родом із Калниболота (Катеринопіль).У 1917 році його вибрано курінним Калниболотського куреня та кошовим Звенигородського коша. Як один з ініціаторів Всеукраїнського з'їзду Вільного Козацтва, відкривав його в жовтні 1917 року в Чигирині. Активно

і найдовше вів боротьбу з московськими військами. Тяжкопораненого його захопили в полон чекісти 1925 року й після катувань розстріляли в Звенигородці.

Полковник Петро Дерещук завів у дивізії сувору дисципліну. Грабіжників суворо карали, полонених відпускали. Бідним допомагали. Цим він зажив, як записано в документах ДПУ «найгуманнішого отамана на Україні». В її складі були загони з Легедзиного, Вишнополя, Мошурова, Романівки, Веселого Кута – в останньому навіть діяв пункт підготовки. У Павлівці І було місце дислокації Дерещука. Найосновніше місце розташування – Поташський і Романівський ліси. Повстанці відбивали у червоноармійців найосновніше озброєння – кулемети. Антибільшовицьке повстання восени 1921 року розгорнулося від Умані й до Таращі. П. Дерещук діяв спільно з відомими отаманами: Гризло – в районі Катеринополя і Звенигородки, Цвітковський – Лисянки і Таращі, Павловський – по лінії Іваньки, Шаулиха, Звенигородка.

У 1921 році повстанці підтримали другий Зимовий похід, який очолював Юрій Тютюнник. Дії полковник Петро Дерещук узгоджував із Центральним Українським повстанським комітетом (Цупком) і через нього зв'язувався з Партизансько-повстанським штабом. Коли Зимовий похід потерпів поразку і пік повстання минув, щоб не губити даремно людей, він розпустив повстанців. Частину борців за українську справу тоді ж було арештовано. Сам П. Дерещук пішов у підпілля і під прізвищем Марченко працював у Баланівці в споживчому товаристві та бухгалтером в Ободівці (Вінничина), де й був арештований уповноваженим ОДПУ Генріхом Еймонтовим 21 березня 1924 року. В постанові уповноваженого КРО ДПУ 24 червня цього ж року об'єктивно оцінено авторитетність Петра Кузьмовича: «...колишній член УПСР (Української партії соціал-революціонерів – В. М.) активно працював під керівництвом останньої до недавнього часу, організовував збройні повстання на Уманщині в 1918 році проти гетьмана, потім проти УСРР. Маючи великий авторитет і популярність, «увлекал за собой», своїм шовіністично-націоналістичним запалом подібне до себе селянство. Кінець кінцем створив собі ім'я найгуманнішого отамана».

В Умані відбувся гучний судовий процес над «петлюрівським отаманом і його поплічниками». По справі проходило 130 чоловік і 10 жінок, з них 61 учасник антибільшовицького повстання 27 серпня 1924 року засуджено до різних строків. Вирок Петру Кузьмовичу був найвищий – розстріл. Потім його замінено на десять років ув'язнення, а весною 1927 року взагалі амністовано. З дружиною Наталкою Нечаєвою і дочкою Оксаною поселився в Києві, де й працював контрагентом при бібліотеці «УНІК». 30 серпня 1928 року Петра Кузьмовича повторно арештовано уповноваженим ОДПУ Вербасом. Амністію президії ВУЦВКа перетворено в ув'язнення на 10 років у Соловецькому концтаборі. Самовідданого борця за самостійність України Петра Дерещука у рік більшовицького «великого перелому» 29 листопада 1929 року розстріляно. Наступила кровожерна десятирічна пора комуністичного режиму, під час якого мільйони були умертвлені голодом, розстріляні, понищені у концтаборах.

Недавно стали відомі обставини розстрілу. А. Сошина в статті «Туманний привид свободи (про втечі із Соловків в 1923-1939 рр.)» (альманах «Соловецкое море», №6, 2007) пише, що 13 серпня 1929 року було викрито групу в основному із офіцерів царської армії, яка готовилася до втечі із Соловецького концтабору. Організаторами її були С. Покровський, В. Чеховський, С. Петрашко. Згідно з вироком 36 чоловік розстріляли, серед них і «Дерещука Петра Кузьмовича, 43-х років, із селян, учитель, служив у старій армії, штабс-капітан», а також і зрадника С. Брильова; 15 осіб засуджено на 10 років концтаборів. Не можемо стверджувати, чи втеча планувалася насправді, чи це була просто провокація, щоб створити можливість для розстрілу військових, як небезпечної сили. З іншого погляду, звитяжці завжди залишаються вірними чину – боротися за волю і бути вільними. За протестом прокурора в 1989 році дана справа переглянута судом і людей виправдано «через відсутність у діях осуджених складу злочину».

На знімку: Петро Дерещук у Київській в'язниці 1929 р.

Фото із судової справи – фонди Тальнівського музею історії хліборобства.

Другим авторитетним борцем за українську справу на Тальнівщині був отаман Криничка. Комуністична пропаганда називала його тільки «бандитом». Як і більшість тодішніх провідників української революції Опанас Криницький-Кульчицький був учителем – викладав математику в одній із гімназій м. Катеринослава (Дніпропетровськ). За невисокий зріст його прозивали Криничкою, звідси й повстанське ім'я. Під час імперіалістичної війни зіткнувся із ворожим ставленням російських офіцерів до

українців, у яких прокинулася національна свідомість. В Петербурзі він сходиться із соціал-революціонерами (есерами), за що його й арештували. Утік і в 158-у полку міста Двінська став писарем. За відданість українській справі, розум і діяльність солдати вибрали його головою полкової Ради, членом армійської. Делегували в Київ до Центральної Ради. На той час столицю захопили московські загарбники під командою Муравйова. Довелося Опанасу Криницькому добратися тільки до рідного Мошурова. Він володів чудовим вмінням – влучно стріляв револьверами з обох рук. В часи небезпеки руки постійно носив у кишенях. Тому неприятелі його остерігалися.

При німецькій окупації 1918 року згуртував людей у селі, аби боротися за самостійність України. Коли вибухнуло повстання проти німців у Звенигородці, він із загоном мошурівців поспішив на допомогу Павленкові. Після придушення повстання О. Криничці довелося переховуватися. Взагалі-то йому чомусь не таланило: згадаймо невдале делегування до Центральної Ради, вступив до українського війська, а частину розбили і довелося переховуватися. Коли трохи вгомонилося, став працювати секретарем Мошурівської сільради. Під час Першого Зимового походу для українського війська під проводом Юрія Тютюнника організував підвіз хліба. Тоді ж прибув Ткачик, щоб допомогти українським повстанцям на станції Христинівка. При наступі денікінців довелося переховуватися. Прийшли більшовики і почалися безчинства: забирали зерно в селян, коней, одяг. Несправедливість кликала до боротьби, і він став на захист людей. Після невдалої сутички із начальником охорони Христинівської залізниці, щоб уникнути арешту, він змушений був виїхати до Одеси.

Повернувшись додому, О. Криничка через Ткачика познайомився з уманським полковником Петром Дерещуком. В цей час його раптово мобілізовують до Червоної армії – служив в Умані, Вінниці. Тут Опанас Криницький зіткнувся із тим, що й у царській армії – приниженням національної гідності українців. Солдати стали масово втікати з чужої армії. З однією з таких ватаг 1920 року пішов й Опанас. Невдоволені більшовицькою владою чоловіки купчилися в лісах. До цієї ватаги О.Криничка додав ще членів свого загону із Мошурова. Його вибрали сотником і він пішов на з'єднання з силами Петра Дерещука. Той направив сотню в сторону Жашкова до села Березине, де вона з'єдналася з відділом Цвітковського, який прибув із Звенигородки. Дорогою до них приєднувалися люди із сіл з єдиним завданням, як говорив пізніше на слідстві і суді Опанас Криничка, що «мета українців буде досягнута, боротьба за визволення України йде».

Наступ почали на Тальне, але червоноармійців вибити не вдалося і з'єднання пішло на Тальянки. Тут розгорівся відомий у 1920-х роках великий бій. Перевага була за повстанцями. Люди радо вітали переможців і в сотню Криницького влилося стільки люду, що вона тут же була переформована в курінь і всі одностайно вибрали курінним Опанаса. Ті, що не послухали ради курінного і залишилися в селі, були покарані: червоноармійці, які пізніше повернулися, розстріляли і винних, і невинних.

У лісі під Паланочкою курінь Кринички приєднався до основних сил П. Дерещука та С. Гризла, а далі звершив рейд на село Кам'янече, місто Звенигородку і пішов на захід у бік Жашкова до села Вороне. Революційна дисципліна серед повстанців була високою. Вони бились за самостійність України, тому прояви грабіжництва для них були чужими і коли траплялися, то курінний жорстоко карав за них. Відомий факт, він наказав Донцю привселюдно всипати шомполів козаку за пограбування. Там, де йде боротьба за ідею, злочинству не місце. Тому то й на суді 1924 року ніхто не міг назвати хоч би одного кримінального злочину Опанаса Кринички та його соратників. Політичною метою, як говорив сам курінний, було визволення України, бо радянська влада як приходила, то влаштовувала грабунки, забираючи хліб, цукор, майно.

Повстання вщухало. Зі своїми козаками Опанас Криничка пішов на Виноград, де обеззброїв червоноармійців, і вирушив у Холодний Яр. Там було розбито Цвітковського й курінь довелося вести ближче до рідних місць – у ліси Зеленої Брами. Пізніше в Мошурові своїх козаків розпустив, а сам переховувався до весни 1922 року.

* * *

Суд в Умані над учасниками антибільшовицького повстання тривав кілька днів. О 16 годині 26 серпня 1924 року суд пішов на нараду, а з 19.30 до 20 години 10 хвилин 27 серпня головуючий оголошував вирок. Засуджені до вищої міри покарання – розстрілу П. Дерещук, О. Кульчицький-Криницький, Л. Артищенко мали право на клопотання до Всеукраїнського центрального виконавчого комітету про помилування. Розстріл замінили на ув'язнення, а потім зовсім виправдали. З 1929 року – «року великого перелому» – повстанців знову почали арештовувати і багато з них наклали головою у радянських концтаборах.

Сергій Гречуха

ЛИЦАРІ БЕЗ ЖАХУ І БЕЗ СМЕРТІ

1. Отаман Голий

Одним із досить відомих людей початку двадцятого століття на Черкащині був отаман Голий.

Поряд з іншими очільниками селянства він зі зброєю в руках боровся проти радянської влади.

Таких людей та влада звала бандитами і нещадно знищувала. Не тільки їх самих, а й пам'ять про них. Можна сказати, що це їй вдавалося, бо до нинішніх часів та до нинішніх поколінь дійшли лише куці згадки про таких людей. Метою цієї публікації стало завдання хоч якось познайомити українців з їхньою історією. Вірніше з її майже невідомими сторінками...

Справжнє ім'я отамана Голого з народження було Трохим Іванович Бабенко (1898-1921 рр.) народився у селі Хрещатик Черкаського повіту Київської губернії біля Дніпра. У родині досить заможного селянина Івана Бабенка, що служив матросом у дніпровському пароплаві. Склалося так, що він утопився під час літньої навігації. Через деякий час його мати вийшла заміж за Дениса Литвина. Зведене сімейство мало семеро дітей. Трохим був серед старших дітей. З дитинства сільський хлопчина мав потяг до навчання, бігав вчитися у церковно – приходську та земську школи. А коли підріс, то став допомагати родині, що займалася ремеслом – робили кінські дуги та колеса до возів. Та вже пізніше влаштувався офіціантом на пароплав «Рицар» Дніпровського пароплавства. Вірогідно, що саме тоді вирішив здобути вищу освіту. Він був досить розумною молодою людиною, що мала на той час непогану початкову освіту, з якою йому вдалося вступити до Київського університету. На жаль, не знайшлося архівних документів, які б сповіщали про те, чи вдалося йому закінчити цей навчальний заклад. Адже дореволюційні та революційні події 1917 року суттєво змінили його долю. Він був мобілізований на першу світову війну, заслужив два хрести. В часи Гетьманщини заслужив старшинський чин. Повернувшись додому, деякий час Трохим Іванович працював вчителем та директором Шелепуської школи Черкаського повіту Київської губернії. Як молодий педагог, він добре знав історію, у якій згадується, що у 1740-му році, під час визвольної боротьби українського народу гайдамацькі загони очолив ватажок Гнат Голий. Тому в буремні революційні роки він і взяв те прізвище собі за псевдонім. На початку двадцятого століття такі псевдоніми в письменників, інтелігенції та державних діячів були звичним явищем. Не був винятком і Трохим Іванович. Брутальне знущання різних «революційних сил» над селянами, вихідцем із яких він був сам, змусило його взятися за зброю. Лише два роки діяло військове угрупування отамана Голого на Черкащині, залишивши по собі різні спогади та різні оцінки його діяльності. Владні публікації згадували його як бандита, що мав дуже велику банду. Звісна річ, що його постать висвітлювалася в дуже негативних тонах. Хоч більшовицька пропаганда називала його військо бандою, але нарікань старожилів, що отаман Голий їх пограбував, ніде не зустрічалося. Навпаки, люди розповідають про те, що в усьому отаман любив порядок і страшенно не терпів злодіїв. У підконтрольних йому територіях він був захисником знедолених, величезним противником більшовизму із його комунами та «мировим суддею» у різних конфліктах. Разом із тим, як старожили, так і документи тодішньої пори згадують про нього, як про страшну грозу єврейського населення. То хто ж він був, Трохим Іванович Бабенко?

У революційні роки, маючи лише 21 прожитий рік, був керівником так званої «Мліївської республіки», об'єднував отаманів та очільників великої території: Городища, Мліїва, Корсуня, Канева, містечка Мошни та прилеглих до нього сіл. У тому числі – рідного йому Хрещатика.

Його визнавали та підкорялися значно старші за віком отамани та очільники озброєних загонів, що діяли у той час на Черкащині. Заодно він був величезним головним болем у нової влади. Спочатку він її підтримав, мало не став комісаром, а потім почав знищувати новоявлених злодюг та ґвалтівників. Навіть новостворені більшовицькі силові структури не ризикували зустрітися із військом отамана Голого

у відкритому бою. Не кожен відомий в історії отаман мав таку підтримку у населення, причому вона була добровільною, без примусу, чим частенько «хворіли» відомі отамани тієї пори.

Далі буде розповідь про отамана Голого, записана із спогадів нині вже покійного жителя с. Мошни Федора Ткаченка, що прожив без малого сто років:

– Невеликий на зріст, худорлявий, на білому коні, він не раз бував на базарі в Мошнах. Тут завжди були люди, а отаман Голий був прекрасним оратором та організатором. Маючи військове звання старшини, він очолював досить великий кінний загін і незважаючи на присутність більшовиків, фактично був господарем у нашій місцевості. Носив чорне студентське пальто із блискучими ґудзиками та розкішну папаху, яка молодому чоловікові була явно не до лиця. Носив хромові чоботи з острогами, мав дуже коштовну шаблю та наган.

У містечку був його невеликий загін та штаб. Начальником штабу був житель Мошен Тасько Кадик, немало було тут його прихильників та послідовників. Забігаючи наперед, мушу повідомити читачів, що Кадикові вдалося обдурити чекістів та втекти, і він помер власною смертю. Як згадують старожили та архівні документи, у 1920 році до отамана пристало угрупування Добровольського, що раніше створювало та підтримувало радянську владу у Мошнах. Розповідь старожилів про його вплив на тодішню ситуацію у містечку Мошни вражає. Одним із перших Голий ліквідував у Мошнах голову робітничо-селянської інспекції комуніста К.Віхтя. За утиски та знущання над людьми. Одночасно був знищений голова сільради села Шелепухи Підберезний. Були й інші активісти, які проявили себе великою запопадливістю перед комуністами. Саме у той час радянською владою було призначено військовим комісаром та начальником частини особливого призначення Мошнівської волості жителя Мошен Андрія Михайловича Оніщенка. За це отаман Голий прилюдно на базарі виніс йому смертний вирок. А пізніше ще й особисто попередив його в обійсті Химки Коваленко (Чмільки), де неждано застукав А. Оніщенка разом із командиром загону більшовиків Е. Острівним. Тоді їх урятувало лише те, що вони у 1919 році активно боролися з німцями та денікінцями. Тому Голий дав їм деякий час на визначення. Після тієї розмови А. М. Оніщенко сам залишив свій пост, бо він добре знав, що з отаманом не жартують... Комісар Рябокінь Г. Н. лише чудом уникнув страти голівців – утік через вікно з попівської хати у Старосіллі, загубивши з переляку навіть свого револьвера. Тож, було над чим подумати! А те, що отаманова кара буде, ні у кого ніяких сумнівів не виникало...

Під час початку більшовицької насильницької комунізації, а простіше чергового грабунку селян люди Голого – активна частина ватаги жила у лісах. А інші жили подвійним життям – вдень були, як усі, а уночі знищували своїх кривдників. Таке тривало досить довго, навіть після трагічної загибелі отамана. За це їх заарештовували, ув'язнювали, розстрілювали та висилали у Північні краї. Тому таким трагічним і був той час, коли найшла коса на камінь. Донині старожилів, що були учасниками того військового угрупування, які могли б розповісти про їхню боротьбу, на жаль, вже не залишилося. Були лише очевидці тих подій, переважно жінки. Вони і розповідали про той нелегкий у житті простих людей час.

Звісна річ, що така сила, яка за короткий час могла зібрати загін чисельністю більше 7000 бійців, не могла не турбувати нову більшовицьку владу, тому в ДПУ на нього було зібране досить об'ємне досьє. Саме через те до нинішніх поколінь дійшли не тільки перекази про отамана, а й деякі дуже скупі офіційні дані.

Довгий час мені, як досліднику минувшини, була незрозумілою поведінка народного отамана Голого (саме так називали його старожили) коли він – інтелігент та гуманіст за професією, окрім суто класової боротьби став на шлях ще й міжетнічної боротьби та відкритого знищення євреїв. Відповідь на це знайшлася у тих же документах влади, де вказується про те, що Трохим Бабенко мав молодшого брата – Устима Івановича Бабенка 1902 р. н., який у свої неповні 18 років був помічником отамана Антона Макаровича Грозного. Його називали Гольонок чи Голенко. Трапилося так, що в урочищі Три Липи, що біля м. Городища, Устим потрапив у засідку, яку влаштували члени єврейської «самооборони». Там він був ними спійманий та по-звірячому закатований. Саме від того моменту у євреїв Черкащини почалися часи, які навіть неприємностями назвати не можна. Знайшлися документи, в яких записані дані про погроми єврейських общин в Черкасах, Мошнах, Лебедині, які вчинило військове утворення Голого, що

провело свої рейди. Так, наприклад, за два таких візити в Лебедин загинуло 33 євреї, були криваві погроми в Городищі, Матусові та в Буртах. Про це сповіщає церковна хроніка, яку вели тодішні єврейські равини. Її зібрав у своїй книзі «Шофар» відомий Черкаський історик Ю. Мариновський. Є й інші джерела, що підтверджують цю тему.

Командир кінноти отамана Голого – Дмитро Сагач на чолі із самим отаманом провели тоді свої рейди підконтрольною територією. Переправившись на лівий берег Дніпра вони побували у Домантовому, Богушковій Слобідці (Чапаївці) Хрестах та Медвині. Скрізь, куди приходили війська отамана Голого, до них приєднувалися скривджені люди. Наприкінці 1920 року загін вже мав більше 1500 активних бійців, не рахуючи тих, хто його не менш активно підтримували та забезпечували продовольством. Всюди, де з'являвся загін Голого, євреї рятувалися втечою. У місто Черкаси та в інші, менш проблематичні місця. За свідченнями документів та за розповідями старожилів, у той час у містечку Мошнах проживало більше 10 тисяч населення, біля трьох тисяч із них – були євреї, що мали у власності в містечку 33 крамнички, млини, маслобійні, працювали у місцевому банку та на базарі. Майже усі кошти містечка проходили через їхні руки. То у кінці двадцятого року у Мошнах їх залишилося лише одиниці. Всі інші, терміново сподавши своє майно за безцінь зникли із містечка. Лишилися записи на старих нотаріальних документах на нерухомість, виданих тодішнім Черкаським нотаріусом Петром Семеновичем Гуляницьким, у яких їх власники прописом та власноручно засвідчують акт продажі своєї власності. Як видно, належно оформити документи тоді вже не було ані можливості, ані часу... На збереженому донині такому документі колишній житель Мошен та господар нерухомості Мордко Янкелевич Маламент теж зробив такий запис власноручно. Є свідчення мошнівських жителів про продажу млина Шулимом та інших підприємств та крамничок. Тому якісь коментарі тут зайві. Таке було і в інших населених пунктах, саме у той час багато євреїв мігрували із Черкащини у м. Могилів-Подільський, що на Дністрі, в Умань та в інші віддалені від центру Черкащини міста. Таким своїм ставленням до євреїв – мешканців навколишніх населених пунктів, він викликав до себе досить неоднозначне ставлення, тому і спогади людей про нього до цього часу такі різні. Хоча, як бачимо, саме такий стан справ, на жаль, був спровокований самими євреями. То була особиста помста та молодеча неврівноваженість на додаток. Своїми діями отаман різко змінив міжетнічну ситуацію у Мошнах надовго. Вже пізніше, у 1929 році у порайонному списку, в Мошенському районі єврейська община повністю відсутня. Така ситуація збереглася й донині...

У розповіді Ф. Ткаченка виділяється епізод, як безстрашно поводив себе отаман Голий.

Забуте князівське «Іду на Ви» – було і в його біографії. Бо і він попереджував своїх ворогів про свої наміри. Перед штурмом Черкас у 1920-му році, там були розповсюджені листівки такого змісту: «Голий маленький, як гнида, та забереться в Черкаси – не буде там жодного жида». Обіцянку свою він виконав – разом із холодноярськими побратимами взяв штурмом Черкаси та деякий час вдержував місто. Можна лише здогадуватися, що тоді творилося у приреченому місті... Перехвалені більшовицькою пропагандою червоні війська не мали дуже великого бажання воювати з повстанцями. Краще втекти...

До речі, схоже гасло є і в дослідницькій роботі краєзнавця із Городища А. Тегерешвілі. Цей чоловік зібрав унікальні свідчення людей про так звану «Мліївську республіку» отамана Голого та записав невідомі донині сторінки його біографії. Тому є матеріал, що так чи інакше підтверджує зібрані мною свідчення людей. Хоча справедливості ради, додам від себе, що не усі свідчення збігаються. Воно і зрозуміло, адже об'ємних архівних записів про отамана Голого не знайшлося, а опитані нами люди такі різні, і кожен з них мав свій власний світогляд... А розбіжності щодо того, якої масті був кінь у отамана, на мій погляд, не грають ніякої ролі – мало на якому коні він міг приїхати...

А ще казав усім отаман Голий, що вб'є його лише скляна куля, бо від простих він давно заговорений. Та сталося зовсім не так, бо вбила його ще страшніша зброя – зрада. Одурений зрадниками та більшовиками, він сам та його невеликий загін був оточений 15 грудня 1921 року під селом Кумейками великими більшовицькими силами, де всі загинули в нерівному бою. Архівних записів про той бій, на жаль, не знайшлося і донині. Та за свідченнями Канівського політвійськкома Федоренка – Таганчанське ЧК саме у цей день ліквідувало «бандита Голого». Про це писали тодішні газети. Стосовно його загибелі існують різні версії, їх немало, та майже в усіх фігурує згадана зрада. За розповідями старожилів, його

зрадив добре знайомий чоловік. Він доповів отаманові, що у селі Софіївка декілька чекістів тримають під арештом його наречену. Звісна річ, молодий чоловік із невеликим загоном поспішив на допомогу. Та його чекала добре озброєна чекістська кіннота...

Записи окремих переказів та версій не давали усієї картини тих далеких подій. Та зовсім недавно довелося почути цікаву розповідь. На цей раз у ній були присутні прізвища та імена.

Тією нареченою отамана Голого була Хтодоська Давидівна Бондарець із села Михайлівська Гута Черкаського повіту. Правда і те, що її вистежили та схопили чекісти і по-звірячому закатували. Побита шомполами вагітна жінка стекла кров'ю та померла у лікарні села Софіївка. Про це розповідали Михайленко Полікарп та його дружина Домаха, а також Орел Юхимина Полікарпівна. Ці сім'ї допомагали отаманові Голому – пекли у голодні роки його бійцям хліб, тощо. На жаль, всі ці люди вже пішли за вічну межу. Лише зроблені мною власноручні записи переказів їх родичів, зокрема Бондарця Миколи Леонтійовича, та старожилів Мошен засвідчують саме такий факт загибелі отамана Голого. Чи було так насправді? Не знаю. Та до цього часу не знайшлося ані документального підтвердження, ані якогось спростування цих розповідей. Тому і залишається саме така версія, як одна із багатьох... Невідомим донині залишається місце його поховання, існують лише розповіді людей про те, що вбитого Трохима чекісти роздягли догола і з вигуками: «– Дивіться на голого Голого!» – повезли до Таганчі, де тоді був їхній штаб по боротьбі з бандитизмом.

Прожив отаман лише 23 роки, залишивши свій яскравий слід у історії. Кожен у тому слідові шукає свої тлумачення про перебіг подій. На мою думку, іншого шляху у отамана Голого у той час не було, а результат закінчення боротьби був досить прогнозованим. Надто нерівними були сили та величезна розрізненість українських отаманів. Як завжди. Та як би там не було, а саме коротке життя Трохима Івановича Бабенка висвітлює всю трагедію українців – знищених, закатованих та ненароджених. Таким кривавим був у той час результат великого збройного протистояння. З обох сторін. Нехай лише десята частина із цієї розповіді залишиться правдою, та ота страшна загальна трагедія братовбивства від цього меншою аж ніяк не стане...

З розповідей старожилів випливає факт, що загинув отаман Голий під Кумейками. З лихої долі сталося це саме там, де потерпів поразку у свій час Павлюк (Павло Бут), ще у 1637 році. Отаманів об'єднувало одне – палка любов до своєї землі. Вона була у кожного своя, та доля чомусь була явно не на їхньому боці. Звісна річ, отаман Голий козаком не був, але козацької закваски у нього не відібрати...

Як додаток до своєї розповіді, зауважу, що донині не знайшлася навіть невелика фотокартка отамана Голого, не можу знову не згадати про записи краєзнавця А. Тегерешвілі. Усі його старання знайти хоч якесь фото теж були безрезультатними. А ще викликають гіркі роздуми ті записи, що були зібрані ним у селі Хрещатику на кутку Микитівщині, де проживала остання із сестер Трохима Бабенка – бабця Соломія. З її розповіді випливає те, що їхню стару хату, яка простояла майже 300 років, і в якій народився отаман Голий, колишня влада знесла. Її забрали до Києва до музею просто неба. Кажуть, на Шевченкову схожа... То може і фото десь там? Хто знає, можливо і так, але надто вже часто та нахабно повторювалися такого роду акції влади, що стосувалися пам'яті ненависних їй людей. Щоби і сліду не лишилося від них, ні спогаду...

Література:

1. Реабілітовані історією. Книга 5. «Черкаський ЦНТЕІ» м. Черкаси 2006 р.
2. Ю. Мариновський. Шофар. Документи та матеріали історії євреїв на Черкащині. «Вертикаль» м. Черкаси.
3. Машинописний варіант неопублікованої роботи Городищенського краєзнавця А. Тегерешвілі.
4. Власні дослідження та записи старожилів.

2. Лісничий

Опрацьовуючи матеріали до своєї книги «Україна. Тоталітарна ніч», я відшукував інформацію до неї з різних джерел. Архівні записи, розповіді опитуваних мною старожилів, публікації в тодішніх газетах та дані на сторінках книг інших авторів лягли в основу нової роботи. Якось у читальному залі Черкаської міської бібліотеки ім. Лесі Українки мені вперше до рук потрапила щойно видана книга «Реабілітовані Історією. Черкаська область. Том у п'яти книгах», вид. Черкаський ЦНТЕІ, м. Черкаси 2006 р. У ній поіменно зібрані прізвища страждальців, що були безневинно репресовані та знищені колишньою тоталітарною системою. Гортаючи сторінки цього видання, вибираючи з нього прізвища колишніх мошнівців, серед багатьох прізвищ натрапив на одне дуже знайоме...

Ось як виглядає суха казенна статистика з архівних записів, що обнародувана у цій книзі:

> **ЗАХАРЧЕНКО Вікентій Федотович,** 1892 р., уродженець та мешканець с. Мошни Черкаського району, українець, безпартійний, малограмотний, каменяр. Заарештований 11.04.1938 р. за статтями 54 – 2, 54 – 11 КК УРСР.
>
> Розстріляний 10.05.1938 року за рішенням Трійки при КОУ НКВС від 17.04.1938 року.
>
> Місце поховання невідоме. Реабілітований 8.12.1956 року Черкаським обласним судом.

Вже вдома інтуїтивно відчув потребу поспілкуватися з вірогідними родичами Вікентія Федотовича, адже проживаючи у селі, багато людей знають, хто кому доводиться родичем.

Передчуття мене не зрадило. Виявилося, що добре знайома мені людина – член нашої великої родини, Валентина Григорівна 1940 р. н., яка по заміжжю носить прізвище Гречуха і є онукою Вікентія Захарченка. Знайшлася й інша онука Вікентія Федотовича – Устименко Катерина, 1954 р. н. Потім вдалося розшукати найважливішого свідка – Самойленко (Ященко) Катерину Мефодіївну, 1923 р. н., нині незрячу, якій Захарченко Вікентій Федотович був хрещеним батьком.

Вони і розповіли усе, що знали про цю людину, будучи дещо шоковані архівною інформацією. Так і викристалізувалася тема для пошуків краєзнавця. Як людина, що звикла доводити усіляку роботу до кінця, я просто не міг облишити знайдену згадку про трагічну долю колишнього свого односельчанина, про подальшу долю його осиротілої родини...

Отак принагідно, разом з іншими питаннями, що були у опитуванні односельчан – старожилів, були і питання про Захарченка. З часом, із куцих фрагментів розповідей – спогадів рідних та старих мошнівських людей, у моєму блокноті, як з частинок мозаїки, склалася картина життя невинно страченої людини та розповіді про непросте життя його родичів. До речі, знайшлися деякі неточності, що записані у архівних довідках НКВС. Про все і розповість цей мій невеличкий нарис.

...Проживали Захарченки в Мошнах біля слобідського цвинтаря. У містечку родина Захарченків мала прозвище Кишеня. Звідки і коли з'явилося таке прозвище, ніхто й не знає, але такі прозвища у той час мали чи не усі мешканці, то була стара традиція колишнього сотенного козацького містечка Мошни, де лише містечковий писар іноді знав справжнє прізвище людини, бо усі у своєму побуті послуговувалися прозвищами. Не був винятком і Федот Захарченко. Як усі мешканці Мошен, вірніше переважна частина їх жителів, він також обслуговував князівський парк, який на той час уже належав онуці М.С.Воронцова – Катерині Андріївні Балашовій. Так сталося, що йому якимось чином вдалося умовити керуючого мошногородищенським маєтком взяти його сина на науку до агрошколи, що була у м. Городище. У той час за кошти Балашових були збудовані та фінансувалися спеціальні навчальні заклади: Еллінська (чи Еленська) школа для дівчаток, ремісниче училище для хлопчиків у Мошнах та вже згадана агрошкола в Городищі. Вчилися у них не тільки діти заможних людей. Там здобували фах обдаровані діти. Таким і був Вікентій Федотович Захарченко, який за співбесідою став учнем на той час солідної школи, закінчив

її, отримавши фах лісничого. Працював за цією професією в угіддях Балашових аж до мобілізації на фронти першої світової війни.

Побувавши в полоні, з простреленою легенею, на початку 1918 року повернувся Вікентій додому. Підлікувавшись, став до роботи за фахом та одружився з Ткаліч Тетяною Федорівною, 1897 р. н. Молода сім'я проживала в приміщенні лісництва – хатці, що знаходилась у лісі, на західному кордоні колишнього парку в урочищі Біле. У цьому місці був ще один в'їзд до парку на новій городищенській дорозі, що пролягала вершинами гір. Ота колишня нова брама своєю архітектурою чимось нагадувала літеру А. Там, у лісі 25.12.1919 року і народилася їхня перша дочка Анастасія. Революційні події мало вплинули на професію Вікентія Захарченка. Експансія генерала Денікіна та кайзерівська окупація не змогли змінити професію лісничого. Доглядати за лісом треба було завжди, при різних владах, а фахівців цього діла було не так уже й багато. Тому, вже й при новій більшовицькій владі, Вікентій Захарченко залишився на своїй посаді. Найтрагічнішою подією того часу стала пожежа, яку влаштували так звані «революційні сили» Г. Н. Рябоконя, спаливши князівський палац та частину парку. Протистояти великій озброєній силі нечисленний загін лісничого не міг... Усі його сили були кинуті на гасіння пожежі. Та марно, пограбований палац вигорів усередині, зате ліс навколо тоді уцілів. Та ж сама банда трохи пізніше пограбувала монастир, убивши його настоятеля. Усі ці неподобства творилися на очах охоронців лісу. Доводилося працювати в умовах протистояння різних угрупувань та банд із владою (а такі сили завжди ховалися у лісі), робити вигляд, що нічого не чув та нікого не бачив. Хоча характер у Вікентія Федотовича був далеко не ангельський. Є розповіді односельчан про те, що комунари, які створили свою комуну в колишньому Мошногірському Вознесенському монастирі, спалили у грубках дрова з розруйнованих церков та навіть хрести із старого монастирського цвинтаря, але вирубувати ліс навколо своєї комуни не насмілювалися. Боялися. Бо за державним майном пильно слідкував лісничий. Яких зусиль це коштувало тодішнім лісникам, можна лише здогадуватися, адже без зброї тоді в ліс не ходили. Не таким вже й безпечним було проживання родини лісничого у лісі. Бо дуже віддалено від села і проживала велика родина, що вже мала четверо дітей – за первістком Настею народилися ще дві дочки: Тетяна (8.10.1922 р. н.) та Софія (25.12.1923 р. н.), а найменшим був єдиний син Вікентій (25.06.1925 р. н.).

Та доля була прихильною до них, хоча частенько в їхній оселі з'являлися або ті, хто від когось утікав, або ті, хто когось наздоганяв. Але на лісничому кордоні завжди був нейтралітет. Вода, якісь харчі та мовчання. Чи не тому їх ніхто й не чіпав, що кожен таким станом користувався сам. У влади були підозри щодо деякої нелояльності лісничого, але не було ніяких доказів, а роботу свою він виконував добре. Та все ж довелося родині перебиратися у новозбудовану господарем оселю у мальовничому куточку Мошен, що звалося Підлісся. Воно здавна розташоване у підніжжі Мошногорів, що увійшли в історію як величезний за площею парк князя М.С.Воронова. Від підніжжя гори Бесідка до самих воріт у парк та далі, майже на кілометр понад лісом, колись було збудовано огорожу із цегли, тоді ж звели на вході арку, що була схожа на ворота Зимового палацу в Петербурзі. Тут було приміщення для сторожа та лакея, котрі чергували на воротах, та велика криниця. В народі називали те місце Брамою, стояла вона на старому етапному Городищенському шляху, який проходив повз уже згадану гору Бесідка за півкілометра від монастирської дороги на захід. Навпроти в'їзду в Браму по іншу сторону дороги були хатки, де жили люди. Тут давно із дозволу господаря поселилися люди, що обслуговували та охороняли парк. Від самого будинку керуючого, аж за Браму, колись виникла вулиця, яку звали Підлісся (до речі, частина її існує і тепер). Біля підніжжя гори Бесідка, дещо ближче до Брами, були два озерця із Підгорянським містком, звідки починалася добре обладнана дорога до Мошен. Хата Вікентія Захарченка стояла за якихось декілька десятків кроків від згаданої Брами, трохи навскоси від неї. За нею до закінчення вулиці було ще кілька осель, які з'явилися вже після новобудови Захарченків.

На той час розгул банд досяг свого апогею, були випадки загибелі цілих родин, що проживали у відокремленому від села житлові. Захарченко про все те знав, тож вирішила родина більше не випробовувати долю, та й прийшов час збиратися дітям до школи. З нового місця проживання до неї було ходити значно зручніше, хоча теж далекувато...

Родинне фото Вікентія Федотовича Захарченка

На знайденому у родинному архіві онуки Катерини Устименко фото, зліва направо зафіксована уся родина: Софійка, мама Тетяна, Вікентій молодший та Вікентій старший, Настя та Тетяна.

Велика та дружна сім'я пережила без втрат страшні роки голодомору 1932-1933 років, тоді у них продзагони теж були вилучили усі зернові припаси, та ліс прогодував усіх. Харчувалися жолудями, сушеними грибами та іншим лісовим харчем. Ще й родичам допомагали. Отак виживали і ростили дітей, у 1937 році до інституту на педагогічне відділення вступила Анастасія. Ніщо не віщувало біди, хоча частенько повертався Вікентій Федотович додому сумний та заклопотаний, бо час був дуже неспокійний. Тоді родина вже обжилася у новій хаті, що стояла майже навпроти Брами, мати Тетяна трудилася у колгоспі «Комінтерн», що був розташований на Лютарівці, зовсім недалеко від їхньої оселі. У колишньому панському дворі під лісом, де проживав колись керуючий, заодно розміщувалося і лісництво, в якому працював Вікентій. Отже, подружжю було зручно добиратися до роботи.

Біда постукала у двері хати Захарченків зненацька, серед білого дня 11 квітня 1938 року.

Збивши хмару куряви, біля двору розвернувся та зупинився грузовик з людьми на кузові. Один з міліціонерів залишився на машині, а інший з тодішнім головою сільради Григорієм Савченком зайшли у двір. Вікентій Федотович саме запрягав біля стайні коня, щоб звично їхати на об'їзд лісу. Там його і заарештували. Навіть не дозволили взяти з собою якісь речі та харчі. Дружина ще довго бігла за грузовиком, на якому сиділо біля десятка людей разом з Охороною.

– Не турбуйся, це якась помилка, я повернуся! – Такими були останні слова її чоловіка.

У той злощасний день заарештованих, що були зібрані у центрі села біля сільради, везли до Черкас. Вікентій Захарченко був заарештований по дорозі, адже дорога та проходила тоді через вулицю

Медянку на вільшанський міст, а далі старою князівською дорогою тяглася до лісу. Від повороту до Черкас хата Захарченків була недалеко...

На другий день по обіді дружина Тетяна вже була в Черкасах, прийшла пішки, але її чоловіка в слідчому ізоляторі вже не було. Ніхто нічого їй не сказав. Навіть не вислухав. Настали важкі дні чекання невідомого. Дружина уникала навіть думки про найгірше, проганяла її від себе, але десь у глибині душі, як муха у павутинні, бриніла тривога. Чула від людей і про того, і про того...

Ходила на роботу в колгосп та чекала повернення чоловіка аж до середини травня. Страшна звістка застала її у полі, коли вони усією ланкою збирали на полі шкідників буряків – довгоносиків. Її відвів у сторону ветфельдшер Панас Устименко і повідомив про те, що Вікентія, схоже, вже немає. Учора він був у кабінеті голови колгоспу і ненароком почув, як уповноважений НКВС наказав тому: «Тщательно следить за семьей врага народа Захарченка». Це означало лише одне... Устименко порушив секрет лише тому, що був добре знайомий із Захарченками. А ще попрохав Тетяну мовчати і їй, і родині, адже «за язик» можуть «загриміти» аж до білих ведмедів. Бо вони ж відтепер – родина ворога народу, а закони тоді були жорстокими...

Старожили, підлісяни, розповідали, як Тетяну, що втратила свідомість, відвезли тоді підводою додому... Так і прожила родина мовчки, дружина Тетяна одна піднімала дітей, переживши ще не один удар жорстокої долі.

Та у всій цій історії є деякі невідповідності. У архівному документі НКВС вказано, що Захарченко В. Ф., 1892 р. н., насправді ж він народився у 1891-му. Професія каменяр, але ж він був лісничим!

Що це? Або сам Вікентій чомусь дав такі неправдиві свідчення, або слідча машина НКВС не дуже вже й переймалася точністю даних, була би лише жертва. Бо іншого Вікентія Федотовича Захарченка у Мошнах ніколи не було. А те, що його доля вже була визначеною ще у Мошнах, ще до його арешту, вказує сам факт арешту, коли його виконавці знали, що речі йому були вже непотрібні... Хто знає, що було причиною арешту та знищення невинної людини: рознарядка зверху, чиясь «бумага» із доносом, чи ще щось інше, цього взнати вже ніколи не вдасться. Такі відомості після винесення вироку за наказом ізгори вилучалися із особових справ страчених та знищувалися. Також немає ніяких відомостей про те, де похований В. Ф. Захарченко. Та уважно вдивляючись і аналізуючи написане, можна зробити припущення, що свій останній прихисток знайшов чоловік у лісі в Биківні, що біля Києва.

Чому такі здогадки? Та тому, що на це вказує сам факт відсутності Захарченка в ізоляторі Черкас вже на другий день після арешту та назва трійки (КОУ НКВС – обласне управління), яка судила його, вказує на те, що те дійство відбулося у Києві. Для пояснення цього слід знати, що у той час село Дудницьке (так тоді звалися Мошни) входило до складу Київської області. Отже, Вікентію Захарченкові випала нелегка доля – пройти «знамениту» катівню НКВС, що колись розміщувалася у київському Жовтневому палаці. В'язні там надовго не затримувалися (за тиждень – судилище, менш ніж за місяць – вирок), а далі – орендований НКВС у держави для особливого призначення ліс у Биківні. Там лежить немало колишніх мошнівців, тому такі й здогадки. Та, на жаль, здогадки ними так і залишаються...

Не можна залишити не оприлюдненими знайдені та записані спогади односельців та нащадків родини про життя невинно репресованого та розстріляного тодішньою владою чоловіка (про що вказує рішення Черкаського обласного суду від 08.12.1956 р. про його реабілітацію), як не можна не розповісти про подальшу долю його дітей. А вона в умовах того упередженого ставлення до сімей так званих ворогів народу була аж ніяк не солодкою. На щастя, виселення в регіони Сибіру та Крайньої Півночі Захарченки уникнули, але з усіх дітей лише Насті вдалося отримати вищу освіту. Іншим вступ до вузу вже був неможливим. Тетяна, закінчивши десятирічку, пішла працювати у сільСТ.

У Софії та Вікентія до війни була лише семикласна освіта...

3. Архімандрит Антоній

Про історію духовенства на Черкащині є багато записів в архівних матеріалах, та майже невідомою до цього часу залишалася історія про архімандрита Антонія, в миру Тимофія Максимовича Сусідка, який народився у Мошнах в 1870-му році та був вихованцем Мошногірського Вознесенського монастиря. Тому, мабуть, буде справедливим донести до уваги нащадків деякі зібрані із розповідей родичів та документальні відомості про цю людину.

Батьком Тимофія був колишній житель Мошен, працьовитий чоловік Максим Сусідко, котрий не був п'яницею, але дуже любив побалакати з людьми. Місцем таких зборів завжди був шинок, що стояв на перехресті нинішніх вул. А. Оніщенка та Ветеринарної (або колишньої Коновальної), в сторону колишньої волосної управи. Якось він засидівся у товаристві ветлікаря, що працював у ветлікарні, але за сумісництвом лікував і людей, та мисливця, також жителя Мошен. Завелась під чарку мова, хто ж найгуманніший за фахом?

Лікар вже чекав бальзаму на душу та почув зовсім неприємні речі.

– Мисливець, – казав чоловік, – спочатку уб'є животину, а потім дере з неї шкуру, а лікар навпаки: спочатку здере шкуру, а потім може і вбити! То хто ж гуманніший?

Дуже не сподобались ті слова гонористому коновалу, тож непомітно підсипав він Максимові якоїсь отрути в чарку, після якої той невдовзі і помер...

Так і було б все це невідомим, та полюбляв той лікар – поляк ходити до полячки в гості.

Її обійстя було на Медянці в колишній польській Слободі, заснованій ще у п'ятисотих роках князем Олександром Вишневецьким біля свого замку в Мошнах. Саме туди і учащав той коновал на гостини (нині це обійстя, де живуть Максименки).

Так було і того разу, але тоді в обійсті полячки була вдова померлого, що била коноплі у дворі панянки, заробляючи цим собі на прожиття. Побачивши її у вікно, коновал (саме таким у той час був запис у дипломі ветлікаря) вихвалявся перед своєю коханкою, що то він зробив бідолашну вдовою і за що. Ту розмову випадково почула домашня прислуга, тож усе і випливло на люди. Та залишився непокараним коновал-душогуб, бо в бідної родини не було ні грошей, ані можливості якось його покарати, а сиротами залишилося шестеро дітей...

Отак у 1874-му році трагічно загинув батько сімейства Сусідків – Максим. Вдова Мелашка була в розпачі, бо прогодувати одній велику сім'ю не було ніякої змоги, та ще чотирирічний Тимофійко, за яким потрібен догляд, а цього робити у родині було нікому. Старші діти пішли в найми, а мати з ранку до вечора теж була на роботах у людей. Тоді визріло єдине на той час рішення – повела вона хлопчину в монастир...

Настоятелем колишнього Мошногірського Вознесенського монастиря у той час був ігумен Антоній. Тож прийшла вона до нього з проханням, щоби приютили дитину, бо загине. Уважно вислухав настоятель матір і дозволив залишитися малому в обителі, доки все залагодиться. Отак із чотирирічного віку прилучився Тимофійко до монастирського життя: прислуговував у храмах та змалку співав у монастирському хорі.

В 1879-му році настоятелем монастиря був призначений ігумен Каліст, якому хлопчина дуже сподобався, тому прийняв він його як свого. Навчав грамоти, допускав до великої монастирської бібліотеки, що мала більше 300 томів книг та багато журналів релігійного спрямування, які виписувалися за кошт монастиря. Все це надбання періодично змінювалося завдяки обміну з іншими обителями. З того часу зробився Тимофій указним послушником монастиря. Коли хлопцеві виповнилося 16 років, приходила мати

Мелашка, щоб забрати сина додому, але настоятель умовив її не робити цього, бо інакше жити він вже не зможе...

Так і залишився Тимофій у монастирі до 1893-го року, коли із послушника був висвячений в монахи, прийнявши ім'я Антоній. Турботою ігумена Каліста він тоді був відряджений на навчання до міста Петербурга, де здобув вищу духовну освіту. Довелося побувати йому в Києві та в інших містах тодішньої Росії. Маючи приємний голос та відмінне знання усіх секретів хору, співав Антоній у різних хорових колективах, тому вже з Петербурга послали його на науку до Італії, в славнозвісний театр Ла-Скала, – «шліфувати голос» та вміння диригента. За цей час побував він також у капелі у м. Вестбадені, про що свідчить досить оригінальний скляний сувенір, який зберігся донині.

Пробув він за кордоном у православній місії 5 років, і повернувся на батьківщину фахівцем, якому довірили керувати хором знаменитої Свято-Троїцької Санкт-Петербурзької Олександро-Невської лаври. Про той час, що перебував Антоній за кордоном, нагадує невеличкий словничок італійської мови, віддрукований у 1912 році у типографії К. Ш. Круглянського у Києві, який колись був власністю Антонія. Він зберігся донині у хаті сестри Софії. Як видно, вже й після повернення із-за кордону Антоній продовжує вивчати іноземні мови. Про цей період з біографії Антонія нагадує старе Євангеліє, віддруковане у синодальній типографії в 1902 році у Москві. Воно було подароване Антонію невідомою Вірою Райко у 1913-му році. Є там ще запис добрих побажань, написаних рукою якогось К. Р. (можливо теж Райко), але цінне те, що із запису стає відомим, що Антоній тоді ще був ієромонахом.

Приїжджав Антоній у відпустку в Мошни один раз в три роки, матеріально допомагав сестрі Софії та братові Петрові. Мати його Мелашка на той час вже померла. Із 1916-го року Антоній стає намісником Олександро-Невської лаври та архімандритом.

За його кошт в Мошнах були збудовані дві хати, де жила сестра, та одну на двох із своїм братом Петром на Медянці. Ті хати, збудовані в 1912-му році, існують і понині: в одній проживає близька родичка архімандрита Антонія – Гальченко Софія, яка і розповіла багато про нього, та надала його фотокартки, а в іншій проживає невістка сестри Софії. За розповідями С. Гальченко, в будинку на Медянці (нині вул. А. Оніщенка) у відпустку архімандрит проводив обряди хрещення дітей та приймав своїх гостей – високих релігійних сановників із Києва та інших міст України. А ще розповідають родичі про те, що архімандрит, не маючи власної сім'ї, майже всі свої статки витрачав на родину – допоміг збудувати рідні у Мошнах аж чотири хати. Три із них збереглися дотепер.

В 1917-му році, коли в Петрограді відбулася революція, архімандрит Антоній був зовсім відсторонений від справ та залишився у досить непевному стані, про що написав листа додому, тому сестра Софія поїхала туди, щоби забрати його хворого до себе. Шлях додому виявився нелегким. По дорозі, ще в Петрограді, їх двічі затримували революційні матроси та патруль з погрозами розстріляти... Тому архімандрит був у безвиході та попросив аудієнції до В. І. Леніна. Але той його не прийняв, передавши справу Ф. Е. Дзержинському. Розуміючи, що звідти його дорога могла пролягти у табори на Соловки, попрощався Антоній із сестрою та й пішов на прийом у високий кабінет. Але все пройшло на диво добре. Одержав він тоді довідку, своєрідну «охоронну грамоту», з підписом самого Дзержинського (такі документи у той час скоріше були великим винятком).

Пізніше розповідав сам Антоній, що в той час йому допомогло знання іноземних мов, яких він досконало знав аж шість. Розмова із Ф. Е. Дзержинським була довгою, і тривала вона на його рідній, на польській мові. Мабуть, це і зіграло в його житті вирішальну роль...

Добралися до Мошен без проблем, сестра Софія залишила Антонія біля себе, в будинку в Крячиному, відокремивши йому частину оселі, де прожив він до останнього свого дня. В обох церквах Мошен: Спаській та Успенській, в той час були настоятелі, тому пішов він служити в сусіднє село Тубільці за 6 км, де на той час помер настоятель, та виїжджав на служби до села Конончі (біля 20 км). Високий сан не став йому на заваді.

Коли проходила кінна армія Будьонного, то селяни з навколишніх сіл вчинили їй немалий збройний опір, за що командарм наказав спалити їх оселі. Тоді згоріли Софіївка, Березняки та частина Тубілець. Така доля чекала і на дерев'яний храм, та показана Антонієм охоронна грамота із підписом самого Ф. Е. Дзержинського подіяла магічно – кінармійці, умившись біля церкви, невдовзі залишили село...

Та не все було таким добрим у житті священика, бо доводилося йому кожен день витримувати насмішки та відверті погрози атеїстів та працівників НКВС, у відомство яких були у той час передані діла релігії. Тисячі священиків були тоді знищені та репресовані. Сказане необережно слово ставало прямою перепусткою у виправні табори на Соловки та в інші далекі місця. Останній ігумен Мошногірського Вознесенського монастиря Досіфей (Дмитро Павлович Старов 1877-1964 рр.) тоді був «удостоєний» десяти років перебування в тих таборах. Мошнівський батюшка Мирон Коцар уночі утік із села, залишивши все своє помешкання напризволяще, можна ще довго вести перелік вигнаних із своїх осель та заарештованих владою священиків. Тому і Антоній не був винятком – кожного дня чекав свого арешту...

У колективізацію сестра Софія мусила вступати до колгоспу. «Індусів», тобто тих, хто не хотів вступати в колгосп, традиційно висилали до Сибіру. Тоді б виселили і їх разом із братом, тож іншого виходу не було... Ще по поверненні з Петрограда додому, Антоній купив собі конячину із возом. Нею він їздив у село Тубільці та в далеку Конончу на відправи. Та разом із добром сестри до новоствореного колгоспу потягли і конячину Антонія з упряжжю та возом.

Активісти на чолі із Х. Коваленко (Чмількою) реготали тоді та знущалися зі священика. Казали, що досить їздити на плечах у бідноти, настав час і пішки походити. Те, що довелося пережити у ті часи родині архімандрита та йому самому, не входить у рамки здорового глузду.

Ніби хизуючись один перед одним, активісти-атеїсти робили життя людей нестерпним. Архімандрит змирився із такою долею, бо жалітися на відверте пограбування, цькування та погрози було нікому і нікуди...

Добирався до віддалених церков, чим міг, іноді доводилося йти пішки в сусідні Тубільці. Та це тривало недовго, бо рішенням Президії Мошенського РВК(протокол № 19, від 13.10.1929 р.) церкву в Тубільцях закрили, тому ще залишався прихід лише у с. Конончі. Свою останню пасхальну відправу відслужив архімандрит Антоній в згаданому селі Конончі у 1930-му році. Весна того року була ранньою та теплою. Відслуживши службу, полежав архімандрит на траві, застудив нирки, та тяжко захворів. А вже 23 червня 1930-го року, в понеділок об 11 годині він помер...

Похований архімандрит Антоній на сільському цвинтарі в Мошнах у самому його центрі, де колись стояла цвинтарна церковка (її спалили атеїсти ще в 1919-му році). Поруч знайшла вічний спокій у голодному 1947-му році його рідна сестра Софія. Стоять там на могилі хрести, як у всіх. Символічно те, що зовсім недалеко від тих могилок нині встановили хреста жертвам голодомору тридцятих... Нині вже покійний настоятель Спасо-Преображенської церкви А. Г. Сидоренко знав те місце, кожного року проводив там відправу у поминальні дні.

Завдяки небайдужій позиції односельчан, моїм публікаціям у ЗМІ та книзі «Мошни. Шлях через віки», доля архімандрита Антонія потроху стала відомою широкому загалові. Зацікавилась нею і влада і Церква. Та все ж, якихось робіт по благоустрою могили архімандрита не було. І ось, до великодніх поминок 2009 року на цвинтарі було встановлено великий пам'ятник мошнівському архімандритові. Гранітний канонічний хрест. На ньому надпис:

Архімандрит Антоній
В миру Сусідко Тимофій Максимович
(1870–1930 рр.)

Архімандрит Антоній у зрілості

Віталій Масненко

НА КОНУ – ЧЕСТЬ

Початок комуністичного терору проти української інтелігенції (справа «Городищенської філії СВУ»)

Один з тих, хто проходив по справі «Городищенської філії СВУ» – **СОЧАВСЬКИЙ Григорій Денисович**. Народився 19.11.1884 р. у с. Студенець Канівського повіту. Колишній урядовець Черкаського повіту за Тимчасового уряду, Центральної Ради, Директорії, колишній український есер, кооператор. У січні 1923 р. за ст. 58-1 засуджений до вищої міри покарання – розстрілу з конфіскацією всього майна, розстріл замінено на десять років позбавлення волі з обмеженням прав на п'ять років. Звільнений достроково ціною згоди на співробітництво з радянськими каральними органами. Помер 13.01.1971 р. у м. Черкаси.

Тема комуністичних репресій, напевне, завжди буде надзвичайно болючою. Вивчаючи документальні матеріали з цієї проблеми, дуже важко лишатися безстороннім дослідником, оскільки з одного боку – відчуваєш гнів і огиду до тих, хто наділений деспотичною владою чинив розправу, а з іншого – біль за понівечені долі та сплюндроване життя найкращих представників українського народу. Зрештою за персоніфікацією окремої справи криється трагедія всієї України, яку в такий спосіб намагалися позбавити права на власну державність і знову перетворити на периферію імперії. Отже, звернення до теми червоного терору має не лише наукове значення, опрацювання цієї проблематики необхідне для відновлення історичної справедливості, без якої неможливо сформувати сучасну українську націю та громадянське суспільство, розбудувати незалежну українську державу.

Після поразки визвольних змагань 1917-1921 рр. на більшій частині українських земель був встановлений більшовицький режим. який поставив країну на межу економічної, соціальної та національної катастрофи. Зростав опір новому режимові у вигляді масового селянського повстанського руху. У таких умовах для збереження свого панування в Україні більшовики змушені були піти на тимчасові поступки приватній ініціативі й українству, перейшовши до непу та політики українізації. Все це принесло певну лібералізацію громадського життя, дещо пом'якшило політичний контроль за ним пануючої комуністичної партії. Але при цьому не можна забувати, що навіть у 1920-ті роки відбувалося формування тоталітарного режиму, який знайшов свою завершену форму в сталінізмові. Незмінним атрибутом такої системи були масові репресії та фальсифіковані політичні судові процеси, як їх різновид. Характерно, що найчастіше об'єктом цих переслідувань ставала свідома частина української інтелігенції, яка за умов радянської дійсності потенційно могла складати опозицію існуючій владі. Велика кількість політичних процесів припадає на першу половину 20-х років.

Ось за таких умов у січні 1923 року в Черкасах відбулася перша виїзна сесія Київського губернського революційного трибуналу, на якій було розглянуто справу по звинуваченню 44 громадян в створенні підпільної організації під назвою «Городищенська філія Союзу Визволення України». Розгляду вказаної справи вже присвячено кілька праць сучасних українських істориків: автора цього нарису та інших дослідників.

Перше, що впадає у вічі при прочитанні вироку, це велика кількість лайливих політичних ярликів на адресу засуджених і повна відсутність доказів інкримінованих їм злочинних дій. З усього видно, що

«пролетарське правосуддя» не потребувало дотримання загальноприйнятих норм ведення дізнання й судочинства. Як вже зазначалося, цей процес проводив несудовий орган, – так званий революційний трибунал, що був сформований за принципом класичної «трійки». У нашому випадку «революційну» розправу чинили голова трибуналу Варгін, члени – Степанченко і Будікова при секретареві Майковськім. У своїх рішеннях вони послідовно користувалися не законами, а «класовим чуттям» та гіпертрофованою ненавистю до всього українського.

Вражає гранична умовність тексту вироку. Здається навіть, що судилище відбувається не над конкретними людьми (вони були лише заздалегідь підготовленими жертвами), а над певними суспільно-політичними явищами та символами. Заповзяті «судді» громили «буржуазний націоналізм» і класово ворожі елементи. В цьому сенсі доволі виглядає символічною і сама назва буцім-то «підпільної контрреволюційної» організації – «Городищенська філія Союзу Визволення України». Чи не звідси, за аналогією, фальсифікаторами з НКВД було взято взірець для більш грандіозного процесу СВУ (Спілки Визволення України), що відбувся 7 років потому?

Дозволю собі навести незначний витяг з тексту вироку, зберігаючи при перекладі з російської стиль оригіналу. "Рештки відкинутої міщанської інтелігенції, зараженої вузьконаціоналістичними ідеями створення шовіністичної держави, всупереч побажанням робітничо-селянського пролетаріату України, жменька викинутих жовтневою революцією з колії студентів і дітей заможного селянства.., на п'ятому році Революційного пролетарського будівництва не можуть зрозуміти тих соціальних і національних проблем, котрі з'ясував і втілює в життя бідняк-селянин, теоретично до цього не підготовлений. «Ця купка позбавлених розуму представників старого чиновництва і міщанства йде на авантюри, націоналістичні вибрики й обман з єдиною кінцевою метою влаштувати своє свинячо-зажерливе благополуччя й рабське ідолопоклонство перед купкою паразитів капіталістів і поміщиків». Наведена лише незначна частина тих перлів, якими густо-рясно заквітчаний цей офіційний документ більшовицького «правосуддя».

Трагедійність ситуації у нашому випадку посилювалась тим, що всю свою класову ненависть до «націоналістичної» інтелігенції можновладці все ж переносять на конкретних людей: студентів Городищенського агротехнікуму, який на їхню думку повністю перебував в руках «чванливих міщан» та «паразитів церковних автокефальних діячів». Початок «контрреволюційних» дій трибунал віднайшов у спробі групи студентів на чолі з Олександром Махинею видавати журнал «Рілля», що мав наукове та виховне спрямування. Не зважаючи на те, що це видання навіть не побачило світ, запопадливі охоронці пролетарської диктатури з'ясували, що студенти готували його, маючи на меті боротьбу із радянською владою. Абсурдність такого звинувачення очевидна. Ясно, що воно було потрібне для констатації хоча б якоїсь спільної діяльності. Якщо разом збирались для видання журналу, відповідно й була організація.

Далі трибунал наводить (а фактично фальсифікує) низку фактів, що на думку його членів мали підтверджувати наявність злочинних дій контрреволюційного змовницького характеру. Так, до Павла Барабаша, конторника з Городища восени 1921 року приїздили брат Михайло та невідома жінка на ім'я Ірина. За версією обвинувачення вони були представниками штабу городищенського отамана Вовгура. Останній, правда, загинув ще влітку 1921 р., але для членів трибуналу цей факт, очевидно, не мав жодного значення. Павло «як український націоналіст» з радістю прийняв їх пропозицію створити підпільну організацію. Він же й очолив її та почав вербувати людей. Перша нарада «змовників» відбулася в листопаді 1921 року. З Херсона, на той час, приїхав Никифор Петруха – студент агрономічного технікуму. Він начебто привіз директиву штабу Орла, накази по армії УНР та листівки. Повернувся із-за кордону й селянин Тимофій Гаркуша, який доставив директиви генералів Тютюнника та Піскуновського. Виходило, що однією організацією керували відразу з трьох центрів антирадянського повстанського руху. Тут автори процесу явно діяли за принципом – краще пересолити, ніж недосолити, вважаючи, що чим значніші сили будуть стояти за спинами т.зв. контрреволюціонерів, тим більш вагомі злочини їм можна приписати. Але жодного підтвердження, яке б засвідчило наявність таких конспіративних зв'язків, у справі не наводиться.

Подальше звинувачення також будувалося на голослівних повідомленнях про зустрічі «змовників». Так, студенти Махиня й Петруха відправляються до Черкас, де налагоджують зв'язки з відомим громадським діячем часів української революції Г. Д. Сочавським, якого знайомлять з діяльністю своєї організації. Останній погоджується стати її членом, залучає туди Д.А.Майбороду (початкуючого на той час поета -- Май-Дніпровича) і Шубу. Він же обіцяє знайти співчуваючих у Смілі. Сочавський також буцімто пожертвував на потреби підпільної роботи 100.000 карбованців. Подібним чином був встановлений зв'язок із селами Валявою та Хлистунівкою. У вироку визнається, що будь-якої підривної діяльності "підпільна організація" не проводила. Але на рахунок її валявської філії був зарахований збройний напад на власне село, в результаті якого загинуло 4 чоловіка. Тут знову таки не наводиться документів чи результатів розслідування, які б підтверджували, що вказані дії вчинила саме ця група людей.

Проте все це дало підстави органам ДПУ в червні 1922 року заарештувати 44 особи і віддати їх під трибунал, котрий у своєму вироку визнавав доведеним існування "петлюрівської контрреволюційної організації", яка мала на меті повалення радянської влади й встановлення влади буржуазії.

В результаті сімнадцять осіб за ст. 58-1 було засуджено до вищої міри покарання – розстрілу з конфіскацією всього майна. Це студенти Городищенського агротехнічного технікуму: О. С. Махиня, П. А. Петруха (обом по 23 роки), Н. Ф. Петруха (22 роки); Д. Д. Дядюра (21 рік); С. Я. Горадько, М. П. Посунько (обом по 20 років); О. Д. Осауленко - 20 років, учень профшколи того ж технікуму, П. І. Барабаш – 27 років, конторник з Городища; О. Є. Воротило – 27 років, інструктор Всеобучу; М. Т. Гаркуша – 22 роки, конторник, колишній вояк армії УНР; його батько Т. М. Гаркуша – 65 років, селянин; І. Є. Косюра – 20 років, телеграфіст; М. Г. Назаренко – 25 років, колишній старшина армії УНР; І. С. Володько – 35 років, робітник зі с. Хлистунівка; Г. Д. Сочавський – 38 років, кооператор, співчуваючий партії українських есерів; М. Ф. Блажевський – 26 років, телеграфіст, колишній боротьбист; К. Ю. Ус – 30 років, селянин, колишній член КП(б)У.

П'ять осіб згідно зі ст.68 КК УСРР були позбавлені волі на один рік. Двоє по тій же статті – на три роки. Згідно зі ст. 58 восьмеро отримали 5 років позбавлення волі з обмеженням прав на 3 роки. Шість осіб, у тому числі й Д. Майборода – 8 років ув'язнення (ст. 58-1) з обмеженням прав на 5 років. З них двоє неповнолітніх: В. Є. Труш (17 років) з Городища і його одноліток П. С. Лисенко із с. Валява. Четверо було виправдано й з-під варти звільнено.

Після такого жахливого вироку, демонструючи свою «гуманність», трибунал дарував частині засуджених амністію. П'ятеро осіб було звільнено від відбуття покарання, двом скоротили термін ув'язнення вдвічі. Крім того, Барабашу, Усу, Воротилу, Т.М. Гаркуші, Осауленку, Володьку, Сочавському, «як особам, що покаялися в своїх злочинах», було замінено розстріл на десять років позбавлення волі з обмеженням прав на п'ять років. До інших десяти, засуджених до страти, «як особам, що свідомо стали на боротьбу з робітниками та селянами», вирішено було амністію не застосовувати. Навіть операцію «помилування», було проведено трибуналом у досить блюзнірський спосіб. Думається, що подаровані 10 років життя у в'язниці мало порадували б 65-ти річного Тимофія Гаркушу після розстрілу його сина Миколи. А чого варті висновки слідства, що Павло Барабаш начебто очолював організацію, коли йому теж було відведено 10 років за ґратами, а рядові члени «підпілля» прирікалися на смерть.

Після винесення трибуналом вироків обвинуваченим, розпочався їхній перегляд у бік пом'якшення. Через місяць Президія ВУЦВК замінила вищу міру покарання на 10 років виправно-трудових таборів. Але психологічного результату мабуть таки досягли – місяць очікування у камері смертників міг зламати, і зламав таки багатьох. У січні 1924 року цей термін було скорочено до 5 років. Пізніше деякі засуджені, зокрема Сочавський, були звільнені достроково. Однак це звільнення обійшлося останньому великою ціною – він погодився співробітничати з радянськими каральними органами.

Але репресивні органи не залишили фігурантів «городищенської справи» поза полем своєї «уваги». У кінці 20-х на початку 30-х років майже всі вони знову були ув'язнені, і багато з них так і закінчили своє життя у ГУЛАЗі.

Цікаво, що перебуваючи за ґратами, учасники цього процесу намагалися не втрачати зв'язків з громадським життям. Так, Олександр Махиня листувався з С. О. Єфремовим, просив надіслати книжки або реферат для Шевченкових роковин. Бажання молодого інтелігента, який був позбавлений волі, поспілкуватися з відомим науковцем та громадським діячем можна цілком зрозуміти. Але він сам, напевне, не розумів того, що наражає свого адресата на додаткову небезпеку. Тим більше, що до Єфремова владні органи і так ставилися досить підозріло. Останній занотував у своєму щоденнику з приводу цих листів: «Що воно за Махиня – не знаю. На конверті позначено: «Політично-ув'язн[ений] на 5 років з сувор[ою] ізол[яцією]. Лист цікавий настроєм: дякує за мої праці. На теперішні часи «аспанфуту» це дикий анахронізм. Послав йому «Карпенка-Карого». Через 5 років буде заарештовано і самого Єфремова у також сфальсифікованій справі СВУ, тепер уже всеукраїнського масштабу.

Ось так виглядав лише один з епізодів репресивної політики більшовицької влади, що проводилася навіть в період відносно ліберальних 1920-х років. Але вже в ньому маємо нагоду відчути нелюдяну природу репресивної машини тоталітаризму соціалістичного зразку. На такому фоні цілком поблюзнірському виглядають заяви сучасних ідейних послідовників комуністичної ідеології та практики щодо дотримання законності й демократичних норм життя.

Література:

1. Масненко В. Трибунал 1923 року в Черкасах // «Черкаський край». – 1992. – 15 квітня.
2. Масненко В. Справа «Городищенської філії Союзу визволення України». З історії червоного терору // «Нова доба» (Історичні сторінки). – 2000. – 1 серпня.
3. Масненко В. Справа «Городищенської філії Союзу визволення України» // Невідома Черкащина. Альманах – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2002. – С.73-76.
4. Щерба Т. О. До питання про боротьбу з опозиційним рухом на Черкащині (Архівно-слідча справа «підпільної петлюрівської організації – Городищенської філії Союзу визволення України». 1921-1923 pp.) // Черкащина в новітній історії української нації та держави / Збірник наукових праць – Київ, 1999 – С.141-148.
5. Державний архів Черкаської області, ф., Р-5625, оп. 1, спр. 6159, арк. 50.
6. Єфремов С. Щоденники. 1923-1929. – К.: ЗАТ Газета «РАДА», 1997. – С. 113.

Тетяна Григоренко

«ГОЛОВОКРУЖЕНИЕ ОТ УСПЕХОВ» В ГАЗЕТІ І ЖИТТІ

1. З вилами проти панцерника

ОХРІМЕНКО Данило Якович, 23 роки, с. Перервинці Драбівського району. Українець, б/п, із сім'ї бідняків, студент Мелітопольського с/г інституту.

ТАЛАН Пилип Степанович, 37 років, с. Перервинці Драбівського району. Українець, б/п, малописьменний, із глитаїв, хлібороб.

ЖИЛА Тимофій Васильович, 47 років, с. Митлашівка Драбівського району. Українець, б/п, малописьменний, із середняків, хлібороб.

РОЗСОХА Іван Павлович, 40 років, с. Митлашівка Драбівського району. Українець, б/п, малописьменний, із середняків, хлібороб.

Всього близько 200 чоловік. Заарештовані 6 квітня 1930 р. 17.05.1930 р. ОН при колегії ДПУ УРСР вирішила 20 чоловік – розстріляти, решту відправити на каторгу від трьох до десяти літ. Реабілітовані 23.10.1989 року прокурором Черкаської області.

На початку 1930-х років українське селянство опинилося на порозі нової громадянської війни. Ця війна називалася колективізацією і супроводжувалася небаченим терором і репресіями сталінської держави по відношенню до селян. Напруженість у селах зростала паралельно з темпами колективізації. У лютому 1930 року частка колективізованої землі була найбільшою за весь період кампанії, ніж тієї, що залишилася у одноосібників. У колгоспи пішов середняк. Але тиск держави на селян був настільки сильним, що це не могло залишитися без наслідків. Політична напруженість у лютому 1930 року набула загрозливого характеру. Опір селян примусовій колективізації був жорстоким і різноманітним за формами. Основними причинами опору селян були – форсована колективізація, погоня за збільшеними процентами, неправильне розкуркулення, усуспільнення домашньої худоби, утиски та вилучення посівного зерна і продуктів, обшуки, штрафи та конфіскації.

Однією із розповсюджених форм активного опору селян були терористичні акти, які фіксувалися органами ДПУ: підпали майна, побиття, поранення, спроби убивства і убивства, здійснювані проти представників радянської влади та сільських активістів і комуністів. Найпоширеніші виступи – зрив зборів з питань колективізації, розбір усуспільненого майна і худоби, колективний вихід із колгоспів, жіночі бунти, забій власної худоби, розпродаж майна. З кінця січня-лютого 1930 року характер селянських виступів почав змінюватися. Вони стали більш тривалими і організованими і частіше набували рис відкритого опору владі. Ситуацію на селі значно загострила операція по масовому виселенню куркульських сімей, що почалася 19 лютого 1930 року. Цьому передувало розкуркулення, головну роль у якому повинні були зіграти органи ДПУ. З 21 січня 1930 року чекісти України, дотримуючись директив голови ОДПУ Г. Ягоди від 18 січня 1930 року, розпочали проводити «ліквідацію наявних у агентурній розробці контрреволюційних організацій і груп», а також «вилучення контрреволюційного активу, що готувалися до повстання».

Особливо небезпечним для влади було те, що в ході селянських виступів проявилися елементи організованості і згуртованості селян – спільні виступи деяких сіл, створення озброєних загонів, висування селянських керівників, а в майбутньому – заміна радянської влади на селянську в особі сільського старости. Подібні елементи організованості набули рис справжньої селянської війни. Селяни розганяли сільради, озброювалися вилами, сокирами, ножами, інколи рушницями й обрізами, рили навколо сіл окопи, виставляли пікети на дорогах.

У лютому 1930 року масові селянські виступи охопили Шепетівський, Бердичівський, Тульчинський, Могилів-Подільський, Вінницький, Харківський, Криворізький, Мелітопольський округи. Селяни виступали з гаслами: «Нам не треба Радянська влада, яка грабує селян!», «Змінити сільради старостами!» Досить тривожним для влади стало й те, що на Правобережжі були висунуті гасла самостійності України: «Геть Радянську владу! Хай живе самостійна Україна!» Всього по Україні з 1.11.1929 р. по 1.04.1930 р. відбулося 1108 терористичних актів. Американський вчений Р. Конквест вважав, що протягом 1930 року було зафіксовано близько 40 тис. масових селянських виступів. Загалом під час піку (березень 1930 року) селянських виступів проти політики колективізації та розкуркулення взяло участь майже 900 тис. чоловік.

Один з таких селянських виступів відбувся на Черкащині і ввійшов у історію під назвою «Драбівське повстання». Матеріали по справі цього повстання зберігаються у Державному архіві Черкаської області.

Розкрита органами ОДПУ група діяла на території Прилуцького, Шевченківського, Лубенського та Кременчуцького округів. За оцінкою ОДПУ це була потужна контрреволюційна організація, яка займалася підготовкою озброєного повстання проти існуючого державного ладу з метою його повалення і проголошення «Української незалежної народної республіки».

Початок активності цієї організації збігся з початком рішучого наступу державної партії на капіталістичні елементи села і ліквідацію куркульства як класу, тобто осінь 1929 року.

За матеріалами слідства керівництво організацією здійснював «контрреволюційний центр», що знаходився у Києві, через своїх емісарів, які мали організувати районні та підрайонні повстанські комітети. На території Прилуцького та Лубенського округів такі комітети організували колишні «боротьбисти» Безверхий, Соломко, Семеняга, Михейко та Москаленко. Вони створили районні повстанські комітети, а в с. Перервинці, Білоусівка та Свічківка – підрайонні повстанські організації.

З Києва по Україні роз'їхалося більш ніж 200 «емісарів»-уповноважених, котрі повинні були підготувати селян до збройного повстання. Всі вони керувалися наступною інструкцією.

Інструкція для підготовки повстання.

1. Необхідно організувати в районах та селах військові чоти.
2. Організація цих чот покладається на районні та підрайонні повстанські комітети.
3. Комітетам дбати про політичне виховання чот в належному напрямку.
4. У зв'язку з труднощами доставки потрібної кількості зброї, необхідно вишукувати таку на місцях.

У кожному селі повинен бути організований повстанський комітет, який мав бути розбитий на куткові групи по 10-15 чоловік. Повстанкоми повинні займатися вербовкою людей та обліком зброї, що знаходиться на руках у селян, яку потрібно буде використати під час збройного повстання.

У справі «Гренадери» («Драбівське повстання») проходили учасники контрреволюційних груп с. Філіповичі, Круподеринці, Яблунове, Золотухи, Остапівка та Березняки. Контрреволюційні групи цих сіл були керовані підрайонними комітетами, які діяли в селах Перервинці, Свічківка та Білоусівка. Повстанські комітети проводили наради контрреволюційних груп, на яких розроблялися плани повстання та питання озброєння.

Одним з керівників Перервинського повстанкому (Охріменком Д. Я. студентом, розстріляним по справі Драбівського повстання) було розроблено програму організації, основними положеннями якої були:

1. Влада належить всьому трудовому народу, який повинен взяти участь у створенні «Української незалежної народної республіки».

2. Податок на землю не повинен бути більшим за 10 крб. з десятини.

3. Заводи і фабрики належать капіталістам і тільки у тому випадку державі, якщо капіталісти, інтервуючи Радянську Україну, не допоможуть в створенні УНР.

Утворені повстанкоми проводили наради контрреволюційних груп, на яких розроблялися плани повстання, обговорювалися питання озброєння. Повстання мало відбутися навесні 1930 року, але було перенесене на весну 1931 року.

Та одна з груп повсталих у селі Перервинці не була згодна на перенесення строку, вирішила виступити самостійно і встановила дату виступу – 6 квітня 1930 року.

Повстання почалося в запланований час. За вказівками підрайонного комітету виступили кілька сіл: Перервинці, Митлашівка та Драбів. Кількість повсталих досягла майже 200 осіб. Повсталі селяни були озброєні гвинтівками, обрізами та револьверами-«наганами». Мали вони й холодну зброю. Саме цей виступ отримав назву «Драбівське повстання».

Під час збройного виступу було вбито 7 сільських активістів-комнезамівців, крім цього здійснено напад на станцію Драбів, де було захоплено і перервано телеграфно-телефонний зв'язок, підпалено будинок Нарсуду та захоплено зброю, що там зберігалася. До повстання були готові й інші групи селян з сіл Филиповичі, Круподеринці та Білоусівка. В день повстання – 6 квітня 1930 року – група селян с. Филиповичі у кількості 11 чоловік зібралися в будинку керівника, у Круподеринцях. В ніч з 6 на 7 квітня група у кількості 13 осіб, озброєні обрізами і револьверами вирушили на збірний пункт. Була готова до виступу й Білоусівська група, що налічувала до 40 чоловік і була озброєна 21 одиницею нарізної вогнепальної зброї.

Зібравшись на збірних пунктах групи повстанців чекали додаткового розпорядження. Кінцевою метою повстання мало бути повалення радянської влади і встановлення у звільнених селах сільської влади.

Один з керівників «Драбівського повстання» у своїй доповіді проголосив, що першочерговим завданням повстання є повалення існуючої влади і встановлення іншої влади з числа повстанців,а також «…Разрушение комун, колхозов с таким рассчетом, чтобы использовать их конский состав и снаряжения для нужд восставших».

Та повстанню не судилося перемогти. В той же день силами Лубенського та Прилуцького ДПУ і 5-ої дивізії НКВС повстання було ліквідовано. В розслідуванні Драбівського повстання брали участь особливий відділ 5-ї дивізії та Полтавський оперативний сектор ДПУ УРСР. Справа отримала назву «Гренадёры». Під час слідства було заарештовано 89 активних учасників повстання. Всі вони були засуджені Судовою Трійкою при колегії ДПУ УРСР за статтями 54-2 та 54-11 КК УРСР за участь в контрреволюційній повстанській організації.

Розгром Драбівського повстання і арешт повстанських груп не припинили діяльність повстанців в інших селах. Керівництво пішло в підпілля і почало ретельніше готуватися до більш організованого збройного повстання, що мало відбутися у 1931 році.

Для подальшої організації на місцях по селах були розіслані представники повстанкомів з Лубен та Прилук. Але в селі Перервинцях без усякого наказу групою повсталих селян був зроблений напад на активістів села.

В матеріалах «Драбівського повстання» розповідається про існування в селі Остапівка Драбівського району озброєного загону з 20-ти осіб. Цей загін часом займався грабежем, розбоєм, щоб здобути кошти для організації з метою купівлі зброї. Він здійснив 20 озброєних грабунків і був пізніше ліквідований разом з іншими контрреволюційними групами. При арешті та обшуку в с. Остапівка органами ДПУ у селян було вилучено 19 бомб, 2 гвинтівки, 2 обрізи, 2 «нагани» та холодна зброя – «клинки».

Ті повсталі селяни, котрим вдалося уникнути арешту і зникнути, пізніше об'єднались вже в Пирятинському районі, де вчинили низку пограбувань і терактів проти представників сільської радянської влади. Під час нападу на Мечетський колгосп 8 червня 1930 року був вбитий комуніст.

По справі «Драбівського повстання» проходили не тільки учасники збройних виступів, а й селяни, що допомагали повсталим їжею, житлом чи переховували від ДПУ.

За вироком Судової Трійки при колегії ДПУ УРСР 20 учасників повстання були розстріляні, інші отримали різні терміни ув'язнення від 3 до 10 років у концтаборах. Серед засуджених до смертної кари актив повстанського комітету с. Перервинці – Авраменко Дмитро, Авраменко Василь, Жила Степан, Барабаш Йосип, Охріменко Кирило та інш. Смертний вирок було виконано 28 травня 1930 року у м. Лубни. Розстріляні були поховані у тому самому одязі, у якому були забрані з ДОПРУ, на міському цвинтарі, місце поховання замасковане. Всі засуджені по справі «Драбівського повстання» були реабілітовані у 1989 році.

В цілому селянські виступи 1930-х років залишилися стихійними і були швидко придушені. Беззбройні українські селяни не могли довгий час чинити опір добре озброєним та навченим загонам ДПУ. Та історія селянського опору мала величезне значення й показала, що навіть в умовах тоталітарної держави, селянство активно чинило опір сталінізму і всіма можливими методами, включаючи збройні виступи, показувало незгоду з політикою державно-комуністичного режиму.

2. Поселення Яхреньга: тут жили куркулі з України

(За спогадами Чернеги Георгія Дем'яновича, що народився у листопаді 1930 року в селищі Яхреньга Вологодської області (у курені під ялинами).

Одна хата, два кулі –
Записано в куркулі,
Описано всі горшки
І заслано в Соловки.

(Народна творчість)

Доля цієї хліборобської родини була схожою на долі мільйонів українських селян, що з дитячих літ трудилися на землі і щиро любили цю тяжку хліборобську працю.

Селян, що стали жертвами примарної ідеї «вождя народів» Й. Сталіна перетворити сільських трударів на робітників великої сільськогосподарської фабрики – комуни, яка повинна була безперебійно постачати зерно для безмежно зростаючих потреб міста, армії та експортних зобов'язань.

Тих, хто не бажав стати рабом сталінської панщини, записували в куркулі, спочатку доводячи нереальні «плани до двору», а потім, описавши за борги майно та продавши на торгах, висилали з рідної домівки «...у край где поют соловьи...». Мало хто з них повернувся звідти живим, але ті, хто вижив і повернувся в Україну, й досі згадують криваві часи колективізації та розкуркулення, що стали підготовкою штучного голодомору 1932-33 років.

У селі Суха Калигірка на Катеринопільщині здавна проживала хліборобська родина Чернегів. Дід Микита Маркович був дуже працьовитим – з-за молоду робив у кузні, а як вивчив добре це ремесло, став справжнім майстром-ковалем і пропрацював ним 20 років. У своїй праці був завжди старанним і чесним. Коли ж одружився, то народилась у них із жінкою 21 дитина. Вижило вісімнадцятеро дітей. Збудував Микита Маркович добру хату для великої родини в самому центрі села. Було це в 1925 році.

За час роботи в кузні та роки нової економічної політики заробив він грошей та й вирішив купити одноциліндрового двигуна, що працював на мазуті. Саме такого двигуна використовували для обладнання млинів. Тож найняв Микита Чернега пару волів і поїхав у Кіровоградську область на станцію Сучок, де продавалися такі двигуни. Придбавши двигуна, обладнав ним млина та й почав у ньому працювати.

На той час біля батька залишилося четверо дітей: Петро, Геронтій, Дем'ян та Олексій. Геронтій та Дем'ян були вже дорослі, тож допомагали батькові біля млина.

Мололи людям зерно і різне збіжжя, за це брали мірчука та й з того жили.

Аж ось настав 1930 рік. Саме цього року 30 січня вийшла постанова про ліквідацію куркульства як класу у районах суцільної колективізації. Саме таким районом була і Черкащина, де треба було колективізувати сільське господарство прискореними темпами.

У 1930 році діда Микиту записали в куркулі. У кінці жовтня 1930 року ввірвалися в хату активісти-комнезамівці і заарештували Микиту Марковича як голову куркульської родини. Дідових синів Геронтія та Дем'яна з сім'ями виселили з рідних домівок до Куцого Яру, що знаходився в напрямку Єлизаветки. Жити було ніде, тож люди, щоб було тепліше, вирили ямки у тому яру і різними ганчірками поприкривалися разом з дітьми. А потім позганяли людей в товарні вагони і відправили у Вологодську тайгу.

Довізши до місця висилки, роздягнених, з малими дітьми на руках, викинули прямо на сніг. Насувалася люта зима, тож селяни почали пиляти величезні ялини та будувати собі бараки, щоб не замерзнути разом з дітьми посеред болотистого лісу.

Місце висилки було вибране не випадково, мабуть, спеціально для того, щоб побільше впертих українських селян згинуло у тому Богом забутому краї. У лісі протікала річка Яхреньга, що починалася з болота біля міста Потьма. Від Потьми до місця, де висадили українських селян, було 60 км, а до

Тарногського містечка – 50 км. Найближче ж російське село знаходилося на відстані 15-ти кілометрів. Саме тут на невеликому пагорбі, що півколом омивався річкою Яхреньгою, і почали будувати куркулі свої бараки. Так і виникло на необжитому місці поселення Яхреньга, що отримало назву від однойменної річки.

Бараки побудували дерев'яні, у зруб, добре, що будівельних матеріалів навкруги було вдосталь – навколо непрохідна тайга. Дем'ян та Геронтій Чернеги, як і всі українці, були люди працьовиті. Пиляли вручну дошки – у лісі ставили двохметрові козли, ложили настил і ось так удвох, попеременно, пиляли.

Будували і вдень, і вночі, щоб встигнути до зими, яка починалася тут вже в листопаді. У бараці було два під'їзди, в якому жили чотири сім'ї – кожна сім'я в одній кімнаті. За чотири роки побудували вісім жилих бараків, клуб, контору, магазин, баню, дитячий садок, лікарню, пошту, корівник, свинарник, будинок для коменданта і голови колгоспу, і зерносклад. За річкою збудували млин з паровим двигуном. Були, одним словом, і в тайзі добрими господарями.

Люди ловили рибу у струмках, що впадали в річку Яхреньга, ходили в тайгу на полювання, збирали гриби та ягоди. З цього й жили. Потім працювали у колгоспі, розробляли в тайзі поля, а по берегах річки – сіножаті.

У 1935 році чоловіки-українці з поселення Яхреньга були направлені в найближчі міста на лісопильні заводи пиляти ліс на дошки. Туди ж потрапили й брати Чернеги – Дем'ян та Геронтій. А коли колгосп придбав парового двигуна і млин, Дем'яна, як спеціаліста, поставили працювати мельником, бо працював на паровому млині у свого батька Микити Марковича.

Йшли роки. У виселку народилося нове покоління і пішло у школу. Почався 1937 рік, а з ним і багато нових політичних подій, які дійшли аж до поселення Яхреньга.

Дітей у школі вчили любити своїх вождів і заставляли промовляти: «Ленін і Сталін – наші вожді»! У школу привозили кіно, і діти радо бігли у клуб. Фільми привозили в основному революційні: «Человек с ружьём», «Мы из Кронштадта», «Чапаев», «Григорий Котовский». Діти дивилися і кричали: «Ура! Красні білих б'ють!» – а хто красний чи білий, зрозуміти важко – свій свого ж б'є.

У початкових класах була читанка з портретами членів політбюро та героїв громадянської війни: Якіра, Тухачевського, Блюхера, Чапаєва, Ворошилова, Будьонного. А одного дня прийшла до класу вчителька і наказала дітям, у кого були читанки, заклеяти в ній ворогів народу: Якіра, Тухачевського, Блюхера. А потім заклеювали все нових і нових ворогів, аж поки залишилися одиниці.

У поселенні Яхреньга діти куркулів повинні були працювати на роботі з молодших класів. Учні в 7 років просушували зерно, перелопачуючи його у зерноскладі, сушили льон, якого у колгоспі сіяли багато, використовуючи на прядиво. А взимку дітей волами завозили в Тарногу, де одного разу дорогою ледь не замерз старший син Дем'яна Чернеги Георгій – морози ж стояли до 50-ти градусів нижче нуля.

Але найважче було влітку, під час молотьби, треба було бігати коло молотарки. Вночі ж діти пасли волів на річці до самого ранку та, набігавшись за цілий день на роботі, часто засинали й доводилося волів розшукувати, що зайшли кілометрів за два від пасовиська.

У 1938 році у поселенні трапилася пожежа – загорівся млин. Поки приїхали кінні пожежники, Дем'ян Чернега виніс на собі майже дві машини мішків з борошном, сильно обпаливши ноги. Казав – поспішав, бо боявся, якщо не винесе – тюрма, він бо син куркуля – ворог народу.

Всього в поселенні Яхреньга проживало 68 сімей. Всі вони – вислані куркулі з України. Так було записано у їхніх документах, а насправді це були звичайні селянські родини, що тяжкою працею заробили собі більш менш заможне життя. Самі ж поселенці жили дружно, однією великою сім'єю, допомагали один одному в біді та разом раділи у нехитрих радощах. Перед святами голова колгоспу та комендант селища проводили мітинг, а потім всі сідали обідати за великим столом. Влітку бувало під час сінокосу виїжджали за 8-ме селище на косовицю за 15 км на 25 днів.

Перед самою війною під час сінокосу Геронтій Чернега, скупавшись у холодній річці, захворів на крупозне запалення легенів та скоро й помер, залишившись назавжди у вологодській землі. Дем'ян Чернега закінчив курси шоферів і отримав у колгоспі машину – полуторку під номером ВА12-13.

Та почалася війна, яка не минула й поселення на Вологодській землі. Через місяць всіх чоловіків із селища забрали на фронт. Дем'ян Чернега потрапив на Волховський фронт, де найближчим часом і пропав без вісти, захищаючи Ленінград. Пізніше один з однополчан Дем'яна розповів родичам, що коли солдати йшли шеренгою в атаку, німці відкрили мінометний вогонь прямо по рядах бійців. Після бою ні серед живих, ані серед мертвих Дем'яна не знайшли. Скільки не писала дружина запитів у різні інстанції, та все марно – не повернувся Дем'ян з війни. В останньому листі до своєї родини у Яхреньгу він писав, що треба мати велике щастя, щоб залишитися живим на цій страшній війні.

Йшла війна, у селищі куркулів на Вологодщині залишилися лише жінки та діти, які тяжко працювали у колгоспі, готували посилки на фронт та отримували похоронки. А загинули на фронті майже всі чоловіки, що пішли на війну з поселення Яхреньга.

У 1946 році прийшов дозвіл повернутися на батьківщину. Вже давно не було на світі старого Микити Марковича – десь згинув у концтаборі у Дніпропетровській області, залишився назавжди під ялинами Геронтій Чернега, на війні загинув Дем'ян. Чужа земля стала рідною для трьох дітей Дем'яна, що народилися і виросли на Вологодщині. Та туга за Україною була настільки сильною, що ніхто навіть і не сумнівався в тому, чи треба повертатися туди, звідки їх вивезли силою як глитаїв і експлуататорів у далекому 1930. Чернеги повернулися у Суху Калигірку на Черкащину, хоч і не уявляли, яка вона, та далека батьківщина.

Минуло багато років. Вже немає на карті поселення Яхреньга, немає його й на землі. Місце, де колись було селище куркулів, поросло великими ялинами. Тоді, у 1946 році, після від'їзду поселенців, зрівняли його з лиця землі та так, що не залишилося навіть кладовища. Навколо одна тайга. Та ще живуть на світі свідки тих трагічних подій – давня хліборобська родина Черней, котрі й розповіли історію північного поселення Яхреньга, в якому жили куркулі з України.

3. Знищити глитайню як клас

«Ніхто з них не був винен ні в чому, але вони належали до класу, який був винен в усьому!»

Ілля Еренбург.
Роман «День другий», 1934 рік.

Політика примусової колективізації, запроваджена у кінці 1929 року, мала на меті усуспільнити всі селянські господарства, а самих селян на постійно закріпити за колгоспами. Колективізація була найбільш жорстоким періодом радянської історії після громадянської війни. Вона супроводжувалася безмежним насиллям і стражданням мільйонів ні в чому не винних селян. Саме через це радянська держава заперечувала і приховувала від своїх людей реальність і масштаби цієї трагедії.

Колективізація сама по собі була громадянською війною між сталінською державою і селянством, між двома різними культурами та способами мислення. Це була війна не тільки в економічній та культурній сферах, а й у повсякденному житті. Селянин-одноосібник був незручною і небажаною фігурою для держави, бо вона не могла забезпечити прискорені темпи індустріалізації, коли мала справу з мільйонами власників-одноосібників. Маючи свою землю і певний мінімум засобів виробництва, селянин мало залежав від держави. Доки він сам вирішував, що йому сіяти і відвозити на ринок, від нього залежала держава. Тому державна партія хотіла створити на селі замість неконтрольованих індивідуальних господарств велику сільськогосподарську фабрику. Але обов'язково у формі комуни, в крайньому випадку – артілі, колективного господарства з повним або частковим відчуженням селянської власності.

Повсюдне насадження колгоспів могло відбутися лише примусовим шляхом, оскільки селяни, особливо середняки та заможники, не бажали відмовлятися від своєї власності і передавати її в колгоспи. Але їх думка не турбувала нікого. Спочатку обіцянки щасливого й заможного життя, а потім погрози з

боку держави змушували селян вступати в колгоспи. Покірна українська влада будь-якою ціною намагалася виконати план по об'єднанню селянських господарств у колгоспи, який передбачався дещо більшим, ніж для інших республік.

Колгоспи не тільки насаджувалися зверху, а й форсувалося їх будівництво. У листопаді 1929 року державна партія прийняла рішення завершити колективізацію в Україні за рік. Але через деякий час були внесені корективи. Передбачалося повністю колективізувати степові райони України під час весняно-посівної кампанії 1930 року, а всю Україну – до осені того самого року.

Такі темпи були нереальними, але вони яскраво відображали позицію Й. Сталіна та його оточення. В основі цієї позиції лежали ігнорування та зневага до настроїв селянства, його непідготовленості до колективного господарювання та небажання відмовитися від власного дрібного господарства.

Завдяки зусиллям уповноважених з центру, темпи колективізації швидко зростали. З селянських господарств виміталося все майно, що було нажите тяжкою працею селянських родин впродовж багатьох років. Практично створити матеріальну базу для колгоспного ладу можна було тільки за рахунок конфіскованого у багатих селян майна, що добре поєднувалося з ідеологічними вимогами знищити останній, самий багаточисельний капіталістичний клас у суспільстві.

Але про долю куркулів (саме так радянська влада називала працьовитих селян, що тяжкою працею стали заможними) єдиної політики у керівництва СРСР не було. Влітку 1929 року ЦК ВКП(б) видав постанову про заборону прийому куркуля до колгоспу. Існували суперечки й серед українських керівників. На думку Наркома землеробства УСРР О. Ліхтера, потрібно було застосувати економічні санкції проти куркулів, але не позбавляти їх права вступу в колгосп. Секретар ЦК КП(б)У П. Любченко підтримував цю пропозицію, але пропонував позбавити куркулів у колгоспах виборчих прав і застосовувати до них посилену податкову політику.

Досить жорсткою позиція щодо куркуля була у С. Косіора, яка повністю дублювала позицію Й. Сталіна: категоричне недопущення куркульства в колгоспи. Листопадовий пленум ЦК (1929 рік) схвалив таку думку і визначив за необхідність розвивати рішучий наступ на куркуля, всіляко перешкоджаючи спробі проникнення куркулів у колгоспи.

Після пленуму терміново була створена комісія на чолі з наркомом землеробства СРСР Я. Яковлєвим. Вона й визначила: перейти у районах суцільної колективізації до ліквідації куркульства як класу. У тезах про куркульство клас куркулів був визначений як останній і найбільш численний експлуататорський клас. Антиселянські настрої в містах, зокрема серед рядових комуністів і робітників, що виникали через нестачу хліба, підтримувалися повідомленнями радянської преси про куркульський саботаж і давно визрілими антипатіями між містом і селом. Все це негативно впливало на міські кадри присланих на село робітничих бригад, що займалися колективізацією й розкуркуленням.

Наступ на заможне селянство посилився з 1927-1928 рр., але процес розкуркулення ще відбувався вибірково. Про це свідчать масові листи-скарги заможних селян до вищих органів влади. Один із них – лист селянина М. Запливаного з села Сушківка на Уманщині, адресований «Всеукраїнському старості» Г. Петровському. У ньому йшлося про те, що місцева влада в 1928 році визначила йому податок у розмірі 200 пудів зерна. Але в нього було три десятини посівів, на яких вродило всього 120 пудів. Селянська родина складалася з п'яти чоловік і мала у власності корову й коня. За нездачу у визначений строк 200 пудів зерна все його майно було конфісковано й продано за безцінь. Він просить повернути йому хоча б корову й коня з возом та ковальським приладдям, оскільки окружна влада відмовила у його проханні.

До Монастирищенської РВК звернувся із заявою житель села Лукашівки Яненко Лукіян Федорович:

«В час хлібозаготівлі до мене було застосовано постанову ВУЦВК й оштрафовано в сумі 150 крб. як за невиконання плану. Виконати я його цілком не міг, позаяк на мене було призначено більш, як у мене вродило. Моє господарство середняцьке і не позбавлене виборчих прав. На господарство накладено арешт на пару коней, воза, пару підсвинків та корову та назначено в продажу на 31 грудня ц. р.

Прохаю РВК аби залишили на мою сім'ю із семи їдаків, із котрих єсть четверо дітей та стара мати 85 років, одну конячку та корову. 30 грудня 1929 року» (ДАЧО. Р-2113, оп. 1, спр. 56, арк. 122, 122(зв).

Велику кількість селян за схожі провини місцева влада виселяла з власних осель, які часто переходили до рук сільських активістів-комнезамівців. Останні забирали у свою власність хатнє майно, а сільськогосподарський реманент передавали до новоутворених колгоспів. Розкуркулення перевершило всі попередні плани комісії Я. Яковлєва і згодом перетворилося в поголовне насилля і грабіж. Свідчать документи:

«До Центральної Робітничо-селянської інспекції

Балюка Петра Вікторовича

с. Цибульово Уманської округи

Господарство складається з 5 душ, 2 мужчин – я та старий батько мається майно: 6 дес. 45 соток поля, хата на дві половини, хліви та клуня. Це було і до революції. Лишків не здіймалося, бо не було...

Комісія зобов'язала старого Задерея (65 років), у якого я живу, вивезти 125 пудів ярого хліба та 125 пудів озимини.

А урожаю в цьому році було тільки 240 пудів. Причому за молотьбу я віддав 15 пудів, а щоб вивезти весь хліб, ми позичили у селян 30 пудів озимого хліба і в зазначений строк вивезли 138 пудів озимого та 120 пудів ярого хліба. Таким чином у нас на сім'ю та посів нічого не залишилося. Не дивлячись на це, комісія описала всеньке моє майно, яке я сам власною працею придбав, і продала все крім будівель, які теж описані. Ми завжди виконували всі обов'язки перед державою та платили податки вправно й по майновому стану зараз куркулями рахувати нас ні в якому разі не можна. Рахуючи, що наша місцева комісія поступила дуже несправедливо, продавши моє майно. Звертаюсь з великим проханням до Центр. Р.-С. інспекції розглянути цю справу та видати розпорядження – припинити продаж будівель та повернути продане майно, котре знаходиться у наших селян, особливо корову. Без якої обійтись неможливо в сім'ї, де мається мала дитина.»

18.11.1929 року (ДАЧО, Р-2113, оп. 1, спр. 56, арк. 66).

Із записки уповноваженого по колективізації по с. Княжики Монастирищенського району Білявського С.:

«Рабцун Іван був занесений в списки 8 %. Як куркульське господарство і по постанові сільської комісії сприяння хлібозаготівлі Рабцуну Івану треба було продати озимини 250 пудів, а ярини 50 пудів, а такий продав озимини лише 250 пудів, а 30 пудів продати відмовився, то його було оштрафовано в 5 кратному розмірі себто в 150 пуд озимини. Чого Рабцун не виконав, то у нього описано майно: кузню з інструментами в сумі 20 крб., 2-е коней в 50 крб., токарний станок в 20 крб. та віз в 15 крб., а разом на 105 крб. Згадане майно продавали з прилюдних торгів і все закупив СОЗ...» (ДАЧО, Р-2113, оп. 1, спр. 56, арк. 86).

Не нехтували активісти та прислані зайди й відкритим насиллям по відношенню до селян. Ось лише один документ, що розповідає про так зване «искривление классовой линии» – «спецсводка» про хід хлібозаготівельної кампанії по Шевченківській окрузі станом на 30 травня 1930 року:

«...В некоторых сёлах Чернобаевского и Золотоношского районов было допущено искривление в классовой линии при обложении, напр.: в с. Мали-Каневцы Чернобаев. р-на имеется 420 хозяйств. В принудительном порядке обложено 150 хозяйств, а всего в селе имеется 30 кулацких и зажиточных хозяйств.

По с. Марьяновка, Чернобаевского р-на, при наличии 180 дворов обложено 115.

Также огульно составлены списки по с. Чернобай.

...В некоторых сёлах имеются случаи избиения кулаков за отказ от сдачи хлеба. Пример:

с. Лящёвка Черноб. р-на члены х/з комиссии – под руководством Уполномоченного РИК избивают крестьян, отказывающихся сдавать хлеб.

В с. Савковка-Прилипка Черноб. р-на уполномоченный РИКа Мироненко ударил в живот одного кулака за отказ отдать хлеб.

В с. Сеньковцах Золотоношского р-на председатель хлебозаготовительной комиссии, он же Уполномоченный Драбовского сельсовета заставил одного кулака лезть в печь в общественной хате» (ДАЧО, Р-184, оп. 1, спр.79, арк. 86).

Та доля розкуркулених складалася неоднаково. Прийшов 1930 рік, а з ним і новий стратегічний курс «батька Сталіна», проголошений у грудні 1929 року – перехід від політики обмеження куркуля до політики ліквідації куркульства як класу. Конкретні заходи проти куркулів розробила в другій половині січня 1930 року спеціальна комісія на чолі з Молотовим. Результати її роботи стали основою постанови ЦК ВКП(б) від 30 січня 1930 року «Про заходи в справі ліквідації куркульських господарств у районах суцільної колективізації». Ця постанова поділила куркульські господарства, що підлягали знищенню, на три категорії. Згідно з таким розподілом до першої категорії належали організатори й учасники антиколгоспних виступів, які згідно з рішенням суду підлягали ув'язненню в концтабори або смертній карі. До другої групи відносили родини господарів, віднесених до першої групи, а також тих, хто наважився на менш активний опір розкуркуленню. Їх разом з сім'ями виселяли до північних районів СРСР, а також у віддалені райони місцевості, де вони проживали. Одночасно з депортацією відбувалася і конфіскація їхнього майна. Розкуркулені сім'ї, які не чинили опору колективізації та розкуркуленню, відносилися до третьої категорії. За часткової конфіскації майна їм надавали зменшені земельні ділянки за межами колгоспу на так званих невдобах – недоброякісних ґрунтах, які вони повинні були обробляти. Чимало документів, що зберігаються у Державному архіві Черкаської області, розповідають про створення таких куркульських виселків на Черкащині.

«Витяг з протоколу ч. 37 засідання президії Мошенського Районового Виконавчого Комітету від 6 березня 1930 року.

Слухали: Розгляд списку розкуркулених куркульсько-глитайських господарств, що підлягають до розселення за межі села в межах району та відведення місць розселення.

Ухвалили: Списки розкуркулених куркульсько-глитайських господарств підлягаючих до розселення за межі села в межах району в кількості 38 з 207-ма їдцями затвердить. Для розселення куркульсько-глитайських господарств за межі села відвести ділянки невдобних-піску за Кумейками урочище біля «Пейсове»...

...Зазначені в п.1 господарства розселити на два виселки по 19 господарств в кожному.

До першого виселку урочище біля «Пейсове» виселити куркульські господарства з сіл.: Будища, Мошни, Байбузи, Білозір'я та Михайлівка. До другого за слободою Мироновича: Софійка, Шелепухи, Березняки, Тубільці, Кумейки та Станіславчик.

Для виселених куркульських господарств виділити мінімальну їдацьку норму у 0,25 дес. на їдця...» (ДАЧО, Р-184, оп. 1, спр. 112, арк. 4).

Ось неповні дані стосовно створення куркульських виселків по різних районах Черкащини, куди були відселені куркульські господарства, що належали до III категорії: (підрахунки автора)

Район / Кіл-ть виселків / Кіл-сть курк. госп-в

М.-Калигірський район 23335 госп-в;

Городищенський район 660 госп-в;

Каменський район 459 госп-в;

Гельмязівський район 12485 госп-в;

Таганчський р-он 583 гос-в;

(ДАЧО, Р-184, оп. 1, спр. 114, арк. 1-4).

Смілянський район 483 госп-в;

Ротмистрівський район 10137 госп-в;

Золотоніський район 10200 гос-в;

Чигиринський район 8115 госп-в;

(ДАЧО, Р-184, оп. 1, спр. 115, арк. 1-2).

Шполянський район 25209 госп-в;

Медведівський район 566 госп-в;
(ДАЧО, Р-184, оп. 1, спр. 113, арк. 1-3).
Черкаський район 10194 госп-ва;
Канівський район 10120 госп-в;
Чорнобаївський район 27355 госп-в;
Ірклїївський район 25305 госп-в;
(ДАЧО, Р-184, оп. 1, спр. 112, арк. 1-3).

Держава виділяла такі землі під куркульські виселки, на яких неможливо було вести сільське господарство. Ось що зазначалося у протоколі позачергового засідання президії Златопільського РВК від 20 березня 1930 року:

«Виселки по району – грунт-глина, каменистий, оповзні, круті похили, пісок» (ДАЧО, Р-184, оп. 1, спр. 114, арк. 60).

Так, по Канівському району Канівським райвиконкомом були відведені земельні ділянки, які були зовсім непридатні для господарчого освоєння (голі сипучі піски), тому Шевченківський окрвиконком доручив Канівському райвиконкому відвести для кожного посьолку трохи землі, щоб забезпечити «...існування на цих землях споживчого господарства» (ДАЧО, Р-184, оп. 1, спр. 112, арк. 35).

Переселенці повинні були знаходитися під пильним оком держави в особі уповноваженого куркульським посьолком. На таку посаду призначалися надійні люди з числа сільських активістів, членів комнезамів. Кожному уповноваженому куркульським посьолком надавалася характеристика, яка затверджувалася постановою президії райвиконкому. Обов'язковою умовою для призначення кандидата на цю відповідальну посаду була активна участь у суцільній колективізації та ліквідації куркульства як класу. Ось одна з таких характеристик:

«Характеристика

Сигнаївська сільрада цим посвідчує, що гр.-н с. Сигнаївки, Луняченко Мефодь Павлович народження 1900 року, бідняцького стану, член-секретар СКНС, чесний громадський робітник в 1921 та 1922 роках участвував в боях проти ріжних банд, служив в Червоній Армії, активно участвував в проведенні ріжних кампаній, що провадяться на селі, тому сільрада зі свого боку, рекомендує його Луняченка на уповноваженого за стеженням за місцевими куркулями, що й посвідчується.

Березень 1930 року» (ДАЧО, Р-184, оп. 1, спр. 113, арк. 16).

Ще одна з таких характеристик на уповноваженого Кузьменка Тимоша Володимировича з с.Завадівки:

«Приймав активну участь під час висилку кулаків по II категорії, перебував в комісії по сприянню хлібозаготівлі і мав позитивні наслідки». Поселенці були повністю залежними від призначених уповноважених і без їх дозволу не могли виїхати за межі виселку.

Молотовська комісія визначила не тільки ступені провини для кожної категорії куркулів, а й точно визначила кількість селянських господарств, віднесених до першої (52 тис.) і другої (112 тис.) категорій. Звичайно, що при такому «плані до двору» про об'єктивність судових рішень щодо визначення долі куркульських сімей не могло бути й мови.

Термін «куркуль»трактувався в досить широкому значенні і включав у себе не тільки куркуля в його первісному(до кінця так і не визначеному) значенні, а поширювався на «білих охоронців», «царських офіцерів», служителів церкви, колишніх торговців-непманів, служителів релігійних сект та всіх, до кого можна було причепити слово «контрреволюціонер».

Ось лише деякі витяги характеристик розкуркулених селян : «...куркуль, видавав денікінцям бідняків-активістів, визискувач найманої праці...», «...куркульська жінка бувшого волосного писаря...», «...Приймав участь у виборах гетьмана Скоропадського...», «куркуль, керівник євангельської секти...», «...бувший голова релігійної громади...», «син кулака якого вислано за межі округи, постачав харчами банду Голого...», «колишній жандарм...», «...стародавній куркуль...». Обов'язково в кінці кожної характеристики були присутні слова «...вороже ставиться до колективізації і агітує проти Радянської Влади».

Серед архівних документів зустрічаються й такі, у яких куркулів називали петлюрівцями.

Списки куркулів, що підлягали розкуркуленню, та визначення їх категорій, складалися за постановами наймитсько-бідняцьких зборів та сільських сходів і затверджувалися райвиконкомами. Ось одна з постанов:

«Засідання пленуму Сухо-Калигірської сільради Шполянського РВК вкупі з активом бідноти (3 жовтня 1930 року).

Повістка дня:

1) Про висилку куркулів та засів положеної їм площі.

2) Про виділення куркульсько та заможніх господарств

Слухали: Про висилку куркулів та засів положеної їм площі.

Ухвалили:...Що куркуль в сучасний мент не припиняє свою агітацію проти міроприємств Радвлади аби зірвати таку, а тому пленум сільської ради вважає чужого елемента не повинно бути в рядах пролетаріата. Запропонувати уповноваженому над куркулями вислати таких на ухвалений їм хутір Любисток 2 частини поселить в хутор у хати. Для правильного надзору – виконання ріжних кампаній закріпити з комсомольського осередку одного комсомольця і негайно приступити до висилки та засіву озимини» (ДАЧО, Р-75, оп. 1, спр. 14, арк. 38).

В архівних документах міститься чимало характеристик на тих селян, кого бідняцькі сходки визначили до III категорії і підлягали висилці за межі колгоспу в урочища, яри та на неродючі землі. Даний список був надісланий Городищенською РВК до Шевченківського ОВК у березні 1930 року.

«Куркульський елемент, розсилаємий за межі колгоспу по Городищенському району

Дядюра Іван Демидович. с. Мліев. Склад сім'ї 6 душ. До революції жив при батькові, який мав 17 десятин землі, хату криту цинковою бляхою, клуню, сарай, дві пари волів, корову, коня, сівалку, весь дрібний сільськогосподарський реманент.

Зараз має землі 8,25 дес., хату, клуню, сарай, два воли, корову, свиню та весь дрібний с/г реманент. Не позбавлений виборчих прав.

Куркуль, вороже ставиться до міроприємств Радянської влади.

с. Старосілля.

Лисенко Ларіон Петрович. Склад сім'ї 4 душі.

До революції мав землі 1,70 десятин та орендував до 5 десятин, хата, клуня, сараї, коні, січкарню, олійницю, займався торгівлею.

Зараз має землі 1,70 десятин, хата, клуня, сарай, дві комори, один кінь, плуг. Крутар, олійниця, січкарня.

Виборчих прав не позбавлений. Як до революції так і в час революції експлуатував найману працю, зокрема бідноту, нажив майно за рахунок експлуатації.

Активно виступає проти проводимих політичних кампаній, особливо під час колективізації.

с. Городище.

Барабаш Терешко Лукович. Склад сім'ї 4 душі.

До революції мав землі 3, 50 гкт, хата, два сараї. Клуня, вітряк, просорушка з кінним приводом. Вище згадане майно продане за невиконання контрольних завдань по хлібозаготівлі в 1929 році. Позбавлений виборчих прав. В минулому й зараз до всіх політичних кампаній ставиться вороже. Побив членів колгоспу та вигнав останніх з двору в час вилучення майна» (ДАЧО, Р-184, оп. 1, спр. 114, арк. 38, 41, 44).

Були випадки, коли майно куркульського господарства розпродавали з молотка, а господаря заарештовували. Часто до числа куркульсько-глитайських господарств зараховували і середняцькі господарства. Зі скаргою звернувся житель с. Кон. Попівки Монастирищенського району на Уманщині Ганич Прокоп:

«В 1929-30 р. сільоблікова комісія оподаткувала мене з батьком, то єсть приєднала мій двір до батькового. Батька зарахували господарем двору і оподаткували в індивідуальнім податку. Під час оподаткування були 2 коней, 2 корови, 1 сівалка, 1 віялка, плуг, хата, сарай критий соломою, 9 дес.

землі – 7 їдців, нетрудових прибутків нема.... Крім того я з травня почав вести окреме господарство на своїй садибі. Контрольне завдання по хлібозаготівлі наклали 400 пуд. зерна тоді коли в цьому році проходив у нас землеустрій від того стався великий перебой урожаю і всього зерна уродило 270 пудів і за невиконання непосильної хлібозаготівлі продане все батькове і моє майно, а шо не продали, то так забрали. А за несплату с/г податку продали клуню, комору, сарай, крім хати, а батька, як голову двору забрали в БУПР, а в сучасний мент пощитали батька як кулака викинули з хати, нічого з хати не дали крім одежу викинули в болото аби хоч хто хотів, той брав за дозволом представ. Р, а батько до імпер. Війни 16 років купив собі 6 дес. землі. Спочатку революції батько почав господарювати і став середняк і тепер нема життя.

І не знаю, за що мене так скривдили, що моя сім'я з 5-ти душ сидить голодна і нікуди не приймають і нічого ніде не дають як хоч так і жий. А тому прошу центральні установи розглянути мою скаргу і зняти з господарства індивідуальний порядок та зменшити всі платіжі які непосильні та прикратити іздівательства над радянським середняком і середнім господарством. (Скаржився в Районову та Окр. Податкову і прокуратуру але в скарзі відмовляють)» (ДАЧО, Р-2113, оп. 1, спр. 56, арк. 649-650).

Сільські активісти, бідняки й середняки створювали комісії по розкуркуленню, приймали відповідні постанови на їх засіданнях і з червоними прапорами і співом революційних пісень йшли до куркулів. Вривалися в будинки заможних селян, виселяли з власних домівок, а майно розбирали між собою.

Під час розкуркулення, арештів та депортації куркулів траплялися випадки, коли заможні селяни, бачачи трагедію своїх знайомих і сусідів, самі здавали хліб державі, намагаючись хоч якось врятувати свою сім'ю. В одному з документів тих часів з неприховною іронією говориться про один з таких фактів «...Операция по кулаку, главным образом коснулась хлебных районов и таковая по нашим данным, дала положит. результаты, т. к. после операции остальное кулачество и крепкие середняки, имеющиеся у них излишки хлеба сами начали сдавать в кооперацию. В некоторых местах имеются факты (Гельмязев) где кулачество после ареста нами некоторых кулаков, сдало хлеб в кооперацию с красными флагами».

А ось що повідомляє у своєму листі бригадир робітничої бригади, присланої в село Єлизаветка Мокро-Калигірського району:

«Здравствуйте товарищи!

Хочу вам сообщить, что в селе Елисаветке после раскулачивания село нельзя узнать. Заяви в колгосп сыпятся .На сегодняшний день мы имеем уже с хуторами 94 % коллективизации.

Раскулачили мы в нашем селе 18 кулаков. В общем собрании селян постановили злосных кулаков в кол-ве 15 человек выслать за пределы Украины там где Соловьи поют...» (ДАЧО, Р-235, оп. 1, спр. 164, арк. 71-72).

Тавро куркуля навіки «в'їдалося» в господаря та кожного члена його сім'ї. Куркулям не можна було служити в Червоній Армії, навчатися в учбових закладах і працювати на промислових підприємствах і будовах. Навіть, якщо комусь і вдавалося вирватися з жахливого пекла колективізації, досить часто його повертали назад у село, звільняли з лав Червоної Армії та виганяли з школи.

До голови Монастирищенського РВК надійшов документ, у якому Вікнянська сільська рада Мокро-Калигірського району Шевченківської округи повідомляла:

«...що в с. Сарнах вашого району в Агрошколі є учень Колесніченко Михайло Сергіїв, мешканець с. Вікнино Мокро-Калигірського району Шевченківської округи, син злісного куркуля-експертника якого постановою загальних зборів бідноти та середняків ухвалено зіслати за межі України, як ворога Рад. Влади і зіслати в купі з сім'єю, а тому Вікнянська с/р прохає Вас дати належне розпорядження директору зав.-агро школою аби такого учня було звільнено від навчання» (ДАЧО, Р-2113, оп. 1, спр. 56, с. 367).

Ще один документ – витяг з протокола засідання сільської ради в Мокро-Калигірському районі від 5 квітня 1930 року:

«...Слухали: Заяву Кичатого Маркела «Про повернення йому майна».

...Ухвалили: вважати Кичатого Маркела як злосного куркуля то сільрада вийшла з міркування, що такого куркуля і вредного для рад влади треба було розкулачити, а з приводу красноармійця постанову

сільради рахувати не дійсною, а піднять клопотання перед частею, де він служить, аби такого знять з служби як куркульського сина» (ДАЧО, Р-75, оп. 1, спр. 8, арк. 52).

Терор розкуркулення не вщух навіть тоді, коли, здавалося, що вже на селі не залишилося жодного куркуля-глитая. Але колективізаційна ненажерлива машина знайшла для себе нові жертви. У районах з великою часткою колективізованих господарств майнова експропріація та депортація була використана проти небажаючих вступати до колгоспів, а в інших районах методами впливу було доведення «плану до двору» (так званими експертними) індивідуальними завданнями по хлібозаготівлях та високими грошовими податками. У організаторів колективізації на меті було одне – створити нестерпні умови для одноосібників доведеними індивідуальними планами та податками для того, щоб змусити селян «добровільно» вступити в колгосп.

На той час чи не кожного селянина можна було обкласти непосильним податком, призначити «план до двору», конфіскувати майно чи вислати разом з дітьми на вірну загибель в край вічних снігів. Таке ставлення до людини було типовим для сталінського режиму, при якому державне беззаконня набувало небачених розмірів, коли не тільки праця селянина, а й його власне життя належало тоталітарній державі.

Здавалося, що гіршої долі, ніж куркульська, не можна було й уявити, але пройде лише два роки і селяни відчують на собі страшну трагедію штучного людомору 1932-33 років.

4. Веремiївський отаман Іван Савченко-Нагірний

Ці події відбулися на Черкащині в буремні роки Української революції 1917-21 років. Саме тоді, в час великих національно-визвольних змагань, могли з'явитися в Україні відчайдухи, що називали себе отаманами, хлопців своїх не інакше, як козаками, носили «оселедці», а поряд з іконами чіпляли на стіну портрет Тараса Шевченка.

У мальовничому селі Веремiївка на Черкащині у 1895 році в родині незаможного селянина-хлібороба Григорія Савченка народився син Іван. З дитинства був добрим і слухняним хлопчиком, отримав домашню освіту, дуже любив читати, односельцям запам'ятався з книжкою в руках, з якою, здавалося, ніколи не розлучався. Особливо любив Іван Савченко слухати кобзарські думи та оповіді дідів про набіги татар та славні походи запорожських козаків.

Хлопчик ріс, а разом з ним росла його любов до всього українського: селянського побуту, традицій, мови та культури. Але водночас росло і обурення політикою російського самодержавства стосовно придушення самобутності українського народу.

Ось так і прийшов у Веремiївку 1915 рік. Дитинство і юність Івана Савченка минули в рідному селі, потім п'ять років він прослужив касиром 2-го Веремiївського товариства Споживачів.

15 травня 1915 року у віці 20 років Іван Григорович Савченко був призваний на дійсну військову службу в російську царську армію і призначений в писарський клас управління Золотоніського повітового військового начальника полковника Проткевича, де прослужив до вересня 1917 року.

У вересні 1917 року, вже після Лютневої революції, Іван Савченко був командирований у Київ на III Всеукраїнський військовий з'їзд, як представник Золотоніського гарнізону. Там на з'їзді він познайомився з видатними діячами українського національного руху. У Києві він пробув 10 днів і повернувся на місце своєї постійної служби у Золотоношу. Та не минуло й місяця, як на ім'я Івана Савченка надійшло розпорядження Українського військового міністерства (міністром тоді був Симон Петлюра) про відрядження його на службу до даного міністерства. Після прибуття до коменданта міністерства Іван Савченко був направлений на службу в артилерійський відділ Військового міністерства Центральної Ради. Очевидно, саме в цей період він вступає до партії лівих есерів. В артилерійському відділі Савченко прослужив до 25 січня 1918 року аж до наступу на Київ більшовиків під командуванням

Муравйова, а коли місто захопили більшовики, повертається додому в рідну Вереміївку і влаштовується на роботу до Вереміївського повітового виконкому. Тут Іван Савченко прослужив аж до другого приходу в Київ Центральної Ради.

Коли 1 березня 1918 року Центральна Рада повернулася до Києва, Савченко вирушає до Києва з метою влаштуватися на свою колишню посаду у військовому міністерстві, але стався переворот, соціалістичну Центральну Раду було усунуто, а до влади прийшов гетьман Скоропадський. Не поділяючи поглядів Скоропадського і будучи противником втручання німців в українські справи, Іван Савченко відмовляється присягати гетьману. Він повертається до Золотоноші в розпорядження коменданта Єсипка. Коли в Золотоношу прийшли німці, його заарештовує і тримає під домашнім арештом гетьманський комендант капітан Собко за незгоду складати гетьманську присягу. Потім відпускають в с. Вереміївку, взявши підписку про невиїзд з Золотоніського повіту.

У рідному селі довелося прожити спокійно лише кілька місяців. Іван Савченко знову був заарештований начальником Державної Варти Нечердою. Майже місяць він утримувався при дільниці без висунення жодних звинувачень, виконуючи різноманітні завдання в канцелярії дільниці. Лише одного разу по секрету секретар дільниці сказав Івану Савченку, що він був затриманий згідно з розпорядженням повітового старости за незгоду скласти гетьманську присягу.

Через деякий час влада гетьмана Скоропадського була скинута Центральною Радою і після захоплення Золотоноші представниками Директорії восени 1918 року Іван Савченко призначається до Золотоніського коменданта Олександра Грудницького завідуючим судовою частиною при комендатурі. На цій посаді він і працює до кінця «...Директорской власти».

Влада Центральної Ради проіснувала недовго. В Україну з різних боків посунули вороги, які скористалися безладдям і анархією, що виникли в результаті неспроможності Директорії створити власний державний апарат. Зі сходу наступали червоні частини, а з півдня армія Денікіна.

Коли Директорія і війська залишили Україну і на її територію вступила Червона армія, Іван Савченко трохи послужив у комендатурі, а потім вступає в окрему 1-шу Радянську бригаду, де призначається завідуючим судовою частиною. В цій бригаді він прослужив весь період другої «соввласті», аж до початку військових дій з Денікіним.

Коли «соввласть» відступила, здавши територію України Добровольчій армії Денікіна, Іван Савченко, самостійно залишивши червону частину, спочатку проживає конспіративно у Вереміївці. Потім, дізнавшись, що в Україні існує Всеукраїнський повстанський комітет під головуванням Петренка, який готує повстання проти денікінської окупації, відряджає до повстанкому свого посланця. Той привозить звідти доручення - організувати Золотоніський повстанський комітет і підняти у серпні 1919 року на території свого повіту повстання проти Денікіна.

Іван Савченко створює такий повстанком, сам очолює його і збирає повстанський загін, а восени 1919 року піднімає повстання проти Денікіна і діє на Наддніпрянщині аж до приходу Радянської влади в кінці 1919 року.

Після приходу на Золотоніщину Радянської влади Іван Савченко припинив активні дії на території Золотоніського повіту і, як він сам висловлювався, став вичікувати, в які форми виллються відносини нового ладу по відношенню до Петлюри.

Саме в цей період весною 1920 року в селі та й по всьому повіту починає розвиватися кримінальний бандитизм. Тому Іван Савченко пропонує на сільському сході Вереміївки створити загін сільської охорони у кількості 20 чоловік, який був вибраний з громадян села Вереміївки. Сам Савченко-Нагірний був призначений начальником місцевої міліції. Скоро він тяжко захворів на тиф і змушений був залишити цю посаду. Після хвороби проживав у рідному селі.

Через відсутність влади і велике поширення в Золотоніському повіті кримінального бандитизму сільська охорона с. Вереміївки розбіглася, а самого Савченка ледве не розстріляли місцеві кримінальні бандити. Тоді Іван Савченко вирішує поїхати з рідного села до Черкас, де його заарештовують «...через особисту неприязнь». Під арештом він просидів цілих 28 днів.

Після арешту Іван Григорович знову повертається у село Веремїївку й живе там під постійним страхом нового арешту, через те, що багато колишнього кримінального елементу поступило на роботу в радянську міліцію і хотіло помститися за участь Савченка в загоні сільської самооборони.

У цей час він тримає зв'язок з отаманом Келибердою, що діяв на території Золотоніського повіту. Келиберда у 1920 році підняв повстання проти Радянської влади і запропонував Савченкові приєднатися до нього. Але Іван Савченко був противником повстання і висловив таку думку, що повстання зараз робити не варто, так як ще повністю не покінчено з Денікінщиною й «...пахне польським фронтом, а для нас польська політика не підходить...», а ще, що «... Ленін і Троцький видали наказ по Радянській республіці і воїнських частинах, що радянські війська йдуть на Україну не заради того, щоб уярмити український народ, а щоб врятувати його від Денікінської влади і дати Українському трудовому народу створити робітничо-селянську владу з широкими національно-соціальними правами і культурою». У той період він був переконаний, що все ж таки радянська влада розгляне національне питання і поставить його як можна краще.

Та спокійно пожити в рідному селі Івану Савченку не довелося.

Колишні кримінальні злочинці вирішили помститися і заявили, що до нього заходив отаман Келиберда і що той підтримує із Савченком зв'язок, але сільська влада їм не повірила, знаючи, що Іван Савченко у свій час був противником повстання проти Радвлади. Тоді ж колишні «бандитські елементи» повідомили червоним частинам, які проходили через Веремїївку, що до Івана Савченка заходив повстанський отаман Келиберда. Червоноармійці не знали, в чому справа та й взагалі не старалися вияснити істини, а тільки намагалися «...скорее пограбить, как это было в 1920 году...».

Але найбільше обурило Івана Савченка те, що червоноармійці, намагаючись скоріше поживитися награбованим, заскочили в хату і, пограбувавши, порубали портрет Тараса Шевченка, називаючи його «українським буржуазним богом». З того часу Іван Савченко став дуже обережним і проживав у Веремїївці конспіративно.

Дуже скоро Савченку таємно повідомили, що його хочуть арештувати й не довести до повіту, а під виглядом втечі по дорозі розстріляти. Тому він тікає з села і з вересня 1920 року починає переховуватися від представників радянської влади. Під час переховування восени 1920 року Іван Савченко вступає в загін отамана Келиберди, що діяв на той час у Золотоніському повіті, і разом з ним здійснює нальоти на волкомнезами і сільвиконкоми, зриваючи продкомісії і взагалі «...підриваючи Радянську владу на місцях». У загоні Келиберди Іван Савченко перебував аж до переходу такого на сторону Радвлади по амністії у 1920 році.

Саме в цей час до Савченка, вже як до отамана під псевдонімом Нагірний, з'являється представник від Холодноярського окружного повстанського комітету Гаврилко. Він передає Савченку-Нагірному запрошення голови Холодноярського повстанського комітету Дегтяря-Хоменка з'явитися у Холодний Яр для отримання розпорядження про організацію повстанського партизанського загону. Іван Савченко мав розмову з Гаврилком, у якій сказав, що ще потрібно почекати, тому що Ленін і Троцький обіцяли дати можливість українському трудовому народові створити робітничо-селянську владу з широкими національними правами. Вислухавши його слова, Гаврилко сказав, що все, що сказали більшовики – це неправда, так як Комуністична партія передала секретний наказ про те, щоб ніяких федерацій та самовизначень українському народу не допустити, а з часом зробити так, щоб Україна була не як Україна, а як Південно-Російський край. Пізніше, вже на допиті, згадуючи цю зустріч, Іван Савченко-Нагірний сказав: «Я как украинец, сторонник интересов пролетариата Украины и вообще, а также самоопределения народа был этим затронут, да и находясь в таком положении как я, поверил и пошёл с ним до Холодноярского повстанкома, где получил поручение организовать партизанский отряд на Побережной Полтавщине».

Разом з Гаврилком Савченко-Нагірний вирушає до Холодного яру, де зустрічається з посланцем від Генерального Штабу Петлюри і отримує інформацію про стан армії Петлюри за кордоном і про підготовку наступу армії УНР на Радянську Україну. Представник Петлюри Дегтяр-Хоменко розповідав Савченкові: «Украинская армия стоит наготове и скоро будет выступать,... а на то, что Петлюра с армией

находится в буржуазной Польше, не обращать внимания, т. к. это его дипломатические и стратегические соображения, что он ведёт попытку не для создания буржуазной республики, а для создания самостийной Украины, хотя бы и советской, но с широкими национальными правами».

Отримавши наказ про активні дії, Нагорний повертається в своє село і організовує загін із залишків загону Келиберди (сам отаман Келиберда на той час уже загинув) та жителів свого села Веремiївки. З загоном чисельністю 100 чоловік він вирушає на Хорол, з метою об'єднання з місцевою повстанською організацією під керівництвом Диньки і Даненка. Але таке об'єднання не здійснилося, так як через Золотоніський повіт проходив загін Левченка-Кихтя, якого переслідував багаточисельний червоноармійський загін по боротьбі з бандитизмом. Щоб не натрапити на небезпеку, отаман Нагірний, після об'єднання з загоном Левченка, тимчасово розпускає своїх козаків.

Тим часом 6 листопада 1920 року Радянська влада оголосила широку амністію для всіх учасників повстанських загонів, на яку з'явилася частина бійців загону Савченка-Нагірного. Сам же Нагірний на амністію не з'явився, а продовжує переховуватися та проживати конспіративно. Якось Івану Нагірному запропонували з'явитися в штаб загону Василя Пістуна, там його заарештовує начальник міліції Марченко і супроводжує до Золотоноші через Васютинський повіт. По дорозі Нагірний тікає і продовжує переховуватися на островах Дніпра аж до травня 1921 року.

Один з односельців Савченка-Нагірного розповідав про те, як побачив розірваного ланцюга з замком від свого човна. Самого ж човна ніде не було видно. Коли ж човен був знайдений на одному з островів Дніпра, на спробу його забрати, з'явилося четверо озброєних чоловіків і не дозволили забрати човен. Після великих просьб вони все ж таки дозволили забрати човен, але попросили перевезти їх з острова через Дніпро на Сукновальню. Коли селяни перевезли озброєних людей на інший берег, човен дозволили забрати. Один з озброєних людей запитав у селян, чи знають вони, хто ті такі, і одночасно зняв фуражку зі словами: «Ось хто!». Селяни побачили на голові в нього, так званий, «оселедець». За словами селян серед них був і отаман Нагірний.

У 1921 році всі, хто переховувався від більшовицької влади, зібралися разом і проголосили, що вони хочуть створити невеликий загін і попрохали Савченка стати отаманом. Він погодився з однією умовою, що потрібно вибрати чітку платформу, але ні в якому разі не буржуазну і не антирадянську, просто проти несправедливості, яку чинять окремі представники «совласті».

В цей час не втрачає він зв'язок і з Холодним Яром.

Якою ж була ця сама «платформа», на якій стояв Іван Савченко-Нагірний? За словами козаків його загону в лютому 1921 року отаман Нагірний говорив, що він за самостійну Україну, що він скликає всіх синів України до себе. А ще, що з-за кордону повинен виступить Петлюра, з Румунії – Махно, а ще звідкись Савенко. Вони повинні виступити на Україну для відділення її від Росії і що закордонні війська мають зв'язок з Холодним Яром.

У травні 1921 року Іван Савченко-Нагірний знову вирушає в Холодноярський повстанком, де головував уже не Панченко, а Петренко, Чучупака та інші були рядовими. Там, у Холодному Яру він застає другого представника Петлюри – Герасима Орла-Нестеренка.

Від Повстанкому отаман Нагірний отримує наказ № 1 за підписом Симона Петлюри, в якому вказувалося на необхідність припинити активні дії проти радвлади і зайнятися підготовчою роботою. З Холодноярського повстанкому отаман Нагірний неодноразово отримував розпорядження, накази і заклики, які по можливості виконував, наприклад, ним був отриманий один екземпляр листівки за підписом Петлюри й Тютюнника про те, що потрібно повністю підготувати населення в українському дусі.

Взагалі якоїсь спеціальної секретної розвідки в Нагірного не було. Всю інформацію отримували від Окружного Холодноярського Повстанкому та інформаційного відділу, яким завідував Семен Чучупака, житель с. Мельники Чигиринського повіту. Зв'язковими для отамана Нагірного були Федір Канівець та Степан Адаменко.

З цим наказом Іван Савченко-Нагірний повертається у свій район і за розпорядженням Окружного повстанського комітету організовує повстанський комітет Наддніпрянщини. На той час у загоні Нагірного

налічувалося близько 40 осіб – всі вони були гарно озброєні й організовані. У загоні також малася друкарська машинка системи «Континенталь», на якій друкувалися різні об'яви, звернення та листівки.

У травні 1921 року його козаки порозвішували в селах листівки: «Відозва до служащих і червоноармійців», у якій говорилося: «Наказую всім служащим сов.-комуністичних установ на побережжі Чигиринщини негайно з дня оголошення цього наказу кинуть працю й надалі такої не проводить. За невиконання наказу усі служащі зазначених установ будуть караться вплоть до розстрілу. Керуючий Наддніпрянським партизанським загоном Нагірний. Земельний відділ і суд – працюйте». Отаман Нагірний».

Пізніше Івану Савченку закинуть звинувачення, що він вів антирадянську агітацію. На що сам отаман відповів: «...не антисоветского содержания писал, а писал воззвания в национальном духе и указывал на несправедливості сотрудников соввласти».

Почавши активні дії на Наддніпрянщині, загін Нагірного першим ділом обеззброїв загін червоноармійців під командуванням Реніна, забравши 35 коней із сідлами, а в самого Реніна відібрали шкіряну тужурку. Жертв не було ні з тієї, ні з іншої сторони.

За час своєї діяльності в 1920 році та по липень 1921 року отаман Нагірний бере участь в низці боїв з червоними частинами, разом з іншими повстанцями роззброюють 28 бійців Козачої сотні 25 Совдивізії.

Так тривало до тих пір, поки отаман Нагірний не отримав наказ від Холодноярського повстанкому – негайно прибути в розпорядження Холодноярського повстанкому. Разом зі своїм загоном загальною кількістю 200 чоловік Нагірний здійснює наліт на село Веремiївку, де була розміщена Козача Сотня 5-го полку 5 дивізії, в результаті чого взято в полон 47 червоноармійців, забрано 32 коней разом із сідлами, 32 гвинтівки й стільки ж шабель.

Після набігу на Веремiївку відпускає полонених червоноармійців і повертається до Холодного Яру, де діє деякий час по ближніх місцевостях. Потім знову повертається на Дніпровські острови.

У липні 1921 року радянська влада оголосила другу амністію на яку прийшов весь Холодноярський повстанком і частина загону отамана Нагірного, за винятком декількох бійців та самого отамана.

У вересні 1921 року до Івана Савченка-Нагірного приїздять два представники від Генерального повстанського комітету поручик Петро Максимович Скопець, начальник 2-го відділу Оффензіви Деффензіви при 3-й групі та Петро Зосимович Самутін, начальник контррозвідки 6-го району. Отаман Нагірний розповів їм про перехід його загону по амністії на сторону радянської влади і взагалі про критичне становище повстанського руху в Україні. У свою чергу посланець Петлюри заборонив повстанським загонам робити антирадянські виступи за винятком добування собі засобів існування.

Після цієї зустрічі Петро Самутін повертається за кордон, а Петро Скопець залишається біля отамана Нагірного. Разом вони організовують Повстанський штаб, начальником якого призначається Нагірний, сам Петро Скопець очолює організаційний відділ Повстанштабу. Коли в кінці 1921 року Нагірний отримує відомості про розвал кабінету Петлюри, поручик Скопець виїжджає за кордон, а загін Нагірного починає активні дії на території Золотоніського та Чигиринського повітів.

В 1922 році Савченко-Нагірний з невеликим загоном у кількості 8-10 чоловік кінноти починає здійснювати активні нальоти на волосні та сільські виконкоми, комнезами, знищуючи документи та відбираючи гроші зібрані по продподатку. Так, у селі Сагунівці із зібраних по продподатку було взято 54 пуди зерна й знищено сільраду. У нальоті взяло участь 5 бійців загону. Зі слів самого отамана Нагірного хліб був потрібен для харчування, тому його розібрали селяни. Також у селі Боровиця був знищений волвиконком і забрано зібраних по загальногромадянському податку 5 рублів золотом, 86 сріблом і близько 120 млн. карбованцями.

Один нальот був здійснений силою 40-50 чоловік на с. Шабельники, в районі був розташований Чигиринський продзагін, де з боку продзагону було вбито 2-х червоноармійців і взято в полон 9 чоловік, захоплено 15 гвинтівок та 3 коня із сідлами. Знищені сільські ради в Мудрівці, Топилівці, Сагунівці та Худяках. Кількість коштів, вилучених у сільських радах, не підраховували – «...потому что я большую

часть роздал бедному крестьянству сел Мудровки и Топыловки для покупки хлеба для собственного пропитания». (З протоколу допиту Івана Савченка-Нагірного).

Для Івана Савченка-Нагірного було суттєво, щоб не тільки селяни, але й влада признавала його не як кримінального бандита, а саме як політичного, чия діяльність мала конкретні політичні погляди. Тому він розповсюджує по повіту об'яву, в якій звертається з вимогою до радянської влади чітко розмежувати політичний та кримінальний бандитизм:

«Об'ява.

Довожу до відома населення і Соввладу, що в останній час багато осіб озброївшись рушницями, шатаються в районі оперірування бувшого партизанського загону іменуя себе повстанцями і чинять безліч уголовних преступленій, убивств та грабунків.

Радвлада принімая міри боротьби з такими часто затримують дійсно політичних бандитів і поводяться з ними як з уголовним елементом.

Небажая щоб далі уголовний елемент прикривався іменем політического бандіта, а Сов влада не карала політичних, як уголовних, я заявляю: що до знищення уголовних бандітів котрих дякуючи Соввладі багато розвелося я нічого не маю, навіть сам нищу кілька мог, а що торкається арешту і знищення політичних бандитів, то пред'являю в ультимативнім порядку: що за кожного покараного будем карати ваших.

Досить гуманнічать, як це було раніше – ми звільняли партійних видніх ваших робітників небажая лить даремно людської крові, а ВИ ЯК ТІ ЗВІРІ ЛЮТІ кидались на мирне трудове невинне селянство і отнімали в його життя, в'язали цілими десятками і ставили під кулемети.

Примітки: кожний політичний бандіт повинен мати картку від повстанської організації.

Керуючий бувшим партизанським загоном – Нагірний.

Осавул – Яворенко.

8 квітня 1922 року.

Ставка – Жовта Коса».

Іван Савченко-Нагірний категорично не приймав до свого загону людей, які здійснили кримінальні злочини: «...Было уворовано барахло. Просил Гембит, чтобы Нагорный взял его в отряд. Но он не взял его, так как он вор».

У вересні 1922 року загоном Нагірного був здійснений набіг на села Москаленки і Котлове Васютинської волості Золотоніського повіту, де були спалені всі справи сільрад і комнезамів – «...бандиты именуя себя козаками, прибывшими из Холодного яра, забрали 100 пудов хлеба из помощи голодающим», в листопаді ще один наліт на Жовнинський волвиконком, де захоплено до 30 млн рублів з каси волвиконкому.

Глибокої осені 1922 року Іваном Савченком була закладена повстанська організація в с. Васютинцях, керівником якої став Зіновій Носенко. Отаман розповідав про необхідність створення в селі групи людей, яка повинна була вести боротьбу з кримінальним бандитизмом, але була б готова до повстання, так як весною планувалося відкрити фронт, а в тилу потрібно бути готовим до захоплення влади на місцях. Про своє рідне село Вереміївку він казав, що в селі як бідний, так і багатий, всі одного настрою, тобто всі співчувають петлюрівщині і з його слів можна було зробити висновок, що Вереміївка сама по собі становить досить сильну повстанську організацію.

6 грудня 1922 року саме тоді, коли Нагірний доводив інструкцію про створення повстанської організації, він дав Зіновію Носенку спеціальний документ-доручення такого змісту:

«Доручення.

Пред'явнику цього добродію Носенко доручається организовать Васютинскую повстанческую сотню по боротьби з уголовным елементом, а на случай необходимости выступить активно. Нагорный.

6 грудня 1922 року.»

Тоді ж Носенко отримав пропуск під кодом «Ю-47» для того, щоб, якщо він знайде бажаючих вступити в повстанський загін, то, направляючи таких в загін Нагірного на «Жовту косу», він буде забезпечувати їх даним пропуском. По ньому Нагірний буде приймати добровольця, знаючи, що людина

від Носенка. Місцем збору повстанців повинен був стати острів «Жовта коса» на Дніпрі. Нагорний навіть придумав пропуск-пароль «19-21», відгук – «5-17».

За словами жителів с. Веремiївки, Іваном Савченком-Нагірним був призначений з'їзд повстанців, що мав відбутися 12 грудня 1922 року у їхньому селі. На нього повинні були прибути представник волкомнезаму, представники з Київської губернії, Холодного Яру, командир летючого загону Білий, а також представники з-за кордону.

Отаман Нагірний завойовує симпатію серед мирного населення як села Веремiївки, так і в інших ближніх селах і волостях Наддніпрянщини. Багато селян допомагало загону Нагірного, передаючи відомості про дислокацію частин Червоної армії, переховувало бійців загону, допомагало продуктами.

Та й сам Нагірний за всю діяльність повстанського загону майже не здійснював грабунків населення. Цікаво, що Нагірний не застосовує фізичного знищення працівників радянських установ, червоноармійців чи працівників міліції. Лише два червоноармійці загинули під час одного з нальотів, а полоненими було взято 300 червоноармійців, всі вони були відпущені. Як це пояснив сам Іван Савченко-Нагірний: «Про мою прихильність до пролетарських ідей може свідчить моє гуманне відношення до радянських робітників, червоноармійців і членів комуністичної партії, які сотні попадали до моїх рук в час моїх виступів і я їх звільняв не робивши ніякої шкоди, а лиш висловлював їм своє домагання».

Під натиском Ударної Тройки по боротьбі з бандитизмом Нагірний разом з шістьма бійцями переходить в Лубенський повіт, де роблять напади в Іркліївській і Оржицькій волостях. 2-3 січня 1923 року загоном отамана Савченка-Нагорного був здійснений наліт на Іркліївський волвиконком, де були знищені папери волвиконкому та портрет Леніна, крім того були захоплені: Центральна телеграфна станція, поштово-телеграфна контора, обеззброєно 8 червоноармійців 25 дивізії, забрано 8 верхових коней, сідла та три шашки. В цьому ж місяці вже в Лубенському повіті зроблено наліт на Оржицький волвиконком. Зі слів самого Івана Савченка він зробив ці два наскоки для того, щоб відтягнути від населення Веремiївського району загрожуючу йому кару, бо «...приехавшая Ударная Тройка обьявила, что если я не буду выдан, то будут расстреляны приблизительно 50 душ «ответчиков». Перед этим я сделал налёт на Жовнино, чтобы таким образом обеспечить участие моего отряда...» .

Одночасно з загоном Нагірного у Золотоніському повіті діяв летючий загін по боротьбі з бандитизмом та дезертирством під командуванням Григорія Білого-Цокала-Фесенка, червоноармійці якого при зустрічі не зачіпали козаків загону Нагірного. За словами самого Івана Савченка-Нагірного червоноармійці не тільки не чіпали його, а й старалися заслужить довіру у козаків його загону. І у випадку, якщо Нагірному потрібні були б озброєні люди, червоноармійці летючого загону на чолі з командиром завжди були до послуг».

Цей летзагін був сформований у 1921 році згідно з постановою Повітвійськнаради і затверджений Кремповітнарадою майже повністю з амністованих бійців так званої банди Нагірного. Командиром цього летзагону був призначений «амнистированный бандит банды Нагорного некто Дубровный Николай», який хоч і перейшов на сторону радянської влади, але не перервав зв'язку з Нагорним.

З показань сексота: «Дубровный комотряда имеет связь с бандитом Нагорным, передаёт ему сведения о движении воинских частей».

У вересні 1922 року з Богушкової Слободки був висланий загін по боротьбі з бандитизмом у с. Веремiївку під командуванням Миколи Дубровного, він же вислав наперед загону двох бійців Панаса Грицая та Чорного-Цокала Івана з дорученням попередити Нагірного-Савченка, щоб той не йшов з Веремiївки, так як його ловити їде загін Дубровного.

Як свідчать документи: «27 сентября 1922 года отрядом по борьбе с бандитизмом тов. Дубровным и Начрезерва Уездмилиции тов. Тимофеевым донесено Нагорному об операции по его уничтожению, он переправился в Чигиринский уезд и передал Дубровному письмо: «Ми вас бачили як ви їхали за Лисою, но не хотіли стрілять, того що между вами були гарні люди». (З агентзведення).

Того ж року Дубровний приїхав до Веремiївки разом з кількома червоноармійцями з метою напасти на двох міліціонерів кінного резерву повітміліції, щоб відібрати кулемет «Люйс», але у перестрілці Дубровний загинув. Після його смерті командування приймає Білий-Фесенко-Цокало

Григорій, також амністований «бандит банди Нагірного» і той призначає своїм помічником також амністованого з загону Нагірного Цокала Івана Павловича (Чорного). Під час перебування загону Білого в районі діяльності загону Нагірного вони підтримують зв'язок між собою: «Белый связан с Нагорным и имеет с ним переписку. (Агентзведення)».

Навіть самі козаки загону Нагірного вважали бійців летючого загону Білого своїми, які в необхідний момент перейдуть до отамана Нагірного. Матеріали справи так характеризують загін Білого: «Состав отряда: часть амнистированных бандитов и половина кулацкого елемента имеющего от 17 до 100 десятин земли и не будут противиться противной Соввласти политике».

30 січня 1923 року під час спеціальної операції була роззброєна частина летзагону Білого. Сам же командир загону Білий написав листа начальнику Повітдільниці Кусову, що у випадку, якщо влада захоче його роззброїти, то він Білий-Цокало-Фесенко без бою не здасться. Тому командир загону був секретно відкликаний у приміщення ГПУ, де йому запропонували здати зброю. Та Білий не підкорився, вихопив зброю, але тут же був убитий співробітниками ГПУ.

Одночасно в приміщенні Повітвійськкомату було запропоновано здати зброю всім бійцям загону, але ті не підкорилися і вимагали свого командира. 25 хвилинна агітація Кусова та Максимовича ні до чого не привела. Тоді співробітники ГПУ почали силою виривати з рук червоноармійців зброю, та вони почали ховати револьвери, затвори і патрони під шафи. Після повного роззброєння і арешту червоноармійців загону Білого-Цокала у приміщенні Повітвійськомату знайдено 5 револьверів і 250 патронів, затвори і таке інше. Для роззброєння інших червоноармійців летзагону на чолі з помкомзагону Іваном Цокалом-Чорним у кількості 20 чоловік у Веремїівку спеціально були вислані працівники групи по боротьбі з бандитизмом під керівництвои Левченка. У самому селі під час роззброєння бійці загону на чолі з Чорним почали переховуватися, але їх заарештували, виловивши по 1-2, шляхом засідок. Сам Чорний-Цокало був захоплений засідкою у дворі свого дому, але при спробі втечі – застрелений. Всього було заарештовано 37 червоноармійців загону Білого-Цокала-Фесенка. 5 березня 1923 року було розпочато справу зі звинувачення червоноармійців летзагону по боротьбі з бандитизмом Золотоніської повітдільниці у звязку з бандою Нагірного. Про цей загін у матеріалах справи зазначалося, що «...хотя и перешёл на сторону соввласти, всё же не оставил своего прежнего гнусного дела – бандитизма».

«...Во время существования отряда он был фактически легальной бандой ...при условии неосторожного подхода к разоружению последнего, таковой, безусловно, превратился в форменную банду, имевшую своей целью свержение Советской власти».

16 січня 1923 року біля села Лукашівки Іван Савченко Нагірний разом з одним зі своїх бійців був захоплений Ударною Тройкою по боротьбі з бандитизмом. Вони здалися без бою, а 15 січня 1923 року в степу біля села Веремїівки зі зброєю в руках під час перестрілки був затриманий один з козаків загону Нагорного Степан Адаменко з братом. Федір Мусієнко, Іван та Григорій Казидуби прийшли в ДПУ з повинною.

Справою по звинуваченню Савченка-Нагірного Івана Григоровича і групи осіб в активному і пасивному бандитизмі займалася Особливоманеврова група по боротьбі з бандитизмом і контреволюцією Полтавського відділу ДПУ.

13-го листопада 1923 року Надзвичайна сесія Полтавського губернського суду по Кримінальному відділенню міста Полтави відкрила публічне судове засідання по справі «Банды Нагорного», що звинувачувалася у збройному повстанні проти Радянської влади, у збройних набігах і грабунках як волвиконкомів, так і приватних громадян, в руйнуванні й знищенні дротів зв'язку.

Серед обвинувачених були – Іван Григорович Савченко (Нагірний), 1895 р. н., Казидуб Іван Опанасович, 1899 р. н., Адаменко Степан Опанасович, 1898 р. н., Казидуб Григорій Корнійович, 1901 р. н., Мусієнко Федір Леонтійович, 1901 р. н., Прудкий Ярема Трохимович, 1902 р. н., Воловенко Омелян Микитович, 1897 р. н., Калиберда Данило Олексійович, 1895 р. н. та інші.

У своєму останньому слові отаман Нагірний сказав: «Я не отрицаю того, что своей работой наносил вред трудящемуся населению и его власти, но я не хотел буржуазной власти, а боролся, чтобы добыть права на украинскую культуру и «ридну мову» народу, такие права, как имеют другие государства,

как равное с равным, чтобы некоторые представители власти не игнорировали украинским языком и культурой как это имело место. Товарищ Затонский в Харькове на партийной конференции говорил о том, что «...нужно сознаться, что национальный вопрос до сих пор у нас в таком хаосе, что нет ничего удивительного, когда вспихивают и возникают восстания...» и Троцкий на 12 съезде Советов говорил сам, что некоторые представители комсостава и власти игнорируют национальными правами и культурой, таким образом заставляя идти в табор контрреволюции и я есть сын того бедного народа, который попал в табор украинской контрреволюции, когда преследовали украинскую мову и культуру…».

Івана Савченка-Нагірного судили як кримінального злочинця, хоча вся його повстанська діяльність мала суто політичний характер.

Як розповідав сам отаман Нагірний про свою діяльність за період з 1921-1923 років: «Целью моей повстанческой деятельности было не установление на Украине непременно правительства УНР, а желание установления признания и правильной постановки национального вопроса, т.е. признание бытовых и культурных особенностей украинского народа, почему если бы Соввласть сделала это, то я ничего не имел бы против её существования на Украине».

Ознайомившись з матеріалами справи, що знаходяться в архіві УМВС України в Черкаській області, я припускаю, що він був представником націонал-комуністичної ідеї, хоч, може, й сам не знав про свою приналежність до останньої.

Саме в добу української революції набув поширення політичний рух, який виступав за поєднання національних і соціальних вимог в одне ціле. Це було пов'язано, насамперед, з гостротою соціальних проблем, що виникли в Україні, яка довгий час була під владою російського, тобто іноземного, самодержавства. Майже всі українські партії ще до Лютневої революції набули соціалістичного відтінку і виступали з вимогами соціального та національного характеру (земля, краще життя, політичні свободи). Після Жовтневої революції, коли було проголошено право націй на самовизначення, соціальні права та свободи, багато хто з представників українських лівих партій (а отаман Нагірний був представником партії лівих есерів) бачили можливість повної національної перебудови України на основі марксистських ідей. В Україні у той період були дуже впливовими ідеї соціалізму, особливо популярними вони були серед народних мас, представником яких був Іван Савченко. Навіть у Центральній Раді серед представників лівих партій у питаннях устрою влади підтримувалося гасло: «Вся влада Радам!», а до гасла диктатури пролетаріату ставлення було досить прихильне. Українську ж революцію розглядали як складову частину світової соціалістичної революції.

Тому ідея встановлення влади трудящих, але з урахуванням національної ідентичності українського народу, розвитку культури та рідної мови, була притаманна отаману Нагірному.

З цього приводу він говорив наступне: «Повстанкомы не были на стороне УНР, а только держали с ней связь и если б пришла УНР на Украину, мы бы предложили установить власть полевей. Мое мнение было, что на Украине существовало русское самодержавие, а мы хотели иметь украинскую советскую республику».

У своїй останній заяві Іван Савченко-Нагірний виступає як дійсний захисник національної мови, культури та духовності:

«Я повинен відповісти перед владою за свої провини, що були зроблені мною в 1920, 1921, 1922 роках, тобто за період неурегульованих національних взаємовідносин, що мимоволі часто викликали національну ворожнечу, яка ще більше загострювалась впливом великодержавного шовінізму, який проводили окремі представники влади, коли кожна з борющихся груп, бажаючи осягнути волі й не бажаючи підпасти під лапу національного гніту, шукала того чи іншого шляху для захисту від такого. Будучи твердо переконаний в правоті мого плану негайного забезпечення національно-пролетарських прав розуміючи, що український трудовий нарід, який сотні років був під національним гнітом, де загубив свою мову і культуру, можна поставити на рівні з іншими народами і приєднати до святих ідей комуністичного інтернаціоналу і мирової культури, тільки через його рідну мову і культуру»...

Навіть будучи вже ув'язненим, отаман Нагірний звертається з заявою до начальника маневрової групи Полтавського губвідділу ГПУ Максимова з проханням дозволити йому відзначити день народження Т. Г. Шевченка:

«Заява.

Сьогодні пролетаріат України святкує свято великого предтечі сучасної революції Т. Г. Шевченка. Щиро прошу Вашого дозволу і розпорядження повести мене на такий хоч і під самим караулом.

9 березня 1923 року».

Розповідаючи про свою політичну діяльність, отаман Нагірний підкреслював:

...«Вступаючи до повстанської організації і стаючи на шлях боротьби задля досягнення волі і правди Українському нарідові творити свою національно-пролетарську культуру, я ніяким разом не був прихильником тої буржуазної культури і не міг бути, як син бідної селянської сім'ї, тим більше належав до партії лівих есерів. Епоха національної ворожнечі, в оточенні якої я був вихований до виступу проти радянської влади, не будучи ознайомлений з реформами центру влади і не розуміючи, що проявлена на місцях національна ненависть до української мови і культури проводиться не владою, а окремими її представниками...».

Радянська влада зробила все можливе, щоб скомпроментувати отамана Нагірного, як і взагалі повстанський рух в Україні, називаючи його бандитом, що займався грабежем і руйнуванням радянських установ. Отаман Нагірний відповідав на подібні звинувачення:

«...Задачей нашего выступления была не организация буржуазной власти, а такой же советской, только в украинском духе...Остальные выступления мои служили средством для того, чтобы добывать с сыппунктов пропитание и обмундирование для отряда, а не с целью грабежа – это я называю реквизицией».До речі, з приводу руйнування волвиконкомів і сількомнезамів, то Іван Нагірний називав це – реорганізацією.

Знаходячись у тюремному ув'язнені і чекаючи вироку, Іван Савченко-Нагірний написав заяву:

...«Смертна кара, яка може бути примінена до мене за мої вчинки, мені тоже не страшна, але мені страшно і соромно, що наді мною могилою буде висіти ганебна пляма «бандіт і ворог робітників і селян» в той час як я бідний селянин боровся за волю трудового народу за його національно-пролетарські права, будучи переконаний, що Український трудовий нарід після його довгого перебування під національним гнітом можна привести до святих ідей комуністичного інтернаціоналу тільки через його національне виховання (рідну мову і культуру)».

О 15 годині 40 хвилин у справі «Банди Нагірного» був винесений вирок і проголошене право подати засудженим до розстрілу прохання про помилування на ім'я ВУЦВКу. Савченка-Нагірного, Степана Адаменка, Ярему Прудкого, Федора Мусієнка, Казидуба Івана, Казидуба Григорія, Воловенка Омеляна засудити до вищої міри покарання – розстрілу з конфіскацією всього майна... Але прийнявши до уваги, що Мусієнко, Воловенко, Козидуби Іван та Григорій добровільно здалися – замінити розстріл 10 роками ув'язнення з обмеженням прав і свобод на 3 роки. Ще один з учасників повстанського загону був засуджений до двох років увязнення, троє – до 1 року (2-оє потім оправдані), один – до 6 місяців примусових робіт, інші звільнені і зняті з обліку. Всього по справі Івана Савченка-Нагірного проходило 44 особи, у 1923 році по справі політбанди притягувалося 13 осіб.

Вирок Надзвичайної Сесії Полтавського Губсуду у справі Савченка-Нагірного, Адаменка й Прудкого був розглянутий Верховним Судом Української РСР 29 листопада 1923 року. Винесене рішення – вирок залишити без змін.

20 грудня 1923 року «главарей банды» Івана Савченка-Нагірного, Степана Адаменка та Ярему Прудкого було страчено в Полтавській тюрмі. Місце поховання їх і досі невідоме.

Література:
1. Архів УМВС України в Черкаській області. – спр. 3446.
2. Коваль Р. М. Коли кулі співали: Воєнно-історичні нариси/К.: Діокор, 2006. – 624 с., фото.

5. «Бо наша Україна на Соловках!..»

Більшовицький тоталітарний режим, остаточно утвердився в СРСР у 1930-тих роках, коли були знищені останні залишки опозиції та будь-які сліди дискусій і був повністю встановлений контроль державної партії над суспільством і людиною. Складовою сталінського режиму був масовий терор і репресії.

В середині 30-х років почалося нове полювання на «троцькістів», «шкідників» та «шпигунів». Українським «ворогам народу» обов'язково додавався ярлик «націоналістів». Цей ярлик на той час став у політичному лексиконі таким звичним, що не потребував ніякого політичного обґрунтування.

Так званий «великий терор» припадає на 1937-1938 рр. Він охопив увесь СРСР, всі нації, соціальні групи і верстви населення. Під репресії підпадали не тільки керівники, а й рядові робітники, селяни, лікарі та вчителі. Вони були звинувачені в приналежності до неіснуючих антирадянських націоналістичних та шпигунських організацій, різних диверсіях, шкідництві в сільському господарстві чи виробництві. Кримінальні справи, як правило, були наспіх сфабриковані, складалися з неправдивих свідчень, часто з самих доносів чи наклепів.

Кількість репресованих працівників освіти за часи сталінських репресій встановити надзвичайно складно, через те, що й досі триває пошук та виявлення матеріалів у раніше закритих архівах Служби безпеки України.

Віднайти та повернути добре ім'я кожного репресованого вчителя чи викладача, які постраждали від радянського тоталітарного режиму – справа непроста, але благородна для кожного дослідника. Тому проводиться постійний пошук, опрацьовуються все нові й нові кримінальні справи з поміткою «секретно», що стосувалися репресованих працівників освіти.

ГУДЗЕНКО Данило Феодосійович.

1911 року народження. Уродженець і житель м. Корсуня Київської (нині Черкаської області), українець, освіта середня, вчитель, виключений з членів ВЛКСМ за контрреволюційну троцькістську діяльність, колишній завпед школи №5 м. Корсуня.

Данило Феодосійович Гудзенко виходець із робітничої сім'ї. Дитинство його пройшло у рідному Корсуні. Тут він отримав середню освіту.

Змалечку Данило любив малювати і мріяв стати справжнім художником.

У віці 18 років Данило серйозно захворів, тому був змушений припинити навчання у Корсунському педтехнікумі і став займатися підготовкою учнів для вступу до 5 класу дослідної школи при педагогічному технікумі. В цей час Данило Феодосійович здружився з тодішнім директором дослідної школи Михайленком Іваном Михайловичем. Часто до Івана Михайловича приходили друзі, серед яких був і Данило Гудзенко. Тоді директор школи одягав українського національного костюма, брав в руки кобзу і всі разом співали українських пісень. Одного разу вдома у Михайленка трапилася така подія. Коли всі разом заспівали пісню на слова Тараса Шевченка «Думи мої, думи мої», якраз в тому куплеті, де звучали слова: «В Україну ідіть діти, в нашу Україну!», директор школи сумно додав: «На Соловки!»

На запитання Гудзенка, до чого тут Соловки, Іван Михайлович з сумом відповів: «Бо наша Україна на Соловках!».

Присутні зразу посмутніли – яка гірка правда була у словах директора. Знаючи, що Данило гарно малює, під час однієї з зустрічей у будинку директора Михайленка, той запропонував хлопцю намалювати картину і розповів, що на ній повинно бути зображено: Червона Москва у вигляді жінки з короною і зіркою. В руках вона тримає меч. Однією ногою ця жінка стоїть на грудях іншої жінки, закованої у ланцюги. Жінка в ланцюгах зовсім виснажена і символізує собою Україну». Данило Гудзенко відразу погодився і почав малювати картину, але згодом, відчуваючи лихе, змушений був її знищити.

Під час навчання у педтехнікумі у 1931 році Гудзенко познайомився з викладачем літератури Жорновим Іваном Петровичем, який справив на нього дуже яскраве враження, як людина, яка любила

Україну й своїми лекціями прищеплював студентам патріотичні почуття. Саме під впливом директора школи Михайленка та викладача педтехнікуму формувалися патріотичні почуття Данила Гудзенка.

Ще навчаючись у технікумі, Гудзенко здружився з кількома студентами III курсу: Іваном Панасенком – головою профкому технікуму; Михайлом Дучинським – старостою III курсу, Марком Фесенком (пізніше, у 1935 році він буде засуджений за антисемітизм) та Іваном Завертанним. У технікумі хлопці були нерозлийвода, тому за вірну дружбу та наполегливість товаришів прозвали «п'ятіркою». Цю «п'ятірку» завжди бачили разом: четверо ж бо жили разом у гуртожитку і тільки Гудзенко у себе вдома, але з радістю проводив час у компанії товаришів. Разом хлопці, як вони про себе говорили, вели боротьбу за відміну вечірніх лекцій для студентів. Хлопці користувалися неабияким авторитетом серед студентів технікуму, тому їх підтримало студентство і скоро вечірні лекції були зняті за рахунок збільшення кількості денних.

Часто, збираючись разом, друзі обговорювали політичну ситуацію в країні, у тому числі, так звані, «...труднощі, викликані результатами виконання завдань першої п'ятирічки», але основною причиною цих труднощів хлопці вбачали у неправильній політиці партії і радянського керівництва. Після однієї з таких розмов Марко Фесенко взяв свого черевика, який був дуже порваний і написав на ньому: «Цей черевик прямує до соціалізму!», тоді Іван Панасенко поряд дописав: «Цей черевик виконує п'ятирічку за чотири роки!» У технікумі хтось, проявивши революційну пильність, доніс на «п'ятірку» до НКВС, про те що вона має націоналістичний характер, але на щастя все минулося.

Після закінчення педтехнікуму влітку 1931 року четверо товаришів (крім Дучинського) були направлені вчителювати на Волинь. Гудзенко, Панасенко та Фесенко потрапили до одного району, але в різні села. Пропрацювавши на Волині всього 20 днів, Данило Гудзенко був відряджений на навчання до Київського художнього інституту. З тих пір «п'ятірка» більше не зустрічалась. Але мрія хлопця стати художником так і не здійснилася, так як матеріальне становище його було надзвичайно складним. Тому Данило Гудзенко, провчившись два тижні у Києві, знову повертається до Корсуня, де влаштовується на роботу вчителем.

В період з 1січня 1936 року по 6 червня 1937 року він працює у трирічній школі №5 завідуючим педагогічною частиною. Восени 1936 року школа закупила книгу «Академія Наук В.І.Леніну» з статтею М. Бухаріна «Віка і люди», прочитавши цю статтю Данило був вражений прочитаним і в розмові з вчителями школи висловив захоплення майстерністю слова Бухаріна, яким була написана ця стаття. Він докладно переказав вчителям зміст статті, зачитуючи улюблені цитати. Пізніше, під час процесу над Бухаріним, він вирве з книги статтю і знищить її.

Одного разу вже під час процесу над паралельним центром, кілька вчителів школи поцікавилися у Гудзенка, хто такий Радек і ким він був раніше, на що Данило відповів: «Він старий член партії й на I-му Конгресі Комінтерну виступав з доповіддю про політику Комінтерну в сучасних умовах, але потім примкнув до Троцького, за що був виключений з комуністичної партії. Пізніше його знову допустили до роботи у газеті «Известия» в якості журналіста. А тепер звинувачують у відкритій контрреволюції». Слухаючи інформацію про процес антирадянського троцькістського центру Данило Гудзенко не розумів, чому давнього і відданого члена партії звинувачують у шпигунстві, терорі та диверсіях, а по тому, як поводився Радек на судовому процесі, щиро викриваючи себе перед судом, все ж надіявся, що того не розстріляють. А коли вирок був виконаний, Данило щиро жалів засуджених. Саме таке ставлення до колишніх лідерів партії, а нині ворогів народу і стало визначальним у подальшій долі молодого вчителя. Та остаточно його долю вирішив звичайний політичний анекдот, який Данило Гудзенко переповів своїм колегам по школі. За нього йому інкримінували справу за статтею 54-10 КК УРСР за антирадянська агітацію.

У кримінальній справі вчителя Данила Гудзенка, як свідчення його злочину фігурують три анекдоти, розказані ним перед декількома вчителями його школи. Один анекдот називався «5 театрів»: в один день у п'яти театрах м. Москва йшли наступні спектаклі: ім. Леніна – «Лихо з розуму», ім. Сталіна – «Не сідай не в свої сани», ім. Крупської – «Весела вдова», ім. ДПУ – «Шукачі перлин», ім.Робітників і селян – «Без вини винуваті».

Другий анекдот: Спитали: хто такий кулак (куркуль), середняк і пролетаріат: кулак, той хто після роботи на кулаку спить, середняк, той хто, сам посередині, а по обидві сторони має по торбі, а пролетарій, той, хто на машині швидко пролітає і його важко роздивиться.

Третій анекдот: у колгоспі відкрили нову молочну ферму. За такі успіхи Г.І. Петровський вирішив прийняти делегацію з трьох чоловік. Перший тримаючи банку сметани, повинен був сказати: «Вітаємо Вас, товаришу Петровський», другий: «З радянською Владою!», третій: «З колективізацією!» На прийомі у Петровського у першого делегата з рук випала баночка сметани і розбилася, він взяв вголос та й вилаявся, двоє інших не розчувши, сказали свої слова і вийшло, що вилаяли Петровського, Радянську Владу і колективізацію. Ось такий банальний випадок став вирішальним у житті молодого вчителя.

6 червня 1937 року Данило Гудзенко був заарештований Корсунським РВ НКВД. Йому було пред'явлено звинувачення у систематичному розповсюдженні антирадянських анекдотів, спрямованих проти партії і товариша Сталіна, а також у проведенні троцькістської агітації. Після проведених допитів з'явився звинувачувальний висновок, у якому говорилося, що в Корсунський Райвідділ НКВД поступили матеріали, що зав. пед школи №5 м. Корсуня Гудзенко Данило Феодосійович під час студентства був активним націоналістом, в даний час розповсюджує антирадянські анекдоти, ганьблячи політику партії і Радянської Влади, компрометує Вождя Партії тов. Сталіна та інших керівників Партії та Уряду, пускаючи різну похабщину на їх адресу. Проводить контрреволюційну, троцькістську агітацію, називаючи себе троцькістом.

Слідством та частковим зізнанням самого звинуваченого, встановлено, що Гудзенко, будучи студентом педтехнікуму, проявляв себе, як явний контрреволюціонер-націоналіст.

Звинувачений Гудзенко Д.Ф., про свою націоналістичну діяльність показав, що починаючи з 1930 року, він потрапив під вплив директора Корсунської школи Михайленка у якого збиралися і співали різні націоналістичні пісні і крім того, малював картину явно націоналістичного контрреволюційного характеру.

Навчаючись у технікумі, приєднався до групи студентів-націоналістів, стоявших на позиціях контрреволюційних правих.

У звинуваченні про приналежність до контрреволюційного троцькістського правого блоку Гудзенко себе визнав винним частково.

На допитах він зізнався лише у тому, що розповідав політичний анекдот серед вчителів школи, а також захоплювався ораторським мистецтвом Троцького та публіцистичним хистом Бухаріна.

Вироком Спецколегії Київського облсуду від 30 листопада 1937 року Гудзенка Данила Феодосійовича було за ст.54-10 ч. 1 КК СРСР засуджено до позбавлення волі у виправно-трудових таборах СРСР на 10 років з обмеженням у правах строком на 5 років за те, що він протягом 1930-35 рр. проводив націоналістичну агітацію.

Засудженим Гудзенком Д. Ф. була подана касаційна скарга до Верховного Суду УРСР, але вирок був залишений без змін.

Гудзенко Д. Ф. був реабілітований у 1989 році, кримінальна справа закрита за відсутністю складу злочину. Подальша доля корсунського вчителя Данила Гудзенка залишилася невідомою.

У 1933 році головним чекістом України став В. Балицький. Маючи лише два класи початкової освіти, він з великим задоволенням знищував «буржуазних націоналістів», ненавидячи людей високоосвічених і обдарованих, яскравих особистостей, вбачаючи у знаннях і вільній думці загрозу пануючому тоталітарному режиму.

За підрахунками авторів книги «Освітяни Черкащини жертви радянського тоталітарного режиму» у 20 районах сучасної Черкаської області за різними звинуваченнями було репресовано більше 680 працівників освіти. Переважно це були вчителі та викладачі технікумів та училищ. 313 працівників освіти було засуджено до розстрілу, 121 вчитель отримав вирок про позбавлення волі терміном 10 років, 39 – вісім років, 50 – п'ять років. Вісім педагогів було засуджено на 25 років ув'язнення, семеро – на 20 років, десятеро – на 15 років.

ВОРОЖІ ДІЇ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ІНСТИТУТІ

У фондах Черкаського обласного краєзнавчого музею зберігаються фотокопії газет за 1937 рік, передані бібліотекою АН УРСР, які переносять нас у роки «великого терору». У газеті «Прапор комуни» від 30 вересня 1937 року надрукована стаття «Ворожі дії в педагогічному інституті». У статті розповідається про шкідницькі дії «ворогів народу» серед викладачів і студентів Черкаського педінституту, зокрема в ній зазначалося: «Комуністична партія і радянський уряд, наш великий вождь народів товариш Сталін весь час приділяють виключну увагу справі народної освіти. Право на освіту записане золотими літерами у великій Сталінській Конституції. Найщасливіша в світі радянська молодь має всі найкращі умови для опанування наук, збагачення знаннів». Але нормальному навчальному процесу заважають класово-ворожі елементи, що «засіли» у педінституті. Як факт шкідництва наводяться наслідки роботи колишнього директора – «посібника ворогів народу Свердляківського та його зграї», які не були ліквідовані новим керівництвом інституту. Особливо відчувалися дії шкідників у такій важливій галузі як грамотність студентів. Справа в тому, що в червні 1937 року був проведений залік з української та російської мов, на яких студенти отримали багато одиниць. Щоб ліквідувати одиниці, дирекція провела на початку нового навчального року диктанти. Результати диктанту з російської мови були такі: із 266 студентів факультетів III курсу, диктант написали на задовільно лише 32 студенти, тобто 12 відсотків. Отже, 234 студенти III курсу одержали незадовільні оцінки з російської мови. Автор статті побачив у цих подіях наступне: «Вороги народу – буржуазні націоналісти зробили все, щоб нашкодити, не дати студентам змоги опанувати російську мову».

Крім того, автор підкреслював, що керівництво педінститутом, а саме декани Кременний та Орлов, директор Засульський та завідуючий учбовою частиною Кряж замість ліквідації шкідництва конкретними діями (маючи на увазі репресії), застосовують диктанти, сам директор Засульський зволікає з потрібними заходами для ліквідації наслідків шкідництва: «Тільки цілковитою втратою революційної пильності і потуранням класовим ворогам треба вважати таке ставлення керівних органів інституту». Також, як факт ворожої недбалості в підготовці кадрів у інституті подається, так зване, «відсіювання» студентів природничого та фізико-математичного факультету. Так, у 1935 році на природничий факультет інституту вступило 167 студентів. За три роки навчання на третьому курсі цього факультету залишилося тільки 72 студенти. Решта – 95 осіб відсіялись. Як підсумовує автор статті – «...все це вимагає пильної уваги і рішучих заходів. Рішуче треба взятись за ліквідацію наслідків шкідництва, за викорчування ворогів народу троцькістсько-бухарінських бандитів, буржуазних націоналістів, які затаїлися в інституті і провадять свою ганебну, підривну роботу».

Ще одна газета – «Колгоспна правда» №184 у одній з статей, під загальним заголовком – «Очистимо лави Ленінського комсомолу від ворожих троцькістсько-бухарінских націоналістичних

недобитків» розповідає, про так звану, підривну роботу у навчальних закладах Черкащини: «...яскраві приклади ворожої роботи наводили у своїх виступах т.т. Котков, Божко. Комсомольці Удовенко, Польовий, Нудман, Кліменко та інші говорили про незадовільну комсомольську роботу у навчальних закладах. В учительському і сільськогосподарському інститутах (в Умані), медичній школі орудували банди буржуазних націоналістів. Їх коріння ще не викорчувано. Серед студентів помічається хуліганство, пияцтво в гуртожитках, є випадки коли співають контрреволюційних пісень. В медшколі ще донедавна висів портрет проклятого зрадника батьківщини Гамарника».

Тривають дослідження кримінальних справ репресованих освітян, що знаходяться у архівах Служби Безпеки України – ось одна з них.

ВОРОГ НАРОДУ – ПІДЛІТОК

ШТРУХАЛЬ Іван Устинович, 14 січня 1921 року народження, уродженець с. Романівна Тальнівського району, з сімуї селян-бідняків, українець, проживав при батьках, безпартійний, учень 9 класу.

Заарештований 8 березня 1938 року Тальнівським РВ НКВС.

Штрухаль Іван Устинович народився 14 січня 1921 року в селі Романівка Тальнівського району на Черкащині. Проживав разом з батьком Устином та матір'ю Ганною, що за класовим станом належали до селян-бідняків. Мати працювала у колгоспі. На той час, коли трапилася подія, яка повернула в інший бік життя Івана, він навчався у 9 класі Романівської середньої школи.

28 лютого 1938 року учні цієї школи зірвали зі стіни вбиральні листівку, яку зразу охарактеризували, як «...антисоветского характера воззвание...».

Ось що було в тій листівці:

«т. Колгоспники!

Вас обмануто, як малих дітей!

Несправедливість Нової Конституції полягає в тому, що ви всі голі і босі.

Ви платите без кінця!

Ви маєте право на освіту, але не маєте можливості вчитися!

Готовтесь до помсти!!!»

Написане воно було звичайним учнівським чорнилом. Діти, які виросли в атмосфері постійних підозр та пошуків ворогів народу, відразу віднесли листівку до директора школи. В цей же день було зібрано комсомольські збори, на яких за словами учнів-свідків, Іван Штрухаль вів себе якось підозріло. На зборах був присутній і директор школи. При вивченні тексту листівки, чомусь прийшли до висновку, що букви на листівці дуже схожі на почерк Штрухаля. На зборах вирішили – треба піти до Івана додому з обшуком. Як зауважив один зі свідків: «Там мы нашли тетрадь – дневник и отнесли его директору, который просмотрев, её решил обратиться в НКВД». Як пізніше розповість сам Іван Штрухаль, у нього було декілька таких зошитів-щоденників, тому злякавшись, щоб інші зошити не потрапили до чужих рук, після виходу з хати учнів, він знищив решту зошитів. У вилученому ж були надруковані декілька віршів та п'єс. Одна з них була написана на побутову тему, ніби то розмова чоловіка і жінки. Між словами розмови зустрічалися наступні рядки, які й були визначені як антирадянська агітація:

«А у меня брюков нет
А рубаха латана
Грудь и брюхо видят свет,
Сталину гремят привет
В сельсовете у колхозе»...

… «Я коли була у СОЗі,
Їла мед і бублики,
А тепер по всякій змозі
Все йде для республіки»…
«… А тим часом затопляй.
І вари обідати
Та чим хочеш затирай,
А за сало не питай.
Оце тобі ті Совєти.
Голий зверху і зісподу
Ото любить свого люду!»

Прочитавши такі рядки директор школи відразу передав щоденник до районного управління НКВС.

3 березня 1938 року відбулося засідання комітету КСМ Романівської школи на якому Іван Штрухаль пояснив, що саме він написав прокламацію антирадянського змісту, а також вірші, у яких він виявив незадоволення Радянською владою. Причиною такого вчинку стали (за словами І. Штрухаля): несправедливість у колгоспі, зажим критики і самокритики, сімейність управління колгоспом, а також невиконання статуту сільськогосподарської артілі та неправильне встановлення норм. Саме через це він і написав прокламацію, проносив її чотири дні в кишені, а потім вона десь ділась. Штрухаль на зборах повністю визнав себе винним у «антирадянській компроментації колгоспного ладу». Щодо написання віршів антирадянського змісту та віршів у формі фашистського знака, він пояснив це як «…продукт дитячого погляду, який у нього був».

Незважаючи на зізнання і щире каяття Івана Штрухаля директор школи передав НКВС щоденники учня. Результат не забарився. Вже через кілька днів, 8 березня 1938 року, він був заарештований Тальнівським Райвідділом НКВС. Як зазначалося у меморандумі: «Из поступивших в Тальновское Райотделение НКВД данных видно, что ученик 9-го класса Романовской средней школы…занимается антисоветской деятельностю, направленной против существующего строя, что выражается в ведении им дневника пропитанного антисоветскими выражениями, в антисоветском его убеждении.

Обвиняемый Штрухаль И. У. в своих дневниках выражает явное сочувствие врагам советского народа и выражает враждебные настроения к Советской власти, к её вождям и к тов. Сталину. Дневники написаны в форме стихов, в форме пьес, в которых Штрухаль выражает антисоветские настроения. Один из стихов написан с изображением фашистской свастики.

Штрухаль на заседании комитета ВЛКСМ школы сознался, что воззвание написано им, так же сознался, что он написал антисоветский дневник.

На основании изложенного полагал бы необходимым Штрухаля Ивана Устиновича подвергнуть аресту, о чём прошу санкции Тальновского прокурора».

Прочитавши таке звинувачення у антирадянській діяльності райпрокурор, незважаючи на вік учня 9 класу дав санкцію на арешт, Іван Штрухаль був заарештований. По закінченні даної справи спецколегією Київського облсуду на закритому засіданні був винесений вирок – Іменем Української Радянської соціалістичної республіки за звинуваченням в злочинах по ст. 54-10 ч. І КК УРСР (антирадянська пропаганда і агітація).

У вироці зазначалося, що «підсудний Штрухаль протягом 1937 року писав контрреволюційні вірші і окремі записи. Виражав вихваляння і жаль засуджених ворогів народу, дискредитував колгоспне будівництво, робив наклепи на Сталінську конституцію в питанні про право на навчання трудящих, крім того свої контрреволюційні настрої Штрухаль намагався розповсюджувати серед колгоспників. Написав контрреволюційні листівки, одну з яких повісив на видному місці у дворі школи. Допрошенний підсудний Штрухаль в судовому засіданні винуватим себе визнав, а також підтверджується речовими доказами. На

основі викладеного спецколегія вважає висунуте обвинувачення Штрухалю І.У. по ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР повністю доведено.

Вирок: Штрухаля І. У. засудити до позбавлення волі у виправно-трудових таборах віддалених місць строком на 5 років та пораженням у правах строком на 3 роки. Запобіжна міра – утримання під вартою до вступу вироку в законну силу в Уманській тюрмі.

Касаційна скарга на вирок засудженим Штрухалем так і не була подана. Лише 13 листопада 1989 року Прокуратура Української РСР наклала протест по справі Івана Устиновича Штрухаля. Після перегляду справи, було зроблено висновок, що даний вирок необґрунтований і підлягає відміненню. Справу закрито за браком доказів і об'єктивності слідства, засудженого – реабілітовано.

Література:

1. Архів Управління УСБУ в Черкаській області. – Спр. 11544.
2. Там само. – Спр. 11545.

Ольга Мазуренко

Видатний педагог, науковець, патріот України

«Школа, яка не хоче бути безсилою,
має бути народною».

В. Дурдуківський

Звільнення українського суспільства від комуністичного рабства дозволило шар за шаром зняти і розчистити ідеологічну іржу, поглянути на пожовклі архівні сторінки літопису життя і смерті мільйонів українців неупередженим «оком історика».

Усвідомлення того, як мало ми знаємо про людей, що стали зразком служіння своїй країні, освіті й науці, приходить лише тоді, коли заново відкриваємо імена, вирвані із суспільної свідомості страшною сталінською машиною.

Українська інтелігенція ще з 1917 року була в числі тих основних сил, що з початку перешкоджали приходу більшовиків до влади в Україні, а потім заважали її утвердженню. Саме тому влада все робила для приборкання або знищення її як противника.

22 лютого 1926 року політбюро ЦК КП(б)У в черговий раз розглянуло питання про настрої серед інтелігенції і прийняло рішення посилити роботу по розкладу правих угрупувань в середовищі української інтелігенції. Логічним завершенням цієї постанови стала сфальшована каральними більшовицькими органами «Спілка визволення України», де постраждали тисячі представників української інтелігенції, робітників, селян, а 45 чільних діячів зганьблено на так званому «показовому суді» на сцені Харківського оперного театру. Серед тих сорока п'яти був наш земляк Володимир Федорович Дурдуківський. Ким же був «один із керівників СВУ», голова шкільної секції, людина, яка в справі проходила під третім номером.

Все про його життєвий шлях ми дізнаємося із 5-томної справи, що зберігається в Державному архіві Служби безпеки України з показами, написаними рукою Володимира Дурдуківського і передруковані слідчим СС Бруком. Все надзвичайно детально й повно на вимогу працівників ДПУ і складає частину слідчої справи 67098 «по обвинуваченню в злочинах, передбачених ст.ст. 54-11 КК УРСР, а саме: участь у контрреволюційній організації «Спілка визволення України», яка ставила за свою мету повалення радвлади, боротьбу на національне визволення України».

Що ж писав про себе Володимир Федорович? Народився 17 вересня (за ст.ст.) 1874 р. у с. Пединівці на Уманщині. Коли йому не було ще й року, батьки переїхали у Мирівку на Київщині, де і пройшло його дитинство. «Мирівка залишила в мені такі світлі, дорогі враження, що згодом я довго підписував свої літературні роботи псевдонімом «Мировець». В кінці 80-х років сім'я Дурдуківських переїздить до Києва, і батько працює в Київській духовній семінарії. «Родина наша по батьківській і по материнській (Чернахівських) лінії була з дідів і прадідів духовна, – отже релігійність і релігійні традиції були сильними в нашій родині. Тут я бачу початок і ґрунт тієї релігійності, краще мовити , того релігійного настрою, того невпинного шукання Бога й релігійної правди, що були властиві мені протягом всього мого життя». Син широко освіченого на той час священика, В. Дурдуківський здобув освіту у Київській духовній семінарії, а з 1895 р. – в духовній академії. Навчаючись у семінарії, він був членом нелегальної української громади, що вивчала і поширювала українську історію, літературу, стенографію під керівництвом С. Липківського (брата майбутнього митрополита УАПЦ В. Липківського) і О. Лотоцького.

Під час навчання в семінарії «я зустрівся, познайомився й на все життя заприятелював з С. О. Єфремовим, який завжди мав на мене найбільший вплив, був і назавжди зостався моїм найкращим, найближчим приятелем. С. Єфремов, приятель, а згодом і родич (мій старший брат одружився на його старшій сестрі), власне зробив мене українцем, вів мене українським шляхом, допомагав не сходити з нього, давав ідейний привід і напрямок моїй роботі, був моїм незмінним другом – побратимом, другом, учителем».

Семінарист С. Єфремов, земляк, виходець із сім'ї священика, уродженець с. Пальчик Звенигородського повіту (молодший на 2 роки, 6 (19) жовтня 1876 року народження) буде виключений із семінарії за українство і вступить до університету, а в квітні 1917 р. буде обраний заступником голови Української Центральної Ради, а з створенням першого українського уряду – Генеральним секретарем УЦР-УНР і займе посаду генерального секретаря міжнаціональних справ.

Ця дружба збереглася на все життя. Вони прожили в одній квартирі майже 40 років, а згодом разом були заарештовані і засуджені.

Навчаючись в академії В. Ф. Дурдуківський на пропозицію професора М. І. Петрова – одного з перших академіків ВУАН і автора першої системної історії української літератури, розпочав працювати над кандидатською дисертацією про Митрополита Київського Самуїла Мусловського. Працюючи над темою, він ширше знайомився з українською історією, її трагічними моментами, що пережила Київська академія кінця XVIII ст. «Робота коло дисертації за керуванням М. І. Петрова, ще поглибила мої українські симпатії, підвела, так би мовити, історичний ґрунт для моїх українських переконань, дала змогу систематично ознайомитися з болючими для українського народу, для всього його життя, процесом примусової русифікації, зненавидіти російський державний централізм і ще глибше, свідоміше полюбити свій історично обездолений край і народ».

Навчаючись в духовній академії і працюючи в Львівському журналі «Записки наукового товариства ім. Т. Шевченка», він був знайомий з молодим М. С. Грушевським, якого зустрів в О. Я. Косинського та В. Б. Антоновича.

«Історик і археолог В. Б. Антонович своїм великим і науковим авторитетом, своїм глибоким, переконаним словом, безперечно, змінив мої українські симпатії, надав їм глибини і свідомості».

Двадцятип'ятирічним (в 1899 р.) В. Дурдуківський закінчив духовну академію. Він міг продовжити традицію роду і обрати шлях служіння Богу, чи літературну працю, бо мав хороші літературні здібності, чи зробити блискучу артистичну кар'єру, оскільки мав чудовий голос (тенор), або педагогічний. І він обрав нелегку учительську дорогу. Вчорашній випускник Київської духовної академії розпочинає свою працю в тій же академії, в той же час читав історію в жіночій гімназії Є. С. Євсеєвої, працював у школі.

Своєрідним штабом стала квартира, де жили В. Дурдуківський та С. Єфремов, у якому збиралася ідейна українська молодь. В український молодіжний гурт, крім згаданих, входили О. Лотоцький, Х. Матушевський, В. Доманицький, очолював О. Я. Кониський – український письменник, педагог, публіцист. На його ж кошти засновано видавництво «Вік», яке з 1895 по 1918 р. видало більше 140 назв навчальної, художньої, науково-популярної літератури, тиражем 560 тисяч примірників, а також 3-томну «Антологію української літератури».

В цей час В. Дурдуківський співпрацює як письменник і критик з різними українськими і російськими газетами та журналами, де розміщує свої статті з української історії, літератури, наукового і публіцистичного змісту, театральні рецензії.

Будучи членом Київської «старої громади» він знайомиться з відомою українською інтелігенцією: М. Лисенком, Л. Українкою, М. Старицьким, С. Чикаленком. Та «після С. Єфремова ніхто на мене не мав такого великого впливу як Б. Грінченко... Він поглибив мої національні переконання, не тільки надав їм сили, не тільки навчив мене працювати й розуміти свої національні обов'язки, але й багато дав мені безпосередньо, як учителеві, дав мені зрозуміти всю велику вагу національної освіти й національного моменту в освіті».

«Страшна реакція після конституції 1905 р. пригнітила мене, як громадського діяча, й значно піднесла, як педагога».

Учительство за підтримки широкої громадськості почало боротися за створення української школи. Українські діячі проводили різні наради, створювали різні комісії, центром зборів і засідань став український клуб «Родина».

В. Дурдуківський працював у складі комісії, яку очолював П. Холодний. Вона займалася підготовкою, відкриттям українських народних шкіл, гімназій, університетів. Було прийнято рішення, щоб з нового навчального року перевести всі початкові школи на селі на українську мову викладання, те ж саме зробили і в Києві.

Але все впиралося в те, що не було ні кадрів україномовних, ні підручників. Тому вирішили відкрити в Києві поки що першу українську гімназію і присвоїти їй ім'я Т. Г. Шевченка.

Її було відкрито 18 березня 1917 р. Її першим директором став П. Холодний, а заступником В. Дурдуківський. Розташувалася гімназія в приміщенні приватної російської жіночої гімназії А. В. Жекуліної, а пізніше перенесена до Покровського монастиря.

З жовтня 1917 р. В. Дурдуківський стає її директором. У роки становлення гімназії, її директору довелося вирішувати питання, якою повинна бути українська гімназія, яким повинно бути національне навчання та виховання. Важко розв'язувались господарські проблеми, це був період визвольних змагань, одна влада змінювалась іншою, йшла світова війна і передбачити щось наперед було важко.

Та В. Дурдуківський зумів залучити до навчального процесу відданих національній ідеї українських інтелігентів і прекрасних педагогів, відомих вчених і громадських діячів. Серед них був майбутній митрополит УАПЦ Василь Липківський викладав релігію, історію – Володимир Прокопович, а пізніше Йосип Гермайзе, математику Надія Шульгіна-Іщук, Вадим Шарко і Омелян Гнатович, природознавство – Катерина Лазоревська, пізніше Освальд Бурггальдт (Юрій Клен), французьку – Катерина Лазоревська, музику – Лисенко Мар'яна (дочка Миколи), українську мову і літературу Леонід Білецький та Володимир Дурдуківський.

В 1918 р. при гімназії було відкрито бурсу, куди було переведено з притулків учнів. Гімназія не тільки керувала навчальним і виховним процесом, але дбала про матеріальну основу бурси. В. Дурдуківський особливо опікувався дітьми-сиротами. Йому вдалося зберегти бурсу і дітей в ті переломні моменти країни і виклопотати для неї «зразкового» дитячого дому.

У школі були дуже розвинуті самоврядування і самодіяльність. Душею цього був сам директор. Він вів драматичний і літературний гуртки, де обговорювалися літературні твори, здійснювалася їх інсценізація. Маючи добрий голос, добре диригував і співпрацював з композитором П. Козицьким. Результати були відмінними. Гімназія була відома в Києві, її називали «школою Дурдуківського». Її досвід роботи вивчали в інших школах. Вона мала гуманітарний ухил, а творчості Т. Г. Шевченка відводилось особливе місце. Гімназія починалась зі слів Кобзаря: «Учітеся, брати мої, думайте, читайте». Любов до Т. Шевченка передусім виховував сам директор.

Більшість гімназистів складали діти української інтелігенції: викладачів вищих навчальних закладів, учителів, співробітників ВУАН, духівництва та ін. З кожним роком до школи йшло все більше дітей, батьки яких хотіли, щоб їхні діти навчались у цій гімназії.

Перша українська гімназія впродовж усього свого існування головною метою ставила виховання національної свідомості учнів директор, людина твердих національних поглядів, борець за українську державність, робив усе, щоб національне виховання в гімназії було поставлене на високому рівні. Для цього була створена шкільна група, де працювали найвпливовіші й авторитетні вчителі, які були здатні проводити самостійну науково-дослідницьку роботу. Вони практично і керували гімназією. Та в лютому 1921 року гімназію було перетворено на семирічну трудову школу імені Тараса Шевченка. В. Дурдунівський був проти такої зміни, вважав, що широка загальна освіта повинна бути обов'язковою передумовою успішної професійної освіти. Після реформування гімназії кількість гуманітарних предметів скоротилась, але педагогічний колектив приховано вів свою національну позицію, школа мала чималий творчий доробок, міцні традиції. В гімназії діяло близько 30 різних клубних гуртків наукового, технічного і художнього напряму, діяло шкільне самоврядування, дитяча вільна преса та інші методи.

Школа займала вагоме місце серед інших шкіл міста. Це визначалося кількістю учнів і педагогічним складом, та особливо ідейністю, бо підносило саму ідею української національної освіти, її принципи.

Велику роботу по національному вихованню проводили клуби та гуртки. Вони знайомили учнів з національними творами М. Кропивницького, Л. Українки, І. Тобілевича. Знайомили із художніми творами українських художників, хореографією, музикою.

Гордістю школи був єдиний не тільки в Україні, а й в СРСР, музей дитячої творчості, де відображалася дослідна робота школи і громадсько-корисна праця.

В музеї було багато відвідувачів не тільки з України, але і з СРСР та з-за кордону.

В школі побували відомий німецький педагог Гейне, делегації французьких, американських, німецьких, чеських педагогів. «Школі й дітям я віддавав усі свої сили, знання й енергію, без школи не жив і не знаю чи зможу жити... Школа то є найкраще, найдорожче і найцінніше для мене – вона моє життя».

З кожним роком авторитет школи зростав. В 1925-1926 навчальному році вона стала науково-методичним осередком і дослідною школою при науково-педагогічній комісії ВУАН. На якісно новий рівень піднялася науково-дослідна, методична, педагогічна робота учительського складу.

Директор такого закладу мав високий авторитет і був досить знаною і широковідомою особистістю серед педагогічної та громадської інтелігенції.

Та радянській владі не потрібні були ні національна еліта, ні національна школа, вона розпочала боротьбу зі своїми «ворогами». Для того, щоб знищити націю, потрібно знищити носіїв національної ідеї. Першими в жорна репресій попала стара українська інтелігенція, що складала основу національного руху. Почалися арешти провідних учених, письменників, духівництва.

На лаві підсудних, що звинувачувалися у приналежності до таємної контрреволюційної націоналістичної організації «Спілка визволення України» потрапило 45 видатних діячів українського відродження.

Третій в цьому списку був Володимир Федорович Дурдуківський, арештований 5 липня 1929 р. Допити тривали до початку вересня 1930 року. А з 9 березня по 19 квітня проходив показовий судовий процес у справі «СВУ».

В. Ф. Дурдуківський ніколи ні в яких партіях не був, лояльно ставився до радвлади, хоча багато з чим не був згідний. Про що свідчить стенограма першого допиту: «Я не зовсім погоджуюся з різко класовою політикою Радянської влади, особливо щодо школи. Мені здається, що Радянська влада занадто різко й без потреби гостро поставила питання з боротьбою проти релігії, що ці різкі засоби, найбільші в школі можуть дати зовсім протилежні наслідки. Я проти дуже різких форм практичного виявлення диктатури пролетаріату... Сумнів у мене викликає також і політика Радянської влади щодо волі і друку». Ось як відверто правдиво і сміливо висловив свою думку вчорашній директор школи, він вірить, водночас, що його зрозуміють і прислухаються. Та марно!.. «Антирадянську настроєну інтелігенцію, колишніх визначних учасників петлюрівського руху, діячів автокефальної церкви та представників куркульства» було засуджено на різні строки ув'язнення. Сам В. Дурдулівський отримав 8 р. ув'язнення, та по стану здоров'я був звільнений та знову заарештований 31 грудня 1937 р. Особливою нарадою УНКВС по Київській області приречений до розстрілу. Вирок було виконано 16 січня 1938 р.

В 1964 р. слідча справа № 408370 була переглянута і постанова трійки від 31 грудня 1937 р. відносно В. Ф. Дурдуківського була відмінена, а справа закрита, «за відсутністю складу злочину».

Ухвалою Верховного Суду України від 11 серпня 1989 р. було закрито всю справу «Спілку визволення України» через відсутність складу злочину з повною реабілітацією усіх його осіб. Ім'я видатного педагога, науковця, патріота України було повернуто народу України.

Література:

1. Державний архів Служби безпеки України, спр. 67098.

«С косматыми – не церемониться»

ГОВ'ЯДОВСЬКИЙ Харитон (1874-1938) – митрофорний протоієрей УАПЦ. Народився в с. Мошни Черкаської області в родині диякона. Навчався в Київській духовній семінарії (1891-1895 рр.), вчителював в м. Богуславі Київської області (1895-1897 рр.). Працював секретарем повітової земської управи м. Грайворон Курської губернії (1897-1902 рр.), діловодом в Курському губернському земському управлінні та столоначальником Курської духовної консисторії (1902-1911 рр.). Переведений на посаду секретаря Оренбурзської духовної консисторії (1911-1917 рр.). З 1918 р. проживав у Києві. До УАПЦ приєднався у 1921 р. Був висвячений на священика митрополитом Василем Липківським у 1924 р., служив в Покровській церкві на Солом'янці. З 1926 р. – секретар Президії ВПЦР. В цьому ж році з місійною метою заснування автокефальних українських парафій їздив до Оренбурга. Був делегатом II Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 17-30 жовтня 1927 р. У 1930 р. відійшов від церковної діяльності. Працював бухгалтером артілі «Взутпобутремонт». За вироком Трійки УНКВД Київської області від 28 квітня 1938 р. був засуджений до розстрілу. Вирок виконано 7 травня 1938 р. Реабілітований 12 травня 1989 р.

Про те, як виконували на місцях вказівки «вождів» й боролися з «опіумом» народу яскраво свідчить кримінальна справа на Харитона Гов'ядовського. Подаємо її без будь-яких коментарів.

«**Постановление**:

21 февраля 1938 года

Гор. Киев, 1938 г. Я, Нач(альник) VI Отд(еления) IV Отдела НКВД УССР Лосев.

Рассмотрев материалы по обвинению гр. Говедовского Харитона Федоровича, прож(ивающего) г. Киев, ул. Мстиславская 27.

В преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-10, 54-11 УССР, выразившихся в том, что он является участником националистической организации, принимал активное участие в нелегальных собраниях организации и проводил националистическую деятельность.

Нашел, что (привести мотивы избрания меры пресечения) нахождение на свободе Говедовского Харитона Федоровича может отразиться на ход следствия.

На основании изложенного и руководствуясь ст.ст. 143, 145 и УКП УССР

Постановил:

Избрать мерой пресечения способов уклонения от суда следствия по отношению к обвиняемому Говедовскому Харитону Федоровичу – содержание под стражей в Киевской тюрьме.

Настоящее постановление представить Киевскому Областному Прокурору.

Нач(альник) VI Отд(еления) IV отдела Мл(адший) Лейтенант Госбезоп(асности)

Лосев

«Согласен»

Зам(еститель) Начальника IV Отдела Лейтенант Госбезопасн(ости)

Каневский

«Утверждаю»

Зам(еститель) Начальник(а) КОУ НКВД майор госбезопасности

Бабич».

«**Постановление**:

г. Киев, февраля 23 дня 1938 г.

Я, вр(еменно исполняющий обязанности) Нач(альника) VI Отд[еле]ния IV Отдела УГБ КОУ НКВД мл. Лейтенант Госбезопасности Лосев, рассмотрев протокол обыска от 22/II-38 г. у арестованного Говядовского Харитона Федоровича нашел:

у арестованного Говядовского Х. Ф. изъято облигаций государственного займа на сумму четыреста рублей, следующих №№ и достоинств:

Облигация достоинством	100 руб.	Сер. №	03218 № 24
–	100 руб.	–	09298 № 33
–	100 руб.	–	10829 № 12
–	100 руб.	–	16549 № 31

Залоговая книжка №7775 на сумму 600 рублей и портсигар серебренный с золотыми монограммами.

Постановил:

Сдать на хранение перечисленные облигации и ценности финотделу КОУ НКВД.

ВР(еменно исполняющий обязанности) Нач(альника) VI Отд(еле)ния IV Отдела Мл(адший) Лейтенант Госбезопасности

Лосев

Согласен: Зам(еститель) Нач(альника) IV Отдела КОУ НКВД Лейтенант Госбезопасности

(підпис відсутній) Каневский

Утверждаю: Зам(еститель) Нач(альника) УНКВД по Киев(ской) Обл(асти) Майор Госбезопасности

(підпис відсутній) Бабич».

Витяг з протоколу допиту заарештованого Анатолія Нестеренка з свідченнями про Харитона Гов'ядовського від 3 грудня 1937 р.

«Выписка из протокола допроса

обв(иняемого) Нестеренко Анатолия Александровича от 3 декабря 1937 г.

Мне известны следующие участники организации:

...Говядовский Харитон, священник, в прошлом секретарь Казанской консистории, в организацию вступил в 1921 г. и благодаря своим выступлениям, был признан хорошим оратором, националистом и определен для работы организации в рабочем районе Киева на Соломенке, где проводил широкую националистическую агитацию с амвона церкви и поэтому за хорошие успехи был выдвинут Секретарем ВПЦР, где знал все нити в действиях организации, ведал перепиской с филиалом украинской церкви в Америке и у него хранились доллары, которые присылались из Америки Теодоровичем.

Для расширения влияния украинской церкви, командировался на Кубань и по возвращении оттуда за отлично проведенную националистическую деятельность был награжден высокой наградой – митрой. До ликвидации УПЦ, был в составе руководства и в 1930 г. благодаря сложившихся семейных обстоятельств от участии в церкви и организации отошел.

подпись (Нестеренко).

Допросили:

Вр(еменно исполняющий обязанности) Нач(альника) VI Отд(еле)ния IV Отдела Мл(адший) Лейтенант Госбезопасности

(без підпису) Лосев

Пом(ощник) Нач[альника] VI Отделения IV Отдела сержант Госбезопасности

(без підпису) Луценко

Верно:

Антошко».

Протокол допиту Харитона Гов'ядовського від 15 березня 1938 р.

«Протокол допроса

Обвин(яемого) Говядовского Харитона Федоровича, 1874 г. рожд(ения), урож(енца) с. Мошны Черкасского р(айо)на, быв(шего) священника Автокефальной церкви от 15 марта 1938 г.

Вопрос: Расскажите о Вашем социальном происхождении и В(ашей?) трудовой деятельности до периода поступления в служители религиозного культа.

Ответ: Мой отец был дьяконом, долгое время проживал в с. Мышное (Мошни – ред.) Черкасского района, где я родился.

В 1895 г. я окончил духовную семинарию, по окончании которой я учительствовал года два – (1895-1897 гг.) в г. Богуславе Киевской обл(асти).

С 1897 по 1902 г. я работал в уездной земской управе в г. Грайворон б(ывшей) Курской губернии в качестве секретаря.

С 1902 по 1911 г. поступил в Курске в Губернское земское Управление, на работу делопроизводителя, а позже был Столоначальником Курской духовной консистории, в которой проработал до 1911 г.

В 1911 г. был переведен в г. Оренбург Секретарем Оренбургской консистории и там пробыл на этой работе до 1917 г.

В 1918 г. я прибыл на Украину и поселился на жительстве в г. Киеве.

Вопрос: Расскажите о Вашей деятельности по Киеву.

Ответ: До 1924 г. работал в разных учреждениях. Так, например, при Гетманщине в Министерстве исповедывания, при Петлюре в Земской управе делопроизводителем, при Советской власти в Губздравотделе.

Вопрос: Чем объяснить, что Вы решили стать служителем религиозного культа?

Ответ: Прибыв на Украину, я постепенно начал сближаться с кругами церковных деятелей, особенно автокефальной церкви, которая к тому периоду возрождалась. В этом кругу мне стали попадаться лица, с которыми я совместно учился в духовной Семинарии. В частности, таковым оказался митрополит Киевский и всей Украины Липковский, с которым я знаком по учебе в духовной Семинарии. Впоследствии по предложению Липковского я стал священником автокефальной церкви Соломснской религиозной общины в г. Киеве.

Вопрос: В каком году Вы были священником в с. Росоша Уманского района?

Ответ: В с. Росоши я никогда не был вообще, также и не был в этом селе священником.

Вопрос: Вы, в известных дня Вас целях, скрываете от следствия пребывание свое священником в с. Росоши. Следствием установлено, что при Гетманщине Вы там были священником, требуем правдивых показаний.

Ответ: При Гетманщине, как я указывал, я проживал в Киеве и служил в министерстве исповедываний, на периферии, особенно на Уманщине не проживал.

Вопрос: Кроме священника автокефальной церкви, какую Вы проводили деятельность?

Ответ: В 1926 г. я был избран в состав ВПЦР и был секретарем президии (нрзб.).

Вопрос: Кто лично Вами был вовлечен в контрреволюционную организацию церковников?

Вопрос: Расскажите о В(ашей) антисоветской деятельности последнего времени.

Ответ: В 1930 году я отошел от церковной деятельности. С того периода я порвал всякие связи с церковными кругами и никакой церковной и антисоветской деятельностью не занимался.

С 1930 г. я включился в трудовую деятельность, работая на предприятиях.

Вопрос: Вы говорите неправду. Следствие располагает данными, что вы проводили антисоветскую деятельность до дня ареста. В этом мы будем Вас разоблачать.

Протокол записан с моих слов правильно, мною прочитан.

(Х. Говядовский)

Допросил:

Нач(альник) VI отделения IV отдела КОУ НКВС мл(адший) лейтенант

(Антошко)».

«Обвинительное заключение

По следделу № 92571, по обвинению Говядовского Харитона Федоровича, по ст. 54-10 УК УССР.

В IV Отдел УГБ УНКВД по Киевской области поступили данные о том, что проживающий в г. Киеве Говядовский Харитон Федорович в прошлом священник, проводит антисоветскую деятельность. На основании этих данных Говядовский Харитон Федорович был арестован 22 февраля с.г. и привлечен к уголовной ответственности.

Проведенным но данному делу следствием установлено, что Говядовский Х. Ф., являясь священником автокефальной церкви проводит контрреволюционную деятельность среди верующих Соломенского прихода в г. Киеве, также установлено, что он является активным участником контрреволюционной националистической организации церковников, в которую был вовлечен б(ывшим) Митрополитом автокефальной церкви Липковским в 1934 г.

На основании вышеизложенного, обвиняется:

Говядовский Харитон Фсдорович, 1874 г. р., урож(енец) с. Мошны Черкасского района, украинец, гражд(анин) СССР, до ареста – бухгалтер артели «ВзутпобутРемонт», в прошлом служащий духовной консистории с высшим духовным образованием, б(ывший) священник автокефалист, в том, что:

Был активным деятелем украинской церкви, состоял продолжительное время в составе Ilрезидиума Всеукраинской церковной рады, являлся участником контрреволюционной националистической организации церковников и проводил контрреволюционную националистическую деятельность среди верующих, Т.е. в преступлен(иях), предусмотренных ст. 54-10 УК УССР.

Обвин(яемый) Говядовский Харитон Федорович, в предъявленном обвинении виновным себя признал, кроме того, его контрреволюционная деятельность доказана 2 свидетельскими показаниями и уличается показаниями обвиняемых Нестеренко и Коляды.

Вследствии указанного, следдело № 92571, по обвинению Говядовского Х. В. подлежит направлению для рассмотрения Особой Тройки при УНКВД по Киевской области.

Справка: Обв[иняемый] Говядовский содержится под стражей в Киевской тюрьме и с сего числа перечисляется за Особой Тройкой при УНКВД.

Нач(альник) I отделения IV отдела мл(адший) лейтенант госбезопасности

(підпис) Антошко

Согласен: Нач(альник) IV отдела УГБ УНКВД старший лейтенант госбезопасности

(без підпису) Коркунов

Утверждаю: Зам(еститель) нач(альника) УНКВД по Киев(ской) обл(асти) старший лейтенант госбезопасности

(без підпису) Шапиро».

«Выписка из протокола № 230

заседания Тройки при Киевском Облуправлении НКВД УССР от «28» апреля 1938 г.

Слушали:

§ 10. Дело № 92571 Киевского Облуправления НКВД по обвинению Говядовский Харитон Федорович, 1874 г(ода) р(ождения), урож(енец) м. Мошни, Черкасского р-на, жит(ель) г. Киева, украинец, б(ывший) священник автокефальной церкви, был активным деятелем украинской церкви, состоял в составе Президиума всеукраинской церковной рады.

Постановили:

Говядовский Харитон Федорович – расстрелять.

Лично принадлежащее имущество конфисковать».

Витяг з акту про страту Харитона Гов'ядовського від 7 травня 1938 р.

«Виписка из акта

Приговор Тройки УНКВД Киевской области от «28» апреля 1938 г. над осужденным к расстрелу Говядовский Харитон Федорович 1874 (года рождения) приведен в исполнение «7» Мая 1938 г. в «23» часов.

Комендант КОУ НКВД

Воробьев».

За віру... розстріл

Їх просто заарештовували без посилання на ту чи іншу статтю КК УРСР. А потім – формальний протокол допиту із двох-трьох запитань, звинувачувальний висновок трійки в залежності від настрою її членів чи доведених завдань по виявленню і знищенню соціально-небезпечних елементів.

АНТОНЧИК Север'ян (1895-?) – священик УАПЦ. Вчителював у Обарівській церковнопарафіяльній школі. У 1914-1915 рр. перебував на військовій службі. У 1915-1918 рр. вчителював у Рівненській соборній церковній школі. З 1 липня до 1 вересня 1918 р. служив на Архієрейському подвір'ї м. Житомира на Волині й виконував обов'язки дяка-диригента. Служив у Червоній Армії впродовж 1921-1922 рр. Висвячений в сан дяка 19 лютого 1922 р. єп. Катеринославським Григорієм, в сан священика висвячений Василем Липківським, митрополитом Київським і всієї України 12 березня 1922 р. в Києво-Софійському кафедральному соборі, грамота видана 12 лютого 1924 р. У 1922-1927 рр. – настоятель Бабанської рівнобіжної парафії. З 1927 до 1929 р. – священик при Єпископові-Настоятелеві Уманського катедрального собору. У 1924 р. був під судом, відбув три місяці в ув'язненні, 1925 р. знову був засуджений на три місяці за порушення закону про найману працю.

БЕЙ Конон (1886/89-1930/?/) – єпископ Богуславський, пізніше Прилуцько-Роменський.

У 1908 р. був висвячений на священика. Приєднався до УАПЦ. Був підвищений до сану протоієрея на церковному соборі Київщини 22-26 травня 1921р., до того був священиком в с. Чайки Канівського повіту. Був делегатом І Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 14-30 жовтня 1921 р. як настоятель церкви в с. Чайки на Богуславщині, член ВПЦР. Єпископ Богуславський УАПЦ, 17 лютого 1922 р. – Богуславський і Канівський. Потім єпископ Роменський до 1927 р., потім – єпископ Прилуцький та Роменський УАПЦ. Керуючий справами Шевченківської Округи УАПЦ, єпископ Черкаський та Прилуцький у 1929 р. Був делегатом II Всеукраїнського Собору УАПЦ 17-30 жовтня 1927 р., обраний Прилуцькою Округовою Церковною Радою в м. Прилуки при Стрітенському Соборі. В 1930 р. був засланий до Іркутська. Подальша доля невідома.

БОРЕЦЬКИЙ Миколай (1879-1933(?) – митрополит Київський і всієї України УАПЦ у 1927-1930 рр. Народився 19 грудня 1879 року в містечку Сарни Липовецького повіту Київської губернії (нині село Монастирищенського району Черкаської області) в родині священика. Навчався в Уманській бурсі, потім у 1898-1901 рр. – Київській духовній семінарії. Закінчив дворічні педагогічні курси в м. Харкові і викладав у другокласній вчительській школі в с. Кирилівці Звенигородського повіту на Черкащині у 1901-1904 рр. Після висвяти у 1904 р. до 1914 р. працював священиком на парафіях Поділля. Восени 1914 р. пішов добровольцем на фронт, де його було призначено полковим священиком 259 піхотного полку і благочинним 65-ї дивізії. З 1917 р. – настоятель собору св. Миколи в м. Гайсині, і невдовзі був обраний головою міської думи. Влітку 21-го року, переслідуваний радянською владою, отець Микола оголосив про свою приналежність до щойно створеної Української Автокефальної Православної Церкви. Йому наслідували ще 50 священиків, які разом з парафіями приєдналися до української церкви. А наприкінці жовтня у київському храмі Святої Софії Всеукраїнський православний собор обрав Борецького єпископом, і вже у цьому сані він був на два місяці ув'язнений більшовиками. Через хворобу (тиф) він не був учасником І Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ, що відбувся 14-30 жовтня 1921р. На II-му Всеукраїнському Православному Церковному Соборі УАПЦ 17-30

жовтня 1927 р. був обраний митрополитом УАПЦ замість Василя Липківського. 1927-1930 рр. – митрополит УАПЦ. 29 січня 1930 року на Надзвичайному соборі митрополит Борецький був примушений співробітниками ДПУ підписати акт самоліквідації УАПЦ. Вже у березні він був заарештований, а 24 березня так звана «трійка» при колегії ДПУ засудила його до восьми років позбавлення волі. Перевезений до Ярославського політичного ізолятора, Борецький відмовився підписати заяву до папи Римського про відсутність в Радянському Союзі переслідування за віру. Він був доведений тортурами до божевілля і вже тяжко хворий переведений до Соловецького концтабору. 1934 року Микола Борецький помер у Ленінградській психіатричній лікарні.

ГРУШЕВСЬКИЙ Марко Федорович (7 травня 1865 р., Худоліївка – 2 вересня 1938 р.) – церковний діяч, педагог, етнограф, краєзнавець. Родич Михайла Грушевського.

Народився 25 квітня (7 травня) 1865 року в селі Худоліївка Чигиринського повіту Київської губернії (нині село Чигиринського району Черкаської області). Закінчив Черкаське духовне училище і Київську духовну семінарію. У семінарії був членом патріотично настроєної громади, що ставила за мету відродження українського православ'я та захист інтересів українського народу.

З 1889 року, по закінченні семінарії, вчителював у церковнопарафіяльній школі села Худоліївка (1889-1890 рр.), служив учителем і псаломником у селі Чорнявка (1890-1893 рр.); Черкаського повіту Київської губернії (нині село Черкаського району Черкаської області), псаломником в Андріївській церкві в Києві (1893-1894 рр.). Через спроби втілювати в життя громадівські принципи зазнав переслідувань з боку царської влади, тому повернувся на Чигиринщину, де вчителював у селах Мордва (1895-1896 рр.) (нині село Красносілля) та Головківка (1896-1897 рр.) (нині обидва села Чигиринського району). В 1897 році висвячений на священика, служив у Михайлівській церкві села Суботова. Від 1899 року був також законовчителем у місцевому міністерському училищі.

За роки праці на Чигиринщині зібрав багатий матеріал з історії, фольклористики та етнографії краю. Частину дослідницького доробку опублікував за підтримки Михайла Грушевського у Львові та Києві. Найбільшою науковою працею Марка Грушевського було незакінчене дослідження «Дитина в звичаях і віруваннях українського народа», що в 1906-1907 роках вийшло у Львові за редакцією Зенона Кузелі та стало одним із перших у світі досліджень з етнографії дитинства, було високо оцінене Іваном Франком. Досліджував історію роду Грушевських (згодом матеріали були вилучені НКВС), збирав старожитності для музеїв, зокрема разом із дружиною Марією Іванівною (уродженою Ілліч) зібрав унікальну колекцію народних вишивок і ляльок (збереглася до нашого часу).

Через доноси деяких представників духовенства був звинувачений в українофільській діяльності й підбурюванні селян проти царської влади. Його справу розглядав київський губернатор, а в 1910 році Київська духовна консисторія, незважаючи на селянські звернення, перевела Марка Федоровича на посаду священика до Покровської церкви містечка Таганча Канівського повіту (нині село Канівського району Черкаської області), де одночасно він був затверджений законовчителем місцевого двокласного міністерського училища. Близько 1916 року «за українофільство» на нього було вчинено замах з боку російських чорносотенців.

Улітку 1918 року із родиною переїхав до Києва. Був членом Всеукраїнської православної церковної ради, активним учасником руху за автокефалію православної церкви в Україні. Влітку 1919 увійшов до складу першого українського кліру Софійського собору. У 1920 році був

інструктором-організатором ВПЦР, 1922 року став єпископом Української автокефальної православної церкви. Член редколегії часопису «Церква і життя», багато уваги приділяв перекладам і виданням українською мовою богослужбових книг. На Великих Покровських Зборах в жовтні 1926 р. був обраний членом Президії ВПЦР, завідував відділом благовістя після відмови Володимира Чехівського бути завідуючим. Був делегатом II Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 17-30 жовтня 1927 р. Унаслідок тиску з боку Державного політичного управління УСРР змушений був в 1930 році припинити церковну діяльність і зректися духовного сану в 1931 р. В останні роки життя працював сторожем в артілі інвалідів, хоча продовжував вести наукові записи (були вилучені під час арешту). 11 червня 1938 року заарештований і ув'язнений в Лук'янівській тюрмі. Відповідно до постанови Особливої трійки НКВС по Київській області від 9 серпня 1938 року був страчений.

Посмертно реабілітований 16 травня 1989 року. Кенотаф Грушевському встановлено в 1997 році на київському Лук'янівському цвинтарі на могилі дружини.

Твори:

Дытячи забавки та гры усяки. Зибрани по Чыгирынщыни Кыивской губерни. «Киевская старина», 1904, № 7-8;

Дитина в звичаях і віруваннях українського народа. Матеріяли з полудневої Київщини. Зібрав Мр. Г., обробив др. Зенон Кузеля. В кн.: Матеріяли до українсько-руської етнольоґії, т. 1-2. Львів, 1906-1907 рр.;

Гетьманське гніздо. Урочища і перевози села Суботова, зібрані в 1897-1899 рр. Подав Марко Грушевський. Львів, 1912; [Передрук: «Пам'ятки України: історія та культура», 2002, № 2];

З життя селян на Чигиринщині. Подав Марко Грушевський. В кн.: Український етнографічний збірник, т. 1. К., 1914; Те саме. «Пам'ятки України: історія та культура», 2002, № 2.

ДАХІВНИК-ДАХІВСЬКИЙ Володимир (1888-?) – єпископ Тульчинський УАПЦ. Народився на Полтавщині. Закінчив духовну семінарії і юридичний факультет Московського університету. Навчався в землемірній школі. З 1917 р. працював на Далекому Сході. У 1920 р. був висвячений на священика. Був делегатом I Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 14-30 жовтня 1921 р. як священик с. Стайки на Звенигородщині і уповноважений ВПЦР. Організатор УАПЦ на Переяславщині. З січня 1922 р. – єпископ Переяславський УАПЦ, потім Кам'янецький (1922-1927), Тульчинський (1927-1930). Був делегатом II Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 17-30 жовтня 1927 р. Заарештований у 1930 р. Подальша доля невідома.

КАРАБІНЕВИЧ Микола Сільвестрович (1889-1937) – архієпископ, діяч Української автокефальної православної церкви. Уродженець с. Серебринці (нині село Могилів-Подільського р-ну Він. обл.). 1909 закінчив Кам'янець-Подільську духовну семінарію. 1910-1912 рр. прослухав курс філософії в Нар. ун-ті А. Шанявського в Москві. 1913 висвячений на священика, служив настоятелем парафії у с. Качківка (нині село Ямпільського р-ну Він. обл.). У квітні 1923 за обранням Могилів-Подільського церковного з'їзду висвячений у Києві на єпископа. Був делегатом 2-го Всеукраїнського православного церковного собору УАПЦ 17-30 жовтня 1927 як єпископ Могилівської округи. На поч. 1929 митрополит Микола Борецький призначив його на служіння до Уманської округи. Учасник Надзвичайного церковного собору в Києві 28-29 січ. 1930, де відбулася «самоліквідація» УАПЦ. Згодом мешкав у Могилеві-Подільському, 1934 був тимчасово ув'язнений. Вдруге заарештований 1937. 29 груд. 1937 Трійка при Київ. обласному управлінні НКВС УРСР засудила його за «антирадянську діяльність» до вищої міри покарання – розстрілу. Невдовзі був страчений. Пізніше реабілітований посмертно.

КАЛІШЕВСЬКИЙ Юхим Аврамович (Абрамович; 01.04.1893-22.09.1937) – діяч Української автокефальної православної церкви, архієпископ Одеський. Уродженець с. Жаботин Черкаського пов. Київ. губ. (нині село Кам'янського р-ну Черкас. обл.). Навч. в духовній семінарії (до 1913); закінчив

історико-філол. ф-т Варшавського ун-ту (1917). Працював учителем рос. історії і словесності в Києві. 1919 переїхав до с. Петраківка (нині село Катеринопільського р-ну Черкас. обл.), де працював дир. школи та викладав рос. словесність, а 1921 прийняв духовний сан. Невдовзі на церковному соборі Київщини 22-26 трав. 1921 був підвищений до сану протоієрея. В лютому 1922 висвячений на єпископа Звенигородського; після включення Звенигородської округи до Черкаської церковної округи став єпископом Черкаським і Єлизаветградським УАПЦ (1923-1929). Був делегатом (делегований Шевченківською окружною Церк. радою м. Черкаси) 2-го Всеукраїнського православного церковного собору УАПЦ 17-30 жовтня 1927. Від 1929 – архієпископ Одеський, член Великих зборів Всеукраїнської православної церковної ради. Державне політичне управління УСРР двічі заарештовувало його нібито за «належність до контрреволюційної української націоналістичної організації»: 1927 (Черкаси, місяць утримувався в Харкові); 1931 (Одеса; майже півроку перебування під вартою). Звільнявся без суду. У 1933 році зрікся сану і покаявся за свою «антирадянську діяльність» як ієрарх УАПЦ. В заяві до секретаріату президії ВУЦВК від 17 верес. 1933 року написав: «Надзвичайний Собор 1929 р. наявно казав, що Автокефальна церква була складовою частиною «Союзу Визволення України» – організацією контрреволюційною, а не церковною. Це визнав на процесі «СВУ» і сам проповідник – натхненник УАПЦ міністр УНР В.Чехівський. Собор 1929 р. самоліквідував свою автокефальную церкву, а ті, що залишилися від неї, 1930 р. утворили «Українську Православну Церкву», яка напрямком своєї діяльності, ставленням до Радвлади та вузьким націоналізмом мало чим відрізнялася від своєї попередниці УАПЦ».

Від 1933 замешкав у м. Біла Церква, працював бухгалтером міської водолікарні. 25 червня 1937 року ув'язнений у «справі» 16 священнослужителів та церковних активістів УАПЦ та УПЦ. 12 липня 1937 відправлений до Києва. Був обвинувачений у тому, що брав участь у діяльності «української контрреволюційної націоналістичної фашистської організації церковників і входив до її керівного центру», проводив серед населення «контрреволюційну фашистську діяльність, спрямовану на повалення Радянської влади на Україні». 15 вересня 1937 трійка при Київ. обласному управлінні НКВС УРСР засудила його до вищої міри покарання. Страчений у м. Київ.

Реабілітований рішенням Президії Київського обласного суду від 12 квітня 1961, згідно з яким вирок 1937 скасовувався й справа припинялася «за недоведеністю пред'явленого обвинувачення».

ЛИПКІВСЬКИЙ Василь (1864-1937) – архієпископ, перший митрополит Київський і всієї України Української автокефальної православної церкви, редактор і автор низки статей часопису УАПЦ «Церква і Життя», автор перекладів українською мовою Божественної Літургії Св. Іоана Золотоустого, богослужбових книг, проповідей на неділі і свята та на Апостольські послання, історичних праць про Українську Церкву, епістолярій. Народився в с. Попудні Липовецького повіту (нині Монастирищенського району). У 1873-1879 рр. навчався в Уманській бурсі, 1879-1884 рр. – Київській духовній семінарії, 1884-1889 рр. – в Київській духовній академії, яку закінчив зі ступенем кандидата богослов'я. У 1890 р. його призначено на посаду законовчителя Черкаської прогімназії. У 1891 р. відбулася висвята на священика. З 1892 р. – настоятель Липовецького собору й інспектор церковних шкіл Липовецького повіту. У 1903 р. – директор Київської церковно-вчительської школи, протоієрей. Голова Київського єпархіального з'їзду весною 1917 р. В листопаді 1917 р. заклав Братство Воскресіння, яке перетворилось на Всеукраїнську православну Церковну Раду. Учасник Всеукраїнського Православного Собору 1918 р. Під час приїзду С. Петлюри до Києва в грудні 1918 р. вітав його на Софійській площі урочистою промовою. 9 (22) травня 1919 р. очолив першу українську Божу Службу в Микільському соборі на Печерську. З липня 1919 р. – настоятель собору Святої Софії Київської. В серпні 1919 р. був присутній на зборах Кирило-Мефодіївського братства в Кам'янці-Подільському, де зібралися члени II ВПЦР. На церковному соборі Київщини 22-26 травня 1921 р. як член Президії ВПЦР був обраний до складу Київської губерніальної церковної ради і рекомендований на висвячення в єпископи. Висвячений 23 жовтня на митрополита Київського і Всієї України в соборі св. Софії Київської у надзвичайний спосіб делегатами І-го Всеукраїнського Православного Церковного Собору 14-30 жовтня 1921 р. Був на цій посаді до II-го

Всеукраїнського Православного Собору УАПЦ 17-30 жовтня 1927 р. Після останнього арешту в березні 1937 р. за вироком трійки НКВС від 20 листопада його було розстріляно в Лук'янівській в'язниці 27 листопада 1937 р.

МАЛЯРЕВСЬКИЙ М. (1873-?) єпископ. Був делегатом І Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 14-30 жовтня 1921 р. як настоятель храму в с. Ясногородка на Звенигородщині. У 1921р. був висвячений на Волинського єпископа. Був заарештований у 1936 р. У 1941 р. повернувся до Києва і служив протоієреєм на парафії в м. Васильків на Київщині.

МАЛЮШКЕВИЧ Костянтин Сергійович (1890-1937) – архієпископ Уманський УАПЦ. Народився в с. Жилинцях на Волині в родині священика. У 1906 р. закінчив Крем'янецьке духовне училище, у 1912 р. – Волинську духовну семінарію в м. Житомирі. У тому ж році він одружився, прийняв сан диякона і вступив до Київської духовної академії, де його було висвячено на священика. У 1916 р. був призначений викладачем Закону Божого в Умані. У 1917 р. його було обрано на голову Уманської учительської спілки. В серпні 1921 р. утворив при Свято-Троїцькому соборі в Умані українську парафію і став її настоятелем. Був делегатом І Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 14-30 жовтня 1921 р. В лютому 1922 р. був висвячений на єпископа митрополитом Василем Липківським і єпископом Юхимом Калішевським. На Великих Покровських Зборах ВПЦР його було обрано заступником Голови ВПЦР. У вересні 1927 р. церковним собором Київської округи його було обрано архієпископом Київщини з підвищенням в сан архієпископа. Був делегатом II Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 17-30 жовтня 1927 р., на якому його було обрано замість Василя Липківського митрополитом УАПЦ, але він відмовився від обрання і погодився бути тільки першим заступником митрополита. В часописі «Церква і Життя» друкував статті з екзегетики. Був заарештований ДПУ у 1926 р. в Харкові, у 1931 р. і 1932 р. в Києві за проведення «контрреволюційної діяльності». Після II «надзвичайного» Собору в грудні 1930 р. очолив Київську єпархію УПЦ. Відійшов від УАПЦ в 1934 р. Працював бухгалтером міськкомунгоспу, підробляв палітурником. Рішенням Трійки УНКВС Київської області від 15 вересня 1937 р. був засуджений до розстрілу.

МІХНОВСЬКИЙ Юрій Михайлович (1866-1937) – архієпископ. Народився в с. Піщаному Золотоніського повіту Полтавської губернії (нині Золотоніського р-ну Черкаської обл.) – настоятель Київського Софійського собору. Народився в сім'ї священика. Навчався в духовному училищі, пізніше – в Полтавській духовній семінарії. У 1889 р. вчителював у Піщаному. У 1889-1891 рр. був дяком у церквах містечок Ірклієва, Домонтова, Нових Санжарів, м. Золотоноші. У 1894 р. отримав сан священика. З 1895 р. служив у церкві с. Комарівка на Полтавщині, у 1895-1908 рр. – у с. Богдани Золотоніського повіту, пізніше – в містечках Жовнині та Бубнівській Слобідці. З 1917 р. – настоятель Прохорівської парафії Золотоніського пов. У 1921 р. брав участь у Всеукраїнському православному церковному соборі; під час собору отримав сан архієпископа чернігівського (УАПЦ) з кафедрою при Борисоглібському храмі в Чернігові. У 1922 р. переведений до Золотоноші, де очолив повітову церковну раду (в складі 10 парафій); у 1926-1927 рр. знову призначений настоятелем Прохорівської парафії. Після «самоліквідації» УАПЦ і об'єднання частини її парафій (1930) увійшов до складу ієрархії Української православної церкви (на чолі з митрополитом І. Павловським). На початку 1930-х рр. переїхав до Києва. Протягом 1932-1933 рр. був настоятелем Софійського собору; під час перебування на цій посаді брав активну участь в організації допомоги голодуючим. У 1934 р. служив в Успенській церкві (Богородиці Пирогощі) на Подолі; водночас виконував обов'язки вікарія митрополита І. Павловського. Після закриття церкви (1935) перейшов з митрополичою кафедрою до церкви св. Миколи Притиска на Подолі; після її закриття (1936) був позбавлений права служити. Протягом 1936-1937 рр. здійснював у Києві збирання підписів за відкриття в місті хоча б одного храму; у 1937 р. заарештований, звинувачений у створенні «антирадянської фашистської організації українських церковників», розстріляний.

ПАВЛОВСЬКИЙ Іван (1893-1937) – митрополит Української Православної Церкви, редактор часопису УАПЦ «Церква і Життя». Народився в с. Соснівка Чигиринського повіту (нині Олександрійського району Кіровоградської області). Закінчив Чернігівську духовну семінарію, з 1914 р. – священик. Був підвищений до сану протоієрея на церковному соборі Київщини 22-26 травня 1921 р., до того був священиком в с. Липянка Шполянського району. На єпископа УАПЦ Черкаського і Чигиринського висвячений 20 листопада 1921 р. в Київському Свято-Софійському соборі. В його архієрейській херотонії приймав участь сам метрополит УАПЦ Василь Липківський. Потім посідав єпископську кафедру в м. Чернігові, з 1 грудня 1926 р. – архієпископ Харківський і Слобожанський. Був делегатом II Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 17-30 жовтня 1927 р. від Слобожансько-Донецької Округи, м. Харків. Одночасно, з 1927 р. – відповідальний редактор журналу «Церква і Життя», видавцем якого з 1928 р. була Харківська Округова Церковна Рада. З грудня 1930 р., в зв'язку з утворенням Української Православної Церкви замість ліквідованої в січні 1930 р. УАПЦ – митрополит Харківський і всієї України. З 1934 р. – у Києві, де мешкав при Успенській церкві. Після її закриття, кафедральним храмом митрополита УПЦ стала церква Миколи Притиска на Подолі до червня 1935 р. У 1935-1936 рр. проживав у Черкасах, де виконував бухгалтерську роботу в різних установах, не маючи постійного місця роботи. Заарештований у 1936 р. і висланий до Казахстану. Останній раз заарештований 30 липня 1937 р. і розстріляний в м. Бєлгород 9 грудня 1937 р. рішенням трійки при Управлінні НКВС по Курській області.

САМБОРСЬКИЙ Володимир (1878/82-1937(?) – архієпископ Вінницький УАПЦ. Народився в м. Києві. Навчався в Уманській бурсі, у 1902 р. закінчив Київську духовну семінарію. У 1902 р. висвячений на диякона і невдовзі на священика. З 1904 р. голова Комітету по забезпеченню родин запасних. У 1907 р. почав працювати як округовий місіонер Таращанського повіту. У 1921 р. українізував свою парафію в с. Гребінках. У 1923 р. висвячений на єпископа Липовецького, з 1925 р. – єпископ Житомирський. У 1927 р. обраний на єпископа Глухівського і доглядача Конотопської округи. Був делегатом II Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 17-30 жовтня 1927 р. Обраний Глухівським Округовим Церковним Собором, що відбувся в м. Глухів 16 жовтня 1927 р. У 1930-1932 рр. – архієпископ Вінницької єпархії УПЦ. У 1935 р. повернувся до Києва, де був заарештований. Подальша доля невідома.

СТЕЦЕНКО Кирило (1882-1922) український композитор, протоієрей УАПЦ. Народився в с. Квітки Канівського повіту (нині Корсунь-Шевченківського району). У 1892 р. почав навчання у Київській бурсі, потім в Київській духовній семінарії. У 1903 р. працює вчителем співів у Київській церковно-вчительській школі, де директором був Василь Липківський. У 1905 р. його було вислано за межі Києва. З 1907 р. працює в Білоцерківській жіночій гімназії учителем співів, з 1908 р. – викладає співи в Київській медичній школі. В 1911 р. прийняв сан священика, призначений настоятелем парафії в с. Голово-Русава на Поділлі. На пропозицію С. Петлюри у 1919 р. спільно з О. Кошицем утворює державну капелу для популяризації української пісні за кордоном. З українським хором українізував парафії в Одесі, Миколаєві, Черкасах, Єлисаветграді та ін. На початку літа 1921 р. родиною виїхав до с. Веприк біля м. Фастів на Київщині. Був підвищений до сану протоієрея на церковному соборі Київщини 22-26 травня 1921 р., до того був священиком в с. Веприк Білоцерківського повіту. Був делегатом I Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 14-30 жовтня 1921 р. У квітні 1922 р. помер від плямистого тифу.

ТАРНАВСЬКИЙ Петро (1873-1938) -- єпископ УАПЦ, потім єпископ «Діяльно-Христової Церкви», настоятель Михайлівського Золотоверхого собору в м. Києві. Народився в селянській родині на Звенигородщині. Навчався в Київській духовній семінарії та академії. До 1916 р. викладав в Київській духовній академії, служив священиком, працював законовчителем в Київській гімназії. Делегат Київського єпархіального з'їзду в квітні 1917 р., де був обраний членом Київської єпархіальної ради. В червні того ж року обраний членом Комісії по скликанню Всеукраїнського Собору. Член першого складу Всеукраїнської православної церковної ради на чолі з архієп. Олексієм (Дородніциним) з листопада 1917 р. Брав участь у роботі 1 і 2 сесій Всеукраїнського Собору 1918 р., який залишив після виключення членів ВПЦР зі складу Собору. З 1919 р. – священик с. Баришівки на Полтавщині. Після утворення другої Всеукраїнської православної церковної ради в квітні 1919 р. входить до її складу. 22 травня 1919 р. на храмове свято брав участь в першому богослужінні українською мовою в Микільському соборі на Печерську. Настоятель Софійської (Старокиївської) парафії в м. Києві з літа 1919 р. Був підвищений до сану протоієрея на церковному соборі Київщини 22-26 травня 1921 р. Був делегатом І Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 14-30 жовтня 1921 р. як настоятель храму с. Баришівка. З 1922 р. – єпископ УАПЦ. В 1924 р. відійшов від УАПЦ, був одним із засновників «Діяльно-Христової Церкви», настоятель Михайлівського монастиря в Києві, де і розмістився провід ДХЦ. Повернувся до УАПЦ в 1927 р. З 1931 р. остаточно зрікся церковного служіння і працював архіваріусом народного суду 2-ої дільниці Кіровського р-ну м. Києва. Востаннє заарештований 30 квітня 1938 р., розстріляний 2 вересня 1938 р.

ШАРАЇВСЬКИЙ Нестор (1865-1929) – архієпископ Київщини, перший заступник митрополита Липківського в 1921-1927 рр., голова Перекладової комісії УАПЦ з 1919 р. На церковному соборі Київщини 226 травня 1921 р. як член Президії ВПЦР був обраний до складу Київської губерніальної церковної ради і рекомендований на висвячення в єпископи. Був делегатом І Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 14-30 жовтня 1921 р. як заступник настоятеля Софійського собору м. Києва. Учасник І-го і ІІ-го Всеукраїнських Соборів УАПЦ., викладач Пастирських курсів при Св. Софії, мав викладати в «Українському Богословнику» (Академія УАПЦ). Після ІІ Всеукраїнського Собору 1927 р. відійшов від справ. Помер від голоду 29 жовтня 1929 р. Похований біля собору св. Софії у Києві, але в 1934 р. надгробну плиту було знято, а могилу забруковано.

Валерія Липкань

КРОВ ЛЮДСЬКА НЕ ВОДИЦЯ

ГМИРЯ Михайло Якович, 1900 р., с. Коробівка Золотоніського району, мешканець Ленінграду (нині Санкт-Петербург), українець, із селян, освіта вища. Член ВКП(б) з 1919 року, військовий інженер першого рангу, начальник будівництва військової морської бази в Кронштадті. Заарештований 15 червня 1937 року ОВ ЧБФ. Виїзна сесія військової колегії Верховного Суду СРСР 3 грудня 1937 року ухвалила – розстріляти з конфіскацією майна. Реабілітований в 1958 році.

Архів УСБУ в Черкаській обл. 6862 ФПД

Не встигли вщухнути бурхливі овації на зборах будівельників, на яких одностайно під пильним поглядом чекістів, як і за часів Пілата, кричали -- смерть ворогам народу. А вже наступного дня на зборах партактиву парторганізації управління будівельних робіт № 6 вирішили заслухати звіт начальника будівництва військового інженера першого рангу Михайла Яковича Гмирю – «Про причини перевитрат в першому кварталі і вжиття заходів».

Збори як збори. З інформацією виступив Михайло Якович. По-діловому, без хвилювання, він розповів про причини перевитрат, зриву термінів введення в дію окремих споруд. Відповів на численні запитання. Розпочалися дебати. Одні пропонували, що треба зробити, інші розпинали за найменші огріхи. У заключному слові Гмиря, як і годиться, подякував за критику, пообіцяв все врахувати в подальшій роботі. Правда, коли розпочали читати постанову, він зрозумів: це лише прелюдія до притягнення його до більш суворої відповідальності, а можливо і арешту. Адже напередодні був вже заарештований начальник управління Максимов. Та й окремі виступаючі недвозначно наголошували, що управлінський апарат будівельників засмічений ворожими елементами, що сам він ігнорує вказівки партії у посиленні боротьби з подібними елементами. Нерідко ставав на захист троцькістів, дружив із нині заарештованим Максимовим тощо. Прибувши додому, він, на всяк випадок, попрохав дружину, Любов Миколаївну, приготувати йому чисту білизну, кілька пар шкарпеток, написав листи додому в Коробівку батьку Якову Федоровичу і матері Марії Василівні, брату Володимиру, сестрам Вірі та Олександрі. І чекати довелося не довго. На п'ятий день після зборів активу він опинився в камері БУПРу №3 міста Кронштадта. Того ж дня заповнив анкету заарештованого. А 16 червня оперуповноважений ОВ ЧБФ молодший лейтенант держбезпеки Меньшиков у присутності замначальника будівництва Савенкова, і відповідального виконавця секретної частини Третякова, провели прискіпливий огляд документів в кабінеті колишнього начальника Гмирі і склали акт про вилучення дванадцяти документів, нотаток, записок. Того ж дня відбулося засідання бюро будівельної організації, на якому було розглянуте лише одне питання: про виключення з членів ВКП(б) Гмирі М. Я., заарештованого органами НКВС. Ще не було розпочато слідство. А виступаючі, з якими він ще позавчора у флотській їдальні розпивали шампанське за успіхи – в один голос сьогодні таврували його, як небезпечного злочинця, і вимагали розіп'яти.

С-Б: Гмиря заарештований органами НКВС і начальник політуправління запропонував негайно виключити його із партії. Заарештований він не тільки як шкідник. Я переконаний – він зрадник. Під час північного походу він був в армії Чан-Кай-Ші. Одного разу був захоплений білогвардійцями. При підозрілих обставинах втік з полону. Гмиря там служив капітаном, потім полковником.

Б-Н: Гмиря безумовно шкідник, комуністів він уникав і не приймав на роботу. Багатьом комуністам говорив – ви не фахівці, то краще читайте книги і займайтеся доброчинністю, а не пхніть носа в ті справи, в яких ви нічого не розумієте.

Після виступу всіх членів партбюро було проголошено постанову:

«Гмиря був призначений начальником будівництва у вересні 1936 року колишнім начальником управління троцькістом, нині заарештованим, Максимовим. І также нині заарештованим б\начальником управління РСЧА Петіним, після того, як Гмиря обстежив роботу УНР-6 і виявив у ньому значні недоліки.

Здавалося, що всі свої дії він повинен був спрямувати на усунення виявлених ним недоліків, а Гмиря робив навпаки, і як тепер виявляється проводив явно шкідницьку політику спрямовану на затягування термінів здачі важливих для оборони СРСР об'єктів.

Гмиря, будучи начальником будівництва, ігнорував сигнали парторганізації і окремих комуністів про засміченість ворожими елементами управлінського апарату.

Після лютневого-березневого Пленуму ЦК ВКП(б) на словах заявляючи про необхідність впровадження у життя рішень Пленуму, насправді провадив стару лінію.

Враховуючи все це Гмирю М. Я. з рядів ВКП(б) виключити».

До речі, серед присутніх на засіданні партбюро Гмиря М.Я. не числився.

17 червня Михайло Якович давав покази секретарю особливого відділу ЧБФ Колобкову. На перший погляд, здавалося, він давав покази не як звинувачуваний, а як свідок шкідливої діяльності свого начальства.

«Назвіть конкретні факти шкідницької діяльності троцькіста Максимова

– Ця шкідницька діяльність Максимова зводилася головним чином до затягування термінів здачі об'єктів передбачених планом. Якщо на будівництві інженера Ніколаєва під керівництвом Максимова основні кошти витрачались на підсобні, допоміжні приміщення, то при мені була інша крайність – зводилися переважно основні об'єкти, а допоміжні затягувалися, як наслідок – основні об'єкти без допоміжних вводити в експлуатацію неможливо.

– Які заходи вважалися для розвінчання діяльності троцькіста Максимова.

– Я – Гмиря, особисто спеціально їздив в середині березня доповідати про це помічнику командуючого ЧБФ Розгону, але потім зрозумів, що вони «в одній упряжці».

Так, це була прелюдія. Але потім почалися будні по створенню широкомасштабної операції по виявленню членів антирадянської змови в Червонопрапорному Балтійському Флоті, зокрема у будівельних організаціях.

15 червні 1937 року було видано постанову про арешт Гмирі М.Я., але заарештованому пред'явили лише 10 липня. 3 серпня того ж року термін ведення слідства було продовжено, і почалася справжня робота по розкриттю «державної змови». Як це робилося, розповіли в травні 1940 року слідчі. Зокрема Лященко – слідчій особливого відділу ЧБФ показував 22 травня 1940 року:

«– При складанні загального протоколу у справі Гмирі я, під диктовку Бірна, записав, що в троцькістську організацію його завербував не Максимов, а працівник будівельного відділу при наркоматі оборони Селіванов, з яким Гмиря познайомився при призначенні його на ЧБФ. Для чого це робив Бірн, я не знаю, але Бірн говорив, що кандидатура Максимова, як вербувальника в троцькістську організацію, не солідна, і правдивіше буде вербовка Гмирі Селівановим».

А інший слідчий Меньшиков добавляв:

«– Коли одержали покази від Гмирі в один із вихідних днів (можливо 12 вересня 1937 року), Бірн наказав мені і т. Лященку з'явитись до нього в кабінет, де Бірн, знайомлячись із матеріалами слідства почав диктувати остаточний протокол допиту; при цьому про особливості завдань військово-троцькістської змови використовувалися запитання і відповіді московських протоколів допитів інших заарештованих, які він брав із сейфу. Після обробки протокол був даний на підпис Гмирі, останній заперечень не робив. Протоколи допитів Бірном складалися і для інших заарештованих, при цьому широко використовувалися формуліровки протоколів допитів із Центру».

Звісно, Гмиря повинен був підписати, адже конвеєр тортур діяв безвідмовно. Із свідчення того ж Меньшикова:

«– Гмиря мною і Лященко допитувався безперервно п'ять – шість діб». А начальник бюро перепусток ОВ ЧБФ Карл Граудінг свідчив 13 травня 1940 року: «Я особисто бачив в БПУ групу

заарештованих, близько десяти чоловік, які знаходилися в одній кімнаті на «стійці» під наглядом співробітника особливого відділу Меньшикова... Бачив, як під час допиту заарештований був посаджений на ніжку перевернутого стільця (це називалось посадити на гарматню або на палю, після чого людина практично ставала інвалідом – ред)». І далі Граудінг показував: «Інших фактів зловживання методами слідства в ОВ НКВС Бірна я не бачив. Знаю, що при начальнику ОВ НКВС ЧБФ Хом'якову, який був після Бірна, заарештованих били...».

3 грудня 1937 року відбувся суд, і як не заперечував свої покази Гмиря, під час ведення попереднього слідства, суд був невмолимим.

Дев'ятнадцятирічним юнаком Михайло Гмиря став на шлях боротьби за владу Рад. А коли закінчилась громадянська війна, поступив у військове училище, потім в академію. Як один із кращих військових спеціалістів, був направлений у Китай для організації боротьби з японцями. За бойові заслуги і проявлену мужність у Китаї полковник М. Я. Гмиря був нагороджений 20 лютого 1928 року орденом Бойового Червоного Прапора. Після повернення з Китаю працював над спорудженням морських воєнних об'єктів на Далекому Сході. Як відзначалося у висновках атестаційної комісії 1934 року: «Посаді відповідає, під його керівництвом споруджено чимало об'єктів оборонного призначення. Інженер, яких мало».

У 1936 році Гмиря був нагороджений орденом Червоної Зірки. І ось 3 грудня 1937 року, цей, один із крупніших військових інженерів-спеціалістів, змушений був виправдовуватись перед членами військової колегії Верховного Суду СРСР, доказувати, що все своє життя віддав партії, зміцненню обороноздатності країни, що всі об'єкти на військових базах він здавав вчасно, при високій якості робіт.

Йому йшов лише тридцять сьомий рік. Можливо, з цього інженера, якому, як відзначалося в атестації, ціни немає, вийшов новий радянський Карбишев. Йому виповнився 37-мий та грянув 37-мий рік, пік масовий репресій. Під цей важкий каток молоху потрапив і наш талановитий земляк, військовий інженер першого рангу, родом з наддніпрянського села Коробівка – Михайло Якович Гмиря.

А у селі Коробівка залишились його батько й мати, брат тракторист, дві сестри колгоспниці. У Ленінграді – тридцятишестилітня дружина Любов Миколаївна. І жили, аж до реабілітації Михайла Яковича, під постійним наглядом недремного ока НКВД-стів, як члени родини ворога народу.

Тетяна Валах

З РОДУ БОРЦІВ ЗА УКРАЇНУ

ЩИРИЦЯ Юхим Онуфрійович, 1880 року народження, с. Боровиця Чигиринського району, українець, вища освіта, член партії УСР, товариш міністра народної освіти, професор Вінницького учительського інституту. Заарештований 12.04.1919 р. Розстріляний ЧК 1.06.1919 р. в м. Київ.

З волі радянської тоталітарної системи, з підроблених нею сторінок нашої історії на довгі десятиліття щезли найменші згадки про людей, які з тих чи інших причин не вписувалися в рамки ідеології. Стала можливою правда наших і не наших, правда переможців і переможених, а в жертву були принесені істина і об'єктивність. Особливо це стосується періоду Національно-визвольних змагань 1917-1921 рр., імен тих людей, які власними зусиллями творили українську державність. Серед великого реєстру – ім'я доволі відомої в свій час особистості – педагога, суспільно – політичного діяча Юхима Онуфрійовича Щириці.

Народився майбутній педагог в селянській родині Онуфрія Антоновича та Параски Володимирівни Щириць 14 (26) жовтня 1880 р. в с. Боровиця Чигиринського повіту Київської губернії (нині Чигиринського району Черкаської області), про що свідчить запис в метричній книзі Різдво – Богородицької церкви села. Батьки Юхима, маючи невеликий дохід від 4 десятин землі, все ж зуміли дати синові належну освіту. Спочатку було навчання в Коростишівській учительській семінарії, а далі – робота вчителя в Цісарсько-Слобідському, Райгородському та Корсунському двокласних училищах. Саме під час роботи в Корсуні, Щириця зустрічає вчительку Валентину Захарівну Симоновську, доньку псаломника, з якою й одружується 7 (20) листопада 1907 року.

Ю. Щириця не зупиняється на досягнутому. Прагнучи здобути вищу освіту, він вступає на фізико-математичний факультет Київського університету св. Володимира, який закінчує 27 листопада 1912 року з диплом 1-го ступеня. Протягом двох років працює в учительській семінарії Великих Сорочинець на посаді вчителя фізики та природознавства.

В 1914 році талановитий педагог переїздить до м. Вінниці. Викладає фізику і природознавство в місцевому інституті та на короткотермінових курсах при ньому, читає лекції з природознавства в 4-5 класах Вінницької міністерської жіночої гімназії. «Все своє дозвілля він віддавав науці, про що переконливо говорять ті книги з інститутської бібліотеки і ті посібники та прилади інститутських кабінетів, які виписувались за його вказівкою та наполяганням. Але сказане не є головною гідністю Щириці як викладача. Головне в іншому, і саме в тому, чого не вистачає більшості українських та російських вчителів: він відмінний методист. Він методист не в тому лише розумінні, що вміло сам веде викладання своїх дисциплін, вміло ілюструє дослідами наукові положення, керує лабораторними заняттями слухачів, а що особливо важливо – він дуже обізнаний і досвідчений викладач методики природознавства та керівник практичних занять слухачів з викладання. Гарячий прихильник природознавства, він свою любов до природи, свої переконання про лабораторний характер викладання природознавства, про проведення у викладанні біологічного принципу, про велику роль самодіяльності учнів у справі відкриття та пізнання таємниць природи – природно, мимовільно передає своїм слухачам, майбутнім учителям» – свідчить документ що зберігається в Вінницькому краєзнавчому музеї. Таким чином, Ю. Щириця широко використовував ті педагогічні методи і прийоми, які актуальні і сьогодні. А ідея самостійного пошуку учнями знань була однією з улюблених в педагогічній практиці Юхима Онуфрійовича. Крім того, як згадували випускники інституту, він активно пропагує національні ідеї,

беручи активну участь у роботі місцевого українського гуртка, закликає студентів бойкотувати російську професуру та домагатись викладання українською мовою.

Згодом авторитетний в професійних колах педагог – новатор Ю. О. Щириця очолює повітову учительську спілку. Крім того, його, як активного громадського діяча, члена партії українських соціалістів-революціонерів, висувають кандидатом до Всеросійських Установчих зборів.

20 квітня 1918 р. постановою Шкільної Ради при Міністерстві освіти УНР Ю. О. Щирицю направляють для виконання обов'язків Подільського губернського комісара освіти із збереженням за ним штатної посади вчителя при Вінницькому учительському інституті до 1 липня 1918 р. Не пориває зв'язків з інститутом він і в майбутньому – читає лекції за вільним наймом.

З приходом до влади гетьмана Скоропадського, як і більшість членів партії соціалістів-революціонерів, Юхим Онуфрійович іде в опозицію – входить до Подільської філії Українського Національного Союзу. А невдовзі, після повалення Гетьманату, Ю. О. Щириця на короткий час стає керівником освіти не лише Поділля, а й всієї України. Згідно з постановою Директорії від 7 грудня 1918 року за підписами Володимира Винниченка та Опанаса Андрієвського його призначено на посаду завідуючого відділом освіти (фактично – на посаду міністра) при Директорії УНР. За ним зберігається і посада Подільського губернського комісара освіти. Крім того, Щириця редагує газету «Республіканські вісті», яка виходить у Вінниці. Та вже наприкінці місяця, після створення першого уряду УНР, Юхим Онуфрійович отримує інше призначення – на посаду товариша міністра народної освіти (розпорядження про це підписано 16 січня 1918 р. професором І. Огієнком), на якій він пропрацював до 6 березня 1919р.

Коли на Україну прийшли більшовицькі війська, Ю. Щириця, на відміну від багатьох українських громадських та державних діячів, які залишили батьківщину, повернувся до Вінниці, і до роботи в педагогічному інституті. Будучи соціалістом за переконанням, він вбачав у більшовиках ідейних побратимів. І жорстоко помилився.

Перші удари радянської влади були спрямовані проти найсвідомішої та найактивнішої частини української інтелігенції. 12 квітня 1919 р. Ю. О. Щириця був заарештований органами ЧК і перевезений в Київ. Разом з ним були ув'язнені і слухачі учительського інституту М. Грицай та Т.Кондратенко. 1 червня 1919р. незадовго перед відступом більшовиків з Києва, його було розстріляно. А через кілька днів з'явилося повідомлення в газеті «Київський комуніст» в рубриці «Чрезвычайная Комиссия» про розстріл «в порядке красного террора» групи української інтелігенції, серед яких було і ім'я Щириці.

Звістка про цей крок більшовиків викликала глибоке обурення в суспільстві. Свій протест висловили Вінницький селянський з'їзд, дев'ятнадцята сесія Вінницьких надзвичайних повітових зборів та кооперативне видавництво наука(засновником якого був Ю.Щириця).10 липня 1919 р. в пам'ять про розстріляних пройшла громадська панахида в університетській церкві. В відзначення заслуг педагога перед Україною були встановлені щорічні державні стипендії ім. Ю. Щириці в розмірі 4800 гривень при Вінницькому учительському інституті, а також при Вінницькій учительській семінарії ім. Тараса Шевченка. Вдові була призначена пенсія в розмірі 36000 гривень щорічно.

На жаль, сьогодні подвижницька праця цієї людини гідно не поцінована Батьківщиною, задля блага якої він працював і загинув. Мало того, воно майже невідоме...

В роду Щириць був ще один борець за волю України, теж вчитель за професією – Яків Щириця, відомий як отаман Мамай, командир Білоярського полку, що підпорядковувався Холодноярській республіці. Він доводився двоюрідним братом Юхиму Опанасовичу і теж був страчений більшовицьким режимом 27 квітня 1929 р. в м. Черкасах.

ВІРЮ В ПАМЯТЬ І СЕРЦЕ ЛЮДСЬКЕ

ЗАБОЛОТНИЙ Макар Митрофанович, мешканець с. Худяки Черкаського району, боєць Бо гунської бригади, 24 років.

Заарештований 26 липня 1919 року. 6 серпня 1919 року слідчим Драгунським складено звинувачувальний акт колегії Черкаської ЧК з пропозицією за перебування протягом двох тижнів в Холодному Яру застосувати вищу міру соціального захисту – розстріл. ДАЧО ф р 5625 оп.1 спр. 6238.

Він був одним із перших худяківських юнаків, хто став під червоні знамена.

Від краю до краю не громи гудуть,
Робітників полки сполучені йдуть,
І поклик рокоче: ставайте, народи!
Прийшла пора: пора – день свободи.

В бригаді такого ж молодого комбрига Антона Бо гунського він був одним із кращих. Громили гетьманців, німців. Не знали перепочинку в боях з денікінцями. Десь улітку 19-го сам комбриг направив його в Смілу. Адже бригада в боях за Смілу і Черкаси захопила два панцерники, 20 вагонів з набоями, ешелон майна. І все це, за розпорядженням Богунського, було залишено смілянським і черкаським робітникам. Нині у бригаді не вистачає не тільки зброї, набоїв, а і обносилися так, що крізь передки черевиків пальці виглядали.

Прибув до Сміли, а тут вибухнуло повстання Григор'єва. Били свій свого. До всього цього дійшли чутки, що Антона Богунського заарештовано за розпорядженням Троцького, і відправлено до Кременчуцької в'язниці. Отож вирішив перечекати вдома цей завихрений революційний і антиреволюційний час. Розібратися, що і до чого. Та невдовзі повстання Григор'єва було придушено. І почалося полювання за підозрілими молодиками. За порадою батьків, двадцятичотирирічний юнак із своїм молодшим братом Іваном подався у Холодний Яр. Коли все стихло, повернувся додому. І як на біду потрапив в руки чекістів, загін яких зупинився в Худяках на постій. В його кишені чекісти знайшли кілька листів от холодноярців і не заповненні бланки посвідчень, що їх власник представляє інтереси повстанців. Етапували в Черкаську в'язницю. А невдовзі його викликав на допит яйцеголовий з солідним животиком панок.

- Ето ти представітель Богунського ?

- Так, я мав домовитися із смілянським або черкаським ревкомами про виділення бригаді набоїв та гармат.

- Єто какой брігаде? Контрреволюціонеров ?

- Ні. Революційній бригада, яка звільнила від денікінців Смілу і Черкаси і тримає оборону під Константиноградом.

- А почему ти очутілся в гнезде холодноярськіх бандітов ?

- Так, я був у Холодному Яру, але там були не тільки бандити, але й червоноармійці, які рятувалися від Григор'єва.

- Знамо, какіє єто красноармейци. Єто все контра, і ти контра.

І пішло-поїхало.

Наступного дня знову допит.

- Іш, защітніков нашол. Здесь єврейськая община за тебя ручається. Ручається ревком. Но я уверен ти контра. А с контрой ми не церемонімся. К стенке такіх подлецов ставим. К стенке. Признавайся, кто у тебя сообщнік.

Признаватися Макарові не було в чому. А яйцеголовий пархатий чолов'яга твердив своє.

- Твоєго брата Івана отпустім. А тебя разстреляем.

З листа Макара Митрофановича Заболотного в надзвичайну слідкомісію м. Черкас.

«Прошение

Прошу вас, товарищи, отправить меня на фронт, деб я вмер действительно от рук своего врага Деникина, бо вмерты от своего брата бидняка дуже тяжело. Умерты от людей котры мают такие же мозоли на руках як и я страшно. Мыни смерть мылиша як житя, которым я живу уже 24. тильки ныхочеться смерты що ныма за що.

Мене Вы счытаете контрреволюционером и врагом бидного люду.

Я такый ворог бидных людей, як сам соби ворог. Маю я пивдысятыны земли, на котрый жыву и весь век мучусь. Образования у меня ныма ниякого, чым же я контрреволюционер.

Хиба може, що прапорщык. Правда у мене нашлы документы контрреволюцийны, но що з ных. Я их ны ховав бо ны учувствовал за собой ныякой выны. Отрядив ны организовував и ны воевал с большевиками.

В Холодном Яру був, но ны воював, спасая своє гадке жытя и все тильки 2 ныдили. Потом прыйшов додому и робыв вдома, щоб прокормыть батька и матир старых.

В холодному Яр я пишов тильк потому, що ходылы дуже балачкы, що будто бы Черкаська черезвычайна комиссия розстрилювала усых офычеров пид проводом Григорьева.

Я знаю, що Вы из цього прошения посіметесь, но це ничо я тильки напісав его для того, щоб вы хоть Трошки узнали, що я за контрреволюционер, и кого вы розстриляете.

Макарій Заболотний »

Антона Богунського розстріляли в Кременчуку 31 липня 1919 року, а його вірного друга, кращого бійця бригади Макара Митрофановича Заболотного, за розпорядженням слідчого Драгунського від 6 серпня 1919 року на півтора тижня пізніше. На обкладинці сірої папки червоним олівцем розмашисто написано «Разстрелять. Голова ЧК м. Черкаси» і далі нерозбірливий підпис.

Тетяна Клименко

ОФІЦЕРСЬКА ЧЕСТЬ НАД УСЕ

1. Краще смерть, ніж ганьба

Упродовж останнього десятиліття активізувалися дослідження по вивченню із спецфондів сторінок історії нашого народу, а саме, дослідження політичних репресій 30-х років XIX століття.

До славної когорти маловідомих військових діячів, справжніх патріотів вітчизни, належить і Яків Пилипович Генін, до арешту – заступник начальника по політичній частині артилерійської академії ім. Дзержинського в м. Ленінграді, дивізіонний комісар. 11 червня 1937 року він був заарештований органами НКВС, як учасник антирадянської змови і керівник військової троцькістської контрреволюційної організації в артилерійській академії ім. Дзержинського в м. Ленінграді. За півтора місяці перебування у в'язниці, через страждання і тиск з боку слідчих, які намагалися перетворити його у наклепника на близьких йому людей і власних переконань, Яків Генін обрав гідну офіцерської честі смерть, ніж огидна зрада, вистрибнувши з вікна третього поверх кімнати слідчого 26 липня 1937 року, під час другого і останнього допиту. 30 липня 1937 року від отриманих численних травм він помер в тюремній лікарні.

У слідчій справі на Я. П. Геніна, що зберігається в держархіві Черкаської області, зазначені достатньо скупі відомості про його життєвий та трудовий шлях, проте, і з цих коротких відомостей постає уявлення про нього, як інтелігентну, освічену та порядну людину.

Народився Яків Пилипович Генін у 1892 році в містечку Гельмязів Золотоніського повіту Полтавської губернії (нині с. Гельмязів Золотоніського району Черкаської області) у родині службовця позико-ощадного товариства, навчався в місцевій гімназії, яку закінчив у 1913 році. Протягом 1914-1917рр. служив рядовим у царському війську. З 1919 року розпочинається його стрімка військова кар'єра із служби в якості рядового 45-ї артилерійської дивізії, а вже у 1921-1924 рр. – комісара цієї дивізії. У 1925-1928 рр. служив в Одеській артилерійській школі на посаді військового комісара, у 1932 році отримав призначення на посаду помічника командуючого військами Ленінградського військового округу, а з 1933 р. і до арешту – заступник начальника по політичній частині артилерійської академії ім. Дзержинського в м. Ленінграді. Маючи якості чесного, послідовного і рішучого в своїх діях, він не завжди знаходив підтримку серед оточуючих його колег, відтак отримував хоча і малочисельні, проте невдоволені зауваження, а пізніше, як з'ясувалося, і письмової заяви із звинуваченням в участі в троцькістській опозиції і зв'язках з контрреволюційно налаштованими військовослужбовцями.

Особливо нищівній критиці було піддано Я. П. Геніна в другій половині 30-х років, коли у країні розгорнулося справжнє «полювання на відьом». Внаслідок злісного наклепу, зведеного одним з його недоброзичливців, 14 вересня 1936 року, він вперше був викликаний на допит в особливий відділ НКВС. Основною метою було з'ясування приналежності його до троцькістської опозиції. В подальшому ця версія слугувала висуненню проти нього звинувачення в участі в антирадянській військовій змові, про що підтверджувалося і в висновках довідки начальника відділу УНКВС Ленінградської області із проханням санкціонувати арешт Я. П. Геніна. В довідці зазначалося: «З метою найбільшої конспірації і збереження учасників троцькістської організації від провалу в 1936 р. під час обміну партійних документів троцькістам не вписував в партійну облікову картку їх минулу троцькістську роботу». Однак, колеги і студенти, які його поважали знали ціну цьому звинуваченню, але в той смутний час не могли нічому завадити. У сталінського правосуддя була своя, зрозуміла лише йому логіка.

Проте, тільки у 1957 році, коли розпочалася масова хвиля перегляду архівно-слідчих справ, за дорученням Військової прокуратури Ленінградського військового округу особливий відділ КДБ при Раді Міністрів СРСР по Ленінградському військовому округу здійснив додаткову перевірку по звинуваченню Геніна Якова Пилиповича, в ході якої були отримані позитивні відгуки його колег про

спільну роботу, характеризуючи його, як виключно культурного, ввічливого, чесного, сумлінного, простого у спілкуванні, чуйного і дбайливого, з великим життєвим досвідом керівника. Він мав добру пам'ять і знав увесь професорсько-викладацький склад академії, і використовуючи це, під час роботи атестаційних комісій, завжди давав їм чіткі і повні характеристики. Чуйно ставився до потреб викладачів і студентів, особливо з питань їх матеріально-побутового забезпечення, тому користувався великим авторитетом серед командного складу артилерійської академії та особового складу.

За матеріалами перевірки архівно-слідчої справи на Я. П. Геніна військова прокуратура Ленінградського військового округу 29 серпня 1957 року прийняла постанову про скасування постанови УДБ УНКВС Ленінградської області від 2 серпня 1937 року і припинення справи «за відсутністю в діях Я. П. Геніна складу злочину».

Відтак, недовге життя Якова Пилиповича Геніна, сповнене негод і випробувань, залишається зразком безкорисливого служіння вітчизні.

Література:

Державний архів Черкаської області, Р-5625, оп. 1, спр. 5683, арк. 1-136.

2. Приборкання непокірного

УХАЧ-ОГОРОВИЧ Микола Антонович, 1860 року народження, с. Радзихове (Волинь), мешканець м. Умань. Росіянин, із збіднілих дворян, освіта – вища, генерал-майор у відставці. Заарештований 7.03.1931 р. за ст. 54-4 КК УРСР 23.07.1931 р. прокурор Київського оперативного сектору ДПУ справу припинив, з-під варти звільнив.

У біографії Ухач-Огоровича, як в краплі роси, відображається тріумф і трагедія офіцерів колишньої царської армії, які повірили в гасла більшовиків, для яких честь і служіння вітчизні було понад усе. Вони віддали за утвердження нової влади свої знання, своє життя. А коли влада утвердилась, виховала когорту своїх офіцерів, всі колишні були викинуті за борт, як відпрацьований матеріал. А щоб не противилися ці офіцери, частину з них поставили до стінки в науку для інших, частину заслали на Колиму. Тільки за 23-24 червня 1931 року судові трійки при колегії ДПУ УСРР відправили в концтабори і розстріляли понад 300 командирів та службовців з колишніх офіцерів царської армії. У звинувачувальному висновку по звинуваченні у приналежності до контрреволюційної військової офіцерської організації, 70-тилітнього генерал-майора із Умані Ухач-Огоровича М.А. планувалось заслати на Колиму на 10 літ.

Микола Антонович народився в с. Радзихове під Ковелем в сім'ї збіднілого дворянина, який працював землеміром при земстві. Після закінчення класичної гімназії сімнадцятирічний юнак поступає добровольцем на службу рядовим в 11-тий гренадерський полк. Коли йому виповнилось 24 роки, як одного з кращих добровольців, командування направляє на навчання в академію Генерального штабу, яку з успіхом закінчує по першому розряду. Рік працює лектором в Чугуївському військовому училищі. Згодом його запрошують у Москву на посаду ад'ютанта в чині капітана генштабу. В 1892 році – Ухач-Огорович уже підполковник. І направляється в штаб Приамурського військового округу. Бере активну участь в японо-російській війні. За вдало проведену операцію на річці Хульдос йому було присвоєно звання генерал-майора. Це був один з наймолодших бойових генералів царської Росії.

Після поразки в японо-російській війні царський уряд, помпезно відзначаючи героїзм моряків крейсера «Варяг» і канонерського човна «Кореєць», почав активно шукати винуватців, на яких можна було б списати всі свої прорахунки. Тим більше, що поразка у війні викликала цілу зливу невдоволення серед простого люду. По країні прокотилася хвиля політичних демонстрацій. Як відзначається в академічному виданні української енциклопедії за 1963 рік – «Головною причиною поразки Росії у війні була гнилість самодержавного ладу, яка виявилася в слабості воєнно-економічного потенціалу Росії, у відсталості армії та флоту, бездарності вищого командного складу» (УРЕ К. 1963р. т. 12 с. 398).

Із свідчення Ухач-Огоровича слідчому ДПУ Тараненку 6.03.1931 року:

«У 1907 році, коли я був у Петербурзі, мене викликав комендант і передав прохання царя зустрітися з ним. Коли я прибув в Царське Село, мене зустрів Микола II. Я пробув у нього хвилин 20. Центральним питанням з боку царя було: Чому ми потерпіли поразку і хто в цьому винний. Я йому відповів, що в цьому винний Петербург. Цар відповів, що він про це чує вперше…

Через два тижні мене знову викликали до царя. На цей раз цар запропонував дати йому розгорнуту характеристику військ, і моє ставлення до Куропаткіна. На що я йому відповів, що війська воювали мужньо, а Куропаткіна дуже любили солдати. Микола II був незадоволений моєю відповіддю і на цьому ми розлучилися. І все ж через три дні я знову був запрошений до царя на сніданок. Ми обмінялися кількома фразами. Здавалося, все було поставлено на своє місце, але по відношенню до мене царської челяді – я зрозумів, що служити в армії мені уже не доведеться. І справді у вересні 1907 року був відправлений у відставку, а через 5 років мене знову запросили в Петербург і там судили за японську війну… Відсидівши рік у в'язниці я був засланий в Умань під нагляд поліції. Позбавлений генеральських прав. Я регулярно ходив до поліції на реєстрацію. Виїхати за межі Умані мав право лише з дозволу київського губернатора, і то не більше, ніж на 7-10 днів. Згодом тут же я почав отримувати пенсію в розмірі 55 карбованців а згодом 65-ти.

Під час першої світової війни я кілька разів звертався з проханням зачислити мене до діючої армії. Але був зайвим. Не прислуховувалися до моїх порад щодо ведення бойових операцій.

Там же в Умані я зустрів Лютневу і Жовтневу революції. Забутий всіма. Правда в 1919 році, коли Умань зайняли денікінці, мені було запропоновано взяти участь у білому русі. Я відмовився. Бо денікінщину вважав за небезпечну авантюру. Тоді ж, під час денікінщини я врятував від загибелі двох відповідальних партійних працівників: Зоріна і Коваленка. З початку 1920-ого року мене призначили на роботу в Нікітський квартком.

В 1923-му році Котовський запросив мене читати лекції для молодшого і середнього комскладу. Згодом Котовський запропонував читати лекції в штабі корпусу, а також викладати воєнні науки в різних полках. Протягом 8-ми років лекторської роботи мої лекції прослухали майже 10 тисяч військовослужбовців. Крім того я читав лекції і населенню».

У своїх лекціях Микола Антонович відстоював позиції кращих спеціалістів воєнної науки. Зокрема, за дорученням Котовського він читає лекцію про тактику механізованих бронетанкових військ. Про взаємодію кінноти і механізованих частин. Це було новиною у воєнній науці і, безперечно, надто не подобалось окремим високим воєноначальникам, прихильникам кінноти і козацької саблі. Його попереджували, але відчуваючи підтримку Котовського і Криворучка, він продовжував свою лінію. Крім того в цивільних органах почав організовувати військово-наукові товариства.

Після загибелі Котовського в серпні 1925 року його спочатку підтримував Криворучко М. М., а після переведення комкора на посаду заступника командуючого Київського особливого округу, Микола Андрійович відчув, як його поступово витісняють з армії знову.

Із показу генерал-майора Ухач-Огоровича М. А. 15 квітня 1931 року:

«Я особисто потрапив в незвичне становище. Стара влада переслідувала мене 20 років, не справедливо засудила мене і позбавила пенсії, що я заробив чесною службою. Тримала у в'язниці і зіслала в Умань. Подібно чинить і нова влада» (с. 35-37).

Якось в 1925 році начальник штабу 2-ого кавкорпусу Георгій Армадеров сказав Ухач-Огоровичу: «Нам, старим офіцерам потрібно організовуватися, бо залишимося без хліба і чобіт». Цю фразу Микола Антонович повторив на одному із зібрань старих офіцерів.

Безперечно цей вислів дійшов до вух агентів ДПУ. І коли почалась операція «Весна» по розгрому так званої контрреволюційної офіцерської військової організації 7 березня 1931 року, Ухач-Огорович був заарештований. Його допитували кілька разів, виставляючи відставного генерала, як одного із організаторів руху царських офіцерів проти радянської влади. Навіть звичайні зустрічі з колегами військово-наукового товариства слідчі перетворювали на зібрання членів «білого руху». І невдовзі було підготовлено звинувачувальний висновок, згідно з яким рекомендувалося колегії ДПУ зіслати Ухач-Огоровича у віддаленні місця Союзу на 10 років.

Справа настільки була сфальсифікована, що прокурор Київського оперативного сектора ДПУ 22 липня, щоб вийти із становища, змушений був констатувати: «Сидів у в'язниці за царя, був відправлений у відставку 1912 році, в антирадянських формуваннях не служив, 8 років викладав військові предмети в кавчастинах РСЧА, в тому числі Котовському, Криворучку та іншим. Старому 71 рік, справу належить припинити, з-під варти звільнити» (с. 82).

Сім'я генерал-майора завжди знаходилась під пильною увагою працівників контори «глибокого буріння». Болючого удару старому генералу завдав арешт в березні 1938 року його сина – художника Володимира Миколайовича. У звинувачувальному висновку все, що приписували Миколі Антоновичу, приписали його сину Володимиру. Не витерпівши «фізичного» впливу, двадцятисемирічний Володимир змушений був признатися, що: «...на протязі 1930-1936 років як учасник організації систематично відвідував зборища, які в більшості випадків відбувались у мене на квартирі».

13 квітня 1938 року трійка УНКВС Київської області постановила: «Ухач-Огоровича Володимира Миколайовича – розстріляти, особисте майно конфіскувати».

Література:

1. ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 1726, с. 336.
2. ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 6109, с. 9-11.

Лідія Ромодан

ДЕНЬГІВСЬКА «ЗГРАЯ ШПИГУНІВ»

ШІЛЬ Асаф Адольфович, 1899 р.; **БАРЦ Рейнгольд Самійлович**, 1908 р.; **ФРІДРІХ Карл Ертманович**, 1890 р.; **МАТІС Ріхард Карлович**, 1900 р.; **ЕПІНГЕР Леонард Іванович**, 1905 р. – мешканці села Деньги Золотоніського району, німці, початкова освіта, колгоспники. Заарештовані 14.08 1937 року 18.10.1937 року НКВС і Прокурор СРСР вирішили розстріляти, а 21.10.1937 р. Барц Р. С. висланий у ВТТ на 10 р. Реабілітовані 12.08.1965 року.

Із постанови про арешт: «В Золотоношский НКВД поступили сведения о подозрительном поведении группы жителей села Деньги». І далі перераховується, в чому ж полягає цей підозрілий спосіб життя. Асаф Шіль частенько буває за межами України, закупляючи музичні інструменти. Після випивки нерідко співають пісні німецькою мовою. Ріхард Матіс, який тут був недавно головою колгоспу, головою сільської ради, а напередодні арешту працював в Золотоніській МТС слюсарем, будучи на керівних посадах, зверхньо ставився до односельців. Шіль нерідко під час напружених польових робіт, замість того, щоб працювати в полі, влаштовував репетиції оркестру.

Пилорамник Рейнгольт Барц і кравець Леонард Епінгер в першу чергу виконували замовлення своїх німців і затягували замовлення селян, чим викликали у них невдоволення радянською владою. Дружина Епінгера – Анастасія, буваючи на базарі в Золотоноші, часто заходила до сім'ї начальника паспортного столу, члена ВКП(б) Василя Федоровича Зінченка. І чи не Зінченко стягнув усю цю зграю – адже всі вони його земляки. І пішло, поїхало. Правда в ході слідства слідчі змушені були записати, що дружини Зінченка і Епінгера – Євгенія і Анастасія Олександрівни – рідні сестри. А земляками являються лише Шіль і Матіс, решта прибули в це село за направленням органів, які займалися переселенням німців і поляків з прикордонної смуги Житомирщини.

Матіс приїхав у Золотоніський район ще в 1934 році. Працював у радгоспі Великого Хутора. За рішенням райвиконкому був направлений головою Деньгівської сільської ради. Згодом очолив місцевий колгосп. Був надзвичайно вимогливим, не міг терпіти безгосподарності, безвідповідальності. Саме на цій рисі його характеру і наголошували свідки на допитах, і жоден з них не засвідчив його антирадянських висловів. Тим більше, про підозрілу шпигунську діяльність чи розхвалювання німецьких порядків.

Коли почалося виселення із стокілометрової зони поляків і німців, звичайно до нього приїхав Асаф Шіль. Леонард Епінгер спочатку переселився в Чернігів, а потім, на запрошення сестри дружини, опинився в Золотоноші. Не маючи змоги влаштуватися в самому райцентрі, подався в село. Всі німецькі подружжя мали малолітніх дітей. Зокрема, Барц виховував шестилітню Ольгу, трьохрічну Беніту, а довгожданому сину Артему сповнилось лише місяць. Трьох малолітніх дітей мав і колгоспний сторож Карл Фрідріх. Не встигли переселенці оговтатися після виселення, як нагрянула нова біда. Відкіля їм було знати, що новий керівник НКВС Микола Єжов віддав розпорядження, що всіх поляків, німців, реемігрантів і підозрілих соціально небезпечних елементів зачистити – одних до «стінки», других відправити на Колиму.

З сільських рад на запит райвідділу НКВС були надіслані довідки про колишніх петлюрівців, білих офіцерів, реемігрантів, поляків, німців, ассирійців і т.д. І процес пішов. Адже в Деньгах проживала велика група переселенців. Тим більш, що поруч знаходилась така важлива транспортна артерія – Черкаси – Гребінка, та малося відновитися будівництво залізниці Гришине – Миронівка. І справді гніздо шпигунів. І хоч справа шпигунів відпала на початку слідства – все ж, навіть у звинувачувальному висновку

без жодних конкретних фактів слідчі продовжували твердити, що підслідчі мають якесь відношення до гітлерівської резентури. Підтвердилось лише одне, що Ріхард Матіс одного разу грубо повівся з ланковою, накричавши на неї, ображав її через те, що вона не накрила матами цукрові буряки і вони в'янули на сонці. Шиль, замість того, щоб вийти зі своїми оркестрантами на збір овочів, влаштував репетицію. Як достовірний факт, пригадалася і випивка музикантів у хаті Пугача, в якій квартирував Шіль. Підтвердився і факт, що під час зустрічей всі сім'ї інколи розмовляли німецькою мовою. Звинувачувальний висновок відправили до Москви в НКВС і там проштампували: Шіля Асафа, Матіс Ріхарда, Фрідріха Карла, Епінгера Леонарда – розстріляти, Барцу Рейнгольду дати десять літ суворого режиму, а Василю Зінченку, як покровителю «зграї шпигунів» – вісім років концтаборів. Сім'ї розстріляних – відразу відправити у спецпоселення до Казахстану.

Під час перевірки 1965 року виявилося, що жоден з них ніколи не вербувався німецькою розвідкою. Ніколи ніхто не допускав антирадянських висловлювань. Тим більш не розхвалював німецькі порядки, а вся їх біда полягала в тому, що вони були німцями, яких за розпорядженням Миколи Єжова мали «зачистити».

Література:
Державний архів Черкаської області, ф. Р-5625, оп. 1, спр. 5765.

Олег Шатайло

ЖОРНА РЕПРЕСІЙ

1. «Несу кару за те, що люблю Україну...»

Яків Михайлович Струхманчук народився 10 серпня 1884 року в с. Росоховатець, тепер Козівського району Тернопільської області в багатодітній селянській родині. Здібний до малювання, хлопець навчався у Бережанах та Львові. Закінчив Краківську та Паризьку академії мистецтв. Твори студента були широко відомі українцям Галичини. Його талант підтримував сам митрополит А. Шептицький, виплачуючи стипендію під час навчання Якова у Франції.

Перед першою світовою війною Я. М. Струхманчук встиг повчителювати у Перемишлі, стати автором двадцяти художніх поштівок на українську тематику та виконати декілька ілюстрацій до «Історії України-Руси» М. Аркаса («Павлюк роздає універсали», «Облога Буші», «Злука Дорошенка з Туреччиною»). Редактором цього унікального видання був Василь Доманицький, уродженець Тальнівщини, краю, який через декілька років стане рідним і для Струхманчука.

1914 року Яків Михайлович добровольцем вступає до лав українських Січових стрільців. Втім, воювати довелося недовго. У листопаді того ж року хорунжий Струхманчук потрапляє до російського полону, в якому пробув до 1918 року. А потім знову праця для України. Спочатку працював редактором газети «Наша думка», а незабаром референтом відділу закордонної преси гетьманської державної канцелярії. З приходом до влади Директорії УНР Я. Струхманчук повертається в ряди січових стрільців. Спочатку служив командиром комендантської сотні. А згодом, коли УСС переросла в Українську Галицьку Армію (УГА), був призначений ад'ютантом командуючого армією генерала Мирона Тарнавського. У січні 1920 року сталася одна із найтрагічніших сторінок наших визвольних змагань – у той час, коли армія УНР вела боротьбу проти денікінців і більшовиків, УГА добровільно стала частиною Червоної армії, її назвали Червоною Українською Галицькою Армією (ЧУГА).

Незабаром Червона армія змушена була покинути Західну Україну. Так комісар першої бригади ЧУГА Я. М. Струхманчук опинився в Умані. Там Струхманчук організовує роботу гарнізонного клубу і поступово повертається до творчості. Демобілізувавшись, очолив відділ культури у місцевих «Вістях Уманщини», працював у відділі політосвіти Уманщини.

Саме на нашій землі Яків Михайлович знайшов свою долю. 10 серпня 1922 року він одружився з колишньою одеситкою Оленою Зарячинською, батьки якої під час революційних подій переїхали на батьківщину в с. Дубова Уманського повіту. Ймовірно весілля відгуляли уже в Тальному, адже достеменно відомо, що Яків Струхманчук 1921 року отримав призначення на посаду завідуючого навчальною частиною Тальнівської вчительської семінарії імені Т. Г. Шевченка (згодом – вищих учительських курсів). Через деякий час його призначили вчителем ФЗУ, що було при Тальнівському цукрозаводі. А ось біограф Струхманчука Ф. Погребенник зазначає, що Яків Михайлович працював ще й у робітничому клубі м. Тального.

1924 року Я. М. Струхманчука перевели працювати до Київської художньо-індустріальної профшколи. У Києві художник знайшов багато близьких по духу земляків, які привели його в ряди літературної організації «Західна Україна». Але він і надалі не поривав зв'язків з Уманщиною і Тальним. Донька художника Надія Яківна Гаккенберг-Струхманчук, яка побачила світ 22 червня 1923 року в Тальному, згадувала, що кожного літа вони їздили «на Уманщину до батькового приятеля Пакуляка». Запам'яталось їй і Тальне: «Містечко на Уманщині розляглося на річці Гірський Тікич, яка плине яром з високими берегами, всіяними величезними брилами каміння, відполірованими до блиску водою. Пам'ятаю, мама часто лежала на тих брилах, а батько робив ескізи з натури, які потім склали цілий альбом».

У Києві йому, як науковому співробітнику, а згодом заступнику директора Українського історичного музею ім. Т. Шевченка, судилося відвойовувати культурні пам'ятки. У 1930-му році, коли

на допомогу індустріалізації країни з дзвіниць церков і соборів знімалися на переплавлення унікальні пам'ятки ливарного мистецтва, Яків Михайлович передав до музеїв Києва найцінніші дзвони, зокрема Софійського собору. Також митець доклав чимало зусиль, щоб зберегти іконостас Петро-Павлівської церкви Межигірського монастиря.

Компартійна молотарка уже зачепила українську культуру. Струхманчуку не залишається нічого іншого, як написати заяву на звільнення з роботи. В останній період свого життя він працював викладачем польського педтехнікуму, польського відділу музично-драматичного інституту ім. Лисенка, науковим співробітником Інституту польської пролетарської культури.

Мине трохи часу, і маховик репресій зачепить спочатку побратимів художника із письменницької групи «Західна Україна», а незабаром і його самого.

На початку 1933-го Якова Струхманчука заарештували «за контрреволюційну діяльність, націоналізм та приналежність до Української Військової Організації». Йому приписували ще й членство в Уманському повстанкомі (1920-1921 рр.). І це при тому, що УВО припинила своє існування 1919 року, а суд над членами Уманського повстанкому відбувся 1921 року. Тоді Струхманчук не проходив по справі, хоча й жив на Уманщині.

Допити та тортури тривали вісім місяців. Слідчим так і не вдалося віднайти речових доказів причетності Струхманчука до військової організації. Але це не завадило засудити його на 10 років позбавлення волі. Дізнавшись про вирок, дружина з донькою пішли за чоловіком у Карелію, щоб бодай побачитись і хоч трохи підтримати чоловіка і батька. Дякуючи добрим людям, рідні зустрілися. Під час останнього побачення Яків Михайлович просив доньку: «Запам'ятай назавжди: я несу кару за те, що люблю Україну і свій народ понад власне життя!»

20 листопада 1937 року трійка НКВС Карельської АРСР винесла жорстокий вирок – Я. М. Струхманчука розстріляти. 2 грудня 1937 року начальник 3-ї частини Водороздільного відділення ББК НКВС Смірнов в присутності оперуповноваженого Крятова виконав вирок.

Реабілітували художника 1964 року за клопотанням академіка Миколи Бажана. 1994 року в с. Росохуватець Якову Струхманчуку спорудили оригінальний пам'ятник.

2. Відплата за дарунок

У революцію Тит Вітковський із с. Поташ, що тепер Тальнівського району, служив у Мошурівській економії. Великих статків не нажив, проте користувався повагою серед односельців за працьовитість і чесність. Тому, коли на початку 20-х років виникло питання – кого обрати головою сільської ради, поташани були одностайні – Тита Федоровича Вітковського.

Чутка про те, що він був майстром на всі руки, дійшла й до Уманського окружного парткерівництва. Одного дня викликали голову в Умань і запропонували зробити подарунок до дня народження В.І.Леніна. Зупинились на металевих ложках. Натхненний такою увагою, Тит Федорович приїхав додому і з виділеного владою алюмінію відлив ложки. Виготовив з любов'ю. Велику, як панську – широку й округлу. Малу – на зразок солдатської. Помережив їх зірками та ще й написи поробив. З одного боку – «КНУ», що розшифровувалося як Комітет Незаможників України, а з іншого – «На добру пам'ять дорогим вождям». Разом із ложками послав Леніну листа, в якому засвідчив, що дарунок «від щирого серця». Було це 20 квітня 1923 року.

Цій акції газети надали розголосу. За проведену роботу окружній парторганізації лаври були забезпечені. Москва Титові навіть відповіді не надіслала. Тому чоловік продовжував писати листи в Кремль.

Навесні 1932 року Т. Ф. Вітковського викликали «по справі» в Умань. Більше в селі його не бачили. Не без участі «органів», серед селян запустили чутку про те, що Вітковського в лісі убили бандити, коли він повертався з Умані додому. Покійного ж знайти не змогли. Через роки з'явилася й інша версія – Тит Вітковський помер в голодовку. Втім, ні родичі, ні влада не змогли показати могилу чи не першого голови сільської ради. Правду дізналися лише на початку 90-х років, коли спецслужби розсекретили архіви. Виявилося, що селянин з Поташі Тит Федорович Вітковський засуджений особливою нарадою при НКВС СРСР 27 березня 1932 року до 5 років позбавлення волі. Як виявилося, на цьому не закінчилися страждання сім'ї. Діти радянського активіста померли в голодовку, в живих залишилося лише дві дочки.

І лише ложки пережили всіх. Довгі роки вони експонувалися в Центральному музеї В. Леніна в Москві. Їх автор реабілітований 1989 року.

Станіслав Нечай (Нечаїв)•

БЕЗ ПРАВА НА ЗАБУТТЯ

Я ще і ще раз гортаю товстелезну теку карної справи мого діда Нечаєва Станіслава Михайловича... І ніяк не можу збагнути – в чім його провина? Адже в роки громадянської війни, а вірніше, боротьби проти російської агресії, в Україні тисячі людей так часто змінювали і свої погляди, і своє ставлення до тих чи інших подій. Часом вчорашній запеклий ворог радянської влади ставав її завзятим прихильником. І навпаки. І тому не випадково в честь десятої річниці Жовтневої революції уряд ухвалив рішення про всенародну амністію, вірніше -- про загальнонародне примирення...

А в честь 20-ої річниці – всі, хто якимсь чином був у свій час у лавах противників радвлади були заарештовані і розстріляні.

У свій час уродженці Галичини становили кістяк армії УНР. В 20-их роках вони були і своєрідним кістяком Червоної армії.

Після демобілізації частина вояків із Західної України, як скажімо, Федір Дубковецький, були активними засновниками нових форм господарювання. Частина пішла на виробництво. Переважна більшість Галицького полку, який розформували в Умані, оселилася в селах Уманщини, Звенигородщини, Смілянщини...

Одружилися. Ростили дітей. І ніхто й гадки не мав, що через двадцять літ вийде сумнозвісне оперативне розпорядження НКВС про посилення боротьби з соціально-небезпечними елементами, колишніми петлюрівцями, учасниками національно-визвольних змагань, про велику «частку» парт і радапарату, і взагалі, про незнані досі в світі репресії, в основу звинувачень яких стали лише місце народження, професія, колишній соцстан, походження...

І так як мій дід народився у Західній Україні, яка знаходилася під владою Польщі, то, звісно, він відразу ж потрапив у тенета НКВС.

А в тім, слово документам...

НЕЧАЙ (НЕЧАЇВ, НИЧАЇВ, НИЧАЙ) Станіслав Михайлович (матеріали Нечая (Нечаєва, Ничаєва, Ничая) Станіслава Михайловича):

«**Постановление**. Гор. Умань, 12/II-1938.

Я, оперуполномоченный 3-го отд. УГБ НКВД – Левин, рассмотрев материал по обвинению гр-на Нечаева Станислава Михайловича выразившийся в том, что он является участником антисоветской к-р. (контрреволюційної – С. Н.) организации по заданию которой проводил к-р. деятельность, т.е. в преступлениях предусмотренных ст. 54 п. 4 и 11 УК УССР, руководствуясь ст.ст. 143, 145 и 156 УКП УССР на основании изложенного постановил:

Избрать мерой пресечения способов уклонения от суда и следствия по отношению к обвиняемому Нечаеву Станиславу Михайловичу содержание под стражей в тюрьме гор. Умани. Настоящее постановление предоставить Уманскому райпрокурору.

Оперуполномоченный (підпис – С.Н.) Левин.

Утверждаю: нач. 00 и 99 Ум. РО НКВД капитан госбезопасности (підпис – С.Н.) БОРИСОВ».

«**Постановление**. Гор. Умань, 12 февраля 1938.

Я, Прокурор Уманского района КУНИК, рассмотрев материал Уманского РО НКВД на гр. Нечаева Станислава Михайловича выразившийся в том, что он состоит участником антисоветской к-р. организации по заданию которой проводил к-р. деятельность, направленную к свержению Советской власти, т.е. в преступлениях предусмотренных ст. 54 п. 4 и 11 УК УССР – на основании изложенного постановил:

Санкционировать арест гр. Нечаева Станислава Михайловича для содержания под стражей в тюрьме гор. Умани.

Вр. Уманский райпрокурор – (підпис – С. Н.) КУНИК».

«УССР Нар. Комиссариат Внутренних Дел. Управление государственной безопасности.

Ордер № 20. Выдан 12 февраля 1938 г. Действителен 2 суток. Сотруднику Управления государственной безопасности НКВД УССР т. Сергееву поручается произвести обыск и арест гр-на Нечаева Станислава Михайловича проживающего в с. Перегоновка Подвысоцкого района. Всем органам Советской Власти и гражданам УССР надлежит оказывать законное содействие предъявителю ордера при исполнении им возложенного на него поручения.

Зам. нач. КОУ Нар. Комиссариата Внутренних Дел УССР, секретарь (без підпису – С. Н.)».

«УССР Нар. Комиссариат Внутренних Дел.

Протокол обыска. 1938 г. 12/II дня.

Я, Сотрудник Подвысоцкого рай. отдела НКВД УССР Сергеев… произвёл обыск у гр-на Нечаева Станислава Михайловича проживающего в селе Перегоновка Подвысоцкого р-на… При производстве обыска присутствовали: Голобородько, Джулинского. Согласно полученным указаниям задержан гр. Нечаев С. М. Изъято для предъявления в Подвысоцкое РО НКВД УССР следующее:

Наименование изъятого:

Фотокарточек – одна;

Книжка разных записей – одна;

Разных писем – 20шт… (підписи – С. Н.)».

«**Анкета арестованного**. Ничаев Станислав Михайлович. 19 февраля 1896 г. Тарнополь – Галиция. с. Перегоновка Подвысоцкого района. Слесарь, сменный слесарь.

Паспорт: нет, не паспортизирован…

Беспартийный. Украинец УССР.

Служба в белых и других контрреволюционных армиях, участие в бандах и восстаниях против Совласти (в качестве кого): Нет (закреслено –С. Н.). С 1916 г. рядовой.

Состав семьи: жена Домна Елесеевна Затхеевна (Затхеєва, Затхейова, Затхей, Затхій, Затій – С. Н.) 50лет, сын Влодимир (Владислав – С. Н.) Станиславович Ничаев 11лет.

(Анкета заповнена – С. Н.) 13/II 1938».

«**Постановление**. Гор. Умань 17 марта.

Я, уполномоченный следгрупы НКВД УССР Мельников рассмотрев следственный материал по обвинению гр. Нечаева Станислава Михайловича в преступлениях, предусмотренных ст.ст. (не вписано! – С. Н.) УК УССР нашёл:

Что произведёнными следственными действиями установлено, что обвиняется в принадлежности к контрреволюционной повстанческой организации с целью вредительства против данного строя. На основании ст. 120 УПК и руководствуясь ст. 127 УПК УССР постановил:

Привлечь гр. Ничаев Станислав Михайлович в качестве обвиняемого, предъявив ему обвинение по ст.ст. 54-4 УК УССР, о чём копией настоящего постановления сообщить Прокурору.

Уполномоченный (підпис – С. Н.).

Согласен: начальник.

Утверждаю: начальник (підпис – С. Н.)».

Постановление мне объявлено: Ничаев Станісл. М. (не схоже на підпис діда, бо його рукою підписана фотографія (світлина), свідчить про дуже гарний каліграфічний почерк з вензелями та викрутасами, а у справі усі підписи, як «курка лапою», буква «н» написана примітивним (простакуватим) перетином трьох патичків, що дає підстави сумніватись, чи його це підписи – С. Н.)».

«**Постановление**… Нечаев… и др. проходят как соучастники по контрреволюционной деятельности Онищенко Савелий… и др…

(підписи Лєвіна і Томіна – С. Н.)».

«(круговий штамп – С.Н.) УРСР. Перегонівська сільська рада Підвисоцького району Київської обл. 8 квітня 1938.

Справка. Видана Перегонівською сільрадою на Нечая Station Михайловича про те, що він по соціальному стану рахується робітник, працював при сахзаводі в сапожній майстерні, живе в селі Перегонівці з 1921 року залишився з галицького полку, який було розформіровано в нашому селі. Компроментуючих матеріалів немає.

Голова сільради (підпис – С. Н.). Секретар (підпис – С. Н.)».

«**Протокол допроса**. (машинописний варіант – С. Н.) обвиняемого Ничаева Станислава Михайловича от 17 марта 1938. 1896 г. р., уроженец гор. Тарнополя (Галиция), украинец...

Вопрос: Вы обвиняетесь..., признаете...

Ответ: Да, я виновным себя признаю в том, что я являлся участником контрреволюционной организации (підкреслене червоним олівцем – С. Н.).

Вопрос: Кем...

Ответ: Онищуком Савелием, отчества не знаю, 42 лет, работающим грабарем на сахарном заводе в селе Перегоновке (в рукописному варіанті Перигонивке – С.Н.) Подвысоцкого района, где и проживает. (уже не проживає, бо його арештували значно раніше за діда і саме його показання чи псевдопоказання використовуються проти мого діда. Підкреслене червоним олівцем – С. Н.).

Вопрос: ...

Ответ: ...на квартире у Онищенка-Онищука (в рукописному варіанті тільки: Онищенка – С. Н.) Савелия... о недовольстве Советской властью... что народ живёт бедно в недостатке, а также ничего нельзя достать... работая бригадиром сапожной мастерской сах. завода... вредительство...».

«**Обвинительное заключение**. По обвинению...

2) НЕЧАЕВА Станислава Михайловича... По ст.ст. 54-4, 54-7 и 54-11 УК УССР. Управлением Государственной Безопасности вскрыта и ликвидирована военно-повстанческая контрреволюционная организация на Уманьщине, в частности в Подвысоцком и Тальновском районах. Организация охватывала ряд сёл названых районов в которых участниками организации были созданы повстанческие отряды. Материалами следствия установлено, что названная военно-повстанческая организация создала широкоразветвлённые повстанческие отряды на Уманьщине, в частности в сёлах Подвысоцкого района. Практическая деятельность военно-повстанческой контрреволюционной организации являлась подготовка повстанческих кадров для вооружённого выступления внутри СССР в момент интервенции и проведение подрывной вредительской деятельности в мирный период, направленной на подрыв политической, экономической и оборонной мощи СССР...

2) Нечаев Станислав Михайлович 1896 года рождения, уроженец Галиции, житель села Перегоновки Подвысоцкого района. Галичанин, гражданин СССР, беспартийный... В октябре 1937 года Нечаев был завербован в к-р организацию одним из ее участников Онищенко Савелием /устанавливается/ ... будучи бригадиром сапожной мастерской завода... Занимался антисоветской агитацией в процессе которой завербовал в к-р повстанческую организацию, для проведения антисоветской деятельности, кулака Крипака Лариона /устанавливается/. Изобличается показаниями обвиняемого Горенко Лаврентия. В принадлежности к к-р повстанческой организации сознался... На основании изложенного настоящее следственное дело подлежит направлению на рассмотрение особой тройки Киевского Облуправления НКВД УССР, с перечислением за ней всех обвиняемых по настоящему следделу.

Справка: – Обвиняемые содержатся под стражей в Уманской тюрьме. Вещдоков по делу – нет.

Нач. Подвысоцкого РО НКВД мл. лейтенант госбезопасности (підпис – С. Н.) Глубоковский.

Утверждаю: нач. межрайоперследгруппы мл. лейтенант госбезопасности (підпис – С. Н.) ТОМИН.

Составлено 13-го апреля 1938 г. г. Умань».

«**Выписка (из решения тройки) из протокола №217**. Заседание Тройки УНКВД Киевской обл. от 14 апреля 1938 г.

Присутствуют:

Председатель – зам. нач. УНКВД Киевской обл. – Шапиро;

Члены: секретарь Киевского обкома КП(б)У – Костенко; военный прокурор п/о и в/о бригвоенюрист – Гомеров; секретарь – нач. 8 отд. УГБ КОУ НКВД – Альтзицер.

Слушали: Дело № 16023 Уманской опергрупы Уманского РО НКВД по обвинению:

1) Нечаев Станислав Михайлович, 1896 г. р. урож. г. Тарнополь (Галиция), жит. с. Перегоновки, Подвысоцкого р-на, галичанин…

Постановили:

1) Нечаева Станислава Михайловича… расстрелять. Лично пренадлежащее имущество конфисковать.

П. П. Председатель Тройки Шапиро;

Члены: Костенко; Гомеров;

Секретарь: Альтзицер (печатка – С. Н.).

Верно: (підпис – С. Н.)».

«**Выписка из акта**. Приговор Тройки УНКВД Киевской области прот. (протокол – С. Н.) № 217 от «14» апреля 1938 г. над осуждённым к расстрелу Нечаев Станислав Михайлович 1896 года рождения приведён в исполнение 5 мая 1938 г. в 24 час.

Нач. тюрьмы УГБ НКВД УССР лейтенант госбезопасности Нагорный (трикутна печатка – С. Н.)».

«Утверждаю» нач. упр. КГБ при СМ УССР по Кировоградской обл. полковник (підпис – С. Н.) Д. Калюжный «18» ноября 1957 г.

Заключение по материалам архивного следдела № 7960 «16» ноября 1957 года гор. Кировоград.

Ст. следователь следотдела управл. КГБ при СМ УССР по Кировоградской области, капитан Шаповалов рассмотрев материалы архивного следдела № 7960 по обвинению

1) Нечаева Станислава Михайловича…;
2) Лабузовского Игнатия Степановича…;
3) Горенко Лаврентия Гавриловича…;
4) Ляховского (Ляховецкого) Фёдора Ивановича…;
5) Ластовецкого Александра Остаповича…;
6) Лабузовского Анатолия Игнатьевича…;
7) Костенко Ивана Мефодиевича…;
8) Кисиля Николая Васильевича…;
9) Сергиенко Анисия Еремеевича…;
10) Возняка Василия Ильича…;
11) Прядуна Архипа Андреевича…;
12) Семака Андрея Матвеевича…

Все перечисленные лица 14 апреля 1938 г. тройкой УНКВД Киевской области… осуждены к ВМН – расстрелу, решение тройки приведено в исполнение 5 мая 1938 г., нашёл:

Согласно обвинительному заключению Нечаев и остальные перечисленные выше лица признаны виновными в том, что являлись членами военно-повстанческой контрреволюционной организации, которая готовила повстанческие кадры для вооружённого выступления внутри СССР в момент интервенции… Учитывая, что обвиняемые Нечаев и остальные в 1938 дали показания о своей преступной деятельности и сейчас причину почему они давали такие показания установить из-за их отсутствия нельзя, поэтому можно полагать, что все они осуждены по непроверенным материалам, без достаточных оснований. На основании изложенного полагал бы:

Решение тройки УНКВД Киевской области от 14 апреля 1938 г. согласно которому Нечаев Станислав Михайлович, Лабузовский Игнатий Степанович, Горенко Лаврентий Гаврилович, Ляховский (Ляховецкий) Фёдор Иванович, Ластовецкий Александр Остапович, Лабузовский Анатолий Игнатьевич, Костенко Иван Мефодиевич, Кисиль Николай Васильевич, Сергиенко Анисий Еремеевич, Возняк Василий Ильич, Прядун Архип Андреевич и Семак Андрей Матвеевич осуждены к ВМН, опротестовать. Следствие по настоящему делу по ст. 197 ч. II УПК УССР производством прекратить.

Ст. следователь СО (рос.: «Следотдел» – С. Н.) УКГБ при СМ УССР по Кировоградской области, капитан (підпис: И. Шапов... – С. Н.) Шаповалов.

«Согласен» нач. следотдела Управления КГБ при СМ УССР по Кировоградской области за подполковник (підпис: Бондар... – С. Н.) Косьмина».

«Утверждаю» заместитель прокурора Кировоградской области Старший советник юстиции В. К. Баклан «7» декабря 1993 года.

Заключение в отношении Нечаева С. М. по материалам уголовного дела (арх. № 4370).

Постановлением тройки УНКВД Киевской области от 14 апреля 1938 г. Нечаев Станислав Михайлович, 1896 года рождения, украинец, уроженец гор. Тарнополя, Тарнопольской области, житель с. Перегоновки Новоархангельского района Кировоградской области, грамотный, рабочий, ранее не судим, – осуждён по ст.ст. 54-4, 54-7, 54-11 УК УССР к расстрелу с конфискацией имущества (л.д. 196). Нечаев был признан виновным и осуждён за то, что в октябре 1937 г. был завербован в контрреволюционную организацию… Будучи бригадиром сапожной мастерской завода… занимался антисоветской агитацией, завербовал в повстанческую контрреволюционную организацию кулака Крипака Иллариона (л.д. 189-195). Постановление тройки не обжаловалось и приведено в исполнение 5 мая 1938 года. Кроме Нечаева, по данному делу были также за аналогичные преступления осуждены ещё 11 человек, в том числе Лабузовский Игнатий Степанович, Горенко Лаврентий Гаврилович, Ляховский Фёдор Иванович, Ластовецкий Александр Остапович, Лабузовский Анатолий Игнатьевич, Костенко Иван Мефодиевич, Кисиль Николай Васильевич, Сергиенко Анисий Еремеевич, Возняк Василий Ильич, Прядун Архип Андреевич, Семак Андрей Матвеевич. Анализом материалов дела установлено, что Нечаев, за антисоветскую деятельность, осуждён необоснованно… Свидетели по делу не допрашивались. На допросе 12 апреля 1938 г. осуждённый по данному делу Горенко Л. Г. дал показания о том, что он знает Нечаева Станислава Михайловича – работавшего мотоводителем на узкоколейке сахзавода, как участника контрреволюционной организации (л.д. 130). Других доказательств виновности Нечаева по делу не добыто. В деле нет сведений о применении репрессий к его родственникам. В деле Нечаева нет тех преступлений, перечень которых указан в ст. 2 Закона Украины от 17 апреля 1991 г. «О реабилитации жертв политических репрессий на Украине» за недоказанностью предъявленного ему обвинения. (дописано від руки – С. Н.): на него распространяется действие ст. 1 закона.

Таким він був мій дід – Нечаєв С. М.

За Старший помощник прокурора области советник юстиции (підпис інший – С. Н.) И. П. Жилка

«08»декабря 1993 года».

От і все. А доля родини? Адже над кожним із нас тяжіло тавро член сім'ї «ворога народу». То чи маємо ми право забувати про ті страшні роки? Возвеличувати тих, хто розкручував репресії, роздмухував полум'я війни проти власного народу…

Валентина Жук

ЗЛОЧИН БЕЗ ПОКАЯННЯ

ПИНТАЛЬ Петро Францович, 1902 р., м. Звенигородка, мешканець Кронштадта, поляк, освіта вища, член ВКП(б), начальник штабу БРРЗ ЧПФ. Заарештований 29.11.1937 р. Розстріляний 18.01.1938 р. згідно з рішенням ОН НКВС СРСР від 15.01.1938 р.
Реабілітований 15.12.1956 р. ВС СРСР.

У Звенигородці добре знали цю працьовиту, інтелігентну родину. І коли до Михайла Пинталя, зав. майстернею МТС, приїжджали брати – Петро, Станіслав, Іван і сестра Ганна, сусіди мимоволі заздрили. Всі в однострої, всі у високих військових чинах. Петро служив на Балтиці. Там же, у Кронштадті, Іван очолював профком артвідділу Головвоєнбази. Ганна працювала телефоністкою у відділі НКВС. На Уралі служив у військах НКВС Станіслав.

Виписка із особової справи Петра Пинталя:

«Шесть аттестаций на Пенталя за 1932-1937 годы. Все аттестации положительные. Одна из них досрочная с ходатайством продвижения по службе. В последней аттестации от февраля 1937 года записано, что Пинталь обладает крепкой волей командира, дисциплинирован, требователен и умеет образцово поставить дисциплину среди личного состава. К исполнению обязанностей относится с большой аккуратностью. Должности начальника штаба радиоразведотряда соответствует».

Із показу секретаря партійної організації, головстаршини першого берегового радіорозвідзагону ЧБФ Павла Скорнякова:

«Пинталь был очень требовательным к подчиненным по службе, считался хорошим специалистом по службе и в 1936 году за организацию работы радиоразведки и достигнутые успехи был награжден орденом «Знак Почета».

Пинталь в политическом отношении был очень развит, хорошо знал труды Ленина и часто проводил беседы с личным составом на политические темы, а также вел группу политических занятий».

І раптом, як грім серед ясного неба. «Якось мене викликав старший політрук Єремеєв, – пригадує Павло Скорняков, – без зайвої розмови, без будь-яких пояснень він запропонував мені негайно зібрати партійні збори, на яких розглянути персональну справу про виключення Пинталя і Перттіля з партії. На моє запитання про причини такого поспіху і про підстави виключення, Єремеєв відповів, що в Політуправлінні йому сказали, що обидва вони будуть невдовзі заарештовані, і не можна допустити, щоб йшли до в'язниці з партквитками».

Збори негайно відбулися. Пинталя звинуватили в тому, що він підтримував зв'язки з братами, які виявилися ворогами народу. А Перттіля – затримував обробку розвідматеріалів, підтримував зв'язок з матір'ю, яка вела підозрілий спосіб життя. Обидва пробували заперечити звинувачення. Вимагали навести конкретні факти їх антипартійної діяльності. Але їх виправдань ніхто не слухав, і без будь-якого обговорення всі присутні дружно проголосували за виключення їх з членів ВКП(б). Парткомісія ЧБФ лише проштампувала рішення зборів.

І невдовзі кавалер ордена «Знак Пошани», випускник з червоним дипломом Свердловського університету, спеціаліст високого рівня в галузі радіорозвідки ЧБФ опинився у льосі міськвідділу НКВС міста Кронштадт. А разом з ним і спеціалісти, керівники підрозділу берегової розвідки – Перттіль, Мацько, Хухко Георгій, Гринштеін Вілля, Тимофеєв Микола та інші. Майже місяць вони доводили поплічникам Миколи Єжова, що їх арештували незаконно, що вони чесно і самовіддано служили Вітчизні, ніяких стосунків із фінською розвідкою не мали, та й не могли мати. Справу вела група слідчих під керівництвом Вольдемара Бірна. 17 вересня Петро Францович все відкидав, 2 жовтня почав визнавати частково свою

провину, а 19 листопада вже визнав, що він дійсно завербований резидентом фінської розвідки Карлом Ялконен, фіном за національністю, звільненим в запас 1 вересня 1936 року. Здавалося, що Карл Іванович буде негайно заарештований і при можливості одразу розпочато гру з фінською розвідкою. Але чомусь після визнання провини слідчі навіть не поцікавились, де проживає резидент і що він робить, а, як свідчать архіви, Карл Іванович спокійно собі проживав під Ленінградом. В серпні 1941 року він був мобілізований Слуцьким райвійськкоматом, і направлений на службу в червонопрапорний Балтфлот згідно зі спеціальністю – в підрозділи радіорозвідки. По суті, після арешту керівників, берегова радіорозвідка перестала існувати, і це в той час, коли у Фінляндію зачастили емісари з Німеччини, Англії, коли на Карельському перешийку за 32 кілометри від Ленінграда з допомогою іноземних спеціалістів завершувалися спорудження лінії Манергейма. А в цей час спеціалістів найвищого ґатунку тримали в льохах, вибивали з них свідчення про їх ворожу діяльність.

Із допиту П. Ф. Пинталя 6 грудня 1937 року.

« – Когда и кем вы были завербованы для разведывательной работы против СССР?

Ответ: – В 1934 году я был завербован агентом финской разведки, бывшим в то время пом. нач. разведотдела Карлом Ялконен».

Із довідки 26.10.1956 року перевірки, щодо діяльності Ялконена К. І.: «перевіркою І-им спецвідділом СРСР, І-им спецвідділом УМВС Ленінградської області, архівним відділом КДБ і особовим відділом Балтійського і Чорноморського флотів встановлено, що Ялконен Карл Іванович до кримінальної відповідальності не притягувався і матеріали, які підтверджували б його причетність до агентурної розвідки – відсутні».

Чергові підвищення по службі отримали слідчі Дроздов, Кузмінський, керівник слідчої групи Вольдемар Бірн за розкриття «шпигунської зграї» в береговому розвідзагоні Червонопрапорного Балтійського флоту. А те, що фіни зуміли, користуючись безладом в період арешту командування загону, спорудити таємно десятки аеродромів, дотів і дзотів на лінії Манергейма і через відсутність даних про них під час фінської кампанії 1939-1940 рр. загинули тисячі червоноармійців просто списали на тактичні недоліки командирів. Навічно залишились лежати у фінській землі Дем'ян Хоменко, Олександр Уменко, Степан Череватай, Іван Пужанський, Артем Товлач, Іларіон Осауленко із Звенигородщини. Майже півтисячі резервістів із Черкащини потрапили у полон до фінів, а після обміну на полонених фінів – були відправлені на 5-8 літ на каторжні роботи у Норильськ.

«АКТ

18 января 1938 года, мною, комендантом УНКВД ЛО ст. лейтенантом госбезопасности – Поликарповым А. В. на основании предписания зам. нач. УНКВД ЛО старшого лейтенанта тов. Гагарина за № 2167 в отношении... приговора Пинталя Петра Францевича приведен в исполнение.

Вышеуказанный осужденный расстрелян.

Комендант УНКВД ЛО ст. лт. госбезопасности Поликарпов 18 января 1938 года».

Залишилася вдовою Віра Кирилівна, сиротою – дворічний син Генріх. А береговий радіорозвідзагін залишився без висококваліфікованого спеціаліста. Опісля був заарештований і останній із Пинталів – Михайло Францович, завідувач майстернею Звенигородської МТС. 5 жовтня 1938 року ОН НКВС СРСР заслала його на вісім літ в концтабір. 15 грудня 1956 року Верховний Суд СРСР постановив: «кримінальну справу Петра Францовича Пинталя скасувати за відсутністю складу злочину».

А хто поверне батька сину, Вірі Кирилівні – чоловіка? Хто відповість за тисячі бійців, які загинули, штурмуючи лінію Манергейма, розміщення об'єктів оборони якої не було виявлено вчасно через арешти та розстріли командирів і провідних фахівців берегового радіорозвідзагону ЧБФ, але жоден із слідчих не поніс ні покарання, ні відчув покаяння.

Література:

Державний архів Черкаської області, Р-5625, оп. 1, спр. 3825, арк. 16, 26, 66, 70, 73, 78.

Тетяна Калиновська

Петро Жук

ЗАМІСТЬ ПИЛЬНОСТІ – СВАВІЛЛЯ

Старше покоління добре пам'ятає плакати, які знаходилися буквально біля кожного телефонного апарату «Пильнуй – ворог підслуховує». Саме проти подібного таємного ворога і були в усі часи спрямовані вістря підрозділів спецслужб – особових відділів військових частин, управління контррозвідки, тощо.

Один з організаторів спецслужб Радянського Союзу постійно наголошував: кожен чекіст повинен мати гаряче серце і тверезий розум. На жаль, серед співробітників спецслужб були і співробітники з холодним серцем і зомбованим розумом, любителів чужих смертей і сліпі виконавці злочинних наказів. Про діяльність таких «чекістів», які ламали хребти людям, розповідається в численних карних справах, які зберігаються в ДАЧО і архіві УСБУ в Черкаській області. Нижче ми друкуємо кілька нарисів про трагічну долю людей, справи яких і вели «зомбовані чекісти».

1. Ти знаєш, що ти – людина?

КОЧЕРУБА (Коцюруба) Михайло Іванович, 1926р., с. Добра Маньківського району, мешканець м. Лисичанськ Луганської області. Українець, освіта неповна середня, член ВЛКСМ, прохідник на шахті імені Мельника. Заарештований 12.01.1949 року за ст. 54-1 «а» КК УРСР (шпигунство). 6.08.1949 р. ОН при МДБ СРСР засудила до 25 років каторги. 16.07.1957 р. ВТ КВО карну справу скасував за недоказаністю звинувачення.

Вже стало мало не традицією: замість того, щоб кохати і бути коханим, пити келих щастя до дна, ми все життя долаємо тимчасові труднощі, проводимо всілякі кампанії боротьби і забуваємо, що життя коротке, як дитяча сорочечка. Боремося і забуваємо, що в цій боротьбі ламаються хребти і долі людські.

Із листа Генеральному прокурору СРСР від Коцюруби Михайла Івановича: «Я запитую вас – за що я так жорстоко покараний? В чім моя провина?

Хіба в тім моя провина, що фашиська армія вторглася на нашу землю і мене, п'ятнадцятирічного хлопця, погнали у фашистське рабство?

Чи можу я сьогодні відповідати за те, що, будучи п'ятнадцятирічним підлітком, не брав участь у бойових діях і не зміг евакуюватися в тил?

Хіба можна звинувачувати мене, п'ятнадцятирічного, у загальних невдачах на фронтах у 1941-1942 роках? Адже, коли б наше село не захопили німці, я б не потрапив би в Німеччину, а потім у Англію. Отже, відповідати за хід історичних подій я не можу, та і не бажаю. Інших злочинів за мною немає і, я впевнений, не буде» (ДАЧО р-5625. оп. 1, спр. 5932, с. 290).

Ми часто бували в цьому затишному глибинному селі з символічною назвою Добра. Тут і справді все добре. Найсмачніша вода в окрузі. Найпрацьовитіші люди, які виділяються своєю відвертістю, задушевністю. До речі – тут знаходиться єдиний на Черкащині панський будинок з незвичною системою опалення – відсутні груби і печі, а тепло іде від підлоги та стін.

Якось влітку ми стрілися з полільницями. Почалася розмова про життя-буття, про минуле та сьогодення, про людяність та крутозлами долі, про відповідальність та безвідповідальність людську. Про терміни давності вендети тим, хто ламав людські долі заради чергових звань та нагород.

– Мого брата засудили на 25 літ каторги, – кинула фразу літня жінка, – а через десяток літ визнали, що засудили безпідставно. А чи понесли покарання ті, хто знівечив долю мого брата і всієї нашої родини? Десять літ, коли він мав кохати, створювати сім'ю, жити повнокровним життям, а він був каторжанином...

Так ми познайомилися з родиною Коцюрубів. До речі, в Добрій майже половина мешканців носять це прізвище, і всі славляться чесністю та працелюбством. Є серед них лікарі, вчителі, доярки, механізатори. Розлетілися по всіх краях, але кожен тримається чіпко свого родового коріння. Іван Федорович Коцюруба, батько тієї жінки-полільниці, працював у сільській ощадкасі. З перших днів війни – на фронті. Загинув смертю героя в 1943 році, залишивши вдовою з чотирма дітками дружину Олександру. В червні 42-го сільські поліцаї не пожаліли вдовицю, коли в їх тенета набору до Німеччини потрапив її найстарший п'ятнадцятирічний син Михайло. І коли він у 45-му повернувся додому, радості не було меж. Хлопець відразу здобув шану і в колгоспі. Вже мав і невістку привести до хати. Та в червні 47-го, як і в червні 42-го, в хату вдови нагрянули небажані гості:

– Михайле, збирайся.

Тільки тоді поліція забрала підлітка з такими ж однолітками, кинули в товарняк і повезли бранців на захід – в Німеччину. А в 47-му міліція зібрала Михайла та його ровесників у Маньківці, відвезла на станцію Поташ і відправила під охороною на схід – в Донбас. В Лисичанську їх постригли, вдягли у форму фезеушників і попередили, що у випадку втечі отримають 3 роки в'язниці.

Будучи працьовитої вдачі, хлопець швидко здобув повагу колективу і невдовзі став працювати прохідником в шахті імені Мельникова під Лисичанськом. І звідки йому було знати, що в тому 47-му році готувалася зачистка країни від «підозрілих елементів». Вже в 1948 році по селах та містах шугали «воронки», підбираючи колишніх «ворогів народу», які відбули свій строк на Колимі і повернулися додому. Їх знову відправляли на довічне поселення у віддалені райони країни.

Після виступу Черчіля у Фултоні, співробітники райвідділів і обласних НКВС розпочали прискіпливо вивчати справи репатріантів, визволених американцями чи англійцями. В 1948 р. в тенета кагебістів потрапили однотабірники Коцюруби, які проживали в Читі. За місяць з них зуміли вибити показання, що перед відправкою в Союз вони були завербовані англійською розвідкою. Безперечно, згадали і Михайла. Слідчі, не вникаючи в правдивість показань, створили чітку схему підготовки з репатріантів «розвідників». Табір для остарбайтерів в місті Вортінг під Лондоном, який знаходився під наглядом радянської місії, був «перетворений» у школу підготовки розвідників. А опитування перед складанням списків, яке проводив англійський офіцер, у процес вербування агентів. Здійснювали читку радянських газет, перегляд радянських кінофільмів, розучування радянських пісень, лекції працівників радянського посольства у підготовку агентів.

Після уточнення біографічних даних, уточнення дат перебування у тому чи іншому таборі, прізвищ знайомих, розпочинався звичайнісінький процес вибивання потрібних свідчень. Отак, 12 січня 1949 року добралися до учня ФЗН, прохідника шахти імені Мельникова, уродженця села Добра Маньківського району – Коцюруби Михайла Івановича. Для затримання «англійського шпигуна», який втерся в довір'я шахтарів, прибув сам начальник слідвідділу УМДБ Київської області підполковник Дольников. Найперше були проведенні комсомольські збори, на яких юнака виключили з лав ВЛКСМ. За вказівкою підполковника було знято портрет Коцюруби з дошки пошани ФЗН та шахти. Проведено трус в кімнаті гуртожитку. В акті трусу міліція змушена була записати: речові докази відсутні. А майно, на яке потрібно накласти арешт, також відсутнє».

І в той же день співробітник УМВБ Київської області Іващенко провів перший допит. Уточнив біографічні дані, коли був забраний в Німеччину. Де працював. Коли був звільнений англійськими військами. Коли був перевезений в Англію під крило радянської місії. Через день ті ж запитання, тільки у зворотному напряму.

Хлопець чітко відповідав на запитання, розповів і про те, що відразу після звільнення їх території англійськими військами з групою остарбайтерів зустрівся з представником радянської місії інженер-капітаном Тихоновим. За його наполяганням всіх їх було відправлено в табір при радянській місії – місто Вортінг під Лондоном. Там ними опікувався майор Сорокопуд, генерал-майор Рапієв.

Старшим його групи в таборі був Лизогуб. 31 січня 1949 року з Лисичанська Михайло був доправлений у внутрішню тюрму УМДБ Києва. А 4 лютого 1949 року начальник відділення слідвідділу Київської області підполковник Дольников зачитав постанову про звинувачення: «Беручи до уваги, що Коцюруба Михайло Іванович, 1926 року народження, достатньо викривається в тім, що він, проживаючи в Німеччині і будучи звільненим в березні 1945 року англійськими військами, став на шлях зради батьківщини і знаходиться на службі в одніеї із іноземних держав.

На підставі викладеного постановив:

Відповідно ст.ст. 126 і 127 КПК УРСР притягнути Коцюрубу Михайла Івановича по звинуваченню за статтею 54-1(а) КК УРСР (шпигунство – ред.), про що оголосити звинувачуваному цією постановою. Копію постанови надіслати прокурору» (так само аркуш 21).

І відразу о 14.00 розпочався допит.

– Вам висунуто звинувачення про зраду батьківщини: чи визнаєте ви себе винним? Чи зрозуміли ви зміст зачитаної постанови?

Відповідь: – Зміст зачитаної постанови зрозумів. Але висунуті мені звинувачення у зраді батьківщини не визнаю. На службі у іноземної держави не був.

Допит закінчено о 16,00 (там само, с. 22-23).

Дві години намагався досвідчений підполковник контррозвідки добитися потрібних йому свідчень, але так нічого й не добився. А потім допит за допитом. Вдень і вночі. А в кінці лютого підполковник не стерпів:

– Мені надокучило панькатися з тобою, недоносок. Не хочеш добром, примусимо іншим способом. Твоїй сестрі Галині 18, і через твою впертість буде розплачуватись вона. Думай...

Але він не хотів думати так, як наказував підполковник. І вперто твердив своє – я ваші звинувачення відкидаю, як і свідчення моїх однотабірників. Чому ви не звернетесь у наше посольство в Англії, до колишніх представників радянської місії? Чому не влаштовуєте очні ставки з тими, хто свідчить проти мене.

– Тут запитання задаю я, – відрізав підполковник. І все ж, на всяк випадок, 8 березня надіслав запити в Читу, у відповідні відомства Москви, Маньківки, в Лисичанськ. Із села і шахти надійшли позитивні характеристики, із Чити свідчення однотабірників, було продовжено термін розслідування до 12 травня – до одержання відповіді з Москви.

– Отже, чекай.

Але підполковник Дольников чекати особливого бажання не мав. Тим більше, що управління кадрів готувало подання до чергових звань, відзначення урядовими нагородами. Можна втратити шанс. Адже за два місяці не вдалося закінчити справу, яка на контролі у «верхах». Щоб зламати волю Михайла, видав наказ про переведення його у Лук'янівську в'язницю. Кинули в камеру карних злочинців. За порцію морфію і натяк, що це стукач, однокамерники цілу ніч лупцювали Михайла. Коли вранці Коцюрубу доставили на допит – він не міг стояти.

Підполковник «поспівчував » і тут же додав:

– Подумай і зізнавайся у всьому, а то оті бандюги можуть довести тебе до каліцтва або ж замордувати до смерті.

І так проходили дні за днями, вночі знущання в камері, а вдень допит, «співчуття» підполковника і уїдливі запитання:

– Що, не порозумнішав?

1 квітня, не витерпівши знущання, змушений був визнати: був завербований англійським офіцером, але курс навчання у розвідшколі не проходив і іноземній державі не служив. Цього визнання було досить, щоб 28 квітня з'явився звинувачувальний висновок. А 6 серпня 1949 року особлива нарада при МДБ СРСР постановила: «25 літ каторги, враховуючи термін з 12 січня 1949 року». Підполковник одержав чергове звання і подяку за розкриття англійського шпигуна.

Відійшовши від знущань, розпочав писати з концтабору скарги в усі інстанції на порушення слідчими ведення справи. Подібні листи на захист Коцюруби йшли із села, шахти, з ФЗН. На всі він

отримував традиційну відповідь: мовляв, ви самі визнали свою вину, підтверджену однотабірниками. Отже, покарання відбуваєте на цілком законній підставі. І все ж, у 1956 році, його справу вирішила перевірити комісія при Президії Верховної Ради СРСР. 21 червня 1956 року вона вирішила звільнити Коцюрубу М. І. з концтабору.

А 16 липня 1957 року ВТ КВО визначив:

«Постанову особливої наради при МДБ СРСР від 6 серпня 1949 року про Коцюрубу Михайла Івановича і карну справу на нього скасувати за недоказаністю звинувачення» (там само с. 329). Тут же ВТ дав і чітку відповідь щодо злощасного табору у Вортінгу під Лондоном: в м. Вортінгу знаходився табір для радянських громадян і тут постійно знаходилися представники радянської місії і дані про розвідшколу не відповідають дійсності» (там само с. 293).

А агент контррозвідки «Лукін», який постійно супроводжував групу з дня визволення англійцями, категорично заперечив факт вербування англійським офіцером і дав позитивну характеристику всій групі (там само с. 294).

Так лопнула, як мильна булька, справа про англійських шпигунів, булька, за яку було засуджено на 25 років каторги 22-річних хлопців.

6 вересня Коцюруба одержав довідку про реабілітацію. Через місяць подався в Лисичанськ, де на шахті імені Мельникова його всі ці роки чекала кохана, чекав колектив.

Минуло багато літ. Селище Пролетарське, де знаходилась шахта, злилося з Лисичанськом. На міській дошці пошани завжди знаходився портрет колишнього хлопця із Доброї, кращого бурильника із шахти ім. Мельникова – Коцюруби Михайла Івановича.

Гортаючи товстелезну кримінальну справу, перечитуючи однотипні запитання запопадливого підполковника, ми ще і ще раз пригадували слова Василя Симоненка:

«Він дивився на мене тупо,
Очицями, повними блекоти:
Дарма ти себе уявляєш пупом,
На світі безліч таких, як ти,
Він гримів одержимо і люто,
І кривилось гнівом лице рябе,
Він ладен мене розіпнути,
За те, що я поважаю себе...»

Михайло Іванович Коцюруба вистояв. Не зігнувся. Підполковник – людина в погонах і повинен був виконувати наказ. Але кожна людина, ким би вона не була, повинна завжди залишатися Людиною, чесною, справедливою. У повсякденній метушні, з повсякденними інтригами типів з очицями, повними блекоти, дехто нерідко забуває, що людина – насамперед Людина, повинна жити повноцінно, щоб кожен день був сповнений добротою, людяністю, закоханістю в життя. Будь-які каліфи на час відходять, будь-які кампанії зникають, як неприємний димок із звалищ, а Людина була, є і буде.

Література:
Державний архів Черкаської області, ф. Р-5625, оп. 1, спр. 5932.

2. З німецького концтабору – в радянський

Недавно в одній із газеті ми прочитали інтерв'ю з депутаткою Верховної Ради України, в якому та стверджувала:

– Про які репресії може іти мова. Ув'язнювали і розстрілювали того, кого потрібно – шкідників, зрадників. Органи зачищували нашу землю від всілякої нечесті. І був порядок. А не сьогоднішній безлад.

Щось подібне ми чули і на мітингу групи людей, які протестували проти перенесення пам'ятника Леніну з центральної площі в парк «Перемоги». Перечитуючи інтерв'ю депутатки, ми вирішили ще раз переглянути кілька кримінальних справ, які зберігаються в Державному архіві Черкаської області, зокрема ті, які порушувалися в роки, коли Червона армія звільняла Європу від фашистської чуми і ті, які стосуються дітей отих «зрадників». Ми не коментуємо ці документи, нехай читач робить сам висновки.

«Діти не відповідають за вчинки своїх батьків» – не раз наголошувалось керманичами країни. Про це наголошується і сьогодні, коли заходить мова про публікацію прізвищ організаторів репресій, Голодомору, фальсифікаторів кримінальних справ. Мовляв, це може негативно відбитися на долі їх синів, онуків, правнуків, нанести їм моральні травми.

Із листа до газети «Известия» Петра Андрійовича Матвієнка з вагонного депо ст. ім. Т. Г. Шевченка:

«Шановна редакція, я ще ніколи не писав до газети, але в ці хвилини не можу мовчати. Три хвилини тому бюро міськкому партії мало затвердити рішення нашої парторганізації і рекомендацію робітничого колективу про прийом мене кандидатом членів КПРС. І не затвердило. Напишу все по порядку. Я народився 1939 року. До 1956 року жив і виховувався у свого діда, мати загинула в 1944 році, а батько до мого народження був мобілізований до армії. На початку війни в 1941 році в Білорусії потрапив в оточення, а тяжкопораненим – в полон. З табору військовополонених у Фінляндії у 1943 втік, і в тому ж році особливою нарадою був відправлений в концтабір – радянський. Вперше я побачив свого батька в 1957 році.

Нині він живе в Караганді. І ось сьогодні при розгляді моєї справи бюро відмовило мені через те, що батько був засуджений. Все життя я чесно жив і чесно трудився. І ось сьогодні я став людиною другого сорту. Чому?».

В сім'ї одного з авторів цих рядків, як і в багатьох сусідів, часто переховувалися оточенці, втікачі з концтабору м. Лозової. Назавжди врізалась в пам'ять подія, яка сталася в січні 1943 року. Десь опівночі у вікно хтось почав дряпатися. Мати подумала, що то кішка, яка напередодні вискочила прогулятись, відчинила двері, І яке то було здивування, коли побачила в якомусь лахмітті, середнього росту чоловіка.

– Тіточку, пустіть переночувати, я замерзаю.

В хату з морозним туманом ввалилось щось подібне до скелету, який нам демонстрували до війни на уроках зоології. Не одяг, а шматки з лантухів та рогожки. На ногах – чуні з онуч, навпіл з соломою. Коли все лахміття опинилося в розжареній печі – почали стріляти підсмажені воші. Простеливши простирало – мати поставила на неї «скелет» і заходилась віником обмітати тіло, покрите виразками, в яких клубочилися велетенські воші. Ледь встигли пропарити прибульця у діжці з гарячою водою і відправити до нас на піч, як нагло загрюкотіли в двері. Це були поліцаї. Вони щовечора робили подвірний обхід, щоб не забрів, бува, який чужак. Побачивши, що з сухопарника дзюрчить первак – вихилили по гранчаку самогону і подалися далі.

Вранці ми розговорилися із «скелетом», обтягнутим шкірою. Виявилося, що це не старезний чолов'яга, а двадцятирічний грузин, який потрапив в полон під Лозовеньками. Місяць пробивався до лінії фронту, та на Сіверському Дінці натрапив на патруль. Звідти відправили в Лозову в табір військовополонених. Спочатку водили розвантажувати вагони, а коли зовсім знесилився – вкинули в ревір помирати. Звідти за допомогою лікаря вдалося вийти за межі концтабору. Від Лозової до нашого села кілометрів з тридцять. Їх він долав днів три, ночуючи в скиртах. І коли вже зовсім знесилився, вирішив постукати в першу-ліпшу хату. Так він опинився у нас на печі. Через тиждень очухався і вирішив будь що дійти до лінії фронту. Одягнувши його в костюм з батькового плеча, давши чоботи, виміняні у німця за цебро яєць, ми відправили в путь. Десь у березні, як і в попередньому році, наше село було визволене. А через тиждень-два знову з'явився особист і почав розпитувати про втікача. На прощання кинув фразу: «Повезло солдату. Ми гадали, що це німецький шпигун».

Цей епізод майже шестидесятирічної давності пригадався нам, коли ми гортали карну справу Андрія Гавриловича Матвієнка із села Мале Старосілля Смілянського району, син якого направив листа в редакцію газети «Известия». 10 липня 1941 року, будучи тяжкопораненим, потрапив у полон.

Пройшовши з десяток концтаборів, він у травні 1943 року опинився в таборі військовополонених поблизу міста Реваніємі (Фінляндія). 9 серпня разом з сімома полоненими йому вдалось втекти. Від Реваніємі до ймовірної лінії фронту – понад сотня кілометрів. Без карти, без можливості спитати дороги, орієнтуючись лише по сонцю, час від часу нариваючись на засади поліцейських, вони невпинно наближалися до своєї мети. Їх втекло семеро, перетнули лінію фронту лише двоє – Пилип Своєволін та Андрій Матвієнко. І відразу ж втікачами зайнявся «СМЕРШ» Карельського фронту. 22 листопада 1943 року з'явився звинувачувальний висновок:

«1943 року листопада 22 дня я, заступник військового прокурора Карельського фронту, полковник юстиції Гусев, розглянувши справу по звинуваченню Своєволіна Пилипа Пилиповича, Матвієнка Андрія Гавриловича по статті 58-1 (б) КК РРФСР, одержане від начальника управління «СМЕРШ» Карельського фронту із звинувачувальним висновком для розгляду в особливій нараді при НКВС СРСР знайшов:

Матеріалами попереднього слідства встановлено:

Своєволін П. П., будучи заступником воєнтехніка 476 мотополку 57 армії, під час бойової обстановки в районі ст. Лозова, Харківської області проявив боягузтво і без супротиву здався в полон німцям.

Матвієнко А. Г., будучи червоноармійцем 935 мотополку, 10 липня 1941 також без опору здався в полон німцям.

Перебуваючи в таборі військово полонених, Своєволін і Матвієнко добровільно поступили на службу у німецьку військову частину, в якій працювали слюсарями по ремонту машин... У липні 1943 року були завербовані німецькою розвідкою, а в серпні цього року під виглядом втечі із табору військовополонених № 309, розташованого в місті Реваніємі, були направлені на територію СРСР».

12 лютого 1944 року особлива нарада при НКВС СРСР ув'язнила кожного на вісім літ.

3 червня 1951 року, після відбуття покарання, на підставі наказу №000108 від 16.03.1948 року Матвієнко А. Г. був направлений, як особливо небезпечний злочинець, не довічне заслання в Казахстан.

Із витягу засідання військового трибуналу Ленінградського військового округу:

«Розглянувши на засіданні від 25 лютого 1967 року протест військового прокурора Ленінградського військового округу на постанову особливої наради НКВС СРСР від 12 лютого 1944 року..., керуючись указом Президії Верховної Ради СРСР від 15 серпня 1955, Військовий трибунал Лен. округу визначив:

Постанову особливої наради НКВС СРСР від 12 лютого 1944 по відношенню Своєволіна П. П. і Матвієнка А. Г. відмінити, а справу припинити за відсутністю складу злочину». Тут же у справі детально описується, яким чином контррозвідники «СМЕРШ» Карельського фронту «вибивали» потрібні їм зізнання.

...Заарештовували, кого потрібно, розстрілювали всіляку нечисть. Звичайно, ліс рубають – тріски летять.

На жаль, як часто ми забуваємо, що летіли не тріски, а людські голови, знечівлювалися долі людські і не тільки тих, хто потрапив під жорна репресій, а і їх дітей і внуків.

Література:

Державний архів Черкаської області, Р-5625, оп. 1, спр. 5800, арк. 108, 170.

3. ... бо в Сталіна стріляв

Присулянські заливні луки радували людей своєю отавою. Трава в пояс, стеблина до стеблини. Забивав дух жаб'ячої м'яти, ромен-зілля. Піщані пагорби вкрилися жовтавими голівками пижми. Догорали останні квіти кохання – червоні маки з чорними цяточками посередині, як вісники людських трагедій.

Люди, буквально, днювали і ночували серед лук, прагнучи за погоди до бабиного літа скосити отаву. Перед обідом зібралися косарі погомоніти про сільське життя-буття. Тут під'їхав сільський конюх Максим Дорошко. У неділю сільські мисливці ладналися на полювання, отож і зайшла мова про влучні постріли. Микола, як один із завзятих мисливців, почав доказувати, що він з 50-ти метрів може влучити в голову бекаса. Засперечалися. До гурту підійшов сторож Данило Тригуб з рушницею.

– Петровичу, дозволь доказати цим невігласам, що я, все таки, влучний стрілець, – звернувся Дорошко до Тригуба. Побачивши в кишені Петра Некрасенка газету, косарі звернулись до нього з проханням.

– Повісь її он на тому кущі пижми, і нехай влучить хоча б у заголовок.

Петро виконав прохання товариства. Почепив на кущі газету. Відміряли 50-60 кроків. Дорошко прицілився. «Бах» – заголовок в клоччя. Від задоволення Максим мало не танцював. Виграв суперечку. Та через мить вся громада розбіглася.

Із показу Григорія Пуріса, колгоспника, 1912 року народження:

– Після пострілу, почали розглядати газету, в яку влучив Дорошко. Виявилося, що в цій газеті був знімок т. Сталіна. І в ньому були дві дірочки, пробиті дробинками.

Через кілька днів люди забулися і про суперечку і про той злощасний портрет вождя. Курці використали газету на самокрутки. Відкосилися. Чорною киреєю вкрилося вчора золотаве поле. На всі заставки цвірінчали на дротах ластівки, збираючись у вирій. В очеретах лунали постріли – то мисливці полювали на лисок, бекасів, куликів. Одного такого вересневого дня біля Лящівської сільської ради зупинилася чорна емка . Прихопивши голову сільради, приїжджі подалися на Михайлівку. І невдовзі в цій емці опинилися головні учасники суперечки в лузі – Максим Дорошко і Петро Некрасенко. З Ірклієва їх доставили в Черкаську в'язницю. А невдовзі і звинувачувальний висновок з'явився на чотири абзаци.

«В Ірклієвське р-в НКВС надійшло повідомлення, що мешканці хутора Михайлівки Лящівської сільської ради Ірклієвського району Дорошко Максим Пилипович і Некрасенко Петро Якович проводять к-р роботу спрямовану в терористичному дусі проти керівників партії і уряду.

Проведеному по даній справі слідстві шляхом допиту свідків встановлено, що Дорошко Максим Пилипович і Некрасенко Петро Якович справді проводять к-р роботу, спрямовану проти керівників партії та уряду.

На підставі вищесказаного гр. Дорошка Максима Пилиповича 1917 року народження, уродженця і мешканця хутора Михайлівка Лящівської сільської ради Ірклієвського району, одруженого, із селян-бідняків, колгоспника, безпартійного, і Некрасенка Петра Яковича ,1909 року народження уродженця і мешканця хутора Михайлівка Лящівської сільської ради Ірклієвського району, одруженого, із селян-бідняків, колгоспника, безпартійного, звинувачуються у контрреволюційній діяльності т.б. злочинах передбачуваних ст. ст. 10-54-8 КК УРСР підлягають розгляду в спецколегії Полтавського суду, а тому:

«Керуючись ст. 201 КПК УРСР дану справу №... направити в спецколегію Полтавського облсуду через райпрокурора Іркліїського району для притягнення звинувачуваних Дороша А.Ф. (а треба М.П. Дорошка – ред) і Нікрасенка (треба Некрасенка – ред.) Петра Яковича у суд із застосування соціального захисту за ст. 16-54-8 КК УРСР із цього числа утримуючих під вартою в Черкаській в'язниці звинувачуваних Дороша Максима Пилиповича (а треба Дорошка – ред.) і Некрасенка Петра Яковича перерахувати за спецколегією Полтавського облсуду.

Довідка: звинувачувані Дорошко Максим Пилипович і Некрасенко Петро Якович утримуються під вартою з 29.09.1937 року. Речові докази по справі відсутні.

Начальник РВ НКВС мол. лт. Держбезпеки Гончар.

Складено 9.12.1937 року.»

А 16 лютого 1938 року о 17-ій годині розпочалося в Черкасах засідання військового трибуналу Харківського військового округу в складі воєнюриста першого рангу Дмитрієва та членів ст. л-т. Кикотя і Одинця. Було заслухано до десятка свідків і всі вони стверджували – це був просто прикрий випадок, без будь якого злого умислу і обидва підсудні чесні і працьовиті колгоспники.

Григорій Пуріс:

– Справді, були випадки, коли Дорошко не виходив на роботу, але в цей день він був зайнятий ремонтом взуття для колгоспників. Некрасенко вступив у колгосп в 1929 році і за цей час не мав жодного прогулу, до роботи ставився добросовісно.

Петро Білецький:

– Працюючи в колгоспі бригадиром, я за Некрасенко нічого поганого не помічав. За хорошу роботу він декілька разів преміювався. Як Некрасенко, так і Дорошко, ніколи не займалися антирадянщиною.

Павло Логвиненко:

– Дорошко і Некрасенко були акуратними, майже всі завдання виконували в селі першими. А постріл –це просто випадковість.

Обидва підсудні стверджували про випадковість теж. А дехто навіть натякав на те, що можливо ті дірочки не від дробинок, а просто від стерні або від гілля на кущу.

О 20-й годині 50 хвилин члени трибуналу вирушили в дорадчу кімнату. О 22-й годині головуючий зачитав вирок трибуналу – обом підсудним по 6 літ ВТТ без конфіскації майна через його відсутність, з поразкою у правах на три роки. Правда, через кілька місяців 28 квітня 1938 року Некрасенко був звільнений з під варти. А Дорошко відбув все від дзвінка до дзвінка.

Якщо за пошкодження ікони батьки страхали дітлахів, що за це Бог може покарати, то влада, за пошкодження лика своїх «святих», просто відміряла покарання роками каторги.

4. Жага життя

Капітан Журавльов не на жарт розізлився:

– Таких, як, ти – я пачками відправляв на той світ. Полковники переді мною повзали, вимолюючи життя. А ти, сопляк, смієш ще мені диктувати, кого допитувати.

Переконаний – тебе Кинате, як пить дати – завербував. Цитєвий!

Розмахнувся пістолетом і вцілив рукояткою в щелепу. Олексій з кров'ю виплюнув майже всі передні зуби.

– Підписуй протокол, і дякуй мені, що не до стінки відправляю. А то візьму і пристрелю за спробу нападу.

Але Олексій твердив своє:

– Батьківщину не зраджував, вождів не ганьбив, з націоналістами дружби не водив.

– Конвой, – прокричав слідчий. – В яму його. Хай очухається і подумає. Шкода патронів. А після ями сконає, як не сьогодні, так завтра.

Конвоїр-старшина буквально зіпхнув Олексія в не докопану криницю. Дно – розкисла глина. Із стінок просочувалася вода. Зверху сипало снігом. Через кілька хвилин чоботи розкисли. Одяг промок. Вкривсь памороззю. Від холоду трясло, як в лихоманці. Через годину старшина спустив драбину.

– Вилізай.

Ввели в комірчину, посеред якої пашіла буржуйка. Через кілька хвилин чоботи зсохлися, здавлюючи, ніби лещата ноги, парував одяг. Коли просох ввели до капітана.

– Ну що, подумав ? Підписуй всі папери і кайся в усіх гріхах.

Відмовився. І знову наказ:

– В яму. А там і на гарматню потрапиш.

Спробував, як доказ вірності радвладі, розповісти, що його батько, Олександр Іванович та дід Іван Іванович в 1905 році за організацію бунту в Пальмірі були заслані царем на каторгу. А гітлерівці розстріляли двох дядьків та брата Григорія.

– Який же я контра? Адже мене, як активного члена партії, перед війною направили у військову політакадемію. В боях під Уманню був призначений секретарем комісара штабу 6-ї Армії з достроковим

присвоєнням звання техніка-інтенданта другого рангу. Був у перших лавах офіцерів, які йшли на прорив у селі Підвисоке.

Здавалося, капітан уважно слухав. Час від часу кидав репліки.

– Ти із політруком Шинкаренком вирвався із оточення в Зеленій Брамі. То чому тоді не добрались до лінії фронту?

– До лінії фронту ми добралися, але війська Київської групи вже були оточені. Щоб не потрапити в полон, ми переховувалися деякий час у далеких родичів у Золотоноші. Та невдовзі нас виявили і німці відправили у табір військовополонених у Смілі. А звідти – у Славутський концтабір. За допомогою славутських лікарів, які працювали у таборі, нам вдалося втекти. Кілька днів переховувалися на квартирі лікаря. Нас мали відправити у партизанський загін. Навіть дали два пістолети з двома магазинами патронів. Та під час чергової облави виявили поліцаї. Довелося зброю та партквитки заховати.

– То чому не застосували зброї?

– А що було б з господарями, які нас переховували?

– Ви просто боягузи. Справжні комуністи відстрілюються до останнього патрону, а останню кулю – собі у скроню.

– А яке ми мали право ризикувати життям господарів? До того ж – це була конспіративна квартира підпільників і партизан. Нас повели в гестапо. Ми мали довідки зі шпиталю, що окопники, перехворіли на тиф і добираємося додому в Золотоношу.

Протримавши два тижні, гестапо вирішило відправити нас у Польщу. З групою військовополонених загнали в товарний вагон і потяг рушив. Проминули станції Могеляни, Оженін, Здолбунів. Зупинилися на станції Рівне. І тоді в Олексія визріла думка тікати, тим більше, що в Рівному проживала Галина – двоюрідна сестра дружини. За Рівним потяг повернув праворуч, проминув приміську станцію Шпанів. Паровоз надривно сопів, долаючи підйом. Не роздумуючи, Олексій попрохав двох сусідів підняти його вверх ногами і всунути у вікно. Мить і скотився по насипу. Під ранок добрався до міста і разом з групою селюків, які поспішали на ринок, розчинився у велелюдних міських вулицях. Під обід розшукав родичку. Безперечно, у місті, в якому знаходився рейхскомісар Ерік Кох, залишатися надовго було небезпечно. На дверях кожної квартири висіли зареєстровані списки мешканців. Час від часу ввечері будинки обходили фельджандарми з поліцаями, перевіряючи наявність мешканців. Наступного дня Галина звернулася до знайомого, який служив в управі, допомогти одержати документи, щоб той міг дібратися до Золотоноші.

– В Золотоношу ? – перепитав. – Та це ж дуже добре, нам потрібні там свої люди.

Виявилося, що цей знайомий був членом ОУН, свого часу створював похідні групи оунівців для створення місцевих осередків націоналістів. Тим більше, що Олексій був із села Вознесенське під Золотоношею. Словом, через тиждень у нього на руках були надійні документи, з якими він вільно міг їхати в Золотоношу. І вже на початку лютого ступив на перон Золотоніського вокзалу. У селі Вознесенське його добре знали, як командира Червоної Армії. Отож, вирішив туди не показуватися і влився в общину приміського господарства з метою одержати якісь документи, щоб продовжити рух на схід. І йому пощастило. На початку квітня влада почала формувати обоз для доставки продуктів і коней на східний фронт. За добру вечерю староста общини включив Олексія в групу, яка мала гнати коней.

Поблизу Старобільська їх обоз передав німецькому підрозділу коней, продукти. Старший обозу попередив: перепочинемо день-два і рухаємось назад. Цим і вирішив скористатися Олексій. Вночі перебрався через позиції гітлерівців. Вранці був зупинений патрулями червоноармійців і доставлений в штаб 56-ї армії. Ним зацікавилися і відділи контррозвідки та розвідка армії. Адже, Олексії добре знав обстановку від Рівного до Харкова. Та не встиг розповісти про все бачене та почуте, як того червневого ранку все здригнулося від вибухів снарядів, тріскотні автоматів, дзвінких пострілів гвинтівок. Німецький танк лівою гусеницею розвалив ріг хати, в якій утримувався Олексій. Все довкола горіло. Сталеве гуркотливе стадо повзло все далі і далі. Під вечір після вогню, вибухів, шаленого танцю смерті настала дивовижна тиша. Сонце котилося за обрій, кидаючи останні багряно-червоні промені. У ці хвилини Олексія і відшукав старший обозу серед гурту військовополонених на околиці Старобільська. Обоз

збирався повертатися. Виявилося, що Олексія Ворони немає. Старший кинувся обходити всі пункти, куди німці зводили затриманих чоловіків і полонених.

– Приїдемо додому, – говорив старший обозу, – став могорич, інакше тобі б довелося в таборах військовополонених гнити.

Поверталися найкоротшим шляхом, де ще зовсім недавно точилися бої в Ізюмо-Барвенківському виступі. Повсюди, обабіч шляху, спалені танки, автомашини. Під пекучим червневим сонцем хмари мух над напіврозкладеними трупами коней. По шляху – вервечки колон військо полонених. Часом хтось відставав – лунала черга. Струменіла кров, перетворюючи порохняву в рудувате місиво. У селах колони буквально атакували сільські жінки, діди. Вони сунули нещасним хліб, молоко, сир. А часом, і згортки з цивільним одягом. Іноді за сулію самогону жінкам вдавалося викупити поранених. За таку сулію обозники викупили з десяток своїх земляків. Десь під Балаклеєю Олексій підхопив тиф і його ледве живого довезли в Золотоношу. З півроку повертався він з того світу. І все таки вижив. Від вітру хитався, як тендітна билинка. В середині літа 43-го року добився від управи відрядження в Полтаву за ліками для ветлікарні. І вже у серпні під Харковом йому вдалося потрапити до своїх. Після перевірки відділом контррозвідки управління Смерш Воронезького фронту йому було відновлено військове звання лейтенанта і був призначений командиром роти окремого автобатальйону. А у травні відділом кадрів 47-ї армії Олексій був направлений діловодом казначеєм 376-го АОШР. За особисту мужність і відвагу, проявлені в боях з гітлерівцями, Ворона О.О. був нагороджений Орденом Червоної Зірки медаллю «За бойові заслуги».

– Ти мене своїми казочками не розчулиш, – кипів капітан Журавльов. – Якось у тебе все просто виходить. Заарештували – втік. Знову заарештували – знову втік. На байки ти мастак, але від мене і справедливого пролетарського суду не втечеш шкил фашистський.

Завершувався рік. Відділу контррозвідки Смерш треба було звітувати. І, як на лихо, надто вже були низькі показники по розкриттю панікерів, шпигунів, антирадянщиків. І тут, як дар Божий, донос на лейтенанта з підозрілою біографією. Той буцім то під час обіду в землянці сказав колишньому зеку Бардадиму про злочинну політику Сталіна про те, що якби він знову потрапив у полон, то не прагнув повертатися. Словом відверта стаття про зраду і відверта антирадянщина. І перший допит – перша невдача. Ніхто не міг підтвердити жодного факту про зраду. Вирішив залишити лише одну статтю 58-10 – антирадянщина, або шпигунство.

У свій час журналістам довелося зустрічатися з легендарним організатором партизанської бригади, яка діяла в Бельгії Василем Федотовичем Кучеренком. Потрапивши у полон в перші дні війни, Василь Федотович здійснив близько десятка втеч з різних концтаборів.

– Знаєте притчу про двох жаб, які опинилися в сливках, – розпочав свою розповідь Василь Федотович. – Одна підкорилася долі в очікуванні загибелі. А інша лапками збила масло і, спираючись на грудочки, вилізла на волю. Навіть із самої жахітливої безвиході можна знайти вихід, якщо є одне жага до життя, до боротьби. Людина із жагою до життя сама творить свою долю. Сама. І її важко здолати, примусити жити рабом.

Саме жага до життя і допомогла Олексію вистояти, відкинути всі звинувачення.

– Покайся, – твердив капітан, – ти бидло.

– Ні, – відповідав Ворона. – Я людина. Я офіцер. І честі своєї не зганьблю.

І знову глиниста яма з водою, розпечена буржуйка. Допити. Лайка. Тортури.

19 грудня 1944 року двадцятидев'ятирічний лейтенант Ворона Олексій Олександрович, родом із села Вознесенське Золотоніського району, був заарештований за доносом фельдшера Сайфуліна. А вже 28 грудня 1944 року його справу розглянув військовий трибунал 234-ї стрілецької дивізії. І хоч стаття про агентуру відпала, виніс вирок за антирадянщину – 8 літ каторги з паразкою у правах на три роки, з позбавленням офіцерського звання і нагород.

18 серпня 1952 року Олексій Ворона, відбувши покарання від дзвінка до дзвінка, вийшов на волю. Зневірений, але нескорений. Ще відбуваючи покарання, він щороку писав листи до Верховного Суду СРСР, добиваючись справедливості. 2 лютого 1958 року із далекого Красноярського краю з поштового ящика №235/8 він надіслав чергову скаргу. До Верховного Суду вона потрапила 28 березня.

Від цього листа вже ніхто не міг відмахнутися. Після детальної перевірки, військова колегія Верховного Суду СРСР змушена була визнати, що Ворона О.О. засуджений безпідставно. Йому було повернуто і звання, і нагороди. На жаль, ніхто не міг йому повернути ні втрачене здоров'я, ні втрачену молодість.

5. Провал

Як іноді ми мало задумуємося про вік Героя Радянського Союзу Зої Космодемянської. Їй, коли вона переступила за поріг вічності, виповнилося лише вісімнадцять літ. А тепер порівняйте поведінку і спосіб життя своєї вісімнідцятилітньої доньки, сповненої романтичних мрій і ілюзій. Однофамільцю цього нарису Василю Жуку не виповнилося і тринадцяти, коли 30 березня 1942 року в селі Нова Іванівка на Харківщині гітлерівець вибив із-під його ніг табуретку, і хлопець, який ще навіть не відчув смак життя, ступив за поріг вічності.

Зоя виконувала божевільний наказ вождів країни перетворити у згарище тридцятикілометрову прифронтову смугу гітлерівців. А Василь просто зумів виявити зосередження військ фашистів на вістрі головного удару на Ізюмо-Барвенківському виступі. На жаль, йому не довелося донести ці данні своїм.

Є повісті про синів полків. Чимало книг присвячено дітям, трудівникам тилу. На жаль, про цих дітей війни, бійців невидимого фронту ми сором'язливо замовчуємо. Адже таких, як Зоя, були не сотні, а тисячі. Підготовлені за якихось півтора-два місяці, не маючи життєвого досвіду вони не рідко швидко потрапляли у тенета контррозвідки ворога. Одних катували і вішали, інших перевербовували, а деяких дівчаток офіцери робили своїми коханками. Деяким просто щастило – їх просто не сприймали як ворогів і відправляли в табори військовополонених або відпускали додому. І якою трагічною ставала доля тих, хто пройшовши всі кола пекла, повернулися до своїх.

Весною 1942 року фронт наблизився до позаштатного містечка Успенське. І саме в цей час 10 травня Успенський райвійськкомат запросив трьох робітниць коксохімічного заводу мешканців селища Рудник-Ольховка, сімнадцятирічну Ольгу Острову і її вісімнадцятирічних подруг Ольгу Прудникову та Марії Волкову. 18 травня вони опинилися у селі Красне неподалік Краснодона, в розпорядженні капітана Вишневського. Тут їм повідомили, що від сьогоднішнього дня вони є слухачами розвідувальної школи Р 1125. До речі, в одній із таких шкіл готувалася і уславлена радистка, майбутній член організації «Молода гвардія» Люба Шевцова. У цій так званій розвідшколі їх було семеро, шість дівчат і один юнак.

Зранку до пізнього вечора дівчата вивчали принципи побудови військ ворога, як по формі розпізнавати рід військ, відрізняти рядових від офіцерів. Побіжно знайомили з аеро-фотознімками місцевості, де вони мали діяти – район міста Дебальцеве і Зугрес. Навчання вели капітан Вишневський і лейтенант Петров. 25 червня капітан Вишневський провів бесіду окремо з кожною дівчиною. Вручив їм німецькі документи, передані дебальцівськими підпільниками, в яких зазначалося, що вони окопники і в результаті обставин змушені були проживати в Дебальцево, хоча самі є уродженками м.Успенське. Кожній з розвідниць було поставлено конкретне завдання. Зокрема Ольга Острова мала детально вивчити склад і дислокацію військ в районі Зугреса. В ніч на 27 червня поблизу села Мала Орловка дівчата перетнули лінію фронту. На руках – довідки про те, що вони направляються міняти речі на хліб. За плечима – торби з виміняним житом, пшоном, гречкою. Коли вибралися з чорного лісу – далеко позаду за горизонтом, звідки вони прибули зажеврів світанок, Соловейко в кущах вибивав свої трелі над гніздом коханої. Свистіла іволга. Високо в небі прогуркотіла ланка бомбардувальників. Небо рожевіло. Ось-ось мало показатися сонце.

Неподалік по шосе рухалася колона танків. Дівчата поспішали польовою стежкою до міста. Раптом, як із під землі виринув патруль.

– Стій! Куди прямуєте?

Дівчатка зацокотіли, намагаючись розчулити солдат, говорячи, що поспішають додому до мами. Але солдати, а це були італійці, не звертали уваги на їх щебетання. Не звертали уваги і на документи.

Запропонували пройтись до комендатури. Звідти нічого не говорячи, відвезли в містечко Орджонікідзе, нині Єнакієво. Дівчата опинилися в льосі якоїсь дивної установи. По обіді їх почав поодинці допитувати італійський офіцер Альфонш, який добре володів російською мовою. Не перебиваючи, уважно вислуховував їх легенди – у кого вимінювали продукти, у кого залишались ночувати. Уточнював, що посаджено біля тієї чи іншої хати, в що була вдягнута господиня.

Наступного дня повторилося теж саме. Десь на десятий день прослухавши в який раз легенду Альфонш розсміявся і чітко промовив.

– Ви маєте пречудову чудову пам'ять. Прекрасно засвоїли матеріал, але зрозумійте, Олю – розвідка – це не романтика, це сувора реальність, в якій немає дрібниць. А ваш капітан Вишневський і не врахував їх. Справа в тім, що все населення Малої Орловки, як і інших сіл з прифронтової смуги, виселено ще на початку червня. Там немає жодної цивільної людини. Ви прекрасна учениця, але життя є життя. Старша вашої групи Ольга Прудникова вже все давно розповіла, і дала згоду працювати на нас. Ми її відправили до ваших. Безперечно, вона відразу прибіжить до капітана. Явка з повинною. І я почну гру з вашим капітаном Вишневським. Ви будете у мене запасними пішаками.

Наприкінці червня, розгромивши радянські війська в Ізюмо-Барвенківському виступі, німецьке командування почало зосереджувати свої частини для рішучого наступу в Донбасі. Зосереджуючи основні сили в прифронтові зоні, німці висилили з усіх сіл все населення. Охорону своїх тилів вони доручили 8-й італійський армії. Вранці 30 червня гітлерівці перейшли в наступ в районі Вовчанська. А 7 липня в наступ перейшла 4-та танкова і 6-та піхотна армії, завдаючи удари вздовж Дону на Кантимірівку. 15 липня 4-тій танковій армії вдалося увійти у великий вигін Дону і зайняти Мілерово і станцію Морозовську. 22 липня після залишення нашими військами міста Свердловська, вся територія України була окупована. У зв'язку з наступом німецький військ потреба у використання захоплених розвідниць у Альфонша відпала. Згідно існуючих порядків він мав їх передати у гестапо, де із дівчат вибили б не лише неіснуючі явки, а й неіснуючі організації підпільників.

Допитуючи Ольгу Острову, Альфонш пригадував свою вісімнадцятирічну доньку Біатрічю, вона була такою ж романтичною і наївною, як і полонянка. І він мимоволі уявляв, як гестапівець Шульц улесливо посміхаючись буде катувати це дівчатко.

І він вирішив будь-що врятувати цих наївних вісімнадцятилітніх дівчаток. Звичайно, безпосередньо відпустити з комендатури не міг Написавши у довідці-характеристиці, що затримані, міняйли в прифронтовій смузі направив їх у в'язницю міста Юзова з метою подальшого використання їх для потреб італійської розвідки.

Через два тижні за розпорядженням Альфонша подруг було переведено у трудовий табір. А коли була окупована Успенка, 12 серпня 1942 року невдах-розвідниць відпустили додому. У довідці, виданій комендатурою табору виправних робіт м. Юзова відзначається, що розпорядженням 7-го відділу штендорт-комендатури міста Сталіно від 04.08.42 року була прислана в табір громадсько-виправних робіт для відбуття покарання. 18.08.42 року звільнена із табору також за розпорядженням штендорт-комендатури від 11.8.42 року з направленням по місту проживання в Успенський район Ворошиловградської області. Підпис комендант табору громадсько-виправних робіт Титов. Начальник канцелярії Трофімов.

В своєму рідному селище Рудник-Ольховка Ольга Острова і зустріла прихід радянських військ. З лютого по 12 квітня 1943року вона проходила перевірку в місцевих органах НКВБ з приводу невдалого початку її розвідувальної діяльності. Опісля поступила в комсомол, почала працювати на коксохімічному заводі токарем. Але на початку 1944 року про неї згадали в райвійськкоматі і 23 травня 1944 року Успенським райвійськкоматом вона була мобілізована і направлена рядовою у 99-ту стр. дивізію. Працювала офіціанткою в офіцерській їдальні. Хтозна, чим не вгодила ця вродлива, з великими карими очима двадцятилітня дівчина, за якою сохли не тільки молоденькі лейтенанти, а й полковники, працівникам управління контррозвідки «Смерш» 23-го стрілецького корпусу. Вони затребували матеріали перевірки і 4 жовтня 1944 року на їх підставі Острова Ольга була затримана. А 7 жовтня був виданий ордер на її арешт. Спочатку її допитав заступник начальника управління контррозвідки «Смерш » 99-ї

стр. дивізії Гурмович. А потім взявся старший слідчий управління відділу контррозвідки «Смерш » 6-ї армії Колосов. Слідство було проведено в надзвичайно спішному порядку. Не утруднюючи себе добуванням нових фактів слідчі просто моделювали поведінку людини-зрадника. Зокрема, був вигаданий факт про те, що 17 липня Острова була перевербована італійською розвідкою і направлена у Ворошиловград, звідки вона повернулась 18 липня і доповіла про дислокацію радянських військ. За це одержала винагороду у розмірі 200 карбованців. Слідчі навіть не врахували те, що від міста Орджонікідзе до Ворошиловграда не один десяток кілометрів, подолати які не під силу за добу навіть олімпійському марафонцю. А ще треба було виявити дислокацію військ. Направлена у в'язницю – значить одержала завдання виявляти антинімецько налаштованих в'язнів. Перевели у табір – одержала нове завдання, відпущена додому – знову завдання агента німецької розвідки. Не хочеш це визнавати кинемо до кримінальних злочинців, а після спілкування з ними – на все життя калікою залишиться. Підписуй – і визнавай. І залякана дівчина почала визнавати все, на що була здатна фантазія контррозвідників. І вже на початку листопада 1944 року з'явився звинувачувальний висновок. На його підставі Острова Ольга Семенівна, 1924 року народження із села Бабичі Канівського району, мешканка села Ольховка Успенського району Ворошиловградської області, член ВЛКСМ з 1943 року, освіта 7 класів, із робітників. Звинувачується в тім, що перебуваючи на службі в Червоній Армії, будучи направлена в тил ворога, була затримана італійськими розвідорганами. Розповіла все про розвідшколу, і дала згоду працювати на італійську розвідку. В ніч на 17 липня була перекинута на бік Червоної Армії для збору шпигунських даних. 18 липня повернулася і розповіла про дислокацію радянських військ на околицях Ворошиловграду. Опісля була передана німецькій контррозвідці як агент у в'язниці і у трудтаборі. Із завданням агента була направлена на місце проживання.

24 листопада 1944 року справу Острової Ольги Семенівни, як німецько-італійського агента, було розглянуто на засіданні Військового Трибуналу 6-ї Армії. Відчуваючи фальш члени військового трибуналу винесли нетиповий за цей злочин вирок – ВМП (розстріл) і навіть не 25 літ каторги «за окраскою німецький шпигун», а ув'язнили за статтею 51-1(б) КК УРСР лише на 10 літ позбавлення волі з поразкою у правах на 3 роки. І з місць ув'язнення вона повернулася 18 березня 1953року. Їй виповнилося 29 літ.

Із безтурботної, романтично настроєної дівчини, вона перетворилася на рано постарілу жінку. Роки ув'язнення відбилися не лише на зовнішності, а й на характері. Вона стала замкнутою та недовірливою. І лише через два десятки літ, оформляючи документи на пенсію, для того щоб їй зарахували 10 літ перебування в ВТТ потрібно було змити з себе оту ганебну «окраску німецький шпигун». І, вона звернулася з листом до Генерального Прокурора СРСР. Перегляд її справи було доручено військовому трибуналу Прикарпатського Військового округу. Було скрупульозно переглянуто сотню архівних документів, допитливі курсанти розвідшколи капітана Вишневського, в тому числі Ольгу Пруднікову і Марію Волкову, сокамерників і співтабірників міста Сталіно, сусіди Рудника-Ольховки міста Успенська. Ми ще і ще раз перелискуємо сторінки цього товстелезного тому справи Ольги Семенівни Острової, який зберігається в архіві УСБУ Черкаської області. І мимоволі у вічі кидається безвідповідальність і бездушність фальсифікаторів справи у вирішенні долі дівчини і клопітлива робота тих, хто намагався докопатися до істини. 29 грудня 1978 року Ольга Семенівна дала розписку представнику органів про те, що вона одержала довідку про реабілітацію. Згодом одержала детальне роз'яснення про те, що вона, як реабілітована, має право на отримання двомісячного окладу і повернення конфіскованого майна.

Справедливість перемогла. А хто поверне їй втрачену юність. Іноді говорять – для чого ворушити минуле. Ліс рубають – тріски летять. Адже то були складні. Йшла війна. І піди узнай, хто свій, хто чужий. Краще хай один постраждає невинний ніж загинуть тисячі. І коли ж ми будемо рахувати не тисячі, а будемо думати про кожну людину зокрема. Коли ж ми зрештою переймемо досвід єврейської громади Києва, з ініціативи якої відбуваються марші примирення, під час яких нащадки нацистів просять прощення за вчинені злочини. Адже в тому Бабиному яру розстріляно більше сота тисяч росіян, українців, білорусів. І серед них такі відомі постаті, як Раїса Окіпна і Олена Теліга.

6. Враховуючи обставини…

У книзі «Історія Комуністичної Партії Радянського Союзу» (К. 1960 рік) на 573 сторінці відзначається: «У післявоєнних умовах були і деякі інші обставини, що диктували необхідність посилення виховної, ідеологічної роботи. В період війни десятки мільйонів людей жили на території, тимчасово захопленій ворогом. Мільйони людей були вивезені гітлерівцями до Німеччини. Багато радянських військовослужбовців перебували у полоні. Всіх цих людей гітлерівці піддавали посиленій ідеологічній обробці. Під час визвольного антифашистського походу радянських військ на Захід частина збройних сил опинилася на території капіталістичних держав, і реакція намагалася різними способами впливати на радянських воїнів».

Шпальти газет і журналів зарясніли такими політичними ярликами, як «безрідні космополіти», «буржуазні націоналісти», «антипатріотичні гендлярі», «антинародні теоретики менделізму-морганізму». Разом із посиленням газетного обстрілу, почав набирати обертів і маховик політичних репресій. І якщо на початку утвердження одноосібної влади Йосип Сталін широко використовував євреїв, як важливий інструмент контролю над суспільством, то після другої світової війни розпочалася ґрунтовна чистка партійного та державного апарату від євреїв. У 1948 році був розпущений єврейський антифашистський комітет, частина його активних членів була відправлена на Соловки, частина розстріляна. На початку 1953 року була інспірована справа лікарів -отруйників. В архіві УСБУ Черкаської області зберігаються десятки кримінальних справ щодо розправ з єврейськими лікарями, вчителями, військовослужбовцями. Типовою є справа інженер-капітана в/ч 23244 Якова Володимира Соколовського родом із села Чемериське Звенигородського району, мешканця міста Броди Львівської області. біографія Соколовського Я.В. звичайна для більшості євреїв із зони осідлості, яка знаходилася в основному на території Черкащини. Його батько, Володимир Гаврилович, до революції займався торгівлею, після революції – працював у сільському господарстві. Тринадцятилітнім підлітком Яків подався у найми. Перед війною закінчив три курси Одеського державного університету, а в 1944 році – військово-повітряну академію ім. Жуковського. З 6 вересня 1944 року по 9 травня 1945 року – на фронті. Був помічником старшого інженера по озброєнні 206-ї штурмової авіаційної Мелітопольської Червонопрапорної дивізії. Нагороджений орденом «Червоної Зірки» і медаллю «За бойові заслуги».

По війні служив на посаді інженера полка, а з грудня 1949 року – помічником старшого інженера дивізії.

Із бойової характеристики, виданої у листопаді 1951 року командиром 68-го штурмового корпусу гвардії полковника Валькова: «За час служби в Радянській Армії з 1941 року проявив себе, як спеціаліст служби озброєння і офіцер, що добре знає свою спеціальність, вимогливий до себе і підлеглих.

У роботі проявляє організованість, плановість при підготовці матеріальної частини озброєння до польотів, вміло передає свій практичний досвід підлеглим.

Дисциплінований, ідеологічно витриманий, морально стійкий. Статути Радянської Армії знає і їх виконує».

А вже через рік (23.10.1952 року) командир 206-ї штурмової авіадивізії гвардії полковник Замараєв напише інше: «Як спеціаліст, що має вищу освіту, свої знання недостатньо передає технічному складу частини, з товаришами майже не спілкується, у поведінці проявляє зверхність, особливо прагне підкреслити, що вищестоячі начальники,, які не мають вищої освіти, нікчеми, і звідси нерідко допускає стосовно їх вказівок нетактовність і зневажливість.

У політичних питаннях розбирається. Але при співбесідах під виглядом нерозуміння питання прагне використати їх у своїх особистих інтересах, зокрема, до якої національності він належить, якщо у нього батько українець, а мати – єврейка, то що треба приховувати свою справжню національність (за єврейською традицією національність визначається по матері – ред.)

При аналізі теорії про державу і революцію особливо цікавиться, як це питання розглядали троцькісти.

У громадському житті пасивний, ставить особисті інтереси вище громадських. Особливо це проявляється на протязі останніх трьох років».

І вже через десять днів 4 листопада 1952 року з'являється постанова на арешт і обшук. В ній, зокрема, відзначається, що Соколовський в період служби в Радянській Армії в 1951-1952 роках серед військовослужбовців проводить антирадянську пропаганду троцькістського і націоналістичного характеру, зводить наклеп на творця Радянської держави, розхвалює ворога народу Троцького, розповсюджує брехню на радянську національну політику, розхвалює американську агресивну політику і техніку, робить наклеп на китайський народ і висловлює незадоволення службою в Радянській Армії, слухає і розповсюджує антирадянські передачі іноземних радіостанцій.

Злочинна діяльність Соколовського підтверджена показами підполковників М., Л., майорів Д., З., капітанів М., К.

6 листопада Соколовський Я.В. був заарештований. І вже 15 листопада йому було пред'явлено звинувачення. 6 грудня слідство було завершено. І вже о 10.30 27 грудня 1952 року розпочалося закрите судове засідання Прикарпатського військового округу.

Із показу свідка підполковника Л.:

«Соколовський, знаючи, що я єврей, і імовірно бажаючи знайти собі спільника, відверто говорив зі мною... заявляючи, що політика вождя Радянських народів стосовно країн народної демократії повністю відповідає перманентній теорії Тротцького. Коли я повернувся додому відчуваючи партійну відповідальність, вирішив про все це повідомити органи контррозвідки».

Із показу підполковника М.:

«В січні 1952 року в інженерному відділі штабу Соколовський негативно відзивався про китайських добровольців у Кореї називаючи їх «волонтерами».

Розхвалював Троцького, говорячи про нього, як про неперевершеного оратора, великого теоретика партії більшовиків, військового спеціаліста. А Бухаріна, мовляв, навіть Сталін визнавав, як видатного теоретика нашої партії».

Інші свідки розповідали про його скарги на незадовільне забезпечення інженерних кадрів в авіації, про злидні колгоспників, які постійно голодують. 29 грудня 1952 року об 11.55 допит свідків було завершено. В останньому слові підсудного Соколовський Я.В. просив, щоб при визначені міри покарання судді врахували, що він чистосердечно визнав свою провину, що на його утриманні перебувають хвора дружина і двоє дітей, пристарілі батьки, і що він виправдає довір'я чесною працею.

О 14.00 після трьохгодинного засідання в дорадчій кімнаті військовий трибунал виніс вирок: за проведення антирадянської пропаганди троцькістського і націоналістичного характеру ув'язнити у виправно-трудових таборах на 10 років з пораженням у правах на 5 років.

7 лютого 1953 року військова колегія Верховного Суду СРСР (якраз розкручувалася справа лікарів-отруйників) відмінила вирок через надзвичайну «м'якість» і повернула справу на новий розгляд. 21 березня 1953 року військовий трибунал Прикарпатського військового округу засудив Соколовського Я.В. за ті ж самі «гріхи» на 25 років ВТТ з пораженням у правах на 5 літ.

20 червня 1953 року у зв'язку з тим, що справа про лікарів-отруйників була припинена, військова колегія Верховного Суду СРСР вирок ВТ Прикарпатського військового округу відмінила і справу повернули на дорозслідування. А 6 березня 1954 року В.Т. Прикарпатського округу знизив термін покарання до чотирьох років без пораженням у правах. У зв'язку з Указом Президії Верховної Ради СРСР від 27 березня 1953 «Про амністію» із Соколовського Я.В. була знята судимість, із-під варти він був звільнений. Але за цей час капітан, який славився серед друзів своїм оптимізмом і здоров'ям, став інвалідом.

3 червня 1956 року Соколовський Я.В. був повністю реабілітований військовою колегією Верховного Суду СРСР. Йому було повернуто звання інженер-капітана і бойові нагороди.

7. Боса команда збиралась у визвольний похід

ВОРОБЧЕНКО Федір Петрович 1886 р. н. с. Велика Яблунівка Смілянського району, безпартійний, малописьменний, із робітників, контрольний майстер вагонного цеху ПВРЗ ст. ім. Т.Г. Шевченка (з ним п'ять колег по роботі).

Заарештований 5 листопада 1940 року. Лінійний суд Одеської залізниці 5 березня 1941 року виніс вирок – 10 літ каторги. Пленум Верховного Суду СРСР 13 січня 1961 року постановив: вирок лінійного суду Одеської залізниці від 5 березня 1941 року відмінити, справу закрити за недоведеністю.

Влітку 1939 року, напередодні визвольного походу в Західну Україну, в Уманський райвійськкомат прибула велика група мобілізованих резервістів. Їх вишикували на подвір'ї, перед ними мав виголосити патріотичну промову воєнком. Але, оглянувши стрій, відразу змінив тон. Перед ним вишикувалися не майбутні воїни-визволителі, а натовп напівголих, босих селюків.

- Чому без взуття? Де ваш одяг?

Всі стояли, переминалися. Тільки один в передній шерензі в новеньких полотняних штанах і сорочці не стерпів.

- Хіба ви не знаєте,що зараз в селі всі голі і голодні, одягу і взуття нема купити за що.

- Це вас не стосується. Адже ви вдягнуті, а на ногах – сандалі.

- Я б із задоволенням поміняв свої сандалі на ваші хромові чоботи. – відрізав молодик.

Зчинився ґвалт. Селюки, майбутні червоноармійці визвольного походу, почали з обуренням розповідати про злиденне своє існування. Бунт ледве вдалося примирити прибулим чекістам. Зачинщика було заарештовано і згодом відправлено на Соловки.

Щось подібне сталося і напередодні підготовки війни з Фінляндією та приєднання Прибалтики під час проведення зборів робітників в паровозо-вагонно-ремонтному заводі станції ім. Т.Г. Шевченка. Мова йшла про щойно прийняті Укази Президії Верховної Ради, щодо зміцнення трудової дисципліни, про перехід на восьмигодинний робочий день і семиденний робочий тиждень, про державні трудові резерви, порядок переводу інженерів, кваліфікованих робітників з одного місця на інше без їх згоди. Ці Укази робітники швидко зрозуміли по-своєму, і почали їх коментувати. Адже мова йшла під патріотичними фразами про перетворення життя робітників, колгоспників, інтелігенції на воєнізовану казарму із жорсткою дисципліною, страхом і послухом, Люди перетворювалися на слухняних воєнізованих рабів. Почали висловлювати своє обурення. Слюсар Тарас Кутовий заявив:

- Я проти Указу про платне навчання в середніх вищих учбових закладах. Тепер бідні вчитися не будуть, бо вони не мають грошей.

Його підтримали диспетчер Іван Босенко, працівники відділу постачання Валентин Пиндик, Георгій Шевченко. А майстер Федір Воробченко пішов, ще далі заявивши, що коли встановиться радянська влада в Естонії то спробувавши нашого радянського хліба, вони осмислять: вітати радянську владу чи ні. Скрізь пишуть в газетах, що колгоспники живуть добре, а насправді у них нічого нема. Діти у дитсадках голодують.

Багато робітників почали порівнювати,як залізничники жили до революції і як живуть нині.

Замість урочистого схвалення указів, збори вилилися у загальний протест проти існуючих порядків. Звісно, відразу ж втрутилися в розгляд інциденту працівники лінійного відділення НКВС. І, незважаючи на позитивні характеристики, які видали керівники заводу бунтарям, все ж всі хто висловлював обурення, Тарас Кутовий, Федір Воробченко, Іван Босенко, Валентин Пиндик, Георгій Шевченко були заарештовані. І вже 6 листопада 1940 року напередодні свята жовтневої революції Федір Воробченко давав показання старшому оперуповноваженому Одеського дорожньо-транспортного

відділення НКВС лейтенанту держбезпеки Береговому. Слідчі детально допитувалися про їх друзів, колег по роботі. Встановлювали зв'язки. І вже на початку 1941 року всім було пред'явлено звинувачувальний висновок. Із-за звичайного протесту їх звинувачували у антирадянській діяльності і всіх виступаючих «об'єднали» в контрреволюційну організацію. А невдовзі 4 березня відбулося закрите засідання лінійного суду Одеської залізниці. Згідно ст. 54-10 і 54-11 КК УРСР Тарас Кутовий, Федір Воробченко, Іван Басенко одержали по 10 літ каторги, а Валентин Пиндик і Георгій Шевченко – по 7 років.

Не допомогло і звернення колективу до Верховного Суду СРСР з проханням зменшити міру покарання. 19 травня 1941 року залізнична колегія Верховного Суду СРСР виключила із звинувачення ст. 54-11 КК (участь у контрреволюційній організації), але вирок був залишений без змін. До речі, навіть у 1960 року їхнє прохання про реабілітацію було відхилено, і тільки після протесту прокуратури Черкаської області, Пленум Верховного Суду СРСР постановив: вирок лінійного суду Одеської залізниці від 5 березня 1941 року і постанову залізничного суду СРСР від 19 травня 1941 року відмінити за відсутністю в їх діях складу злочину.

8. «Окраска – німецький шпигун»

Напевно і в страшному сні не міг передбачити Леонтій Сергійович, що може трапитися з ним напередодні 8 березня 1949 року. Як і всі однополчани, у вільні хвилини майор забігав до магазину, вибираючи дарунки для своєї дружини. Адже їй мало виповнитися 30 літ. Мріяли про спільний відпочинок на Шацьких озерах. До сімейного свята добавлялася й інша приємна звістка. Командування представило його до чергового звання. І раптом, як грім серед ясного неба, Леонтія Сергійовича запросили в 3-й відділ управління МДБ Північно-Кавказького військового округу. І там, заступник начальника 3-го відділу майор Власов пред'явив йому ордер на арешт. І пішло, поїхало. На партійних зборах протитанкового дивізіону, яким командував Л.С. Джура, за пропозицією замполіта полка було ухвалено рішення про виключення Джури із членів ВКП(б) у зв'язку з арештом. Згодом, на засіданні парткомісії округу це рішення було затверджене. 16 березня на десятий день арешту майор Власов власноруч ознайомив Л.С. Джуру з висунутими звинувачуваннями. Леонтій Сергійович намагався заперечити всі пункти звинувачення. На це Власов чітко попередив: подумайте, і ми чекаємо від вас щиросердечного визнання своєї провини. І нас не обманите. Ти як був, так і залишився німецьким шпигуном.

- А для чого я тоді в анкеті завжди писав, що навчався в німецькому розвідцентрі.
- Просто добре продуманий тактичний хід.
- Мета ? – не здавався майор. – Адже Німеччина розгромлена. Служба Канаріса зникла.
- І з'явилася служба Гелена, – відпарував слідчий. – Тільки щире зізнання врятує тебе від «стінки».

Здавалося, що по війні, коли було спільними зусиллями антигітлерівської коаліції знищено найбільш реакційні режими Німеччини і Японії та їх спільників – настане довготривалий мир, дружба між різними політичними системами. Але сталося навпаки. Підозри, недовіра, ворожнеча між вчорашніми переможцями все більше зростала. Почалося полювання на відьом. В тій же Америці невдовзі був прийняті Сенатом закони Маккарена-Вуда про внутрішню безпеку і Маккарена-Уолтера про імміграцію і громадянство. Не обминула чума підозр і Радянський Союз. Було ухвалено цілий ряд постанов ЦК ВКП(б) і уряду, на підставі яких розпочалося небачене переслідування всіх, хто мав найменші стосунки з іноземцями чи вагався у правильності політики партії. Ось саме в розряд підозрілих потрапив і бойовий офіцер, кавалер двох орденів «Великої Вітчизняної Війни» першого і другого ступенів, Червоної Зірки і чотирьох медалей. Справа в тім, що на початку війни він, потрапивши в полон, і щоб повернутися до своїх дав згоду на співробітництво з німецькою розвідкою. Після двотижневої підготовки в розвідшколі, яка знаходилася в селі Метонь Староруського району Новгородської області, він 10 жовтня 1941 року з фіктивними документами на ім'я мол. лейтенанта Чернетка Івана Петровича був закинутий через лінію

фронту. Джура Л.С. відразу ж з'явився у особливий відділ . Після перевірки був знову направлений на фронт. Але це менше за все хвилювало слідчих. Спираючись на два факти, що він здався в полон і дав згоду на співробітництво з розвідкою Канаріса – 3-й відділ управління МДБ ПКВО передало справу на розгляд особливої наради при Міністрі Держбезпеки СРСР. 10 грудня 1949 року зявився протокол №67 засідання особливої наради.

В ньому відзначалося

«Слухали: справу №2031 3-ого головного управління МДБ СРСР (відділ контррозвідки МДБ Донецького округу) по звинуваченню Джури Леонтія Сергійовича 1918 року народження, уродженця с. Петрівка Лисянського району Київської області, українця, гр. СРСР, кол. члена ВКП(б), із селян середняків, з середньою освітою . Зв. по статті 54-1(б) КК УРСР

Постановили:

Джуру Леонтія Сергійовича за належність до агентури німецької розвідки ув'язнити у виправно-трудовий табір терміном на 20 літ, враховуючи термін з 5 березня 1949 року.»

І лише через 7 років військова прокуратура вирішила розглянути наново справу Джури Л.С. У своєму протесті військовий прокурор 12-го відділу Головної Військової Прокуратури підполковник юстиції Кураскуа відзначив:

«... 12 июля 1941 года, будучи в звании мл. лейтенанта и командиром взвода, в составе 717 гаубичного артполка в районе с. Зеленцы Каменец-Подольськой области, принимал участие в боях против немцев. Во время этого боя часть офицеров, в том числе и он остался без боевых патронов. Одни из них были убиты, другие ранены. Ему удалось сбежать в с. Зеленцы, переодеться в гражданское платье и уничтожить личные документы, в том числе карточку кандидата в члены КПСС. Через несколько дней он был предан старостой села. Немцами задержан и водворен в лагерь.

Находясь в плену у немцев, желая уйти из немецкого плена и в интересах советских войск, в октябре 1941 года дал согласие сотрудничать с немецкой разведкой и в ночь с 10 на 11 октября 1941 года был переброшен в тыл советской армии с разведывательным заданием. После перехода линии фронта он сразу же явился в органы советской контрразведки и рассказал все о случившемся и целях свого перехода. Тогда было возбуждено о нем уголовное дело,но в феврале 1942 г за нецелесообразностью обвинения оно было прекращено. После этого Джура был направлен на фронт в состав действующей армии и до конца Великой Отечественной войны принимал участие в боевых операциях против немцев, где занимал последовательно должность от командира взвода до командира отдельной части – отдельного истребительного противотанкового дивизиона, уже в звании майора. Ранен, награжден орденом «Красной Звезды», «Отечественной войны». Факт вербовки немецкой разведкой никогда не скрывал...

В виду изложенного, –

Полагал бы

Войти с настоящим заключением в Центральную комиссию с предложением – постановление особого совещания при МГБ СССР от 10 декабря 1949 года в отношении Джура Леонида Сергеевича отменить и дело о нем за отсутствия состава преступления на основании ст. 4 п. (б) РСФСР в уголовном порядке прекратить Джура Л.С. из-под стражи освободить.

Военный прокурор 12 отдела ГВП

Подполковник Караскуа

Согласен: пом. Главного воен. прокурора

Полковник юстиции Ренев

28 февраля 1956 года »

Виписка із протоколу №87

«Заседание центральной комиссии по пересмотру дел на лиц, осужденных за контрреволюционные преступления, содержащихся в лагерях, колониях и тюрьмах МВД СССР и находящихся в ссылке на поселении от 5 марта 1956

...

Постановили:

Постановление Особого совещания при МГБ СССР от 10 декабря 1949 года в отношении Джура Л.С. отменить, дело за отсутствием состава преступления в уголовном порядке прекратить, Джура из-под стражи освободить».

9. Героїзм долі

ТУЛУБ Зінаїда Павлівна 1890 р.н, м.Київ, росіянка, освіта вища, безпартійна, письменниця.

Заарештована 4 липня 1937 року за ст.54-10, 54-8, 54-11 КК УРСР.

5 вересня 1937 року виїзна сесія Верховного суду СРСР винесла вирок – 10 літ ув'язнення і 5 років обмеження у правах.

10 лютого 1950 року особлива нарада при Міністрі Безпеки СРСР постановила Тулуб Зінаїду Павлівну за належність до есеро-меньшовицької організації зіслати на поселення в Кокчетавську область Казахстану.

Реабілітована військовою колегією Верховного суду СРСР 23 червня 1956 року.

«Героїзм долі» – під такою назвою була опублікована 2 листопада 1962 року в газеті «Літературна Україна» стаття Станіслава Тельнюка, присвячена українській письменниці Зінаїді Тулуб. Про те, що коріння її родини тісно переплетено з Черкасами, неодноразово писалося в засобах масової інформації. Ми торкнемося лише однієї, найбільш трагічної сторінки в її житті, на тому, що і визначало героїзм її долі.

Вперше прізвище Зінаїди Тулуб з'явилося в пресі 18 квітня 1910 року в газеті «Києвские вести» під її віршем. А перша її повість опублікована в журналі «Весник Европы» за 1916 рік. Найбільший розквіт її таланту припадає на початок 30-х років, коли у видавництві «Молодий більшовик» одним за одним з'являлися томи історичного роману «Людолови». І відразу – вибух позитивних рецензій в усіх центральних і республіканських газетах. Серед авторів цих рецензій – видатні письменники і літературознавці П. Колесник, Л. Підгайний, А. Клоччя, Б. Коваленко, Д. Гольберг, Ю. Дольд. Серед письменницького середовища вона вважалася, як писала наша землячка Докія Гумена, архірадянською, архіреволюційною, архіросійською людиною. Навіть в анкеті, в графі «національність», вона ставила не українка, а росіянка. Все її життя було віддано служінню радянській владі. В громадянську війну вона була лектором військ Червоної Армії і військ ВЧК. В 30-х роках дружила з Максимом Горьким, була активним пропагандистом його творів, виступала проти націоналістичних ухилів частини українських письменників, діячів культури.

І раптом, з 4 липня 1937 року з бібліотек почали вилучати її уславлений роман «Людолови» і, аж до 1957 року, її ім'я не згадувалося в літературних колах України.

4 липня 1937 року співробітнику держбезпеки НКВС т.К.-ту було видано доручення зробити обшук, заарештувати громадянку Тулуб Зінаїду Павлівну, що проживала в м. Києві по вул. Горвіца, 6-а, кв. 23. Підпис на ордері №47 був не начальника райвідділу чи міськвідділу НКВС, а заступника народного комісара внутрішніх справ УРСР. І на ордері стояла не трикутна канцелярська печатка, а велика кругла печатка міністерства. Тобто, її заарештовували не як простий «контрреволюційний» елемент, а як важливого державного злочинця, члена так званого «избирательного центра». Як правило, таких важливих державних злочинців допитували у день арешту. У карній справі, яка зберігалася в центральному архіві КДБ СРСР № п-411994, відсутні будь-які згадки про перші допити, і про перші дні перебування

письменниці в камері служби держбезпеки. Очевидно, заарештовану опрацьовували, використовуючи всілякі методи психологічного тиску. Безперечно, до неї не застосовували тортури, як до звичайних смертних. Її не кидали в камеру до кримінальних злочинців, не примушували ходити «гусаком», не били ніжкою із стільця. На неї тиснули страхом невідомості. І нас вражає, що в першому ж протоколі допиту, до того ж віддрукованому на машинці, 11 липня на твердження слідчого «ви є членом к-р організацій «Всеукраинский изберательный центр», розкажіть про вашу к-р діяльність і діяльність організації», вона відповіла:

«Визнаю, що, будучи в дрібнобуржуазному оточенні антирадянських людей, з якими я вела розмови на к-р теми, в результаті чого у мене з'явилися к-р погляди і я стала на шлях активної боротьби з компартією і радянською владою, т-б увійшла в організацію, яка звалася всеукраїнський виборчий центр. Наприкінці п'ятої сторінки «з моїх слів у протоколі все записано правильно, мною прочитано. Про що і розписуюсь. Тулуб».

Про те, як її «опрацьовували», вона детально писала у скарзі до Генерального Прокурора СРСР і листі до Голови Президії Верховної Ради УРСР К.Є. Ворошилову.

«При першому ж допиті слідчий НКВС лейтенант Х. сказав мені, що сподіватися на виправдання і звільнення мені нічого, так як ще до арешту зібрано достатньо проти мене фактів. Вже зараз можна поставити мене до стінки, а слідство – це лише формальність. При цьому свою мову, для переконливості він присипав таким матом, якого я зроду ніколи не чула. Обіцяв застосувати тортури. Розстріляти при спробі втечі. А то і заживо згноїти у підвалі. Весь цей арсенал матюків я почула вперше, так як виросла в інтелігентній сім'ї і від дня народження не знала зневажливого ставлення, побоїв, а товариші по навчанню, а потім і роботі, завжди і скрізь оточували мене увагою і шаною. Я намагалася довести слідчому, що ті чи інші вчинки кожної людини є наслідком якоїсь причини чи мотиву. У мене ж причини іти проти партії і уряду – не було. Адже саме партія сприяла виданню моїх книг і їх популяризації. Зрештою, я щойно одружилася і дорожу своїм жіночим щастям. Але ніякі мої докази не бралися до уваги. По три-чотири доби тривав допит без перепочинку хоча б на хвилину на сон чи їжу. Зрештою, довели мене до повного морального і фізичного виснаження. Відчаю. І я стала підписувати все, що мені пропонували».

На підставі цього зізнання через півтора місяці з'явився висновок по звинуваченню Тулуб З.П. по ст.ст. 54-8, 54-11 КК УРСР. В ньому, зокрема, відзначалося: «УДБ НКВС УРСР виявлена і ліквідована контрреволюційна есеро-меньшовицька терористична організація, яка мала своїм завданням боротьбу з комуністичною партією і радвладою, проводила активну контрреволюційну роботу перед виборами до Рад.

Активною учасницею цієї організації є заарештована 4 липня 1937 року і звинувачувана по цій справі Тулуб Зінаїда Павлівна». І далі іде перелік цитат її розмов з письменниками, знайомими. І результат – 5 вересня 1937 року військова колегія Верховного суду СРСР виносить вирок – 10 років в'язниці з пораженням в правах на 5 літ. Відбувала покарання у Ярославській в'язниці, а з літа 1939 – на Колимі, в спецрадгоспах Сусуман, а потім Ельген. Відбула покарання від дзвінка до дзвінка.

А 10 лютого 1950 року особлива нарада при Міністрі Державної Безпеки СРСР постановила: за провини 30-х років зіслати в спецпоселення в Кокчетавську область Казахстану. 2 березня 1952 року був виданий наряд для її етапування на заслання.

І лише після смерті Й. Сталіна розпочався перегляд кримінальних справ за політичні злочини. За поданням Спілки письменників України, зокрема, з ініціативи Максима Рильського, її справу було переглянуто. Вона була повністю реабілітована.

На жаль, роки, проведені у в'язниці і на каторзі, дали про себе знати.

І все ж, перемагаючи хворобу, Зінаїда Павлівна зуміла доопрацювати і перевидати роман «Людолови», написати талановиту книгу про нашого Пророка Т.Г. Шевченка «В степу безкрайнім за Уралом». Обидва твори одержали найвищу оцінку як серед літературознавців, так і серед широкого кола читачів. У 12 номері журналу «Вітчизна» за 1961 рік до 50-річчя творчості письменниці було опубліковано грунтовну статтю «Квітучий талант». 15 травня 1962 року «Література Україна» присвятила

письменниці цілу сторінку. А 26 травня того ж року півшпальти відвела їй і російська газета «Литературная газета».

Через рік вийшла друга редакція «В степу безкрайнім за Уралом». І знову –позитивні відгуки.

29 вересня 1964 року письменниці не стало. Письменниці, якій підрізали крила і рано звели в інший світ борці за ідеологічну чистоту нашої країни.

Література: Архів УСБУ 854024

10. Їх долю життя вишивало

Це довоєнне фото юнаків передала нам пенсіонерка Ольга Андріївна Тиховод (дівоче прізвище Середа). Так уже повелося – перед тим, як вилітати із рідного гнізда, хлопці із Хропалевого хутора (околиці Млієва) збиралися біля чотирьохсотрічного дуба, щоб загадати свої бажання. На хуторі ходили легенди – це місце благословив сам Тарас Шевченко. У 1859 році перебуваючи в Млієві, він подружився з свояком Платона Федоровича Симиренка – управителем цукрового заводу Олексієм Івановичем Хропалем. У Олексія Івановича рано померла дружина Наталя, на руках залишилося двійко дівчат – Настя і Катерина. Коли в будинку з'явився Тарас Шевченко, дівчатка відразу прив'язалися до свого вельмишановного гостя. Не відставали ні на крок, слухаючи його оповідки про народні звичаї, казки, гайдамаччину. Під час зустрічі з нами прямий нащадок роду Симиренків – Тетяна Володимирівна неодмінно наголошувала, що під час розмови Тараса Григоровича з Олексієм Івановичем під дубом виникла думка про можливість видання «Кобзаря» коштом Платона Симиренка. І саме сюди, коли Шевченко милувався довколишніми краєвидами, стоячи під дубом, дівчата принесли радісну звістку про те, що Платон Федорович позитивно поставився щодо ідеї видання творів поета. І відтоді і вважають на хуторі – все, що задумується під цим деревом – неодмінно збувається.

Отож, після школи хлопці подалися до заповідного місця і почали загадувати свої бажання. І фотограф так і зафіксував цю мить шести нерозлучних друзів: Миколи Буркута, Івана Решетника, Івана і Мусія Буркута, братів Григорія і Павла Середи.

Звичайно, у всіх здійснилася б мрія. Та війна чорними нитками вишила їх долі. В центрі фото Буркут Іван Сидорович. Його першого мобілізували в армію. Служив під Львовом, там і зустрів початок Великої Вітчизняної війни будучи командиром відділення 42-го окремого саперного батальйону. 137-ї стрілецької дивізії 38-ї Армії. Відступав. Наступав. Мінував шляхи відступу. Зривав і зводив мости. У 1943 році підрозділ сержанта Івана Буркута першим форсував Дніпро в районі острова Козачого (південна околиця Києва). Захопили плацдарм і зуміли так організувати переправу, що вже через дві доби тут знаходився весь батальйон солдатів. Під час переправи чергової групи Буркут загинув. 13 листопада 1943 року за мужність хоробрість і кмітливість при форсуванні Дніпра Івану Сидоровичу Буркуту було присвоєно звання Героя Радянського Союзу посмертно. Нині одна з вулиць у Млієві носить ім'я Героя.

У верхньому ряду в центрі – Григорій Андрійович Середа. У Мліївського подружжя Андрія Пилиповича і Варвари Іванівни було шестеро дітлахів. Щоб якось прогодувати сім'ю, Андрій Пилипович працював на шахті у Кривому Розі. Сюди ж мали за батьком приїхати і сини Григорій і Павло. Та замість Кривого Рогу, хлопці опинилися в Одесі, куди їх направив райвійськкомат у військове училище. Війну Григорій зустрів на посаді політрука танкового взводу. У вуличних боях за Сталінград його танк було підбито і весь екіпаж згорів.

Павло напередодні війни, будучи в училищі, почав скаржитися командуванню про погане забезпечення курсантів харчами, одягом. Щоб він був не дуже «розумним», особовий відділ підрозділ його заарештував, а військовий трибунал виніс вирок – п'ять років Сибірських таборів. По дорозі на

Колиму у Красноярську Павло втік з етапу. Добрався додому. Переховувався. А коли почалася війна, в перші ж дні з'явився у райвійськкомат з проханням направити на фронт. Та замість фронту Павла відправили на Колиму добувати строк, та ще додатковий термін за втечу.

Повернувся лише в 54-му працював на Городищенському цукровому заводі виконробом, потім в Черкасах, Києві.

На іншому знімку, під тим же дубом, фотограф зафіксував мить із життя третього брата роду Середи – Івана. Напередодні війни Іван був підлітком. У 44-му, під час відступу німців, хлопця мобілізували супроводжувати череду худоби. Разом з чередою він потрапив у Корсунський котел. Стояли тридцятиградусні морози і німець, що супроводжував погоничів, дав Івану старий німецький кітель, щоб він не замерз у своєму подраному осінньому пальтечку. З цим кітелем хлопець і потрапив до співробітників управління контррозвідки СМЕРШ радянських військ. Даремно хлопець доводив, що він просто погонич, а не німецький прихвостень. І все ж йому не вірили. Підлітка направили в штрафбат.

По війні повернувся додому весь ранений-перераненний. По різному склалася доля і всіх інших зображених на фотографіях – Миколи Буркута, Івана Решетника, Мусія Буркута. Вони воювали. Працювали. Виховували дітей. Але все ж бажання їх здійснилося – вони як і були, так і залишилися Людьми. Воїнами. Трудівниками. Батьками.

На жаль, на Хропалевому хуторі і сліду немає від будинку Олексія Івановича Хропаля, та й від самого хутора залишилося лише кілька хат. Не залишилося і дуба, під яким любив бувати Шевченко. Як розповідає один із колишніх мешканців цього хутора Анатолій Гладкий, у першу повоєнну весну він раптово засох. В цей час у вибалку, поруч дуба спорудили смолокурню і цегельню. Потрібне було сухе дерево. Отож і вирішили скористатися сухим дубом. Так як стовбур не брала жодна пилка, скористалися мінами і снарядами, яких було повно в лісі. Заклали під коріння вибухівку. Вибух. І старезний дуб звалився в урвище. І вже служив по своїй загибелі людям.

А легенда залишились і залишилась довколишня краса. І Анатолій Дмитрович свою розповідь про історію дуба закінчив віршем:

Такого місця треба пошукати,
Де можна бачити воістину красу:
Ставки левади, луки біля хати,
І чаплю, що толочить ранішню росу.
А ще довкола і гаї, й діброви,
І розмаїття всякої трави.
Там я малим із дітьми пас корови,
І милувався красою рідної землі.
З часів прадавніх хутір завжди славився
Садами гарними і мужніми людьми,
І добрі спогади про тих людей зостались,
Що в буремні роки хутір берегли.

11. Забирали родинними гніздами

ТУЛУБ Сергій Степанович 1905 р.н.

Село Богуславець Золотоніського району, українець, неповна вища освіта, розлучений, безпартійний, вчитель математики Богуславської школи.

Заарештований 16 жовтня 1937 року за ст. 54-10 КК УРСР.

Виїзна спецколегія Полтавського облсуду 2 квітня 1938 року винесла вирок – 5 років позбавлення волі з пораженням у правах на 5 літ.

Реабілітований 29 грудня 1989 року пленумом Верховного Суду СРСР.

Все почалося з простої історії. Сергій Степанович, повертаючись із екзаменаційної сесії у Харківському вчительському інституті, зайшов у сільський магазин. Тут він зустрів своїх колег. Розговорилися. Що бачив у Харкові, що чув. Розповідаючи про харківські новини, пригадав і анекдот, який чув у колі студентів. Вирішив розповісти його своїм колегам. На тому і розійшлися.

Віддзвенів вересневий перший дзвінок. Про той анекдот всі забули. Та й згадувати ніхто не наважувався, адже він стосувався вождя народів Й.В.Сталіна. Час був тривожний. Все частіше і частіше у сутінках, на притихлих вулицях Богуславця, з'являлася «емка» з райвідділу НКВС. А вранці, пошепки від хати до хати, передавалися звістки – забрали Івана, Петра ... Забирали цілими родинними гніздами. Спочатку забрали Андрія Федотовича Носенка, за ним Дмитра Семеновича Носенка, потім Йосипа, Петра, Тимофія. Підібрали гніздо Собків – Григорія, Івана, Петра...

Дійшла черга і до Тулубів. Коли заарештували у липні 43-річного колгоспного рахівника Дем'яна Карповича Тулуба, родина та однофамільці з тривогою чекали – хто наступний. А вже через кілька днів згадали і анекдот про вождя. Вчителя Сергія Тулуба забрали з уроків відразу після Покрови – 16 жовтня. За ним заарештували колгоспного конюха Петра Тулуба. Кілька тижнів тримали у невідомості в КПЗ Золотоніського райвідділу. Зрештою, дійшла і до нього черга. Слідчий К. відразу взявся за основне:

– Розповідав анекдот про нашого батька, генія і вчителя, вождя всіх народів?

– Визнаю, розповідав. Але без злого умислу. Навіть засуджував авторів цього анекдоту.

– За цей анекдот тебе треба до «стінки» поставити! – прошипів слідчий. – А тепер зізнавайся у всьому, куркульський синок.

– Я ніколи не був ні куркулем, ні підкуркульником.

– Не ти, так батько твій був!

Насправді, до революції його батько був бідним селянином. Лише після громадянської війни одержав наділ. Став середняком. Коли розпочалася колективізація, одним із перших вступив до колгоспу. Працював пасічником, городником і садівником. Помер в 32-му.

– Тільки щиросердне зізнання провини врятує тебе від вищої міри покарання, – наполягав слідчий. – Ти був ворогом радянської влади, ним і залишився.

– А мотив?

– Тут задаю запитання я! – одрізав слідчий.

– Радянська влада, – продовжував своє Сергій Степанович, – відкрила мені шлях до освіти. Я – син бідняка, закінчив педтехнікум. Навчаюся в учительському інституті...

– Ти – син гетьманця! – І він показав Степану папірець з печаткою. – Тут чорним по білому написано, що твій батько був на з'їзді хліборобів у Києві, який обрав 29 квітня 1918 року гетьманом Павла Скоропадського. Зізнавайся, що ти, як син прихильника гетьмана, займався контрреволюційною діяльністю, антирадянською агітацією.

– Не займався.

– Не хочеш добровільно? Примусимо іншим чином.

Слідчий взяв олівець з червоним осердям, і розмашисто вивів два слова: «На конвеєр». На мить замислився. «Великий», чи просто конвеєр. Звичайний конвеєр – це коли після тортур людина сама може дійти до камери, а «з великого» її вже тягнуть напівмертву. В цю хвилину зайшов до кабінету начальник Золотоніського міжрайонної оперслідгрупи С.

– Що, міцний горішок?

– Та ні, зізнався, що розповідав анекдот про Сталіна.

– Думаю, і цього досить, щоб винести справедливий суворий вирок. Допитай свідків і завершуй справу...

Даремно опісля Сергій Степанович намагався переконати слідчих, що він переказав те навіть з осудом змісту, що чув у Харкові. А тут ще надійшли позитивні характеристики зі школи. Про його активну громадську діяльність повідомляла і сільська рада. А свідки-колеги, крім анекдоту, який він розповів лише раз, нічого не могли повідомити про контрреволюційну діяльність Тулуба.

Слідство затягнулося. І лише в березні звинувачувальний висновок був направлений до Полтавського обласного суду. Засідання спецколегії розпочалося о другій годині 13 березня 1938 року. Через неявку на засідання основних свідків, розгляд справи було перенесено. Судове засідання за участю прокурора Куденка і оборонця Гінбурського відбулося лише на початку квітня. Попри об'єктивні свідчення і позитивні характеристики з місця роботи, спецколегія винесла вирок – 5 літ в'язниці з пораженням у правах на 5 років.

У касаційній скарзі до Верховного Суду УРСР засуджений Тулуб Сергій Степанович писав: «...Я зізнаюсь, що я дійсно розповів анекдот наклепницького, контрреволюційного характеру. Але це я зробив не з метою його поширення, а для того, щоб показати, як контрреволюційні елементи вигадують ріжні похабні анекдоти, намагаючись дискредитувати наших вождів... В обвинувачувальному висновку вказано, що нібито я являюсь вихідцем з ворожої антирадянської сім'ї, що застосовував антиреволюційні методи виховання молоді. Насправді в судовому засіданні було встановлено, що мій батько був до революції бідняком, і лише після революції і при радвладі одержав наділ землі... Документами точно встановлено, що я брав активну участь у громадсько-політичній діяльності села, читав доповіді, лекції. Про мою сумлінну роботу свідчить і той факт, що саме за громадську роботу я був премійований путівкою в будинок відпочинку... Прошу врахувати суд і те, що при мені проживає без матері малолітня дитина. Прошу пом'якшити мій вирок. 16.04.1938 року. Підпис».

Але Верховний суд був невблаганний: вирок спецколегії у цій справі затвердити, а касаційну скаргу Тулуба залишити без реагування.

І все ж, незважаючи на відмову касаційного звернення, Сергію Степановичу Тулубу пощастило. Адже за подібну «контрреволюційну» діяльність його односельцям Носенкам, Собкам, Груші, Івженку та іншим, справу на яких розглядала судова трійка при Київському управлінні НКВС у тому ж березні-квітні, було винесено постанову – розстріляти.

Реабілітований Сергій Степанович Тулуб був 29 грудня 1989 року пленумом Верховного Суду СРСР.

Саме так «пощастило» і Дем'яну Карповичу Тулубу, колгоспному рахівнику, який був засуджений спецколегією Київського облсуду за ст. 54-10 КК. УРСР до семи років позбавлення волі і з пораженням у правах на чотири роки. Реабілітований 23 жовтня 1992 року Генпрокуратурою України.

А ось колгоспного конюха Петра Олексійовича Тулуба змололо нещадною репресивною машиною. Його спочатку заарештували 25 листопада 1936 року, але 21 січня 1937 року відпустили додому. Через 10 місяців заарештували повторно і засудили «трійкою» при КОУ НКВС УРСР до розстрілу.

Література: Архів УСБУ Черкаської обл., 11544 фпд.

12. В ті 16 дівчачих літ

Кримінальна справа,як справа. Нічого нового. Сіра обкладинка,на першій сторінці ордер на арешт,потім анкета заарештованої . протоколи допитів. Звинувачувальний висновок і далі закрите судове засідання військового трибуналу. 28 січня 1942 року це засідання сталінградського військового округу тривало аж дві години, і доля людини була вирішена – Кривенко Марію Григорівну – розстрілять.

Коли ми перечитували цю кримінальну справу, яка зберігається в архівних фондах УСБУ Черкаської області нас вражала кожна сторінка. По-перше,підсудній виповнилося тільки 16 літ. Наведемо дослівну частину вироку: «Слідством встановлено – підсудна Кривенко,будучи воєнфельдшером 3-ї

авіаескадрильї, 7 липня 1941 року, виконуючи завдання по перевезенню поранених бійців і командирів у тил, потрапила в полон ворога,була завербована німецькою розвідкою,про що дала підписку. Тоді ж була перекинути у місце розташування радянських військ для проведення шпигунської роботи і проведення антирадянської агітації. Ці обставини підтверджені матеріалами справи і особистими показами підсудної.

Військовий трибунал визнав Кривенко винною у зраді Батьківщини,т.б. передбачених ст. 58-1 б КК РРФСР.

Постановив:

До Кривенко Марії Григорівни застосувати вищу міру покарання – розстріл з конфіскацією особистого майна,що належить засудженій.

Вирок остаточний і оскарженню не підлягає.

Головуючий Пронін.

Члени – Кузнєцов,Панфілов.

Секретар Чернолуцький».

Далі довідка ,що підсудна з вироком ознайомлена і зобов'язання конвою не розголошувати все, що вони чули і бачили під час засідання.

Буква процесуальних вимог дотримана. І можливо через кілька днів дівчині довелося лежати в якійсь « Гщательно замаскируимой могиле» на позаштатному астраханському цвинтарі. Посилати в органи місцевої влади повідомлення органам місцевої влади про притягнення до відповідальності рідних зрадниці не було потреби – вони знаходилися в селі Нова Гребля Буцького (нині Жашківського) району, адже ця територія була окупована гітлерівцями. Там же і проживали її сестри вчительки Оксана і Олена.

Скажемо і таке: її батько Григорій – член ВКП(б) загине в 1943 році в боях із гітлерівцями. А її матір в 1944 році за зв'язок з партизанами повісять карателі. Але все це буде потім. Про все це буде сказано слідчій комісії,яка займалася перевіркою кримінальної справи Кривенко. У січні 1942 шістнадцятирічна воєнфельдшер, випускниця уманського медтехнікуму опиниться в камері смертників. Мов шевська смола, тягнулися дні за днями в очікуванні світання,коли з'являться кремезна постаті конвойних і гортанна команда наглядача.

- Кривенко, на вихід без речей.

І все. Руки на спину. Удар по гортані,щоб не верещала. В напівтемряві прокурор зачитає вирок. Команд – Плі! Залп… Через хвильку лікар промацає пульс і махне рукою – Готова. Конвою видадуть наркомівські сто грамів. А прокурор,комендант в'язниці і лікар перехилять по гранчаку за упокій убієнної. Вже вночі,разом з іншим трупами, відвезуть на пустир,де напередодні такими ж смертниками, викопана яма. Солдати скинуть тіла. Закидають поспіхом землею,заскородять верхній шар і прикриють сміттям. І все. Ні хреста, ні позначки. Все згідно з інструкцією: «труп предать земле, могилу тщательно замаскировать».

І раптом 4 березня 1942 року,коли з дахів видзвонювали каплі,двері рвучко відчинилися і наглядач оголосив:

- Кривенко,на вихід із речами.

Виявилося ,що військова колегія Верховного суду СРСР не затвердила вирок військового трибуналу, замінивши розстріл на 10 літ каторги з обмеженнями у правах на 5 літ. Відбула покарання від дзвінка до дзвінка в Зубово-Полянському виправно-трудовому таборі. А заслання в спецпоселені в селищі Кресантьево Красноярського краю. Звільнена була лише 31.10.1955 року. При цьому у неї була взяти підписка про нерозголошення,як державної таємниці, ні процесу судового засідання, ні те, за що отримала 10 літ. Реабілітована була лише через 10 літ – 17 липня 1965 року військовою колегією Верховного суду СРСР. При цьому,і слідча комісія,і військова колегія відзначала: «Ніяких об'єктивних доказів,які б підтверджували її злочин у справі немає і не знайдено їх при додатковій перевірці

Дані про належність Кривенко до німецької розвідки в органах держбезпеки відсутні

Висновок – вирок військового трибуналу Сталінградського військового органу від 28 січня 1942 року і визначення військової колегії Верховного суду СРСР від 4 березня 1942 року стосовно Кривенко Марії Григорівни відмінити і вправу проти неї, за відсутністю складу злочину припинити».

Ми ще і ще раз перечитуємо протоколи допитів. Насамперед вражає явна підтасовака фактів. Згідно з протоколами німці захопили її разом з лікарями 7 липня. Десь через пару днів її закидають в район розташування радянських військ в районі Проскурова. Вона відразу з'являється з повиною. Після перевірки її евакуюють з Проскурова в Астрахань (саме там вона мала працювати під керівництвом німецького резидента) санітарним потягом. Здавалося,що-що, а слідчі мали знати повідомлення інформбюро. А там сповіщалося,що 4 липня німці захопили Бердичів, 9 Житомир, 11 липня 13-та танкова дивізія гітлерівців вийшла до річки Ірпінь за 15 кілометрів від Києва. То як міг бути в глибокому тилу гітлерівців Проскурківський відділ НКВС. Не говорячи вже про те,як міг рухатися санітарний поїзд гітлерівськими тилами з Проскурова до Астрахані?

Разом з Кривенко тим же потягом були відправленні і лікарі,які, разом перебували переправлені до Астрахані. Їх не то, що не заарештували,а навіть не допитали як свідків.

Вражає і темп слідства. 2 січня шпигунка була заарештована. Відразу визнала провину. Назвала прізвище резидента (який так і не був заарештований). 14 січня з'являється звинувачувальний висновок,а 28 січня відбувається закрите засідання трибуналу. І найменшої спроби переверботовки,чи уточнення показів. В чому ж причина. Наведемо витяг з протоколу допиту під час перевірки 1965 році:

Запитання: – Розкажіть в деталях за який злочин ви були засуджені.

Відповідь: – В 1941 році я навчалася на другому курсі Уманського медтехнікуму. В червні,коли почалася війна ми здавали екзамени. 26 червня в технікумі нам сказали, що всі ми мобілізовані в Червону армію. Спішно нам видали довідки про закінчення технікуму. І я,в числі 25-27 студентів автомашиною була відвезена на станцію Умань,там нас посадили в потяг – і через декілька днів ми опинилися в місті Олександрія Кіровоградської області. Тут нас розподілили по військових підрозділах. Навчаючись в технікумі, я відвідувала аероклуб. Здійснила кілька прижків з парашутів. То мене і направили в 3-ю авіаескадрілю,яка знаходилась на околиці міста. Основним завданням 3-ї авіаевкадрилії було підбирання без посадки поранених на полі бою (наголошуємо – без посадки. – ред.) Крім чотирьох членів екіпажу,чотирьох санітарів за двохмоторним літаком було закріплено три медпрацівника,хірург терапевт і я,воєнфельдшер.

На початку липня,після випробування пристосування для підняття на борт поранених – лебідки, троса,кошика з вірьовок, одержали наказ на виліт. Та співдороги нас повернули назад. Через кілька годин ми знову повернулися в повітря. Долетіли до місця бою,на борт підняли 12 поранених, яким тут же лікарі почали надавати медичну допомогу. На зворотному курсі літак був підбитий . за наказом командира екіпажу ми спустили на землю поранених. А через кілька хвилин ми втрьох спустилися на парашутах. В повітрі я була тяжко поранена. Приземлились неподалік річки. Там нас і підібрали санітари, відвезли в шпиталь,а звідти евакуювали в тил на лікування. Це була Астрахань у шпиталі я лікувалася більше місяця. Згодом мене перевели в інший госпіталь в якому я доліковувалася і водночас виконувала обов'язки фармацевта. В грудні разом з фельдшером Ольгою Гофман була направлена в медсанбат 466-ї стрілецької дивізії. Та після нового року мене запросив співробітник особобового відділу, посадив у автомашину і повіз на околицю Астрахані. Тут в приземкуватому приміщені знаходились камери польової в'язниці. Того ж дня під час допиту мені висунули звинувачення, буцімто я,перебуваючи в німецькому полоні,була завербована німецькою розвідкою. Я почала заперечувати. Слідчий почав мене бити руками,а коли впала із стільця – ногами. Опісля вкинули в камеру. Два дні не тривожили, не даючи ні їсти ні пити. Потім знову допит, тортури. Говори так ,як я тобі наказую – говорив слідчий, – ми все знаємо в деталях. Я не витримала тортур і говорила тільки «так».

В суді я намагалася все заперечити розповідала про тортури. Через пару годин мені було оголошений вирок,і я стала чекати смерті».

Так за що ж покарали шістнадцятирічну дівчину? Адже слідчому особового відділу НКВС 466-ї стрілецької дивізії сержанту держбезпеки Гаврилюку і високоповажним членам військового трибуналу юристу третього рангу Проніну ,і членам трибуналу Кузнєцову і Панфілову безперечно було відомо,що все шито білими нитками. А вирок винесли суворий. А причина крилася в одному – дівчина надто часто розповідала і пораненим і працівникам шпиталю про свою третю авіаескадрилью,про те як вони піднімали на борт поранених без посадки літака. До того ж розповідала в деталях. І саме це в показах підкреслено червоним олівцем,адже це на той час становило велику державну таємницю. Звичайно,надто балакучу дівчину можна було б просто «прибрати». Але працівники особового відділу вирішили одночасно вбити двох зайців – викрити німецького шпигуна і заткнути рота балакучій дівчині.

Кілька літ тому ми зустрічалися з бойовим льотчиксм,учасником війни у В'єтнамі. Розповідаючи про бойові дії, він з гіркотою згадував про зустріч з американським льотчиком. Виявляється,що всі ланки американських бомбардувальників супроводжували вертольоти,які мали завдання підбирати екіпажі збитих літаків.

- Розумієте, – говорив американець ,- літак на конвеєрі можна зібрати за кілька днів. А щоб отримати висококваліфікованого льотчика, потрібно затратити роки. Ось і підрахуйте,в що обходиться державі машина чи людина? І ми мали інструкцію,при найменшій небезпеці негайно покидати літак. Кожен з нас мав маячки, за якими нас знаходили вертольоти і підбирали.

- Мені,вихованому на подвигах Гастелло і Маресьєва, – продовжував льотчик, – це було відкриттям . І дуже шкода,що таких літаючих «ангелів » не було у нас під час війни.

І знайомлячись з кримінальною справою Кривенко Марії Григорівни ми ще раз переконалися,як помилявся військовий льотчик. Були у нас такі двомоторні ангели-рятувальники,зокрема 3-я авіаескадрилія. І недарма на справі Кривенко стояв код 095 і балакучій дівчині за розголошення таємниці 3-ї авіаескадрилії мало не довелося заплатити своїм життям.

13. Він хотів вижити

БУРШТЕЙН Віл Григорович 1925 року народження, м. Черкаси, єврей, б/п, середня освіта, рядовий в.ч. 35-289. Заарештований 27 травня 1949 року за ст. 58-1(б), 58-10, 58-11 КК РРФСР. Військовий трибунал в.ч. 35-289 виніс вирок 25 років каторги з поразкою у правах на 5 років. Військова колегія Верховного суду СРСР 27 грудня 1962 року цей вирок скасувала, справу припинила.

Йшов десятий липневий день 1942 року. Їх голодних, із засохлим баговинням, оброслих густою щетиною, офіцерів і рядових, комісарів і інтендантів вишикували під стінами цегельні м Любава. Німецький офіцер повагом обходив стрій обірванців, які ще тиждень тому долаючи болотну трясовину йшли в атаку, намагаючись зробити прорив до обложеного Ленінграда. Здавалося, ось-ось ще один кидок і вони з'єднаються в Любаві з військами ленінградського фронту. Та сталося навпаки. Вдаривши під основу прориву, гітлерівці оточили всю прославлену другу ударну армію під командуванням Власова. В болоті тонули бійці, техніка. І частина підрозділів другої ударної разом із генералом Власовим потрапила в полон.

Офіцер піднявся на невелике підвищення. Презирливо оглянув стрій і кинув спроквола.

- Комісари і юди – три кроки вперед.

Пригадались рядовому сімнадцятирічному Бурштейну і шістьом його друзям, які залишилися в живих від роти після чергової атаки Сосюрівські рядки:

- Комісари і юди – три кроки вперед!

Офіцер спустився з підвищення і знову почав обходити стрій. Вп'явся очима у Віла.

- Юда?!

Хотів ступити три кроки кинувши гордо: Я – комсомолець. Стріляй.

Та хтось цупко тримав його за пояс. А сусід зліва, білявий балагур з першого взводу, який ще вчора допікав жартом: «А скажи, жидок, кукурудза», випалив

- Ні, пане офіцер, це наш тамбовський кацапчук. Железнов його фамілія. Він контужений. До тями ще не прийшов.

- Русіш швайн. – буркнув офіцер, ще раз пильно з підозрою оглядаючи худорляву постать Железнова із Тамбова.

Так 10 липня 1942 року під Любавою рядовий 98 стрілкового полку другої ударної армії сімнадцятирічний єврей Бурштейн Віл Григорович став Железновим Володимиром Григоровичем. Всіх, хто ступив три кроки вперед, німці тут же розстріляли перед строєм. Колону підігнали до невеличкого озерця і наказали всім скупатися та випрати одяг. Опісля всіх загнали в пакгаузи станції Любава. Кілька днів використовували для навантаження снарядів. Потім загнали в телятник і потяг загуркотів на Захід. Перекидали з табору в табір. І десь в 45-му рештки 98 полку опинилися під Берліном. Працювали на заводі. На початку лютого вони почули канонаду. Пізніше Маршал Радянського Союзу, двічі Герой Радянського Союзу, Василь Чуйков скаже на одній з військових нарад, що в лютому 1945 року ми могли взяти Берлін. Але через нерішучість Ставки і окремих командуючих фронтів війська зупинилися за 60 кілометрів від німецької столиці, давши можливість гітлерівцям зміцнити свою оборону, мобілізувати додаткові сили починаючи з шістнадцятирічних підлітків і завершуючи російськими військовополоненими. Можливо б і доля Бурштейна- Железнова склалася по-іншому. А так Железнов Володимир Григорович опинився перед вибором: або стати в стрій мобілізованих, або з гордо піднятою головою іти в газову камеру. За порадою лейтенанта Старченка Железнов вибрав перше, сподіваючись при першій же нагоді перейти лінію фронту.

Маючи добру інформацію про настрій новоспечених добровольців німці вирішили кинути їх в бій не проти радянських військ, а проти американських, будучи переконаними, що росіяни виховані в дусі ненависті до капіталістів воювати в ім'я пролетарської революції. Одягнувши в есесівську форму, німецьке командування в спішному порядку почали готувати їх до наступних боїв. Частина батальйону була озброєна гвинтівками, інша – фаустпатронами. Через місяць добровольців російського батальйону СС відправили в Австрію.

Квітували абрикосами останні місяці війни австрійські села. Командир батальйону капітан Карнух не дуже поспішав на фронт. Часто зупинявся на перепочинок. І лише під кінець квітня зупинилися на передовій неподалік містечка Лінца. Одержали наказ підготовитись до нічної атаки. Але сталося щось неймовірне. Батальйон вишикувався і вирушив колоною до містечка. Тут їх і зустрів американський дозор. Без пострілу батальйон склав зброю. І був відведений до приміщень місцевої гімназії. Наступного дня капітан Карнух і лейтенант Старченко щезли. На прощання вони порекомендували всім відпороти есесівську символіку з погон і пілоток. Десь з тиждень до них ніхто із американців не навідувався. Добре що кожна рота мала свою кухню і запаси продуктів. Зрештою з'явилися декілька американських офіцерів з перекладачами. Почали викликати по одному до канцелярії гімназії. Там кожен заповнював анкету і їм ставили конкретне питання: хочеш повернутись на Батьківщину чи служити в американській армії? І відразу одних повертали назад, інших відправляли в центр міста, де знаходилися казарми.

Дізнавшись,що Володимир Железнов не росіянин, а єврей Бурштейн Віл Григорович, офіцер запропонував йому відразу служити в американській армії. І був здивований, коли той категорично відмовився.

- Ідіть і подумайте,- порадив офіцер, – адже на вас форма СС, а росіяни цього не прощають. За наказами Сталіна вас мають або до стінки поставити або на каторгу відправити. Отож добре подумайте пане Бурштейн.

Але він не хотів думати інакше. І не чекаючи нових викликів, Бурштейн Віл Григорович щез із гімназії і вже 14 травня опинився в зоні радянських військ. Пройшовши перевірку у відділі контррозвідки «СМЕРШ»,відразу був зарахованих 305-м польовим військкоматом рядовим червоноармійцем в.ч. 93-265. В документах під час перевірки він нічого не приховав. Розповів, як потрапив у полон, як змінив прізвище, як дав згоду служити в російському батальйоні СС, як їхній військовий підрозділ здався американцям. Про долю батальйону слідчі добре знали, а тому ніяких претензій до Бурштейна не мали. І залишили служити в Австрії. Згодом він служив в Угорщині. По війні його частину перекинули на Далекий Схід. А в 1949 році опинився на Сахаліні. Вже мали демобілізувати. І звідки йому було знати, що рік тому Сталін викликав міністра внутрішніх справ Круглова і наказав йому розширити мережу концтаборів, повернути всіх, хто відбув покарання в спецпоселення і повсюди розпочати прискіпливий перегляд особових справ репатріантів, військовослужбовців, хто був у полоні чи в оточені. У травні дійшла, і черга рядового червоноармійця Бурштейна Віла Григоровича. 27 травня 1949 року його заарештували. Було пред'явлено звинувачення за с.т 58-1(б), 58-10, 58-11 КК РРФСР і вже 29 листопада з'явився звинувачувальний висновок. В ньому,зокрема, зазначалося, що в червні 1942 року він без бою здався німцям і в лютому 1945 року добровільно поступив на службу батальйону СС, в складі якого брав участь в бойових операціях проти союзних військ. Перечислялись й інші гріхи, зокрема і те, що він був завербований американцями, як таемний агент,на підставі яких 17 грудня 1949 року військовий трибунал в.ч. 35-289 виніс вирок 25 літ каторги з поразкою в правах на 5 років. Плюс «окраска – американський шпигун». В 1955 році був достроково звільнений. А 17 вересня цього ж року частково знижена до 10 років міру покарання. І лише 27 грудня 1962 року військова колегія Верховного Суду СРСР вирок військового трибуналу в.ч 35-289 скасувала за відсутністю складу злочину. А мав відсидіти всі 25 літ за те, що прагнув вижити, бути корисним для своєї Вітчизни. Бо діяв сталінський принцип – військовослужбовці Червоної Армії в полон не здаються, а якщо вже потрапив, то з гордим співом «Інтернаціоналу» мав іти на страту. І підозра – зустрівся із американцем чи англійцем, бесідував – значить завербували в шпигуни.

14. В науку для інших

РОМАНЕНКО Петро Іванович, 1924 р.н., с. Красносілки, Вінницької обл., укр., член ВЛКСМ студент Уманського сільськогосподарського інституту ім. Горького. Заарештований 7 жовтня 1947 року. 21 лютого1948 року виїзна сесія Київського облсуду винесла вирок – 10 років позбавлення волі з пораженням у правах на п'ять років. 23 листопада 1953 року звільнений достроково. 29 березня 1963 року постановою пленуму Верховного Суду УРСР вирок Київського облсуду скасовано, справу закрито за відсутністю складу злочину.

Що ж вчинив студент третього курсу Уманського сільгоспінституту? Адже десять літ «на перевиховання» давали злісним злочинцям – поліцаям і старостам періоду німецької окупації, дезертирам, зрадникам батьківщини. А тут – студент – який добре навчався, був комсоргом групи. І біографія у нього типова але тих, хто пережив горе війни. В 1940 році він навчався в Білоцерківському сільгоспінституті. Коли лінія фронту наблизилась до міста Біла Церква намагався поступити в студтбат, який так схвильовано описав Олесь Гончар. Але замість передової – його курс,який в основному складався з 16-17 річних хлопців відправили в тил. Та біля Дніпра німці перехопили студентську колону. Романенку вдалося вирватись із табору військополонених. Дістався додому. Та невдовзі був заарештований жандармерією і

відправлений в штрафтаб в селі Удич. Тут утримувалися заложники. Час-від-часу звідси брали штрафників і розстрілювали в науку для інших: за вбивство чи поранення німця – 10, а за пошкодження ліній зв'язку – 5 осіб. Такса діяла чітко. Отож, не чекаючи судного дня, втік з табору. Та вже 7 лютого 1943 року знову потрапив в тенета жандармів. Не вибивши з нього зізнання про зв'язок з партизанами відправили на каторжні роботи в Франкфуртський концтабір. 24 квітня 1945 року був звільнений американцями і переданий разом із іншими бранцями радянській стороні. Успішно пройшов фільтрацію. Повернувся додому і поступив в Уманський сільгоспінститут. Здавалося, відкрився прямий шлях до заповітної мрії стати агрономом. Не пропускав жодної лекції. Вечорами просиджував у бібліотеці. Брав активну участь і у громадському житі. Як комсорг, нещадно розвінчував нероб, любителів поживитись за рахунок студентства. Звісно, така активність і принциповість не завжди одержувала підтримку серед однокурсників. З'явилися «друзі» , які почали «сигналити», куди слід. А повідомляти було про що. То були надзвичайно важкі повоєнні роки. Тим більш для селянських дітей. Село обкладалося непомірними податками, на кожну живу істоту, кожне фруктове деревце, кожну грядку часнику і цибулі. Кожен двір чи мав він худобу чи ні, мав здати 40 кілограмів м'яса, близько 800 літрів молока. І якщо за часів панщини селянин на Юрїв день мав право на перехід від одного пана до іншого, то за часів соціалізму цього права від був позбавлений. А ще прибулі із евакуації керівники постійно докоряли тим, хто був в окупації, що вони працювали на німців.

Село було невичерпним джерелом для поповнення кадрів для шахт і промислових підприємств. Ніхто не церемонився із сільською молоддю. Просто приїжджала міліція, влаштовувала облави і відправляла школярів на Донбас.

Безперечно, про все це студенти говорили, в гуртожитках, під час проходження практики в дослідному господарстві. Розмови точилися, часом надто відверто і гостро. І вони,як правило, завжди ставали відомі через сексотів працівникам міськвідділу МДБ. І для науки іншим, час від часу порушувалися кримінальні справи проти тих, хто «не тримав язик за зубами». Одна із таких справ була порушена проти сумлінного і старанного студента Романенка Петра Івановича. Тим більше, що об'єктивних причин для арешту було достатньо: перебував у Німеччині, спілкувався з американськими офіцерами. Ну, а решту можна домислити. Все залежало від слідчого.

У 60-ті роки Петро Іванович написав до обласного прокурора: « Я не відмовляюся від того, що весною 1947 року, будучи на виробничій практиці, в години дозвілля розповідав про зустріч із союзниками, про їхнє ставлення до нас. Адже в штрафтаборі ми завжди були голодними ходили в ганчір'ї. Нас ніхто не вважав за людей. А тут прийшли американці – одягли, взули і вдосталь забезпечили продуктами. Ставились вони до нас, як до представників народу-переможця...

Безперечно, йшла мова і про важкі умови на селі. Я говорив про конкретні приклади з нашого села, про конкретне зловживання керівників нашого села. Тобто, мова не йшла про політику партії а про конкретні приклади людей, які зловживали становищем. Але слідчий Цветаєв з цього робив зовсім інші висновки, мовляв я, узагальнював і провадив антирадянську контрреволюційну агітацію».

Нагадаємо, П. Романенко був заарештований у жовтні, а вже у грудні його було ознайомлено із звинувачувальним висновком. Зокрема в ньому відзначалося,: «Романенко, будучи вороже настроєним до Радянської влади, серед студентів Уманського с.г. інституту систематично займався різкою антирадянською агітацією, зводив наклеп на марксистко-ленінське і сталінське вчення, радянську дійсність, керівників ВКП(б) і радянського уряду.

Одночасно вихваляв серед студентів американську армію, її техніку і життя в Америці і колишній Німеччині.

Допитаний в якості звинувачуваного, Романенко винним себе визнав лише в тім, що він вихваляв американську техніку, поводження американців з радянськими ре патріархами.

Решту пунктів звинувачення відкидав, але викривався показами свідків...

На підставі викладеного звинувачується в тім ... що «серед студентів систематично займався антирадянською агітацією, зводив наклепи на марксистко-ленінське вчення ... тобто, в злочинах передбачених ст. 54-10 ч.1 КК УРСР ».

І за вільнодумство, і в науку для інших, одержав Романенко Петро Іванович 10 літ каторги.

Його скаргу до судової колегії по кримінальних справах Верховного суду УРСР 7 травня 1948 року було залишено поза увагою. І лише в 1963 році на пленумі Верховного Суду УРСР було відзначено, що Романенко П.І. засуджений безпідставно, що справа була сфальсифікована, факти наводилися без аналізу їх важливості. Адже, як відзначено в протесті Петро Іванович не займався антирадянською агітацією, він просто розповідав про свої враження, умовами життя в американській зоні, тим більше,що переважна більшість свідків характеризували його як справедливу, принципову і чесну людину. Пленум Верховного Суду УРСР реабілітував колишнього студента повністю. У свій час нам довелося зустрітися з деякими однокурсниками, які свідчили на суді про антирадянську діяльність Романенка Петра Івановича. Мова йшла про те, що їхні «свідчення» знівечили долю юнака, знищило його мрію стати агрономом. У відповідь почули не покаяння, а твердження, мовляв, час такий був, і ми діяти по – іншому не могли.

15. Гестапо сина розстріляло, батька ... на Соловки

ТОКМЕНКО Митрофан Петрович 1905 р. с. Сорокотяги Жашківського району, укр., середня освіта, б/п, рядовий, зенітно-артилерійської дивізії.

Заарештований 5 жовтня 1945 року за статтею 58-10 ч.2 та 58-1б КК РРФСР. 5.03.1946р ВТ Київського гарнізону виніс вирок – 5 років ВТТ з поразкою в правах на 3 роки. 3.04.1946 року ВТ КВО справу припинив, з під варти звільнив.

Не секрет – колишні червоні слідопити і сьогоднішні дослідники руху опору на Черкащині ідуть протоптаними стежками. Їхній пошук, здебільшого, «крутиться» на давно відкритих і підтверджених фактах і подіях, часом зорієнтований на міфологізацію відомих героїв, чільників партизанського руху. Іноді забувають «поритися» в архівах спецслужб. А саме в них можна натрапити і на невідомі сторінки опору, часом трагічні. І в результаті на забуття приречено тих, які за завданням підпілля чи керівників партизанських загонів працювали в окупаційній владі і зокрема в поліції. Вони були і залишаються чужими серед своїх і своїми серед чужих. Про одного з таких забутих учасників опору і розповідається в кримінальній справі УСБУ Черкаської області №4479 ФПД. У постанові на арешт надзвичайно пильні працівники управління контррозвідки зенітно-артилерійської дивізії писали 5 жовтня 1945 року:

«В 1930 році Токменко був розкуркулений і засланий на Північ, звідки втік і прибув у Шполу, тут і проживав до початку Великої Вітчизняної Війни, нагромаджуючи злість проти комуністичної партії і Радянської влади. Після окупації німцями м. Шполи, знаходячись на окупованій території, працював механіком Шполянської райспоживспілки, був активним посібником окупаційної влади, мав тісний зв'язок із жандармерією і поліцією. Його син, Токменко Микола, працюючи перекладачем поліції м. Шпола і провокатором в партизанському загоні 00721 групи «Володя ». За доносом Токменка Митрофана і його сина Токменка Миколи були заарештовані німецькою владою і розстріляні 19 чоловік». В цьому документі наводяться ще з десяток жахітливих прикладів зрадницької діяльності цієї сімейки, за якими їх можна відразу вести на шибеницю або ставити до «стінки».

Тому відразу постає запитання : чому гестапо розстріляло Миколу Токменка? Чому кілька разів особисто заарештовувався Митрофан Петрович, його дружина і дочка?

До речі, ці наведенні вище факти потрапили і у звинувачувальний висновок, складений начальником Шполянського РВ НКДБ гвардії майором Музачуком 4 вересня 1945 року і затвердженому начальником УНКДБ Київської області полковником Бондаренком. На підставі цього висновку військовий трибунал Київського гарнізону відправив Токменка М.П. на п'ять літ на Соловки. Прикро, але факт,

слідчі навіть не поцікавилися, за що ж був розстріляний Токменко Микола, і неодноразово заарештовувався сам Токменко В.П. Можливо за активну зрадницьку діяльність? Чи за вірну службу окупаційній влад! Слідство тягнулося майже два роки. Змінювалися слідчі. Справу розглядали то на відкритих то на закритих засіданнях військових трибуналів. Поки з рештою всі «найжахливі, найправдивіше» факти злочинної діяльності родини Токменків лопнули, як мильна булька. Виявилося, що Митрофан Токменко ніколи не розкуркулювався і ніколи не висилався на Північ. А з 1924 року працював у радгоспах Жашківського і Маньківського районів. З перших днів війни на фронті водив автомашину. І потрапив у полон разом з іншими оточенцями після відходу наших частин з Києва. Десь в жовтні йому вдалося вибратися з концтабору і прибути в Шполу. Влаштувався на свою довоєнну посаду – механіком райспоживспілки. Згодом йому запропонували виконувати роль завгара. Микола Митрофанович за завданням партизанського загну Соколова влаштувався перекладачем в поліцію. Згодом почали допомагати партизанам й інші члени родини. Під час доставки партизанам зброї, продуктів, одягу, машиною райспоживспілки Микола був затриманий жандармами. Була виявлена зброя, продукти. Жандарми провели обшук і в квартирі Митрофана Петровича, знайшли дві гвинтівки, гранати, патрони. Вся сім'я потрапила за грати. Миколу і його напарника Слюсарева було відправлено в Умань, де невдовзі їх розстріляли. Керівникам райспоживспілки вдалося визволити Митрофана, його дружину і дочку.

Не добившись фактично доказів зрадницької діяльності сім'ї Митрофана Петровича, слідчі Шполянського районного відділу Київського обласного управління НКДБ змушені були допитати командира партизанської групи Соболева, членів підпільної організації Шполянського району. На підставі цих документів військовий трибунал Київського військового округу 30 квітня 1946 року постановив:

«Відмінити вирок військового трибуналу Київського гарнізону і справу припинити за недоведеністю складу злочину, а Токменка М.П. з-під варти звільнити». Правда слідчі не здавалися. Військовий прокурор КВО направив протест щодо відміни покарання. І знову перевірки, уточнення. І лише 10 серпня 1946 року заступник міністра державної безпеки УРСР генерал майор Єсипенко поставив остаточну крапку:

«Клопотання УМДБ по Київській області по відміні постанови ВТ КВО відхилити»

Справу Токменка М.П. закрито, сім'ю повністю реабілітовано. На жаль у Шполі пляма на родині Токменків, як німецьких прислужників, ще довго не зникала.

Василь Захарченко

МОТОРОШНИЙ КОНВЕЄР

1. Син дворянина?

АВРАМЕНКО Павло Васильович, 1888 року народження, уродженець с. Решетилівка Полтавської області, до арешту мешкав у с. Велика Бурімка Чорнобаївського району Полтавської (нині Черкаської) області. Українець, учитель середньої школи, безпартійний. Заарештований за ст.ст. 54-10, ч. 1, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої трійки УНКВС Полтавської області від 9 квітня 1938 року присчений до розстрілу. Реабілітований президією Черкаського обласного суду 12 грудня 1974 року.

Ішов 1938 рік, другий рік масових політичних репресій. З центру в кожну республіку, область, район спускалися рознарядки на таке-то число стільки-то «виявити» ворогів народу й оформити їхні карні справи по першій категорії (розстріл) і по другій категорії (термін ув'язнення на 5-8-10 років концтаборів). Одна з-поперед одної так звані «міжрайопергрупи» по областях України «виявляли», тобто фабрикували, контрреволюційні повстанські організації й ліквідовували їх, виконуючи й перевиконуючи спущені рознарядки на першу й другу категорії, головним чином на першу.

У карній справі №6000 записано: «Золотоношской межрайопергруппой вскрыта и ликвидирована контрреволюционная повстанческая организация, охватывающая Золотоношский, Чернобаевский, Гельмязевский районы, которая ставила своей целью свержение Советской власти путем вооруженного восстания на случай войны». По селах і селищах міського типу, в місті Золотоноша було заарештовано 63 колгоспники, серед них колишні розкуркулені, середняки і бідняки, учителі, робітники. У числі їх був схоплений прямо у Велико-Бурімській середній школі 50-річний учитель української мови та літератури Павло Васильович Авраменко.

У постанові на арешт Павла Васильовича зазначалося: «С начала революции и до сего времени – ярый националист. В 1932 году был арестован органами ГПУ за активное участие в контрреволюционной националистической организации». Був під слідством 10 місяців, після чого звільнений з-під арешту «за недоведеністю складу злочину». І ось через шість років – новий арешт. І знову контрреволюційна націоналістична «діяльність».

Для звинувачення в націоналізмі досить було того, що цей дворянин за походженням, священик у Петербурзі, і ось тепер учитель української мови та літератури в сільській школі, спілкувався підкреслено українською мовою і на допиті, який ведеться обов'язково російською в останні роки.

А допитів то й було всього два – 2 квітня і 6 квітня 1938 року. Через півтора місяці після арешту. Так записано офіційно на 3 аркушах. Усього кілька запитань і відповіді на них та визнання себе винним. Але без запису було багато «розмов» із застосуванням фізичних тортур, психологічного тиску, залякувань, аж поки жертву не було зломлено. І так учинено з усіма 63-ма заарештованими.

І все ж і на цьому допиті П. Авраменко старається триматися з гідністю. На перше запитання відповідає:

«Перш за все я – син дворянина. Навчався в Полтаві. Закінчив духовну академію. Був священиком у Петербурзі. Коли почалася революція – був лібералом. Увесь час ліберально ставився до заходів радянської влади. У 1919 році повернувся в Чорнобаївський район, працював учителем Велико-Бурімської середньої школи».

Кого знав із учителів з інших сіл? Назвав директора середньої школи № 6 міста Золотоноша Цюру Івана Кириловича. От цього І. Цюру й записали таким, що втягнув його в контрреволюційну

повстанську організацію. Ця міфічна повстанська організація ніякої підривної роботи не проводила, бо була ж створена «на випадок війни».

Такі ж нашвидкуруч оформлені допити й інших звинувачуваних. З усього видно, каральна машина дуже поспішала. 6 квітня другий допит П. Авраменка, а 9 квітня уже й заочна постанова особливої трійки УНКВС про розстріл з конфіскацією особистих речей. І так 49 заарештованим. Решті різні терміни ув'язнення.

Так було знищено 49 ні в чому невинних мешканців сіл і міста Золотоноші, лівобережжя нині Черкаської області. Викреслено із життя і Павла Васильовича Авраменка, людини благородної, українського інтелігента, педагога, який би ще стільки добра зробив би на ниві учительства.

У протесті прокурора Черкаської області в президію Черкаського обласного суду від 5 серпня 1957 року зазначалось (подаємо мовою оригіналу):

«Объективность записей в этих протоколах допроса вызывает сомнение. Каждым сотрудником межрайопергруппы в один день было допрошено несколько человек арестованных. При этом все 63 арестованных якобы сознались в принадлежности к контрреволюционной организации без каких-либо улик. За день один следователь допрашивал по 8-9 арестованных. Предварительное следствие по делу проведено з грубейшими нарушениями социалистической законности. Ни одному из арестованных не было предъявлено обвинение. Допрашивались они преимущественно по одному разу 5-6 апреля, через полтора-два месяца после их ареста и за 2-3 дня до их осуждения.

Все осужденные согласно их показаниям были якобы завербованы друг другом, и несмотря на наличие противоречий в их показаниях, очные ставки не проведены».

Поспішали. Моторошний конвеєр людинорубства вимагав нових і нових жертв.

Не зважаючи на те, що прокурор подав протест на всіх 49 розстріляних, президія черкаського обласного суду задовольнила протест тільки на 16 осіб, у тому числі й на Павла Васильовича Авраменка. На решту ж репресованих протест було відхилено. У рішенні суду сказано про них, що вони злісні злочинці, вороги радянської влади і їхній злочин не підлягає прощенню. Вина всіх непрощенних тим «справедливим» радянським післякультовим судом полягала в тому, що вони були розкуркуленими під час колективізації села.

Остаточно всіх репресованих по цій справі було реабілітовано вже за часів незалежної України.

Література:
Державний архів Черкаської області, ф., Р-5625, оп. 1, справа 6000, арк. 11-14.

2. Небезпечний щоденник

ПОРХУН Григорій Пилипович, 1922 року народження, мешканець села Рижанівка Звенигородського району, українець, комсомолець, учень 9 класу. Заарештований 29.06.1941 року за ст.ст. 58-10, 58-2 КК РРФСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 5 грудня 1942 року позбавлений волі на 5 років у ВТТ. Реабілітований 13.07.1989 року прокурором Черкаської області.

Переді мною справа учня-старшокласника, комсомольця із сільської середньої школи с. Рижанівка Звенигородського району, заарештованого в липні 1941 року. Справа, як справа, кілька протоколів допитів обвинувачуваного в антирадянській, контрреволюційній діяльності, звинувачувальний вирок, виписка з постанови особливої наради при НКВС, довідка про реабілітацію, підписана прокурором Черкаської області в 1989 році. Справа, яких десятки тисяч, схожих одна на одну, наче написані під копірку.

Як правило, уже в першому протоколі допиту обвинувачуваний повністю зізнається в скоєному «злочині», в контрреволюційній діяльності. Тут ви не прочитаєте, що чинило так зване слідство з допитуваним, яким моральним і фізичним тортурам його піддавали, як «вибивали» з нього потрібні слідству свідчення, які потім без будь-якого суду ставали підставою для особливої наради НКВС чи трійки того ж НКВС для винесення свого рішення про покарання. Це рішення виносилося звинувачуваному заочно. І лише зрідка відкривається краєчком завіса про те, якій «обробці» піддавався звинувачуваний. Це коли він був письменний і міг написати заяву-скаргу прокуророві чи в Президію Верховної Ради СРСР, у якій розповідає, що його піддавали різним тортурам на слідстві. У цій же справі немає й таких свідчень. Та ось натрапляю на учнівський зошит, з отих загальних, які мали до півста аркушів, убористо списаний дрібним почерком. На голубенькій обкладинці напис: «Щоденник Порхуна Григорія. Почато 20 квітня 1941 року».

От цей щоденник і став для учня 9 класу фатальним. Щирі записи, в чомусь ще наївні, по-молодечому палкі й мрійні, розмова із самим собою, роздуми на самоті попали під чуже око…

Якось до Григорія зайшли його однокласники. Дома була сама мати. Вона запропонувала хлопцям почекати сина, поки він повернеться з крамниці. Хлопці сіли до столу, а мати поралася коло печі. Знічев'я перебирали Григорійові зошити й натрапили на товстенький із підписом «Щоденник Порхуна Григорія». Почали читати. Чим далі, тим з більшою цікавістю. Мати не звернула уваги на те. Скоро хлопці, не дочекавшись Григорія, пішли собі.

А одного червневого дня приїхали прямо на подвір'я до Порхунів автомашиною люди у військовому, зі зброєю. Зайшли до хати, один став при вході до сіней з гвинтівкою напереваги. Зробили трус у хаті.

– Ось він! – вигукнув сержант, знайшовши щоденник.

З цього вже потім зробив висновок Григорій, що саме по щоденник і прибули з обшуком. За чиєюсь наводкою. «Хлопці!.. Це вони читали щоденник і донесли», – здогадався Григорій. Ось опис вилученого під час трусу 29 червня 1941 року. «1) Приписное свидетельство призовника; 2) Билет члена осовиахима; 3) Комсомольський билет № 3290277; 4) Разная переписка на 54 листах».

Останнє – це очевидно і є щоденник.

– Збирайся, поїдемо з нами, – сказав Григорію сержант.

Мати встигла дати синові чисту сорочку, переміну білизни.

– За що ж ви забираєте дитину? – голосила жінка. – Він же нічого поганого не зробив. Учився старанно, книжки читав усе. Учителі не могли нахвалитися.

– Краще б він менше писав, – сказав сержант. – Може б ум за розум не так заходив.

Як же той «ум за розум заходив» у хлопця? Розгортаємо щоденник. Розкреслений аркуш із графами: «Число», «День», «Назва роботи», «Погода», «Примітка». Це власне й не щоденник, а швидше записна книжка бригадира колгоспу про виконану роботу.

Читаємо:

«Квітень, 1941 рік.

20. Неділя. Робив господарські роботи, уроки, ходив до Грищенка. Погода – соняшно, повітря тепле тремтить, усе відживає, сміючись, на благо природи глядить.

21. Понеділок. Хороше розчистив мій новий сад, робив уроки. Зранку йшов дощик, після – соняшно.

22. Вівторок. Робив уроки і дочитував книгу «Десятикласники», копав город, а після учив уроки. З ранку до півдня хмурно, з півдня злив великий дощ.

23. Середа. Копав город, а після вчив уроки. Було хмарно і соняшно.

24. Четвер. Садив картоплю, робив уроки, а після читав книгу, том IV, Ленін. Соняшно і жарко, з південного заходу насувається темнобіла хмара.

25. П'ятниця. З ранку до півдня ішов великий дощ, з півдня соняшно. Робив уроки. Сільськогосподарських робіт не виконував через погоду.

26. Субота. Сьогодні до школи не пішов через погоду. Читав «Боец-гражданин». Зранку до вечора лив великий дощ.

27. Неділя. Був на базарі, робив уроки і виконував с/г роботи. Хмарно, пурхав великий вітер.

28. Понеділок. Прийшов із школи, ходив на ринок за туфлями, мав цікаву зустріч з красівою дівчиною. Було хмарно.

29. Вівторок. У школу не ходив, а ходив у Звенигородку до лікаря. Було тепло і по небі котилися густі сіро-білі хмарки.

30. Середа. Після школи варив вечерю і прибирався до 1 травня. Було хмарно».

Далі йде другий аркуш, уже не розграфований. Тут записи ще кількох днів квітня.

«20 квітня. Сьогодні релігійне свято Пасха.

22 квітня. Уперше гриміло із страшним гуркотом і блискало. Після дощу стала дуже хороша погода. Такого хорошого вечора я не зустрічав у своєму житті. Не вистачало слів, щоб описати поетично так прекрасний вечір, коли всі рослини в очах росли, і земля пишалася своєю багатющою рослинністю.

23 квітня. Увечері лектор з Києва читав лекцію на тему «Війна і релігія». На цій лекції я виступав.

1 травня. Увечері був на виставі, познайомився з одною дівчиною. Дуже багато знає, багато говорить, весела і красива, належить до категорії брюнетки.

5 травня. Увечері склалася неприємна історія. З приводу батька-самодура, який бив матір нізащо. Я втрутився обороняти, де й мені дісталось.

О який жорстокий самодур, скільки він у мене молодих сил забрав, які я пожертвував би для народу. Як хотілося вчитися день і ніч – та що ж, кричить… Не дає вчитись… Що-небудь роби, якби тільки не сидіти. Ноччю теж не вчи, бо гасу немає. Та як же його в біса вчитись, коли б уже кінчити 10-й клас.

9 травня. Яким генієм являється в розвитку української літератури Нечуй-Левицький, який перший розмежував українську літературу від російської, він глибоко зрозумів, що ми належим до слов'ян, але економічним укладом, культурним розвитком український і російський – це два різні народи.

…Я більше мовчати не можу, в мені палає любов до свого народу, до своєї Батьківщини, я буду стійко її захищати! Я все життя віддам для батьківщини, хватить, що вже мої прадіди, діди і батьки терпіли утиски і зневажання. Тепер настав кінець, треба прагнути до самостійного існування і культурного розвитку.

17 травня. Закінчивши IV чверть з успіхом, я вирішив бути в повному розумінні позитивним чоловіком. Підготовлятися потрібно до іспитів з найбільшою силою, щоб скласти на відмінно.

20 травня. Український народ повинен битися за самостійне існування і культурний розвиток. Хто хоче бачити волю, щастя і радісне життя, хто хоче бачити український народ, увінчаний лаврами і славою, хай б'ється до останньої краплі крові. Передо мною стоїть завдання врятувати український народ, якого очікує загибель – я відчуваю це і усвідомлюю! Я бачу перед собою розвиток людського життя на сотні років наперед.

28 травня. Коли подивитись програму комуністів, то в цій програмі нічого більш не побачиш, як тільки одне урочисте слово: «Знищити!» – чого вони й добилися, знищивши все, що тільки можна, і склавши руки, очікують манни з неба, якогось комунізму, що скоро побудує «громадные просторные здания. Всюду хрусталь и алюминий», – ви тільки, люди, трохи почекайте – скоро «впаде», і ми всі відпочинемо.

Перед нами, націонал-демократами, стоїть завдання не знищити, а побудувати! Для цього потрібно нам нелюдську силу, перебороти всі труднощі, які стоять на нашому шляху і віддати всі свої сили, все своє життя для народного добробуту! Націонал-демократи повинні поставити на перший план найвищий розвиток культури, науки й техніки, особливо потрібно нам боротися за моральне піднесення свідомості кожної людини, щоб кожен був заінтересований не в індивідуальних інтересах, а в соціальних, щоб він глибоко розумів, що він працює для всіх, а всі для нього…

Червень. 3. Понеділок. Складав іспит з української літератури. Після іспиту робив домашні роботи, читав «Кобзар», вивчив напам'ять «Сон», тому що я поставив на меті писати вірші так, як писав Шевченко.

4. Середа. Складав план написати роман у 2-х томах під назвою «Революція в Росії», охопивши життя міста і села з 1907 року, тобто з III Думи і до сьогочасних днів.

10. Вівторок. Соняшно і жарко. Був на іспитах з німецької мови. Здав не дуже хорошо, хоч добре підготовився. Після іспитів зайшов у бібліотеку і набрав художніх книжок. Прийшовши додому, я взявся жадібно до них, але довго не довелося читати їх, бо мати розкричалась і вигнала мене город сапати.

14. Субота. Був у воєнкоматі. Мене прийняли у воєнну школу у Київську технічно-танкову частину.

18. Середа. Зранку було туманно і тепло, земля парувала. Дуже все росте. Городина, картопля вигналась в коліно, скрізь сіна добрі, а особливо гарно росте озимина, такі пшениці, як лава, а густі, що вуж не пролізе.

19. Четвер. У школі провів одногодинну розмову з учителем, вихователем М. І. Піроженком на філософські теми. Він мене дуже оцінив за мої знання з філософії і разом жалувався на мене, що я поступаю у воєнну школу. Я поступаю у воєнну школу планово, тому що мені немає можливості вчитися вдома, однаково заберуть в армію. Я одержу звання лейтенанта, тобто буду добре орудувати військовою справою, здобуду кваліфікацію і разом з цим буду вивчати західні мови і цивільні науки. Часу хвататиме, тут цілу ніч світить електрика, не так, як удома немає чим забликнути. Крім цього заставляє мене міжнародна обстановка зарання вдягнутися в шинелю».

На цьому щоденник Григорія Порхуна уривається У кінці записів стоїть такий текст:

«Цей зошит, який являється моїм щоденником, забрали в мене під час мого арешту 29/VI – 41 року. Порхун».

Ще в справі лежить окремо кілька записів Григорія Порхуна. Наводжу витяги з них.

«Коли підщитати за все, скільки ми платимо грошей, то це разом становить 1200 крб. у рік з кожного двору. Це майже більша половина продукції селянина з 50 соток землі».

«Соціалізм, що він дав луччого Україні – нічогісінько. Обварив селян у фабричному котлі, а сільське господарство розорилося до крайности. Промисловість теж відстала, порівнюючи з другими європейськими державами… Народ голодний і голий. Продуктивність праці дуже низька. Колгоспники отримують хлібом на трудодень 2 кг. і 50 коп. грішми. Дуже велика дороговизна. Щоб добитися кращого життя, нам треба утворити самостійну Демократичну Українську Республіку, якою буде управляти парламент, що буде обиратися народом на чолі з президентом строком на 4 роки. Тільки тоді ми доб'ємося своєї мети, коли ми не будемо сидіти, склавши руки, а самі власною кров'ю і власними кістками здобудемо нове і радісне життя. Так, я перший визволитель!».

Арешт обірвав не тільки записи у щоденнику. Арешт обірвав на першому щаблі сходження української людини, обдарованої, довірливої, чесної. Почалася жорстока війна, і місце Григорія було на фронті. Може б він устиг закінчити короткострокову школу молодших офіцерів, став би талановитим воєначальником, а може, письменником, може доля звела б із українськими повстанцями , і він боровся б за визволення України. Це було б життя в горінні, в служінні ідеї , в служінні суспільству, рідному народові.

Усі його думки, прагнення, , плани були кваліфіковані вже першим запитанням слідчого на першому допиті:

«Следствию известно, что вы, будучи националистически настроены, проводили контрреволюционную деятельность, направленную на отторжение Украины от СССР и установление там самостоятельного государственного строя».

Спроби пояснити, що це були тільки записи в зошиті своїх думок, викликаних роздумами над прочитаним у книжках, у суспільній офіційній літературі, що з цими думками він ні з ким не ділився, не переконали слідчого. Не переконали й Новосибірський обласний суд, який 12 вересня 1941 року ув'язнив учорашнього дев'ятикласника на 8 років виправно-трудових таборів.

Григорій не здався й таки добився перегляду справи особливою нарадою при НКВС СССР. Міра покарання була знижена до 5 років. Але робота в новосибірському таборі каторжна – на лісоповалі, на 40-50-градусних морозах. Хлопець, фактично ще підліток, норму виконати не міг, та ще й на серце слабував. Ще під час слідства він проходив медогляд. Скаржився на болі з боку серця, паморочення, задишку. У довідці стояв діагноз: тахикардія. І медичний висновок: «Выполнять физическую работу может». Як невиконуючому норми, Григорію урізали пайку хліба і каші. Він охлянув. Не витримавши далі, відчуваючи, що загине, вдався до втечі. У тайзі блукав у глибоких снігах. Його полишали вже останні сили, коли на другу добу нагнали солдати охорони із собаками. Били, привезли в табір, кинули в карцер.

Знову судили за статтею 58-14. З терміном 10 років ВТТ відправили в Норильськ на будівництво комбінату кольорової металургії. І вже далі працював на будовах. Умови роботи легші, ніж на лісоповалі. Та й молодий організм переборов труднощі. Вижив…

На аркушах 69, 70 натрапляю на знайомий по щоденнику почерк:

«Голові Верховного Суду УРСР від гр. Порхуна Григорія Пилиповича, місто Ватутіне, Черкаської обл., вул. Крупської, 8.

Заява.

Я, гр. Порхун Григорій Пилипович, народився 27 грудня 1922 року в селі Рижанівка Звенигородського району. Працюю на «Юрківському вугільному розрізі» машиністом електровоза з 4 серпня 1951 року до цього часу. У 1960 році на День Шахтаря мені присвоїли звання ударника комуністичної праці. Народний дружинник.

У 1941 році мене арештували по статті 54 пункт 10 в селі Рижанівка. 12 вересня 1941 року мене осудив Новосибірський обласний суд по ст. 58-10 строком 8 років ІТЛ по «вещественным доказательствам».

Будучи ще у 8-му класі, я вів «Щоденник», куди записував свої думки і погляди на життя. Пробував віршувати – все це я писав для розвитку своїх розумових здібностей, але нікого я не агітував, так як і заявив слідчому, а слідчий питав мене, а вірша давав кому читати? Давав Плієнкові Іванові – однокласнику (тепер він директором школи в с. Кобиляки, він добре розбирався в літературі), щоб він мене покритикував. Слідчий сказав, що це і є агітація.

25 грудня 1941 року, рятуючись від наглої смерті, я втік з Новосибірського лагеря, і судили по ст. 58-14 строком на 10 років ІТЛ і відправили в Норильськ, де я будував комбінат кольорової металургії. 22 червня 1951 року я звільнився на волю. 14 серпня 1951 року влаштувався на роботу на Юрківському вугільному розрізі машиністом електровоза, де і працюю до цього часу.

Я вважаю, що я незаслужено був суворо покараний, тому прошу Прокурора Верховного Суду УРСР зняти з мене судимість, так як я чесний із чесних, і начальник транспортного цеху т. Крикун рекомендує мені вступити в ряди К.П.Р.С.

12 листопада 1964 р.

Порхун».

Вражає, що цей чоловік протягом неймовірних 23 років з часу створення свого Щоденника зберіг знання української мови, офіційно користується нею, тоді як офіційні державні органи попереходили по всій Україні на російську мову, відвернувшись од мови тієї землі, на якій вони служать.

Заяву Григорія Пилиповича Порхуна і його архівно-слідчу справу № 8141 розглядало управління КДБ при Раді Міністрів УРСР по Черкаській області в грудні 1964 року. І ось це управління народило такий документ. У «Заключении по архивно-следственному делу» 31 грудня 1964 року слідчий КДБ пише:

«Допрошенный 29.XII – 1964 г. по существу дела Порхун Г. Ф. показал, что до 1941 г. он вел дневник, в котором излагал свои антисоветские националистические убеждения и что эти убеждения он высказывал своим знакомым. Свои показания по делу, данные в процессе предварительного следствия в 1941-1942 гг. Порхун подтвердил полностью.

Преступная деятельность Порхуна подтверждается его а/с записками, хранящимися при деле. На основании изложенного полагал бы: считать, что оснований к пересмотру дела Порхуна Григория Филипповича не имеется».

31 грудня 1964 року заступник прокурора Черкаської області, старший радник юстиції Т. Дубовий підписав постанову «О прекращении производства по жалобе в порядке надзора», в якій вказано: «Жалобу Порхуна Григория Филипповича как неосновательную оставить без удовлетворения, о чем ему сообщить».

А ось уривок з допиту 29 грудня 1964 р. Г. П. Порхуна, з якого видно, як слідчий КДБ написав неправду (извратил факты) в тому, начебто Порхун підтвердив, що він, ведучи щоденник з «антисоветскими убеждениями», «высказывал их своим знакомым». Г. П. Порхун пояснює слідчому КДБ (записано й перекладено на російську зі слів Порхуна):

«Причиной для моего ареста послужили обнаруженные у меня при обыске мои записи-дневник. В дневнике я записывал свои мысли и впечатления, а также сочиненные мною стихи. Упомянутый дневник я читать никому не давал. Один стих под названием «Стань поэтом, новым, сильным» я давал читать своему однокласснику Плиенко Ивану Григорьевичу для того, чтобы он высказал свои мнения по поводу этого

стиха. Других записей и стихов я никому читать не давал. Мой дневник всегда лежал открыто на столе. Однажды в мое отсутствие ко мне в дом пришли мои товарищи, кто именно не знаю, о том, что они приходили, мне говорила моя мать, их она не знает, которые видимо прочитали мой дневник и сообщили о нем в органы НКГБ. Моя мать мне тогда рассказывала, что мои товарищи рылись в моих книгах и бумагах.

В детстве я варился в собственном соку, читал очень много разных книг, возможно это и повлияло на то, что я стал в дневнике делать записи антисоветского содержания».

Реабілітований Григорій Пилипович Порхун 13 липня 1989 року прокурором Черкаської області, незадовго до державної незалежності України. Але життя вже минуло. Довге, важке життя, повне несправедливості, моральних і фізичних катувань, переслідувань, мук. Каторжне. Фактично життя обірвалося 29 червня 1941 року в день арешту у 18 років, життя юне, напористе, сповнене енергії, світлих, романтичних поривань у майбутнє, пов'язаних із долею своєї Батьківщини – України, з думкою про її визволення з імперського гніту. Після 29 червня 1941 року, особливо після звільнення з ув'язнення в 1951 році – то вже було інше життя, іншої людини.

А щоденник не вмер і досі. І в ньому живе кожне слово і кожна думка молодого 18-річного українського хлопця, якому почало розвиднятися, і він почав узнавати в собі українця і його святе призначення в житті.

Література:

Державний архів черкаської області, ф., Р-5625, оп. 1, справа 9484, арк. 12-13, 69-78, 85-91, 93.

3. З фінського полону – в ГУЛАГ

ЧЕПУРНИЙ Гаврило Андрійович, 1901 р., с. Ломувате Черкаського району Черкаської області, українець, колгоспник, червоноармієць 13 машинно-шляхового батальйону, б/п, малописьменний.

Заарештований 22 серпня 1940 року за здачу в полон білофінам. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 27 вересня 1940 року ув'язнений у виправно-трудовий табір на п'ять років.

Реабілітований Військовим трибуналом Московського ВО 16 грудня 1957 року.

Десятки тисяч нових жертв у табори ГУЛАГу принесла радянсько-фінська війна 1939-1940 років. Війна виявилася дуже тяжкою для Радянського Союзу. Вона показала слабкість збройних сил, міцність яких була підірвана жорстокими репресіями проти командного складу Червоної армії в 1937-1938 роках. Червоні війська були не підготовлені до військових операцій в умовах сніжної зими, терпіли серйозні тактичні поразки в боях із білофінами. Наспіх мобілізовані й кинуті на передову червоноармійці масово потрапляли в полон противника. От за цей полон після війни в 1940 році й розплачувалися червоноармійці.

Фінські солдати, повернувшись із радянського полону, отримували допомогу від держави, медичну й матеріальну, на відновлення своїх фізичних сил. Одержували від радянської влади і червоноармійці після повернення з фінського полону – по п'ять років каторжних робіт у виправно-трудових таборах на Півночі Росії та в Сибіру, де масово гинули в жорстоких умовах ненаситного ГУЛАГу. Бо червоноармієць, особливо з України, не мав своєї держави. Він перебував в лабетах радянської імперії, підозрілививої, боягузливої, яка в кожному своєму громадянинові вбачала потенціального зрадника, не терпіла контактів громадян із людьми зарубіжних країн.

Жоден червоноармієць, побувавши у фінському полоні, не минув негайного ув'язнення в концтабір на п'ять чи вісім років жорстокого режиму. У звинувачувальних висновках слідства для розгляду особливій нараді при Народному Комісаріаті Внутрішніх Справ СРСР обов'язково вказувалася така преамбула, яка й була фатально вирішальною для чергової жертви:

«Материалами опергруппы установлено, что бывшие военнопленные в Финляндии подвергались систематической антисоветской обработке со стороны финских разведывательных органов. Белофинны проводили массовую вербовку бывших военнопленных для шпионской работы, снабжали их религиозной антисоветской литературой, организовывали систематические радиопередачи антисоветского характера. В антисоветской обработке бывших военнопленных принимали активное участие русские белогвардейцы и участники других зарубежных антисоветских организаций». І далі по тексту:

Такий-то (Прізвище, ім'я, по-батькові), «будучи в плену, также подвергался антисоветской обработке.

На основании указаний НКВД и руководствуясь ст. 208 УПК РСФСР, дело по обвинению (такого-то), до пленения красноармейца (вказувався номер військової частини) подлежит рассмотрению на особом совещании при Народном Комиссариате Внутренних дел Союза ССР».

І далі Постанова особливої наради при НКВС СРСР, яка добавляє до попередньої преамбули в постановляючій частині наступне:

Такого-то «за сдачу в плен белофиннам без оказания сопротивления заключить в исправительно-трудовой лагерь сроком на 5 лет».

На слідстві довести, що ти не здавався в полон добровільно, що ти в даній ситуації, за обставин, що склалися, не міг вчинити спротиву, неможливо було. До уваги не бралися ніякі посилання на конкретні обставини. До уваги бралось одне: раз потрапив у полон, значить винен. Раз був у полоні, значить «піддавався систематичній антирадянській обробці зі сторони фінських розвідувальних органів». Значить заражений антирадянськими настроями, а отже небезпечний для імперії (радянської держави) і підлягаєш суворому покаранню.

Така доля серед десятків тисяч військовополонених спіткала і 39-річного колгоспника із с. Ломувате Черкаського району Черкаської області Чепурного Гаврила Андрійовича, батька двох малолітніх дітей.

Ось протокол допиту 9 липня 1940 року.

«**Вопрос**: В какой части вы служили в период военных действий в Финляндии и в качестве кого?

Ответ: Служил в 13-ом механо-дорожном батальоне рядовым на Ухтинском направлении. (Далі виклад допиту подаємо в перекладі на українську мову).

Запитання: Який час ви знаходилися на фінському фронті?

Відповідь: З 15 грудня 1939 р. до дня мого полону 30 грудня 1939 р.

Запитання: При яких обставинах ви потрапили в полон?

Відповідь: 15 грудня ми перейшли державний кордон, доїхали до переправи, де зупинилися і допомагали руховi транспорту. Тут пробули 2 доби. Потім пішли до наступної переправи. Тут трохи відпочили і нас направили на охорону мосту, доріг і телеграфної лінії. Перший взвод лишився тут, а наш другий взвод перекинули на 7 кілометрів уперед і зупинились (ми) поряд із частиною Чайковського. Тут викопали землянки і несли охорону перехрестя доріг і всієї дороги від 1-го взводу до 2-го взводу на відстані 7 кілометрів. І тут перебували до 28 грудня 1939 року. 28 грудня отримали наказ відходити. При відході по дорозі із літака нас бомбували. Ми просувалися далі, при русі вперед зіткнулися з фінами, вступили з ними в бій, відкрили гарматно-кулеметний вогонь. Фіни відступили й просунулися далі. Пройшовши трохи, фіни відкрили сильний вогонь з флангів і з дороги. Фіни пішли в наступ і нас узяли в оточення. Я з кільця оточення вийшов і дійшов до позиції 1-го взводу, але його вже нема. Там були вже фіни, а взвод чи відійшов, чи що з ним не знаю. Я пішов далі. Ходив лісом, втомився й став під деревом перепочити. В цей час ідуть два бійці. Я спитав, хто ви, вони з частини Чайковського. Нас чоловік 150 і я з ними пішов далі. Дійшли до переправи, де фіни відкрили сильний вогонь, ми розбрелися по лісу, ми ходили 4 чоловіка, з якими і попав у полон, оточений фінами 30.12.1939 року. Мене в полон узяли одного, так як я втомився, йти не міг, вони мене лишили в лісі, і мене взяли одного. Прізвищ їхніх не знаю, вони були з частини Чайковського.

Запитання: Яка у вас була зброя в момент взяття вас у полон?

Відповідь: Була гвинтівка, патронів не було.

Запитання: Які у вас були документи?

Відповідь: Документів ніяких не було.

Запитання: Куди ви були доставлені після взяття вас у полон?

Відповідь: Привели до будиночків. Посадили в кімнату, де знаходився до ранку, вранці посадили в машину, привезли в містечко, де пробули трохи. Знову посадили в машину, провезли кілометрів 70 в розподільчий пункт. Перебувши ніч, уранці прийшли на станцію, посадили у вагони й повезли в табір № 3, помістили в камеру № 10, пробув тижнів зо два, після чого перевели в камеру № 12, де й знаходився до дня від'їзду для обміну військовополоненими 19 квітня 1940 року.

Запитання: Назвіть прізвища військовополонених, з якими перебували в камерах № 10 і № 12.

Відповідь: Прізвища такі: Чепурний Микола, 8 рота, Зеленков – 7 рота, Мажаровський – 8 рота, Будяков.

Запитання: Коли, де й хто вас допитував і що ви відповідали на питання?

Відповідь: Допитували мене двічі, допитував військовий, питав про анкетні дані – відповів правильно, якої частини – відповів, що не знаю, з якого напряму – з Ухтинського. Другий раз допитували по тих же питаннях. Більше мене не допитували і не викликали.

Запитання: Хто з військовополонених, знаходячись у Фінляндії, вів антирадянську агітацію?

Відповідь: Антирадянської агітації серед військовополонених ніхто не вів.

Запитання: Хто з військовополонених бажав зостатись у Фінляндії і хто зостався?

Відповідь: Випадків, хто зостався чи бажав зостатися, не знаю, не чув.

Запитання: На яких роботах вас використовували?

Відповідь: На земляних роботах, на кар'єрі копали пісок. Працював увесь час.

Запитання: Вам пропонували залишитись у Фінляндії?

Відповідь: Так, але я відмовився».

Як бачимо з протоколу допиту, вини на цьому червоноармійці немає ніякої. Одначе він із серйозними звинуваченнями був ув'язнений у концтабір на п'ять років.

16 грудня 1957 року Військовий Трибунал Московського військового округу розглянув справу Чепурного Г. А. і виніс таке визначення:

«ВТ Московского ВО рассмотрел протест главного военного прокурора на постановление особого совещания при НКВС СССР от 27 сентября 1940 г., в соответствии с которым арестованный 22 августа 1940 года вернувшийся из плена красноармеец 13 машинно-дорожного батальона Чепурный Гаврила Андреевич, 1901 года рождения, украинец, из села Ломовате Черкасского района, УССР, заключен в исправительно-трудовой лагерь на 5 лет.

Заслушав доклад полковника юстиции Абрамского и заключения помощника главного военного прокурора подполковника юстиции Белоусова, поддерживавшего протест, военный трибунал установил:

Чепурный был подвержен репрессии за сдачу в плен белофиннам без сопротивления.

В протесте указывается, что никаких доказательств добровольной сдачи в плен Чепурного в деле нет, Чепурный виновным себя не признал и его объяснения о том, что он попал в плен по независящим от него обстоятельствам, ничем не опровергнуты.

Прокурор предлагает прекратить дело за отсутствием состава преступления.

Проверив материалы дела и соглашаясь с протестом, военный трибунал определил:

Постановление особого совещания при НКВД СССР 27 сентября 1940 г. в отношении Чепурного Гаврилы Андреевича отменить и дело прекратить за отсутствием состава преступления».

Сам Чепурний Гаврило Андрійович, колгоспник із села Ломуватого на Черкащині, рядовий червоноармієць, учасник радянсько-фінської війни не вижив у концтаборах ГУЛАГу, згинув безслідно. Це видно з повідомлення ВТ Московського ВО начальнику обліково-архівного відділу КДБ при Раді Міністрів СРСР (арк. № 869067 22 січня 1958 року):

«Справка о реабилитации Чепурного Г. А. выслана его жене – гр-ке Чепурной Ф. Я. По адресу: Черкасская область, Черкасский район, с. Ломовато».

Література:
Державний архів Черкаської області, Р-5625, оп. 1, спр. 1750, арк. 4-7, 9, 10, 18.

4. Петлюрівець

ЧЕРНЕНКО Дементій Данилович, 1894 р., с. Попівка Канівського району, українець, освіта нижча, б/п, обліковий працівник Мартинівського цукрокомбінату.

Заарештований 29 червня 1941 року за ст. 54-10, ч. I КК УРСР. Постановою особливої наради при НКВС СРСР 7 жовтня 1942 року ув'язнений у виправно-трудовий табір на п'ять років.

Реабілітований Черкаським обласним судом 7 вересня 1960 року.

У постанові на арешт Черненка Дементія Даниловича 29 червня 1941 року говориться:

«Черненко Д. Д. в прошлом бывший петлюровец служил в Киеве в 1-ой дивизии «січових стрільців», в 1929 году исключен из партии как петлюровец. Черненко является участником контрреволюционной организации, изобличается в этом двумя арестованными...».

Минуло понад півроку слідства, катувань моральних і фізичних під час слідства, і ось з'являється «Постановление о предъявлении обвинения» 21 січня 1942 року:

«Рассмотрев следственный материал по делу № 273 и приняв во внимание, что Черненко Дементий Данилович достаточно изобличается в том, что в прошлом являлся активным петлюровцем. За скрытие службы у белых исключался из ВКП(б) и будучи враждебно настроен к Советской власти, проводил антисоветскую агитацию среди населения».

Як бачимо, Черненко Дементій Данилович не належав ні до якої контрреволюційної організації, за що начебто був арештований. Виявляється, він усього-навсього «проводил антисоветскую агитацию среди населения».

Та справа не в тому, був він приналежний до якоїсь контрреволюційної організації, двоє членів якої вже заарештовані, чи просто займався «антисоветской агитацией», яка часто виражалася в тому, що людина могла десь необережно висловити своє незадоволення чимось, і про це хтось доніс компетентним органам. Справа в іншому. Головне те, що цей службовець, обліковий працівник Мартинівського цукрокомбінату, «мічений», був у минулому «петлюрівцем». Цей ярлик був прокляттям для українця, як колись, у Російській імперії «мазепинець», як у радянський повоєнний час «бандерівець». А ще була наліпка «самостійник».

У радянських архівах лежать десятки тисяч кримінальних справ, у яких обов'язково зазначено «в прошлом был петлюровцем», «петлюровец в прошлом», «активный участник в петлюровской банде» і так далі. Усі вони були помічені, і їх будь-коли при потребі могли заарештувати за тієї чи іншої репресивної кампанії: чи то в кінці 20-х років минулого століття під час розкуркулення та колективізації, чи в тридцяті репресивні роки, чи в 1941-1942 роках, коли намагалися ліквідувати в першу чергу саме «петлюрівців», як ненадійний елемент в тривожні, пораженчеські місяці і роки Радянського Союзу перед навалою гітлерівської воєнної машини.

«Петлюрівців» заарештовували в першу чергу і в звинувачувальних висновках, і в допитах особливий наголос робили саме на службі в «бандах Петлюры», «в петлюровской армии». І це не зважаючи

на Постанову Центрального Виконавчого Комітету СРСР від 2 листопада 1927 року, якою всі, хто служив у період громадянської війни в петлюрівській армії, були амністовані. Таким чином, страшний ярлик «петлюрівець» переслідував українців усе життя.

У липні 1941 року дійшла черга й до скромного працівника облікової служби Мартинівського цукрокомбінату Дементія Черненка. Чоловік працював сумлінно на своїй роботі, мав відзнаки, похвальні грамоти. Мешкав у селі Попівка Канівського району з дружиною і дочкою. Син Анатолій служив у Червоній армії. Мали, як сім'я службовця, 15 соток землі, хату, сарай, корову. Ні в яку «політику» обліковець не встрявав.

І раптом однієї липневої ночі арешт. І зразу ж згадали йому перебування в армії Петлюри, і те, що приховав це, коли вступав до партії, за що в 1929 році був виключений із рядів ВКП(б), як колишній петлюрівець.

З допиту 1 липня 1941 року:

«**Вопрос**: Кем вы служили в царской армии?».

Уже саме оте «в царской армии» звучить як звинувачення.

У царській армії Дементій Черненко служив з вересня 1915 року до січня 1918 року. В автороті шофером, у званні єфрейтора. На австрійському фронті кмітливий український юнак уже мав звання унтер-офіцера, був взводним командиром. У 1917 році в Естонії потрапив у полон. Там одружився з естонською дівчиною. У грудні 1918 року повернувся додому і був мобілізований у петлюрівські війська, направлений у Київ, у 1-шу дивізію січових стрільців механіком. А через 20 днів перейшов у Червону армію. Отакий він страшний, «активный петлюровец».

Усі звинувачення в антирадянській агітації, в участі у неіснуючій контрреволюційній організації Дементій Черненко не визнав на допитах. Та, не зважаючи на це, був ув'язнений не судом, а як це чинилося масово – заочною постановою особливої наради при НКВС СРСР від 29 липня 1941 року на термін у п'ять років виправно-трудових таборів.

У справі є заява в прокуратуру Черкаської області від дружини Черненка Дементія Черненко Лізи Карлівни. У ній дружина писала:

«Мій чоловік Черненко Дементій Данилович у червні місяці 1941 року був забраний органами НКВД. П'ять років перебував у лагері заключонних в місті Турінську Свердловської області. В 1946 році повернувся додому в село Попівку Канівського району Черкаської області. В березні місяці 1957 року помер від сердечної хвороби.

Я стара (маю 70 років), а до того ж і хвора, не маю змоги прибути до Вас. А тому прошу дати відповідь мені на таке питання: чи підлягає мій чоловік реабілітації?

23 лютого 1960 року».

Прокуратура Черкаської області повернулася до карної справи Черненка Д. Д. в серпні 1960 року. Були передопитані свідки того, 1941 року. І в результаті вивчення справи виявилося:

«Конкретных фактов антисоветской деятельности Черненка Д. Д. свидетели не сообщили. Свидетели показали, что Черненко Д. Д. проведением антисоветской деятельности не занимался.

Считать, что Черненко Дементий Данилович был осужден особым совещанием при НКВД СССР необоснованно.

Что же касается его службы в период гражданской войны в Петлюровской армии, то он за это Постановлением ЦИК СССР от 2 ноября 1927 года амнистирован».

7 вересня 1960 року Черненко Дементій Данилович був реабілітований Черкаським обласним судом.

Література:

Державний архів Черкаської області, Р-5625, оп. 1, спр. 3369, 3370.

5. За чесну службу – розстріл

Коли знайомишся з карними справами політичних репресованих у Радянському Союзі, доходиш висновку, що в тоталітарній державі ніхто, навіть найчесніша людина не була застрахована від переслідування, арешту й фізичного знищення через ростріл чи ув'язнення на багато років без будь-якого суду. Долю заарештованої людини вирішувала заочно судова трійка чи особлива нарада НКВС протягом кількох хвилин своїм рішенням.

Перед нами карна справа коменданта Шполянського цукрового заводу Олексія Михайловича Вановського, заарештованого 20 січня 1938 року і звинуваченого за статтями 54-6, 54-11 КК УРСР у шпигунстві на користь Латвії. Цей арешт для Олексія Вановського був повною несподіванкою, а звинувачення якимось непорозумінням. Він знав про арешти інших, про раптове зникнення людей. За ними лишалися тільки чутки про якісь злочини проти держави, проти радянської влади. Був переконаний – брали винних, ворогів народу, всіляких шпигунів.

А який же він, Олексій Вановський, ворог? Усе своє життя вірою і правдою служив радянській владі. Життя його було сповнене боротьби за справедливість, за майбутнє держави, за щастя людей. Матрос Балтійського флоту з 1914 року. Служив на крейсері «Олег» до 1919 року, брав учасить у бойових діях, вступив до Червоної армії. Служба на транспорті «Ангара» – плавучій майстерні до 1920 року. З 1920 до 1922 року – він начальник комендантських команд у трибуналі Північного Льодовитого океану. З 1922 до 1932 року в Ленінграді – старшина машиністів на кораблях «Комсомолець», міноносці «Желєзняков», діловод у політвідділі управління порту.

У 1932 році Вановський був відкомандирований штабом морських сил Балтійського флоту в Другу авіабригаду 2-го авіапарку діловодом з техніки безпеки частини, де прослужив до 1937 року, до дня демобілізації РККА.

За весь період служби на фронті мав тільки подяки від командування, похвальні грамоти.

Із серпня 1937 року переїхав на проживання в Україну, в місто Шполу, де став працювати комендантом на Шполянському цукровому заводі. За неповних півроку Олексій Михайлович заслужив своєю чесною, старанною роботою повагу заводського колективу, здружився з багатьма людьми. Сподобалось йому й це маленьке, затишне українське містечко, мальовнича природа, помірний клімат. Вирішив нікуди звідси вже не рухатися, жити тут і працювати до самої старості. І ось раптом нічний трус на квартирі, арешт.

Постанова про початок попереднього слідства 20 січня 1938 року:

«Я, помічник оперуполномоченного Шполянського райотделения НКВД – сержант госбезопасности Котляренко, рассмотрев материалы о преступной деятельности гр-на Вановского Алексея Михайловича, 1894 г. рождения, уроженца г. Ленинграда, работающего на Шполянском сахарном заводе комендантом, образование среднее, гражданства СССР, выразившееся в том, что он, Вановский А. Н. занимается контрреволюционной шпионской деятельностью, хранил у себя 3 военно-типографические стратегические карты и спецкарты европейской части СССР, 8 чистых удостоверений на выдачу мотоцыклов, чистые бланки со штампом... Усматривая в совершенных обвиняемым Вановским А. М. действиях признаки преступлений, предусмотренные ст.ст. 54-6, 54-11 КК УССР –

Постановил:

На основании ст. 93, п. 2 и 108 УПК УССР начать по настоящему делу производство предварительного следствия».

Протокол допиту 22 січня 1938 року:

«Вопрос: Где вы взяли три военно-топографические карты?

Ответ: Все три карты получил во 2-ой авиабригаде в штабе гарнизона в 1936 году для тренировки начального состава на местности. Морскую карту взял как вышедшую из употребления для выпуска стенгазеты. Военно-топографические карты забыл вернуть в часть.

В.: Где вы взяли чистые бланки со штампом и три чистых паспорта на мотоциклы?

О.: Чистые бланки я взял в штабе 2-го авиапарка нечаянно вместе с чистой бумагой со своего письменного стола. Во 2-ой авиабригаде при штабе 2-го авиапарка я временно исполнял обязанности начальника снабжения авиагорючим бригады (с 1936 по 1937 год). Паспорта на мотоциклы я взял в управлении главвоенпорта морских сил Балтийского моря в 1931 году, где я служил начальником авиатехнического сектора. Взял для использования из них обложек, т. к. эта форма паспортов с 1931 года аннулирована».

Жодні пояснення Вановського не беруться до уваги. Його звинувачують у шпигунській діяльності на користь однієї із капіталістичних держав. На допитах Вановський не визнає себе винним у жодному з фальсифікованих звинувачень.

Через чотири місяці слідства оперуповноважений 3-го відділення УДБ УНКВС 25 травня 1938 року змушений виносити постанову про продовження терміну утримання під вартою Вановського:

«Вановский, будучи арестован по обвинению в контрреволюционной и шпионажной деятельности, откровенных показаний по существу дела не дал, в связи с чем необходимо вести дальнейшую следственную работу, постановил:

Возбудить ходатайство перед Президиумом Верховного Совета СССР о продолжении строка содержания под стражей на 1 месяц, то есть до 25 июня 1938 года».

Звичайно ж дозвіл отримано.

Нові допити. Ведуться із застосуванням «физических мер». Загартований моряк і далі заперечує свою вину крізь біль, катування єжовських негідників. Змучений, втрачаючи притомність, перебуваючи на межі життя і смерті, не витримує більш тортур. І ось на допиті від 16 червня 1938 року він змушений «визнати» свою вину під диктовку слідчого:

«Вопрос: Следствие располагает данными, изобличающими вас о проведении контрреволюционной и шпионской деятельности.

Ответ: Признаю себя виновным в предъявленном мне обвинении полностью в проведении мною шпионской деятельности, о чем хочу изложить следствию чистосердечно. В 1936 году весной завербован для шпионской работы в пользу латвийской разведки начальником технической части 2-го авиапарка военным инженером 3-го ранга Синельниковым Георгием Николаевичем. Он предложил собрать сведения по состоянию автотранспорта в авиапарке. Я составил отчет, передал Синельникову сведения по автотранспорту авиапарка, о наличии потребности горюче-смазочных материалов и моторесурсов (количество самолетов). С 1937 года, проживая в г. Шполе, никакой связи шпионского характера я ни с кем не имел». (До речі – і без зібраних «шпигуном» даних, Синельников, як начальник, знав детально вже всі ці «дані»).

І хоч у цьому звинуваченні не було ніякої логіки, бо Вановський по службі зобов'язаний був подавати «сведения» про стан авіапарку, забезпечення паливно-змащувальними матеріалами і моторесурсом авіапарку начальнику технічної частини Синельникову, своєму безпосередньому командиру, це не бралося до уваги напористим слідчим-катом. «Передавал сведения ныне арестованному врагу Синельникову, значит занимался шпионской деятельностью в пользу Латвии».

Далі звинувачувальний висновок слідчого. І виписка з протоколу № 336 засідання трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР 3 жовтня 1938 року: Вановського О. М. – розстріляти. Вирок виконано 14 жовтня 1938 року.

Військовий прокурор Київського ВО генерал-майор Фролов 22 серпня 1989 року перевіряв справу Вановського О. М. і зробив висновок: «Доказательств, подтверждающих обоснование данного обвинения, в деле не имеется». Він же реабілітував кришталево чесну людину, вірного сина своєї Батьківщини Вановського Олексія Михайловича.

Література:
ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 10169.

БО ЗНАВСЯ З МАХНОМ

ЗЕЛЕНІН Костянтин Костянтинович, 1884 року народження, село Вільшани Харківської області, мешканець села Іркліїв Чорнобаївського району, українець, освіта вища, безпартійний, учитель математики. Заарештований 12 липня 1941 року за статтею 54-10 КК УРСР. 23.10.1942 помер у в'язниці № 10 м. Мамадиш. 4.11.1942 р. Верховний Суд Татарії справу припинив у зв'язку зі смертю звинувачуваного.

Зеленін був неординарною постаттю, яка не вкладалася ні в які регламенти, інструкції, традиції. Пам'ятаєте поезію «Суд» Симоненка?

– Вона чужа, – параграфи сказали.
– Вона не наша, – мовив циркуляр.
– Нечувано, – примітки пропищали,
І в залі знявся лемент і базар.
І циркуляр на них поглянув строго,
І зал заворушився і затих…
І розп'яли її, небогу,
В ім'я параграфів товстих.
Вона даремно присягала слізно,
Що не чинила і не чинить зла,
Була у суддів логіка залізна:
Вона ні в які рамочки не лізла,
Вона – новою думкою була.

Двадцятилітнім юнаком після закінчення семінарії Костянтин почав працювати вчителем математики в селі Вільшани під Харковом. Відчувши, що знань недостатньо, виїздить за кордон. Два роки навчається в інженерно-електроінституті міста Митваня. Та згодом німецька педантичність і схоластичність у викладанні не сподобалися йому. Їде до Франції. Поступає на агрономічний факультет Нансеньського університету. Разом із глибоким вивченням агрономії, він починає вивчати праці анархістів, зокрема Петра Кропоткіна. Напередодні Першої Світової війни повертається до Росії. Працює вчителем, агрономом. На фронті знайомиться з послідовниками Леніна. Але невдовзі пізнавши, що теорія і практика більшовиків далеко різні речі – відходить від політики. На початку лютневої буржуазної революції працює агрономом. Потім вчителює. Після погромів, які прокотилися в Харкові, зініційовані анархістами – відходить від теорії анархізму. В 20-х роках потрапив до махновців. Ті запідозрили в ньому більшовицького лазутчика. Повели до вітряків на розстріл. Та щасливий випадок – зустріч з Нестором Махном. Дізнавшись, що Зеленін вчитель математики і добре знайомий з Петром Кропоткіним, запросив його на обід. Майже три години дискутував з ним про принципи анархізму. Опісля ця бесіда з Махном послужила головним пунктом звинувачення. Після громадянської війни, будучи невгамовною людиною, він часто переїжджає з місця на місце, поки не опинився в Ірклієві. Будучи висококваліфікованим спеціалістом, швидко здобув повагу серед учнів. Та чим більше зростала його популярність, тим більше росла елементарна заздрість у колег і підозра у влади зокрема. Не пропускали жодні найнезначніші промахи. Випустили його учні стіннівку про успішність і обрамлення зробили синьо-жовтим кольором. І керівництво школи побачило в цьому прояв націоналізму, адже поєднання синього із жовтим кольорів – символ петлюрівського стягу. Костянтин Костянтинович позбувся посади класного керівника, а причетним

до випуску газети учням знизили оцінки з історії та української мови. Почне розмовляти в учительській з учителями Ганною Луківною та Зінаїдою Миколаївною Осиповими німецькою чи французької мовами і відразу окрик «– Розмовляйте по-людськи!». Тим більше, що Ганна Луківна – колишня дружина царського підполковника.

Із протоколу допиту свідка 31 травня 1941 року:

«– Что вам известно о антисоветских высказываниях Зеленина К. К.?

– Я знаю два факта, когда Зеленин К. К. антисоветски высказывался будучи в парикмахерской у нас…

…Осенью 1940 года числа и месяца точно не помню, ко мне в парикмахерскую зашел учитель Зеленин К. К. и сел бриться… когда он сел в кресло и увидел портрет Карла Маркса, после чего показывая на портрет, Зеленин К.К. антисоветски выразился так: «Если бы он Вам попал бы в руки, то наверно его никто бы не узнал и собаки все на него лаяли...»

…Я хочу дополнить… он заходя еще ко мне в парикмахерскую и смотря на портрет тов. Молотова сказал, с иронией и усмешкой: «Смотрите, какой он симпатичний и красивый, если бы я был женщиной, я бы в него влюбился…»

Із протоколу допиту свідка 3 червня 1941 року:

…Кроме того чувствуется его скептическое настроение ко всему новому – советскому. Был такой пример, когда он был классным руководителём – то в классе был плакат учета успеваемости учеников, окаймление которого было оформлено лично Зелениным К. К. желтой и голубой краской, что очень походило на флаг укр. националистов «жовто-блакитних».

В последствии эта окантовка была снята, также как снят Зеленин К.К. как несправившийся с работой классного руководителя».

З подібним «вільнодумством» влада аж ніяк не могла миритись. І тому з початком війни, коли розпочалася зачистка тилу від соціально-небезпечних елементів, одним з перших до тенет НКВС потрапив ірклїївський вчитель математики Зеленін К. К. Так як фронт наближався до Дніпра, він був етапований в Татарію. Після кількох допитів було складено обвинувачувальний висновок, згідно з яким К. К. Зеленіну «за язик» мали дати вісім літ каторги. Його було посаджено на голодний пайок, згодом і зовсім перестали давати їсти. 23 вересня 1942 року від виснаження, а вірніше із голоду ірклїївський вчитель математики Костянтин Костянтинович Зеленін загинув.

● ●

Література:

Державний архів Черкаської області, ф. Р-5625, оп. 1, спр. 144.

«АРЕШТ САНКЦІОНУЮ»

22 липня 1941 року сержант держбезпеки П. ухвалив: у зв'язку з тим, що Чепур Іван Кирилович підозрюється в злочинах передбачених ст. 54-10, 54-11 КК УРСР, і беручи до уваги, що його находження на волі можуть негативно відбитися на ході слідства – заарештувати і ув'язнити у в'язницю. Того ж дня прокурор Шполянського району Ш. Г.Г. санкціонував арешт. Але слідство розпочало аж у березні 1942 року не в Умані і не в Шполі, а в місті Богульма Татарії, куди був етапований заарештований.

Із анкети заарештованого: професія – машиніст паровоза; національність –українець; освіта – два класи сільської школи; батька і матері немає в живих ; дружина Чепур Єфросинія Максимівна

проживає в Шполі – домогосподарка; діти: Микола – воєнтехнік, Іван – капітан, Григорій – старший лейтенант, Василь – молодший лейтенант; дочки: Віра, Надія, Марія проживають в місті Шпола; брати – Григорій і Сава – мобілізовані в армію, Семен – воєнлікар, Іван – 59 років – працює столяром у Києві.

Як бачимо – це типова сімя, яка надто віддана владі і яка захищала радянську владу із зброєю в руках.

За що ж заарештували машиніста, який так необхідний був фронту?

Із протоколу допитів співкамерників:

Є. Є.К.:

«– Я особисто сам чув серед ув'язнених, як Чепур вихваляв німецьку, фашистську армію… у німця армія краща, ніж наша, танки у нього кращі, ніж у нас. Наші танки перед кожною канавою зупиняються, а німецькі її долають »

Ш. С.В.:

«– Він вихваляв німецьку армію, заявляючи що вона технічно оснащена краще ніж Червона Армія.»

24 березня 1942 року слідство було завершено. О 19 годині 35 хвилин. За двадцять хвилин звинувачувальний ознайомився 22 листопада слідматеріалом і заявив, що додатково повідомити нічого не може, про що і розписуюсь.

У звинувачувальному висновку пропонувалося за антирадянські розмови, ухвалити вирок – 10 літ каторги,

Але засідання особливої наради Чепур Іван Кирилович так і не дочекався. Посаджений на голодний пайок, ув'язнений 16 травня 1942 року помер. А на фронті чотири сини офіцери і три брати командири РСЧА вели у бій з фашистами своїх бійців.

ЙШЛИ ПЕРШІ ДНІ ВІЙНИ

1) «Шрапнель» – раз, «шрапнель» – два. Обурюєшся – розстрілять.

Шлях до серця солдата пролягає через шлунок. Це аксіома для всіх армій світу. У повоєнні роки було випущено сотні спогадів маршалів, генералів і полковників, які розповідали про ратні подвиги, мужність і героїзм воїнів, про виступи фронтових бригад артистів, проведення хірургами операцій без наркозу, про ремонт танків і розмінування шляхів. І жодного слова про те, як був наповнений шлунок солдата. Адже він жив не духом святим. Старше покоління пам'ятає про входження в село гітлерівських військ. Найперше вражало всіх ситість , самовпевненість. Замість рюкзака – шкіряний ранець, чіткий розпорядок : сніданок, обід, полудень і вечеря. Суп наваристий, обов'язково з чималим куснем м'яса, в полудень – кава з шматом хліба намазаним товстим шаром масла чи смальцю. До цього добавка «яйко», «млеко», мед, котрі без будь яких вагань гітлерівці забирали у господарів. До того ж, через кожних десять днів підрозділи, які стояли на передовій відправлялися в тил на відпочинок.

Зовсім інше спостерігалося, коли наші солдати входили у звільнене село. Зокрема в солдатських кухнях варили завжди одну перловку, яку дотепники охрестили шрапнеллю. Зрідка в ній потраплялася тріска чи американська тушонка. І жалісливі селянки по-суті брали постояльців на своє забезпечення: варили борщ, пекли пиріжки. Хлібом проводжали відступаючих і ним же зустрічали наступаючих. «Шрапнель» так запам'яталася фронтовикам, що багато з них у повоєнні роки їли її хіба що на Різдво чи Великдень.

Ми в який раз переглядаємо кримінальну справу 10534 ФПД на Заплішного Євстафія Митрофановича 1905 року народження із села Пугачівка Жашківського району, із бідняків, малописьменного, до мобілізації робітника радгоспу, одруженого. Мобілізований до армії 29 червня 1941 року. І відразу був направлений під Житомир на пункт формування 61-го запасного стрілецького полку. Був зарахований у перший взвод 13-ї роти. А так, як на пункті формування не виявилося ні зброї ні обмундирування вирішили – щойно мобілізованих селюків відвести в тил. Звичайно, можна було використати залізничний транспорт, зрештою мобілізувати в довколішніх господарствах підводи. Але командування... вирішило себе не обтяжувати зайвими клопотами. Вишикували полк і прозвучала команда:

- Кроком руш.

І тисячна маса мобілізованих, збиваючи порохняву грейдеру вирушила форсованим маршем на Схід. В дорозі видавали лише по 200 грам цвілого хліба.

Звичайно не всі могли витримати такого голодного навантаження. Одні лаяли старшину, інші командира полку. Спочатку напівголосно, а потім і на весь голос. Здавалося, командири мали вжити негайно заходів по забезпеченню бійців продуктами. Тим більше, що це зробити не так важко – колгоспи готувалися до евакуації і понад дорогами брели цілі череди нічийних корів, бичків, паслися свині. Потрібно було просто щось робити. Через чотири дні, подолавши майже 300 кілометрів полк отаборився в Прилуках.

Бійці сподівалися, що будуть притягнуті до відповідальності служби, які мали забезпечувати і харчування і відпочинок. Але сталося навпаки. Особовий відділ почав виявляти тих, хто обурювався безініціативністю і безвідповідальністю командирів. Серед підозрюваних опинився і рядовий Євстафій Заплішний. 18 липня він був викликаний на допит,який тягнувся лише кілька хвилин – два запитання і дві відповіді. Протокол допиту умістився на двох сторінках. Наведемо кілька витягів із цього протоколу.

Запитання:

- Нам відомо, що під час маршу до місця формування, ви серед бійців вели антирадянську агітацію, проявляли незадоволення, щодо організації маршу і харчування.

Відповідь :

- Так. Я підтверджую під час маршу через відсутність хліба – обурювався, серед бійців свого підрозділу, поганою організацією маршу і відсутністю харчування.

Запитання:

- Назвіть прізвища тих, хто підтримував ваше обурення.

Відповідь:

- З боку багатьох бійців були скарги на погану організацію харчування і відпочинку. Але прізвищ їх я не знаю.

Можливо цим би допитом і обмежилось. Але 29 червня 1941 року РНК СРСР і ЦК ВКП(б) розіслали в усі партійні і радянські органи директиву, згідно з якою вони зобов'язувалися організувати безкомпромісну боротьбу з будь якими дезорганізаторами тилу, панікерами, розповсюджувачами слухів, віддавати до суду всіх, хто заважає справі оборони країни. Про це ж наголошувалося і в Указі Президії Верховної Ради СРСР підписаному М.Калініним. Виконуючи ці директиви і Указ, 20 липня уповноважений особового відділу 13-ї ЗСБ лейтенант держбезпеки Хазан пише постанову, в якій відзначає, що у зв'язку з тим, що Євстафій Заплішний серед червоноармійців 61-го полку проводив фашистку пропаганду, і висловлював незадоволення під час маршу у полку керуючись ст.. 141-145 КПК УРСР постановив : ув'язнити Євстафія Митрофановича Заплішного в Прилуцьку в'язницю. А вже 6 серпня 1941 року відбулося засідання військового трибуналу 13-ї запасної стрілецької бригади. Розпочалося воно о 13 годині 10 хвилин.

Із показу підсудного Є.М. Заплішного:

- під час переходу із Житомира в Прилуки нас не годували, давали на добу лише 200 грам хліба. Я сказав, – як так жить на світі, то краще хай пустять кулю в лоба...

Із показу свідка В., пом. командира батальйону:

- Під час переходу із Житомира в Прилуки, проїжджаючи повз взвод, в якому знаходився Заплішний, я почув, як він говорив червоноармійцям, що він голодний, що далі йти не може, що в німецькій армії годують добре, а у нас голодом морять.

О 16 годині 15 хвилин засідання було завершено. В 16.25 суд пішов на нараду. О 17 годині було оголошено вирок. У ньому зокрема відзначалося :

Заплішного Євстафія Митрофановича на підставі ст. 54-10 ч.2 і 54-2 КК УРСР – розстріляти перед строєм.

Але під час підписання головуючий, врахувавши, що виконання вироку привселюдно буде мати протилежний ефект – вирішив закреслити останні слова.

Реабілітований був військовим трибуналом Київського військового округу в 1989 році.

Ольга Погоріла

НЕ ВИКОНАВ ВКАЗІВКИ ВОЖДЯ

Йосип Сталін надто полюбляв історичні аналогії. Отож в перші дні війни, спираючись на досвід бойових дій з Наполеоном, коли російські війська відступаючи, знищували все – житла, продукти, посіви, ставка дала директиву, що після відступу гітлерівцям повинно залишитися суцільне згарище – шахти, заводи, фабрики – підірвані, посіви хліба – спалені.

За невиконання цієї директиви керівники мають бути суворо покарані, а тих, хто чинитиме супротив їхньому виконанню – розстріляти.

Однією з перших жертв цієї директиви став голова колгоспу ім. Петровського Уманського району Музиченко Василь Тимофійович 1895 року народження.

Василь Тимофійович був із сім'ї бідняків, малописьменний. Сталося так, що на німецькому фронті 1916 році був тяжко поранений. Повернувся додому і почав займатися хліборобством. В 1930 році одним з перших поступив у колгосп. Працював полеводом, потім завгоспом, а в 1937 році обраний головою правління. Працював чесно. Мав добрі стосунки з колгоспниками і з районним начальством.

Коли розпочалася війна, організовував збір продуктів для армії. І прагнув будь що виконувати розпорядження верхів. 4 липня в село Дубове прибули два представники із райцентру їм негайно скликали в сільській раді актив. Було обговорено лише одне питання – у зв'язку з наближенням фронту негайно евакуювати на схід ферми, транспортні засоби. Василь Тимофійович відразу приступив до виконання цього розпорядження. І вже вночі із села виїхало 14 возів з фуражем для худоби і вся череда корів і телят, отара овець вирушила на схід. Наступного дня в село прибув ще один уповноважений. За його вказівкою були зібрані загальні збори колгоспників. Було поставлено завдання: протягом доби спалити всі посіви хліба.

Збори тривали цілий день. Але бажаючих іти палити хліб не виявилось. Тоді наступного дня прибув дільничний уповноважений міліції Ардельян. Він викликав голову колгоспу в сільську раду і попередив, що якщо хліб не буде спалений – заарештує.

Василь Тимофійович обійшов всі двори, поговорив з людьми. Ніхто з колгоспників не заперечував проти того, щоб спалити хліб, але ніхто і не наважувався йти в поле.

З кількома активістами Василь Тимофійович спробував було підпалити дозріваючий лан. Але пройшов дощ і хліб не хотів горіти. З горем пополам з 600 гектарів посіву активістам вдалося знищити не більше 80. У зв'язку з цим голову колгоспу, як такого хто не зміг виконати директиву вождя, було заарештовано і відправлено в Бабанський райвідділ НКВС, а потім в Уманську в'язницю. Там його допитали, склали відповідний протокол, і у зв'язку з тим, що ворог наближався до Умані, евакуювали в Башкирію. Десь після нового року Музиченка викликали на допит. І як слідчий не намагався вибити з нього факти, які б свідчили про свідомий супротив виконанню директиви – конкретних фактів добути не вдалося. Хоча у звинувачувальному висновку оперуповноважений сержант держбезпеки написав 6 травня 1942 року, що Музиченко, будучи головою колгоспу в період військових дій, саботував виконання державного завдання, що мало оборонне значення, тобто у злочинах, передбачених ст. 54-14 КК РРФСР начальник слід групи НКВС Башкирії, лейтенант держбезпеки Ушац змушений був ухвалити постанову: у зв'язку з тим, що на Музиченка В.Т. не зібрано достатньо фактів по звинуваченню у злочинних діях – справу припинити і звинувачуваного з-під варти звільнити.

Звичайно, Василю Тимофійовичу просто повезло. Адже і без достатніх фактів за подібні дії заарештованих або розстрілювали або відправляли на 10 літ на Соловки.

Олена Погоріла

РОЗСТРІЛЯНІ «БЕЗ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ»

За селом, на колгоспних полях дозрівали хліба, половіло жито, готове вже хоч сьогодні до косовиці, бронзовіли пшениці. Літо 1941 року випало дощове, урожайне. Люди з надією чекали багатих жнив. У Софіївці, як і в інших селах Черкаського району щойно пройшла мобілізація чоловіків на фронт. У селі після щільної мобілізаційної мітли зосталися самі жінки та ще старі діди й сільське керівництво.

Село жило в тривозі. Колгосп спішно евакуював громадську худобу, свиноферми. Люди задумувалися над тим, як жити далі без чоловічої допомоги, з чого жити, коли сюди вдеруться німецькі окупанти. Надію покладали на врожай, що дозрівав у полі.

І ось селом раптом пішла чутка, що в дальній бригаді палять посіви. Уже спалено дев'ять з половиною гектарів жита. Важко було повірити в такий злочин. Люди спершу й не йняли віри, аж поки село не заволокло чадом від горілого хліба.

Люди захвилювалися. Коло сільської ради зібрався великий гурт жінок. Стали вимагати в керівників пояснень. Просили не знищувати посіви, казали, що хліб можна вже хоч сьогодні збирати, на піщаних ґрунтах він уже дозрів. За тиждень і впораються. Буде збережений хліб і для держави, і на трудодні людям дещиця перепаде. А без хліба як же жити?..

Начальство боронилося від жіночого напору тим, що є директиви партійно-радянських властей знищувати хліб увесь до тла, щоб ні зернини не дісталося ворогові, і ці директиви вступали вже в дію по всій області.

– А ми ж як? Про нас хтось хоч трохи подумав? Як же ми житимемо без хліба? – питали, уже дуже обурюючись жінки. – Ви що, знову хочете нам 33-ій рік влаштувати?

Були серед жінок стара 63-річна Єлизавета Жорнова і 44-річна Марія Шевченко. Вони прийшли до сільради кожна у своїх справах. Єлизавета Жорнова прийшла передати теплий одяг для дочки-свинарки, яку із свинофермою нагально відправили в дорогу в чому була вдягнена. Ці старші жінки почали говорити, що гріх палити живий хліб, лишати людей з голодом наодинці. Особливо схвильована була Єлизавета

Жорнова, яка вимагала перед цим, щоб відправили дочці теплий одяг і добре, мабуть, набридла цим байдужому начальству. А тут вона ще стала підпрягатись до гурту протестувальниць.

Жінок, залякуючи тим, що викличуть міліцію та арештують, вдалося вгамувати. Особливо коли почали складати акт на тих, які заговорили про гріх. Слова «акт» люди в селі боялись, як вогню. Ці акти під час обшуків, коли вночі приїздять «чорним вороном», нічого доброго, крім горя сім'ї, не приносять.

І ось як зазвучав той акт під пером голови сільради:

«Складено цей акт про те, що громадянка Марія Калениківна Шевченко довідалась про введені в дію заходи по знищенню врожаю, якому загрожує ворог та згідно директиви партійно-радянських властей, вона організувала найзапекліших лайливих колгоспниць і вдерлися демонстративно 7/У11 в сільвиконком... Ці громадяни, підбурені Шевченковою, зчинили невгомонний галас з вимогою припинити знищення врожаю...

Підписи: Голова сільради

Секретар п/о».

Подібний же акт було складено і на Єлизавету Степанівну Жорнову, 1878 року народження. З додатком, що вона закликала, щоб жінки брали сокири і йшли рубати голови тим, хто буде знищувати посіви.

А 8 липня 1941 року і Шевченко Марію Калениківну, 1897 року народження, і Жорнову Єлизавету Степанівну було заарештовано.

З показів М. Шевченко в протоколі допиту 9 липня 1941 року:

«...Что касается объявленного мне обвинения по ст. 54-10 УК УССР виновной себя не признаю, так как я недовольствия к колхозу, а равно и советской власти не имела и не имею, агитационной (работой) никакой не занималась... за невыход колхозников на работу разговора я ни с кем не имела, я в колхозе не работаю.

Что касается предъявленного мне обвинения о том, что я женщин призывала к тому, чтобы они брали топоры и шли рубать головы тем, кто будет уничтожать колхозные посевы – это в корне не верно...»

(а. с. 19-20. Архів УСБУ в Черкаській обл., № 11685 ФПД).

Так само заперечувала будь-яку агітацію проти колгоспної системи, організацію протесту жінок біля сільради і Жорнова Єлизавета Степанівна, яка за пенсійним віком не була колгоспницею.

Та звинувачення було складено, знайшли і підставних свідків, які, до речі, дуже плутались у своїх свідченнях. 20 липня 1941 року відбулося виїзне засідання Військового Трибуналу військ НКВС Київської області. Мешканок села Софіївка Черкаського району Шевченко Марію Калениківну і Жорнову Єлизавету Степанівну рішенням Військового Трибуналу було приречено до розстрілу з конфіскацією майна за ст. 54-10, ч. II КК УРСР.

На той час достиглі посіви на землях колгоспу с. Софіївка були спалені. Сумно дивилося село на чорні поля, що тяглися до самого обрію страшною, голодною пусткою. Начальство сквапно тікало із села, лишивши ворогу «сожженную землю», «мертвую зону» і покинувши напризволяще своїх односельців, приголомшених жорстокістю радянської влади, страшною розправою над невинними літніми жінками.

Цю жорстокість, це немилосердя комуністично-радянської влади люди в Софіївці запам'ятали на все життя. Такий злочин перед людяністю не має терміну давності.

1 березня 1990 року Шевченко Марія Калениківна і Жорнова Єлизавета Степанівна реабілітовані Верховним Судом УРСР.

У протесті першого заступника прокурора УРСР ставиться питання про відсутність складу злочину в діях Марії Шевченко і Єлизавети Жорнової.

«Підсудні винними себе в антирадянській агітації та закликах до вчинення терактів не визнали. Будь-яких доказів їх винності у вироці не міститься. Із показань в судовому засіданні свідків /М.../, /Н.../, /К.../

видно, що 5.У11.1941 р. було прийняте рішення про знищення хліба на полі, однак серед колгоспників роз'яснювальна робота не була проведена. Тому слідуючого дня біля сільради зібралося біля 60 жінок, які заявили, що вони проти знищення врожаю, бо хліб буде знищено, а вони зостануться голодними.

Крім того свідок /К.../ пояснив, що сокири Жорнова не мала. За віком (63 роки) Жорнова вже не працювала в колгоспі, але її дочка добре працювала на свинофермі і відбула з села при евакуації ферми без одягу. З цього приводу Жорнова була незадоволена. Жінки, прибулі до сільради, запитували, де голова колгоспу, хотіли з ним поговорити. Через кілька хвилин Шевченко пішла із сільради. Хто був організатором приходу жінок, їй невідомо. (а. с. 38-39).

Із показів Жорнової видно, що вона приходила до сільради з приводу організації висилки одягу дочці. Підсудня Шевченко вказала, що жінки намагалися прохати голову колгоспу не палити хліб, а зібрати його і здати державі» (а. с. 50-51).

● ●

Література:
Архів УСБУ в Черкаській області, № 11685 ФПД.

Левко Хмельковський

ПОВ. ЧОРНИЙ ВЕРЕСЕНЬ У ЦИБУЛЕВІ

«Управлением Госбезопасности была вскрыта польская диверсионно-шпионская организация, охватывающая своей деятельностью территорию Уманского и Монастырищенского районов Киевской области. Следствие в отношении обвиняемых по делу закончено и участники организации осуждены».

Із звинувачення у справі № 5351 від 15.09.1937 р.

23 серпня 1937 року водій Монастирищенського райкому партії Василь Мушич мав їхати з своїм начальством на села, але напередодні надійшла нова команда: зранку бути в Умані і привезти звідти людей. Яких? Там скажуть…

Ще з ночі Василь рушив у дорогу і о сьомій вже стояв, як звеліли, біля районного відділу НКВС. Прибули й інші машини, але Василь не став шукати знайомих водіїв, бо не таким було місце, щоб теревенити про шоферські клопоти та й на душі було чогось непевно, похмуро.

За хвилину вийшла чимала група чоловіків, серед яких були знайомі з обличчя, але були і приїжджі… Старший сказав:

– На Цибулів!

Василь ще більше спохмурнів: сам він був з цибулева і виїзд до села такої великої групи оперуповноважених (бо хто ж ще мав їхати від міліції?) нічого доброго не віщував.

Серед села машини стали. Тут уже чекали зібрані головою селищної ради розсильні… З ними приїжджі рушили по домівках. Один із них кинув Василю:

– Поїдемо машиною. Володимира Загорського знаєш?

Мушич здригнувся: Володимир Людвикович учив його шоферській справі. І не тільки його. Василь у Загорського був уже четвертим учнем. Загорський працював у райвиконкомі й упродовж двох років мав Мушича за помічника, привчав його до машини. І ось торік хлопцеві видали права…

Василь дещо знав про Загорського. Знав, що той був сином розкуркуленого. Батько його Людвик Загорський мав у Зарубинцях десять гектарів поля, четвірку коней, три корови, а ще машини – молотарку з двигуном, січкарню, косарку, інший складний реманент. Батькове господарство не відразу пропало. Спершу довели до двору тверде завдання на хлібопоставки… А воно, хоча й тверде, та непосильне. За невиконання продали частину майна, решту передали в колгосп «Заповіт Леніна». У тридцятому році сім'я з села виїхала, а Володимир махнув десь аж в Середню Азію. У молоді роки він ще одну провину мав перед радянською владою: кілька тижнів служив рядовим у війську Петлюри. Звісно, мобілізували… Але хто тепер слухатиме? Отож Мушич вирішив, що саме за дев'ятнадцятий рік до Загорського тепер прискіпуються. Хоч би не дуже покарали…

Тим часом у помешканні Загорських тривав обшук. Перелякано дивилися на непроханого гостя мати господаря Station Станіслава, дружина Надія, діти Ізабелла та Люба. Оперуповноважений писав олівцем до протоколу: грошей 415 карбованців, мисливська рушниця, трохи пороху та гільз, 11 польських книг… 39-річний господар спантеличено спостерігав за тим, що діється, не наважуючись спитати… Оперуповноважений похмуро сказав:

– Виходьте! І щоб без дурниць. На мене ще один чекає. Розвели тут…

Від Загорських рушили до Віктора Тарнавського, коваля цукроварні. Загорського у машині охороняв міліціонер з наганом. У Цибулеві вже знали про арешти і тепер з тривогою люди дивилися у вікна: до кого ще? Ось і до Тарнавських поїхали! А у нього з Катериною троє діток: Володя цього року народився, Борис і Ліда теж ще маленькі… Що буде?

У Тарнавського теж були недовго. Вивели його, узяли рушницю, 16 патронів, патронташ, кілограм дробу, грам із двісті пороху, капсулі… Вилучили мисливський квиток. На селі чутки швидко линуть і люди вже знали: за рушниці беруть… А чого? Адже мають дозвіл? Хтозна…

Але забирали не за рушниці. Пізніше, уже дорогою на Умань, чекісти, а Василь чув, обмінювалися враженнями. Він їх, звісно, не знав на прізвища, але вони вже були знайомі, бо звела їх робота у одній бригаді, що мала назву: спеціальна міжрайонна оперативно-слідча група при уманському районному відділі НКВС.

– У Заржицького лише рушниця, півсотні гільз, барк лай, – сказав Ходичев, молодий лейтенант. Колоколов глянув зверхньо:

– Шукати треба. Я у Яворського взяв військовий бінокль, фотоапарат, військову карту, альбом з видами Відня!

На Колоколова подивилися з невеликою заздрістю. Звісно, головна робота ще попереду. Але часто-густо з речових доказів усе починається. Котляр, наприклад, мав певні труднощі, коли у Крамара знайшов старі гроші. Як записати? Гроші? Але ж старі! І лежали серед листів, які Котляр хотів забрати жужмом, щоб потім прочитати. Записав: «Вместо разной переписки в количестве 21 лист оказались бумажные деньги царской чеканки – 300 рублей и петлюровских гривень сто». У вчителя Пінчука Хільченко вилучив 21 заборонену книжку. А так – дрібне: фото, листи з Польщі, польські книжки. У Марка Горіховського Борисов вилучив 10 доларів і тепер показав їх товаришам. Шпигунів і диверсантів теж везли до Умані.

Коли оперативники поїхали з Цибулева, тут збагнули, що арештували переважно місцевих поляків. Співставили це з недавніми арештами головного інженера цукрозаводу Пловинського, його заступника Червінського, ще кількох фахівців – це були і механік Станіслав Гонтарш, і бухгалтер Леонтіна Волошанівська, і лікар Стефан Червінський – і вирішили, що йдеться про ворогів народу. Але ніхто думками про це не обмінювався, бо чи ж вгадаєш з ким маєш справу? Он слюсар недавній, а тепер пенсіонер Альбін Яворський який шанований у селищі, а узяли ж… Так просто не беруть за грати… Щось має бути… Хоча про Яворського ніби поганого й не скажеш. Коли був у завкомі, організував житловий кооператив: гуртом звели чотири будинки по дві квартири кожен, сад посадили. Коли вийшов на пенсію, став касиром у житлокоопі. Донька Олександра – на заводі рахівником, а інша – Віра дружина Казиміра Єфімовича, його теж узяли. Казимір з армії недавно прийшов, він взагалі весь час у війську, трьох синів мають, ще й Олександрі допомагають, у неї старша дівчинка померла, а з малою живе у Єфімовичів. А втім, хто його знає… Вороги народу і до Кремля пробралися.

Оперативна група працювала без перепочинку. З Вінниці привезли Петра Китновського. Лейтенант державної безпеки Левін багато чекав від допиту цього шкідника. За ним багато лічилося. З київського політехнічного Китновського у 1916 році взяли до царської армії і не кимсь там, а прапорщиком. Він цей факт приховав. Інженер-технолог… «Знаємо ми таких», – думав Левін. – «Маскуються, переховуються. Цей устриг побути головним інженером у Цибулеві і Монастирищі, Ставищі і тепер он аж до Вінниці рвонув, до цукрового технікуму. Записався українцем, а дружина – Анеля, а доньки – Галина та Ізабелла. Хіба ж це українські імена?»

Левін знав, що зараз головне – провести лінію від арештованого недавно директора цукротресту Синякова. Той приїздив сюди на полювання і міг познайомитися з Китновським, людиною у Цибулеві помітною. Учив фізиці молодь у ФЗУ і на робітфаці. Але головна особа у Цибулеві усе ж – Микола Пловинський, донедавна головний інженер цукрозаводу. Левін присунув ближче протокол червневого допиту, вже в першому абзаці якого стояло: «С 1932 года по день ареста я, являясь участником ПОВ, активно проводил контрреволюционную, националистическую работу. Моя контрреволюционная вредительская деятельность на Цибулевском сахзаводе относится к периоду времени 1934 года по день ареста». Далі арештований розповів про знайомства з Михайлом Синяковим, про усіх членів польської військової організації, яку накрила оперативно-слідча група, усе глибше вгризаючись у нетрі ворожого підпілля. Левін знав, як важко даються його товаришам оті відверті зізнання. Уже п'ятий день діє так званий конвеєр, не даючи арештованим оговтатися. Їх тримають стоячи, з піднесеними руками аж до знепритомніння. Є ще так звана «лабораторія» у 23 кімнаті. Левін знав, як важко вибивати з ворогів

зізнання. Їх просто притягали з лабораторії до кабінету і він був змушений водити рукою арештанта по аркушах протоколу щоб той поставив якщо не підпис, то хоча б карлючку доки втратить тяму.

Не всі зізнавалися. Учитель Трохим Пінчук виявився твердим горішком. Свого часу він закінчив в Умані педагогічний технікум, у Києві інститут. Вчителював у Цибулеві – ФЗУ, робітфак і школа, був директором у Конелі. З багатьма арештантами був близько знайомий: Ковальського вчив політекономії, Шиманського вчив у ФЗУ, з дочкою Веселовського сам вчився. Довгань, який його допитував, втрачав рівновагу чекіста, бив Пінчука і наганом, і ногами. Не вдалося знайти нічого вагомого проти нього, у протоколі стояло: за місцем роботи створив антирадянську групу. Але цього Пінчук не підписував, як не били. Втомлені слідчі махнули рукою: однаково буде вище міра, не варто знесилюватися, бо не він один... От ще й Антоніна Стахневич вперлася, не визнає себе винною. А сама ж – фанатична католичка, з ксьондзем знається. З священників, інженерів, агрономів усе шкідництво починається – це всім в групі відомо. У 30-му році Стахневич була головою церковної ради в Шуляках і коли там мали зачиняти костьол, збирала підписи віруючих, вела підривну роботу. За це її з чоловіком вислали н три роки під Архангельськ. Не допомогло...

Слідчі знали єдино вірний, випробуваний метод: треба гарненько розпитати у арештованого про його роботу, а там уже можна буде зачепитися й за шкідництво. Левін підсунув аркуш і почав писати перші, загальні для всіх рядки: «Задержанные являлись членами подпольной польской шпионской контрреволюционной организации (ПОВ), по заданиям которой проводили активную контрреволюционную деятельность и вредительство». Ці рядки вдалися легко: так починалося звинувачення 30 контрреволюціонерів, щойно викритих і розстріляних у Ставищанському районі. Так багато їх було, що троє від задухи у камері сконали ще до розстрілу. Начальник відділу Борисов-Лендерман лютував, що не довели до трійки, але що поробиш, як їх так багато. Усе ж вистачило барахла і тим, хто розстрілював: вони завжди ділять одяг своїх жертв, а у Левіна це викликає огиду... Брудні арештанти в закривавлених, спітнілих сорочках. Що там ділити?

Ось хоча б модельник Тихін Ковальський. 50-років... Робив моделі для литва. Що він там говорив про важкий шків? Ага! Старший механік Станіслав Гонтарш приніс креслення шківа для трансмісії в бурякопереробному цеху. Ковальський вирішив, що шків вийде важким, сказав про це помічнику механіка Іллющенку, а той каже: Гонтарш, мовляв, не помиляється. Член партії. А підспівує шкідникові! Ковальський пішов спершу до Пловинського. Той для виду щось там змінив і каже: «Робіть!». Чотири відливки зробили і марно. Це тільки Іллющенко, втративши політичну пильність, не побачив змови у діях шкідників: один хоче вивести з ладу цех, інший робить вигляд, що радиться, а врешті усі троє діють шкоду заводові.

Не можна забути Пловинському і його шкідницький технічний паспорт заводу. Коли збільшили добову потужність, стало ясно, що цього можна було досягнути ще рік тому. Підняли тепер папери, аж технічний паспорт у цукротрест головний інженер подав без змін. І хоча виробничу програму завод виконав повністю, цукор країні дав, але написав слідчий: «Технический паспорт оказался вредительским».

Крок за кроком слідчі виявляли наміри і дії шкідників, іноді вже досить давні. Треба було неабиякої кмітливості, щоб збагнути, як саме слід «повернути» здавалося б звичайнісінький випадок, аби він, мов цеглинка в стіну, став у плетиво звинувачувального висновку опергрупи. Ось, приміром, у 1932 році на заводі перевитратили паливо проти дозволеної норми і теплотехнік Китновський прийшов порадитися з Пловинським, чи варто подавати цей випадок у звіті до цукротресту. Адже можна «закрутити гайки» і надолужити перевитрати, ніхто й не дізнається, репутація заводу буде чистою. Пловинський подумав і підписав «липовий звіт». Це ж який промовистий факт змови і шкідництва!

Та іноді слідчим доводилося чимало поповтузитися, потягати арештантів до «лабораторії» і назад, доки вдавалося щось витягти. Левін, бувало, втрачав залізну витримку чекіста. Кляті поляки! Однаково ж трійка винесе усім однаковий вирок і вже за кілька днів вони гнитимуть у ямі. То чого ж впиратися, заплутуючи слідство і не даючи групі часу на перехід до наступного ворожого гнізда? Левін знову і знову вчитувався в брудний шрифт заводської газети «Стахановець», у якій він побачив фотознімок

коваля Леонтія Гулашевського. Замітка називалася «Працюватиму ще краще». Поляк писав, як у 1934 році його після курсів поставили бригадиром на гострінні ножів, а потім висунули майстром, обіцяв, що працюватиме сумлінно. Яке маскування! Ясно ж кожному, що висунули його спільники з ПОВ і замітку за нього написав хтось із них, або недорікуватий редактор багатотиражки. Може і його притягти до відповідальності, прочитати рядок, що вже стоїть навпроти прізвища Гулашевського і вже вирішує його долю: «В кузнечном цехе проводил контрреволюционную работу, выделывая из недоброкачественного материала детали к машинам».

Слідчий пильно придивлявся до газети. Марно вони тут хвалять Свенцицького, Заросинського… вони ж бо завтра можуть опинитися поруч із Гулашевським. Газета пише: «крадуть цукор»… Але ж поляки не крадуть, а коли б і крали, то це для політичної статті слабкий аргумент. Треба щось вагоме… Хоча… Ось тут гарно написано: «є вороги народу, розлили в цеху кілька відер соку»… Слідчий зажадав, щоб привели Вікентія Блиновського і в очікуванні переглянув його установчі дані: слюсар, 56 років, вилучили при обшуку польську книжку. Ось і він – переляканий, ніби випраний без прасування. Ох вже ці вороги! Шкодити беруться, а відповідати за шкідництво не вміють!

– Де ваше робоче місце? – кинув слідчий.

– На мийці буряковій…

– Що ж там ви робите?

– Як що? – Блиновський навіть зрадів, що у нього розпитують про роботу, а не про політику, у якій він не дуже тямив. Робота у нього проста, але важлива: треба пильнувати щоб мул не забивав шибер, бо…

– Бо що? – пожвавішав слідчий.

– Як заб'ється, то може і цех стати… Тут треба пильнувати…

– І ставав цех?

– Траплялося, – знітився слюсар. – Воно, знаєте, який буряк. Буває такий чистий, що можна й не дивитися, а то – суцільна земля. Уже й тих, що на бурякопункті негарним словом згадаєш – куди дивляться?

– Гаразд, помовчте, я запишу, – слідчий зрадів самовідкриттю ворога і підсунув аркуш протоколу: «…неправильно, плохо и небрежно производил підготовку моечных…», – написав він і запитав:

– Як оте зветься? Засувка?

– Шибер, – здивувався Блиновський.

– Ага, шибер… «…моечных шиберов, благодаря чему через короткий промежуток времени наносная грязь забивала пространства для стока воды и цех не работал по нескольку раз в декаду производства».

Далі вже пішло легше: арештовані охоче розповідали саме про ті ділянки виробництва, де їх шкідництво було найвигіднішим. Відомо: у кого що болить, той про те і скавулить… Старший механік Франц Гонтарж, 36-річний чемний чоловік, охоче розповідав про парові котли. І не оговтався, як виказав слідчому, що при зменшенні обсягу води у них і нагнітанні пари можливий вибух. Залишилося лише записати до протоколу, що завданням Гонтаржа було «вивести из строя паровые котлы путем спуска воды, для чего рассчитывалось перегреть воду в питательных сборниках так, чтобы питательные насосы отказались качать воду. Этот акт вывел бы завод из строя примерно недели на две, в то же время не нанося большого материально-технического ущерба». Коли слідчий зачитав це формулювання Гонтаржу, той отетерів:

– Це щоб я? Коли? Як же це?

Звісно, таке викриття він підписав не відразу, бо хто ж ворогів визнає себе винним без «лабораторії»? Але підписав… Як і Едуард Червінський, заступник головного інженера, котрий примудрився замість цементу покласти на спускний жолоб дифузії якийсь складний розчин: так, мовляв, буде надійніше. А насправді – шкідництво, бо інструкція няких складних розчинів не передбачає…

Кілька днів вовтузилися з Віктором Тарнавським. Коваль на заводі – що з нього візьмеш… Правда, рушницю вилучили, але й мисливський квиток був при ній. Капітулював лише після того, як розповіли,

що вчинять з його Катериною, на вісім років за нього молодшою... Ще й трійко дітей піде до дитячого будинку, коли мами не стане, а молодший же ледве народжений, немовля. «Розколовся» на скандалі у лавці, де були свідки його контрреволюційного виступу. Одне слово, слідчий не без задоволення записав: «В 1935 году летом меня встретил Чернявский Стефан после работы и дал задание пойти в хлебную лавку и поднять бучу, что скверный хлеб и этим вызвать недовольство населения. В это время проводились мероприятия советской власти о свободной продаже хлеба и отмена хлебных карточек. Я, получив задание Червинского Стефана, пошел в хлебную лавку и поднял там волынку, крича на заведующего и пекарей на плохое качество хлеба, что при карточной системе хлеб был лучше. О проделанной волынке в хлебной лавке я доложил Червинскому Стефану».

Особливо цінними були ті обмовки арештованих, за якими стояли подальші викриття в інших містах і селах. Слідчі їх занотовували «на потім». Бо ж зрозуміло, що підпілля має вийти далеко за межі невеликого Цибулева, повинне керуватися з Польщі, мати зв'язки. Тут особлива пильність – до ксьондзів Савицького, Пршесецького, до тих, у кого рідня в Польщі. Зять Яворського постачальник Казимір Єфимович, наприклад, мав можливість виїхати до Польщі, але не скористався нею. Чому? Він розповідає – бреше, звісно, що походить із сім'ї бідного стрілочника, рано осиротів, важко здобував освіту... Але ж слідчий бачить: служив у царській армії, був на польському кордоні і міг би майнути до польської рідні. А він пішов до Червоної армії, до Кексгольмського полку. Ясно, що засланий польською розвідкою! Саме так і впливали на місцевих поляків з робітничої маси. На лимаря Андрія Веселовського, наприклад, який так скрушно скаржився слідчому на гнилі паси до трансмісій, що залишилося тільки записати його скаргу: «В 1933 году на передачу центробежного насоса дали гнилой пас и он часто рвался, что грозило остановкой завода». Явне шкідництво, якому і не спробував запобігти лимар, який лише на допиті зізнався у співучасті, бо ставив старі, зношені паси у сиропному, і у пробілювальному, і на мийці Пустинського – два рази вона зупинялася, а міг же весь завод стати?!

Три тижні тривало слідство лише по цибулівській групі й керівники бачили, що люди дуже втомилися через впертість ворогів народу і необхідність кожне визнання добувати ціною великих фізичних і нервових зусиль. Та не було часу на відпочинок, бо з Києва нагадували, що довго вовтузяться із слідством, а інші вороги ще на свободі. Нарешті 15 вересня керівники оперативної групи поставили розмашисті підписи під звинуваченням: тепер ще кілька днів на затвердження особливою трійкою і кінець, розстріл...

Комендант Пашков, старший Лейтенант державної безпеки, вписував у вузенькі паперові стрічки прізвища страчених ворогів і тихо лаявся, що у НКВС ніяк не спроможуться виготовити в друкарні бланки виписок з актів про розстріли, а на машинці друкарка закладає відразу забагато примірників і літери ледве видно. Комендант вписував прізвище і дату розстрілу, але Пашков любив точність і тому біля кожної дати – а вона була на всіх одна – 28 вересня 1937 року – зазначав: о 24 годині... Розстріляних цього разу було 14, Пінчуку і Стахневич дали «по десятці»...

«БОЇВКИ» У МОНАСТИРИЩІ І ШАРНИПОЛІ

Над Вінницею вже давно була ніч, вікна вже не світилися... тільки в управлінні НКВС працювали. Заступник начальника управління старший лейтенант державної безпеки Паршивцев читав кримінальні справи, які саме сьогодні він мав затвердити, щоб провести розстріл нинішньої або наступної ночі. Ця група ворогів була арештована ще наприкінці квітня, але літні турботи затримали покарання, тож треба було прискорити... Паршивцев знову подумав про труднощі свого покликання і подзвонив черговому сержанту, попросив міцного чаю. Не відраз він звик, що недавні лейтенанти стали сержантами, а він сам теж ніби помолодшав, теж старший лейтенант, хоча за статусом уже давно полковник. Але нехай буде так, як вирішує Москва...

Сержант приніс чай, Паршивцев сьорбнув, поморщився – гарячий! – і поставив свій підпис під словом «Утверждаю». Потім почав читати.

Звісно, думав він, слідчі багато чого навчилися впродовж останнього часу. У Монастирищі теж узяли 14 ворогів народу. Але при обшуку вже не марнують час на польські книжки (у Цибулеві один написав – «написана латинськими літерами»), зважування пороху і перелічування мисливських гільз. Кому це треба, коли йдеться про підготовку масових диверсій після нападу Польщі на радянський Союз? Смішно й припустити, що поляк-диверсант вийде на завдання з рушницею!

Гарна знахідка – характеристики з сільрад за місцем проживання ворогів народу. Хоча треба звернути увагу райкому партії на те, що подекуди характеристики не мають тієї гостроти, з якою слід викривати недругів. Ось про Мар'яна Ремінного пишуть, що до революції його батько мав хату, хлів, клуню, корову, пару коней, пару волів, 16 гектарів землі, а після революції господарство стало бідняцьке, на господарстві немає нічого. Тут же явне співчуття глитаєві! Синок теж не пішов на завод, в артілі чоботи шиє: кустар- одиночка... Знаємо ми цих кустарів! Гальмо у соціалістичному будівництві!

Або ось про Гаврила Зверевича, коваля: «Мав крепкий зв'язок з репресованими, які йому знаходяться у родичі, неодноразово намічали вечеринки, де присутствовали Ліанард і Роговий, що виявились ворогами народу». Намічали чи проводили? І що таке вечірка з ріднею на селі? Ні, тут треба писати, про що вони на таких вечірках змовлялися?! Про Петра Максимовича: «З селян-бідняків, господарстві не було нічого, батько служив машиністом у пана, сім'ї було шість душ». Просто якесь співчуття! Паршивцев перегорнув сторінку і прочитав з певним полегшенням, що Максимович мав завдання від ПОВ на час воєнних дій зруйнувати колію на залізничній магістралі Умань-Київ. Оце так! Оце слідчий! Розкопав таки, що воно за коваль... А то пускають слину – бідняк, бідняк...

Паршивцев почав читати звинувачення і зовсім заспокоївся: солідна робота, вагомі висновки: «Третьим отделом УГБ УНКВД по Винницкой области вскрыта и ликвидируется районная комендатура ПОВ, возглавляемая активным польским националистом, бывшим главным инженером Цыбулевского сахарного завода Пловинским Николаем Стефановичем, располагавшая тремя созданными и насаждаемыми ею в ряде сел, где проживают компактные массы польского населения, диверсионно-шпионскими группами – «боювками», куда вовлекались кулацко-националистические кадры».

По Монастирищенській бойовій групі арештовано вже сорок душ. Тут командував ворогами бухгалтер Йосип Хмелевський. Узяли його, як і Цибулівського ватажка – Пловинського. А от у Шарниполі Сливницький уникнув кари – повісився... Паршивцев зітхнув при згадці про таку невдачу.

Протоколи допитів цікавили паршивцеві з точки зору соціальних причин зради. У тому, що усі арештовані визнали себе винними він не сумнівався: його люди знали свою роботу!

Серйозним злом була стара, архаїчна сім'я, до якої повільно проникали пролетарські ідеї. Бухгалтер Йосип Максимович на допиті визнав, що батьки змалку виховували його у релігійному та націоналістичному дусі, як малого поляка, інші визнали, що був вплив рідні з-за кордону. Франц Нелипович майже до арешту листувався з двоюрідним братом у Польщі, інший – Максимович Петро спілкувався із дядьком Клеопасом Вансовським, якого розкуркулили і вислали на Північ, а в Польщі у нього дядьки Едуард і Сигизмунд, батько з ними листувався до 1939 року. Ще молодий робітник, 31 рік, міг би жити, коли б не рідня. Шкода! Інша річ – закляті вороги, такі як отой Зверевич – мав на селі кузню, а коли її забрали, самого з колгоспу виключили, став на шлях помсти. На такого кулю не шкода!

Паршивцев переглянув протоколи, виділяючи олівцем конкретні завдання, які керівники ПОВ дали своїм агентам на час війни. Максимович, Нелипович, ще один Максимович – диверсії на залізниці, Ідо, Сокульський, Венглинський – це регент з костьолу! – виведення з ладу обладнання цукроварні, Дворак – міська електростанція, Казмирчук – підпалення складів, Зверевич, звісно, отруєння коней, криниць, худоби... Столяр Леонтій Дудник мав діяти в МТС – поламати на автомобілях рульове управління, пошкодити гуму, розбити мотори... Паршивцев поморщився: слідчий Каськевич явно переборщив – старий Дудник столярував у колгоспі і навряд чи діставався б до МТС. Йому треба було б щось інше... І рахівник Олександр Соболевський міг би мати вагоміше завдання, ніж вербувати охочих до польської армії. Йому ледве 25 років, має брата і сестру підлітків, от і виробляв би з ними якісь неподобства. Для справи це було б виграшно – он як вороги молодь вербували. Треба буде підказати,

нехай у майбутньому скористаються. Усьому треба вчити, бо одні – надто молоді, інші – навпаки, старий мотлох, малописьменні, в органах доживають віку як баласт.

Особливо засмучували Паршицева матеріали Шарнипільської боївки. Він розумів, що сила-силенна роботи по викриттю ворогів народу вимагає залучення до слідчої діяльності усіх ветеранів ДПУ, свого часу мобілізованих революцією з найбідніших верств пролетаріату. Вони ж бо на конкретних справах вчилися складати протоколи допитів, писати вироки, завжди дивуючись, навіщо стільки писати, коли вистачить кулі. Але пролетарська держава не визнає самосуду, та й історія повинна знати, як важко було пробиватися до світлого майбутнього… Тому і вчилися писати, складати, але мало хто навчився… Пише слідчий про Альбіна Тузинкевича: «Его отец до 1917 года служил икономом у помещика Скульского и в 1917 году умер в селе Владиславчику. При вступлении в колхоз лошадей и повозку продал и в колхоз не сдал. Говорил, что эти колхозы долго существовать не будить». Або про Фелікса Крижанівського: «В 1933 году посылал в Америку письма отцу и в письме посылал тот хлеб, который крестьяне кушали и перидавал сведининя в письме, что делается в Украине и вообще в Советском Союзе, что люди голодають и много умерло».

Паршивцеві дратувала не лише малописьменність слідчих: де зараз набереш письменних, які не зрадили б революцію? Його засмучувала їхня недалекоглядність, він не побоявся б сказати політична обмеженість, котра перешкоджає слідству. Не можна писати «голод» коли прийнята установка – «продовольчі труднощі».

Звісно, продаж воза Тузенкевичем теж його характеризує як ворога, але продав воза і Генрік Янчіцький. Пишуть з сільради, що це визнали крадіжкою, засудили до двох років в ДОПРі, але він «виплатював грішми». То не у тому продажі головне, думав нічної пори Паршивцев, а в тому, що ця сім'я до революції мала землю, коней, корову, що старший брат Альбіна був у банді Денікіна і за це заслужено покараний, а молодший брат дуже негарно назвав вождів партії і народу, страшно навіть таке подумати, а Фавст Тузинкевич сказав уголос і тепер десь у Києві переховується, доки потрапить до рук НКВС, що брати його дружини Ярини, Володимир та Людвик Пашкевичі, репресовані як вороги народу! Не дивно, що й сам Альбін, коли почали підписку на позику «Оборона країни рад» заявив: Сталін, мовляв, захотів у мене позичити! У якогось поляка з глухого села сам товариш Сталін мав би позичати? То хіба ж це не ворог говорить?

Паршивцев змусив себе подолати зрозумілий пролетарський гнів і повернутися до паперів, але спокою не було: знову дратували слідчі – не здатні розібратися навіть з іменами ворогів! Того ж самого Янчицького раз називає Гендріх, другий – Генгрік, далі – Генріх, а потім взагалі Геннадій! Крижановський – Мар'ян, Мартьян, Марцелій… Ще один Янчицький – Мічислав, Мицислав, Мечислав… Хто ж він?

Не відразу змикитили, як скористатися самогубством Сливницького. Довелося підказати, що кращого керівника «боївки» годі й шукати. Уже згодом слідчий дописав до протоколу допиту Мечислава Янчицького: «боювкой» по Шарниполю руководит директор МТС Сливницкий», а тоді ще, коли допитував Пашкевича спромігся щось там вписати про Сливницького.

«Гаразд, – подумав Паршивцев. – Досить своїх гудити. Вони ж бо свої. Подивимось, хто по той бік…».

По Шарниполю на вищу міру покарання визначалися 12 осіб… так мусило бути: порівняно невеликі бойові групи – 12-14… на жаль, ворогів було більше і довелося декого посилати на трудове перевиховання. У справах ПОВ двоє таких було по Цибулеву, в другому турі дістали по 10 років Леонтина Висоцька, Стефанія Гофнер, Ядвіга Янчук, Галина Веселицька – студентка, зовсім молоде, а теж до підпілля лізе! А ще Валентина Лемещук, директор школи Іван Гулеватий, токар Юліан Тележинський… паршивцеві вже давно розлючувало те, що радянська влада з особливою гуманністю ставиться до жінок – їх розстрілюють значно менше, ніж чоловіків. Правда, в управлінні жартують, що Україна, мовляв, поставляє жіноцтво для потреб сибірських «чалдонів» з ГУЛАГу, але це жарт.

Хто ж вони, диверсанти з Шарнополя? Паршивцев погортав характеристики з сільрад. Ясно, майже всі мали землю… Три, п'ять, шість гектарів, коні, воли… приватна власність завжди робить із

людей непримиренних ворогів усуспільнення, не можуть вони збагнути, що тільки соціальна справедливість змушує владу до репресій… Ми ж бо знаємо, що сам ніхто не віддасть ні землю, ні волів… А коли поруч опиняється такий як Володимир Шашкевич, котрий побував у Америці, шахтарював там, і, розповідають, мав там авто і фотоапарат (принаймні це видно з фотокарток), то не важко і вплив капіталістичного оточення зауважити.

Отже, опір ворогів починається найчастіше з контрреволюційної агітації. Генрік Янчицький на допиті визнав, що Микола Микульський базікав: «Очень плохо жить на селе и работать в колхозе, народ томиться в голоде, весь оборванный». Сергій Голиковський: «Закрывают костелы, не разрешают открывать польские школы, это делается с целью чтобы уничтожить польскую нацию». Майже кожен помічений у таких балачках. А скільки ж серед них таких, що переписалися на українців! Тепер пояснюють, що їх так сільраді записали. Може й записали, то чому ж ніхто не протестував? Мабуть, хотіли замаскуватися серед української більшості, не привертати до себе уваги? Не ті часи!

Від розмов вороги переходили до дії. Григорій Блиновський, пишуть з села «підбурював» колгоспників, щоб не вступали в колгосп. Голиковський несвоєчасно сплачував культ збір та м'ясопоставки. Шашкевич узяв дружиною доньку куркуля-крамаря, позбавленого виборчих прав – це демонстрація незгоди! Марцелій Крижановський якось одержав від батька з Америки кілька доларів. За що? Коли утворилася ПОВ, кожен із завербованих дістав конкретне завдання – це зафіксовано у звинуваченні. Страшно і подумати – усе було в руках ворогів народу. Паршивцев читав звинувачення і вже не гудив слідчих: вони виявили добре знання становища у районі і для кожного шкідника визначили таке болюче для нашого життя місце диверсії, що їхній розстріл видається ще малим покаранням за злісні наміри! Передусім, залізниця. Вантажні склади мав підпалити Фелікс Крижановський, хлібопродуктові – Генріх Янчицький, Володимир Шашкевич вирушав руйнувати колію. Далі йшла група отруювачів – Мечислав Янчицький мав завдання отруїти криниці, Григорій Блиновський і Марцевій Крижановський – колгоспний коней, Адольф Клепацький чекав би коли у селі з'являться коні Червоної армії і отруїв би їх (звісно, коли вже двоє мають на меті колгоспних коней, то хтось повинен зайнятися військовими). Конюшні? Є такий. Підпалити конюшню в Шарниполі мав Сергій Голиковський. О, ще й Людвик Шашкевич збирався труїти колгоспних коней. Трохи забагато на один колгосп, краще би Шашкевичу йти з братом руйнувати залізницю, але зізнання вже підписане, нехай буде… Залишилися ще Альбін Тузинкевич, Федір Липинський та Діонісій Домбровський. Два перших мали проводити серед місцевих поляків націоналістичну агітацію, а от з Діонісієм, збагнув, Паршивцев, щось застопорилося. Йому записали вже заподіяне: брав участь у обговоренні питань активізації боротьби проти радянської влади…

«Стривай-но, голубчику, – почав гортати папери Паршивцев. – Зараз я прочитаю, що ти за птиця!». Колгоспник. 34 роки. Дружині Марії – 30. Діти – Ядвіга, Олена, Юзефа, Микола – цьому ледве рік: мали п'ять гектарів, хату, корову, коней… Ясно, куркульські настрої… Пишуть із села, що працював у колгоспі погано, любив випити, з родичів репресований чоловік жінчиної сестри Григорко Блиновський – так він теж у цій справі, мав коней труїти!

Паршивцев відчув втому, від польських імен голова теж паморочилася і він закрив папку, упевнившись, що не забув поставити підпис.

Трійка на місці. 27 вересня 1938 року з цією групою ворогів буде покінчено і начальник спецвідділу Попеляк заповнить виписки з акту про розстріл. А їм продовжувати нелегку справу, бо ще надто багато ворогів зачаїлося по навколишніх селах і удають із себе добропорядних громадян, а самі лише чекають нагоди, щоб палити, труїти, вбивати. Що ж, виполемо поляків, думав Паршивцев, візьмемось за українців, придивимось до євреїв, а ще ж трапляються по селах болгари, литовці, татари. І кожен – потенційний ворог, кожен готовий ударити в спину пролетарській державі, яка так дбає про всенародне щастя і кращих своїх синів, невсипущих чекістів виряджає на передову лінію класової боротьби, дає їм незвичайні повноваження і вірить, що вони попри втому, поступаючись особистим, не залишать живим жодного з числа тих, хто готує диверсію, патякає про голод, мліє від українських чи

польських пісень (націоналізм скрізь однаковий), листується із закордоном. У пролетаріїв не забракне ні куль, ні ненависті!

ЧЕКАННЯ

Дружини розстріляних чекали повернення своїх чоловіків, батьків дітей своїх. У жовтні 1956 року Віра Єфимович писала: «Увезли много 23 августа 1937 года в Умань, а через два месяца неизвестно куда. И только сейчас на свой запрос я получила ответ, что все они умерли в заключении, в лагерях – муж в 1941 году, отец – в 1943, сестра – в 1945». Віру Альбінівну знову обманули – її рідних розстріляли негайно. Вона чекала...

Євгенія Сокульська: «В начале 1930 года моего мужа аремтовали и отправили в Винницкую тюрьму, а потом где его дели мне до сих пор неизвестно».

Марія Ідо: «...Осужден тройкой на 10 лет исправительных трудовых лагерей со строгой изоляцией без права переписки и отправлен в далекие северные лагеря. Прошло уже не 10, а 18 лет, в течении которых ни одного известия о судьбе и месте пребывания своего мужа я не получила». У 1953 році Марії Ліпинській на такий лист відповіли, що її чоловік відбуває покарання і після закінчення строку буде... Це був обман.

На аркушиках із шкільних зошитів у косу лінійку та клітинку писали листи-розшуки дружини розстріляних Вікторія Червінська, Марія Дудник, Галина Венглинська, багато інших. У відповідях їм брехали і вони терпляче чекали... Уся країна чекала, коли ж прозвучить правда про страти, коли знову назвуть імена жертв, але на виправдання їх, на осуд катів.

Це сталося. Досвідчені юристи прочитали документи, складені слідчими оперативної групи, визнали їх вигадки щодо арештованих фальсифікацією. Не було ПОВ, не було польської військової організації, диверсійно-шпигунської, злочинної... Це ствердив у 1958 році сам КГБ: «В центральном государственном особом архиве СССР сведений о существовании ПОВ на территории СССР после 1922 года не имеется. В архиве имеется сведения о существовании Этой организации на территории России с 1914 по 1920 год. В 1922 году эта организация в Польше была официально распущена». У Москві знали історію Польщі періоду Першої світової війни. Але її знали й у Києві 1937 року... ПОВ ожила в уяві організаторів терору і послужила чорній справі винищення багатьох польських сіл, сімей, громад.

Варто повернутися на десять літ назад, коли ще більшовицький уряд створював полякам, євреям, іншим національним меншинам ілюзію піклування про їх національні інтереси. Погортаємо звіт про стан польської роботи у 1926 році в Уманському окрузі по лінії народної освіти. Поляків тоді налічувалося до десяти тисяч, переважно в селах. Серед нечисленних взагалі робітників їх було не більше 600 осіб. З дітьми працювало 17 вчителів, три виховательки, бібліотекар. На цукроварнях налічувалося десь 150 піонерів, а в Умані – польський піонерський загін. Поляки випускали вісім стінних газет, мали до семи тисяч книг польською мовою. На трьох пунктах ліквідації неписьменності навчалося 120 чоловік, закінчили навчання 75.

Але вже тоді прозвучало, що батьки негативно впливають н дітей. Вже тоді зароджувалася потаємна мрія про повну ізоляцію несвідомих батьків, яка зробила б такий вплив неможливим. У червні наступного року голова окружного відділу у справах національних меншин Н. М. Кауфман побував у Цибулеві і переконався, що «начсклад робітників та службовців цукроварні невідомий, бо такого учоту комісія у справах нацменшин не веде». Почали стиратися грані на шляху створення нової спільноти – радянського народу. Наївний єврей Кауфман ще непокоївся: «Комісія майже нічого не проробила по роботі серед польського населення. Мало приділено уваги залученню поляків в громадські організації – МОДР, ДД, товариство Аерохем, зокрема, мало уділено увага військовизації нацменшин. Школи нацменшин у районі є, але жодна з них не має пристосованого будинку, крім Конельської».

Кауфман непокоївся про школи, а служба державної безпеки уже зачаїлася в чеканні слушної хвилини для рішучого удару. Уже навчали слідчих, уже мізкували над структурою ПОВ… Новій владі перешкоджали поляки, євреї, німці, татари, які не вписувалися у концепцію монолітного радянського народу бо мали власні мови, власні релігії, власне бачення радянської дійсності. Державні органи чекали команди і команду було віддано. Через 20 років після виру розстрілів справу ПОВ визнали вигадкою, розстріляних реабілітували. І на закінчення розповіді я ще раз назву імена тих, хто був зарахований лише до трьох «боївок» однієї «комендатури» ПОВ. Скажу також, що тарі справи зберігають прізвища слідчих, катів, лжесвідків, членів трійок, начальників служб та управлінь НКВС, причетних до чорної справи. У цій розповіді вони змінені, тому що не ми їх повинні судити, а суд Божий. Але організатори терору повинні знати – їх злочин не забутий.

29 вересня 1937 року розстріляні:
Петро Китновський, педагог, 44 роки
Леонтій Галашевський, коваль, 34 роки
Тихін Ковальський, столяр-модельник, 50 років
Віктор Тарнавський, коваль, 36 років
Андрій Веселовський, лимар, 41 рік
Ришард Шиманський, шофер, 21 рік
Вікентій Блиновський, слюсар, 56 років
Франц Грабовський, коваль, 36 років
Володимир Загорський, шофер, 39 років
Олександр Заржицький, конторник, 54 роки
Казимір Єфимович, постачальник, 41рік
Марцелій Горіховський, коваль, 57 років
Роман Крамар, різноробочий, 53 роки
Альбін Яворський, пенсіонер, 67 років.

27 вересня 1938 року розстріляні:
Йосип Максимович, бухгалтер, 35 років
Франц Нелипович, слюсар, 37 років
Віктор Ідо, мідник, 33 роки
Феодосій Казмирчук, їздовий, 34 роки
Яків Сокульський, мідник, 40 років
Йосип Дворак, слюсар, 52 роки
Мар'ян Ремнний, швець, 36 років
Вікентій Червінський, рахівник, 45 років
Олександр Соболевський, рахівник, 25 років
Федір Венглинський, столяр, 52 роки
Гаврило Зверевич, коваль, 47 років
Микола Вальчук, колгоспник, 48 років
Леонтій Дудник, столяр, 50 років
Петро Максимович, столяр, 32 роки
Фелікс Крижановський, колгоспник, 34 роки
Генрик Янчицький, колгоспник, 37 років
Володимир Пашкевич, колгоспник, 42 роки
Людвик Пашкевич, колгоспник, 26 років
Григорій Блиновський, колгоспник, 47 років
Марцелій Крижановський, колгоспник, 36 років

Сергій Голиковський, робітник МТС, 30 років
Адольф Клепацький, колгоспник, 40 років
Альбін Тузинкевич, колгоспник, 33 роки
Федір Ліщинський, бухгалтер, 45 років
Діонісій Домбровський, колгоспник, 34 роки.

У 1938 році розстріляні:
Микола Пловинський, головний інженер, 44 роки
Ян Ришард Малиновський, головний бухгалтер, 48 років
Болеслав Дороховський, юрисконсульт, 36 років
Стефан Червінський, завідуючий медпунктом, 36 років
Едуард Червінський, заступник головного інженера, 40 років
Франц Гонтарж, старший механік, 37 років
Леонід Станкевич, лікар, 64 роки
Йосип Томченко, столяр, 45 років
Павло Завадський, офіціант, 48 років
Едуард Максимович, службовець, 35 років
Леонтіна Волошанівська, бухгалтер, 35 років
Флоріан Казимиренко, машиніст, 53 роки
Вікторія Малиновська, домогосподарка, 42 роки
Владислав Розен, столяр, 42 роки
Теофіл Янчук, колгоспник, 56 років
Феодосій Журавський, сторож, 58 років
Аполінарій Заплатинський, головний бухгалтер, 52 роки
Олександр Турський, сторож, 60 років
Йосип Хмелевський, бухгалтер, 38 років
Вітольд Пршесецький, настоятель костьолу, 80 років.

Михайло Іванченко

«ОЙ НЕ СВІТИ, МІСЯЧЕНЬКУ»

1. Обська обитель

Немає безкінечної дороги. Навіть тут, у безкрайньому Заполяр'ї. Її часто перемітає хурделиця. Проте, поновлюють наші кроки. Зоною починається і закінчується наша дорога. Не дамо їй припасти снігами забуття. Не згрішимо перед спраглими пізнати істину.

А привиділося таке. У присмерку не то ранку, не то вечора – залізнична будочка. Це станція Обская. Бараки вольняшок у кучугурах по вікна. Забитий червоними вагонами тупик. Дерево, вугілля, щебінь. А навколо є розбіг – безнадійно моторошна сіра далина.

Бредемо понад силу. Перемерзлі і не виспані. Єдиним табуном, хоч і неоднакові. Роботяги і шпана з одеського етапу. За нами вслід матюкаються конвойні. Теж перемерзлі на паровозі.

Крижані вітри перемішують день із темінню. Дрімота згинає плечі. У вагоні не спалося. Бо можна було закоценіти на кістку. Ще й досі зуб на зуб не попадає. А які славетні місця промигнули! Страшний зеківський лазарет «Красний Камінь». Прозваний на взірець санаторію «Краснис Камні» під Кисловодськом. Там, де кремлівські роботяги загоряють. А їхні секретутки животики нагулюють. Під музичку з танцюлями. Проте, наш лазарет – камінь вічного спокою. Крізь щілину всього не вгледиш. Ущелина. Бараки-больнички в зоні. Худенькі карликові деревця під скелями. Там висока «проізводітєльность». Десятки мерців на добу. Там «нє лєчат, а калєчат». Похоронне бюро. Мало хто вертається звідти до живих. Зостається в найбільшому пантеоні «501-й стройкі».

...Спереді бовваніє поселення. За густого туману видніє висока споруда. Подоба собору з дзвіницею. Поруч, наче, могили-склепи рядами.

– Що за чудасія? Це ж не Соловки?!

– Бля буду, до Хахла ведут, – бідкаються блатарі. – Ну, здеся, в натуре, – хана. Самусєвіч спуску нє даст...

Ні, це не монастир. Ген проявляється вахта і вартові вежі. Дроти у два ряди. А поміж ними колюча спіраль. Місце згуби, а не порятунку. Як видно, тяжким буде новосілля.

Приголомшує тріумфальна арка воріт. Масивна, немов з прадавнього Риму. Ажурна і велична. З дощок та планок. Над входом на кривавому тлі гасло. Вчитуюся: «Труд в СССР – дело чести, дело славы, дело доблести и геройства». Зрозуміло. Особливо труд зеківський. Над гаслом емблема: «Стройколонна № 207». Щоправда, не дописано слова «штрафник». Відомий по всій трасі.

Серце нудьгує. Як завше – з дощу та під ринву. Коли б дали спочити. Бодай посидіти на снігу. На ногах, мов двопудові вериги.

Начальство стрічає етап у зоні. Попереду велетень у розхристаному білому полушубку. Без погонів. Розставлені ноги в собачих унтах. Червона пика. Від морозу чи від спиртяги. Почувається паханом. На руках – аж по лікті – рукавиці-краги. Як у васнєцовських богатирів. Оборонців Київської Русі. Догадуюся – начколони Самусєвич. Богатир ГУЛАГу. Подібний до Солов'я-розбійника. Начувся про його крутість.

Запускають п'ятірками. Намагаємося тримати рівність у рядах. Крокуємо німо. Чутно лиш тривожні подихи. Озиваємося тільки на поклик «статья... Срок...».

Перша п'ятірка... Самусєвич когось підзиває з неї. Скидає крагу з руки. І гатить кулачищем зека в щелепу. Той летить у перемет навзнак. Черга нашої п'ятірки. Поруч зі мною босячок. Рожеве кашне на шиї.

Самусєвич кивком пальця кличе його до себе. Зриває кашне. І люто вціляє зухвальця в зуби. Босячок летить шкереберть. Вмивається червоною юшкою. Випльовує зуби.

– Кат-тові душі! – по-українському волає начальник. – Вурки задрипані! Стерво! Я вас навчу, як родіну любіть! Работать! На трасу!

Під ногами в нього повзають повалені. Розмальовують сніг трояндами. Витирають криваві соплі. Обтрушують шапки. І кособоко доганяють свої ряди.

Шикуємося на лінійці. Зліва лозунг «У нас нет воров и сук, только работяги». Праворуч – «У нас нет доходяг».

Роздивляюся. Кургани-склепи виявляються землянками. Глибоко врізаними у схил. Над ними з труб ледь помітний димок. Вугільний. Прокидані підходи до дверей. Десь покашлює нафтодвигун.

На горбку їдальня з квадратним димарем. Стежками шкутильгають днювальні. Та ще звільнені за хворістю. Сновигають придурки. Всі у довгих бушлатах нижче колін. Каптури насунуті на очі. Квапливі постаті. Страждений затишок. Мені уявляються Київські печери. І перші ченці-чорноризці. Хто ж тут спокутує гріхи? Власні чи княжі?

– Всіх на помойку! – горлає Самусєвич.

Блатарі полохливо пригинаються. Я знаю – нас не викинуть на смітник. Гонять до лазні. Ноги аж трусяться. Присісти би десь. Видко, тут спочинком не розкидаються. Виспаний стомленого не розуміє. Начальничок – прагматик невблаганний. Як німецький лаґерфюрер. Ось такий землячок. Співчуття від нього не жди.

Наглядачі метушаться. Не збагну їхньої біганини й шарпанини.

Для чого нам роздавати стусани? Навіщо лаятися? І куди поспішати? Кожен має твердий гранітний строк. Встигнемо з козами на торг. Лазня не згорить.

«Помойка», немов у недоспаному сні. Довга, окутана парою, землянка. Жовта цятка лампочки вгорі. Роздягаємося догола. Конвеєром стрижуть нас «під баранів». Насипають у жмені зеленавої пекучої коломазі. Мовляв, мажте собі лобки та попід пахвами! Санобробка. Ось вам по півцеберки води на буця. Хоч мийся, хоч умивайся. І вимітайся геть!

На виході два гевали. Кожного причащають з кварти. Над ними напис: «Пєй хвоі настой, нє заболєєш цингой!».

З прожарки вивалюють під ноги вдяганку. Розбираємо кожен своє. І регочемо крізь сльозу. Хіба нас раз карала біда? І не навчила. Хто мав шкіряну шапку – отримує горобине гніздо. Від чиєїсь шкіряної камізельки зостався фартушок. На цуценя не налізе. Зате все приємно гаряче. І вже без вошви...

– На построєніє! – виганяють наглядачі. – Шаго-ом марш!

Приводять у напівтемну землянку. Там – тісно, парко, важко. Як у домовині. Шикуємося перед двоярусними нарами. Слухаємо відправу старшого наглядача. Глаголить правила режиму. Чи ми їх не знаємо? Наглядачам дозволено все. За неписаним законом тундри. А наші безправні права зовсім куці. Як зимовий день.

Дрімаю, обнімаючи стовпа. Хоч би не впасти.

– Виході на обєд!

Поспішаємо до їдальні. Там у залі довгі столи з лавками. Поруч під торцевою стіною підмостки. Театр без ілюзій.

Полуднева круговерть. Одна бригада виходить. Інша заходить. Калейдоскоп незнайомих облич. Стукіт ложок і мисок. Кожен поспішає. Неначе в нього виривають з рота. А баланда навариста, рибна. Та ще ложка присмаченої перлової кашки. І пайка більша за полярноуральську. Почуваюся пожирателем їстивного. Вглядаюся в постаті. Жодного знайомого. Ні з ким словом перемовитися. Повсюди московська говірка. Так можна дійти до повного отупіння. Без друзів.

Плентаєм до землянки на спочинок. Вигрібаюся на верхотуру і поринаю в теплий сон-розмай...

– Падйом! Виході на развод!

Тяжко виринати зі сну. Він тримає за руки й за ноги. Здається, щойно занурився в нього. Аж тут оця громова пробудка.

– Ґражданін начальнік! Ми утром с етапа. Нє отдохнулі...

– На том свєтє курорт. Здєсь траса. Вилєтай! Пойдьотє в ночную смєну. Ясно?

Надворі темінь. Мороз – аж тріщить. Обабіч арки – багаття. Наглядачі, як завше, злі, мов собаки. Шманають тотально. Передають бригади конвою за формулярами. Продавці та покупці тричі нас перераховують. Нарешті зійшлося. Начконвою гугнявить напуття: «Шаґ вправо, шаґ влєво...». Сяк-так шикована отара бреде донизу.

Ще хоч би годинку дрімоти. Суп і кашу віддав би. На станції теж багаття. Нас женуть у тупик. На розвантаження вагонів. Їх уже снігом замело.

Нас, шістьох, ставлять до відкритого півбункера. Воркутинське вугілля. Шістнадцять тонн. Це не багато. В арбайтслаґері вчотирьох викидали. А підсліпуватий німчук Антін вигортав сам. Боявся, щоб на фронт не послали. Тож не поспішаємо. Ми вже на передовій.

Нараз тріскоче автоматна черга. Горлопанять конвоїри, їхній мат на поверх вищий від блатняцького. Що сталося?

Хтось несамовито стогне і виє. Напевне напоровся на «запрєтку». Робоча зона обставлена прапорцями. Автоматники чатують. Не потикайся! Видряпуємося наверх. Пронизливий вітер всесильний. Ось-ось змете додолу. Шкребемо лопатами. Такий мій «льоґкій труд». До лопати мені не привикати. Тільки сили катма.

Чорна дріма в чорній пилюзі. Тіло ворушиться, а голова спить. Заглиблюємося у вугілля. Та й прилягаємо на перекур. Від роботяг доброго слова тут не почуєш. Злі на весь світ. Знову гребемо лопатами. Донизу гуркотить вугілля.

Не встигаю. Інші вже до дна добираються. А я в кутку до половини не досяг. Зашпортався. А вже відкрито нижні люки.

Хочеться впасти нерухомим. Габарити завалено. Знову викидаю через борт. Високо і понад силу. Раптом помічаю – зостався один. Інші порозбігалися рудими мишами. Тут ніхто нікому не поможе. Умри ти сьогодні, а я завтра. Закон люмпенблатарів. Кожен виконує свою норму. «У нас нєт доходяґ».

За колією гомін. Команда шикуватися. Я вибратися з полубункера не можу. Люки закидано вугіллям. До верху руками не дістати. Залізна тюрма.

– Я тут! – кричу. Голос долітає лише до моїх вух. Слова захолодають. Руки й ноги в'януть. Невже ніхто не чує? Мороз бере мене за плечі. А сон прихиляє до купи вугілля. Хочеться трошки передрімати. Крапелиночку. І все. Тоді зможу обізватися голосніше. Затарабанити лопатою... Тоді.

Солодко дрімається. Затишно. Зовсім не холодно. Чую голос матері. Кличе мене. Ось нехай ще трішки полежу. І підведусь... Сниться чи наяву? Чиїсь люті руки шарпають мішок мого тіла. Тягнуть наверх. Волочуть по рейках.

– Бєжать задумал, падло?! – молотить мене прикладом конвоїр. – Іш ти, прітайонний гад... Мразь...

– Бандьора! – штурхають під боки роботяги. – Із-за тібя, змєй, бріґаду нє снімают... Замєрзаєм.

– Закатай єму в лобєшнік!..

– Дак ето ж доходяґа. Нє сумєл вилєзті...

– А нам всьо равно.

Болю не відчуваю. Падаю під носаками розлючених.

– Хабібулін! Волокі єво, сучару!

Дужі руки хапають мене попід пахви. Йдемо вперед. «Й віки за нами», – безглуздо спадає на думку поетове. А тут як заціпило. Не можу розтулити рота. Та пояснити, що й до чого. На ходу вчуся ходити.

Зона видається рідною домівкою. Не слухаю наклепницького рапорту. Конвой виправдовується за затримку. Не зважаю ні на що. Як буде, так і буде. Не виправдовуюся. Тут нікого не переконаєш. Камінні серця. Я й сам кам'янію.

Наглядач, довготелесий здоровило, вціляє мене по потилиці. Полохає гоном до крайньої землянки. Відмикає замка. І турляє в спину досередини.

Довжелезна халабуда. Тьмяна лампочка вгорі. Холодна буржуйка. Хтось басить з верхніх нар:

– Ложісь! По пластунські впєрьод!

Не падаю. Хоч і в карцері. Знаю: це пластунське – «прийняття присяги». Ще з армійської гауптвахти. В Мадярщині сидів у сорок п'ятому. Мій напарник з патруля заробив. Шмальнув з ракетниці по селу. А стріхи очеретяні. За компанію посадили й мене. Але ж тут не армія.

– Нє боісь. Шутка. Прахаді.

Підходжу поволі. На нарах троє роботяг.

– Ти шо, сажотрус? - запитує беззубий. – Кто тібє нос расквасіл? Залєзай сюда.

Видряпуюся до них. Оповідаю все, як було.

– Снімай валєнки. Разотрі ногі. Нєбось пріхватіло.

Аж тепер починає нити все тіло. Розтираю побілілі пальці ніг. Все болить. Проте сон сильніший. Рятує від болю.

– Подимайся. Баланду прінєслі.

Що зараз? Сніданок, обід, вечеря? Байдуже. Миску теплої баланди маю. І трьохсотграмову пайку хліба. Живий будеш – не пореш. Хлепчу через край. І вкладаюся спати.

– За тобой прішлі, – знову будять.

На порозі наглядач. Виходжу в холодну сутінь. Веде до лазні.

Кочегари коло котла вовтузяться.

– Морду ополосні, – наказує наглядач.

Задоволено умиваюся. Вода райська. Літепло. Живеться ж цим кочегарам та мийникам. Морозів не знають. Робота по блату. От би зостатись...

Але погонич веде мене кудись далі. Мабуть, до кума. Лупцюватимуть чи ні? Ребра від вчорашнього ломить. Почуваюся голодною худобою, що у ярмі находилась та батогів нахапалась. Коли ж позбудемося гніту?

Зупиняємося перед дверима земляночки. Ні, тут царює не опер. Табличка «КВЧ» (культурно-воспитательная часть). Маленький тамбур. Заходимо до кімнатки.

Стіл з паперами. Стільці. Залізна грубка з вивідною бляшаною трубою. На стінах якісь схеми з малюнками. Світло лампочки. Жодного віконця. Келія схимника.

– Вот сдаю. В полноє распоряжєніє, – каже наглядач. І йде геть.

Аж тепер зауважую в кутку тапчан. Важко зводиться чоловік. З палицею в руках. Худющий, як жердина. Жовтолиций, з чорно-сивою чуприною. У старій військовій гімнастерці та галіфе. На ногах баб'ячі капці. Уважний кароокий погляд. Гримаса болю кривить сині уста:

–Художник?

–Так.

– Ну, то сідай, – блискавкою б'є його українська вимова. – Хазяїн наказав не виводити тебе за зону. Роботи й у мене вистачить.

Сідаю просвітлений. Потрапив до земляка. Зав'язується розмова. Іван Васильович Голик родом з Чернігівщини. Колишній майор совєцької армії. Тепер начальником КВЧ. Все терпиме, окрім радикуліту. Вимучив його до краю. Ліків тут нема ніяких.

Мою душу гріє його батьківська увага. І тихий, зболений голос:

– Як ти ухитрився в націоналісти потрапити?

– Працював у арбайтслаґері. Та й написав дещо віршами. Надрукували.

– А де служив після звільнення?

– Дрезден. Секешфеґервар. Озеро Балатон...

– О! У якій дивізії?

– У сімдесят шостій. Акмолінській.

– Так ми ж сусідили!!

Згадуємо знайомі дороги, села і містечка. Оточення мадярських загонів у травні сорок п'ятого. Вони пробивалися до Австрії. Нас, ненавчених репатріантів, кинули навперейми. Безпогонних чорносорочечників... У його очах жевріють живі вогники. Спогади знеболюють:

– А пам'ятаєш – бандерівці з Комарного йшли?

– Вночі долиною. Всю кукурудзу витолочили. Сотня за сотнею.

– Ворошилов наказав пропустити. Сидів тоді в Будапешті.

Я не зовсім згодний. Але не сперечаюся. Ворошилов не міг так наказати. Між собою ми не відкриваємося повністю. Закон зони. Йому неприємно за власну відвертість. Зрештою махає рукою. Політики ми не зачіпаємо. Тому продовжує:

– А я заробив строк за дрібницю. Перед демобілізацією заглянув до мадярської фабрики. Знайшов голки для швейних машинок. Та й прихватив у футляр від патефона. Кілограмів з десять. Вдома, знаю, розруха. Кожна голка в ціні. На кордоні відібрали. І посадили за спекуляцію.

Він мовби соромиться сказаного. Тут майже всі військовики – політичні. А йому базарну статтю пришили. Каже:

– Будеш малювати заклики. А зараз перепиши соцзобов'язання. Для кожної бригади окремо. Мені перо в руки не дається.

Він човгає до тапчана і залягає.

Розбираю хитромудрість паперів на столі. Головніший приголомшує. Перевершує всіляке нахабство. Вчитуюся:

«Принимая на себя настоящее социалистическое обязательство, коллектив Обского Исправительно-Трудового Лагеря и Строительства № 501, сознает всю ответственность за безуспешное их выполнение как боевую патриотическую программу в работе всего коллектива и каждого работника в отдельности...».

Мене потішає така Велика тухта. Затопивши всю Есесерію, вона докотилася аж сюди. В зону заполярних концлагерів. Тут, у краю пітьми, неволі та насильства, теж нею бавляться. Це ми, зеки, – патріоти комунії? Господи, спаси і сохрани... Серед тих лицемірних соцзобов'язань багато всього понаписувано. Тисячі тонн щебеню, сотні кілометрів траси, десятки станцій і полустанків. Та жодного виміру зеківських страждань, хвороб, катувань, смертей. Не вписано такі пункти змагання. І невідомими зостануться переможці-начальники. Хто з них більше перекалічив людських доль. Хто більше виморив доходяг. У кого довша ділянка залізниці. А там під кожною шпалою – дубар. Комунії потрібна наша повільна мученицька смерть. Недарма зовемо свої зони ІТЛ – «істрєбітєльно-трудовимі лагєрямі».

Переписую, мов курка лапою. Давно нічого не писав. Та й писанина ця брехлива, грішна. Пропади вона пропадом. Кого вони хочуть обдурити? Роботяг? Прочитають і проголосують «за». Щоб на перекурі посміятися. Всякий ентузіазм у нас добровільний. Так заганяли до колгоспів. Так ловили німці юних у Германію, а чекісти-визволителі – на Донбас. У шахти та ФЗО. Тих, хто був в окупації. І не пояснили, чому вони зоставили народ в окупації. Хто в цьому винен. Теж «добровільно» зосталися всі. Так Есесерія підписується на позику. А новобранці підписують свої вироки до тюряги.

Безглузде навантаження стомлює.

Несподівано заходить днювальний. Ставить два котьолки на стіл. Поруч кладе чималі пайки. І беззвучно зникає.

Іван Васильович, постогнуючи, підводиться. Запрошує до трапези. Споживаємо мовчки. Я загубив інтерес до всього. Тільки не до страви. Зверху баланда поблискує скалками жиру. Придурків годують краще. Хтозна, скільки я тут протримаюсь. Бачу – тут не пропадеш. Іван Васильович дістає кварточки і цукор. Наливає чаю.

– Як для художника біографія у тебе нікудишня. Й непідходяща стаття, – каже. – Нагряне комісія, то витурить на трасу. Отож зробимо так. Малюватимеш після відбою. А вдень спатимеш. Я домовився з наглядачами. Розтолкую ще нарядчикам та бригадирові.

Я вдячний йому. Але не дякую. Тут сентименти не в моді. За Марксом «битьйо опрєдєляєт сознаніє». Але слово «побут» у лагері перекладається як «биття». Побут огрубляє вдачу. Не пансіон благородних дівиць. Не варто корчити з себе білу ворону. Хоч у Заполяр'ї подибуються білі птиці.

До вечірньої перевірки нудьгую. КВЧ, а жодної газети. «Не положено». Ні однієї книжечки. Одні брошурки. Матеріали минулих партз'їздів. Якихось занудних конференцій. Виступи вождів, вожденят і стахановців. Чтиво наскрізь фальшиве, як і наше соцзмагання.

Невдовзі заходить нарядчик. Низенький похмурий тип у засмальцованому полушубку. Певно, м'ясо жере і пальці об поли витирає. Дивується:

– Вот ето мазіло?! Ну тада пайдьом.

Беру в тамбурі рулон рубероїду. Скриньку з причандаллям і лінійку. І йду за поводирем.

Заходимо до роботяг. У довгій землянці вже всі на нарах. Влягаються до сну. Під кожним на торцевій дошці диктова бірочка. Ім'я, стаття, строк. Її знімають тоді, коли зек переходить в інший світ. І чіпляють йому до лівої ноги. Подібні бірочки були в арбайтслагері. Щоправда, писані німецькою. Як не пиши, а значення одне – неволя.

Розташовуюся в тупику на проході. Просто на долівці. Підігріваю проклейку. Підсипаю жменю тертої крейди, і фарба готова. Розгортаю рулон. Легенько цвяхом під лінійку накреслюю рядки. Пензлик справжній, фабричний. Тексти Іван Васильович мені дав. Стаю на коліна і курсивом виписую: «Строители!».

– Хлєба нє хотітє-лі... – диктують з верхотури. Звідти нахиляються голови. Роботяги насміхаються з мене. І з цієї «нєнаглядної» агітації. «В гробу ми єйо відєлі». Сиплють солоними дотепами.

Не відгризаюся. Сам так думаю. Цвяхом відрізаю готові гасла. І ставлю скрученими трубочками під стіною. Завтра бригада забере їх на трасу. Начальство вірить у силу написаного. Гасла, мовляв, піднімають дух. Кидають роботяг на рекорд, як на ДОТ. Подумки сміюся з правовірних. Мені відомо, що може підняти дух. Хотів би поправити ідеалістів: «Пайка, барани, тільки пайка». Та ще воля. Не забуваю: «Не жди сподіваної волі...».

До підйому з рулону зостаються самі гасла.

Після снідання вигрібаюся на верхотуру спати. Наглядачам байдуже, хто зостався. Їм, аби рахунок зійшовся. Тут валяються звільнені санчастиною. Та ще повернені з другої зміни. До рахунку притулять і мої ноги.

– Добре, – каже ввечері Іван Васильович. – Заносили до мене намальоване. Можна трохи більшими буквицями. Тепер ніхто не дорікне, що на трасі нема агітації.

Праця мені до вподоби. Хоч і безглузда. Хто б відмовився? Пишу майже щоночі. А роботяги користуються «нєнаглядною в мірних целях». Розпалюють нею багаття. Рубероїд горить, як навіжений. На складі його повно.

Зрідка граю з Іваном Васильовичем у шахи. Він майстер, а я неофіт. Завше терплю поразку. Переможця навіть радикуліт відпускає. Він тоді оповідає про перемоги Брусилова або Чапаєва. Завчені у військовій школі. А я лише вчуся битв. Вчуся холоднокровно програвати. Багато поривів пробуджує шахова дошка. Сміливих і прекрасних. Вищих за всі запахи зеківської кухні. Відхрещуюся від смутку доходяги.

Іван Васильович носиться з мистецькою ідеєю. От щоби збудувати велику дошку соцзмагань. Барвисту і дотепну. Щоби на ній пересувалися малюнки. Черепаха, воли, коні, авто та літак. Тоді буде видно, яка бригада на чому їде. За виробітком відсотків. Обіцяю обмізкувати ескіз.

Одного разу заношу до землянки своє причандалля. Всі вже на нарах. Коло буржуйки лише бугор з підлабузниками. Сидять, димлять махоркою. Раптом чую удар. Так колють пеньки. Озираюся. А бугор плаває у власній крові. Над ним хлопчак із сокирою. Малолітка.

– Більш не буде знущатися з мене, – кидає сокиру до порога.

– Ґражданін надзіратєль! – вилітає днювальний надвір.

Всі німіють. Тихий хлопець складає руки на грудях. Чекає катів спокійно. Довше терпіти не міг. І скоїв давно задумане. Ніхто йому й слова не мовить. Мирна обитель.

На вечорниці до КВЧ занадився бухгалтер Улянкін. Військової статури, з покаліченою ногою. На товсту ковіньку опирається. З виду він – викапаний Ленін. З передреволюційних літ. Лисина та борідка з вусами такі самісінькі. Косоока кароокість за окулярами. Досить пронизлива. І шикирява вимова. Довгий бушлат схимника. А замісто валянок – чуні з авто покришки. Каже, для його ноги найзручніше взуття. Тертий, професійний зек. Другий строк тягне. Троцькістом починав.

Завше знає всі новини преси. Від Чума до Салехарда. У шахах перегрáє Івана Васильовича. Той охкає і стогне. Та після програшу залягає на тапчан.

Якось увечері ввалюється Улянкін просвітлений.

– Слихалі о пєрємєнє? – загадково щурить очиці. – Начальнік 501-й будто ушол. На стройку канала Волго-Дон. Лучшіє бріґади пріхватіл. Вмєсто нєво назначєн капітан Віктор Самодуров. Ето же нада! Двєсті тисяч зеков под рукой...

Іван Васильович погоджується з усім. З гостем не сперечається. Я теж з Улянкіним нічого не обговорюю. За його рокотанням оксамитового баритону ховається якась таїна. Та ще цей хитруватий усміх. Нещирий. Щось у нім незбагненне, сатанинське. Відчуваю нечестиву людину. Мов кінь злого вершника. Та і радості від новини ніякої. Від переміни начальства режим не міняється.

– І всьо-такі у Льва Троцкого што–то било... – закидає вудку Улянкін другого разу. – Ошібался чєловєк. Но всьо же... Помню, мнє Карл Радек в Інтє про сєбя рассказивал... Он вєдь родом с Галіції... Понімал українскій пролєтаріат. Інтернаціоналіст. В лаґєрє єво і прірєзалі. Пєчально. Такова судьба...

Непомітно розгоряється полеміка. Іван Васильович гарячково обороняє Леніна. Я не втручаюсь. Малюю ескізи для дошки соцзмагань. Мені цей диспут не потрібний. Мало що тямлю в троцькізмі. Та й уся ота гоп-компанія радеків, бухаріних, сокольникових не рідна. Вона мені до лампочки Ілліча. З радістю поговорив би про ОУН-УПА. Але з ким? Неволя зводить здебільшого з промосковськими балакунами. Зона їх нічому не вчить. І тут харамаркають марксівську молитву. Та заплутуються в ній. Улянкіну часто не вистачає аргументації. Тоді він легко переводить мову в іншу колію. Оповідає, що вночі з підгір'я дуло, як у трубу. Вітер перевернув паровоза з вагоном. Якраз на мосту через річку Харп. Або розказує про перший цвинтар Обської обителі. Економили працю гробокопів та вибухівку. Хоронили спрощено. Формулярну бірку до ноги – і в трясовину. Незамерзлу влітку. Вона ковтала і втікачів.

Одного вечора Улянкін штурмує мене:

– Вот ви, молодой чєловєк, должни знать істіну. Самая свєтлая голова в Малоросіі – Богдан Хмєльніцкій. Уразумєл сілу об'єдіньонной Русі.

Бісівські слова. Стримуюся від заперечень. Але далі хтось ніби вціляє мене під дих. Забуваю небезпеку. І рвуся в атаку:

– То чого ж Москва не дотрималася Переяславських угод? І скасувала їх після смерті гетьмана. Та й окупувала потихеньку Україну...

Не звертаю уваги на покашлювання Івана Васильовича. Не хочу помічати його покліпування. Мене несе, як на карому коні...

Останнім часом роблюся свавільним. І зухвалим. Сміливо дивлюсь наглядачам в очі. Для мене вони десь там. Разом з режимними катехизисами, дротами і вежами. За межею мого розуміння волі. Мій дух вищий принуки. Він отут і за вахтою. В Заполяр'ї і на Україні. Його не закайданити...

– Артісти прієхалі! – оголошує одного разу Улянкін. З'являється до КВЧ осяяний радістю. Нетерпеливо постукує ковінькою. – Пашлі!

Іван Васильович не ходячий. Я задоволено погоджуюсь.

У їдальні, що слугує й клубом, не протовпитись. Перед підмостками возсідає начальство. Всі місця зайнято. Тиснемося під стіною. У залі темно. З розмов чую, що приїхали не всі. На трасі десь зостався джаз Бінкіна. А тут лиш частина концертної бригади. Зеківсько-кріпосної трупи нашого управління.

Дійство розгортається на освітленому кону.

Ілюзіоніст Кротов ковтає сині вогні. Протягує через перстень оренбурзьку хустку. Вправно жонглює м'ячиками. Ціка-аво. Після кожного номера сиплються оплески. Я непоправний селюк. Нічого подібного ще не бачив. Потім потішає публіку клоун Павєл Тітов. Йому не потрібний парик. Лисий, з рудими острішками, низенький росточком, він неповторний. Ворушить причіпним носом пияка. Їздить на палиці верхи. Перечіплюється, падає, лається. Зеки регочуть до сліз. Геть здитиніли. Грім оплесків. Тупотіння. Свист.

Оголошують музичну частину. Виступає співачка Ольга Калашник. З баяністом Альошіним. Струнка, гарна чорнобривка міцної статури. Бліде повне лице. Вишиванка, червона спідниця. Туфлі на

високих підборах. Баяніст крутолобий і суворий. Напіввійськове вбрання. Хромові чоботи з високими халявами. Сідає на стілець і кидає пальцями по ладах.

Напружену тишу перериває її сопрано:

Ой, не світи місяченьку,

Не світи нікому...

Сполохане серце зривається птахом. Нікого не бачу. Окрім ночі місячної. Та дівчини співучої. У своєму селі під калиною. Поміж дівчатами й парубками. Там я не догуляв, не долюбив. За горло бере жаль. По лиці – відчуваю – пливуть сльози. Що може зробити з людиною пісня? Розгартувати за мить? Ні. Зігріти скрижанілу душу. Ствердити надію і мету.

Після концерту хочу протовпитись до артистів. Подякувати землячці за небесний спів. Руку потиснути. Груди переповнює ніжність. Але стримує режим. Колючі погляди наглядачів. Вишикувалися перед коном. Оберігають. У зоні часто випадкову жінку беруть ґвалтом. Босяцькою чергою. Та співачку бережуть. Хоч ніхто її не вберіг від Заполяр'я. І я нічим не можу помогти. То й не варто набиватися. Вона має дебелого опікуна, свого музику. Мабуть, він врятував її від загальних робіт. І тепер має на неї право. Безпощадний закон зони. Ми перед ним безсилі. Бригади вивалюються з клубу. Чую збоку розмови: «Ольга... Ольга... З Тернополя». Хтось українською балакає. Треба буде познайомитися. З якої бригади?

Божественна співачка. Зміцнила мою душу. Хочеться писати вірші. Іду писати «нєнаглядную». Вдень сплю неспокійно. Ввечері іду в КВЧ. Піднесений і радісний. Хочу поділитися з Іваном Васильовичем побаченим і почутим. Шкода, що він не зміг там побувати. Та він, як хмара:

– Заходив опер по режиму, – каже. – Прискіпався до мене: «Зачєм ти прігрєл етаво фашиста? Я назначіл єво на етап».

Вістка вражає. Хоч я не сподівався тут дозимувати. Раніше чи пізніше – мене попруть. Закон ГУЛАГу. Десь-то баритон Улянкіна докотився до кума. Захомутають знову мене до лопати. Але не загнуздають душу. Такої вуздечки в них нема.

– Візьми, – дає мені Іван Васильович зошита, справжнього. Пиши вірші. Тільки російською. Про любов. Тоді ніхто не відбере.

Зошит в лінійку на сорок аркушів. Мій єдиний скарб. Сніжно-білі сторінки. Сонячна незасіяна рілля.

– Дякую, Іване Васильовичу. За все. Вибачайте, коли щось не так. Зоставайтеся живі-здорові.

– Ходи здоровий.

Рука його по-солдатському міцна. В очах сумовита вільгість.

Прощай КВЧ! Цей затишок не для мене. Даремно я тут розмагнітився. Вранці 12 березня 1949 року крокую в першому ряду. Наш етап женуть на пересилку Лабитнанги. Її ще зовуть пересилкою з цього світу на той. Погана слава котиться по трасі про те гніздо зарізяк. У тамтешній зоні махновська анархія. Начальство й не збирається навести лад. Йому вигідна війна поміж кланами та групами. Селекція. Виживають сильніші.

Йдемо своїм ходом попід насипом траси. На берег широкої річки Об. Залізницю тут ще не прокладено. Толочимо незаймані сніги. Спресовані, але вже вологі в передчутті провесни.

Біла далеч з підгір'я сповзає донизу. Ніяк не наздоженемо її. Не боюся невідомості. Шепочу щойно народжені рядки:

І знов судилася дорога,

В снігах заметена печаль –

До нового мого острога

По дикій тундрі в сиву даль...

Серце, як мотор. Невтомне. Багато ще мені доведеться пройти неторованих шляхів. І глибоких снігів. Багато треба буде здолати морозних вітрів. Стрічних, прямо в лице. Та зазнати кривд і мук.

І немає куди звернути.

Тільки – вперед.

2. Дари перед пургою

Звечора мені нездужається. Це поверх утоми. Млоїть всередині. Ламає кості. Душа непокоїться. Їсти зовсім не хочу. Проте мушу. Треба втриматися на ногах. Та не замиготіти згасаючою свічечкою. Через силу споживаю пайку хліба. Запиваю гарячою баландою. Після вечірньої повірки, як побитий пес. Чвалаю до лігвиська. У зоні нема нічого паскуднішого за хворість.

– Потерпи. Не падай духом, – каже Іван. – До ранку воно минеться.

– З підйому лети до лєпіла, – радить кубанець Толя Павлюк, сусід зліва. Ще зовсім юний. А вже побував у кавалерійських атаках. Воював у генерала Шкуро. – З простудою не жартують.

Які тут жарти. Мені світ не милий. Довкола хроплять поснулі. А мене місить важка дрімота. Під бушлатом трясе пропасниця. Кидаюся з боку на бік. Заглиблююсь у передсоння. І виринаю знову.

Важкими хвилями перехлюпуються видіння. Ген між скелями гуде вітрисько. Пронизливий і холодний. Звідти, з каламутного темного хмаровиння, хтось лізе. Впізнаю. Величезний волохатий Полярний Дідько. У ненецькій оленячій малиці з пришитими рукавицями. Широкий пояс переблискує полярним сяйвом. На поясі висить короткий ножака у шкіряних ножнах. Мара та й годі. А заховатися нікуди. Мордяка зчорніла від морозу. Тільки очі світяться. Нерухомі, скрижанілі. Він схиляється наді мною. Шаманить ручиськами-грабцями:

– Ми – пакарітєлі ґорних вєршин... тундри... всєво сущєво. Кто нє с намі, тот протів нас...

Мене він злить. Не піддаюся навіюванню. Вигрібаюся з марення. Ставлю перед Дідьком слово сторч:

– Я не хочу бути з вами. За що повинен шанувати комунію? За баланду? Ви мені не рідня.

Напружую залишки сил. Заважаю йому схопити мене за горло. Відбиваюся кайлом. Руки до держака приросли. Не можу зціпити в кулаки. Полярний Дідько сахається. Відступає в гарячкову темінь. Де я його раніше бачив? Авжеж. По голосу впізнаю – Дуркін. З червоною зірочкою на похмурому чолі. Геть, вовкулако! Геть від мене!..

– ...Падйом, сукі! Вста-а-ть! – галасує пришелепуватий нарядило. Підвестися несила. А треба. Якщо не встану – подохну. Такий неписаний закон зони. Вона додушує охлялих. Стадо затоптує доходяг. Без жалю. Стадом кермує дух блатарів. Умри ти сьогодні, а я – завтра. Філософія двоногих звірів. Недавно ще дехто з них був людиною. Зосталися одиниці.

Хлопці допомагають мені одягнутися. Проводять за двері:

– Поспішай.

На снідання махаю рукою. Треба встигнути в чергу. Довга, вона одних проводить за зону, інших в потойбіччя. Кому як пощастить. Чвалаю по інею. Перед очима каруселить палітра кольорів. Хоч би не впасти. Морозне повітря бадьорить. Тримаюся за торф'яні стіни. Поспішаю душею. А ноги відстають.

Мені страх як не хочеться до медпункту. Як на заріз. Ота больничка з лікпомом-лєпілом – передпокій пекла. Хто туди вчащає, то швидко згинається. А зігнутий через тиждень-два – дубар. Його жде саван з драного простирадла. І дорога до мілкої ями. Мало хто повертається до бригади доходяг. Чистилище працює справно. Без вихідних. Не хочеться до нього йти. Та нема куди подітися.

Під стіною черга. Скоцюрблені постаті. Напнуті каптурі чорних бушлатів. Ченці Заполяр'я. Я припізнився. Ліплюся до хвоста черги. Ми тут як бездомні собаки. Прокляті й покинуті. Нікому до нас немає діла. До нашої хворості. Вичікуємо полегкості. Так хочеться дістати шматочок життя. Вистраждане звільнення від роботи. Бодай на два-три дні. Рятівні.

Медпункт у тамбурі з торфодернюків. Три метри на два. Володарює в ньому лєпіло дядя Володя. Помічник смерті. З Харківського етапу. Високий і дебелий чолов'яга. З молодим чорним вислим вусом. З холодним нищівним поглядом. Землячок. А доброго слова не скаже. Ніхто не зна, ким він був до зони. А тут проголосив себе фельдшером. Кожен рятувався, як міг. Лікувати – не камінь кайлувати. Набагато легше. Лєпіло заповнює собою весь тамбур. Відвідувач мнеться на порозі. Очікує вироку. В кутку на столику велика чорна пляшка. Дядя Володя причащає з неї кожного. Від кашлю чайною ложечкою. Від проносу – столовою. Ще може мазнути рану зеленкою. Всім відомо, що то за ліки в пляшці. Сира вода з

озеречка. Проте всі п'ють. З причастям можна й звільнення відхватити. День спочинку – місяць життя. Доза виміряна смертями. І для невдоволених є ліки. Опертий на столика дрин. Такий самий, як у нарядила. На ньому теж сині хімічні літери: «КВЧ» – «Культурновоспітательная часть». Режим жорстоко з нас насміхається. Нам теж весело, хоч ми й не ідіоти, крізь сльози. Нас перевиховують завше і повсюди. Десятиліттями. Та не можуть чомусь перегнати розум. Як мовить Іван, «з поперека до голови». Отак і гнемося тугодумами.

– Всьо! Отвалі! – горлає лєпіло... – Я не Боґ. Ліміт окончєн...

Він вичерпався. Спочинку вже не випише. Причастити може. Йому дозволено звільнити з десяток доходяг. І все. Ярлички вже роздав. Переважно шакалам, прохачі вони наполегливі. Заходять з фінками і заточками. Як тут не виписати спочинку?

Хтось недовірливий. Зігнутий в три погибелі. Ледь на коліна не падає. Благає:

– Рана открилась... Я танкіст... Капітан... Ну... На один день...

– Ти што, нє понял? – береться за дрина лєпіло.

– У нас равноправіє. Ми всє капітани. Тундри... – зубоскалять шакали. Не поспішають розбігатися. На лінійці саме починається розвод.

Мене підтримує стіна. До причастя не йду. Безнадія гне знеможених і знедолених. Все нижче й нижче. В очах скупий зблиск вологи. Надаремно. Москва сльозам не вірить. І ніколи не повірить. Стрічаю погляди болю та відчаю. Жаль переможців Заходу, перемолотих Сходом. Куди тепер?

Прибігає Іван. Подає вузлика, мою і свою пайку. Він подосі біля пекарні. Шкуринками про годується. Розуміє невдачу:

– Може, від вахти завернуть. Що, вони – сліпі?

Аж тут із-за вугла ординська навала, нарядили з наглядачами. Палиці в руках. Холопи оскаженілі.

– Всє в строй! Паразіти, мать-мать... От работи нє увільньош!

Рвуся вперед. По плечах задніх гуляють палиці.

– Хвашісти! – зойкає капітан, його збивають з ніг. Молотять лежачого. Ночувати йому в карцері.

Спотикаюсь на ходу, падаю. Луплять і мене. Волочуть попід руки до вахти. Когось босого тягнуть за ноги. Викидають черевики за ворота вслід.

Біля вахти стовбичить Дуркін. Руки в боки. Репетує:

– В штрафную бріґаду! Всєх! Закосіть дєньок захотєлі? У мєня нє пройдьот! Нікаґда! Вкаливать нада! На трасу! На трасу!

Чіпляємось один за другого. Як раки клешнями. Тримаємось попід руки. Тоді не б'ють. Гойдаємось знеможено шеренгами, мов п'яні. Нас витурюють за зону. Наглядачам полегкість. Там територія конвою і його клопіт.

А нам – хоч живи, хоч здихай.

Ззаду гарчать вівчарки. Вовкодави, ось-ось вхоплять за штани. Гупають чоботиська знервованого конвою.

– Не растягіваться! Саботажнікі!

Плентаємось, як на плаху. Коли б скоріше. Відсипка траси недалеко. Скриплять тачки. Шкряботять лопати. Штурмові бригади вже гріються роботою.

Нас, як відмовників, підводять до бригадира. По одному.

Він високий, як жердина. В довгому бушлаті з напнутим каптуром. Великий Інквізитор з-над Терека, бригадир Хворешія. Знаменитий дев'ятьома лагерними вбивствами. Кажуть, садист і дегенерат. В його бригаді й шакали з тачками бігають. Прибульців розподіляє кого куди. На око. До тачки чи до лопати.

Підступаюся і я. В нього худюще щетинисте сіре лице. Стирчать вилиці. Презирливий усміх тонких слинявих уст. Окатий погляд снайпера. Цей не промахнеться.

– Зачєм на свєтє жівьош? – питає погрозливо.

А й справді. Не знаю, що й сказати. Не сподівався такого підкопу. І мовчати не можна. Збіситься. Він і так чортом дивиться. А-а, будь що буде. Не вбиватиме ж він мене зараз. На очах у бригади.

– Щоб робити, – кажу перше, що збрело на думку.

– «Рабити-рабити», – перекривляє мене. – Ти шо – раб? Ті мінє скажі. Шо умєїш делат?

– Рисувати, – смілію.

В його очах засвічується цікавість. Вузьке чоло переорюють зморшки. Рука тягнеться до кишені. Це мене насторожує. Що там? Дістає дюралевий портсигар. З миски склепаний.

– Нарісуй мінє здеся паровоз. Іголком. Докажі, шо ти нужон, – подає мені в руки роботу. Гукає до свого роздатчика:

– Ей, Мушні! Забері ету доходягу!

Вони щось клекотять між собою по–своєму.

Важкотілий роздатчик сидить під валуном. Перед ним убога ватра. Більше диму, ніж вогню. Вперше бачу рудого кавказця. Блимає очиськами осіннього чистого неба. Над ними зрослися брови. Виснуть похмурою солом'яною стріхою. Подає мені голку. Голос, як з погреба:

– Садис. І делай вещ. Красіво делай…

Опадаю на хмиз. Сили, як у мокрого курчати. Переді мною клубочиться морозна імла. Синьо димить гірський хребет. Побіч скрегоче залізяччям траса. Серце моє стискає важка нудьга. Передчуття біди. Може, краще вмерти й не мучитись? Певне, мені винесли вирок оці абреки. Тільки відклали. Чи надовго? Тіло спалює внутрішня ватра. Треба протриматися до вечора. Не дать зборoти себе маячні. Витримати попри «не можу». Через «не хочу».

У руках тримаю холодний портсигар. Скупа забавка бугра. Вона йому нагадує волю. Куцу й неспокійну. Абреки довго не гуляють. На них повсюди чатують пастки.

Дюраль на диво твердий. Циганська голка проорює в ньому важкі борозни. Штришками намічаю малюнок. Творчість захоплює. Цікаво. Я ще ніколи не пробував гравіювати. Пальці тремтять. Гамую їх силою волі. Треба зробити добре. Це ціна мого життя.

Збоку заглядає Мушні. Вдоволений:

– Получаїца. Слищ ти в Холланд біл? Нє біл? Авва. Там у каждій дом картінка. Мєдний картінка... Маяк... Мєльніца...

Чого це його носило аж у Голландію? А-а-а... розумію. Німці посилали кавказькі батальйони на західний фронт. Власовські. Побачив світа білого. Більше за мене.

– А ти кто? – допитується він, – бандьора ілі кубанец?

Віджартовуюся. Мовляв, не зрозумів діамату. Завчив косо-криво. От взяли і посадили.

– Діямант? Ти шо? Банк ґрабіл? Да?

Розтолковую суть слова. Зрештою розуміє – загребли мене за політику. Тут усі за політику. Навіть неграмотні. Не буду ж я йому пояснювати, що таке поезія. Антисовєцька.

– Слиш, луді – падли. Убівать нада. Много нє нужни луді. Токо хлеб портят, – сердиться він.

Не второпаю, до чого хилить. Кого убивати? Таких, як я, чи тих, що нас посадили?

– Ех-ва... Закон – тундра. Прокурор – бєли медвєд...

Розмови не підтримую. Хтозна куди вона веде. Мушні неврівноважений. З прогірклою філософією. А може, прикидається?

Гарячково поринаю в творчість. Наперекір немочі, холоднечі і димові межи очі. Голка знаходить вірні стежки.

– Слиш. Вот попей, – Мушні подає мені консервну банку. Якась гаряча бурда. З неї стирчать стеблини моху. – Пей смело. Сіла будет... Не бойса. Будь здоров.

Чого мені ще боятися? Ковтаю гіркоту. Смакує, як наше життя. Вода дужа. І переварена. Праця посувається веселіше.

На обід траса втихає. Мені теж дістається черпак баланди. І шестисотка. Денна норма хліба. Міра нашої вічності. Споживаю. Підгодовую творчий дух. Він бере верх над слабістю. Виправляє мої плечі. Твір наближається до завершення. З пам'яті випливає комунівське: «Наш паровоз вперьод лєті-і...» Долетів уже. До Заполяр'я.

Плато темніє. Білі вершини сердяться. Насуплюються. Капризна днина. Мою гарячку остуджує холодний повів. Ватра згасла. Вдивляюся вперед. Злітають білими куріпками хвильки поземки. І знову спадають вниз. Крильця ще слабенькі. Не піднятися вище. Набираються сили. Буде пурга.

Конвой знімає бригади з траси. Пора в зону. Захватить негода, можна все стадо розгубити. Тоді не розберешся. Хто заблукав, а хто втік. Та й куди тікати? Самогубство. Хоч відчайдух завше знайдеться. Та й полине на снігових хвилях у білий світ. Навмання. Щоб вдихнути волі на повні груди. І здохнути десь в ущелині. Зеки хитрі. Невідомо, хто що з них думає.

Колона наспіх шикується. Тирлується Вавілонським стовпотворінням. Тут бригади з нового етапу. Ген вигулькує із-за пагорба бригада Хамзи Ібрагіма-Огли. Рекордисти крокують шпарко. Як солдатська рота. Невтомно. Теж не цураються тухти. Попереду невисокий, тонкий у талії князь. Білою папахою виділяється серед інших. На плечах чорна бурка. Замісто карабіна патериця в руках. Апостол мусаватистів. Вождь. Лагер не збив з нього ореолу зверхності. Не розтоптав гідності. Він і тут воєвода. За ним двоє краян несуть клітку. Всередині настороженим заєць-біляк. Швидкоокий, рухливий. На нього теж виписують пайку. Горці бережуть отой вічний вогонь волі. А може, символ втечі? Але гори тут для них чужі. Непривітні, напівживі. Коли б кавказькі – вивтікали б усі до одного.

За рекордистами йде бригада кубанських козаків. Теж зладнано. Веде бригадир – юний Хопотько. Ставний, чорнявий. У черкесці, перешитій з шинелі. У нього черкеський гострий профіль. Від контузії заїкається, тому всі кажуть «бригада Хопопотька». І він не гнівається. Щоправда, то не гріх. Не віриться, що він був ескадронним у генерала Шкуро. Замолодий. А втім, хтозна? На війні всякого бувало. Бригаду Хворешії ведуть останньою. Шикуємося. До мене підходить Великий Інквізитор. Вищий від гірського хребта. Подаю йому готову роботу. Звичайно, не Рембрантів мідьорит. Але форма вписана в перспективу. І штришки – по формі. Серце щулиться: сподобається йому, чи ні? Почуваюся підсудним.

– ФЕД... – впізнає бугор паровоза.

У свідомості сполох. Я ж не навмисне. Мимовільно вигравірувався «ФЕД». Знаменитий паротяг – «Фелікс Едмундович Дзержинський». Назва для нас кривдна. З ГУЛАГом споріднена. Перед паротягом закрут рейок на шпалах. Вони, як дерев'яні бушлати. Для дубарів. Передня, певне, для мене. А може, для бугра.

Що перепаде за цей твір. Удар ножем чи похвала? Замісто страху байдужість. Немов на шкільному екзамені. Коли не маєш відповіді на поставлене питання. Не знаєш нічогісінько. Ні в зуб ногою. Та вже що буде, то буде.

Уста бугра розтягаються в усмішку. Якусь скептичну, дерев'яну.

– Ну-ну. Маладец. Жіві, дарагой.

З душі опадають кайдани. Бугор мою роботу схвалив. Це – найвище журі. Визнав моє просте уміння. Паротяг Великого Чекіста сподобався Великому Інквізиторові. Машина приневолення. Який паровоз вивезе мене звідси? Чи доживу?

Справді, я старався. Не за страх, а на совість. Обмережив того паротяга хмеликом. Наші дівчата вишивають так на рушниках.

Ой, хмелю мій, хмелю,

Хмелю зелененький...

Звучить мелодія в моїй зеленій душі. Рідна, незабутня.

А чи діждуся коли нашого Хмеля? А не Вашингтона, якого виглядають письмаки сучасності.

Іду впевненим юнаком у невідоме. По коліна в сивій поземці.

Пурга зводиться на ноги. На повен зріст. Ще один день майже пережито. А далі – побачимо.

Мелодія втішає. Ми минемося. А вона зостанеться.

Вона нетлінна.

Валентина Коваленко

«СОЦИАЛЬНО ОПАСНЫЙ ЭЛЕМЕНТ...»

Хвилин зо п'ять сиділа бездиханно. Від коричневої палітурки «дєла» за №10280, заведеного на Євенка Кирила Семеновича, 1888 р.н., війнуло гірким восковим запахом вічності. І не тому, що зверху цей документ оклеймований страшними словами «хранить вечно». Цей чоловік – мій рідний прадід, який «проводил контрреволюционную деятельность на подрыв сов. власти и колхозного строительства, распространяя пораженческие проявления о скорой гибели соввласти, угрожая активу и сопротивляясь представителям соввласти при выполнении госзаданий...». А ще – боровся за поновлення церкви в с. Самгородок Смілянського району. Словом – «кулак раскулаченный», «служитель религиозного культа», а, отже, «является социально опасным», за що – «заключить в ИТЛ сроком на десять лет, считая срок с 25 августа 1937 года...».

...Вдивляюся в прадідів портрет, намальований в таборах на сибірській вирубці якимось полоненим німцем. Талановитим, очевидно, бо точно вловив прадідову душу, «вирізьбив» її в страдницькому, але непокірному погляді. Благородна сивина бороди... невідцвітна сивина дум... полиновість незаслужених страждань...

В історії України О. Субтельного знаходимо: «...визначити, хто саме є куркуль, було непросто. Вважалося, що куркулі мали більше засобів виробництва, ніж середняки, й використовують найману працю», «заможнішому селянинові, як правило, належало 10-15 акрів землі, кілька коней, корів та овець», що «в сучасних цінах навряд чи перевищувало б 600-800 доларів США», «оскільки багато давніх куркульських родин було знищено під час громадянської війни, куркулями нерідко ставали колись убогі селяни, що завдяки натужній праці розбагатіли за непу». Сталін, знаючи, що найзапекліший спротив чинитимуть заможніші селяни, закликав до ліквідації куркульства як класу.

Звичайно ж, у вирішенні питання, хто куркуль, неабияку роль відігравали особистісні стосунки, заздрість та небажання вступати до колгоспів. Будучи дяком від «старого часу» і до 1934 року, прадід Кирило постійно вболівав за відкриття Самгородської церкви, яка була розграбована комнезамівцями, а її приміщення передане під колгоспний будинок. Неодноразове проведення ним зборів та збору підписів селян із цього питання, викликало у представників соввласті обурення. Адже все, що мало будь-який зв'язок із релігією і з Богом в Совєцькому Союзі, руйнувалося. Чимало священиків і ієрархів було розстріляно більшовиками за спротив при реквізиціях церковних скарбів нібито як засобів для боротьби з голодом ще після прийняття Леніним декрету ВЦВК від 23 лютого 1922 року «про конечність рішучого здавлення спротиву духовенства» (Регельсен А. Трагедія русской церкви, 1917 – 1945. – Париж: YMCA Press,1977. – С. 281 – 282).

Доказом безмежної жорстокості вождя був таємний лист, який не ввійшов до його «зібрання творів», але до нього є відклик у 45 томі (с. 666 – 667). Цитую цей лист за Регельсеном:

«Ми можемо провести... вилучення церковних цінностей з найбільш шаленою і нещадною енергією, не зупиняючись перед здушенням якого б то не було спротиву,... взяти у свої руки той фонд у декілька сотень мільйонів золотих рублів (а, може, й декілька мільярдів). А зробити це успішно можна тільки тепер... у...момент несамовитого голоду» вкінці того ж листа Ленін писав: «Чим більше представників реакційної буржуазії і реакційного духовенства нам удасться розстріляти з того приводу, тим краще. Треба саме тепер провчити ту публіку, щоб вона декілька десятків років навіть думати не сміла про якийсь спротив...»

Вдалося, звичайно. Аж на 7 десятків літ сягнула геніальність жорстокості тирана, якому ще й досі кланяються та обкладають квітами ноги, вимочені в кров українського народу, а він продовжує стояти на площах з демонстративною погордою...

Читаю в «дєлє» з обласного архіву про прадіда»: «хлебопашец», «крестьянин-кулак», «малограмотный», «беспартийный»; при соввласті «судился за поджог колхозного дома», а в 1930 році «был раскулачен за невыполнение Гос. налогов».

Це було саме в тому 30-му, коли сотні тисяч селян разом із сім'ями, виганяючи із домівок, садили у товарні потяги і вивозили за тисячі кілометрів на Північ та залишали напризволяще серед суворих снігів без їжі і притулку.

Про момент розкуркулення прадіда Кирила від нього ж таки згадує моя тітка Степанида, його онука: «Була великодна п'ятниця… Дід вернувся з Куцівки, куди ходив цілувати плащаницю, і нагодився на плач жінки Степаниди та невістки Ганни (моєї матері): комнезамівці, а в тому числі і його племінник Михайло, поламавши клуню та навантаживши віз із волами всяким ганчір'ям, яке було в хаті, повилазили на хату – і ну! по всьому дворі кулики розкидать. Ні на які жіночі вмовляння не реагували, а коли закінчили свою «чорну справу», один із комнезамівців розстебнув матню – та й давай кропити нею двір, регочучи та надорюгаючись. Дід поводив себе спокійно, а потім, на диво всім, сказав до жінки: «Люди роботу зробили, потомилися, давай обідати».

«Пізніше, – пригадує тітка, – баба впізнала в церкві на одній із дружин активістів, що розкуркулювали, свою тарантову хустку та спідницю. А сусіди бачили, що в крадені дідові діжки (він був ще й добрячим бондарем) ґвалтівники клали борщ».

Можна тільки уявити, як же прадідові було боляче втрачати власною кривавицею добуте. Було, кажуть, ранній, як пташка, худенький – дивись здосвіта вже й біжить по своїй ниві, заклавши руки за спину – «хазяйнує». За те в селі його «шпаком» прозивали. І не тільки за те. Співав він добре: в церковному хорі був регентом. І дзвонарем був, та таким майстерним, що пані Алібрантша за старого часу хотіла в Київ забрати. Не погодився: мовляв, я своєї землі ніколи не покину.

Прадідова доброта, працьовитість і почуття гумору підбадьорювали родину – дружину, двох синів – Зінька та Федора і невістку Ганну, яку щойно, опухлу від голоду, забрали до себе Євенки з багатодітної сім'ї. У розваленій хаті, змівши віником лежанку, їли паску із холодцем. А після свят дід наносив із лісу дубців, став плести стіни. Баба Степанида носила на коромислі воду, а невістка Ганна (тобто моя бабуся – В.К.) за 4 км з Макіївки – в'язки із соломою. Робили вальки і мостили хату, наче ластівки гніздо. Молодший син Федір (мій дід, який теж дзвонарював після смерті свого батька Кирила), вже почав умовляти його вступити до колгоспу, але той відказував: «Ні, я нечистому душу не віддам». Він був глибоко переконаний: радянська влада – грабіжницька: «Ми працюємо за кілограми, а соввласть забирає все до нитки. Швидше старця торбою нагодуєш, як цю владу хлібозаготівлею».

Невдовзі прадіда Кирила разом з іншими «куркулями» його племінник Михайло та голова сільської ради пов'язують і везуть до Черкаської в'язниці. Пізніше, в 1937 році, родич буде давати свідчення: «Місяців через п'ять-шість він появився в селі 1931 року. Зразу скривався, а потім почав жити в селі Самгородок і жив до цього року і продовжував бути дяком до 1934 р. Крім цього Євенко займався контрреволюційною агітацією та наносив мені погрози і тим активістам, що його розкулачували…». 1937 року навесні в березні місяці Євенко організував збори односельців та церковників в громадянки с. Самгородок Сокуренко Вєрки, де там виступив і спрямував свою роботу, аби було відкрити церкву в селі. Коли я, як активіст, член сільської ради, узнав про це та оскільки Євенко з'являється мені родичем, я його зустрівши днів через три після зборів, запитав: «Навіщо ви робите не законні збори, ви ж за це будете відповідати», – став йому доказувать, що це неможливо без відома с/р, то Євенко мені відповів: «Ти мене не умовляй, оскільки ви, активісти, довго існувати не будете, а також і ваша Рад. влада існувати не буде, бо скоро буде війна і вашу владу розженуть, а вас, активістів, повішають…».

Помилився. Ті збори для діда та кількох його прибічників були останніми. Запроторили мого Кирила Семеновича на десяток літ різати ліси уральські. А там, на місці, ще «розщедрилися» на шість, бо ж вдарив начальника кухні за те, що той запропонував йому на «роздачі» красти хліб. «То ти ще й на цих нещасних нажитися хочеш? Ні, лучче своє латане, ніж чуже хватане!» – сердито відповів дід.

Після шістнадцятилітнього тяжкого покарання (якби не якась жінка, що постійно підтримувала його молоком, то й не вижив би) у 1953 році повернувся в село і встиг ще за три роки відведеного йому віку побудувати дві хати – синові Федорові і собі – та виняньчити не одного онука, часто приспівуючи їм своєї:

Сидить Сталін на столі,
Ленін – у болоті.
А що буде куркулям,
Те буде й голоті...

або:

Ой, спасибі Малінкову,
Що дав держать козу й корову,
А Сталіну легко лежать,
Що не дав і кози держать...

Упевнена: не лежиться (і не лежатиметься!) тиранам. Ще довго їхні кістки здригатимуться від отих мученицьких пісень. Бо скільки ж безневинних життів і доль, любовей і надій, родинних щасть покалічили вони, будучи на чолі вже, слава Богу, тієї злочинної влади. «Буде зелено, та не буде весело; будуть люди зірки з неба знімать, але будуть нездорові, а жінки народжуватимуть тримісячних дітей...» – так прадід казав про той совєцький глум і його наслідки, про наше безглузде життя-буття. Так воно і є, на превеликий жаль. Все, як кажуть мої земляки-самгородці, на козиний лій перевелося. «Село неначе погоріло, неначе люди подуріли...» – неперебутньо малюють Шевченкові слова картину вигрібання нашого українського заживку – села з його колись масними багатими землями. Бо нема господарів справжніх. На пні винищили. Тільки подзвін серця по них відлунює, часто-часто – як прадідові почасники. А чи ж благовіст почуємо?

Михайло Ліхцов

СПОМИН

1. Гірка таємниця тітки Меланки

Коли б не приїхав я до Малої Яблунівки, що на Смілянщині, завжди бачив тітку Меланку за роботою. Полола грядки, що притулилися до огорожі сільського цвинтаря, поралася на тісному подвір'ї чи, накинувши блискучий пластиковий плащ, за завданням сільради, як квартальна, бігала щось комусь нагадувати. Здавалося, в роботі, у нескінченних побігеньках прагнула вона втопити щось таке, що невмолимо боляче нагадувало про себе, заважало їй жити, як живуть люди. Потім роки поступово відбирали в неї силу, і я подовгу проводжав очима зігнуту постать, коли тітка, тримаючи на ланцюжку сіру козу, по-старечому обережно ступала всією підошвою, по стежці до берега вузесенької річечки, з постійним острахом ставала на покривлену кладку з двох нетовстих верб і переводила свою годувальницю на другий берег. Припинала козу до залізного прикорня, поволі обходила знайоме до найменшого кущика зелене прибережжя, шукаючи, чи не піднялась десь у затінку котрась із багатьох відомих їй лікарських травок, збирала хмиз чи гілки крихких верб, обламані вночі хвиським вітром. Коли відходила далеченько, раз по раз оберталася до кози й неголосно гукала, знаючи, що тварина зрозуміє її:

– Пасися, Майко, пасися. Я ось тут, недалеко. – І коза підіймала голову, кумедно хитаючи головою, ніби тямила кожне слово.

Закінчивши свої маленькі щоденні мандри, тітка сідала на складаний металевий стільчик і втомлено клала натруджені руки на коліна. У такі хвилини вона поринала в глибоку задуму, і тільки очі, нерухомі й повні сліз, скорботно стулені губи виказували, не спить, повертає минуле розтривожена думка.

Про що могла думати ця жінка на схилі літ? Ой, багато про що, міркував я собі. І про велику рідню, що доля розкидала по всьому світу, і про двох синів, які так рано пішли в небуття, лишивши її самотньою. А може, про лиху війну, про голодні тридцяті та й повоєнні роки, коли й орала, і мішки із зерном тягала на згрубілих плечах, ненавмисне змагаючись у силі й витривалості з чоловіками?

Ніколи, певне, не дізнався б про ці думки, якби не розповіла сама.

– Хочу запитати тебе про щось…

– Питайте, – не знаю чому, але відчув, що розмова буде не з буденних. Чи то в голосі пробиралася якась тривожна нотка, чи очі в неї були незвично сухими, без старечих сліз, а в них – двобій думок.

– Давно хочу тебе про щось запитати, – тихо повторила вона, – та все не насмію. Скільки років носила в собі, думала, що піду зі своєю таємницею на той світ. Аж ні, не можу. Щось тягне на сповідь. А може, то гріх штовхає в серце, що стільки мовчала…

Я вперше бачив її такою – зовні, як і раніше, майже спокійну і так схвильовану в душі. Вона примовкла, мабуть, востаннє борючись з якимсь відчуттям, і вже врівноваженіше продовжила розповідь. Тітка Милка, як називали її в селі, говорила, а я слухав, ні вкарбовував у себе кожне слово, лише підсвідомо розуміючи, що прийде час, коли повинен буду передати це людям.

– …Багато було нас у мами – аж дванадцятеро. Троє невдовзі померло, а ті, як підросли, стали до праці в колгоспі. Та це потім. А до того нас «розкуркулили». Була в нас хата, величенька, бо й сімейка, слава Богу. Корова була, а ще – конячина. Одібрали все. Хату під правління колгоспу взяли, нас по світу пустили. Що будували, вирощували, берегли, в один день за вітром пішло. Ні тобі рідної оселі, ані своєї землі, ані дружної сім'ї, де в лиху годину можна серце зігріти. А тут ще й голод.

Не довго я і залишалася в селі після того погрому. Подруга намовила мене: їдьмо до Запоріжжя! Там, кажуть, на добру роботу влаштуватися можна. Їдьмо, каже, щастя пошукаємо, може заміж вийдемо…

А що молодим? Та ще й тоді, коли село, де народився, нерідним стало. Взяли такі-сякі речі, ще думку не додумали, а вже – в дорозі. Приїхали. Там у неї якісь далекі родичі були. До хати запросили, нагодували. Вже на третій день натякнули, празник скінчився.

Влаштувалася на роботу до військового містечка. Там, а це було 34-го року, льотчики стояли. Професії в мене не було ніякої, а тут офіціанткою, кажуть, іди. Господи, кажу я, та хоч зараз. Їсти-пити дають, хлопці кругом – мов орли! Дівчиною я здорова була, ніякої роботи не лякалася. Мішок – лише на спину завдай, куди хочеш донесу. А тут – піднос. Правда й те: піднос – не мішок. Це з виду легко. Поплакала тоді не мало. Наставлять мені тарілок, піду поміж рядами, а вихилятися, як справжні офіціантки, ще не вміла. Скільки ж тоді я посуду перебила! А потім навчилася. Ще й інших дівчат учила.

Там познайомилася зі своїм судженим. Поляк він був. Рудиком звали. Ну, як точно, Рудольф Новаковський. Гарний був хлопець, високенький, спокійний. Як побралися ми, завжди жалів мене. А то колись і каже: «Біля таких льотчиків кожного дня крутишся, а знайшла мене, пожежника. Ну чим я тобі сподобався?». І дивиться на мене так тепло своїми сірими очима, так хороше пригорне… Ось воно, моє щастя, думаю, не дарма приїхала до Запоріжжя.

Потім я йому синочка подарувала, Толиком назвали. А через два роки й Сашко з'явився. Жили ми у військовому містечку. Кімната була невеличка, та коли в сім'ї згода, стіни, кажуть, ширшими стають. А взагалі ті роки важкими були. Я з двома дітками далеко від нашого будинку не ходила. Що сусідки розкажуть, те й моє. Рудик додому повертався, свої новини розповідав. І все частіше – пошепки: то одного, то другого з льотчиків забрали. Особливо його турбувало те, що серед арештованих – поляки, німці, чехи, угорці.

Бідкалися ми, що багато людей забрали. Та заспокоювали себе: то – вороги. Безвинних не візьмуть. Що саме ті вороги скоїти хотіли, правду кажучи, не знала. Може, проти нашої влади щось затіяли, може, самого товариша Сталіна вбити хотіли. І завжди, коли проходила повз великий портрет вождя, що при вході до командирської їдальні висів, з такою вдячністю, дивилася в Сталінові очі, що не міг він там, у Москві, не відчути моєї щирої любові до нього, рідного й великого.

Ну а потім… Потім усе моє щастя полетіло шкереберть. Якось уночі постукали. Було це десь ранньої осені тридцять сьомого. Будили Рудольфа серед ночі не раз – то навчальна тривога, то справді десь загорілося. Я вже звикла до таких стуків. І голос одразу впізнала – його начальник стояв за дверима. Та все ж щось так тривожно кольнуло під серце. Чи душа чула лихо, чи в голосі тому щось незвично забриніло. Рудольф устав, увімкнув світло, відчинив двері. І він, і я все зрозуміли тієї ж миті. Перше, що побачила, як рвучко ступили до кімнати двоє в чорних шинелях з націленими на нас – на Рудика, на моїх дітей і на мене наганами. А ще – начальникові очі: великі й перелякані. Його до кімнати не пустили. Що в ній робити пожежникові, коли горить доля, а не будинок…

Рудольфа забрали, навіть одягнутися не дали. Чому так поспішали? Якийсь план виконували? Мене за ним не пустили, бо заголосила я, знаючи, що буває після їхнього приходу. І це сталося. Другого дня сказали, що відтепер я дружина ворога народу, а тому маю негайно полишити квартиру, бо сюди поселять нового пожежника. Із військового містечка піти, щоб якої таємниці шпигунам не передала.

Зав'язала я свій нехитрий скарб у вузол, вийшла на вулицю і гірко заплакала. Куди йти, що робити – не знаю. Ані родичів, ані знайомих у місті немає. Грошей – ми тільки мріяли їх назбирати, щоб кімнату трохи обставити. Втерла я сльози, підхопила малих – одного за руку, другого до грудей притулила, щоб не плакав, і пішла, куди очі дивляться.

Де ночувала? Ой, скрізь мене було… Поки не дуже холодні ночі стояли, на лавках у парку лаштувалась, а потім знайшла гарне місце, затишне – в одному з під'їздів якогось великого будинку. От тільки важко було дочекатися пізньої ночі, коли всі повернуться додому. Прислухаюсь: скрізь тихо, значить, сплять. Тихенько заходжу, а прикалабок, отой, що під сходами сіткою огороджений, ще вдень приглянула, одгорну сміття, розстелю своє ганчір'я та й лягаємо втрьох. Сашко, маленький, наче розумів, що негаразд з нами діється, рідко коли й заплаче. А може тому, що слабеньким став: молоко в мене пропало. І найгірше було в ті дні вставати зарання, щоб ніхто не побачив. Якось укутаєшся, втрьох притулимося, зігріємося, та треба підійматися. Виходимо в напівтемне подвір'я, а там іноді морозець уже залізяччя вибілює.

Що їла, питаєш? Що Бог пошле. Перші дні за щось купувала. А потім… Ти пробач мені, що плачу. Тільки згадую ті дні, так і плачу… Соромилася людям за милостинею руку простягати. Скажуть:

здорова жінка жебракує. А по роботі в їдальні знала, скільки доброї їжі свиням чи на смітники викидають. Пішла до ящиків. Напну хустку на самі очі, щоб ніхто не пізнав, і шукаю. То хлібця шматочок знайдеш, то морквиночку. Було шматок білої булки трапиться. То вже щастя. Толік їх так любив…

І тиждень, і місяць минули. Все думка не покидала: сяду на поїзд та й рушу додому, на Київщину. До рідної Макіївки після «розкуркулювання» слава Богу, повернулися тато й мама. Знала, важко їм починати все з початку, та десь коло себе, думала, й мене пригріють, онуків приголублять. Вже колись і на вокзал прийшла, біля каси стала. Вийняла ті нещасні гроші, що недоторканими берегла на дорогу. Ось-ось моя черга. Та раптом ніби струм по мені пройшов: куди ти, жінко! Як можеш отак поїхати, коли Рудольфа десь тут тримають. Чула, когось і випускали з тюрми. Може, і його, безвинного, випустять, то де ж він шукатиме мене? Хто скаже, що я до Ротмистрівки подалася?

Взяла я своїх пташенят та й доплентала до тюрми. ДОПРом тоді її називали. Знала, що всі новини, котрі мене стосуються, тут найперше почуєш.

Народу там – Боже мій милосердний, скільки там народу юрмилося! Здебільшого жінки. З клунками, кошиками, коробками, з вузликами. Сумні, заплакані, з лиця аж чорні. У когось взяли передачу, а більше відмовляють. То вже значить на етап пішов. А в мене передати нічого. Дай, думаю, хоч спитаю. Як це я раніше не додумалася. Вистояла в черзі до віконця. Новаковському Рудольфу, кажу, передачу можна передати? Взяв черговий одну товсту книжку, другу взяв, провів по рядках пальцем. Чорний великий ніготь його колись, прости Господи, й приснився. Одказав, не піднімаючи голови: «Новаковський – на етапі!».

Одійшла, стала і не знаю, що робити. Піти до Дніпра та разом у воду, щоб і кінців не знайшли? А діточок так шкода, що й сказати не можна. Ну в чому їх провина, за що їх життя позбавляти. Підходить до мене якась жінка і так тихенько питає: «Твій теж на етап пішов?».

«Сказали там, у вікні, що на етапі…». «Сьогодні уночі на станції ешелон одправляють, – прошепотіла скоромовкою. – Може, і твій там? Передай іншим». І зникла в юрмі.

Розказала і я чи не з десятку таких бідолашних, як сама. Чим більше передаю новину, тим сильніше вірю, що побачу його, чоловіка мого ріднесенького, у тім ешелоні. Хоч рукою махне, а все легше буде. Знатиму, що живий, а там – чекатиму і п'ять, і десять років. Дітям без батька ніяк не можна, мо' хоч дорослими діждуться.

…Тієї ночі до привокзального скверу тайкома прийшли, пам'ять про чоловіка не дасть збрехати, більш як сотня жінок. Хто самі, хто з дітьми. Листя ще не все облетіло, і посідали ми під кущами, поховалися за сміттєвими урнами, за фанерними щитами. Як зараз пам'ятаю, присіла я за щитом, де великими літерами було написано: «Мати, бережи дитину!». І поїзд намальовано. А біля мене – двоє. Один на руках спить, другий на коліна голову поклав. Спить – не спить. Ну, думаю, аби лихо тихо.

Вже давно стемніло. На вокзальному – його здалеку видко – вже й десята, і одинадцята минули. Десь близько дванадцятої на пероні заметушилися, забігали. Вдарив прожектор, просвітив далеко. Ми ще дужче зіщулилися. Тільки й чути солдатські підкови по перону та дихання синочка під грудьми.

Подали вагони. Якась молодиця поряд прошепотіла: «Столипінський». А що воно таке, мені потім розказали. Бачила тільки грати на маленьких вікнах та по солдату на кожній підніжці. Підбігли конвоїри із собаками. Німецькі вівчарки. Здорові, вгодовані, не те що ми. Вуха в наш бік насторожують, злі морди повертають. Мабуть, почули вони нас, бо й відстань – ну, як оце річечку перейти, кроків з тридцять.

Під'їхали й зупинилися криті машини. Почали виводити арештованих. Руки всім наказали за спиною тримати. Повели їх, бідних, до вагонів, а ті, що із собаками, з усіх боків оточили. Багато було в'язнів, ой багато. Вистроїли їх рядами попід вагонами, і хтось із начальників як гаркне: «На коліна!». Вони, нещасні, мабуть, уже не раз чули таку команду, бо дивлюся, один ряд, другий, третій стають на коліна… Це, потім казали люди, щоб не втекли. А ще – зручно їх рахувати: згори кожну голову видно. Я всі очі продивилася, як вони стояли, – по фігурі свого чоловіка одразу пізнала б. І до облич приглядалася. Не було Рудика.

Та не одна ж я шукала та придивлялася. Кожна підвелася над своїм кущем, всі заворушилися, зашепотіли, а про небезпеку забули. Хтось навкарачки до вагонів ближче посунувся. Може, котрась, свого чоловіка пізнала, піднялась, щоб запам'ятати востаннє. Ну, і я встала із затерплих колін, та якось незграбно. Сашко мій спросоння як заплаче – в мене й душа захолонула. Що тут сталося! Жінки посхоплювалися з місць, хтось голосно вигукував чоловікове ім'я, а та себе називає, сміливіші побігли до колони етапників, а інші – геть зі скверу, бо вже до нас, натягуючи поводи, оскаженілі собаки тягли солдат конвою. Крики, голосіння, плач... Хтось навздогін наказав солдатам очистити сквер «від сторонніх». Це, значить, від нас. І ми, спотикаючись об якесь коріння, каміння, побігли. А собаки хапали за ноги, спідниці, за пальта. Ця ніч снилася мені потім стільки років...Все одбивалась од собак.

Ще з тиждень жебрачила в Запоріжжі. Випросила в добрих людей трохи грошей, сіла на поїзд. Додому, до матінки. Знала, важко їй буде зі мною та діточками, а куди подінешся?

У Макіївці робила в колгоспі. Важко робила, а що на той трудодень припаде, ніхто не знав. Тож, дотягнемо до кінця року, а там і «обрадують нас»: на трудодень – три або п'ять копійок і сто чи двісті грамів хліба. Та ще добре, як пшенички, а як просом чи ячменем розраховуються... Потім пішла на залізницю. Ні, легше не стало. А надійніше – то так. Вже щось і купити дітям могла. Та й це знищила війна. Скільки лишенька натерпілася – не дай Бог нікому. Та що казати, сам знаєш. Потім, по війні, вийшла заміж удруге. За залізничника. Хворобливий, але доброї душі чоловік був, царство йому небесне.

І всі ці роки я мовчала. Ніхто, окрім мами та кількох сестер, не знав, що чоловіка мого забрали. Спочатку боялася й подругам розказати: знала, не дай Боже якась випадково обмовиться, дітям лихо буде. Та й мені роботу скрізь, куди не поткнешся, найгіршу даватимуть. Потім... потім боялася тому, що звикла боятися. Цей ляк, здається, ввійшов у мої жили, навіть у жаркий день холодив, лише згадаю про свою запорізьку таємницю. Тож і ховала її в собі, зжилася, звиклася з нею, як з долею.

– І тоді, як Хрущов повертав тисячі людей з концтаборів, теж не насмілилися запитати, де чоловік, що з ним? – аж тепер втрутився в тиху й скорботну сповідь тітки Меланки.

– Хотіла. Так хотіла, що серце тижнями боліло. Все думаю, за віщо його арештували, де поділи, що ані голосу, ані звісточки якої від нього. Скільки років казала дітям: чекайте татуся, чекайте, може, прийде з війни... А сама ради собі не дам, міркуючи: ну не був же він, простий пожежник, ні ворогом нашим, ні шпигуном. Знаю, забрали лише тому, що був поляком. А тоді – поляк ти чи угорець, чех чи австрієць – ворог. Та хіба людей лише цих націй хапали тоді в чорні «воронки».

Як Хрущова скинули, стали люди подейкувати, що хто проти Сталіна щось недобре скаже чи про арештованих згадає, до тюрми кинуть. Ще дужче злякалася. Слава Богу, думаю, що дав мені сили втриматися, промовчати, а то, чого доброго... І знову моя таємниця полишилася зі мною. Вірила, понесу її з собою в могилу. Аж ні, не можу. Тому й розповідаю тобі, як на сповіді. А після неї на серці легше стає, мовби хтось узяв нести частку важкого вантажу. Тож і хочу спитати, чи можна тепер кудись написати, дізнатися... кажуть, Горбачов не кидає до тюрми людей за «не таке» слово.

Вона змовкла. Смиренно схрестила руки на грудях і дивилася на мене, ніби чекала присуду. А в мені все кипіло: як можна все життя жити під страхом?! Знав, щось треба робити. І тому сказав:

– Тітко, Меланко, я допоможу вам написати листа до прокуратури, в Москву. Ви мусите все знати про чоловікову долю.

Відповідь прийшла не скоро. І коли знову зустрілися, тітка Меланка сказала, що викликали до Черкас, у КДБ. Ні, не для того, щоб вибачитися. Щось уточнювали і надіслали запит до Запоріжжя.

Потім до Малої Яблунівки надійшли дві відповіді. Вони стверджували, що пожежник Рудольф Новаковський був заарештований і розстріляний. Дати розстрілу були різними, а місце поховання – невідоме. Одна з відповідей чомусь здавалася переконливішою. З неї можна було зрозуміти, що «ворога народу» поляка Р. Ноаковського розстріляли... другого дня після арешту. Без суду і слідства. Вони квапилися. Тієї жахливої ночі, коли на вокзалі службові собаки шматували єдине пальтечко жебрачки Меланії, коли лютий жах охопив її малесеньких дітей, її понівечену душу, що так прагнула востаннє побачити – хай зганьбленим, на колінах, приниженим – кохану людину, його вже більш як місяць не було в живих.

Отакою була її похоронка. Відтоді все йшло за законом: чоловіка реабілітували, їй виплатили компенсацію за вбивство. Вартість його життя становила, здається, 120 карбованців – стільки одержував за два місяці праці у пожежному депо.

Вона зробила так, як веліла совість, як наказувала пам'ять. Купила у церкві свічки, замовила молебень за чисту душу убієнного раба Божого Рудольфа. Може, батьки його, міркувала, були католиками, та він – істинно християнином був. За інші гроші впорядкувала могилки двох своїх дітей. Мабуть, про себе подумала, бо знала, що жити зосталося вже зовсім небагато. Тепер головним для неї було – по-людськи піти з цього світу. Померла Меланія Зіновіївна Новаківська 9 серпня 1986 року.

2. У Новорічну ніч

В останній день року природа змилостивилася, і після сухої осені великими пригорщами кинула киянам білого снігу. Він поволі падав і тихо лягав десь унизу, на землю, яку не було видко, на дахи й дерева. Я з тихою радістю дивився, як пухнасті метелики сідали й на моє вікно – заґратовану дірку в стіні маленької камери величезного кам'яного котловану КДБ, що чорно-сірим похмурим квадратом охопив кілька кварталів поблизу площі Богдана Хмельницького.

У камері я був один. Лише останні дні. А до того протягом п'яти тижнів кілька разів переселяли до нових в'язнів, серед яких уже трохи призвичаєним оком досить швидко визначав отих «підсадних качок», що марно сподівалися відробити слідчим свій принизливий гонорар. Але сьогодні я один. Думається вільно і спокійно. Вже позаду суд у Черкасах, пересуд у Києві. Ось-ось гукнуть на етап – в сумну невідомість якоїсь в'язниці чи концтабору. І я благав у долі лише одного: не чіпати мене ще кілька днів. Дуже не хотілося зустрічати Новий рік десь на нарах чи у вщерть переповнених клітках арештантського вагона. І доля ніби почула мене: завтра перше січня, мої «добродії» готуються до свята, і кому з них захочеться обтяжувати себе клопотами, що навалюються, коли кудись везуть в'язня.

Повели на прогулянку, у «дворик». Біля стіни будівлі КДБ прилаштували високі мури, десь угорі, за мереживом колючого дроту по місточку походжає вартовий з автоматом. Говорити не дозволяється, співати – теж. Вони знають, що є пісні, яким під силу ламати мури.

Повернули до камери. Два метри до віконця, стільки ж до дверей. Хтось підійшов. М'яка килимова доріжка для наглядачів, капці на їх ногах не сховають звуків, якщо так дослухаєшся до них. Невже за мною? Серце неприємно закалатало, віщуючи щось недобре. Гримотить замок. Двері відчиняються, і наглядач, тримаючи у руках низку ключів, звично вигукує:

– З речами – на вихід!

Сволоцюги! Кров прилила до скронь, щелепам боляче від стиснутих зубів. Та я пересилив себе: зрештою, знав, з ким маю справу. Вони не були б тими, ким є, коли б всю їх сутність не сповнювали вщерть підступність, підлість, злість, лицемірство, ненависть до інакомислячих людей. Підняв за ліжком свою торбинку і рушив до дверей.

...До Харківської пересильної тюрми машина привезла нас пізно. Високий і чорний на тлі неба будинок неволі світився сотнями квадратів-вікон, бо в камерах ані вдень, ані вночі не виключали світло. Як і на вокзалі, пересильних оточили автоматники з вівчарками.

Повели до лазні. Цей ритуал чистоти, потрібної ж, звичайно, і у в'язниці, тут став, особливо взимку, ще одним видом знущання над в'язнем. Швидко роздягайся, біжи по цементній підлозі кілька десятків метрів до душу, з якого кволо крапає ледь тепла вода. Мийся швидко, бо на черзі вже інші. Біжи назад босий по багнюці. Обтирайся своєю сорочкою, бо рушника тут для тебе, звичайно, не готували. Потім цю вологу сорочку натягуй на себе, а за хвилину – на мороз, на протяги, до холодної камери, до невиліковного кашлю... І добре, якщо за цю кількахвилинну процедуру додаткового знущання, що на їхній мові називається «санитарная обработка», в тебе не вкрали останню сорочку, що бережеш у своїй торбинці.

Розподіл по камерах. Черговий швидко зміряв очима, кинув погляд на документи, назвав камеру. Наглядач веде довжелезним коридором першого, а потім другого поверхів. Праворуч і ліворуч мигцем виникають і зникають за спиною ковані залізом двері, за якими чути вигуки, крики, або стоїть мертва гнітюча тиша.

– Швидше, швидше! – підганяє конвоїр, і я не розумію, чому й тут, де так повільно тече час, слід поспішати. Мій крок сповільнював ще й біль у правому боці, де лише кілька місяців тому зробили складну черевну операцію. Нарешті, зупинка. Ривком, із завченою легкістю охоронник відкриває важкі вогкі двері, одним поглядом оцінює обстановку і з якоюсь іронією веселого гуляки вигукує:

– Камера до ваших послуг, пане політичний! Розташовуйся!

Його шпилька пройшла мені повз вуха. Не зачепила. І ось чому. Я вже ступив крок уперед і те, що вихопив погляд, мене приголомшило. Ця картина й тепер нерідко постає перед очима: у вибитому морозному вікні стирчить брудна випотрошена подушка; солома чи обгризене пір'я встелило підлогу; крізь вибите скло на все поволі сідає сріблястий сніг. Протяг аж виє з вулиці у ще відчинені двері і змітає з розкиданого ліжка, з підлоги сніг. Брудний матрац – на підлозі, якась дірява ганчірка замість ковдри. Промерзлі стіни забризкані кров'ю. Її струмочки, мов набряклі вени, замерзли, стікаючи по цементу. Брудна лампочка погойдується під поривами вітру десь високо вгорі, і тінь того бруду полохливою відьмою раптово кидається зі стелі на підлогу…

Очі вихопили все це й жахнулися. Не було досвіду. І мозок збунтувався:

– Я відмовляюся йти до цієї камери! – заявив рішуче.

Та наглядач, стоячи по той бік порогу, хвацько хряснув дверима. І я в останню мить встиг побачити під білястими бровами розчервонілі очі. Він уже був напідпитку. Клацнув засув. Гнітюча тиша знов оповила все довкола. І раптом десь тихо, а потім гучніше, виразніше вдарили кремлівські куранти. Один, другий, третій… Ні, я не рахував удари. Зрозумів, чому вони – і черговий, і наглядач – так швидко спровадили мене до камери: щоб я не заважав їм зустрічати Новий рік! А мені, певне, для втіхи, піднесли новорічний «сюрприз» – ніч у цій камері.

Ще не знав, що робитиму, але тверда, мов кремінь, внутрішня рішучість протесту охопила мене: у цій камері в Новорічну ніч я не буду! Пересилюючи біль у боці після важкого дня, повернувся спиною до дверей і щосили вдарив по них кілька разів затверділим від морозу каблуком. Тихо. Вдарив ще. Тільки луна пішла довгим коридором.

– Наглядач! – Мабуть, мій голос, напружений до зриву, був зараз, у паузі між ударами годинника і гімном СРСР, єдиним порушником тиші на всю величезну тюрму. Та гукнув ще раз, вже впевнений, що тепер мене почують.

Як довго течуть хвилини. Тупіт чобіт. Уже зовсім близько. Клацає засув, так само блискавично, як і зачинявся. У дверях той самий тип.

– Чого кричиш? До карцеру хочеш? Це в нас просто…

– Переведіть до іншої камери або викличте старшого чергового.

– А може, тобі самого секретаря обкому партії? – Підняті у кривій посмішці відкрили кілька блискучих коронок. Маленький хазяїн тюрми. І зараз вся влада – в нього, напівп'яного хама.

– У цій камері я не буду. – Дивуюсь, звідки в мене цей спокій.

– Будеш! – хрипло вигукнув він і спритно, як уперше, зачинив двері. Та, мабуть, ще не встиг відняти від клямки руку, як я знову щосили вдарив ногою у залізну обшивку.

– Вимагаю перевести… – ще не доказав своєї вимоги, як двері блискавично відчинилися і перше, що побачив тепер, була велика чорна мережана підошва чобота, спрямованого у ривку на мене.

Що було далі, не пам'ятаю. Мабуть, втратив свідомість. Бо коли розплющив очі, наглядач уже тягнув мене з підлоги на ліжко. Правий бік пекло нестерпним вогнем. Але якимсь зусиллям відштовхнув од себе тюремника. Сперся на ліжко, чомусь струшував з себе сніг. Розстебнув фуфайку. На сорочці кривавилася темна пляма. Торкнувся пальцями. На пучках зосталися липкі криваві сліди…

– Догрюкався? Звикай, це така в нас тюремна наука, – тверезіючи «пожалів» мене наглядач, і в його голосі вже відчувався сполох за скоєне. – Якщо тобі тут не подобається, пошукаємо щось інше, хоч воно й тут не страшно. У цій камері учора сидів один нервений… Псих. Не дозволили йому передачу одержати, от і різанув собі отим склом вени, – стаючи все більш балакучішим, хитнув головою на віконце. – А що помогло? Нічогісінько! Отак і ти. Будеш скаржитись – тобі ж гірше буде. Пам'ятай, тут тобі головний начальник – я! До інших не догрюкаєшся.

Тепер я йшов поволі, притискуючи руку до рани, і наглядач не підгонив мене. Зупинилися. Він неспішно відкрив двері, попередньо зазирнувши у засклену і затулену гумовою заслінкою дірку, і, пропускаючи до камери, сказав спокійно:

– Балакайте про свою політику…

На ліжку хтось лежав. На голові шапка, хоч тут було набагато тепліше, ніж там.

– Доброї ночі, – привітався, дивуючись, що кажу це в тюрмі.

– …Новорічної. – Хрипкуватий голос з ліжка видався молодим. Двері зачинилися, і він піднявся. Це був хлопець років двадцяти трьох, середнього зросту. Худорляве обличчя. – Ну, розташовуйтесь. Може, земляки? Я – із Вінницької, а ви? – Він придивився пильніше і побачив, що мені недобре.

– Чимось допомогти? Що трапилось?

– Треба зупинити кров. Наглядач вдарив чоботом в рану…

– Бандити! Невже не дочекаюсь, коли покличемо їх на суд праведний, щоб увесь народ дізнався, хто вони, хто стоїть за ними…

Я дістав з торби майку, він допоміг перев'язати нею рану.

– А я був на Черкащині, – раптом сказав він. – З товаришами ходили до Шевченкового, Моринець. Любов до України стає справді глибшою, коли пройдеш Тарасовими шляхами. – І обірвав себе на півслові: – Та сьогодні ж Новий рік! Відзначимо? Мене Анатолієм звуть, а вас?

Тепер я виразніше побачив трохи видовжене обличчя, невеликі козацькі вуса, коли він, щось шукаючи, повернув голову. Тьмяне світло відбилося в його очах, я б сказав, трохи колючих. Він простягнув руку до банки з водою і ледь посміхнувся вусами:

– А що, хай буде вода. У вас кухоль є?

Поставив наші кухлі поряд, налив у кожний по ковтку, не більше, крижаної води, приказуючи, що немає на світі нічого святішого за хліб та воду. Підняв кухоль.

– За Новий, сімдесятий! І хай швидше прийде той, що буде для нас, для нашої справи щасливим!

Ми зімкнули кухлі, пригубили, і холод води обпалив горло.

…У тюрмах підйом дуже ранній. Ще не було й сьомої, а вже біля дверей брязнули ключі, і на порозі виник новий наглядач.

– Саєнко, з речами – на вихід!

Мовчки потиснули один одному руки, бо все головне сказали цієї ночі. Відтоді нічого не чув про цю молоду, розумну й енергійну людину, з якою випадок звів у камері на другому поверсі Харківської пересильної тюрми. Де він? Чи витримав тортури наглядачів, чи не зломили його волю, його самого десь у далеких концтаборах «великой и неделимой» – адже судді щедро «подарували» йому строк за спільною для нас обох 62 статтею – шість років!

Пишу цей спогад під Новий рік. Вже другий рік здобутою Україною волі. Як важко утверджувати її, коли ще так багато тих, хто хотів би гадючим зашморгом скрути задушити і цю волю, і саму молоду державу. Та якщо ти, Анатолію, повернувся в Україну, давай-но знову підіймемо тости. Тепер – хай збудеться все, що плекає надія!

Василь Плосконіс

БРАСЛЕТ З ТРИЗУБОМ

«Вилупок націоналістичного охвістя». Під таким заголовком газета «Шевченків край» – орган Звенигородського районного комітету Комуністичної партії України Черкаської області від 5 червня 1985 року опублікувала статтю, а під заголовком дрібнішими літерами – заклик: «Будьмо пильні, непримиримі!».

Подаю цю статтю повністю:

«– Ви дозволите біля вас сісти? – звернулась для годиться до мене модно одягнута, в закордонних окулярах дівчина і, не чекаючи відповіді, зручно вмостилася поряд у кріслі міжміського автобуса. Глянула на кулон-годинник, вільно простягнула руку, примружила очі.

Мою увагу привернув браслет: виготовлений із срібла, гарно оздоблений, м'який його колір імпонував сталевого кольору очам дівчини.

– Цінна річ. Очевидно, сімейна реліквія? – не втримався я від запитання.

– Його історію я точно і не знаю. Після смерті діда знайшли серед залізяччя в коробці для інструментів. Мабуть, трофейний, бо тут (вона перевернула руку догори долонею) – тризуб. Можливо, дід тому і кинув його до брухту... Але ж знака не видно, а річ красива. Хіба великий гріх носити її?

Випадок цей трапився давно, на зорі моєї студентської юності, а пригадався на тематичному вечорі, що відбувся нещодавно в Будинку культури села Водяників.

Підвищенню пильності радянських людей, викриттю реакційної суті буржуазного націоналізму та ідеологічних диверсій імперіалізму був присвячений цей вечір.

...На екрані кадри кінохроніки. По-звірячому замучені бандерівцями, мельниківцями селяни – українці західних областей України. Вирізані на спинах і грудях зірки. Поряд з фашистською свастикою – бандитський тризуб. Гітлерівське «Хайль!» перемішується із запроданським «За самостійну Україну!».

Хто вони, ці виродки-звірі, зрадники народу? Ярослав Галан дав вичерпну відповідь: жовто-блакитні шавки з фашистської псарні. Вони вірно служили в роки громадянської війни кайзеру Вільгельму, а роки Великої Вітчизняної війни – несамовитому фюреру Гітлеру, сьогодні – найреакційнішим колам імперіалізму. Ремесло у них таке: напакостити – і за кордон, щоб потім знову на задні лапи, з простягнутою рукою плентатися в обозі ворогів радянського ладу і при нагоді чимось завадити нашому рухові вперед.

Жителі села Водяників переконались в цьому. Приховавшись підробленими документами, на посаду економіста колгоспу імені Чіковані пробрався якийсь Плосконос В. Л. – вилупок націоналістичного охвістя. Його вчасно викрили.

Гнівними були виступи колгоспників. С. Г. ..., В. Л. ... таврували ганьбою спроби імперіалістів і їх посібників шляхом наклепів на реальний соціалізм, перекручення основного ладу відвернути радянських людей від творчої праці, говорили про необхідність підвищувати політичну пильність.

– Прикметною рисою нашого часу є величезні масштаби і розмах ідейної боротьби, – сказав начальник районного відділення Комітету державної безпеки М. М. – Битва ідей на міжнародній арені набула небувалої гостроти і напруженості, вона не вщухає ні на хвилину. І чітка позиція кожної людини в цій боротьбі стає насущною потребою.

Виступаючи перед колгоспниками, секретар райкому Компартії України Г. В. підкреслила:

– Чим повніше і глибше проявляються досягнення і перемоги соціалізму в забезпеченні соціального прогресу, тим активніше наші противники намагаються протиставити різні моделі буржуазного способу життя. При цьому витончені прийоми реклами поєднуються з агресивними нападками на реальний соціалізм і притаманний йому спосіб життя, намаганням усякими засобами дискредитувати його. Отже, про це треба знати і уміти протистояти ідеологічним диверсіям, особливо молоді.

І знову пригадалася дівчина з браслетом. Якби їй довелось бути свідком злодіянь уонівських (так в оригіналі – В. П.) бандитів, мені здається, що вона б не носила браслета з символом українського

буржуазного націоналізму – тризубом. Як не носили б деякі молоді люди американського прапора на рукаві імпортної сорочки чи на задній частині джинсів, хреста на шиї, якби вони усвідомили, що ці емблеми – частина ідеологічної диверсії, спрямовані на вихваляння буржуазного способу життя, на підрив радянського способу життя, не носили б, якби побачили варварства американської вояччини у В'єтнамі, в Лівані, на Гренаді...

...Відживає себе ідеологія старого світу. Проповідники імперіалізму вже говорять про деідеологізацію, тобто життя без будь-якої ідеології, кінцевим результатом якої ніщо, що характеризує повну злиденність захисників буржуазного світу. Та це заслуговує не лише загального осуду, а й підвищення пильності, бо помираючі мають звичку тягнути за собою інших».

Гадаю, що коментувати цю статтю не варто. Таке може написати тільки недалекоглядна, заангажована людина.

Подібні сходки за сценарієм обкомів партії та кагебістів відбулися в багатьох районах тих областей, де я працював: Черкаської, Кіровоградської, Вінницької, Київської, Херсонської, щоб назбирати матеріалів для справи № 41. На цих сходках і зборах на мою адресу було вихлюпнуто чимало бруду, навіть ухвалювалося вислати мою сім'ю з Союзу, а мене – заслати на довічну каторгу. Таке можливе тільки за цієї системи, котра будувалася на брехні і обмані мас, лякаючи їх імперіалізмом. Наші ж люди, відмежовані від усього світу брехнями вітчизняних засобів масової інформації і заборонами на виїзд за кордон, навіть не уявляли, яким є справжнє життя зарубіжних країн, очорнене прокомуністичною пропагандою. Ця влада за 70 років намагалася перетворити народ на покірну масу, з якою можна робити що завгодно і вона не чинитиме опору. Вона не знає, де правда, а де брехня. Ідеологічна прокомуністична пропаганда за багато років свого впливу на маси досягла деяких результатів. Вона підкорила у декого волю й розум. За них думали вище. Триста п'ятдесят років колоніальної залежності України зробили свою справу. Тих же, хто прозрівав у погляді на тогочасну тоталітарну систему, називали ворогами народу і їх чекали тюрма або розстріл. Думати і висловлюватися в цій імперії було суворо заборонено. Символом цього міг би бути роденівський «Мислитель» із підписом під скульптурою: «Думати заборонено».

Наведу такий приклад. У грудні 1985 року, коли везли літаком із Пермі до Києва, мене «супроводили» троє: старшина-росіянин, і два сержанти-українці з Житомирщини. З українцями у мене зав'язалася розмова. А чого? Росіянин був ввічливіший, ставився до мене людяніше, ніж ці два «свої», українці. Я сидів третім від вікна, коло вікна сиділи українці, четвертим – росіянин, а через прохід на п'ятому місці сидів старшина з Умані, також українець, що летів у відпустку.

Я спитав того, що сидів ближче до мене: «Якби ти конвоював свого рідного батька і він би спробував утікати – що б ти робив?» «Стріляв би в батька». «Але ж це твій батько!». «Ну й шо? Я виконував би інструкцію і наказ». «А може, твій батько не злочинець, а ти б застрелив його». «Раз у тюрмі – значить, злочинець. А для мене головне – інструкція, як діяти за таких обставин, і наказ, який я зобов'язаний виконувати. От я й виконав би його!» «Убив би рідного батька?!» «Да-а!» – з несподіваною злістю мовив конвоїр.

Старшина усміхнувся, дивлячись на мене, і сказав: «Прекратите разговоры, осужденный!». І я зрозумів, чого ось такі, як цей солдат, убивають мирних людей в Афганістані.

***

27 березня 1985 року зранку викликали до слідчих А... і О..., які проходили за статтями 154, 168, 170, і 172 (злодії, хабарники, спекулянти, ті, хто зловживає владою). Їх «обробляли» вже півроку і вони давали «досьє» в КГБ, вірили, що за рахунок «ворога народу» їм буде велика поблажка в покаранні. (Що й сталося). Вони співчували мені, просили мене, як «рідного брата», щоб я визнав свою вину, покаявся і просив пощади у правосуддя, – тільки тоді я зміг би вийти на волю із зали суду. А... ставав навколішки і благав: «Послухай нас, зроби так – будеш усе життя дякувати нам за те, що ми тобі підказали».

Разів зо два я добре запам'ятав слова А..., що, мовляв, у тебе, Васька, такі статті, що на них можна «відігратись» і скоротити нам строк наполовину. Я вдав, що не зрозумів, і вже був обережнішим з ними – майже нічого не розповідав, а повторював старе, яке вже ніякої ваги не мало.

28 березня під посиленою вартою у 10-12 охоронців уже в іншому «воронку» ГАЗ-52 мене привезли до суду. Суд був показовий. Приїхали із Вінницької, Київської, Кіровоградської та Херсонської областей, а з Черкаської – з кожного району. Це були в основному базіки, які з білого зроблять чорне, дай тільки команду їм зверху. Будь-кого обпаплюжать, навіть не поцікавившись, винна людина чи ні, почнуть втоптувати в багнюку, і обплюють так, що вже ніколи не одмиєшся.

Завів мене той десяток вартових до порожньої зали, посадили до клітки, по боках по двоє стало, а шестеро сіло на передню лавку тут же, поряд. Впустили людей до зали чоловік сто, зала більше не вміщала. Багатьох я знав особисто, решту бачив уперше. В основному це були партійні працівники (парторги, комсорги, партактивісти і кагебісти). З'явився адвокат, прокурор області і секретарка. Пролунав дзвінок, секретарка зачитала по-російськи: «Всем встать! Суд идет!». Увійшов суддя і народні засідателі. Суддя запитав у мене, якою мовою вести процес? Я відповів, що я українець і процес треба вести українською. Прокурор Б... наполіг на російській мові. Я заперечив. Суддя пообіцяв сам перекладати сказане прокурором. Присутні в залі партійні базіки почали вигукувати на мою адресу: «націоналіст». Суддя вгамував їх і запитав мене: «Які ще у вас є чи будуть претензії й зауваження?». «Переді мною за столиком сидить, очевидно, мій захисник», – сказав я. «Так, – відповів суддя, – це ваш адвокат». «Я цю людину бачу вперше і згоди на свій захист нікому не давав. Я маю вищу освіту, з юриспруденцією трохи знайомий. Отже, захист мені не потрібний, бо вини своєї в процесі слідства за ст. 62 ч. 1 КК УРСР та ст. 70 ч.1 КК РРФСР – повністю не визнав, за ст. 194 ч. 1 КК УРСР тільки частково в тому, що я з одиниці зробив четвірку, щоб знайти роботу згідно з дипломом з відзнакою, отриманим після закінчення технікуму, так що й цю статтю, котру мені «шиють», я також не визнаю, бо вини моєї тут немає». «Значить, Ви, Плосконіс, якщо ми правильно Вас зрозуміли, вини не визнаєте повністю по всіх трьох статтях?» – спитав суддя. «Так, – відповів я. – Як бачите, захист мені не потрібний зовсім, бо вам немає за що мене судити, а мені – відповідати». «То ви й склад суду відводите?». «Якщо суд буде гуманним, чесним і чинитиме по закону, а не виконуватиме замовлення партноменклатури, якщо підійде неупереджено і правдиво до моєї справи, а не братиме за основу кадебістську фальсифікацію і брехню, то я не проти, щоб справа розглядалася при такому складі суду, хоча душа моя відчуває, що справедливості з боку суду не буде. Адвокатові ж даю відставку!».

Суддя порадився з засідателями і звернувся до прокурора про відвід адвокату. Прокурор відповів, що по ст. ст. 62 і 70 не може бути й мови про відведення адвоката. «Хоче Плосконіс чи не хоче, а захист повинен бути!» – незаперечно прорік прокурор. Суддя ще раз порадився з засідателями і мовив: «Захист буде!» І розпочав судове засідання.

Першого дня зачитувалося обвинувачення по справі № 4І УКГБ. Другого дня допитували свідків. З 1 березня прозвучало заключне слово прокурора, де він звинувачував мене в усіх гріхах і просив суд покарати мене за всією строгістю закону: ст. 62 ч. 1 КК УРСР – 7 років концтаборів і 4 роки заслання, ст. 70 ч. 1 КК РРФСР – 6 років концтаборів і 4 роки заслання, ст. 194 КК УРСР – 2 роки концтаборів. Отже, 15 років таборів, 8 років заслання, режим – суворий.

Виступив адвокат, слова котрого наводжу дослівно: «Граждане судьи! Прокурор просит много. Прошу вас уменшить строк наказания». Сказав і сів за стіл.

Я не стримався, встав, показав рукою на адвоката і сказав: «Ось вам, судді, й увесь захист цього адвоката. Я ж вас просив, і не давав на нього згоди, щоб він просидів тут три дні й жодного запитання не поставив нікому, сказав лише десяток слів, а з моєї нещасної сім'ї отримає 75 карбованців. Ось ваша і правда, і гуманність, і свобода, громадяни судді!»

Суддя мене перебив і сказав: «Надається заключне слово підсудному Плосконосу».

Я говорив дві з половиною години без перерви, а після цього суддя зробив перерву до 1-го квітня для винесення вироку.

У своєму виступі я зняв зі своєї душі все, що накопичилося за 50 років мого існування на цьому чорно-білому світі. По ходу слідства і суду я вже знав, що вирок буде суворим.

І ось 1-го квітня 1985 року – вирок суду: 6 (шість) років концтаборів суворого режиму і 3 (три) роки заслання в Сибір.

Почувши вирок суду, в мене не вкладалося в голові, як може цей «скоєний» злочин каратися так суворо. Про це я не переставав запитувати себе – й не знаходив відповіді. Що ж злочинного я вчинив, якою мірою можна виміряти його в політичному, моральному, матеріальному відношенні? Яких «збитків» я завдав імперії, партії, народу, нарешті – мафії? Невже по самій справі не видно, що це помста за правду? А дев'ять років за що?! Дев'ять років за гратами, за колючим дротом під дулами автоматів і пащеками цькованих собак! А яке це приниження людської гідності! Яке це горе для поневоленої людини! Ув'язнена за гірку правду людина не знаходить собі місця, не знає що б робила. Тягар, що лягає на душу й серце поневоленої людини, нічим виміряти не можна. Рану, спричинену несправедливістю, неможливо заживити ніякими ліками. Це не зітреться з людської пам'яті до останніх днів її життя. Це та рана, яка весь час кровоточить. Незагойна рана.

От аби ті, хто чинить це свавілля, з чиєї безжальної руки відправляють мільйони безневинних людей на муки і страждання, позбавляючи їх святого, людського, чим обдарувала їх рідна природа, материнська земля, пройшли цей «університет» мільйонів.

Після вироку мене завели до тієї ж камери № 9, де перебували і підслідні А... з О... Я не міг вимовити й слова – так стисло горло, в голові вирували думки, шуми, у скроні стукало як молотом. Важко було й крок зробити по камері. Зважаючи на мій гнітючий душевний стан, зі мною старалися мало розмовляти. Дехто почав заспокоювати й казати, що буває й гірше, а дев'ять років ще не смертельно.

Другого дня мене викликав замполіт тюрми і сказав, щоб я приготував свої речі, бо і положення, і тюремний статут не дозволяють, щоб засуджений та ще й з суворим режимом перебував в одній камері з підслідними. Мене перевели до камери № 7 в цьому ж приміщенні, де були теж засуджені з таким же режимом. Це – рецидивісти, злодії, вбивці, казнокради, ґвалтівники, наркомани та інша кримінальна нечисть. Покидьки цього гнилого суспільства.

10 квітня 1985 року в мене була зустріч із сестрою Любою, від якої я взнав, що 2 березня померла мати, не витримавши цієї несправедливості, знаючи, що її діти невинні ні перед людьми, ні перед суспільством, ні перед цією червоною напастю. За правду і волю потрапили в неволю. Вона до останнього подиху примовляла: «Де мої діти? Що вони поганого зробили? Чому їх спіткала така гірка доля? Боже, Боже, чому ж ти такий немилостивий, чому ж ти їм не допоможеш і не вирвеш їх із цього червоного пекла?..».

Так наша матінка більше й не побачила своїх синів, з горем та печаллю перейшла з цього світу у вічність.

3-го березня сестра приїхала у Черкаси до слідчого кагебіста З..., просила, благала, щоб привезли (за її кошти) мене востаннє попрощатися з матір'ю, але той відмовив, сказавши, що я на допиті, і щоб сестра їхала і хоронила маму сама. Яким нелюдом треба бути, щоб навіть не сказати мені про смерть матері! Ось вам приклад «найгуманнішого» суспільства і його безжальних прислужників!

З дня на день я чекав ознайомлення з вироком суду, який повинні були мені вручити для своєчасного написання касаційної скарги до Верховного Суду України.

26 квітня мене перевели до камери № 5. В ній перебували ті, що вже були засуджені, писали скарги до вищої інстанції й чекали результатів, відповіді.

29 квітня мене викликали до представника Суду – молодої дівчини, котра мене ознайомила з судовим вироком. Вона дозволила виписати все те, що я вважав найважливішим. Ця дівчина мені сказала, що я маю право протягом семи днів опротестувати вирок обласного суду, звертаючись до Верховного Суду України, а якщо за цей термін вирок не буде оскаржений, то він набуде чинності. Повернувшись до камери, я одразу ж став писати оскарження, доводячи несправедливість рішення суду по сфабрикованій кагебістами справі № 41.

На 29 аркушах поштового паперу було написано протест до Верховного Суду України, а потім ще на одинадцяти аркушах був додаток. Отже, сорок аркушів (вісімдесят сторінок) я списав, доводячи свою невинність, які 7 травня і було направлено в Черкаський обласний суд.

10 травня звідти мені відповіли, що моя касаційна скарга направлена до Верховного Суду України.

16 травня відгукнувся й Київ. З Верховного Суду повідомили, що моя скарга розглянута і залишена без змін і що Черкаський обласний суд виніс правильний і законний вирок.

21 травня о 21 годині 30 хвилин мене повезли на етап до Дніпропетровська – в Катерининську тюрму. До вагону мене доправили у «воронку» в окремій клітці як особливо небезпечного державного злочинця.

Словом, усе робилося хутко і без перешкод. Через сім годин «столипін» уже маневрував коліями Дніпропетровська.

А тепер – додаток до вище написаного.

Відповідь з Верховного Суду я отримав 16 травня 1985 року, що Черкаський обласний суд виніс правильний і законний вирок і покарання моє залишене без змін.

Мене 21 травня о 21 годині 30 хвилин етапували до Дніпропетровська – в Катерининську в'язницю. Переді мною –

«Определение

Судебная коллегия по уголовным делам Верховного Суда УССР ... рассмотрела в судебном заседании 21 мая 1985 года уголовное дело по кассационной жалобе осужденного Плосконоса В. В. На приговор судебной коллегии по уголовным делам Черкасского облсуда от 1 апреля 1985 года.

Определила:

Кассационную жалобу Плосконоса В. В. оставить без удовлетворения, а приговор Черкасского областного суда – без изменений.

Подписи».

То де ж взялася відповідь мені від 16 травня цього ж Верховного Суду України??? Значить, Верховний Суд України справу розглядав, а мене вже повезли по етапу цього ж 21 травня 1985 року. Парадокс? Ось як партійна мафія старалася замити сліди своєї злочинності і була впевнена, що її старші соратники не підведуть.

Марія Приліпко

ДВОБІЙ З БЕЗГЛУЗДЯМ

СОКОЛОВСЬКИЙ Олексій Никанорович, 1884 р., уродженець с. Велика Бурімка Чорнобаївського району, мешканець м. Харків. Українець, освіта вища, б/п, академік АН УРСР (з 1929 р.), дійсний член ВАСГНІЛ (з 1935 р.). Заарештований 28.04.1938 р. 22.04.1939 р. ВТ виніс вирок – вища міра покарання. Військова колегія Верховного Суду СРСР вирок скасувала і направила на дорозслідування. Згодом справа була скасована, з-під варти звільнений.

Відомий агрогрунтознавець, академік АН УРСР (з 1929 р.), дійсний член Всесоюзної академії сільськогосподарських наук, доктор сільськогосподарських і геолого-мінералогічних наук (1937 р.), професор (1922 р.), заслужений діяч науки УРСР (з 1945 р.), нагороджений двома орденами Леніна, трьома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом «Знак пошани» та багатьма медалями і грамотами – такий він, наш земляк Олексій Никанорович Соколовський.

Хто ж він? З якого роду? Що зумовило такий стрімкий злет Олексія Никаноровича у велику і таку потрібну суспільству, зокрема, аграріям, науку? І чи насправді все було так просто, як мовиться в народі «без сучка, без задоринки»? Було... Було всього… з болем у серці в своїй автобіографії, написаній у 1950 р., академік зазначав: «У 1938 р. 28 квітня мене спіткало велике горе – був позбавлений свободи по звинуваченню у заподіяних злочинах проти держави трудящих». Справа дійшла до суду. Судова тяганина тривала більше як півтора року і лише 3 січня 1940 року його звільнили за відсутністю складу злочину та поновили в усіх правах та наукових званнях.

Звідки недовіра режиму до великого вченого?

Одна з причин – його соціальне походження.

Народився О. Н. Соколовський (13 березня за н. ст.) 1884 року в с. Велика Бурімка Золотоніського повіту Полтавської губернії (нині Чорнобаївський район) у сім'ї молодого священика Никанора Григоровича Соколовського, який лише в 1882 р. закінчив Вітебське духовне училище, одружився з Марією Олексіївною Базилевич, з відомого українського шляхетського роду на Новгород-Сіверщині, батько якої Олексій Базилевич працював протоієреєм.

Хрещеними батьками новонародженого записані студент університету св. Володимира Григорій Григорович Соколовський, рідний брат Н. Г. Соколовського, княгиня Марія Олександрівна Кантакузіна, вчитель Воронізького реального училища Михайло Олексійович Базилевич – брат матері Олексія.

В такому інтелектуальному середовищі зростав малий Олексій, який після смерті від дифтериту маленького півторарічного братика Бориса (помер через тиждень після народження Олексія, 9 березня 1884 р.) став старшим сином у сім'ї Соколовських.

До речі, 1884 рік для жителів Великої Бурімки видався дуже тяжким. Того року в селі померла 191 особа, з яких 118 діток – до одного року (а народилось їх 179) та 31 дитя – до п'яти років. Епідемія дифтериту, яка чорною хмарою висіла над селом цілий рік, забрала 84 дітей.

Та Олексія вберегли. Після нього народились: Надія (1886 р., але того ж року і померла), Катерина (7 листопада 1888 р.), Антоніна (1 березня 1893 р.), Михайло (рік народження невідомий).

Дитячі роки майбутнього академіка пройшли на берегах повноводної Сули з розкішними лугами навколо, а біля села – прадавній ліс і, як чарівне вкраплення в нього, – великий парк з тополевими та каштановими алеями, закладений ще графами Безбородьками 100 літ тому, а потім доглянутий, розширений і збагачений цінними породами дерев та кущів з Криму, Кавказу, Карпат та ще невідомо з яких країв.

Любив малий Олексій зі своїми сестричками Катею та Антоніною бувати тут, прогулюватися зі своїм ровесником Сергієм Кантакузіним (внуком кн. Марії Олександрівни, хрещеної Олексія, що померла в 1887 році), його мамою – княгинею Єлизаветою Карлівною, графинею Сперанською (вона була хрещеною Катерини). Олексію тут подобалося все: і триповерховий палац князів, і озеро, що заповнювалось водою з підземних джерел, і було таке чисте та прозоре, як дитяча сльоза. Діти любувались чорними і білими лебедями на озері, що ніби завжди чекали появи цих привітних гостей, і барвінковою дорогою, що вела до озера. Олексій по-доброму заздрив Сергію, а в душі було бажання зробити так, щоб навкруги, по всій землі було так гарно, як тут. Земля здібна творити чудо, от тільки людської праці та розуму треба їй додати. Про це не раз йшлося і в розмовах у рідному домі, куди час від часу приїжджали його дядько – хрещений Григорій Григорович Соколовський (він після Київського університету закінчив ще Санкт-Петербурзьку військово-медичну академію і в 1893 році був уже доктором хірургії, працював ординатором військового госпіталю); інспектор Полтавського інституту «благородных девиц», статський радник Григорій Іпатійович Маркевич з дружиною, рідною сестрою матері Олексія – Ольгою Олексіївною, її братом учителем Воронізького реального училища Михайлом Олексійовичем та Анною Олексіївною Базилевичами. Гості теж були заворожені красотами Великої Бурімки. А ще всі були в захопленні від відкритої в день Святого Івана Хрестителя 1892 року Дмитрівської церкви, збудованої на місці давнього земляного валу на кошти кн. Кантакузіних, графів Сперанських та Золотоніського земства. Вона була дерев'яна на цегляному фундаменті з дзвіницею, висотою 11 аршин (1 аршин – 71 см 12 мм) і великою банею та 12 меншими (12 апостолів). В самім серці церкви знаходився іконостас в три яруси загальною висотою до верхнього карнизу 11 аршин. Церква покрита залізом, пофарбованим в зелений колір – колір співзвучний з навколишньою природою, а стіни пофарбовані в блакитний і білий кольори. Біля церкви – гробниця з червоного мармуру, де покоївся прах кн. Марії Олександрівни, а пізніше (1894 р.) і її сина Михайла Родіоновича. При церкві працював церковний хор, що був відомий далеко за межами повіту. Тут бував композитор Гордій Павлович Гладкий (автор музики до «Заповіту» Т. Г. Шевченка), який записав пісні у виконанні хору. Сам співав і грав. Його пісні на слова Т. Г. Шевченка «Зоре моя вечірняя», «Ой на горі ромен цвіте», «Протоптала стежечку», видані в Києві у друкарні І. І. Чоколова окремою брошурою «Буромские зимние досуги. Воспоминания о Г. П. Гладком».

Все це зробило позитивний вплив на формування особистості Олексія Никаноровича Соколовського і спонукало його зробити якомога більше користі людям. Земля – то найбільше багатство народу. Як зробити її щедрішою, багатшою, – над цим міркував він у юнацькі роки, навчаючись ще в Полтавській гімназії, де його опікували Григорій Іпатійович Маркевич з Ольгою Олексіївною. Закінчивши гімназію в 1902 році, 18-річний Олексій за порадою батьків та дядька Григорія Григоровича, які бачили в юнакові потяг до природи, до землі, вступив на природничий відділ фізико-математичного факультету Київського університету (який 15 років тому закінчив Г. Г. Соколовський). В університеті він захоплено вивчав геологію; під керівництвом академіка М. І. Андрусова. По закінченню університету в 1908 році Олексій Никанорович вирішив поглибити свої знання з ґрунтознавства і проблем родючості землі. З цією метою вступив на сільськогосподарське відділення Московського сільськогосподарського інституту (в роки радянської влади Московська сільськогосподарська академія).

Ще будучи студентом, допитливий юнак працював на кафедрі ґрунтознавства в лабораторіях В. Р. Вільямса і Д. М. Прянишникова. З 1915 р. Олексій Никанорович викладає перший в країні курс «Колоїди ґрунтів», який дав початок формуванню курсу сільськогосподарського ґрунтознавства. В 1919 р. він активний організатор Наукового інституту добрив при ВДНГ РРФСР. До цього часу відноситься поява його праці «Из области явлений, связанных с коллоидной частью почвы». Питання агрономічного ґрунтознавства залишалися провідними в його дослідженнях і в наступні роки. Завдяки непереборному бажанню пізнати істину сили і можливості ґрунту він зробив блискучу наукову кар'єру – аспірант – викладач кафедри ґрунтознавства, а в 1922-1924 рр. – професор Московського сільськогосподарського інституту. З 1924 р. – професор Московського межового інституту. В цей же час він професор і керівник кафедри ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського інституту. Після переїзду в Україну Олексій

Никанорович очолює сільськогосподарський науковий комітет України при НКЗ УРСР (1926-1927 pp.), поряд з педагогічною і науковою діяльністю проводить значну організаторську і громадську роботу. В 1924 р. він бере участь у створенні нової науково-дослідної установи в галузі ґрунтознавства при наркомі освіти УРСР і організації при ній аспірантури, яка перетворилася в центр наукової і науково-педагогічної думки в галузі ґрунтознавства на Україні. В 1931 р. кафедра переросла в нову науково-дослідну установу – Український науково-дослідний інститут ґрунтознавства, який очолив О. Н. Соколовський до переїзду в Київ. Діяльну участь брав у роботі секції Міжнародної асоціації ґрунтознавців (з 1927 до 1930 р. був віце-президентом Міжнародної комісії по фізиці ґрунтів). Брав участь у роботі міжнародних конференцій і конгресів у Празі, Роттердамі, Вашингтоні.

Успіх вченого, його визнання вийшли за межі країни. Ніщо ніби не віщувало біди.

...Йшов 1930-й рік, який «ознаменувався» процесом над СВУ (Спілкою Визволення України), що відбувся в Харкові. Тоді на лаві підсудних опинилося 45 осіб – академіки, лікарі, священики, письменники, студенти, викладачі вузів, митці, учителі, яким інкримінувалась участь у створенні «шкідницької підривної націоналістичної організації» з метою підготовки антирадянського заколоту. Насправді ж йшлося про знищення верхівки української національної інтелігенції, найбільш освіченої частини нації, яка відчувала себе патріотами своєї країни і не могла та й не хотіла миритися з існуючим режимом. Серед притягнених у справі СВУ («справа» тривала з 9 до 19 квітня 1930 р.) на лаві підсудних опинились такі визначні діячі української державності, культури, науки, як академік Сергій Єфремов, колишній прем'єр-міністр уряду УНР Володимир Чехівський, історик Йосип Гермайзе, письменниця Людмила Старицька-Черняхівська (дочка Михайла Старицького), академік Михайло Слабченко та ін. Тоді ж в цій справі проходив і наш земляк Дмитро Борзяк, якого на певний час випустили на волю. Було завдано нищівного удару по ВУАН, УАПЦ, освітньому і кооперативному руху.

Згідно з постановою ВУЦВК № 37/429 від 25.11.1930 р. «Про затвердження особливого складу Найвищого Суду УРСР для розгляду справи СВУ», у складі суду з'явилося й прізвище академіка О. Н. Соколовського (як громадського обвинувача).

Це був показовий процес і його організатори доклали всіх сил, якби «рівні судили рівних», тому до складу суду й ввели академіків Соколовського, Кравчука, професорів Волкова, Соколянського та ін.

Як вдалося «залучити» до «процесу» чесного і порядного Олексія Никаноровича в ролі обвинувача?

У органів НКВС був багатющий досвід у цій справі та великий набір примусових засобів. Академіку О. Н. Соколовському нагадали, що він виходець із сім'ї «служителів культу», що на початку століття він був членом РУП, а потім УСДРП, що його брат Михайло був у «білих» у час громадянської війни та емігрував спочатку в США, а потім переїхав до Парижа, що вчений зустрічався з ним під час поїздки з делегацією у 1927 р. на Перший конгрес ґрунтознавців, що проходив у Вашингтоні.

НКВС знало кожен крок вченого і це використало проти нього. Загнаний в «глухий кут», Олексій Никанорович не міг відмовитись від участі в процесі. Це була для нього велика мука. У протоколі допиту (13.02.1938 р.) професора І. А. Соколянського, який брав участь у процесі СВУ як член суду, є такі рядки: «Во время процесса «СВУ» Соколовский выступал в роли общественного обвинителя вместе с П. Любченко и О. Слисаренко. Он совершенно не верил в виновность членов «СВУ» и все мучился тем, как ему построить свою речь так, чтобы она была «крепкой». Он жаловался, что какая-то адская рука постаралась, чтобы украинцы должны судить своих же украинцев. Соколовский говорил, что ловкая политика Москвы сделает так, что украинцы задушат Украину своими же руками».

В таких умовах жорстокого режиму і самоосудження своїх дій тоді, у квітні 1930 року, продовжував працювати Олексій Никанорович. Він повністю поринув у науку. В 1931-1938 pp. О. Н. Соколовський очолює лабораторію хімії ґрунтів (питання вапнування, хлорування дефективних ґрунтів, зокрема солончаків). Лабораторія стала ініціатором розробки комплексної проблеми ґрунтів Середнього Подніпров'я. Ця лабораторія провела велику роботу по складанню карти ґрунтів УРСР масштабом 1:1000000, виданої в 1935 році, відповідальним редактором якої він був. Цього ж року О. Н. Соколовський

стає дійсним членом ВАСГНІЛ. У своїх численних працях цього часу О. Н. Соколовський виходив із того, що земля є найбільшим багатством народу і знати та розуміти її властивості, уміти використовувати їх сповна для підвищення врожайності сільськогосподарських культур – головне завдання землеробської науки і практики. Він розвинув теорію про ґрунтовий колоїдний комплекс, досліджував умови структурування ґрунту, розробив схему генетичної класифікації ґрунтів, спосіб хімічної меліорації солончаків. Ще тоді він запропонував метод солонцювання для боротьби з фільтрацією води у зрошувальних каналах.

У 1934 році був створений Інститут геології АН УРСР. В інституті працювали відомі геологи і серед них О. Н. Соколовський.

З 1931 до 1935 рр. О. Н. Соколовський – Президент Української Академії сільськогосподарських наук, активний громадський діяч. З 1931 до 1935 року – член Всеукраїнського ЦВК, а в 1927-1938 рр. – член округового і обласного Харківського виконкомів облради, очолював Харківське обласне бюро секції наукових працівників.

Проте хмари заздрісників і прислужників режиму знову згустились над вченим.

Майже всі з причетних до справи СВУ були знищені у 1936-1938 рр. Органи ДПУ «прибирали» свідків. Справа, як уже зазначалось на початку дослідження, дійшла і до О. Н. Соколовського. 28 квітня 1938 року він був арештований і звинувачувався у тому, що був активним учасником антирадянської організації українських есдеків, входив до підпільного обкому УСД і проводив антирадянську шкідницьку діяльність щодо відбудови українського національного центру, був пов'язаний із націоналістами і «ворогами народу» – Шумським, Скрипником, Озерським.

До ув'язненого вченого слідчі ставились жорстоко, переслідуючи мету «вибити» з Олексія Никаноровича «визнання своїх злочинних дій».

У протоколі допиту від 1.10.1939 р. (це вже 18 місяців у камері) О. Н. Соколовський дає таку розгорнуту картину дій слідчих і свого психофізичного стану: «В течение майского допроса на меня был произведен сильнейший нажим со стороны следователя Половецкого (оглушительные крики, площадная брань, угрозы по моему адресу и по адресу моей семьи, угрозы избиением, расстрелом). Допросы шли днем и ночью почти весь май, подчас без выхода из кабинета следователя. Затем после некоторого перерыва начался новый сеанс следствия, продолжавшийся следователем Липко, которому я заявил так же, как пытался доказывать и Половецкому, что все данные мною положительные показания представляют собой сплошную неправду, что я оговорил себя и других людей. Однако гр. Липко мне категорически заявил, что я должен признать своё участие и в организации, и в повстанкоме, иначе ко мне будут применены «особые» методы следствия. Сидел я в то время уже два месяца совершенно больной. И прошлогодний режим донельзя перегруженной тюрмы при хроническом недоедании привели меня к тому, что я не в состоянии был отстаивать свою правоту и поэтому подписание протокола для меня казалось спасением...».

Про важкий стан здоров'я вченого свідчить медична довідка, зроблена в цей час тюремним лікарем: «Жалобы на отдышку, сердцебиение, кровотечение из прямой кишки, боли в пояснице... Границы сердца расширены в диаметре, акцент на втором тоне аорты. Небольшая опухоль по линии живота. Выпячивание части прямой кишки. Диагноз: «Кардиосклероз компенсированный, грыжа небольшая по белой линии, выпячивание прямой кишки. Проживать на севере может. К тяжелой физической работе негоден».

Суд, що розпочав роботу 22 квітня 1939 року над групою української інтелігенції (О. Н. Соколовський, М. Д. Токаревський, О. К. Тесленко, М. Д. Рогозін, С. Я. Косенко, Т. К. Попов) проводився з порушенням усіх правових норм, все зводилось до того, щоб підсудним винести вищу міру покарання.

Відмовляючись від своїх попередніх свідчень і сфальсифікованих протоколів допитів, О. Н. Соколовський заявив: «С правильного пути своих показаний я сошел в процессе предварительного следствия. Я был истощен тюремным режимом и у меня не было сил доказать советскому следствию о моей невиновности. Длительный допрос привел к тому, что я отвечал на все вопросы следователя «да,

да». В своих показаниях на предварительном следствии я говорил, что нами преследовалась русская культура, уничтожались опытные станции, что мы проповедовали мелкую вспашку. Все зто не так. Антисоветских разговоров в отношении коллективизации я не вел. В 3-х своих учебниках я писал про агротехнические мероприятия. Опытные станции вводились Наркомземом и по его распоряжению ликвидировались... О необходимости опытных станций я писал Наркомзему, но никто никаких мер не принимал. Все воспитанные мною кадры работают на ответственных участках работы и никто не может утверждать о моем вредительском воспитании».

Незважаючи на непідтвердженість усіх пунктів обвинувачення, військовий трибунал проштампував жорстокий вирок: «Соколовского А. Н., Токаревского М. Д. и Косенко С. Е. подвергнуть высшей мере уголовного наказания – расстрелу с конфискацией лично им принадлежащего имущества».

Не погодившись із вироком суду, підсудні Косенко, Тесленко, Рогозін і Попов подали касаційну скаргу до Військової колегії Верховного Суду СРСР, яка переглянула матеріали слідства та зробила висновок, що вирок військового трибуналу не може бути залишений в силі та підлягає скасуванню.

Тому, керуючись ст. 348 149 УПК УРСР, Військова колегія Верховного Суду СРСР вирішила вирок по відношенню до усіх засуджених у справі скасувати а справу направити на додаткове дослідження, починаючи зі стадії попереднього слідства.

І знову потяглися тяжкі дні сподівань на те, що правда восторжествує.

Створена експертна комісія в складі професора Муравлянського, кандидата сільськогосподарських наук Р. М. Шапіро, асистента С. Ф. Кочерги на підставі аналізу праць О. Н. Соколовського спростувала звинувачення, що були висунуті судом вченому.

Після виходу на волю, О. Н. Соколовський, незважаючи на пережиті ним приниження, тортури, зміг піднятися, зберегти гідність, жагу до життя і продовжити плідну працю на благо Вітчизни. З 1944 року він стає директором Харківського сільськогосподарського інституту, одночасно він завідує лабораторією ґрунтознавства АН УРСР (1945 р.), а в 1956-1959 рр. очолює організований на базі цієї лабораторії та біологічного відділення Кримського філіалу АН СРСР (з 1968 р. – Український науково-дослідний інститут ґрунтознавства і агрохімії). Під керівництвом О. Н. Соколовського проводились великомасштабні обстеження ґрунтів колгоспів і радгоспів, виконані ґрунтові роботи по обстеженню проектів ряду великих ГЕС, меліоративних об'єктів, по дальшому розвитку гіпсування і вапнування та ін. проблем, пов'язаних із підвищенням родючості ґрунтів.

Заслужений діяч науки УРСР (1945 р.) О. Н. Соколовський опублікував понад 140 наукових праць із питань ґрунтознавства і землеробства: про фізичні властивості ґрунту, обмінні катіони і вплив їх на механічні та водні властивості ґрунту.

В своїх працях він часто звертався до Черкащини – краю свого дитинства (його праця «Проблеми Середньої Наддніпрянщини та перетворення природи цього краю», «Курс сільськогосподарського ґрунтознавства» та ін.). Його науковими розробками користувались і користуються спеціалісти-аграрії нашого краю. Адже берегти і примножувати силу землі, збагачувати природу рідного краю – то заповіт нашого великого земляка, який працював у таких непростих умовах, і цей заповіт треба пам'ятати і виконувати.

15 квітня 1959 року смерть обірвала кипучу діяльність Олексія Никаноровича в розквіті творчих сил.

Постановою Ради Міністрів УРСР від 8 серпня 1959 року Науково-дослідному інституту ґрунтознавства присвоєно ім'я О. Н. Соколовського.

Володимир П'янов

ДЗВОНКОВІ ДЖЕРЕЛА МУЗИ ІВАНА ВИРГАНА

Хто знав Івана Оникійовича Виргана ближче, той не міг не ставитися до нього зі щирою симпатією. Його людська скромність, майже дитяча сором'язливість та шляхетна делікатність викликали почуття шанобливості, загального захоплення. Разом із тим він був твердим у своїх ідейних та естетичних переконаннях, був зібраним внутрішньо та по-солдатському дисциплінованим. Ця особливість його вдачі виявлялася у всьому – і в житті, і в творчості. Власне, усе його життя й було творчістю, відданим служінню музі, бо поза літературною працею, поза процесом нагромадження вражень та їх мистецьким синтезом Івана Виргана не можна було уявити. Він був природженим поетом, який до свого художницького покликання ставився з великою святістю, навіть побожністю.

Виходячи на світанку на літературну дорогу, Іван Вирган у середині 30-х років дав собі присягу:

Серце, серце, ти не можеш зрадить.
Помилитись у своїх піснях...
Недарма на скрипці мій прапрадід
Голосив колись на весіллях.
І не марно Україна-мати
Там, де й ти у мене. Завжди там
Все, що маю і що буду мати, –
Тільки їй і правді я віддам!

Україна-мати, Правда, Поезія для Івана Оникійовича були тією богинею, якій він зберігав вірність усім своїм єством. Варто було заговорити з ним про мистецтво віршованого слова, як він – мовчакуватий і стриманий у висловлюваннях – вибухав красномовством, щораз посилаючись на практику і теоретичні судження світочів. Він вводив у розмову імена Гомера й Шекспіра, Пушкіна і Гоголя, Шевченка і Чернишевського, вимовляючи їх із надзвичайним пієтетом. І в тому бачилося не хизування ерудицією, що було чужим його характеру, в тому була внутрішня потреба опертися на потужний досвід велетнів. Прилучаючись до тих вічних джерел, поет почувався твердішим у своїх переконаннях.

– Поезія,– казав він стиха, ніби був змінений тим, що вдасться до високого стилю у колі товаришів за дружньою розмовою, – поезія вимагає самозречення, праці і ще раз праці до самозабуття.

Життя його й складалося з невтомної праці – з мандрівок, без яких не міг братися до аркуша чистого паперу, та робота в кабінеті, за письмовим столом, окрім якого, здавалося, йому нічого не було треба. Він часто казав: «Що дрібні вигоди, аби умови були для праці». За столом він священнодіяв в оточенні доцільно дібраних прикрас – кераміки, картин, фотографій, рушників, а також безлічі книг – усього того, що так любив, що створювало затишок, настрій для проникнення в таїну поезії.

Величезну роль у житті і творчості Івана Виргана відіграли мандрівки. Він любив наповнювати строфи предметним світом, а без конкретних вражень досягти цього не міг. Його зір вмів вихоплювати вражаюче точні деталі, а пам'ять зберігала безліч спостережень. Щоб багатющі запаси життєвих вражень могли мистецьки зсинтезуватися, йому потрібне було натхнення. Сягнути його вершин поет не міг без двох джерел – без прилучення до скарбів, що їх витворив художній геній людства, та без спостережень, активних, свіжих, проникливих. А для цього потрібно було частіше полишати робочий кабінет і рушати в мандри. Він подорожував по своїй рідній Полтавщині й Київщині, Таврії та Буковині... Він плавав на новітніх кораблях, літав на казкових лайнерах, їздив у автобусах та електричках, але понад усе любив ходити пішки. Одного разу йому не без жарту було кинуто: «Звикли пішки? Це ви так, як той Сковорода!». Він не тільки не образився, а, навпаки, щасливо посміхнувся. Йому було радісно, що хоч і крізь іронію, а пробилося усвідомлення прихованого десь у глибині його серця прагнення бути чимось подібним до великого Предтечі. І він не утримався, щоб не занотувати у вірші це щасливе для нього відкриття. Його

кликала тінь Сковороди, він часто бував у місцях, що їх сходив Григорій Сковорода, він уявно викликав образи далекої минувшини, тою чи іншою мірою відбитій в історичній хроніці чи поетичному літописі.

Сидимо якось на березі Сули, в діброві. Розмова щира точиться, то спалахуючи, немов багаття від свіжого подиху вітру (та й ми ж при багатті), то пригасаючи, коли наставав час осмислення почутого, час заглиблення в роздуми, і ось, немов пробудившись із глибокої замрії, Іван Оникійович тихо-тихо вимовляє:

– Коли добре прислухатись, то можна оце учути, як поміж стовбурами дерев, над цим майвом різнотрав'я луною б'ються буйні голоси griватих коней Ігоревого полку... Звісно, того іржання й дзвону харалужних мечів та списів уже ніколи тут не почути. Усе минає. Але й забувати не можна. То ж наша славна минувшина, наші вічні джерела ...

Ось для чого поетові потрібні були мандри. Якесь миттєве враження, якась віддалена асоціація заводили його у глибоку замрію, з якої його художницька свідомість видобувала істотну думку, вагомий образ. І та думка, той образ у ньому завжди були обернені в сьогодення, а через нього і в будучину. У дорозі, коли так часто міняються враження, думка снується асоціативно, поет завжди прагнув спрямувати її в річище його ідейного задуму. Ось він подорожує по Таврії. Перед тим, як рушити у дорогу, перечитав усе, що тільки можна було, про цей край. Так робив завжди: це й озброювало, і надихало. Стоїть перед легендарною Каховкою, якою снив змалку, але якої ніколи не бачив. Стоїть, немов заворожений од того, що відкрилося зору, а ще, можливо, більшою мірою од напливу почуттів та образів, які тут народжувалися й які фіксувала пам'ять. І мов раптовий порив, мов блискавка – жагуче бажання вплести і свій рядок у мистецький вінок слави цьому краю, цьому місту. Та одразу ж спалахує й антитеза: «Після Яновського мені не описати ні цих степів, ні тих боїв, що тут гриміли...»

Що ж то було: заздрість? Розпач? Ні! Було побожне схиляння перед майстром, схиляння, що не роззброювало його енергію, а мобілізувало, гартувало волю. Тільки для цього він звертався у розмові (завжди у вузькому колі і завжди в розважливому тоні) до образів великих творців прекрасного. Він прилучався до їхньої творчості, як і до джерел історії рідного краю і загальнолюдської, з незмінною святістю, ніби присягав на вірність всьому великому, прогресивному, вічному. Так він одного разу було схилився над Либіддю, що від часу перетворилася в потічок, який спливав з Києва у широкий Дніпро; черпнув долонею її води і підніс обережно – щоб і краплини не зронити до вуст, випив. А потім бачили його на борту пароплава, що плив з учасниками франківських торжеств у серпні 1956 року до Канева. Стояв, обіпершись на планшир, жадібно вдивлявся у дніпровську далеч, ніби не міг намилуватись її правічною, а разом з тим і такою мінливою красою. А думка ширяла високо, бо коли вже поверталися назад, сказав: «Велич Шевченка не в неперевершеній красі опису цього краю. Вона – у його правді, у його філософії, у його пророцтві. Це ж як треба було бачити далеко, дуже далеко, щоб отак написати про майбутнє, і з такою переконливістю «Моє пророчество несомненно!».

До цієї теми Іван Оникійович повернувся через чотири роки, коли ми їхали на його авторський вечір, що відбувся в обласній бібліотеці у Вінниці. У дорозі він бував трохи балакучіший, ніж звичайно, надто ж тоді, коли розмова торкалася того, що йому боліло.

І ось я наважився запитати Івана Оникійовича про воістину болючий епізод у його життєвій долі. Запитати про таке, що часом долітало до мого слуху то з вуст Миколи Шаповала, то з вуст Петра Дорошка – поетів, які товаришували з Іваном Вирганом у Харкові. Йшлося про те, що після возз'єднання Буковини із Радянською Україною Івана Виргана, Дмитра Косарика та ще одного письменника, ім'я якого чомусь не називалося, було відряджено до Чернівців із завданням утвердження у слові історичного значення акту злуки єдинокровних братів-українців в одній державі. Ця відрадна місія для Івана Виргана виявилася фатальною. У пориві довірливої відвертості він за вечерею у вузькому колі розповів про несправедливість, що в 1937 році без будь-яких підстав була вчинена щодо рідного Вирганового дядька: його було заарештовано, хоча він – людина чесна і ніяких помислів супроти радянської влади не мав. Тож, мовляв, якщо й тут, на Буковині, наша влада чинитиме таке беззаконня, то це викличе спротив у наших єдинокровних братів, що так довго були розлучені з нами із злої волі Австро-Угорської і Російської імперій. Радість обернеться в болючу журбу.

Про те, що спіткало Івана Виргана 1940 року, розповідали мені і Віктор Кочевський, Василь Боровий, інші харківські поети. Сам же він про це жодного разу жодним словом не обмовився, хоча, здавалося, зі мною був до кінця відвертий. Я вважав, що ґрунтовно знаю творчий доробок поета, а, отже, і життя його, писав про нього статті, друкував їх у періодиці, зокрема в журналі «Вітчизна», а згодом у своїй книжці «Третє цвітіння» (1962 р.). Як і інші критики, я вважав, що Іван Вирган висповідався у своїх поезіях, нічого не приховуючи від читача, та, як виявилося, найболючіше лишалося десь на дні його серця, перебувало під суворим контролем його проникливого розуму. Та, чесно кажучи, цієї сторінки з життя поета торкнутися тоді не міг.

А найболючішим, як довірливо розповідали побратими Виргана, був його арешт за ганебним доносом Дмитра Косарика – всюдисущого літературознавця, який повсюдно супроводжував видатних України за наказом першого секретаря Чернівецького обкому компартії України Івана Грушецького. До речі, свій ортодоксалізм, волюнтаризм і сваволю Іван Самійлович безоглядно демонстрував у повоєнні роки, надто ж тоді, коли обіймав посаду голови парткомісії при ЦК КПУ. Так багато важило у часи тоталітаризму слово донощика і воля високопоставленого партійного функціонера, що їх достатньо було, аби ув'язнити відомого письменника, кожне поетичне слово якого полум'янить безмежною любов'ю до людини і людства, щирого патріота, відданого громадянина.

У присвяченій 90-річчю від дня народження Івана Виргана статті «Солов'я не стало – весь він переливсь у цвіть» Віктор Кочевський деталізував: «Чернівецький обласний суд засудив Виргана на десять років виправно-трудових таборів. Його було запроторено до Печорського ГУЛАГу. І хоч в липні 1944-го справу переглянули і достроково звільнений поет на короткий час повернувся до Харкова, а потім потрапив на фронт, пройшов дорогами війни до Польщі і Німеччини, до кінця життя в його серці ятрилася рана, завдана репресивною машиною сталінізму. До того ж і реабілітація прийшла до поета тільки в листопаді 1961 року. Друзі Івана Оникійовича навіть у хвилини веселощів часто помічали в його очах вираз несподіваної задуми та смутку» («Літературна Україна», 9 липня 1998 р.).

Коли я, намагаючись бути якомога делікатнішим та добираючи слова, що відповідали б тодішньому конкретному психологічному настрою Івана Виргана, запитав про те, як все те сталося, він, здалося мені, глянув на мене не стільки здивовано, скільки сумовито, глянув, відвів погляд убік і не вимовив жодного слова. У тому погляді, що на якусь мить був націлений у самісінькі мої зіниці, було стільки смутку і запеченого болю, що я й сам знітився, відчув себе винуватим, занурився у мовчанку. І вже ніколи більше не торкався натягнутих струн у зболеній душі поета. А тоді, пригамувавши збентеженість, спробував перевести розмову у попереднє річище, тобто заговорив про потребу спрямувати свій погляд у майбутнє. І поет відгукнувся як завжди виваженим словом:

– Зазирати в майбутнє можна і треба, хоча це дуже важко. В моїй уяві воно завжди проступає в якихось певних образах, які хоч і трансформуються, а все ж несуть на собі прикмети того, що я знаю, що я бачив...

– Ви про це писали в поемі «Матвіївка над Сулою», творі, що був, на мій погляд, спробою осягнути в реальних контурах оновлення, зокрема оновлення сільського буття...

Я розумів, що схильний до ідилічного сприймання життя, поет, якому до того ж було органічно чуже копирсання у побутових дрібницях («Це ж, – казав він, – он як і знижує поетичний пафос»), витворив образ нового, вимріяного села, що вразив читача не тільки свіжістю думки, але й рожевою згущеністю фарб. Це була спроба не ідеалізації села, а скоріше романтичне прагнення видати свій ідеал оновлення сільського побуту, прикметні риси якого жили не лише в його поетичній уяві, а і в реальній дійсності, нехай то були лишень пагінчики-провісники в тогочасному селі.

– Село мені близьке... рідне... – вів далі Іван Оникійович. Може,– через те мені іноді робили закиди, що я, мовляв, захоплююсь патріархальними образами... Але ж ті образи були реальними, я їх не вводив штучно, я їх не нагнітаю. Я вживаю їх стосовно того, у чому пульсує піт і труд народу... у часи, про які я писав, не було того, що є конкретною ознакою сучасного побуту: ні газу, ні електрики, ні телевізора... А коли вони з'явилися у моїх земляків – навіть негусто, а як провісники нового – я про них

написав. А дещо, так би мовити, авансом... Бо ж хочеться бачити життя гарнішим, влаштованішим, доцільнішим. Протуберанці сонця, скажімо, були завжди, але побачити їх і – головне – зробити об'єктом поетизації судилося тільки геніально проникливому Тичині ще тоді, коли мені й не снилося братися до літератури... Радий би був я оспівати космос, та за справами не завжди сягав неба. Кожному своє...

– А зенітки, про які ви так гарно й мужньо писали ще до війни, хіба у вас не націлені в небо?

– Про зенітки я писав, можливо, тільки через те, що відбував військову службу в зенітній артилерії. То ж для мене були реальні враження. Вони зі всією грізною силою нагадували про загрозу мирній праці, будуванню нового життя. А я ж над усе люблю будування. Щиро кажучи, мені часом хочеться перефразувати крилате Тичинине «вітра вітровіння» і сказати: «Нічого так я не люблю, як ритми будування». Це, – додав він з ноткою ніяковості в голосі, – не полеміка. Я з подивом думаю, як поет може піднестися до такого масштабного узагальнення! Мене ж моя муза веде до повсякдення. А воно ж у нас – оновлення, будування... Те ж «вітра вітровіння», тільки втілення його сьогочасне, практичне, земне, без якого, щоправда, не сягнеш і в Космос...

І в тих словах чулися досвід і голос предків, які могли співати «Дивлюсь я на небо» і з тверезим практицизмом поєднувати красиве й корисне: кожушок гаптували гарусом, рушник вишивали вибагливими мережками, ярма різьбили узорами...

– Атрибути побуту, до яких часом прикладається слово «патріархальні», бо вони виходять з ужитку, треба здавати в музей, а в поетичну лексику сміливо вводити те, що стає прикметною ознакою новочасних змін. У житті нічого не зникає раптово, старе неодмінно якийсь час побутує з новим, доки нове не витіснить його і доки само не стане старим... Загалом же маємо коритись законам художньої доцільності.

– Процес оновлення лексики мусить бути таким же природним, як процес творення нового буття?

– Тільки так. Я люблю свою Матвіївку (Чорнобаївського району – *ред.*), але не міг написати про неї, що вона, мовляв, горить-бринить, «немов зарослий острів», не міг, доки вона такою не стала. У поезії мусить бути правда, висока правда. Ніякої фальші, ніякої сухозлотиці. Народ – поціновувач тонкий. Не сприйме. Одкине. Та й талановиті наші старші поети і прозаїки у своїй творчості щось утвердять, чогось уникнуть, а вартісніше збережуть. Мова, як справедливо стверджує Максим Тадейович, «живе своїм життям». Чуєте: живе!.. Не випадково ж іноді заради одного слова спалахують бурхливі дискусії...

Хоча Іван Оникійович не вдавався до ілюстрації цієї своєї думки, та я знав, що він має на увазі і ту необґрунтовану критику на його адресу, від якої його захищав навіть російський поет і перекладач Лев Озеров, і ту підтримку, яку він діставав тоді від Максима Рильського. Конкретніше про ту підтримку я довідався пізніше, прочитавши теплого листа поета-академіка до Івана Виргана, зокрема такі його слова: «Тішить мене і те багатство мови, за яке Вам довелося випити чимало гіркого... За рядок «череда іде з блукви» Вас, коли не помиляюся, хтось ганив, – а «блуква» ж є не тільки в живій мові, джерелами якої Ви раз у раз користаєтесь, а й у словнику Грінченка» (див.: Максим Рильський. Твори, т. 9, с. 407, – К., 1962).

Про все це та про багато чого іншого, що стосувалося загальних творчих проблем і особистих зацікавлень Івана Оникійовича, зокрема про роботу над російсько-українським фразеологічним словником, мовилося в купе поїзда, яким їхали до Вінниці на авторський вечір Виргана, що був присвячений декаді української літератури й мистецтва в Москві у жовтні 1960 року. Мовилося про літературні будні і свята на зустрічі з читачами у Вінниці.

Читачі схвально сприймали вірші і думки поета, потім закидали його запитаннями. Знаючи, як він закоханий у красу буття, у слово, таїну якого прагнув пізнавати упродовж усього свого життя, читачі просили його відповісти на багато запитань.

І як він разом із Марією Пилинською укладає фразеологічний словник. І як він користується синонімічним багатством мови... Попросили назвати кілька синонімів до слів ліс, сніг, хліб. Іван Оникійович, не одриваючись од трибуни, з якої виступав, трохи подумав і став перелічувати: сніг, хуртовина, хуга, хурделиця, хвища, завія, віхола, заметіль, метелиця. Зала вибухнула оплесками. Коли

вгамувалася, він почав називати слова синонімічного ряду «ліс»: пуща, праліс, перелісок, діброва, гай, березняк, дубина, шелюг, бір... «А якщо вдатися до метафори, – зауважив, – то можна сказати «зелений вир», «зелене багаття».

І знову вибух оплесків. А на завершення проказав кілька синонімів до слова «хліб». Їх виявилося так багато і таких гарних, виразних та запашних, що зала з ще більшим ентузіазмом заплескала. Вдячні читачі піднесли йому букет жоржин та айстр. Була ніч у розповні, і Іван Оникійович, тримаючи квіти в руці і не зводячи з них очей, пошепки процитував Олесів рядок: «Опівночі айстри в саду розцвіли...».

Іван Вирган був людиною кришталево чистої душі і такого ж сумління. Тактовний, уважливий, толерантний у ставленні до людей, духом своїм він був близький до дисидентства. Зрідні йому був віртуозний перекладач і чудовий поет Василь Мисик. Характером же своїм, цільністю натури, твердістю переконань він, думається мені, був дуже близький до Миколи Лукаша, в усякому разі був так само безмежно закоханий у мовні скарби українського народу, був людиною такої ж великодушної вдачі, толерантності і доброзичливості. Ці риси його вдачі він явив і в ось такому щедрому дарчому написі на збірці «Вибране»: «Дорогому Володимиру П'янову – прекрасній людині, борцеві за рідне слово, за нашу чудесну українську літературу – з любов'ю. І. Вирган. 10.X.60». (Даруй читачу, що у цьому спогаді навів такі високі слова. – В. П.).

Таким і лишився в моїй пам'яті незабутній Іван Оникійович Вирган: замріяний на березі Сули, зачарований у Таврійських степах, схилений над Либіддю, пригнічений болючим спогадом, зосереджений на борту пароплава «Іван Франко», що пливе до Шевченкової могили, і натхненно-розважливим на трибуні.

Розділ III

ПРАВЕДНИКИ ЧЕРКАЩИНИ

Вони не підривали мости і не закривали тілом амбразури. Не виголошували запальних промов на велелюдних мітингах. Не викидали із своїх гаманців величезні кошти для спорудження храмів і танкових колон. Вони жили просто. А в лиху годину, ризикуючи своєю долею, своїм життям, рятували близьких та зовсім незнайомих людей. Так, скажімо, голова колгоспу с. Богодухівка, Чорнобаївського району Андрій Квітка в найскрутніші дні голодування 1933 року розпорядився, всупереч волі можновладців, скосив два гектари ледь дозрілої пшениці, обмолотив зерно і не повіз в «Заготзерно», а видав його кожній сім'ї, чим врятував від голодної смерті сотні своїх односельців.

Директор Бузівської середньої школи Улян Коваль, одержавши розпорядження, в період масового розкуркулення, виключити зі школи куркульських дітей, не виконав його, і всі діти закінчили школу.

Олександра Шулежко із Черкас під час окупації організувала сиротинець, в якому переховувала до трьох десятків єврейських дітей.

Подружжя лікарів із с. Драбова Дмитро Литвиненко і Катерина Кондратенко вилікували під час окупації більше сотні поранених червоноармійців. Врятували від угону в Німеччину десятки своїх односельців. У державі Ізраїль таких людей відносять до лику святих і заносять до Книги Праведників. А тоталітарний режим зараховував їх до найбільш небезпечних злочинців – і, як правило, згідно з інструкцією, відправляв на Колиму.

Тетяна Калиновська

Петро Жук

1. Камрад Йоган і «вівчарка» Галя

Із звіту керівника підпільної організації с. Тальянки Тальнівського району К.К. Гриба:

«Членами нашої підпільної організації збережено від знищення п'ять цукрових заводів, дві МТС, роздано населенню 9 тисяч голів худоби, 2300 свиней...

...Підпільники с. Іваньки Маньківського району із запланованих 200 тонн хліба відвантажили під час окупації лише 68 тонн, із 800 тонн цукру відвантажили 126 тонн...

...Наприкінці літа 1943 року я зв'язався із німцем Галлі, керівником Маньківського району... Галлі передав надзвичайно цінні розвіддані, котрі я передав Дев'ятому для відправки до УШПР. Про все це може розповісти Цибульська Галина...

...Раїса Нікітина – радистка, всі їх повідомлення негайно передавала в штаб». (ДАЧО ф.П - 46619 оп. 8 спр. 2 стор. 9, 87, 90,188 ф.П. 1087 оп. 6 спр.9 стор. 37)

У 50-х-60-х роках в Маньківському районі створювалися неодноразово комісії по вивченню руху опору в районі проти фашиських окупантів, уточнювалися списки членів підпільних організацій і партизанських загонів та груп. Ми в який раз переглядаємо товстелезні справи цих комісій, спогади тих, хто залишився в живих. Але жодної згадки в цих справах не знайшли ні про агрокоменданта Йогана Галлі, ні про його перекладача Галину Цибульську. Ніби їх взагалі не існувало. І ніби їх прізвища не називалися у звіті Кузьми Гриба для УШПР, складеному влітку 1944 року.

Правда, у Маньківці, під час нашої зустрічі одна старенька жінка випалила: «– Не знаю, що поганого, що доброго Галина зробила, але багато хто з маньківчан у повоєнні роки називали її «вівчаркою», бо надто часто її бачили в гурті німців».

Хто зна – може оте тавро «вівчарки» і заважало членам комісії 50-х – 60-х років по справжньому оцінити діяльність Галини Цибульської. Адже Іваньківський цукрозавод не могла врятувати від знищення група підпільників, яка здебільшого складалась із рядових вантажників, з колишніх військовополонених.

Із свідчення К. К. Гриба-Верхова 30 червня 1944 року ст. уповноваженому групи головного управління контррозвідки «Смерш» при УШПР капітану Ф. Фоменку:

«Запитання: – Що вам відомо про діяльність колишнього с.г. коменданта Маньківського району і його перекладачку Цибульську Галину...?

Відповідь: – На початку осені 1943 року до мене прибули члени формувального пункту партизан с. Іваньки Маньківського району – Скала Федір, Євген Загрядський, Демидюк, які заявили, що вони мають зв'язок з німецьким сільгоспкомендантом... Я зібрав членів штабу Дев'ятова Івана Вас., Яковлєва, Шкуренка Івана Гавр. і вирішили зустрітися із Галлі.

Запитання: – Чи відбулася зустріч і хто був присутній?

Відповідь: – Так. Зустріч з Галлі відбулася. На ній були присутні: я – Гриб-Верхов, Дев'ятов, Загрядський, Дем'янчук, Цибульська Галина... опісля з Галлі я зустрічався ще два рази...»

(ДАЧО Р.5625 оп.1 спр.2883 с. 45-46)

Від себе додамо – Яковлєв, Девятов, Шкуренко – члени диверсійно-розвідувальної групи, закинутої влітку 1943 року на Уманщину із завданням організації партизанських загонів і ведення розвідки. Група мала постійний зв'язок УШПР і свої дії постійно узгоджувала з командуванням штабу. Погоджено було з УШПР і зустріч з Галлі та використання його з метою ведення розвідки і збереження від знищення підприємств і господарств.

У листі до контррозвідки, на підставі якого була заарештована Галина Цибульська, автор стверджував, що Галина Цибульська – провокатор, вела подвійну гру і як результат майже всі, з ким вона спілкувалася, загинули при тих чи інших обставинах.

Безперечно, це не могло не відбитися на ставленні членів різних комісій, які вивчали у повоєнні роки рух опору в районі. До того ж, насторожувало їх і неоднозначне становище К. К. Гриба, який в повоєнні роки був засуджений за зв'язки з націоналістами.

26 березня 1944 року у постанові на арешт відділу контррозвідки Смерш відзначалося:

«... Цибульська Г. С. з лютого 1942 до приходу частин Червоної армії працювала перекладачем в німецькій сільськогосподарській комендатурі Маньківського району. За пропозицією коменданта Галлі Йогана в 1942 році зв'язалася з керівниками партизанських загонів по Уманському району, після чого каральними органами проводилися репресії і розстріли партизан та їх сімей. Цибульська підозрюється в шпигунській діяльності.

Постановив:

Цибульську Галину Семенівну заарештувати і обшукати.

Оперуповноважений відділу контррозвідки «Смерш» 40-ї Армії

ст. лейтенант Смирнов »

На знімку: в центрі – Цибульська Г.С., праворуч – Йоганн Галлі

Йоганн Галлі із сином

Майже півроку тягнулося слідство. Досліджувався кожен факт. Було опитано сотні свідків. Діяльністю Йогана Галлі і Галини Цибульської зацікавилося головне розвідувальне управління в Москві. Зрештою, 21 серпня 1944 року генерал-лейтенант Головного управління контррозвідки «Смерш» Мешик затвердив постанову начальника другого відділу головного управління контррозвідки «Смерш» полковника Карташова про припинення кримінальної справи і звільнення з-під варти Цибульської Г. С. Щоб ні в кого не виникали сумніви щодо патріотичної діяльності Галини Семенівни, наводимо повністю текст цієї постанови мовою оригіналу.

«гор. Москва 1944 года августа 19 дня.

Я, пом. нач. первого отделения второго отделения управления контрразведки «Смерш»... рассмотрев материалы следственного дела №106 по обвинению Цибульской Галины Семеновны в преступлениях предусмотренной ст. 58-1(а) УК РСФСР –

Нашел

10 января 1944 года в селе Иваньки Маньковского района на сторону частей Красной Армии

перешла Цибульськая Г.С. 1921 года рождения, уроженка и жительница с. Маньковки Киевской области, украинка, гр-ка СССР из крестьян, б/п, с незаконченным высшим образованием, с 14 февраля 1942 года по 3 января 1944 года работала переводчицей у немецкого районного коменданта Галли Йогана.

26 марта 1944 года отделом контрразведки «Смерш» 40-ой армии Цибульськая была арестована по обвинению в провокаторской и шпионской деятельности среди партизан.

На допросе Цибульськая категорически отвергла обвинения и показала, что желая помочь партизанам в борьбе с немцами, она еще летом 1942 года дала своё согласие партизану Тарасяну Михаилу вступить в создаваемый партизанский отряд, но этому помешали массовые аресты партизан карательными органами немцев.

В сентябре 1943 года по заданию руководителя местной партизанской группы Кнышко Владимира, Цибульськая снабдила документами четырех советских военнопленных, после чего стала получать новые задания от партизанской группы.

В целях приобретения оружия, обмундирования и продуктов для партизан по рекомендации Цибульськой был привлечён для работы на партизан просоветски настроенный сельскохозяйственный комендант Галли Йоган, который после встречи с партизанами… был окончательно завербован и выполнял вместе с Цибульськой задания штаба партизанского соединения…

Постановил:

Следственное дело №106 по отношению к Цибульськой Г.С. прекратить, а ее из-под стражи освободить» (с. 87-88).

А у постанові Військового Прокурора Головної Військової прокуратури Червоної Армії підполковника юстиції Новікова 16 серпня 1944 року детально розповідається про те, як Цибульська надавала активну допомогу підпільникам і партизанам, забезпечуючи їх надійними документами, зброєю, медикаментами, розповсюджувала листівки, сприяла звільненню з-під арешту комсомольців, комуністів, радактиву. Як за підтримкою агрокоменданта Галлі врятувала від руйнації Іваньківський цукрозавод, Потаську МТС, зривала поставки в Німеччину хліба та цукру; передавала в штаб розвідників Яковлєва-Дев'ятова надзвичайно важливі дані про рух військових частин, маневрування німецької техніки, плани евакуації німцями майна, руйнації підприємств. Крім того, нею було передано 20 оригіналів доносів в органи німецької влади і список таємних співробітників гестапо і жандармерії.

За подібну діяльність дехто одержував високі нагороди. На жаль, серед деяких мешканців Маньківки і досі існує думка про Галину Цибульську, як про запроданку, «німецьку вівчарку».

Біографія Галини – це біографія звичайної сільської дівчини. Народилася в багатодітній сім'ї. Перед війною її батько Семен Павлович головував у місцевому колгоспі. Після закінчення середньої школи вступила в Київський політехнічний інститут. Та невдовзі захворіла і змушена покинути навчання. В 39-му вступила в Чернівецький університет. Коли почалася війна, повернулась додому. Спочатку працювала на різних роботах. Але згодом за настійливим наполяганням її вчителя змушена була дати згоду працювати перекладачем у агрокоменданта. Безперечно, вона просто могла виконувати свої обов'язки. Але дівчина в силу своїх здібностей та можливостей не могла стояти осторонь боротьби з окупантами. Вона не була членом жодної підпільної організації, жодного партизанського загону або групи. Вона діяла сама, як підказувала совість. Це був її танок на лезі ножа. Адже найменший промах, і її могли, як її подругу, перекладача сільгосуправи Софію Валентир, арештувати і розстріляти. Ми були першими, хто відкрив товстелезну папку справи № 106. Ще й ще раз перегортаємо пожовклий від часу папір. Перечитуємо протоколи допитів, свідчення, повідомлення агентів і розвідників, і мимоволі перед нами постає образ людини, простої людини, яка, не очікуючи нагород, не чекаючи наказів зверху, сама вела боротьбу заради життя на землі.

2. Прозріння політрука

КУЧЕРЕНКО Антон Тимофійович, 1901 року народження, с. Заліськс Тальнівського району, мешканець м. Москва, українець, письменний, член ВКП(б), політрук 104 дивізіону ВО ДПУ. Заарештований 3.02.1933 р. 13.03.1933 р. судова трійка ПП ОДПУ МО ув'язнила на п'ять років. Реабілітований 10.08.1989 р. прокурором Черкаської області. У членах партії відновлений 15.07.1990 р. Черкаським обкомом партії.

Біографія Антона Тимофійовича типова для вихідців із сільської голоти, яка всім своїм серцем сприйняла більшовицькі гасла і готова була за них віддати життя. Шістнадцятирічним юнаком він влився в лави червоногвардійців, які несли на своїй багнетах «визволення краю» від петлюрівців. В 20 літ він пов'язав свою долю з армією. І був не просто рядовим червоноармійцем, а бійцем елітних військ ЧК, які охороняли спокій Кремля. У 1926 році став членом ВКП(б), тоді ж був призначений заступником командира по політчастині 104 дивізіону, який ніс охорону Шатурської електростанції. В люди вибивсь його молодший брат Євтихій, одержавши призначення дільничного агронома Потаської МТС. Сестра Параскева числилася активісткою колгоспу села Роги.

В той же рік одружився на чарівній москвичці Надії і в той же рік народився спадкоємець комісара – син Володимир. Попереду – чергові військові звання, чергове визнання однополчан. Все складалося добре… Та ось…

Витяг з постанови про вибір заходів попередження і висунення звинувачень 2.02.1933 року. «…Кучеренко А.Т. достаточно изобличается в том, что состоя политическим руководителем упомянутого дивизиона вместо правильного роз'яснения своим подчиненным генеральной линии партии, мероприятий Сов. Правительства и партии по выполнению первой пятилетки и коллективизации с\х занимался с подчиненными правооппортунистическими, конт.-револ. разговорами против указанных мероприятий Сов. правительства и партии, а так же против т. Сталина.

Постановил Кучеренко привлечь в качестве обвиняемого по ст. 58-10 УК, мерой пресечения и уклонения от следствия и суда избрать содержание под стражей.

Оперуполномоченный (подпись)

«Согласен»

Нач. 00 2 стр. корпуса (подпись)

Настоящее постановление мне обьявлено 23 февраля 1933 года» (ДАЧО ф.р. 5625, оп 1 спр. 10173 с. 7).

Із свідчення бібліотекаря дивізіону Юдіна П. І. 27.01.1933 року:

«Кучеренко, как только приехал в дивизион в июле 1932 года в беседе со мной и бывш. секретарём ячейки ВКП(б) тов. Кремером говорил: – Я был в отпуске на родине, где люди умирают с голода… даже на моих глазах один старичок умер от голода. Он был распухлым, когда я с ним разговаривал. И если бы я не привёз из части продуктов, то мои родители тоже померли бы… Отец не вставал… На Украине весь хлеб у крестьян отобрали. По вопросу мясозаготовок после того как был опубликован закон, я задал вопрос тов. Кучеренко – А как будут с теми у кого нет мяса? – Кучеренко ответил: – Так и будут – сегодня у тебя корову отберут, а завтра возьмут мою. А потом пойдём тянуть Сталина за яйца.

4 января 1933 года я был на обеде вместе с пом. командира по политчасти тов. Кучеренком, который беседуя со мной сказал: – Нам прибавили зарплату каких-то 50 рублей, а цены на товары повысились на 200-300 рублей. А мы всё говорим, что мы растем и нет никаких проблем» (с.13).

Із показу Никифорова О. І., командира взводу:

«17 января 1933 года Кучеренко сказал, что красноармейцы получают письма из деревни в которых пишут про обиды и подтверждают,что в деревнях все отбирают» (с.14).

Із доповідної оперуповноваженого райвідділу ДПУ Черемісіна Г. М:

«...Кучеренко стверджує: – Ти мені не докажеш, бо я сам особисто чув и бачив своїми очима, як народ на Україні помирає від голоду, люди всі пухлі, хліба у колгоспників абсолютно немає, все забрано. І коли в Україну приїздив Молотов і Мусабеков, то вони поцікавилися, щоб їм показали благополучну і неблагополучну сім'ї. І їм показали сім'ю, яка вже вимерла і сім'ю, яка була напередодні вимирання» (с. 64).

Із показу Попкова С. М. командира відділення 15.02.1933 року:

«У січні, коли я працював по облаштуванні червоного кутка до нас зайшов Кучеренко. Я став запитувати, як краще обладнати куток, він сказав, що потрібно зробити плакати за рішеннями січневого пленуму, випустити стінгазету, а коли побачив розвішані портрети добавив: – Для чого ці Боги (ікони), їх потрібно зняти» (с. 101).

Із показу Бабкіна В. Д. секретаря комсомольського осередку:

«Недавно я був у ФЗУ і записав кілька висловлювань фезушників: «Коли я піду в армію – уб'ю Сталіна» на запитання, – чому?, той відповів: – Бо Сталін організовує голод».

Викладач запитав учнів, що означає ВКП(б), ті відповіли: «Второє крепосное право большивиков».

Я подав свої записи Кучеренку. Той прочитав, посміхнувся і запитав:

Що означає «Ленин в ботинках, а Сталин в сапогах»?

Я знав про це із розмов з учнями і процитував: «Ленин ходил в ботинках, поэтому обходил грязь, а Сталин ходит в сапогах потому, что лазит прямо по грязи».

Кучеренко, нічого не пояснюючи, засміявся і віддав мені мої записи. (с. 134).

У своїх поясненнях слідчому Антон Тимофійович не спростовував свідчі покази своїх однополчан. Мовляв, дійсно такі розмови були, але викликані вони безгосподарністю і безладом, які панували на місцях, жахітливими умовами, в яких опинилося українське село. Адже в селі Роги, де проживали його батьки, від голоду померло більше сотні селян. А в селі Заліське, звідки він був родом, майже тисяча людей. Він болісно переживав за своїх земляків. Шукав причини такого лиха. І поступово прозрівав. Усвідомлював, що більшовицькі гасла – гасла для обману людей. І з цим, як син свого народу, не міг миритися і не міг мовчати.

Боячись розголосу, командування дивізіону вирішило не передавати справу Кучеренка до військового трибуналу, а обмежитися розглядом у закритому режимі судтрійки ОДПУ.

13 березня судтрійка ОДПУ МО вирішила ув'язнити прозріваючого політрука на п'ять років у таборі суворого режиму на перевиховання.

До речі, прозріваючого політрука не було реабілітовано ні в 50-тих, ні в 60-тих роках. Реабілітований він був лише 10 серпня 1989 року прокурором Черкаської області після виходу відомого січневого Указу Президії Верховної Ради СРСР 1989 року. У партії був відновлений 15 липня 1990 року Черкаським обкомом партії.

3. Шпиталь

На 170-ій сторінці академічного видання «Історія міст і сіл УРСР. Черкаська область» (К. 1972 р.) відзначалося, що у с. Драбові «справжніми патріотами проявив себе в умовах окупації медичний персонал місцевої лікарні. Стійко і мужньо боролися за життя радянських людей лікарі К. Є. Кіндратенко, Н. В. Назаров, В. І. Ворсодін. Зокрема майора Романовського лікували цілий рік, а потім відправили його до партизанів».

Ми уважно переглянули справи в Державних Архівах Полтавської та Черкаської областей, які стосуються діяльності Драбівської лікарні. Але, як і в книзі так і в архівах, чомусь відсутнє прізвище організатора шпиталю, людини, яка забезпечувала перев'язувальним матеріалом, медикаментами, і, зрештою, документами поранених бійців Червоної Армії. Адже не секрет, що майже щодня сюди навідувалися поліцаї, жандарми, агенти гестапо, які оглядали поранених, вивчали книгу реєстрації. І всі

поранені були оформлені як місцеві жителі, яких мобілізували на риття окопів. Списки книги реєстрації підтверджувалися довідками з органів влади сіл Драбівського району. І, до речі, тут, у лікарні на 50 ліжок, перебувало більше сотні поранених. Крім медикаментів, їм потрібні були і продукти харчування. І ніякі добросердні люди Драбова не могли надати потрібну кількість харчів. І, зрештою, де приписати тих, хто виписувався з лікарні? А серед поранених були не тільки рядові солдати, але й комбриг, командир полку, співробітники особливих відділів.

Вранці 20 вересня 1941 року Драбів захопили гітлерівці. Того ж дня група німецьких офіцерів з'явилася в лікарні. Весь персонал при появі гітлерівців щез. Залишилася головний лікар Катерина Кіндратенко і медсестра Тетяна Інчекова. Заспокоюючи поранених, вони заявили: «Ми з вами будемо до кінця». Згодом, за вимогою завідуючого відділом охорони здоров'я, з'явилися й інші працівники. І саме цей завідуючий організовував діяльність лікарні. Він забезпечував медикаментами та продуктами харчування, необхідними довідками. А ті перші складні місяці окупації районний відділ охорони здоров'я очолював Дмитро Йосипович Литвиненко, чоловік Катерини Євминівни. Саме це подружжя лікарів, ризикуючи власним життям, боролося за життя майже сотні червоноармійців. А коли почалася відправка молоді на роботу до Німеччини, вони, рятуючи людей, робили їм ін'єкції, які викликали великі виразки на тілі. І людей звільняли німецькі лікарі. По суті два роки це подружжя ходило над прірвою. Тоді постає питання, чому не згадується про цю діяльність Литвиненків?

У Державному Архіві Черкаської області зберігається слідча справа № 3744, яка детально розкриває подвиг цього подружжя і водночас трагедію цієї сім'ї, незаслужені образи і переслідування.

Не можна без хвилювання читати листи подяки з усіх кінців всього Союзу від тих, хто тут лікувався в період війни. І водночас не можна читати без обурення протоколи допитів, свідчення лжесвідків (до речі, нерідко ще й колег), які звинувачували Литвиненка в тому, що на посаду завідуючого охорони здоров'я його висунули на зборах, де верховодили представники похідних груп ОУН, з якими він спілкувався. Саме це і розглядала виїздна сесія Полтавського обласного суду. Але судді, як не старалися, все ж не могли знайти підстав для винесення суворого вироку. Вирішили повернути справу на дослідування. І лише через півроку прокуратура 31 грудня 1946 року справу змушена була закрити і звинувачуваного Литвиненка з-під варти звільнити. У своєму висновку помічник облпрокурора по спецсправах юрист другого класу Власенко змушений був відзначити, що 29 березня 1946 року Драбівським районним відділом МДБ був заарештований за антирадянську агітацію Литвиненко Д. Й., 1915 року народження. Його звинувачували в тому, що під час окупації він був висунутий ОУН на посаду завідуючого районним відділом охорони здоров'я. Згодом через два місяці був переведений завідуючим аптекою. По війні зберігав націоналістичну літературу, газету «Рідна нива», розпускав плітки про керівників партії. Додатковим розслідуванням встановлено, що Литвиненко надавав велику допомогу бійцям Червоної Армії, він навіть дав свою кров комбригу Щербакову, переховував на своїй квартирі комуніста Кубрак. Працюючи завідуючим аптеки, через фельдшера Козик постачав партизанам медикаменти та перев'язувальні матеріали. В період окупації зривав відправку радянських громадян в Німеччину. Наводилося ще чимало фактів активної громадянської позиції Дмитра Йосиповича.

Лікар був звільнений з-під арешту і поновлений на роботі. На жаль, ярлик націоналіста ще довго не щезав з особової справи патріота.

4. Комендант

На честь двадцятиріччя Жовтня було розстріляно із села Коритня 63 «ворогів народу», починаючи від голів колгоспів та сільської ради і закінчуючи рядовим конюхом. А всього з цього глибинного села Монастирищенського району із 300 хат «воронками» було вивезено на Соловки і розстріляно понад сотню селян.

Під час Великої Вітчизняної війни гітлерівці заарештували близько десятка активістів. І хоча тут було знищено не один десяток поліцаїв, жандармів, жоден мешканець Коритні не був заарештований. Хоча, згідно з розпорядженням Житомирського окружного комісара, за одного пораненого або вбитого рейхнімця малося розстрілювати не менше 10 українців.

Якось Яків Приндюк, рятуючись від арешту, майже привселюдно вбива фельджандарма. Село принишкло в очікуванні карателів. Але вони не з'явилися ні того дня, ні наступного.

Взимку 43-го мешканці села Жовтневого і Коритньої вишивають червоні прапори для вручення 2-ій партизанській бригаді, полку «За Батьківщину», 4-му батальйону автоматників. Майже відкрито з цих сіл виїжджає делегація разом з сільським оркестром до розташування партизан. І до речі, це не партизанська зона у Чернігівських, Брянських, Білоруських лісах. Це лісостеп. Тут ліси скоріше нагадують міські парки. А поруч ставка Гітлера «Вервольф», багатотисячні гарнізони відбірних гітлерівських частин, щодня села прочісуються фельджандармами. Важко уявити – але факт: у селі Коритні майже відкрито проводилися засідання міжрайонного та районного партійних комітетів. Невже Монастирищенський гебіткомісар не мав своїх агентів чи представників своєї влади? Так, звичайно, тут був поліцейський кущ, староста, комендант, голова громадського сільського господарства. І, як скрізь, час від часу сюди приїжджали працівники із гебіт-комісаріату. Нерідко робили облави поліцаї з Оратова, Фронтовки, Дашева. І жодного разу їм не вдалося зненацька застати партизан.

А справа в тім, що після привселюдного розстрілу 4 травня 1942 року Іваном Калашником старости Бевза, громада обирає керівниками села тих, кого рекомендував районний комітет опору. Зокрема, на сільському сході було обрано комендантом села Василя Федоровича Бевзюка 1897 року народження. Він виконував і обов'язки помічника старости. Йому підпорядковувалися 8 поліцейських, які охороняли громадський порядок. Їх пости на околиці села пильно стежили, щоб без дозволу коменданта ніхто не покидав села. Про появу будь-кого підозрілого вони повідомляли місцеву владу. І, звичайно, Василь Федорович мав можливість вчасно оповістити про загрозу і партизан, і підпільників.

Іноді, виконуючи накази Гебіту, відводив до станції Монастирища групи односельців для відправки в Німеччину. Доставляв акуратно. Віддавав списки старшому ешелону, навіть з показним бажанням брався за посадку їх у вагон. Але, замість вагону, вони потрапляли на другу сторону ешелону і зникали в придорожніх кущах. Раз чи два він привселюдно відлупцював двох ледацюг, які покинули тік задовго до завершення роботи. І саме за листом-доносом цих молодиків був заарештований 9 червня 1945 року Монастирищенським райвідділом НКВС. За показом цих молодиків і ще декількох ображених, у звинувачувальному висновку капітан Романов відзначив, що Бевюк особисто привів до старости для покарання Івначенко Фросину за невиконання плану по здачі яєць, особисто супроводжував на станцію Монастирище 8 юнаків для відправки у Німеччину, побив селянина Мельниченка і т.д. Військовий Трибунал військ МВС Вінницької області 10 вересня 1945 року виніс вирок – 10 літ каторги з пораженням у правах на 5 літ і конфіскацією майна – хати глинобитної під залізом, корови білої масті п'яти літ, п'ятимісячного біло-рябого теляти, поросяти і настільного годинника на ходу. І яке то було здивування співробітників Монастирищенського райвідділу НКВС, коли посипалися скарги в усі інстанції від керівників партизанських загонів і груп, які вимагали негайного звільнення «зрадника» Бевзюка Василя Федоровича, коменданта села Коритня.

Мельнеченко Зіна:

– Бевзюк – справжня радянська людина!

Білобровий Іван:

– Так, Бевзюк справді за моїм завданням супроводжував до станції групу юнаків, і там допоміг їм розбігтися.

Приндюк Яків:

– Випадково мене застукав у хаті фельджандарм, довелося його пристрелити. Карателі ж не прибули, бо Бевзюку вдалося переконати гебіткомісара Цельнера, що прибулий фельджандарм розпитував селян, як зв'язатися з партизанами, а коли сільські поліцаї намагалися його затримати, він утік у ліс.

Нижник Яків:

– Бевзюк згодився працювати комендантом за рекомендацією підпільного райкому партії. Він щодня ризикував своїм життям. Але завдання партизан виконував з честю.

Ми ще і ще раз перегортаємо кримінальну справу № 11342, яка зберігається в Державному архіві Черкаської області, і мимоволі дивуємося відданості людини – без зброї, без захисту від німців, від своїх – партизан, від презирства своїх односельців, яка жила і боролася з окупантами як могла, захищаючи мешканців села, як веліла їй совість, ризикуючи честю своєї сім'ї – дружини Ірини, дочок Ганни, Мотрони, Марії. Адже ще довго по війні над ними висіла тягарем пляма членів родини зрадника Батьківщини, навіть і після того як за вимогою партизан, ще в 1947 році він був реабілітований і звільнений з в'язниці.

5. Начальник станції

Все життя Євгена Дем'яновича Мартинюка пов'язане із залізницею. Народився в сім'ї слюсаря депо станції Козятин. Після закінчення реального училища пройшов шлях від мастильника колісних пар до чергового по станції. А перед війною був призначений начальником станції Удич. Отож, коли Умань захопили німці, його викликали в управу і запропонували йти працювати начальником станції Умань. Правда, фактично станцією керував німець. В обов'язки Мартинюка входили ремонт, прибирання та обігрів приміщень, комплектування робітничих бригад. Це сповна він і використав, коли почалася відправка молоді в Німеччину. Тих, кому приносили повістки про явку на пункти збору, він або зараховував у склад робочих бригад, або ж видавав довідки, що вони залізничники. Звичайно, залізничників влада не могла відправити до Німеччини. Такі ж довідки він видавав і військовополоненим, які вирвалися з «Уманської ями». А одного молодого червоноармійця оголосив своїм власним сином. Приписав, зареєстрував і оформив стрілочником. Коли почалася масова облава на євреїв, прихистив у себе сім'ю Березанських із чотирьох чоловік. Надзвичайно допитливим відповідав, мовляв, це моя далека рідня, яка перед війною приїхала з Вірменії в гості і назад у Вірменію ніяк не може вирватися. І так всю війну. Для оточуючих Євген Дем'янович – начальник станції, неабияке німецьке цабе.

Нерідко привселюдно розхвалював німецькі порядки, німецьку культуру, шпетив ледарів, вимагав суворо дотримуватись німецької акуратності та дисципліни. За це відразу після звільнення від німецьких загарбників Умані був заарештований і мало не потрапив на каторгу.

Він був звичайною людиною. Дисциплінованим, жодного разу не запізнився на роботу. З усіх парканів стріляли оголошення:

«За переховування жидів – розстріл.

За переховування військополонених – розстріл».

А в цей час в його будинку по Жовтневій вулиці переховувалась єврейська сім'я. І майже щодня до його кабінету заходили люди з проханням взяти на роботу чи видати довідку, що вони залізничники.

Умань – що село. Всі знали, що на дверях його кабінету висіла табличка: Начальник станції. І все ж, як не прагнув слідчий старший лейтенант НКВС Кісельов відправити його за статтею № 54-1«б» на Колиму, за нього горою стали сусіди, колектив залізничників, єврейські сім'ї. Так і в повоєнні роки він залишився начальником станції, правда не в Умані, а в Розсішках.

6. Староста

Слідчий ст. лейтенант Бікмаєв бризкав слиною:

– Що ти мудруєш? За тобою шибениця плаче. Німецький холуй, запроданець. Списки мешканців села складав? Складав! Списки комсомольців-комуністів? Передавав! За одне це тебе повісити мало, четвертувати. В науку для інших запроданців колесувати!

– Так, я списки складав і передавав окупаційній владі, але коли б я не склав, то склали б інші. До того ж, облік мешканців вівся ще до війни. А як би чинили ви? І що б було зі мною, якби я цього не зробив?

– Ти не вчи вченого, запроданець.

– Тоді поясніть мені, як так сталося, що всі забрані за моїми списками були наступного дня відпущенні?

– Мене це не цікавить! Ти передав списки.

– Справа в тім, що за кожного я поручився, кожному дав такі довідки, які сприяли їх звільненню з-під арешту.

– Знаєш, оті твої довідочки, то лише папірці.

– То чому їх звільнили, а не розстріляли?

– Плани по збору молока, м'яса, яєць у населення виконував? Навіть корову в однієї селянки забрав за невиконання плану по здачі молока! Будь моя воля – я відразу тобі кулю пустив би в лоб. Знаєш, скільки таких, як ти, я на шибеницю відправив. І тебе повісимо в центрі твоїх Сорокотяг. Для науки іншим, щоб і внуки пам'ятали, якою має бути нещадною влада до всяких там запроданців.

І все таки, як не лютував слідчий, якими б кричущими фактами не був наповнений обвинувачуваний висновок, військовий трибунал на клопотання громади змушений був констатувати, що Бондаренко Дорофій Семенович, вибраний старостою села Сорокотяги Жашківського району, за свідоме ухиляння від виконання розпоряджень влади три рази заарештовувався, по сім днів утримувався в карцері. В період своєї діяльності допомагав населенню, зокрема, солдаткам і багатодітним сім'ям продуктами харчування, переховував командирів червоної армії, видавав позитивні характеристики на заарештованих і на цих підставах їх звільняли, всіляко допомагав військовополоненим. Був зв'язаний з партизанами. Партизан Голотюк П. Л. свідчив, що Бондаренко особисто кілька разів повідомляв про облави, допоміг звільнити його матір з-під арешту. Багато фактів чесного служіння людям мешканцем села Сорокотяги повідомили Регент С. І., Білоус Ф. П., Кислий Я. І. та інші. І, як наслідок, військовий трибунал змушений був 2 вересня 1944 року кримінальну справу припинити, з-під варти Дорофія Семеновича звільнити.

7. За велінням совісті

ПЛОХЕНКО Павло Захарович, 1897 р., с. Роги Маньківського району, українець, малописьменний, б/п, голова колгоспу «Нове життя».

Заарештований 24.04.1944 року за ст. 54-1 «б» КК. УРСР.

30.10.1944 р. нач. Маньківського РВ карну справу припинив, з під варти звільнив.

Витяг з постанови про звинувачення:

«м. Умань серпня 1944 2 дня. Я, начальник Маньківського РВ НКВС мол. л-т. Сластиков, розглянувши матеріали слідства по справі 1046/3039 і взявши до уваги,що Плохенко Павло Захарович достатньо викривається в тім, що в 1941 році мобілізований в Червону Армію і під м. Кременчук потрапив у полон і був направлений у концтабір. Після повернення із табору в с. Роги Маньківського району

добровільно поступив на службу до німецької влади, ставши головою громадського господарства с. Роги, направляючи хліб і худобу в Німеччину, а всього відправив 750 ц. хліба і 80 голів крупної рогатої худоби. А про тих, які не бажали працювати на німців і ті, хто переховувався, повідомляв старості с. Роги. Плохенко побив за невихід на роботу Дорошенко Ольгу і повідомив старості Мирузі про Слободянюка Василя, який був заарештований жандармами і просидів 6 днів, а потім був випущеним.

Постановив:

На підставі ст. 126 і керуючись ст. 127 УПК УРСР, притягнути до карної відповідальності Плохенка П.З. по звинуваченню за ст. 54-1 «б» КК УРСР, про що оголосити звинувачуваному під розписку про цю постанову.

Копію постанови направити прокурору.

Начальник РВ. НКВС Сластиков.

Цю постанову мені оголошено 3 серпня 1944 року.

Підпис Плохенко» (ДАЧО ф. Р-5625 оп.1 спр. 6090. с. 35).

А це, вважай, забезпечено згідно зі статтею 54-1 «б» – «зрада Батьківщині військовослужбовцем» в кращому випадку 10 літ каторги, а за повною програмою – розстріл. Але вже 20 листопада 1944 року Плохенко був звільнений із Уманської в'язниці згідно з постановою того ж молодшого лейтенанта. Ми ще і ще раз гортаємо цю карну справу.

«Довідка-характеристика

Видана Рогівською сільською радою 28.04.1944.

Видана ця на гром. села Рогів Плохенка Павла Захаровича року народження 1897 в тім, що він при німецькій окупації працював головою колгоспу «Н. життя». До приходу німців працював у цьому колгоспі завгоспом. Після відходу німців і до цього часу працював головою к-п «Н. життя».

Голова с-р. (підпис)

Секретар с-р. (підпис)» (с.4).

Влада змінювалася, змінювалися порядки. А село жило, сіяло хліб, жнивувало. Бо зерно було потрібне і червоним, і партизанам, і гітлерівцям. Прикро, але досі історики обходять цей факт. Радянські історики чітко дотримувалися тези Сталіна – за прикладом Вітчизняної війни 1812-1814 років гітлерівцям мали залишити суцільну пустелю, хліб – спалити, худобу й техніку – евакуювати. А місцеве населення, яке залишалося, автоматично зараховувалося до зрадників. А тут, в глибинному селі, за два десятки кілометрів від райцентру – залишився колгосп, який працював і при окупантах, і при звільненні села Червоною Армією. І за дорученням громади його очолювала одна і та ж людина – Плохенко П. З. Отож, і начальнику НКВС Сластикову і дільничному оперуповноваженому Гошку було над чим задуматись. З одного боку, чітка інструкція, чіткий наказ всіх, хто співробітничав з окупантами, на каторгу, або ж до стінки. З іншого боку, це було не громадське господарство, а чітко іменувалося колгоспом «Нове життя».

Звичайно, серед 1500 мешканців села Роги неважко було знайти пару десятків невдоволених Павлом Захаровичем, та і документи свідчили, що на приймальний пункт станції Поташ було відправлено 750 цнт. зерна, а з колгоспної ферми гітлерівці, відступаючи, забрали до 80 голів худоби. Отож, після допиту 4 травня Плохенка райвідділ НКВС почав готувати матеріали для подання їх до військового трибуналу. Все складалося за типовою схемою, згідно з інструкцією НКВС і Прокурора СРСР: ніякої пощади запроданцям. І раптом, як грім серед ясного неба: загальні колгоспні збори виступили на захист свого голови. У Київське обласне управління НКВС за підписом 60 селян було направлено лист, в якому сповіщалося, що з колгоспної череди німцям не було відправлено жодного бичка чи нетеля… Що… Словом, матеріали було повернуто на дорозслідування з вимогою допитати всіх авторів листа. Провести ревізію бухгалтерських документів.

Вражає при перечитуванні протоколів допитів прагнення односельчан будь-що захистити свого голову.

Марія Новохацька:

«– Перед кожною облавою до мене приходив Павло Захарович і просив попередити всіх моїх ровесників, що вночі поліцаї будуть шукати молодь для відправки до Німеччини».

Олена Гончаренко:

«– Дійсно, із колгоспної ферми німці забрали до сотні голів худоби. Але це була череда, яку пригнали з придніпровських сіл і ті, хто її супроводжував, за наказом німців, змушені були гнати її на захід. Повторюю, жодного бичка чи нетеля з колгоспу не було передано відступаючим німецьким військам.

Анастасія Мачко:

– Перед відступом німців за вказівкою Павла Захаровича людям було роздано 20 теличок, 4 свиноматки, всіх волів.

Слободянюк Євдокія:

– Плохенко нікого не видавав ні поліції, ні старості. Але вдарив мого чоловіка за те, що той хотів набрати торбину ячменю.

Корнієнко Гнат:

– Щодо риби, яку буцімто ми ловили для німців. Виконуючи наказ якогось німецького офіцера, Плохенко запропонував нам наловити цьому гітлерівцю риби в ставку. У його присутності він гримав на нас. А тихенько попросив мене, щоб я розв'язав гузир волока. Отож, ми тягали кілька разів той волок, старалися. Німець був задоволений, бачачи, як він наповнюється карасями, линками, щуками. Та коли ми витягали його на берег – вся риба через не зав'язаний гузир знову опинялася в ставку. Залишався якийсь дріб'язок та величезні зелені жаби.

Так фріцам і не вдалося посмакувати юшкою. Втративши терпець, офіцер махнув рукою і поїхав геть.

Відчуваючи наближення фронту, Плохенко наказав орати, сіяти хліб вдень і вночі.

– Прийдуть наші, – говорив він друзям, – будем зустрічати хлібною нивою.

Ще більш вражаючими були документи про перевірку діяльності бухгалтерії. Зокрема, при визволенні села передовим частинам радянської армії з колгоспної комори було видано пшениці – 700 кг, олії – 631кг, борошна – 15,5 ц, гороху – 240 ц, висівок – 90 ц. Тоді ж у фонд оборони було передано 1100 ц зерна. Крім того чимало стіжків необмолоченого хліба залишалось у полі. Після обмолоту хліб був виданий на трудодні, частково зданий державі. І це були не галасливі заяви невдоволених, це були документи, засвідчені військовими частинами, керівниками «Заготзерна». А проти них навіть всесильні слідчі НКВС були безсилі. І тому 30 жовтня 1944 року замість звинувачувального висновку начальник Маньківського НКВС Састиков змушений був писати постанову про припинення карної справи і про звільнення з в'язниці Плохенка П. З.

20 листопада 1944 року Плохенко був звільнений з Уманської в'язниці. А 2 грудня за повісткою № 94 був мобілізований райвійськоматом і як такий, що потрапив у полон при загадкових обставинах, був направлений у фільттабір для дорозслідування і проходження служби в трудармії.

Є в Ізраїлі, крім Стіни Плачу, Книга Праведників, до якої заносяться імена людей, котрі рятували євреїв в роки війни.

У Державному архіві Черкаської області зберігається чимало справ, які свідчать про людей, які, подібно до Плохенка П. З., ризикуючи життям і свободою, рятували своїх односельців від голодної смерті 1932-1933, 1946-1947 років і в період Другої світової війни творили добро, охороняючи громадське багатство, оберігаючи молодь від відправки в Німеччину на каторгу.

Плохенко П. З. не був членом підпільної організації опору. Не чекав вказівок «згори». Він просто діяв, як веліла йому честь і совість.

(Державний архів Черкаської області, ф., Р- 5625, оп. 1, спр. 6090.)

8. Чужий серед своїх

Майже місяць за десяток кілометрів від села Роги гриміла канонада. Засніжене небо спалахувало полум'ям. Заметіль пронизували трасуючі кулі. Тенетами селом плели чутки. Німці тікають. Німці оточили неподалік нашу дивізію. Поруч станції Поташ відбулося танкове побоїще, в якому взяли участь сотні німецьких і наших танків. І лише 8 березня 1944 року над Рогами замайорів червоний стяг. Наступного дня на сільському майдані відбувся мітинг-збори. За рекомендацією партизан із з'єднання Гриба-Верхова було обрано голову сільської ради, вчорашнього старосту громадського господарства Самільчика Кузьму Купріяновича. Тоді рогівчани вперше дізналися, що Кузьма Купріянович переховував сім'ю Кузьми Гриба-Верхова, постачав партизанам продукти. Зірвав хлібозаготівлю, замість 10 тисяч центнерів відправив на заготзерно лише півтори тисячі. Решту хліба роздав односельчанам. Зберіг ферму. А як же тоді бути із тим, що він дружив із українськими націоналістами з Умані? А хіба не він із усіма вчителями села співав «націоналістичну пісеньку» «Ще не вмерла Україна»? Хіба не він одержав в подарунок від Маньківського німецького коменданта Галлі підсвинка? І хіба не він гримав на їздового Івана Шамрая і бригадира Шевченка, які завезли не то дрова, не то полову сім'ї командира Червоної Армії?

Отож, нерідко за спиною він чув єхидні слівця в свою адресу. Мовляв, холопом був, холопом і залишився. Але він, знай, робив своє.

З стріх краплі вибивали весняні мелодії. Треба було організовувати навчання в школі. Збір продуктів для війська, ладнати сівалки, плуги. І стіжки із поля перевезти на тік. Бо дехто з нечистих на руку почав їх розбирати і потай перевозити в своє обійстя.

З району вимагали – організуй мобілізацію підлітків для відправки на шахти Донбасу. А де їх візьмеш? Одні мобілізовані польовими військкоматами на фронт, інші ще не підросли.

Перед травневими святами приїхали із району уповноважені організовувати підписку на облігації. Спробував був умовити начальство зменшити план «добровільної» позики, але де там! Його ніхто не слухав. Навіть почали звинувачувати у зриві важливої кампанії.

– То я краще піду на фронт, – кинув зопалу під час чергової районної «накачки». У відповідь його звинуватили у дезертирстві.

– Тобі доручили трудовий фронт, отож, крутись.

Він крутивсь, не шкодуючи ні свого здоров'я, ні своїх підлеглих. До хрипоти сперечався в кабінетах районних керівників, відстоюючи інтереси громади. А в селі, в кожній хаті доводив господарям про необхідність будь що виконати доведене завдання заготівлі молока, яєць, м'яса, підписку на позику, відправку посилок на фронт.

Особливо докучав йому молоденький лейтенант з райвідділу НКДБ. Він майже щотижня приїздив у село. Викликав у сільраду підозрілих з його точки зору осіб. І вимагав від голови писати на кожного під диктовку характеристики. А коли Кузьма Купріянович відмовлявся писати неправдиві свідчення, погрожував, що добереться і до нього. Але голова сільради був непохитний, і, як міг, захищав своїх земляків від необґрунтованих звинувачень. Одного разу після чергового застілля захмелілий лейтенант пробурчав:

– Усі ви, українці, запроданці. І верхи виношують думку, щоб всіх вас відправити у Сибір. Поки що вас не вивозять, бо не вистачає вагонів, та і тут потрібна рабсила. Чуєш? Ти просто рабсила. І виконуй все, як раб, що я тобі наказую. Накажу – чоботи мої будеш лизати. Молоденьких дівчат постачати мені на закуску. І запам'ятай – ти можеш першим потрапити туди, де Макар телят не пас.

Наступного дня Кузьма Купріянович побував у секретаря райкому партії. Розповів про погрози лейтенанта. Той порадив забути цю розмову і нікому про неї не розповідати. Лейтенант – це очі й вуха нашої партії.

Але Самільчик не заспокоювався. Поїхав до Кузьми Гриба. Той порадив бути обережним. Діяти, як совість велить. Але пам'ятати, що з подібними лейтенантами язик потрібно тримати за зубами.

У буденних клопотах незчувся, як минуло літо. Позолотилося листя на кленах. Гомінливими юрбами бігла дітвора у щойно відремонтовану школу. До жовтневих свят справили обжинки. Завершили сівбу озимини. Сім'ям фронтовиків завезли дрова і корм для худоби. Все рідше приїжджав у село оперуповноважений. Здавалося, та вечеря з осовілим лейтенантом канула у вічність, як сон.

Та якось під час районної наради голова райвиконкому запросив зайти до нього в кабінет. Коли зайшов – серце йокнуло, відчуваючи біду. В прийомній, поруч з секретаркою, сиділи двоє військових у шкірянках. А в кабінеті за столом голови – лейтенант. Не підводячись, рубаючи кожне слово, зачитав ордер на арешт.

– Отже, громадянине Самільчик Кузьма Купріянович, 1900 року народження, сьогодні, 14 листопада 1944 року, ви заарештовані.

Затиснутий двома військовими у шкірянках попростував до сусіднього будинку, де містився райвідділ НКДБ. І відразу ж почався допит.

– Ви стверджуєте, що не мали ніякого зв'язку з організацією націоналістів?

– Це ваш зошит? То скажіть, як розуміти писані вами тези виступу на конференції інтелігенції району? Адже ви в кожному абзаці твердите про самостійну Україну, про українську армію, про відділення України від Москви.

– Ви заперечуєте, що співали петлюрівської пісні «Ще не вмерла Україна» на цій нараді? А свідки стверджують протилежне.

– Сьогодні під час трусу ми вилучили у вас більше 500 книг. Чи не забагато це для сільського вчителя математики? І чому зберігали книги буржуазного націоналіста Грушевського? Чому зберігали примірники газети «Уманський голос», в яких надруковані статті про те, що Москва задушила голодом і заслала у Сибір майже 10 мільйонів українців?

Допит тривав до самого ранку. Зі сходом сонця лейтенант підсунув протоколи.

– Підписуй, петлюрівський недобиток. Може, і зарахуємо тобі явку з повинною.

Десь після жовтневих свят Василя Кузьму Купріяновича викликали на засідання військового трибуналу Київського військового округу. Після кількагодинного допиту свідків і звинувачуваного, військовий трибунал повернув справу на дорозслідування. 27 липня 1945 року оперуповноважений Маньківського районного відділення НКДБ молодший лейтенант держбезпеки Мелехін приступив до повторного розслідування. Щоб захистити честь мундира Маньківського райвідділу, він взяв за основу звинувачення не співробітництво з німцями, а, насамперед, спілкування з українськими націоналістами. І 24 вересня 1945 року з'явився звинувачувальний висновок, підписаний оперуповноваженим молодшим лейтенантом Мелєхіним, погоджений з начальником Маньківського РВ НКДБ капітаном Бобровим і затверджений начальником управління НКДБ по Київській області полковником Бондаренком.

Ми ще і ще раз перечитуємо цей звинувачувальний висновок. В ньому жодного слова про зв'язок Самільчика з партизанами, а на першому місці – твердження про те, що Самільчик є членом організації українських націоналістів. Про те, що за їх завданням він прислужував німцям, виконував всі розпорядження німецької влади. І що за їх завданням надавав матеріальну допомогу німецькій армії. Зокрема, здав понад 2 тисячі центнерів хліба і намагався здати 50 голів крупної рогатої худоби.

На підставі цього звинувачення військовий трибунал виніс вирок – ув'язнити у виправні трудові табори на 10 років з пораженням у правах на 5 років з конфіскацією всього майна.

Військова колегія Верховного Суду СРСР 26 лютого 1956 року цей вирок залишила у силі.

Після відбуття покарання, в період хрущовської відлиги, зі скаргою до Верховного суду СРСР звернувся Кузьма Купріянович про безпідставність покарання.

Ми ще і ще раз вчитуємося у кримінальну справу 2875, що зберігається в архіві управління СБУ в Черкаській області. В ній, як у краплі роси, відображається знівечена тоталітарним режимом доля людини. Під час розслідування цієї справи військовою прокуратурою було встановлено факти фальсифікації Маньківським районним відділенням НКДБ. До речі, ті нещасні 2 тисячі центнерів зданого хліба громадським господарством не відповідала дійсності. При доведеному завданні 10 тисяч центнерів

господарство здало лише півтори тисячі, решта була роздана селянам. І Самільчик на посаду старости громадського господарства села Роги поступив не добровільно, а за завданням партизанського з'єднання. І, перебуваючи на цій посаді, ризикуючи життям, всіляко захищав своїх односельців від репресій, створив мережу конспіративних квартир для партизанів, розповсюджував листівки, постачав партизанам продукти.

16 вересня 1958 року військова колегія Верховного Суду СРСР під керівництвом генерал-майора юстиції Костроміна постановила відмінити вирок військового трибуналу Київського військового округу від 19 листопада 1945 року і визначення військової колегії військового суду СРСР від 26 лютого 1946 року щодо Самільчика за відсутністю складу злочину.

9 жовтня 1958 року Самільчик Кузьма Купріянович дав уповноваженому НКДБ розписку:

«Я, Самільчик Кузьма Купріянович, даю цю розписку в тім, що справку військової колегії Верховного Суду Союзу СРСР від 23 вересня 1958 року за № 1/2573/45 про реабілітацію мене одержав 9 жовтня 1958 року.

Підпис. Самільчик.

Розписку взяв. Підпис. Печатка».

Людину реабілітували. А хто поверне їй 10 літ, проведені в концтаборі? Хто поверне йому здоров'я, втрачене на вугільних копальнях?

На жаль, навіть в селі, де він працював до війни вчителем математики, де він ризикуючи життям, захищав від репресій німецької та радянської влади своїх земляків, і досі по-справжньому не знають про його подвиг.

9. Нічого дітьми прикриватися

Такі слова кинув під час слідства завідуючій дитячого притулку Осадченко Марії Миколаївні оперуповноважений Кам'янського районного відділу НКДБ молодший лейтенант держбезпеки Михайлик:

– Ти контра, німецька підстилка. Впаяю тобі десять літ на роздуми –порозумнішаєш.

Із звинувачувального висновку, затвердженого 27 вересня 1944 року:

«Осадченко Марія Миколаївна, 1904 року народження, уродженка села Григорівка Одеської області, службовець, українка, громадянка СРСР, безпартійна, письменна, до німецької окупації працювала завідуючою Грушківським дитбудинком, мешкала в с. Грушківка Кам'янського району, в період окупації жила і працювала там же.

Звинувачується в тім, що проживаючи на тимчасово окупований території, мала злочинний зв'язок з німецьким гебіткомісаром м. Олександрівки і Кам'янською райполіцією, яким повідомляла про партизан. Працювала завідуючою Грушківським дитбудинком, катувала дітей, підозрюючи їх у зв'язках з партизанами. Одночасно з цим проводила серед дітей і співробітників антирадянську агітацію, робила наклеп на радянській устрій і Червону Армію. Розхвалювала німецькі порядки і німецьку армію... Під час допиту Осадченко Марія Миколаївна визнала свою вину лише частково. Зокрема в тім, що проживала на тимчасово окупованій території, була на прийомі у гебіткомісара, зустрічалася з заступником Кам'янської поліції, але достатньо викривається показами свідків».

Вкотре переглядаємо архівну справу, що зберігається в архіві СБУ за № 1360 ФПД. Перечитуємо покази свідків, протоколи допитів Марії Миколаївни. Справді, Осадченко М. М. проживала в селі Грушківка Кам'янського району. Але де ж їй ще проживати? Перед відступом Червоної Армії вона, як завідуюча дитбудинком, в якому знаходилися немовлята та діти до п'яти літ, неодноразово зверталася до органів влади з проханням евакуювати дитбудинок. А і в райкомі партії, і в райвиконкомі від неї відмахувалися, як від надокучливої мухи. Нині важливіше врятувати техніку, верстати, радактив, ніж нікому непотрібних дітлахів.

Звичайно, вона могла взяти свій нехитрий скарб у сумку і разом з дочкою податися за Урал. Але її турбувала доля немовлят і п'ятирічних діток. І вона вирішила розділити з ними важку долю до кінця.

З приходом німців вирішила узаконити статус дитбудинку. Тим більше, що, крім немовлят і малоліток, з довколишніх сіл почали сюди прибувати діти, кинуті напризволяще, сироти та підлітки. Надходила зима і потрібно було подбати про опалення, і про харчі, і про одяг. Якщо спершу дітей підгодовували селяни – той принесе кринку молока, інший кілька паляниць, лантух картоплі. Та коли кількість дітлахів перевищила сотню, лантухом не обійтись. Тим більше, що в районі ходили чутки про можливість висилки дітей в Німеччину. Правдами і неправдами зібравши всі необхідні документи, вона звернулась до гебіткомісара з проханням дозволити продовжити діяльність дитячого будинку в Грушківці. Той дав дозвіл. Ото були і всі стосунки з гебіткомісаром. Щоб захистити дітлахів від зазіхань любителів поживитися за рахунок дитячого будинку, їй кілька разів доводилося звертатися до місцевої влади, в тому числі і до поліцаїв.

А, втім, надамо слово документам.

Із постанови № 514/и-56 Військового трибуналу КВО 10 квітня 1958 року:

1) щодо спілкування з заступником Кам'янської рай поліції Гладким. Дійсно, виконуючи завдання партизан, звернулася до Гладкого з проханням уточнити за що затримані її знайомі Кудря та Борисенко. Той відповів, що йому про них нічого не відомо. Але цей пункт послужив серйозним звинуваченням, що вона, мовляв, видала партизан, які опісля були не то розстріляні; не то відправленні до концтабору.

2) що стосується звинувачення Осадченко М. М., що вона ініціювала побиття одинадцяти дітей в сільуправі. Виявилось, ремонтники, які лагодили підлогу і дах дитбудинку, поскаржились в управу, що у них зникла і пошкоджена частина інструменту. Разом із завідуючою в управу були викликані й одинадцять дітлахів, де дітлахів і було побито гумовими палицями. Від них вимагали видати зачинщиків крадіжки і псування інструментів. І, не добившись зізнання, всіх відпустили. Одночасно була побита із дітьми і завідуюча.

15 грудня 1944 року Військовий трибунал військ НКВС Кіровоградської області, спираючись на матеріали розслідування, проведеного Кам'янським відділом НКВС, постановив згідно ст. 54-1 «а» КК УРСР зіслати Осадченко М. М. на каторгу на десять років з пораженням у правах на п'ять літ з конфіскацією всього майна.

Військовий трибунал КВО на своєму засіданні 10 квітня 1956 року визначив: «Вирок Військового трибуналу військ НКВС Кіровоградської області стосовно Осадченко М. М. скасувати і справу за недоказаністю припинити».

А людина відбула десять літ каторги.

Людина, яка не кинула напризволяще немовлят, потім рятувала від голоду і холоду сотні дітлахів, ризикуючи своєю долею, своєю молодістю і своїм життям. Коли її судили, їй не було і 40 літ. Повернулася в 50 з підірваним здоров'ям, загубленим коханням, без житла, оскільки квартиру конфіскували.

До речі, подібне мало статися із організатором першого на Черкащині партизанського загону Андрієм Степановичам Куценком. Його заарештували майже одночасно з Марією Миколаївною. І той же молодший лейтенант почав допит із запитання:

– Бійці першого партизанського загону загинули. А чому ви залишились живим?

І лише втручання начальника штабу партизанського руху Тимофія Строкача врятувало Андрія Степановича від каторги. Молодший лейтенант чітко виконував вказівку «верхів», які вважали: «українці – зрадники, і всіх, хто проживав на окупованій території, без жалю відправляти на освоєння Сибіру». Шкода, що і досі дехто, із так званої еліти влади, вважає, що «стріляли, гноїли в концтаборах тих, кого треба – всіляких зрадників, шпигунів, шкідників. І нічого переписувати історію».

Ми згодні, історію не потрібно переписувати. Її просто потрібно вивчати і знати, без будь-яких прикрас.

10. «Здрастуйте, я – німецький агент»

Мабуть, кожен добре запам'ятав епізод з радянського кінофільму, коли закинутий в глибокий тил німецький розвідник звернувся до групи військових, які вечеряли.

– Я – німецький шпигун. Прошу доставити мене в штаб.

А ті у відповідь:

– Іди геть, не заважай, бачиш, ми вечеряємо.

Щось подібне трапилось із Прокопенком Степаном Григоровичем. Будучи закинутим в прифронтову смугу, він вирішив звернутися в солідну військову установу. Зайшов у хату, в якій розміщувався штаб дорожньо-патрульної служби. Присутні офіцери збиралися обідати. Майор розкривав консерви. Сержант різав хліб. Капітан розливав у кружки горілку.

Зайшовши до кімнати, Прокопенко промовив:

– Товаришу майор, дозвольте звернутися!

А той у відповідь:

– Не бачиш, ми зайняті. Зачекай на ґанку.

– Товаришу майор, я – німецький агент!

Майор повторив знову:

– У тебе совість є? Ми зайняті. Дай пообідати. Іди на ґанок і чекай. Сержант закляк:

– Товаришу майор, а може це і справді фріц?

Припинив розливати горілку і капітан:

– А чим докажеш?

Прокопенко вийняв цілу пачку грошей:

– 19400 карбованців. 600 – витратив на молоко. Ось чисті бланки документів. Прошу – складайте акт. І відправляйте, куди слід.

Аргументи прибулого офіцера були вагомими. Шпигун чи, може, контррозвідник із «Смершу» з перевіркою на пильність, тому офіцери робили все, що він вимагав. Склали акт про те, що до них в штаб явився з повинною німецький агент, за документами старший лейтенант 819-го окремого автотранспортного батальйону. Далі йшов перелік всіх документів, номер нагана, кількість патронів, грошей. Під вечір у супроводі капітана і сержанта з актом явки з повинною Степан Григорович Прокопенко опинився в кабінеті першого управління контррозвідки НКО «Смерш» Воронезького фронту.

І вже через годину старший лейтенант слідчого відділу провів перший допит. Крім нього, в кабінеті був присутній начальник слідвідділу майор Бойченко і начальник першого відділу підполковник Компанієць.

Через кілька днів мала розпочатися одна з вирішальних операцій Другої світової війни. Прагнучи взяти в кільце радянські війська, які знаходились у Курському виступі, німецьке командування зосередило тут близько одного мільйона солдатів і офіцерів, майже 3 тисячі танків, 10 тисяч гармат і мінометів, в тому числі в основі виступу ударні формування із 550 тисяч солдатів і офіцерів, 2700 танків і самохідок, понад 8 тисяч гармат. Німці, прагнучи взяти реванш після Сталінградської битви, намагалися після стоденного затишшя ударами з Півночі та Півдня оточити та знищити радянські війська у Курському виступі. А для цього їм потрібно було знати не лише про передній край, а й про війська, які знаходились в тилу ймовірних основних ударів. Саме з цією метою і була направлена одна із найкращих, на думку шефа Варшавської розвідшколи майора Морвіца, група агентів-ходаків і радистів. До її складу входив і уродженець села Кумейки Черкаського району Степан Григорович Прокопенко, за документами старшого лейтенанта Загоруйка Степана Івановича. Кожен з них одержав завдання провести розвідку в напрямку основних ударів. Зокрема, маршрут Прокопенка-Загоруйка пролягав по залізниці Солнцево-Курськ-Льгов. Повернутися він мав не пізніше 5 липня. Для того, щоб агенти добре ознайомились з роботою залізничного транспорту і, звичайно, для глибокої перевірки, всю групу спочатку відправили в Україну за маршрутом Варшава-Шепетівка-Козятин-Вінниця-Вороновиця, згодом – Козятин-Фастів-Київ-Ворожба-Суми-

Кириків. Звідти – Суми-Люботин-Полтава-Кременчук-Дніпропетровськ-Запоріжжя. Групі була надана велика самостійність. Крім солдата, який віз їхні документи, здавалося, їх ніхто не супроводжував. Могли виходити на будь-якій станції, бесідувати з людьми. При бажанні, на будь-якій станції вони могли щезнути, повернутись додому.

Але жоден з них не втік і суворо дотримувався інструкцій.

Після перевірки, їх літаками із Запоріжжя доставили у Варшаву. Провели додатковий інструктаж, ознайомили з маршрутами ведення розвідки і потім з Варшави до Полтави доправили літаком. Спочатку вилетіли Єпіфанов, Прокопенко і радист Шевченко, а потім відправили решту – Сороку, Соколенка, Іванченка, Пухарьова. Тут їх помістили в трьох кімнатах психоневрологічної лікарні. Закріпили за ними дві кухарки – двадцятип'ятилітню Ліду, яка мешкала у тітки в Полтаві, і вісімнадцятилітню Дусю із приміського села.

Стояв спекотливий червень, гнулися від ягід на подвір'ї лікарні вишні. Достигали абрикоси. Зрідка повз лікарню проїжджали автівки, внизу перегукувались паровози. Час від часу небо краяли прожектори.

26 червня їх відвезли у критій автомашині на аеродром. Наступного дня до них зайшов обер-лейтенант, вручив кожному по револьверу «наган», по пачці патронів і по 20 тисяч карбованців. Прийшли два німці-інструктори, розповіли про те, як користуватися парашутом. Підігнали їх до кожного. І 28 червня, коли почало сутеніти, Прокопенка-Загоруйка, Соколенка, Єпіфанова і радиста Пухарьова посадили в «Юнкерс» і побажали щасливого приземлення. Через півтори-дві години пілот повідомив, що вони знаходяться в районі десантування. Першим пішов Єпіфанов, через десять хвилин Соколенко, потім стрибнув у безвість Прокопенко-Загоруйко. Приземлився у житі. Перечекав. Довкола – передгрозова тиша, яку час-від-часу порушувало дзвінке сюркотіння коників. Край неба щось чорніло, ніби ліс. Закопавши парашут, вирішив туди й податися. Коли підійшов ближче та придивився – на голубому тлі вирізьблювалися димарі. Іти вночі небезпечно. Окрик постового: «Стій! Хто йде? Пароль?», і хтозна чим це може закінчитися. Вирішив перечекати в житі неподалік дороги. Зі сходом сонця вийшов на грунтівку і неподалік села зустрів дідуся. Розговорилися. Той розповів, що залізниця, яка проходить поруч села, іде з Воронежа до Курська. А грейдер – тягнеться до села Мантурова, а звідти до Солнцева кілометрів 70. Поблукавши вулицями, вирішив перепочити в крайній хаті. Господарка була надто привітною, запросила пообідати. Перекинулися словами. Виявилося, що вона майже землячка. Родом з-під Звенигородки. Її тракторна бригада евакуювалась під Воронеж, а звідти з просуванням фронту поверталась на Україну. Працює на «Універсалі».

– Літом ще нічого. А взимку, як не закутаєш ноги – все промерзає. Сидіння металеве, після роботи не можеш встати, одяг буквально приварений до металу. Керосину немає, як паливо використовуємо цурпалки. Як там наші в Україні?

Згадували рідну землю, рідні села. А потім, схилившись, майже пошепки:

– Вчора у нас зупинявся якийсь полковник. Пиячив до півночі, а потім почав чіплятися до мене. А коли я йому відказала – з люттю прогарчав: «Таких, як ти, хохлушок, ми всіх до Сибіру відправимо, як німецьких вівчарок. Всіх українців до Сибіру. Бо всі вони зрадники і ти, шалаво, будеш мені чоботи лизати і просити, щоб я з тобою «соізволіл» переспати і від Сибіру врятувати». Ви з України. Невже і ви зрадник?

– А ви не слухайте базікала, – відповів повільно.– А у думці, ніби спалах блискавиці: а якщо він сам завтра потрапить до такого полковника. Звісно, розмова буде короткою. Не до Сибіру, а відразу до першої канави.

Розмовляли майже до перших півнів. Степан так і заснув за столом. І сон приснився дивний, ніби на плівці кінематографу майже все його життя. І рідні Кумейки. Бурхливі двадцяті роки. Коли йому минуло тринадцять, село захопили повстанці отамана Голого, учителя із села Плюваки. Перед гуртом селян він виступив з промовою про козацькі звитяги, про Україну. Село бурлило. Палало. Повстанці Голого палили хати комнезамівців. Прихильники Рябоконя палили хати тих, хто співчував Голому. Брат ішов проти брата. Сусід проти сусіда. Коли почалася колективізація, дружина Афанасія навідріз

відмовилась йти у колгосп, мовляв, гуртове – чортове. І хоча сім'я не вилізала із злиднів, а земля все ж цупко тримала їх в обіймах. А коли комнезамівці почали погрожувати розкуркуленням, Степан забрав свою дружину і сина Івана, та й подався на Донбас. В Артемівську, колишньому Бахмуті, проживав їх далекий родич. В нього і зупинись. Степан шоферував, Афанасія пішла працювати на взуттєву фабрику. В 1939 його, як кращого шофера, прийняли в члени партії. Снилися вулиці міста. Гора, що звисала над річкою Бахмуткою, велетенська бронзова постать Артема на центральному майдані. Соляні копальні. І враз все зникло. Схопився, ніби від команди «Підйом!».

Господині вже не було. Очевидно, подалася в тракторну бригаду. Отож, зібравши свої нехитрі пожитки, поправив пілотку і, як технік-інтендант, пішов шукати попутки до Колодязевого.

Ще перебуваючи у концтаборі, він мріяв будь-що потрапити до своїх. І ось ця мрія збулася. Але вона може обірватися, як і тоді в 41, йому вдалося втекти із табору військовополонених під Сичівкою. Після переходу лінії фронту, відразу звернувся до першого зустрічного бійця – провести в особовий відділ частини. Той згодився і у відділі видав себе за героя. Мовляв, затримав підозрілого. Отож, щоб не потрапити знову в халепу, вирішив звернутися у штаб крупного військового з'єднання.

В Колодязевому його направили на хутір Грибенки, де мав розміщуватись штаб дивізії. Коли добрався, то з'ясував, що штаб перебрався у невідомому напрямку. Знову повернувся назад. Зайшов у першу хатину перепочити. Господарів не було, одна малеча. Дітлахи із заздрістю дивилися на офіцера, який повагом розкрив м'ясну консерву, відрізав кусень хліба і почав намазувати смальцем з м'ясом. Дітлахи мовчки облизували губи. Не витерпів. Порізав увесь хліб, намазав смальцем і роздав все дітлахам. Ті їли так, щоб не пропала жодна крихта, смоктали скибку, очі горіли від радості. Із сумки витяг чистий бланк відрядження. Заповнив на Куп'янськ. Це був крупний залізничний вузол і, значить, там є відділ НКВС або штаби з'єднань. До того ж, у Куп'янську його мав чекати Соколенко, з яким вони перед десантуванням домовились про явку з повинною.

Вийшов надвір і побачив машину військових регулювальників. З сусідньої хати весь час заходили і виходили військові. Зрозумів – це штаб дорожньо-технічної служби. Отож, не довго думаючи, вирішив не шукати нових пригод, а відразу з'явитися у цей штаб.

Слідчий вже деякий раз перепитував:

– Ви десантувались 28 червня з наміром відразу з'явитися з повинною. Сьогодні вже 1 липня. Чому так довго вагалися? Як правило, в прифронтову зону агентів не закидають з літаків. Це територія полкової, дивізійної, чи, зрештою, фронтової розвідки. А вашу групу десантували аж з Варшави.

– Зрештою, з вами приземлилися радисти і чому ви мали особисто передавати інформацію, а не через радиста?

– Чому для виготовлення ваших документів здобували оригінали розвідники переднього краю, захоплюючи офіцерів і червоноармійців прифронтових частин?

– Чому майже місяць група мандрувала по Україні, а перед десантуванням знову повернули у варшавський розвідцентр? Перепочинок перед десантуванням чи якась велика гра? На Курському виступі майже сто днів панує дивне затишшя. Іноді солдати обох сторін перегукуються, часом навіть змагаються, хто кого переспіває або перегграє на гармошці. Тиша перед грозою?

Звичайно, радянське командування добре знало, що готується важлива операція. І десантування вишколених агентів – це не відволікаючий маневр, а, очевидно, вони мали зібрати дуже важливі данні на вістрі головних ударів.

І тому, кожне повідомлення Прокопенка відразу передавалося в штаб фронту, а звідти – у Москву. Аналітики який раз аналізували склад груп, дані про підготовлених агентів, їх характери, прикмети, маршрути ведення розвідки. Особливо всіх насторожував наказ повернутися до 5 липня. Очевидно, це дата початку операції. Та і Степан Григорович Прокопенко – людина, яка пройшла різні випробування, підсвідомо відчував своє значення і своєчасність явки. А відверто він належав до категорії тих, кому просто щастило.

З перших днів на фронті, в жовтні 41-го під В'язмою потрапив в оточення. Виходили утрьох. Політрук Селезньов, шофер-напарник Васильченко та він. Перед самою лінією фронту випадково опинились в центрі танкової частини. Бачачи безвихідь, Селезньов запропонував здатися. 20 жовтня їх відправили в Сичівський табір для військовополонених. Через кілька днів у групі таких же бідолах був направлений на сільськогосподарські роботи. Опікувався ними капітан. Лінія фронту була майже поруч. Отож, вибравши слушний момент, Степан Григорович тікає. Переходить лінію фронту і, після перевірки, його зараховують рядовим кулеметної роти 620 СП 37 СД. В березні 1942 року під тією ж Сичівкою потрапляє в полон. Капітан, який брав його на сільгоспроботи, впізнає. І Прокопенка відправили в зондерблок штрафників Холмського табору.

Колючий дріт. Бараки. Баланда. І щодня вивозять десятки трупів за межі табору в протитанковий рів. Кругом сніги білі-білі, аж сліпить, і свердлить лише одна єдина думка: «Як вирватися з цього пекла?». Десь після нового року із зондерблоку почали викликати по одному в комендантську будку. Дійшла черга і до Степана. В будці сиділо двоє – німецький офіцер і цивільний. Молодик у цивільному запросив сісти. Уточнив біографію, перепитав, за що потрапив у штрафблок. Наступного ранку викликали знову. 15 січня відібрали два з половиною десятки найбільш відчайдушних штрафників. Видали нові чоботи, білизну, одяг, шинелі. Посадили по 7-8 чоловік у криті машини і повезли у невідомість. І тільки коли розмістили їх у двоповерховій будівлі за півкілометра від села Бальги, повідомили: віднині ви – курсанти розвідшколи Валлі. Від кожного взяли підписку про нерозголошення таємниць. Хто не має бажання вчитися, повернемо назад. Бажаючих повертатися в табір не виявилося. Кожного курсанта зарахували під псевдонімом. Покопенко Степан став Ніколаєнком Володимиром. Всього їх у групі було 42 чоловіки, з них 24 – із Холма.

Почалися напружені курсантські будні. Все було розраховано по хвилинах: 6.30 – підйом, 30 хвилин – фіззарядка, 20 хвилин – туалет і так до 22.00. На сніданок видавали чай без цукру, 15 грамів ерзац масла, 15 грамів повидла, 200 грамів хліба. На обід – суп з картоплею без хліба.

Після місячної підготовки та перевірки на працездатність і вміння тримати язик за зубами, відібрали групу курсантів, в яку потрапив і Прокопенко, перевезли до Варшави. Звідти – на дачу Пілсудського, що знаходилася в лісі. Крім адмінбудинку, за колючим дротом стояло 7 бараків. На плацу начальник Варшавської школи майор Морвіц ознайомив всіх з розпорядком, попередив, що за межі території школи виходити заборонено. За найменшу провину курсант буде суворо покараний, аж до виключення із школи і повернення до табору. Новачків поселили по два чоловіки в кімнаті. Видали зошити з пронумерованими і прошитими аркушами. Наступного дня їх розбили на дві групи: агенти-ходаки і радисти.

Інструкторами працювали колишні офіцери радянської армії і спецслужб. Зокрема, агентурну розвідку вели колишній генерал-майор Густав Асен, полковники Василь Шелгунов і Борис Павлов. Про діяльність НКВС читав лекції колишній співробітник органів Авілов.

1 червня всі курсанти були вишикувані на плацу. З'явився майор Морвіц, оглянувши стрій, він викликав сімох курсантів: Єпіфанова, Мусакаєва, Батріна, Іванченка, Сороку, Соколенка і Прокопенка, потім всі семеро побували на співбесіді у Морвіца. Поцікавившись самопочуттям, майор запитав Степана Григоровича:

– Бували ви в російських містах?

– Ні.

– А українські міста знаєте добре? Зокрема, Київ.

Прокопенко відповів ствердно. Мовляв, у Київ він часто їздив із Черкас пароплавом. В пошуках роботи він побував майже в усіх містах Донбасу.

– От і добре, – посміхнувся Морвіц. – Бажаю вам успіху на благо Німеччини.

На плацу викладач з дисципліни по створенню агентурної мережі Шелгунов сповістив, що всі семеро звільняються від занять і мають звернутися до завскладом Вернера. Той видав кожному червоноармійське літнє обмундирування, а по обіді ще й 700 марок – курсантську зарплату.

3 червня о 13.30 їх на Данцінгському вокзалі Варшави посадили в пасажирський поїзд і відправили в Україну. Одна за одною минали станції –Холм, Люблін, Шепетівка, Вінниця. У Вінниці ночували у кімнаті приїжджих. Потім прибули у Вороновицю. Звичайно, вони і не здогадувалися, що знаходились поблизу ставки Гітлера «Вервольф». Тут з ними протягом кількох годин бесідував інструктор «Абвергрупи-102». Розмовляв українською мовою. Цікавився, як їм їхалося, що бачилося, що чували? З ким розмовляли і про що? Враження про поїздку. І все. Але за кожним словом відчувалося, що ніби рентгеном просвічувалися їх душі, їх настрій, вміння орієнтуватися в незнайомій обстановці, спостережливість. Хто на що в першу чергу звертає увагу. Байдуже дивиться у вікно вагону чи фіксує все незвичне обабіч залізниці.

З Вінниці їх групу відправили у Козятин. Там пересіли на київський потяг. З Києва вирушили на Конотоп-Бахмач-Ворожбу-Суми. Від Сум дрезиною доїхали до станції Кириківка. Село зустріло їх руїнами і німотою. Порожні вулиці. 26 лютого 1943 року війська Південно-Західного фронту визволили Кириківку, а вже 13 березня змушені були відступити.

Тихо і незвично хлюпала об круті береги Ворскла, обмиваючи коріння старезних верб. Прокопенко і Соколенко вирішили перевзутися. Помити ноги у Ворсклі, але єфрейтор, який супроводжував їх від Варшави, категорично заборонив зупинятися. Зустрічні перехожі, побачивши гурт червоноармійців і німця без зброї, від здивування зупинялися. А потім різко звертали убік, намагаючись уникнути зустрічі. Пройшовши кілометрів п'ять, курсанти побачили труби цукрозаводу, за ними і село. Це була Ново-Миколаївка. Біля двоповерхового дерев'яного будиночку єфрейтор наказав зупинитися, а сам пішов у двір, і невдовзі повернувся з двома чоловіками. Один назвався Іваном, другий – Тарасом. Тарас був невисокого зросту, років 25, обличчя кругле, ніс прямий, волосся чорне, зачесане наверх, одягнений він був у солдатську форму, розмовляв лише українською мовою. Іван виглядав дуже старою людиною, хоча, як пізніше довідалися, йому не було і 50-ти. Високий, худорлявий блондин, одягнений у офіцерську форму без відзнак.

Групу розділили надвоє. І Тарас повів Прокопенка, Соколенка і Мусакаєва на постій до найближчої хати. На порозі їх зустріла старенька господиня, худенька, зсутулена. Пильно і зажурено подивилася на прибульців.

– І що ви за люди? – перепитала. – З отих гаспидів, що на околиці живуть, чи новенькі полонені?

– Полонені, рити окопи будемо, – відповів Прокопенко.

– Краще б могили отим гаспидам вирили. Ну що ж, заходьте, заходьте, раз Тарас привів, то мусимо терпіти.

Пізніше старенька розповіла, що Тарас тут ніби за старосту, а гаспиди – то кубло бандитів.

Щоночі вони ідуть за лінію фронту. Вбивають першого зустрічного. Забирають документи. За кожен документ, хвалилися дівчата, які їм їсти варять, отримують нагороди грошима, шнапсом, консервами. Христопродавці... Бог їх накаже... Бережіться їх.

Наступного дня Тарас завів їх у це осине гніздо христопродавців. І справді, його мешканці нагадували скоріше за все різників худоби. Волячі шиї, червоні очі від перепою чи вічного недосипання.

– Значить, для цих молодчиків потрібна не липа, а свіженькі посвідчення. Ви ким працювали? – звернувся старший до Прокопенка. – Шофером? Ну, думаю, технік-інтендант підійде. Я вже давно за одним там спостерігаю, частенько він у всякі відрядження їздить. Думаю, якраз він вам і підходить.

Зайшов підполковник і повів курсантів у сусідню кімнату, де стояли ящики з макетом тих місць, звідки мають бути взяті документи.

– Наші люди там бувають кожного тижня. Навіть знайомі з багатьма мешканцями. Отже, вивчайте цю місцевість не за картами, а за макетами. Від цього залежить ваше життя і успіх вашого завдання.

Кілька днів вони вивчали рельєф, розміщення хат, дані про мешканців сіл, про штабних офіцерів.

Через кілька днів, проводжаючи Прокопенка в дорогу, старенька розповіла про сон: «Журавлі кружляють і кружляють у небі, а потім як заспівають людськими голосами і так гарно співали, що я аж від радості прокинулася… Може, ви не окопники, а журавлі, які повинні нам радість принести».

Вона перехрестила Прокопенка:

– Щасти вам, журавлики наші. Повертайтесь живими пошвидше.

До станції їх супроводжував Тарас. На вокзалі зайшов до коменданта. Повернувся знервованим.

– Виходить, ми не прощаємося. Буду з вами ще декілька днів.

Із Сум направилися через Люботин на Полтаву, потім Кременчук, а далі Дніпропетровськ. 16 червня опинилися в Запоріжжі. Трамваєм проїхали вулицею Гітлер-штрассе до зупинки Грязнова. Там їм запропонували переночувати в гуртожитку. Ознайомитись з містом. Наступного дня перевели у конспіративний особняк, що знаходився неподалік напівзруйнованого приміщення НКВС. Одну з кімнат особняка зайняв Тарас, в двох інших поселили групу. В літній кухні проживав єфрейтор, який мав супроводжувати їх далі. І хоч єфрейтор забороняв їм виходити з особняка, курсанти спромоглися і в Дніпрі скупатися, і місто глянути, і навіть на ринку поспілкуватися із запоріжцями. Людей вражала їх незвична форма, новеньке обмундирування червоноармійців. Купаючись у Дніпрі, Прокопенко домовився із Соколенком, що у випадку, коли вони будуть десантовані чи направлені за лінію фронту, відразу з'являться з повинною. Про це він домовився і з Мусакаєвим.

18 червня Тарас передав документи єфрейтору і вирушив у свою Ново-Миколаївку. 20 червня під час вечері єфрейтор попередив, що завтра о п'ятій годині ранку їх відправлять у Варшаву.

На світанку прибув з машиною обер-лейтенант і відвіз Прокопенка, Єпіфанова і Соколенка на аеродром. Посадив у «Юнкерс» і через кілька годин вони вже були у розвідшколі. Поселили в окремому особняку за 300 метрів від дачі Пілсудського. Наступного дня до них приєдналися прибулі зі Запоріжжя Мусакаєв, Сорока, Іванченко. Того ж дня викладач агентурної розвідки Асман Булатов привів радистів Пухарева, Семипалова і Шевченка. Кожен з них мав у валізі рацію і документи.

Прогулюючись, радист Пухарев розповів Степану, що під час мандрів групи виявили ненадійну людину, але хто – він не знає.

У Прокопенка защеміло серце. Адже саме він вів мову про явку з повинною після приземлення. Хто ця ненадійна людина? Може, це стосується саме його – Прокопенка, і перед самою відправкою все полетить в тартари. Вранці черговий викликав Мусакаєва, мовляв, з вами хоче особисто поспілкуватися начальник школи. Але і в обід, і ввечері Мусакаєв не з'явився. Можливо, його взяли на допит у гестапо? А, може, просто для страховки «висмикнули» з групи, щоб посіяти недовір'я.

23 червня начальник школи видав кожному документи – посвідчення особи, розрахункову книгу, чисті бланки червоноармійських книжок тощо. Одночасно кожному були вручені маршрутні листи, де мають вести розвідку. Всі зобов'язані були вернутися не пізніше 5 липня.

Як і говорили у Кириківці, в осиному гнізді, Прокопенко одержав посвідчення старшого лейтенанта техслужби Загоруйка Степана Івановича 819 окремого автотранспортного батальйону.

...5 липня Степана Григоровича мав допитувати старший лейтенант Бутусов. Але вартові мовчали. Вся польова в'язниця, яка знаходилась в пакгаузах залізничного роз'їзду, здригнулася від вибуху бомб. Через напівзагратоване вікно було видно – все небо померкло від сотень літаків, які надривно ревли, виходячи з піке. Хвиля за хвилею. Десь далеко чутно було, як гриміла канонада. Вона то наближалася, то віддалялася. В перший день на Бєлгородсько-Курському напрямку ворогу вдалося вклинитись майже на 35 кілометрів. По заклопотаному вигляду охоронців і вибуху снарядів Прокопенко відчував – запеклий бій точиться майже поруч. І що буде з ним? Який віддано наказ? Евакуювати в тил чи просто пустити в розхід? Гріш ціна одному людському життю, коли лік іде на тисячі. Ввечері весь горизонт до зірок спалахнув кривавo-чорним полум'ям. То горіли підбиті танки, бронемашини, тягачі. Горіло недозріле житнє поле. Горів ліс. Горів степ. І лише під обід 8 липня Прокопенка викликали на допит. Протягом 4 годин старший лейтенант Бутусов уточняв прикмети агентів, з якими учився Прокопенко. Перепитував по кілька разів про викладачів шкіл, їх розташування. Ще раз перевірив маршрут пересування групи по Україні. Це ж саме повторилося і 12 липня, і на свято Петра і Павла. А після 14 липня, коли вже не чутно було канонади, та й в небі літаки з'являлися лише зрідка, почав розпитувати про пригоди, які траплялися під час пересування групи залізницею по Україні.

– Ви були у літній формі червоноармійців, і невже ніхто вас не затримував, не перевіряв документи?

– Під час поїздки ми не бачили, щоб ішли облави і була тотальна перевірка документів. У німців діє залізне правило – в пасажирських поїздах їдуть лише німці та високопосадовці з України. В приміських потягах – робочі. А вони беруть квитки у касах за довідками з місця роботи чи проживання. Правда, з групою траплялися прикрі випадки. Так, у Шепетівці я з Мусакаєвим вирішили випити по кухлю пива. Біля буфету до Мусакаєва причепився якийсь поляк, Мусакаєв відштовхнув його. Той знову лізе. Я схопив поляка за шиворот і так піддав, що він полетів шкереберть. Ми поспішили до потяга, а поляк схопився і почав стріляти. Звісно, нас затримали, відвели в поліцію. Потяг з групою поїхав, а у нас жодного документа. Через годину старший групи виявив, що нас немає, на першій зупинці всі встали, повернулися в Шепетівку і визволили нас.

– У Козятині під час пересадки спізнився Соколенко і наздогнав нас аж у Вінниці, сівши на товарняк. Від Синельникового Дніпропетровська група їхала на платформі, яка була завантажена обозним реманентом. На одній із зупинок старший кондуктор підсадив до нас двох молодиків. Це були міняйли, які поверталися з оклунками хліба. Вони розповіли нам, що найкраще на залізниці їхати товарняком. Сунеш старшому кондуктору кілька марок або щось із продуктів – можеш спокійно спати до своєї зупинки. Прийде і розбудить.

І по тому, як слідчий розпитував про способи пересування залізницею, видно було, що Прокопенком цікавилася не лише контррозвідка, а й розвідка, ті, хто мав засилати радянських агентів в тил німців.

Дні йшли. Допити тривали. А Прокопенко так і не міг зрозуміти, яка ж його чекає доля. Вірно зробив, що з'явився з повинною чи, може, краще було ще під час мандрівки залізницею з Фастова чи Києва гайнути у Кумейки. Перечекав би у родичів лиху годину.

«Постанова «Про висунення звинувачення»

Діюча Червона Армія 19 липня 1941 року

Я, співробітник першого відділення слідвідділу управління контррозвідки НКО «Смерш» Воронезького фронту старший лейтенант Бутусов, розглянувши матеріали слідчої справи і беручи до уваги, що Прокопенко Степан Григорович достатньо викривається в тім, що будучи на службі в рядах Червоної Армії в жовтні 1941 року добровільно здався в полон, звідки в листопаді втік в розташування частин Червоної Армії, був зарахований бійцем в кулеметну роту 620 СП 37 СД. В березні місяці 1942 року в районі між Сичовкою і Андрієвським повторно потрапив у полон, звідки був направлений в Сичівський табір. Будучи в Холмському таборі, був завербований німецькою розвідкою і в якості агента закінчив Бальгінську та Варшавську школи розвідки і як агент німецької розвідки 29.06.1943 року на літаку був перекинутий із шпигунськими завданнями на радянську сторону. На підставі викладеного і керуючись ст. ст. 138 і 139 КПК РРФСР

Постановив:

Прокопенка Степана Григоровича притягнути до відповідальності згідно ст. 58-1 «б» КК РРФСР, і оголосити звинувачуваному цю постанову. Копію постанови, згідно ст. 146 КПК РРФСР направити Військовому Прокурору.

Співробітник першого відділення слідвідділу упр. контррозвідки НКО «Смерш» Воронезького фронту ст. л-нт Бутусов.

Цю постанову мені оголошено 19 липня 1943 року

Підпис – Прокопенко». (ДАЧО ф. Р-5625, оп-1, спр-13337, с. 39)

– А чому тут не записано, що я був не затриманий, а з'явився з повинною?

– Може, ти бажаєш, що треба було записати про те, що ти допоміг виявити всіх закинутих агентів? Чи те, що вивчивши всі маршрути ведення розвідки, вашою групою, наше командування зуміло передбачити напрями головних ударів? І за це тебе представити до нагороди? Ні, шановний, ти був і

залишаєшся до цього часу німецьким агентом. І не мені вирішувати, як ти з'явився і для чого. Може, це якийсь хід для тебе придумали там, в розвідцентрі?

І знову очікування, допити, уточнення прикмет викладачів, курсантів. За ґратами на дротах співали прощальні пісні ластівки, збираючись у вирій. А про нього ніби і забули. Минув серпень. Відгупав стиглими грушами вересень. І лише 20 вересня його викликали у друге відділення уже не Воронезького, а Першого Українського фронту. Тут і зачитали йому постанову, в якій, зокрема, відзначалося, що Прокопенко явився з повинною, що під час слідства дав надзвичайно цінні данні про діяльність розвідшкіл ворога і багато допоміг, в період його оперативного використання в системі контррозвідки. А тому, за вказівкою заступника начальника Головного Управління НКО «Смерш» генерал-лейтенанта Мишека, і керуючись вказівкою начальника Головного Управління НКО «Смерш» комісара держбезпеки другого рангу тов. Абакумова, вирішили кримінальну справу припинити, з-під варти звільнити. І направити Прокопенка С. І. для проходження військової служби в тилових підрозділах Першого Українського фронту.

11. Хто ж ви, Самедов?

У 1977 році у Держполітвидаві України після десятилітнього рецензування, скорочення і доказів реальних подій, вийшов у світ скорочений варіант книги «Партизан Іван Калашник». У розділі «Підпільний лазарет» автори змушені були викинути чималу частину розповіді про одного із організаторів переправи військовополонених з Івангородського концтабору у Верхняцьку лікарню – завідуючого Христинівським райздороввідділом Намеда Ісмаїл-Огли Самедова. Противники видання книги «Партизан Іван Калашник» стверджували, що Самедов не лише добровільно здався у полон, а й заповзято допомагав німцям у відправці молоді до Німеччини, ліквідував медзаклади у селах Розсішки, Пеніжкове, Шукайвода, а їх матеріальні цінності присвоїв собі. Вислужуючись перед владою, тривалий час не приймав на роботу колишніх радактивістів, прагнув стати фольксдойчем, одержував від німців «добпайок» тощо. І цілком справедливо одержав десять літ каторги з пораженням у правах на п'ять років.

Вивчаючи архівні документи в УСБУ Черкаської області, ми детально ознайомилися з кримінальною справою по звинуваченню Намеда Ісмаїл-Огли Самедова у злочинах, передбачених статтею 54-1 «б» КК УРСР.

Самедов Намед Ісмаїл-Огли народився у 1912 році в Азербайджанському місті Геокай. Після закінчення медінституту, працював терапевтом у Баку. У 1938 році був мобілізований в армію. Службу проходив у Києві, а згодом у Львові. З перших днів війни брав участь у боях під Перемишлем, Львовом, Тернополем, Вінницею, Києвом. 11 вересня 1941 року колектив госпіталю прийняв його у члени ВКП(б). Під Баришівкою, ідучи на прорив, був тяжко поранений і невдовзі захоплений німцями. Всіх поранених було звезено до концтабору в село Гоголеве.

За допомогою знайомих однополчан-українців, яких було звільнено з табору, йому вдалося вирватись на волю. Майже півроку переховувався в Києві і лише в травні 1942 року його однополчанам вдалося придбати йому документи і направити в Умань. Завідуючий Уманським окрвідділом охорони здоров'я направив на роботу у Христинівську залізничну лікарню, а в липні призначив завідуючим Христинівським райздороввідділом. Очолюючи відділ, Самедов зумів згуртувати навколо себе не тільки висококваліфікованих спеціалістів, а, насамперед, відданих клятві Гіппократа. Саме вони, ризикуючи життям, рятували військовополонених із Івангородського концтабору від епідемій, виклопотали в голови райуправи Кузьменка і коменданта дозволи на відправку військовополонених для лікування в навколишні сільські лікарні. Звісно, після видужання ніхто не повертався в табір. Їх переправляли в другу партизанську бригаду, або ж вони приписувалися приймаками в довколишніх селах. В архівній справі наголошується, що таким чином було врятовано понад тисячу військовополонених і євреїв, які утримувалися в Івангороді.

14 жовтня 1959 року військовий прокурор Київського військового округу генерал-майор юстиції Климов у своєму поданні на реабілітацію Самедова Намеда Ісмаїл-Огли відзначив: «Не можна розглядати

як злочин участь Самедова в медкомісії, що проводила медогляд радянських людей, які відправлялися в Німеччину. По-перше, цю комісію очолювали німецькі спеціалісти. По-друге, крім Самедова, у цьому брали участь й інші лікарі, які спільно з ним прагнули якомога більше звільнити громадян від відправки до Німеччини. Так, колишня завлабораторією Березанцева О. В. свідчила працівникам прокуратури, що Самедов в 1943 році п'ять разів приходив до неї з проханням видавати молодим людям фіктивні довідки про аналізи з тим, щоб їх звільняли від відправлення до Німеччини. Свідок – лікар Поліщук, який брав участь у роботі медкомісії, стверджував, що він дав завідомо неправдивий висновок про хворобу громадянина Тарнопольського. Самедов знав про це і підтримав його. Свідки Платаш О. Н., Сапеєва Г. І., Мельник Л. Г., Ільченко М. М., Гамзаєва М. І. та інші показали, що Самедов шляхом неправдивих медичних висновків про хвороби їх та багатьох інших громадян врятував від відправки у Німеччину, в тому числі членів сімей військовослужбовців, які перебували на службі у Червоній Армії. Одночасно вони категорично відкидали звинувачення Самедова у тому, що він за лжедовідки брав хабарі. Член ВКП(б) Рябокінь свідчив, що Самедов, знаючи, що він комуніст, не тільки допоміг звільнитися від відправки до Німеччини, а й сприяв влаштуванню його на роботу».

У своєму протесті генерал-майор юстиції наводить численні приклади про те, як Намед Ісмаіл-Огли перенаправляв військовополонених до партизан, допомагав партизанам медикаментами, перев'язочними матеріалами, розповсюджував листівки, переховував у залізничній лікарні поранених льотчиків, влаштовував на роботу медпрацівників, які втекли від переслідування з Києва. А перед відступом гітлерівців з Христинівки, разом з лікарями, врятував від знищення медапаратуру, медінструменти, обладнання лабораторій. А на будинках медзакладів вивісили оголошення німецькою мовою: «Територія заражена інфекцією. Вхід заборонено».

9 березня 1944 року Христинівка була остаточно звільнена від гітлерівців. Після перевірки командування 5-го мехкорпусу висловило йому подяку за діяльність при окупаційній владі. 13 березня 1944 року Самедов одержав призначення на посаду лікаря-ординатора військового шпиталю 1823 і відбув на фронт. 28 квітня 1944 року Самедов Намед Ісмаіл-Огли, одержавши відрядження в тил за медикаментами, попутно заїхав і в Христинівку і в той же день був заарештований «за активну діяльність на користь німців».

Справа в тім, що під час окупації Самедов познайомився з вродливою вісімнадцятирічною дівчиною Тетяною. Невдовзі вони одружилися. Подружжя справило новосілля в будинку, який числився за лікарнею. Після звільнення міста від окупантів цей будинок чимось приглянувся начальнику Христинівського райвідділу НКВС майору Євтухову. І, не довго думаючи, він просто викинув з цієї квартири Тетяну Борисівну. Звичайно, лікарю-фронтовику, якому ще півтора місяці тому дякувало командування 5-го мехкорпусу і райком партії за його діяльність під час окупації, вчинок всесильного начальника НКВС не сподобався. Він звернувся за правдою в райком партії і райвиконком. І добився «правди». Як небезпечного злочинця, його заарештували і відправили в Умань у спецв'язницю № 3. А далі – «справа техніки». Звільняв від відправки в Німеччину – значить, брав хабарі. Звертався до голови райуправи Кузьменка, спілкувався з комендантом Івангородського концтабору – німецький прислужник. Були розстріляні члени підпільної організації Христинівки лікар-хірург Кривенко, фельдшер Панченко, медсестра Карпуль, значить, доклав до цього рук Самедов. А те, що він відразу пішов на фронт – спроба ухилитися від відповідальності, замести сліди злочину. Правда, під час слідства не все «клеїлось». Свідки вперто трималися, доводячи патріотичну діяльність Самедова. І все ж, одні під погрозами підписали протоколи допитів, написані слідчими, а протоколи впертих просто знищили. І, зрештою, лише 27 вересня з'явився звинувачувальний висновок. Та і він тривалий час не влаштовував начальство КОУ НКВС. І лише після певних уточнень та доповнень 1 грудня 1944 року його затвердив начальник УНКВС Київської області полковник держбезпеки Руденко. 12 лютого 1945 року справу Самедова розглянув військовий трибунал Черкаського гарнізону. Вирок визначений відповідними інструкціями: десять літ каторги з пораженням у правах на п'ять років.

У 1952 році Самедов був достроково звільнений. Оселився в місті Мінгечаурі і відразу розпочав клопотати про свою реабілітацію. Справа затягнулася. Тим більше, що окремі очільники в Україні взагалі з підозрою ставилися до існування партизанського руху в лісостеповій зоні. До того ж, частина Христинівського підпілля в перші повоєнні роки була репресована, і лише 20 серпня 1959 року справа зрушила з місця. Після доскіпливої перевірки, 4 жовтня 1959 року військовий прокурор КВО генерал-майор юстиції Климов в порядку нагляду подав протест до трибуналу. 16 жовтня 1959 року ВТ КВО повністю реабілітував Самедова і довідку про його реабілітацію було відправлено під грифом «таємно» до Баку.

Безперечно, про реабілітацію Самедова Намела Ісмаїл-Огли мало хто знав у Христинівці, де його й досі багато хто вважає прислужником окупаційної влади.

12. Я, насамперед, лікар

Ці слова кинув хірург Атанов начальнику Тальнівської жандармерії Гайну у відповідь на звинувачення, що в лікарні переховуються євреї. «Чуєте? Я – лікар і моє завдання лікувати людей, а не визначати їх національність».

Щось подібне говорив на судовому процесі окупаційної влади і головний лікар Шполянської райлікарні Борис Бекаревич, якого звинувачували у допомозі партизанам.

Василь Олександрович Атанов народився 18 грудня 1888 року в місті Новий Оскол на Курщині. Після закінчення в 1912 році Харківського медінституту працював хірургом в Донбасі, Харкові, а перед війною опинився в Тальному. Коли розпочалися бої під Уманню, Василь Олександрович звернувся у райвійськкомат з проханням направити його у діючу армію. Але там відмовили і наказали розвернути лазарет для прийому поранених червоноармійців. З військових складів він одержав медикаменти і перев'язувальний матеріал. І невдовзі сюди почали поступати поранені з-під Умані, Підвисокого.

29 липня Тальне захопили гітлерівці. Крім кількох медсестер і хірурга, весь медперсонал розбігся по домівках. Гітлерівське командування наказало негайно звільнити приміщення лікарні, поранених військових направити у табір.

З допомогою кількох медсестер та фельдшерів Атанов вирішив перевезти поранених не в табір для військовополонених, а в приміщення школи, яка знаходилась неподалік. Згодом він відвідав всіх 50 медпрацівників і запропонував повернутися на роботу. На той час в класах школи знаходилося понад 200 поранених червоноармійців. З допомогою лікарів В. І. Шашкова, завідуючого Майданецьким медпунктом О. С. Мамолатова, йому вдалося з покинутих медсанбатів у Зеленій Брамі, з медскладів залізничних станцій м. Тального і Поташі зібрати необхідну кількість медикаментів, а через сільські громади завезти в шкільні підвали чималі запаси картоплі, буряків, капусти, заготовити сало, солонину з яловичини. А лісники за старою звичкою підкинули необхідну кількість дров, залізничники – вугілля. І коли в жовтні сюди прибув з перевіркою завідувач охорони здоров'я Уманського куща Марко Бондаренко, то був надзвичайно вражений великою кількістю запасів медикаментів, продуктів, і порядком у лікарні. Саме це він і відзначив у своїй доповідній гебіткомісаріату. І саме ця доповідна лягла в основу звинувачення після звільнення Умані від окупантів слідчими НКВС.

Ще більше зріс авторитет хірурга серед окупаційної влади, коли той, обстеживши хворого начальника жандармерії Гайна, зробив йому вдалу операцію з видалення апендиксу. Це стало другим пунктом звинувачення. Мовляв, як він, радянський хірург, згодився лікувати заклятого ворога, і не рядового, а начальника жандармерії. І, як наслідок, через тиждень після звільнення Тального, Атанова було заарештовано. А 21 січня 1945 року військовим трибуналом військ НКВС Київської області, закрите засідання якого відбулося в Умані, Атанова В. О. було відправлено на 10 років на каторгу, з пораженням у правах на 5 літ. Слідчим Уманського райвідділення НКВС було байдуже, що з 28 липня 1941 року по 8

березня 1944 року медиками Тальнівської райлікарні було вилікувано понад 500 червоноармійців, пропущено через санпропускник понад 6000 військовополонених Тальнівського концтабору, що дозволило уникнути епідемії тифу. Не було взято до уваги і те, що медики не тільки лікували військовополонених, а передали їм сотні тонн продуктів, зібраних у населення району. Це, звичайно, не могло не обурити тальнівчан. У судові інстанції і директивні органи посипались скарги тальнівчан і заяви з проханням переглянути карну справу хірурга. Діяльністю Атанова зайнялися слідчі із Москви.

Ми ще і ще раз переглядаємо архівну справу № 151, яка зберігається в архіві СБУ Черкаської області, і дивуємось мужності людей, які відстоювали правду, справедливість і честь головного лікаря Тальнівської райлікарні.

Ковальов Іван Петрович:

«Я родом з Ленінграда. Після лікування, коли мав відправлятися за вказівкою жандармерії на реєстрацію в Умань, Василь Олександрович видав мені документ, в якому відзначалось, що я не Ковальов, а Коваленко; не росіянин, а українець. І що я вже працюю в лікарні сторожем...

– Але я не можу розмовляти українською! – заперечив я.

– Нічого, навчишся. Головне, при реєстрації менше розмовляй і більше кивай.

Мене зареєстрували і направили назад до лікарні. Подібні ж документи він видав і червоноармійцям єврейської національності – Школьнику, Брінбергу, Білоцерківському, Пашкову, Сатіну та іншим. До речі, Брінберг навіть влаштувався працювати перекладачем в управі.

Звичайно, при реєстрації випускали не всіх. Але то вже не провина Атанова».

Кулибаба Федір Петрович, санітар:

«Особисто мене Атанов врятував від насильної відправки в Германію. І не тільки мене, а десятки тальнівчан. Видали довідки, що людина дуже хвора, а коли медогляд почали проводити німецькі лікарі – Василь Олександрович спільно з лікарем Володимиром Шашковим, завідуючим Майданецьким медпунктом О. С. Мамолатом робили напередодні медоглядів ін'єкцію пастеризованою соняшниковою олією. Від таких уколів у пацієнтів підвищувалася температура, на тілі з'являвся висип. Налякані чутками про тиф, німецькі лікарі відправляли таких «хворих» додому. На жаль, власного сина, Володимира, йому не вдалося врятувати від відправки до Німеччини. Безперечно, серед медперсоналу були втрати. Німці заарештували і розстріляли лікаря Шашкова, ув'язнили медсестру Маляренко».

Андрієвський Данило Федорович, фельдшер:

«Василь Олександрович був занадто вимогливий, тримав дисципліну. Навіть одного разу заборонив у палатах співати радянських пісень. Якби він цього не робив, то хтозна, чи міг би він бути в авторитеті і серед хворих, і серед німців. Адже серед 50 працівників і сотні поранених чи хворих місцевих громадян, були різні люди. Очевидно, були і агенти поліції чи гестапо. Саме через необережність у висловлюваннях і був заарештований і розстріляний лікар Шашков».

І таких показів свідків діяльності хірурга, головного лікаря Тальнівської райлікарні Атанова В. О. в архіві зберігається більше півсотні. Спираючись на них, військова колегія СРСР 30 серпня 1947 року постановила:

«Вирок військового трибуналу військ НКВС Київської області від 23 січня 1945 року скасувати, справу припинити за відсутністю складу злочину, а ув'язненого звільнити з-під варти».

21 жовтня 1947 року Атанов В. О. вийшов на волю.

Подібне трапилося і з іншим лікарем Черкащини, білорусом Бекаревичем Борисом Іполітовичем, який під час окупації очолював Шполянську райлікарню. Правда, під час звільнення Шполи його не заарештували. Очевидно, «чистильники» з фронтового управління «Смерш» не бачили жодних підстав для його арешту. Потрапив він під підозру працівникам Київського обласного управління НКВС під час вивчення німецьких архівів аж в 1953 році. Саме тут знайшли лист-прохання Бекаревича в генерал-комісаріат, в якому він прохав звільнити його від ув'язнення за втечу із лікарні пораненого партизана. Німецький суд засудив його до 3 років позбавлення волі. В листі, написаному за порадою адвоката, він

писав про те, що він добросовісно лікував офіцерів німецької армії, брав участь при мобілізаційних комісіях при відправці в Німеччину. Генеральний комісаріат м. Києва задовольнив його клопотання, і він був звільнений з в'язниці. Цей лист послужив підставою для арешту. Після розслідування слідчі, нанизавши чимало фактів, згадавши, що Бекаревич – син царського полковника, вирішили провести у Шполі відкрите судове засідання військового трибуналу для науки іншим запроданцям. Та під час судового засідання виявилося, що Бекаревич Борис Іполитович був справжнім патріотом. Він не тільки лікував військовополонених та партизанів, а й, будучи членом медичної комісії, помагав радянським громадянам ухилятися від відправлення на каторжні роботи до Німеччини. І тому 23 серпня 1953 року військовий трибунал змушений був постановити: «Кримінальну справу по звинуваченню Бекаревича Бориса Іполитовича припинити, з-під варти негайно звільнити».

13. За хліб партизанам – двадцять літ каторги

Якось під час зустрічі з нами легендарний організатор партизанського руху в Україні, Герой Радянського Союзу Олександр Тканко завів мову не про підірвані ешелони, не про розгромлені гарнізони, а про забезпечення бійців продуктами, одягом, взуттям.

– Зброю і боєприпаси ми здобували в боях, – говорив Олександр Васильович. – Немає боєприпасів – могли перепочити, уникаючи сутичок, а ось кожному бійцю щодня мали дати мінімум півкілограма хліба. Наголошую – щодня.

Харчування партизан чомусь сором'язливо оминають у своїх спогадах і Сидір Ковпак, і Петро Вершигора, і Михайло Наумов, і керівники партизанських загонів Черкащини Андрій Куценко, Петро Дубовий, Григорій Гончар, Кузьма Гриб та інші. Не секрет, що там, де керівники загонів не приділяли цьому питанню належної уваги, процвітало мародерство, реквізиції, що й досі відгукується невдоволенням серед місцевого населення. У Холодному Яру діяло кілька партизанських загонів та груп Петра Дубового, Григорія Гончара, Андрія Куценка. Загальна їх кількість сягала понад тисячу бійців. А це значить, що їм кожного дня потрібно було більше, ніж півтонни хліба.

А хліб, як відомо, на дубах не росте. І лантух паляниць, який іноді випікала тітка Марина, справу не вирішував. А до цього потрібно мати бараболю, капусту, квасолю, не говорячи вже про м'ясо і рибу. Ми в який раз переглядаємо звіти керівників цих загонів, які зберігаються в Державному архіві Черкаської області, перечитуємо книги спогадів Григорія Гончара «Заграви над Тясмином», Леоніда Бернштейна «Через чорну трясовину», Тамари Горб-Дубової «Лебедина пісня серця». В них є все. Детально розповідається про землянки, бойові операції, розвідку, лікування партизан. І жодного слова про те, яким чином загони забезпечувалися продуктами. Випадково? Ні. Справа в тім, що переважна більшість тих, хто постачав партизанам продукти, працювали в установах окупаційної влади. І після визволення їх, як прислужників німців, відразу заарештовували і відправляли в концтабори обживати сибірські простори.

Про одного з таких і йде мова в кримінальній справі № 4593 ФДП, що зберігається в архіві УСБУ Черкаської області,– Юрченка Михайла Касяновича, 1918 року народження, мешканця села Розсошинці Чигиринського району. Війну студент Київського річкового технікуму зустрів під Перемишлем на посаді політрука 245-го полку корпусної артилерії. Під Уманню потрапив у оточення. Полон. Чотиримісячне перебування в сумнозвісній Уманській ямі. Під час етапування до Вінниці втік. Добрався до рідного села. Працював на різних роботах в громадському господарстві, в які були перетворені колгоспи. А восени 1942 року громада на загальних зборах села вирішила обрати двадцятичотирьохрічного колишнього студента Київського технікуму річкового транспорту старостою сільської управи. Юрченко два рази відмовлявся, мовляв, у селі є більш досвідчені люди. Але селяни наполягали на своєму. Нарешті дав згоду і відразу опинився між двома вогнями. З одного боку – комендант, жандармерія, поліція. З іншого – односельчани, більшість з яких була пов'язана з холодноярськими

партизанами. З ким порадитись? Зі старенькою матір'ю, друзями? І в ліс не підеш, і не звернешся: «Де ви, народні месники?». Правда, коли через Холодний Яр проходили наумовці, хотів було зв'язатися з ними, але не вийшло. Повсюди чатували жандарми, поліція. Та й наумовці не жалували прислужників. Їм ніколи було розслідувати, уточнювати. Посібник німців і шлях один – до канави. І все ж поступово почали налагоджуватись контакти з холодноярцями. Почав з простого. Довідавшись, що в село повинні прибути жандарми і поліцаї, щоб мобілізувати молодь для відправки до Німеччини, про це повідомляв сусідам, знайомим хлопцям та дівчатам. І по селу від хати до хати повзли тенетами попередження – ховайтесь. А згодом з ним зустрілися підпільники і командир партизанського загону Петро Дубовий.

Із протесту Головного військового прокурора генерал-лейтенанта юстиції Горного до військової колегії Верховного Суду СРСР:

«Із додаткового розслідування видно, що Юрченко, будучи старостою сільуправи, використав своє становище для надання активної допомоги партизанському загону Дубового, з яким мав постійний зв'язок. Влітку і восени 1943 року Юрченко через партизанських зв'язкових неодноразово переправляв у загін підводами у великій кількості борошно, мед, м'ясо та інші харчі. Щоб не бути запідозреним, складав фіктивні акти про списання цих продуктів на німецькі підрозділи, що проходили через село і давав на затвердження їх німецькому коменданту... Юрченко попереджував про облави і відправку молоді до Німеччини. Систематично надавав партизанам транспорт. Так, у серпні 1943 року він спеціально надав підводи для перевезення відремонтованих гвинтівок та кулеметів із села Колонтаєво».

Так чому ж тоді він отримав двадцять літ каторги? Справа в тім, що оперативники із управління контррозвідки СМЕРШ 4-тої гвардійської армії, відразу ж після звільнення сіл Розсошинці, Суботів, Боровиця, Трушівці заарештували тих, хто працював у німецьких установах. Фронт зупинився на Тясмині. Отже, свідків про зв'язок Юрченка з партизанами не було. Всі вони знаходились в німецькому тилу. А акти за підписом агро-коменданта про здачу німецькій армії 16 корів, відправку 600 центнерів зерна були в руках контррозвідників. Пригадали йому і травневі збори селян, на яких він нібито розхвалював німецьку армію. І вже 1 лютого 1944 року військовий трибунал 4-ої гвардійської армії на підставі указу Президії Верховної Ради СРСР від 19 серпня 1943 року виніс вирок, як німецькому прислужнику – 20 літ каторги з пораженням у правах на п'ять літ.

А як же командування партизанського загону? Справа в тім, що партизани прорвали оборону лише в ніч з 6-го на 7-ме січня в районі сіл Зам'ятинці-Деменці і з'єдналися з 373-ю дивізією. А 9 січня разом з бійцями цієї дивізії розпочали наступ на Лубенці, Куликівку, Сунки. 17 січня 1944 року за розпорядженням УШПР партизанський загін був розформований і командування виїхало до Мелітополя у представництво штабу. Там більшість причетних до керівництва загоном були перекинуті на виконання інших завдань. Контррозвідники 4-ої гвардійської армії вирішили не втрачати часу в пошуках холодноярців. Тим більше, що формально вони мали у своїх руках акти, які свідчили про заготівлю продуктів для німецької армії. І на початку лютого двадцятип'ятирічний староста був відправлений у концтабір. Після десятирічного перебування у концтаборі, йому вдалося добитися скасування цілого ряду звинувачень. Залишились лише пункти про те, що він був старостою сільуправи і за цей час здав німцям 16 корів, 600 центнерів хліба, у травні 1943 року на зборах селян зводив наклеп на Радянську Армію. Логіка залізна. Ніби на зборах села в глибокому німецькому тилу він міг виголошувати здравицю на честь Сталіна. Це нагадувало звинувачення закарпатського письменника Семена Панька, який в 1942 році видав у Будапешті збірку віршів про кохання. На зауваження одного з авторів цих рядків, що Панько не міг видати цю збірку ні в Москві, ні в Києві, бо німці стояли під Москвою, господарювали в Києві, а Ужгород, де жив Панько, підпорядковувався Будапешту – перевіряючий глибоко обурився. Мовляв, Панько не мусив видавати книгу, а чекати приходу Червоної Армії. І все ж, Юрченко, згідно з статтею 54-1 «б» КК УРСР за визначенням військового трибуналу Туркестанського військового округу, мав відсидіти лише п'ять років ВТТ, а відсидів усі десять. І лише після листа 20 травня 1961 року до Л. І. Брежнєва від воркутинського шахтаря Юрченка Михайла Касяновича колегія Верховного Суду СРСР 8 серпня 1961 року всі звинувачення відкинула, справу було закрито за відсутністю складу злочину. І головне – визнано, що ті злощасні 16 корів і 600 центнерів хліба були передані не німцям, а партизанам.

«Я був і завжди залишався вірним сином нашого народу, про що свідчать заяви моїх односельців і партизана Петра Дубового», – писав він у листі до Л. І. Брежнєва. Віру в справедливість у нього не вбили ні «чистильники» СМЕРШу 4-ї гвардійської армії, ні десятилітнє перебування у Воркутинських концтаборах. Він був і залишався вірним сином свого народу.

14. Засуджені за мрію

ГАРАЩЕНКО Григорій Наумович 1913 (1917 р ?). с. В'язівок Городищенського району, українець, кол. член ВЛКСМ, неповна середня освіта, із робітників, червоноармісць окремої роти зв'язку. Заарештований 22 жовтня 1936 року. 6 березня 1937 року військовий трибунал 94-ї стрілецької дивізії виніс вирок – 8 років позбавлення волі з поразкою в правах на 5 років.

Після відбуття покарання особлива нарада при Міністрі Держбезпеки СРСР 13 лютого 1952 року вирішила заслати його в Красноярський край під нагляд МДБ. Реабілітований він був лише у 1956 році.

У свій час, напевно, не було такого кінофільму чи зібрання молоді, де б не співали захоплюючу пісню:

Мы рождены, чтоб сказку сделать былью,
Преодолеть пространство и простор,
Нам разум дал стальные руки-крылья,
А вместо сердца – пламенный мотор.
…
Все выше и выше, и выше,
Стремим мы полет наших птиц…

Чимало юнаків мріяли піднятися у вись на крилатому птаху, до сонця, назустріч зорям. Стати льотчиком мріяв і хлопець із села В'язівок Городищенського району Гаращенко Григорій. Мріяв тоді, коли працював на землях місцевих глитаїв, і тоді, коли спускався в глибінь шахт Криворіжжя, Кемерово, Червоноуральська. І ця мрія здійснилася. Після мобілізації він був зарахований курсантом окремої роти зв'язківців 44-ї авіабригади. Звичайно, зв'язківець авіабригади – це ще не льотчик але це майже поруч вимріяного. Та сталося не так, як гадалося. Над світом замість переможного полум'я революцій повсюдно перемагали фашисти. В Абіссінії – італійці. В Іспанії – Франко і посланці Гітлера. В Китаї палали хати маленького хлопчика Лі. А в газетах розповідалось про переможні бої республіканців, про переможну ходу соціалізму в СРСР, успіхи стахановців, буряківничих ланок Марії Демченко і Марії Ігнатенко, швидкісні рейси машиніста кривоноса.

Виховані на традиціях високої моральності і звичаїв українського села, шахтарської вимогливості і принциповості, честі та гідності червоноармійці Григорій Гаращенко, Олександр Коврижних, Микола Лавренов не могли миритися з барабанщиною, загальною підозрілістю у їхньому підрозділі, дідівщиною, доносами. Спочатку вони намагалися делікатно нагадувати військовим про честь і людську порядність, потім з обуренням почали їх розвінчувати, а згодом з таким же обуренням почали говорити про те, що діється в світі. Вони мали свої погляди. І на події в Іспанії, Абіссінії, Німеччині, Китаї, які часом розходилися із офіційними установками.

Із показу свідка В.Н. на судовому засіданні військового трибуналу Сибірського військового округу 10 квітня 1937 року.

«У розмові із курсантами Коврижних говорив: «Політика Радянської влади у питаннях колективізації помилкова. Селяни стали жити набагато гірше, ніж раніше...Люди залишились без хліба і помирали з голоду...». «Лавренов говорив серед курсантів, що у нас немає технічних досягнень, як в Америці, що у нас вміють лише хвалитися... А що до подій в Іспанії, він підкреслював: «Тепер всі пишуть, що республіканські війська перемагають, а насправді перемогу одна за одною одержують війська Франка. А ще Лавренов говорив, що Петро І призначав міністрами розумних людей, а у нас призначають комісарами тих людей, у кого є партквиток».

«Гаращенко весь час намагається підірвати авторитет комсорга Трофименка називаючи його сексотом і донощиком. З антирадянських розмов Гаращенко я знаю, ще про те, що політруків в армії він порівнював з попами, мовляв їх ролі однакові. До армії Гаращенко працював на шахті десятником, гірничим техніком, помічником начальника дільниці, добре знає шахтарську справу і тому завжди доказував, що в рекордах Стаханова багато звичайнісінької «липи».

Наші газети нерідко просто брешуть.

У новій конституції багато говориться про права людини але це все лише на бумазі. Гаращенко, Коврижних і Лавренов товаришують. Завжди разом. Розповідаючи антирадянські анекдоти серед курсантів, вони підтримують один одного».

5 березня 1937 року в місті Красноярську в клубі авіабригади о 10 годині 30 хвилин розпочалося закрите судове засідання військового трибуналу 94-ї стрілецької дивізії. Було допитано понад десяток свідків. І хоча жоден факт про існування контрреволюційної організації не підтвердився, все ж високоповажні юристи трибуналу, замінивши термін «контрреволюційної організації» винесли надто суворий вирок, згідно статті 58-10, 58-11 КК РСФСР. Зокрема, Гаращенко Г.Н. отримав 8 літ табору з поразкою у правах на 5 років. Лавренов М.Т. і Коврижних О.В. одержали по 6 років позбавлення волі з позбавленням прав на 5 років. Військовий трибунал Сибірського військового округу 10 квітня 1937 року вирок цей залишив без змін.

Майже щороку засуджені оскаржували цей вирок. І навіть після відбуття покарання, після звільнення із концтабору 22 вересня 1944 року Гаращенко Г.Н. був залишений в Норильську при Норильском комбінаті нормувальником шахти 16/18. А по війні 13 лютого 1952 року особлива нарада при міністрі СРСР вирішила зіслати його у спецпоселення в Красноярський край.

За вільнодумство влада жорстоко карала мрійників і в 50-ті роки. Після смерті тирана Гаращенко Г.М., Коврижних О.В., Лавренов М.Т. звернулися до комісії по перегляду карних справ Верховної Ради СРСР із скаргою на несправедливість покарання із проханням звільнити їх із спецпоселення. Справу розглядав помічник військового прокурору Зап.Сиб.ВО по Красноярському краю підполковник юстиції Савичев. Перечисливши, на його думку, антирадянські вислови засуджених, підполковник юстиції Савичев зробив висновки: «Провина їх доказана, міра покарання визначена правильно, а тому мотивів для опротестування вироку не вбачаю тому скаргу залишити без задоволення». Не знайшли підстав для відміни вироку і перевіряючі на початку 1956 року. І лише 15 серпня 1956 року головний військовий прокурор генерал-майор юстиції (прізвище нерозбірливо) у своєму протесті до військової колегії Верховного Суду СРСР змушений був відзначити, що при розгляді цієї справи суд не врахував того, що звинувачувані Гаращенко, Коврижних і Лавренов вихідці із середовища трудящих, раніше були членами ВЛКСМ, до призиву в радянську армію займалися громадсько-корисною працею, командуванням по службі характеризувалися позитивно.

Неправильно оцінивши дії і особистість засуджених, суд необґрунтовано виніс по цій справі вирок.

По цьому протесту військова колегія Верховного Суду СРСР справу припинила і відмінила всі вироки за відсутністю складу злочину. Мрійники були повністю реабілітовані.

15. Сумніваєшся? – на Колиму

Із постанови XIV-ї партійної конференції (27-29 квітня 1925р):

«Єдиною гарантією остаточної перемоги соціалізму, тобто, гарантії її від реставрації є переможна соціалістична революція в ряді країн... Соціалістичне господарство само по собі є потужним фактором наростання світової пролетарської революції»

У цій еквілібристиці навіть досвідчений політолог заплутається, не говорячи вже про простого смертного, який лише вчора закінчив курси лікнепу. З одного боку конференція рішуче відкидала тезу про неможливість остаточної перемоги соціалізму в окремо взятій країні, з іншої – гарантії цієї перемоги є наростання світового революційного руху. Можливо тому і не випадково кожна звітна партійна конференція починалася з доповідей про міжнародне становище, про наростання революційного руху. І не випадково керівники Кремля, чільники Комінтерну всіляко роздмухували полум'я революції, повстань, привчало кожного громадянина країни Рад бути готовим стати на захист інтересів пролетаріату будь яких країн. І «добровольці» з СРСР із зброєю в руках втілювали ідеї всесвітньої революції в Іспанії, Китаї, Монголії, Туві. І кожен був готовий «на муки найдальшого брата ставати під вістря лез» без будь яких вагань і сумнівів. Засумнівався – поганяй на перевиховання і роздуми на Колиму. Сибірські морози, копальні, лісовал, юшка із гнилої риби – швидко допомагали усвідомити вірність і непогрішимість Ленінсько-Сталінської ідеології. планів і щоденних вказівок вождів. Про те, як усвідомлювали цю істину і розповідає кримінальна справа № 4786, яка зберігається в архіві УСБУ Черкаської області.

З постанови на арешт: «м. Шепетівка, 1937 рік, березня сьомого дня. Тимчасово виконуючий обов'язки військового прокурора сьомого кавкорпусу військовий юрист другого рангу Андріянов, розглянувши матеріали подані ОВ сьомого к/к стосовно молодшого командира 186-го зенітного артполку Даценко (Доценко – ред.) Тихона. Тихоновича і, беручи до уваги, що Даценко викривається в контрреволюційній троцькіській діяльності, що передбачено ст. 54-10 ч.1 КК УРСР, а тому, керуючись директивою прокурора СРСР від 14.01.1937р. за 0141420

Постановив

Санкціонувати нач ОВ 7-ого к/к арешт червоноармійця Даценко Тихона Тихоновича, вибравши стосовно його захід у вигляді утримання під вартою при Шепетівському окрвідділі НКВС».

Із анкети заарештованого: Доценко Тихін Тихонович народився 12 січня 1914 року в с. Леміщиха Жашківського району, закінчив сім класів і річні курси при харківському інституті журналістики. З 1932 по 1936 рік працював в молодіжній газеті «Молодий комунар» в Чернігові. Молодший командир. Мати Федора Семенівна – колгоспниця. Батько проживає в Польші як емігрант. Виключений з комсомолу у зв'язку із арештом.

Слідство тягнулося недовго. І вже 15-16 червня відбулося судове засідання військового трибуналу 7-го кавкорпусу. Головним арбітром в дискусії Доценка про можливість чи неможливість побудови соціалізму в окремо взятій країні виступали військовий юрист першого рангу Шуригін, старший лейтенант Юрін і лейтенант Досин. Почалося «падіння» Доцента ще в 1936 році коли йому задав червоноармієць Айзенберг питання: «чи можна побудувати комунізм (в ті роки слово комунізм і соціалізм вважалися синонімами – ред.) в окремо взятій країні?» Доценко відповів: «Побудувати комунізм в одній країні неможливо, доки не відбудеться революція на Заході». Помкомзводу Ярочевський заперечив стверджуючи, що побудувати комунізм в одній країні можливо. Допитливий Доценко засів за книги. І продовжував сумніватися в правильності доказу свого командира. Пам'ятаєте армійський анекдот, коли старшина назвав алюміній люмінієм, а хто заперечував йому того відправляв поза чергою чистити нужники. Доценко продовжував сумніватися, до того ж назвав Леніна учнем Плеханова, піддав сумніву доцільність запровадження стахановського руху в армії... Словом посмів люміній називати алюмінієм. І навіть після попередження командира батареї Георгія Геращенка, щоб ніхто не смів вести мову про побудову соціалізму в окремо взятій країні. Доценко знай твердив своє. Теоретично побудувати можна. а практично неможливо доки не відбудеться революція на Заході. Судове засідання трибуналу розпочалося

о 10.05. Вислухали всіх учасників дискусій. О 2.25 судді пішли радитись. О 3.55 «великі теоретики» члени військового трибуналу, порадившись, винесли вирок іменем Союзу Радянських Соціалістичних Республік – «Позбавити волі у виправно-трудових таборах на три роки з поразкою у правах на один рік». І двадцятитрьохрічний молодший командир кавкорпусу, газетяр був відправлений у Магадан на перевиховання і поглиблене вивчення теорії марксизму-ленінізму. Там він і залишився в селищі Берелех, вірніше його залишили переховуватись. І лише в березні 1962 році Доценко наважився написати листа прокурору СРСР із запитанням – в чому його провина і за що, врешті-решт він відбував покарання.

Після ознайомлення з карною справою військовий прокурор генерал-майор юстиції Стрекаловський ухвалив соломонове рішення – безперечно судження Доцента є помилковим, але не несуть антирадянщини. Тому слід вирок відмінити за відсутністю складу злочину. 8 травня 1962 року ВТ Прикарпатського військового округу реабілітував Доценка Тихона Тихоновича. Хоча «алюміній» так і залишився «люмінієм».

16. П'ятнадцять хвилин, і суд вирішив…

КРАСНОДОН Григорій Якович, 1901р.н., с. Дахнівка Черкаського району, мешканець селища Ходабулон, українець, із селян, початкова світа, член ВКП(б), капітан, помічник командира 13-го кавполку.

Заарештований 19 жовтня 1937 року Військова колегія Верховного Суду СРСР 5 жовтня 1938 року постановила – розстріляти. Вирок було виконано негайно.

Як завжди вони піднімалися під звуки сурми. І під постріл гармати – відбій. Рубаючи лозу відточували свою майстерність кіннотників. А повертаючись із селища в казарми, неодмінно співали.

Мы – красные кавалеристы,
И про нас
Былинные, речистые
Ведут рассказ,
О том, как ночи ясные,
О том, как в дни ненастные,
Мы смело и гордо в бой идем.

Та вже під осінь 37-го браві кіннотники принишкли. І все рідше і рідше збиралися офіцери на вечірки. Раптом тенетами поповзли зловіщі чутки. Заарештовано командуючого Забайкальським військовим округом Грязнова. Згодом вночі «чорний ворон» зупинився біля будинку командира 22-ї кавдивізії Федора Васильєва. А невдовзі на засідання парткомісії при політуправлінні Забвоєнокругу був викликаний помічник командира 13-го кавполку Григорій Якович Краснодон. За некомуністичне ставлення до сім'ї, за партійну і військову недисциплінованість парткомісія постановила – виключити Краснодона Г.Я. з членів ВКП(б). 6 жовтня 1937 року новий командуючий військами ЗАБВО Веліжанов підписав наказ про звільнення Краснодона Г.Я. від обов'язків помічника командира полку і переведення його в запас. І вже, як безпартійній, не командир, а просто громадянин, безробітний мешканець села Ходабулон Григорій Якович 19 жовтня 1937 року опинився за гратами. 25 жовтня ним була заповнена анкета заарештованого. В ній, зокрема, відзначалося, що він із бідняцької сім'ї. Закінчив двокласну ремісничу школу. Сімнадцятирічним юнаком поступив у Червону гвардію. А з 1919 року – червоноармієць. У 1922 році закінчив Єлисаветградську школу РСЧА. Член ВКП(б) з 1926 року. Одружений, має двох дітей – одинадцяти і восьми літ. Це типова біографія тодішнього офіцерського складу Червоної Армії.

Із протоколу допиту 27 лютого 1938 року:

«Запитання: ви заарештовані, як учасник антирадянської військово-троцькістської організації.

Відповідь: Так, визнаю. Я дійсно є учасником військово-троцьківської організації.

Запитання: Хто залучив вас в організацію?

Відповідь: У антирадянську військово-троцькістську організацію я був залучений в березні 1937 року Васильевим Федором Васильовичем – командиром 22-ї кавдивізії.

Запитання: При яких обставинах?

Відповідь: В березні, будучи у службових справах в штабі дивізії, я був запрошений Васильевим пообідати у нього в квартирі. Під час обіду Васильєв завів мову про політику ЦК ВКП(б), в результаті якої країна опинилася в скрутному становищі. Не вистачає продуктів, мануфактури, взуття. Командний склад в армії забезпечується погано… Будучи незадоволеним ЦК ВКП(б), я не тільки не заперечував Васильєву, а навпаки підтверджував правильність його поглядів…»

Так він став членом контрреволюційної організації. Зауважимо, Краснодон Г.Я. був заарештований на початку жовтня, а перший допит такого злісного злочинця був проведений у кінці лютого. Неважко здогадатися про те, як «оброблявся» капітан, що він відразу в усьому почав зізнаватися.

Вивчаючи кримінальну справу Краснодона Г.Я., а також судові процеси вищого командного складу Забайкальського військового округу нас, насамперед, вразила не стільки фальсифікація судових процесів, а насамперед реальний стан війська, аморальна поведінка офіцерства, шкурництво, вседозволеність, відсутність елементарної етики, відсутність честі і совісті.

Чого вартий один «військовий начальник», про діяння якого свідчить довідка з місцевої влади. Напоївши голову сільської ради, командир за кілька хвилин оформив розлучення із дружиною, яка мала трьох дітей, і зареєстрував шлюб із дружиною свого підлеглого. Інший командир для організацій колективних пиятики використовував кошти і продукти, призначених для поліпшення харчування рядових кіннотників. У військових підрозділах панувало окозамилювання. Так, у кавдивізії згноїли майже півтисячі тонн вівса, а відзвітували, що його згодували коням. Дійшло до того, що командир ескадрону Соколов відзвітував, що він заготовив 10 тисяч центнерів сіна, а насправді ним була заскиртована напівгнила солома. І чи не звідси розпочинався отой грім барабанів про всемогутність Червоної Армії напередодні війни, який опісля закінчився поразкою і відступом. І чи не звідси починалася ота аморальність вищого командування з їх поглядами на солдата, як на гарматне м'ясо з численним гаремом БПЖ (боєва похідна дружина). 25 жовтня 1938 року в Читі відкрилося судове засідання військової колегії Верховного Суду СРСР, на якій було розглянуто кримінальну справу капітана Краснодона Г.Я. Судове засідання розпочалося о 15.00, судовий процес тривав недовго. О 15 годині 10 хвилин було оголошено вирок і судове засідання закрито.

Згідно постанови ЦВК СРСР від 1 грудня 1934 року, капітан Г.Я. Краснодон був засуджений до розстрілу і вирок був негайно виконаний того ж дня. В льохах НКВС лилася кров, а вулицями їхали кіннотники і гриміла пісня.

А над тайгою льётся песня строевая,
Мы раздуваем пожар мировой,
Церквы и тюрьмы сравняем с землей,
Ведь от тайги до британских морей,
Красная Армия всех сильней.

1 червня 1957 року військовою колегією Верховного Суду СРСР вирок був відмінений, Краснодон Г.Я. був повністю реабілітований.

17. В науку для інших

РОМАНЕНКО Петро Іванович 1924 року, с. Красносілки, Вінницької обл., укр., член ВЛКСМ студент Уманського сільськогосподарського інституту ім. Горького. Заарештований 7 жовтня 1947 року. 21 лютого1948 року виїзна сесія Київського облсуду винесла вирок – 10 років позбавлення волі з поразкою в правах на п'ять років. 23 листопада 1953 року звільнений достроково. 29 березня 1963 року постановою пленуму Верховного Суду УРСР вирок Київського облсуду скасовано, справу закрито за відсутністю складу злочину.

Що ж вчинив студент третього курсу Уманського сільгоспінституту? Адже десять літ «на перевиховання» давали злісним злочинцям – поліцаям і старостам періоду німецької окупації, дезиртирам, зрадникам батьківщини. А тут – студент – який добре навчався, був комсоргом групи. І біографія у його типова, хто пережив горе війни. В 1940 році він навчався в Білоцерківському сільгоспінституті. Коли лінія фронту наблизилась до міста Біла Церква, намагався поступити в студтбат, який так схвильовано описав Олесь Гончар. Але замість передової – його курс, який в основному складався з 16-17 річних хлопців відправили в тил. Та біля Дніпра німці перехопили студентську колону. Романенку вдалося вирватись із табору військополонених. Дібрався додому. Та невдовзі був заарештований жандармерією і відправлений в штрафтаб в селі Удич. Тут утримувалися заложники. Час-від-часу звідси брали штрафників і розстрілювали в науку для інших: за вбивство чи поранення німця – 10, а за пошкодження ліній зв'язку – 5 чоловік. Такса діяла чітко. Отож не чекаючи судного дня – втік з табору. Та вже 7 лютого 1943 року знову потрапив в тенета жандармів. Не вибивши з нього зізнання про зв'язок з партизанами, відправили на каторжні роботи в Франкфуртський концтабір. 24 квітня 1945 року був звільнений американцями і переданий разом із іншими бранцями радянській стороні. Успішно пройшов фільтрацію. Повернувся додому і поступив в Уманський сільгоспінститут. Здавалося, відкрився прямий шлях до заповідної мрії стати агрономом. Не пропускав жодної лекції. Вечорами просиджував у бібліотеці. Брав активну участь і у громадському житі. Як комсорг нещадно розвінчував нероб, любителів поживитись за рахунок студентства. Звісно, така активність і принциповість не завжди одержувала підтримку серед однокурсників. З'явилися «друзі» , які почали сигналити куди слід. А сигналити було про що. То були надзвичайно важкі повоєнні роки. Тим більш для селянських дітей. Село обкладалося непомірними податками на кожну живу істоту, кожне фруктове деревце, кожну грядку часнику і цибулі. Кожен двір чи мав він худобі чи ні, мав здати 40 кілограм м'яса, до 800 літрів молока. І якщо за часів панщини селянин на Юрів день мав право на перехід від одного пана до іншого, то за часів соціалізму цього права від був позбавлений. А ще прибулі із евакуації керівники постійно докоряли тим, хто був в окупації, що вони працювали на німців.

А ще село було невичерпним джерелом для поповнення кадрів для шахт і промислових підприємств. Ніхто не церемонився із сільською молоддю. Просто приїжджала міліція, влаштовувала облави і відправляла школярів на Донбас.

Безперечно, про все це студенти говорили в гуртожитках, під час проходження практики в дослідному господарстві. Розмови точилися, часом надто відверто і гостро. І вони, як правило, завжди ставали відомі через сексотів працівникам міськвідділу МДБ. І для науки іншим час-від-часу порушувалися кримінальні справи проти тих, хто «не тримав язик за зубами». Одна із таких справ була порушена проти сумлінного і старанного студента Романенка Петра Івановича. Тим більше, що об'єктивних причин для арешту було достатньо: перебував у Німеччині, спілкувався із американськими офіцерами. Ну а решту можна домислити. Все залежало від слідчого.

В 60-ті роки Петро Іванович написав до обласного прокурора: «Я не відмовляюся від того, що весною 1947 року, будучи на виробничій практиці в години дозвілля розповідав про зустріч із союзниками,

про їхнє ставлення до нас. Адже в штрафтаборі ми завжди були голодними, ходили в ганчір'ї. Нас ніхто не вважав за людей. А тут прийшли американці – одягли, взули і вдосталь забезпечили продуктами. Ставились вони до нас, як до представників народу-переможця…

Безперечно, йшла мова і про важкі умови на селі. Я говорив про конкретні приклади з нашого села, про конкретне зловживання керівників нашого села. Тобто, мова не йшла про політику партії, а про конкретні приклади людей, які зловживали становищем. Але слідчий Цветаєв з цього робив зовсім інші висновки, мовляв я узагальнював і провадив антирадянську контрреволюційну агітацію».

Нагадаємо, Романенко був заарештований у жовтні, а вже у грудні його було ознайомлено із звинувачувальним висновком. Зокрема в ньому відзначалося, що : «Романенко, будучи вороже настроєним до Радянської влади, серед студентів Уманського с.г. інституту систематично займався різкою антирадянською агітацією, зводив наклеп на марксистко-ленінське і сталінське вчення, радянську дійсність, керівників ВКП(б) і радянського уряду.

Одночасно вихваляв серед студентів американську армію, її техніку і життя в Америці і колишній Німеччині.

Допитаний в якості звинувачуваного Романенко винним себе визнав лише в тім, що він вихваляв американську техніку, поводження американців з радянськими репатріантами.

Решту пунктів звинувачення відкидав, але викривався показами свідків...

На підставі викладеного звинувачується в тім … Що «серед студентів систематично займався антирадянською агітацією, зводив наклепи на марксистко-ленінське вчення … тобто, в злочинах передбачених ст. 54-10 ч.1 КК УРСР ».

І за вільнодумство і в науку для інших одержав Романенко Петро Іванович 10 літ каторги.

Його скаргу до судової колегії по кримінальних справах Верховного суду УРСР 7 травня 1948 року було залишено без уваги. І лише в 1963 році на пленумі Верховного Суду УРСР було відзначено, що Романенко П.І. засуджений безпідставно, що справа була сфальсифікована, факти наводилися без їх аналізу їх важливості. Адже як відзначено в протесті Петро Іванович не займався антирадянською агітацією, він просто розповідав про свої враження, умовами життя в американській зоні, тим більше, що переважна більшість свідків характеризували його як справедливу, принципову і чесну людину. Пленум Верховного Суду УРСР реабілітував колишнього студента повністю. У свій час нам довелося зустрітися з деякими однокурсниками, які свідчили на суді про антирадянську діяльність Романенка Петра Івановича. Мова йшла про те, як їхні «свідчення» знівечили долю юнака, загубило його мрію стати агрономом. У відповідь почули не покаяння, а твердження, мовляв, час такий був, і ми діяти по іншому не могли.

18. Боса команда збиралась у визвольний похід

ВОРОБЧЕНКО Федір Петрович 1886 р, с Велика Яблунівка Смілянського району, безпартійний, малописьменний, із робітників, контрольний майстер вагонного цеху ПВРЗ ст. ім. Т.Г. Шевченка. (з ним п'ять колег по роботі).

Заарештований 5 листопада 1940 року. Лінійний суд Одеської залізниці 5 березня 1941 року виніс вирок – 10 літ каторги. Пленум Верховного Суду СРСР 13 січня 1961 року постановив: вирок лінійного суду Одеської залізниці від 5 березня 1941 року відмінити, справу закрити за недоведеністю.

Влітку 1939 року напередодні визвольного походу в Західну Україну в Уманський райвійськкомат прибула велика група мобілізованих резервістів. Їх вишикували на подвір'ї, перед ними мав виголосити

патріотичну промову воєнком. Але, оглянувши стрій, відразу змінив тон. Перед ним вишикувалися не майбутні воїни-визволителі, а натовп напівголих, босих селюків.

– Чому без взуття? Де ваш одяг?

Всі стояли переминалися. Тільки один в передній шерензі в новеньких полотняних штанах і сорочці не стерпів.

– Хіба ви не знаєте, що зараз в селі всі голі і голодні, одягу і взуття нема купити за що.

– Це вас не стосується. Адже ви вдягнуті, а на ногах сандалі.

– Я б із задоволенням поміняв свої сандалі на ваші хромові чоботи, – відрізав молодик.

Зчинився ґвалт. Селюки, майбутні червоноармійці визвольного походу, почали з обуренням розповідати про злиденне своє існування. Бунт ледве вдалося примирити прибулим чекістам. Зачинщика було заарештовано і згодом відправлено на Соловки.

Щось подібне сталося і напередодні підготовки війни з Фінляндією та приєднання Прибалтики під час проведення зборів робітників в паровозо-вагонно-ремонтному заводі станції ім. Т.Г. Шевченка. Мова йшла про щойно прийняті Указа Президії Верховної Ради, щодо зміцнення трудової дисципліни, про перехід на восьмигодинний робочий день і семиденний робочий тиждень, про державні трудові резерви, і про порядок переводу інженерів, кваліфікованих робітників з одного місця на інше без їх згоди. Ці Укази робітники швидко зрозуміли по-своєму, і почали їх коментувати. Адже мова йшла під патріотичними фразами про перетворення життя робітників, колгоспників і інтелігенції на воєнізовану казарму із жорсткою дисципліною, страхом і послухом, Люди перетворювалися на слухняних воєнізованих рабів. Почали висловлювати своє обурення. Слюсар Тарас Кутовий заявив:

– Я проти Указу про платне навчання в середніх і вищих учбових закладах. Тепер бідні вчитися не будуть, бо вони не мають грошей.

Його підтримали диспетчер Іван Басенко, працівники відділу постачання Валентин Пиндик, Георгій Шевченко. А майстер Федір Воробченко пішов ще далі заявивши, що коли встановиться радянська влада в Естонії, то спробувавши нашого радянського хліба вони зрозміють – вітати радянську владу чи ні. Скрізь пишуть в газетах, що колгоспники живуть добре, а насправді у них нічого нема. Діти у дитсадках голодують.

Багато робітників почали порівнювати, як залізничники жили до революції і як живуть нині.

Замість урочистого схвалення Указів, збори вилилися у загальний протест проти існуючих порядків. Звісно відразу ж втрутилися в розгляд інциденту працівники лінійного відділення НКВС. І незважаючи на позитивні характеристики, які видали керівники заводу бунтарям, все ж всі, хто висловлював обурення – Тарас Кутовий, Федір Воробченко, Іван Босенко, Валентин Пиндик, Георгій Шевченко були заарештовані. І вже 6 листопада 1940 року напередодні свята Жовтневої революції Федір Воробченко давав показання старшому оперуповноваженому Одеського дорожньо-транспортного відділення НКВС лейтенанту держбезпеки Береговому. Слідчі детально допитувалися про їх друзів, колег по роботі. Встановлювали зв'язки. І вже на початку 1941 року всім було пред'явлено звинувачувальний висновок. Із-за звичайного протесту їх звинувачували у антирадянській діяльності і всіх виступаючих «об'єднали» в контрреволюційну організацію. А невдовзі 4 березня відбулося закрите засідання лінійного суду Одеської залізниці. Згідно ст. 54-10 і 54-11 КК УРСР Тарас Кутовий, Федір Воробченко, Іван Басенко одержали по 10 літ каторги, а Валентин Пиндик і Георгій Шевченко по 7 років.

Не допомогло і звернення колективу до Верховного Суду СРСР з проханням зменшити міру покарання. 19 травня 1941 року залізнична колегія Верховного Суду СРСР виключила із звинувачення ст. 54-11 КК (участь у контрреволюційній організації), але вирок був залишений без змін. До речі, навіть у 1960 році їх прохання про реабілітацію було відхилено, і тільки після протесту прокуратури Черкаської області, Пленум Верховного Суду СРСР постановив: вирок лінійного суду Одеської залізниці від 5 березня 1941 року і постанову залізничного суду СРСР від 19 травня 1941 року відмінити за відсутністю в їх діях складу злочину.

19. Він просто не міг мовчати

Ввечері, після лекцій, студенти збиралися на високій кручі над Дніпром. Там внизу Славутич котив свої води. Перегукувались пароплави. Їм у відповідь свистіли паротяги на залізничній Канівській станції. Гуркотіли на мосту товарняки, прямуючи до Миронівки. Шуміли явори. Перешіптувалися в небесній блакиті зорі. І самі собою зринали рядки козацької пісні:

Ой на горі та й женці жнуть,
А попід горою,
Яром, долиною,
Козаки йдуть
Гей, долиною, широкою
Гей козаки йдуть.

А інша група розпочинала:

Дивлюсь я на небо, та й думку гадаю,
Чому я не сокіл? Чому не літаю?

Та все частіше та частіше, коли сходились до купи студенти агротехнікуму, не пісні співали про кохання, про землю рідну, а до хрипоти сперечалися про буденні та високо політичні справи. 12 червня 1936 року був опублікований проект Конституції. Майже щодня про неї читалися лекції в аудиторіях. Кожен розділ її обговорювалися на зборах груп, потім курсів. Вносилися пропозиції. Слалися листи. Спочатку лектори говорили, що автором тексту Конституції від букви до букви були Бухарін і Радек. Потім чомусь перестали говорити про Бухаріна і всі одностайно почали заявляти – автор і творець Конституції Йосип Сталін. І вже на кручі не співали «Реве та стогне Дніпр широкий». Цю пісню витіснила пісня на слова Рильського:

Із-за гір та за високих,
Сизокрил орел летить,
Не зламати крил широких,
Того льоту не спинить.

Семен Костиря, студент другого курсу агротехнікуму якось запитав викладача.

– У школі нас учили, що в окремо взятій країні не можна побудувати соціалізм. А в Конституції стверджується, що соціалізм у нас уже збудований повністю.

Викладач почав цитувати промову Сталіна на колгоспному з'їзді ударників, посилатись на рішення партконференцій 1929 року.

– Соціалізм, говорив Сталін, раз і назавжди збудований у нашій країні. Нині жити стало краще, жити стало веселіше. І творець всіх цих змін – Сталін. Він все знає і про всіх нас дбає. – твердив викладач.

– Виходить, що Сталін знав добре і про голод, який стався у нас три роки тому? – допитувався студент. – Адже у нашому селі, хоч і Дніпро поруч, де можна було б риби наловити, від голоду померло душ із двісті. Вимерли родини Ломаки, Михайленка, Македона. Виходить Сталін про все це знав? Знав, і нічого не робив, щоб врятувати моїх односельців.

– Прикуси язик. – уже не на жарт розгнівався викладач. – Голоду не було, і квит. Були тимчасові продовольчі труднощі. Чуєш, хлопче? Тимчасові труднощі. Затям. Бо можеш опинитися там, де Макар телят не пас.

– Сталін – учитель.

– Сталін – батько рідний наш.

– Сталін – вождь світового пролетаріату.

– Сталін – творець Країни Рад.

Стріляли з усіх усюд гасла. А вдома матір напівголодна. Пропрацювала в колгоспі всю весну і все літо. На жнивах нав'язувала більше 20 кіп. Та коли восени зайшла мова про оплату, виявилося мати

заборгувала колгоспу за позику, за оплату податку. За те, що раз чи два, варили на току громадський обід і їй насипали два чи три черпаки польового борщу.

– Сталін все бачить. Сталін все чує. Рідний дорогий батько наш... – виводили студенти гасла розведеною сажею на глухих стінах мешканців Бобриці... Спасибі тобі за наше щасливе дитинство... А йому, Семену, доводилося ходити в чунях, бо не було чобіт. За миску баланди працювати без оплати на дослідному полі технікуму. Слухаючи по радіо «Інтернаціонал», який став своєрідним гімном Країни Рад, у сімнадцятирічного юнака мимоволі виникли рядки, які він занотував у зошиті.

Вставай, проклятьям заклеймённый
Весь мир голодных и рабов,
Страну Советов мы разрушим,
И положим Сталина во гроб.

Он много славоньки уж нажил
На честном труде нас
Ставай трудящий усех наций
Вставай рабочих усех стран.

Терпеть довольно этот строй,
Он много с света нас согнал
Веди, рабочий, нас у бой
Смотри на долюшку крестьян.

5 грудня 1936 року відбувся Надзвичайний 8 з'їзд Рад СРСР , який ухвалив нову Конституцію. Як відзначалося в газетах, в Україні взяло участь в одговоренні понад 13 мільйонів осіб. Була злива пропозицій, уточнень. А на з'їзді було внесено до проекту лише 43 пропозиції, які торкнулися 32 статей. На думку Йосипа Сталіна більшість пропозицій не було взято до уваги через їх неістотність. Гора спородила мишеня. А на думку сімнадцятирічного Семена для чого ж тоді точилися такі дискусії. І він занотував у своєму зошиті рядки, якими різко осуджує Сталіна.

Його нотатки, вислови про вождя, вірші швидко опинилися на столі виконуючого обов'язки Канівського відділу НКВС Ігнатьєва. 15 грудня 1936 року, на десятий день після ухвали Конституції, яка гарантувала свободу мітингів, віросповідань, висловлювань думок, проведення дискусій, студент другого курсу Бобринецького агротехнікуму Костеря (Костиря) Семен Микитович 1919 року народження, із бідняцької сім'ї села Григорівки опинився за ґратами. Здібного студента намагалися виручити педагоги. Вони доказували, що хлопець помиляється. Мовляв, йому тільки сімнадцятий рік пішов. На це слідчі відповідали:

– В громадянську навіть чотирнадцятирічні полками командували. А це вже цілком сформована людина. До того ж вороже настроєна проти батька Сталіна. Тільки Північ його охолодить і перевиховає.

Пригадали хлопцю і те, що він захоплювався отаманом Зеленим, який діяв в громадянську в Канівському повіті. І частівки проти заходів радвлади. Для годиться, працівники райвідділу НКВС провели збори студентів агротехнікуму, на яких від імені колективу виступили із осудженням юнака кілька старшокурсників.

У лютому – березні 1937 року відбувся Пленум ЦК ВКП(б). На ньому Йосип Сталін заявив, що країна опинилася в небезпечному становищі через підступну діяльність саботажників, шпигунів і диверсантів, перевертнів, всіляких недобитків і контрреволюційних елементів. Сталін закликав покінчити з безтурботністю, добросердечністю і наївністю.

Рішення Пленуму і лягли в основу звинувачення студента другого курсу. 29 березня 1937 року відбулася засідання спеціальної колегії Київського обласного суду. На ньому іменем Радянської Соціалістичної Республіки було винесено вирок за ст.. 54-10 ч.І КК УРСР сімнадцятирічному юнаку Костирі Семену Микитовичу: три роки концтаборів у віддалених місцях Союзу з поразкою в правах на два роки.

Скажемо відверто: юнакові просто повезло, адже то був лише початок «чистки» країни від соціально небезпечних елементів руками Миколи Єжова. Через півроку за такі злочини навіть дванадцятирічних підлітків за постановами особливих нарад і трійок розстрілювали.

Звичайно і в період хрущовської відлиги влада не поспішала реабілітувати надто допитливого студента, який закликав до боротьби з вождем світового пролетаріату. Реабілітований він був лише 17 червня 1994 року прокурором Черкаської області.

(Архів УСБУ Черкаської області. спр. 683 ФПД)

20. Гестапо сина розстріляло, батька... на Соловки

ТОКМЕНКО Митрофан Петрович 1905 р. с. Сорокотяги Жашківського району, укр., середня освіта, б/п, рядовий, зенітно-артилерійської дивізії.

Заарештований 5 жовтня 1944року за статтею 58-10 ч.2 та 58-1б КК РРФСР. 5.03.1946р ВТ Київського гарнізону виніс вирок – 5 років ВТТ з поразкою в правах на 3 роки. 3.04.1946 року ВТ КВО справу припинив, з під варти звільнив.

Не секрет – колишні червоні слідопити і сьогоднішні дослідники руху опору на Черкащині ідуть протоптаними стежками. Їхній пошук, здебільшого, «крутиться» на давно відкритих і підтверджених фактах і подіях, часом зорієнтований на міфологізацію відомих героїв, чільників партизанського руху. І часом забувають «поритися» в архівах спецслужб. А саме в них можна натрапити і на невідомі сторінки опору, часом трагічні. І в результаті на забуття приречено тих, які за завданням підпілля чи керівників партизанських загонів працювали в окупаційній владі і зокрема в поліції. Вони були і залишаються чужими серед своїх і своїми серед чужих. Про одного з таких забутих учасників опору і розповідається в кримінальній справі УСБУ Черкаської області №4479 ФПД. У постанові на арешт надзвичайно пильні працівники управління контррозвідки зенітно-артилерійської дивізії писали 5 жовтня 1944 року:

«В 1930 році Токменко був розкуркулений і засланий на Північ, звідки втік і прибув у Шполу, тут і проживав до початку Великої Вітчизняної Війни, нагромаджуючи злість проти комуністичної партії і Радянської влади. Після окупації німцями м. Шполи, знаходячись на окупованій території працював механіком Шполянської райспоживспілки, був активним посібником окупаційної влади, мав тісний зв'язок із жандармерією і поліцією. Його син, Токменко Микола, працюючи перекладачем поліції м. Шпола і провокатором в партизанському загоні 00721 групи «Володя ». За доносом Токменка Митрофана і його сина Токменка Миколи були заарештовані німецькою владою і розстріляні 19 чоловік». В цьому документі наводяться ще з десяток жахітливих прикладів зрадницької діяльності цієї сімейки, за якими їх можна відразу вести на шибеницю або ставити до «стінки».

Тому відразу постає запитання : чому гестапо розстріляло Миколу Токменка? Чому кілька разів особисто заарештовувався Митрофан Петрович, його дружина і дочка?

До речі, ці наведенні вище факти потрапили і у звинувачувальний висновок, складений начальником Шполянського РВ НКДБ гвардії майором Музачуком 4 вересня 1945 року і затвердженому начальником УНКДБ Київської області полковником Бондаренком. На підставі цього висновку військовий трибунал Київського гарнізону відправив Токменка М.П. на п'ять літ на Соловки. Прикро, але факт, слідчі навіть не поцікавилися за що ж був розстріляний Токменко Микола, і неодноразово заарештовувався сам Токменко В.П. Можливо за активну зрадницьку діяльність? Чи за вірну службу окупаційній владі? Слідство тягнулося майже два роки. Змінювалися слідчі. Справу розглядали то на відкритих, то на закритих засіданнях військових трибуналів. Поки з рештою всі «най жахливі, найправдивіше» факти

злочинної діяльності родини Токменків лопнули, як мильна булька. Виявилося, що Митрофан Токменко ніколи не розкуркулювався і ніколи не висилався на Північ. А з 1924 року працював у радгоспах Жашківського і Маньківського районів. З перших днів війни на фронті водив автомашину. І потрапив у полон разом з іншими оточенцями після відходу наших частин з Києва. Десь в жовтні йому вдалося вибратися з концтабору і прибути в Шполу. Влаштувався на свою довоєнну посаду – механіком райспоживспілки. Згодом йому запропонували виконувати роль завгара. Микола Митрофанович за завданням партизанського загну Соколова влаштувався перекладачем в поліцію. Згодом почали допомагати партизанам й інші члени родини. Під час доставки партизанам зброї, продуктів, одягу, машиною райспоживспілки Микола був затриманий жандармами. Була виявлена зброя, продукти. Жандарми провели обшук і в квартирі Митрофана Петровича, знайшли дві гвинтівки, гранати, патрони. Вся сім'я потрапила за грати. Миколу і його напарника Слюсарева було відправлено в Умань, де невдовзі їх розстріляні. Керівникам райспоживспілки вдалося визволити Митрофана, його дружину і дочку.

Не добившись фактично доказів зрадницької діяльності сім'ї Митрофана Петровича слідчі Шполянського районного відділу Київського обласного управління НКДБ змушені були допитати командира партизанської групи Соболева, членів підпільної організації Шполянського району. На підставі цих документів військовий трибунал Київського військового округу 30 квітня 1946 року постановив:

«Відмінити вирок військового трибуналу Київського гарнізону і справу припинити за недоведеністю складу злочину, а Токменка М.П. з під варти звільнити». Правда слідчі не здавалися. Військовий прокурор КВО направив протест щодо відміни покарання. І знову перевірки, уточнення. І лише 10 серпня 1946 року заступник міністра державної безпеки УРСР генерал майор Єсипенко поставив остаточну крапку:

«Клопотання УМДБ по Київській області по відміні постанови ВТ КВО відхилити»

Справу Токменка М.П. закрито, сім'ю повністю реабілітовано. На жаль, у Шполі пляма на родині Токменків, як німецьких прислужників, ще довго не зникала.

21. Провина... Вишню читав

ЦИМБАЛЕНКО Іван Федорович 1911р. с. Мала Смілянка Смілянського району, українець, виключений із членів ВКП(б) в 1936 році як баласт, командир взводу в/ч 5385.

16.05.1939 року військовий трибунал Харківського військового округу засудив до 6 років ВТТ з поразкою у правах на три роки. 23.11.1939 року військова колегія Верховного Суду СРСР вирок скасувала, справу закрила, з під варти засудженого звільнила.

Ще здаля політрук другої роти Іван Глобенко почув страшенний регіт. Зручно примостившись на березі Самари навколо вогнища – взвод слухав лейтенанта Івана Цимбаленка, який замість газети «Пролетарська правда» читав якусь книжку. Тихцем підійшов і став слухати.

– А тепер ось послухайте ще одну гумореску, про пролетарський сад у Києві. – І чітко вимовляючи кожне слово продовжив. – Ви знаєте, що то за пролетарі в Київському пролетарському саду? Вони не такі як усі, а особливі... У шовках усі, у перснях з діамантами. Он приміром, подивіться, «пролетарка» пливе. Не розбереш де зад, а де перед... І там гора і там гора. І вираз однаково одухотворений ... А біля неї «пролетарій» – щиглик щигликом. Очевидно металіст по благородному металу.

– А чи не про Берту нашого комроти це написано? – кинув рядовий Орленко. – У неї і справді «і з переду гора і з заду гора».

Всі довкола вибухнули від реготу. А качки із чистого плесу кинулися в очерета.

«Живуть на селі люди, звуть себе українцями. Правду казавши, населення не чисте. Крім 800 чоловік українців є ще одна дівчина, що звуть її «та вона руська»… Національної ворожнечі не помічається: спить з місцевими парубками, спить міцно, певно щоночі і до того спить, що на тім кутку кажуть: «а бодай вона була тобі сказилася, так ото цілісіньку ніч реготатися!»

– Точно, Зінька нашого комбата. Він на тактичне навчання, а до її квартири черга молоденьких лейтенантиків. Один кине солоне слівце, інший добавить конкретні прізвища дружин і коханок командирів.

І що воно ото за чудернацька книжка, що замість політбесід читає комвзводу? Політрук не витерпів і майже силоміць видер книжку. «Усмішки» Остапа Вишні. Стривай, адже зовсім недавно повідомлялося про цього гумориста, як про заклятого націоналіста. І Глобенко грізно промовив:

– Де ви взяли цю книжку?

– Як де? В гарнізонній бібліотеці. Попрохав бібліотекарку, щоб вона дала якусь смішненьку книжку. Вона й дала мені оцю. І справді цікава і весела книжка, смішні історії із життя взяті.

І почалося. Спочатку його обговорили на зборах партійної організації. Виключили з партії, як баласт. Згодом звільнили з посади командира взводу. Потім його почали обробляти працівники особового відділу. А 8 грудня 1937 року він був взятий під варту і відправлений з Павлоградського гарнізону в Дніпропетровську в'язницю. Слідчі згадали йому про те, що в 1930 році Черкаським окрсудом був засуджений умовно на три роки за контрреволюційні висловлювання. І чим довше тягнулося слідство тим більше нанизувалося фактів його контрреволюційної діяльності. Зрештою 8 березня 1939 року з'явився звинувачувальний акт, у якому лейтенант звинувачувався майже за десятьма статтями кримінального кодексу. Зокрема звинувачувався в тому, що є 1) «учасником антирадянської фашистської змови, мета якої було повалення радянської влади»

2) систематично проводив серед військових полку активну контрреволюційну агітацію

3) висловлював контрреволюційний-терористичні наміри у ставленні до керівників ВКП(б) і Радянської влади.

4) дискредитував РСЧА і підривав військову дисципліну, опрацьовував із червоноармійцями контрреволюційну літературу

Зрештою 16 травня відбулося засідання трибуналу Харківського ВО.

Із показу політрука Івана Глобенка:

– Коли я був політруком 2-ї роти, то від бійців часто доводилося мені чути, що Цимбаленко веде антирадянські розмови. Зокрема скаржився на погані побутові умови в Червоній Армії. Одного разу Цимбаленко під час тактичних навчань читав бійцям заборонену книгу Остапа Вишні. Я цю книгу особисто забрав і спалив.

Рядовий Петро Григорєв:

– Я кілька разів зустрічався з Цимбаленком. Але антирадянських розмов від нього я не чув.

Словом, пункти звинувачувального висновку один за одним відпадали. Крім одного, що він читав бійцям гуморески Остапа Вишні. І все ж через це військовий трибунал Харківського ВО виніс вирок: 6 років ВТТ з поразкою в правах на 3 роки. Через шість місяців військова колегія Верховного Суду СРСР цей вирок скасувала, справу закрила, з під варти Цимбаленка Івана Федоровича звільнила. У тій самій книжці Іван Федорович прочитав і трагічну новелу Остапа «Кров і сльози».

«Одної ночі мене виводять у двір і кажуть. що мене розстріляють, якщо я не видам нікого. Я відмовився. Солдати вишикувались. Гримнув залп. Я впав. Вони стріляли холостими. Мене відвели назад у підвал. Приходить полковник регоче: «ну что, молокосос, выгнали дурь?»

Зрештою після катування викинули з підвалу. Він згубив мову, втіряв пам'ять»…

Подібне сталось і з Іваном Цимбаленком, з якого за читання забороненого Остапа Вишні «выгнали дурь». Два роки. Спочатку в колективі, а потім у підвалі.

Із показу Цимбаленка на судовому засіданні ВТ ФО 16 травня 39 року:

«Слідчий мені сказав, що я повинен написати каяття. Я не хотів писати, бо мені ні в чому було каятись. Тоді слідчий примусив мене стояти всю ніч струнко».

А згодом, як непотріб викинули з підвалу, хворого і нікому не потрібного. Очевидно після цього Остапа Вишні він, і не наважувався читати.

22. «Яблуко від яблуні...»

Із листа Івана Івановича Чабана, мешканця м. Сміла в ЦК КПРС 27 січня 1988 року:

«Я вже на пенсії. За працю неодноразово одержував премії, подяки, заносився на дошку пошани. Що ще мені потрібно? Живи і радуйся життям, піднімай на ноги внуків та правнуків.

Але мені і досі, мов цвяшок у серце вбитий, запитання сусідського хлопчика.

– Діду, а чому ви не були на фронті? Адже вас, як і мого діда, було направлено комсомолом в танкове училище. Мій дід пройшов у танку від Волги до Берліна. А ви?

Що я маю відповісти? Адже в ті роки, коли мої ровесники йшли в бій за Батьківщину, я, колишній курсант окремого танкового батальйону, довбав кайлом промерзлу землю на будівництві Ухтинської ТЕЦ під охороною конвою з вівчарками. Я не знаю, що відповісти хлопчику. Та й досі сам не можу зрозуміти. За що мене запроторили в ті мої двадцять літ від роду, одного з кращих курсантів, на каторгу.

Все почалося, коли наш танковий батальйон був переведений із Вінниці в Ленінград. Восени 37-го року мене викликали в особовий відділ дивізії. Там майор запитав: «– Ти з домашніми листуєшся?» Я відповів, що вже три місяці із дому не отримував листів. Тоді майор витяг із шухляди кілька листів і показав мені: «Пізнаєш?»

На конверті я впізнав почерк моєї старшої сестри. Майор сказав:

– Ти знаєш, що твій батько ворог народу?

– Ні, не знаю.

– Так знай. А яблуко від яблуні...

На цьому розмова і закінчилася. Мене відправили в батальйон. Через кілька днів мене підняли з ліжка, обшукали, вдягли якусь стару робу, посадили в машину і вивезли з розташування підрозділу. Опинився в камері 102-ї офіцерської в'язниці. У ній знаходилось 12 арештантів. Через деякий час, опівночі, мене доставили до слідчого Розинова. Він відразу попередив, що із 102-ї камери жоден не виходив на волю, а тому відразу визнавай свої провини, підписуй все, що я тобі накажу. Коли я почав заперечувати, він поставив мене на «вистойку». А потім протягом місяця щоночі жорстоко катував. Були випадки, коли в камеру наглядачі притягали мене, як труп. Мені пригадали те, що влітку 1936 року, під час політзаняття, я задав запитання політруку Ситнику: «– Чи правда, що Троїцький був великим оратором?» Замість відповіді Ситник почав мені погрожувати. Мовляв, за таке запитання можна загриміти на Соловки.

Згодом в їдальні, коли зайшла мова про філософію, я сказав, що філософія – це вміння красиво говорити. Ось, скажімо, Троцький міг говорити до 16 годин, а Литвинов лише 6.

Це і стало головним пунктом мого звинувачення. Якщо я вихваляв Троцького, – я – троцькіст.

Полковник Морозов, який сидів зі мною, порадив – підписуй оті кляті протоколи, а то заб'ють. І я здався. Підписав, що вихваляв Троцького, рекомендував читати його книги.

15 березня 1938 року військовий трибунал відміряв мені 6 років каторги з поразкою у правах на 3 роки. В числі інших у товарняку мене повезли на Північ. Довезли до Котлиси і погнали до Ухти. В дорозі ув'язнених, які не могли рухатися, конвоїри просто пристрілювали. В Ухті ті, що мали термін до десяти літ, направили в трудтабір на будівництво ТЕЦ. Так я став будівельником. 22 грудня 1943 року був звільнений з-під варти. А 28 серпня 1944 року мені дозволили поїхати в Смілу, де я став працювати слюсарем на паровозоремонтному заводі. Звідки і пішов на пенсію.

І все таки, за що я провів шість літ на каторзі?»

Із протоколу засідання військового трибуналу 15 березня 1938 року.

Свідок Ситник:

– Коли зайшла мова про філософію, Чабан сказав, що філософія – це вміння гарно говорити. Так, скажімо, Троїцький, світовий оратор, говорив по 15 годин, а Литвинов не більше 6 годин.

Свідок Попов:

– Чабан назвав Троцького світовим оратором, і рекомендував читати його, щоб навчитися філософії і добре говорити.

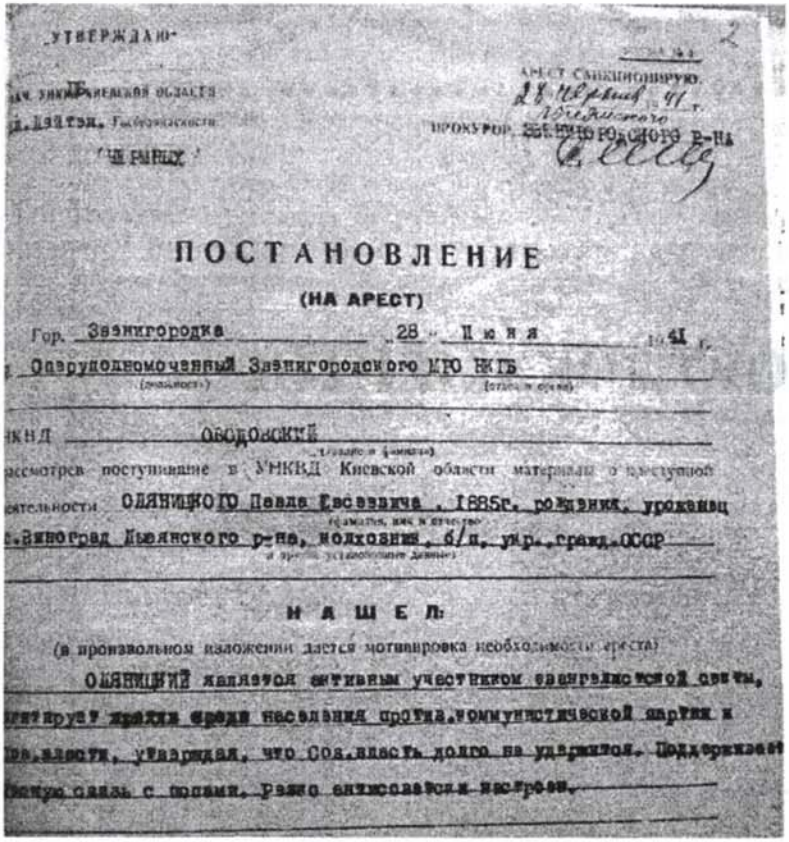
Все це і послужило для вироку, оголошеного о 17 годині 45 хвилин:

«Чабан Іван Іванович, б., червоноармієць окремого танкового батальйону 24 СД, 1915 року народження, уродженець с. Голов'ятине Смілянського району, українець, гр. СРСР. До мобілізації в РСЧа працював в м. Сміла на посаді машиніста електростанції... – Шість років каторги з поразкою у правах на три роки».

Йому ще пощастило, бо його батько Іван Іванович 1881 року народження, колгоспник села Голов'ятине, за рішенням трійки при КОУ НКВС від 29 грудня 1937 року, був розстріляний. А сина, який любив філософію, відправили на перевиховання на каторгу. Батько був реабілітований 20 березня 1957 року, а син аж після звернення в ЦК КПРС.

Розділ IV

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ

«УТВЕРЖДАЮ»

НАЧ. УНКГБ КИЕВСКОЙ ОБЛАСТИ

Ст. ЛЕЙТЕН. Госбезопасности

/ЧЕРНЫХ/

АРЕСТ САНКЦИОНИРУЮ.

28 червня 41 г.

ПРОКУРОР ЗВЕНИГОРОДСКОГО Р-НА

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(НА АРЕСТ)

Гор. Звенигородка 28 Июня 1941 г.

Я, Оперуполномоченный Звенигородского МРО НКГБ

(должность) (отдел и орган)

НКВД ОБОДОВСКИЙ

(звание и фамилия)

рассмотрев поступившие в УНКВД Киевской области материалы о преступной деятельности ОЛЯНИЦКОГО Павла Евсеевича, 1885 г. рождения, уроженец

(фамилия, имя и отчество)

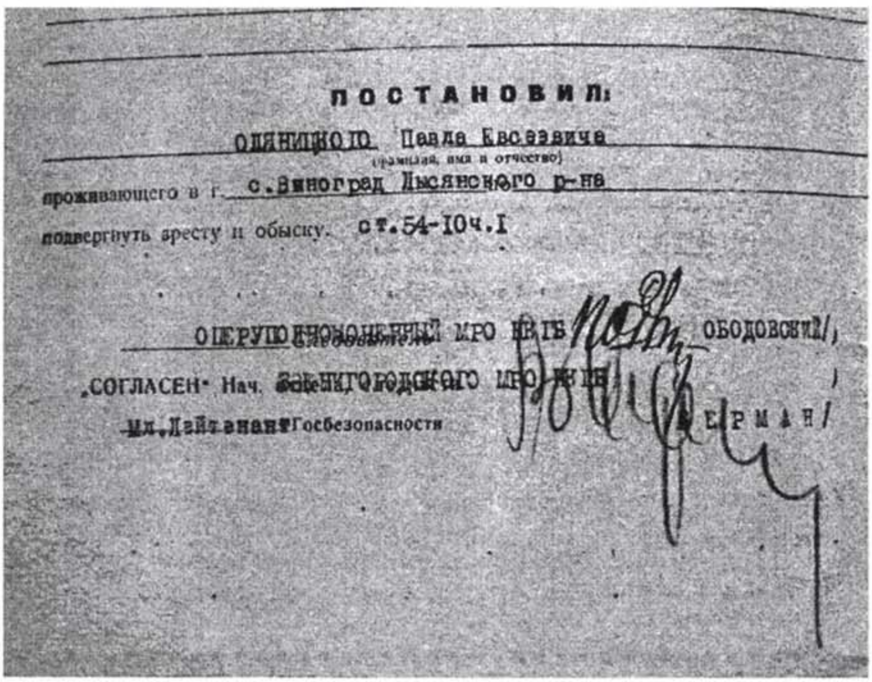
с. Виноград Лысянского р-на, колхозник, б/п, укр., гражд. СССР

(и прочие установочные данные)

НАШЕЛ:

(в произвольном изложении дается мотивировка необходимости ареста)

ОЛЯНИЦКИЙ является активным участником евангелистской секты, агитирует [illegible] среди населения против коммунистической партии и Сов. власти, утверждая, что Сов. власть долго не удержится. Поддерживает [illegible] связь с попами. Резко антисоветски настроен.

ПОСТАНОВИЛ:

ОЛЯНИЦКОГО Павла Евсеевича

(фамилия, имя и отчество)

проживающего в г. с. Виноград Лысянского р-на

подвергнуть аресту и обыску. ст. 54-10 ч. I

ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ МРО НКГБ /ОБОДОВСКИЙ/

«СОГЛАСЕН» Нач. ЗВЕНИГОРОДСКОГО МРО НКГБ

Мл. Лейтенант Госбезопасности /[illegible]ЕРМАН/

Зі справи **ОЛЯНИЦЬКОГО Павла Овсійовича**, 1885 р., с. Виноград Лисянського району, українця, б/п, колгоспника. Арештований 28 червня 1941 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Помер під час слідства в тюрмі № 1 м. Новосибірська 20.04.1942 р.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 419, арк. 2-2зв.

31

Секретно
экз. № 1

В СУДЕБНУЮ КОЛЛЕГИЮ ПО УГОЛОВНЫМ ДЕЛАМ
ВЕРХОВНОГО СУДА СССР

02-13828-55

П Р О Т Е С Т
/ в порядке надзора /

по делу КОПТЕНКО Е.П.

3656с5
25/V-55

По постановлению Особого совещания НКВД СССР от 24 сентября 1945 года была сослана сроком на 5 лет с конфискацией имущества как член семьи изменника Родине –

КОПТЕНКО Евдокия Поликарповна, 1916 года рождения, при ней дочь Коптенко Лидия Ивановна, 1936 года рождения.

Основанием к ссылке Коптенко Е.П. с дочерью послужило то, что ее муж Коптенко И.Т., будучи на фронте Отечественной войны, пытался перейти на сторону врага. 3 декабря 1942 года он осужден Военным трибуналом к ВМН, без конфискации имущества по ст. 19-54-1б УК УССР.

После отбытия ссылки Коптенко в 1953 году возвратилась к прежнему месту жительства и просит возвратить ей конфискованное имущество.

Коптенко Е.П. не знала о преступных действиях мужа и ничем ему не способствовала в совершении преступления, поэтому подпадает под действия статьи 54-1в части 2-й УК УССР, санкция которой конфискации имущества не предусматривает, постановление Особого совещания в этой части подлежит отмене.

На основании изложенного, руководствуясь ст. 16 Закона о судоустройстве СССР, –

п р о ш у:

Постановление Особого совещания НКВД СССР от 24 сентября 1945 года в части конфискации имущества Коптенко Евдокии Поликарповны отменить, конфискованное имущество возвратить ей.

ПРИЛОЖЕНИЕ: дело № 0455317 в 1 томе.

ЗА ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА СССР
Государственный советник юстиции
I класса

Д. САЛИН

"10/II" мая 1955 года
№ 13/8-1659-54

КОПТЕНКО Євдокія Полікарпівна, 1916 р., с. Тернівка Смілянського району. Вислана 24 вересня 1945 р. постановою особливої наради НКВС СРСР терміном 5 років. Реабілітована Верховним Судом УРСР 9 грудня 1955 р.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 507, арк. 31.

П О С Т А Н О В Л Е Н И Е.-

по обвинению гр. БАНДУРКО Василия Тимофеевича по 54-10 ст. УК.-

В Шевченковский Окротдел ГПУ поступили агентурные сведения, что кулак с. Васильково, Шполянского р-на, БАНДУРКО Василий Федосеевич среди всех слоев крестьянства ведет антисоветскую агитацию, направленную к подрыву проходящих кампаний. В этих сведениях также указывалось и на то, что не было ни одной кампании, в которой бы БАНДУРКО В.Ф. не оказывал сопротивления.

Будучи антисоветски настроенным и являясь злостным неплательщиком налогов, в весеннюю хлебозаготовительную кампанию 1929г. он призывал крестьян не сдавать хлеб и не вступать в коллективы.

Еще в 1923г. кулачество с. Васильково, Шполянского р-на организованным путем, благодаря агитации, перетянуло на свою сторону часть бедноты, взяло ее под свое влияние и сорвало намечавшееся землеустройство. В этом активное участие принимал и БАНДУРКО Василий Федосеевич.

В осеннюю хлебозаготовительную кампанию 1929г. кулак БАНДУРКО В.Ф. усилил свою антисоветскую деятельность. Не желая сам сдавать своих излишков хлеба, он одновременно вел агитацию за несдачу хлеба остальным крестьянством, называя хлебозаготовки "грабежом".

На основании этих данных БАНДУРКО Василий Федосеевич был арестован и привлечен к ответственности по 54-10 ст. УК.

Свидетельскими показаниями полностью подтверждены имевшиеся данные по линии ГПУ:

В 1923г. БАНДУРКО В.Ф. вместе с группой кулаков организовал "протестующую громаду", которая сорвала намечавшееся землеустройство /[illegible] /л.д.3/.

В осеннюю хлебозаготовительную кампанию 1929г. БАНДУРКО В.Ф. умышленно не сдавал излишков хлеба, вел агитацию против мероприятий Соввласти: "ВЛАСТЬ ТОЛЬКО ЗНАЕТ ГРАБИТЬ, ЗАБИРАЕТ У НАС ПОСЛЕДНЮЮ [illegible]. ЭТО ВСЕ ДЕЛАЕТ БЕДНОТА, ЕСЛИ БЫ НЕ БЫЛО ВРАЖДЫ МЕЖДУ СЕЛЯНАМИ И ЕСЛИ БЫ НЕ БЫЛО ЭТОГО РАССЛОЕНИЯ, БЫЛО БЫ ЛУЧШЕ, А ВЛАСТЬ САМА ДЕЛАЕТ ВРАЖДУ, ДЕЛИТ НАС НА БЕДНЯКОВ И ЗАМОЖНЫХ, А БЕДНОТУ ЗАСТАВЛЯЕТ НАС ГРАБИТЬ".

Весной 1929г. БАНДУРКО В.Ф. вел агитацию против коллективизации, а впоследствии пролез в коллектив, но не хотел работать и вел в нем разлагающую линию.

В то же время, когда хлебозаготовительная комиссия пыталась описать у него имущество, он оказал сопротивление, поднял крик, на который сбежалось местное крестьянство, среди которых он вел агитацию: "ВЛАСТЬ НАС НАТРАВЛЯЕТ ОДИН ПРОТИВ ДРУГОГО, ЧТОБЫ НАС ГРАБИТЬ. ЭТА ВЛАСТЬ ТОЛЬКО ДЛЯ СТАРЦЕВ".

В последнее время БАНДУРКО открыто вел агитацию против хлебозаготовок, пытаясь группировать вокруг себя местное кулачество, использовывая для этой цели конфликт между Китаем и СССР. /л.д.3,4,5,6,7/.

БАНДУРКО В.Ф. в Окротделе ГПУ состоял на активном учете, как антисоветский элемент.

Из справки Васильковского Сельсовета №-1802 от 2/X-29г. видно, что БАНДУРКО по имущественному положению кулак, экспертник, обложен налогом на сумму 400руб., налог совершенно не уплатил, отказался платить, излишков хлеба не сдал и к Соввласти относится враждебно. /л.д. 8/.

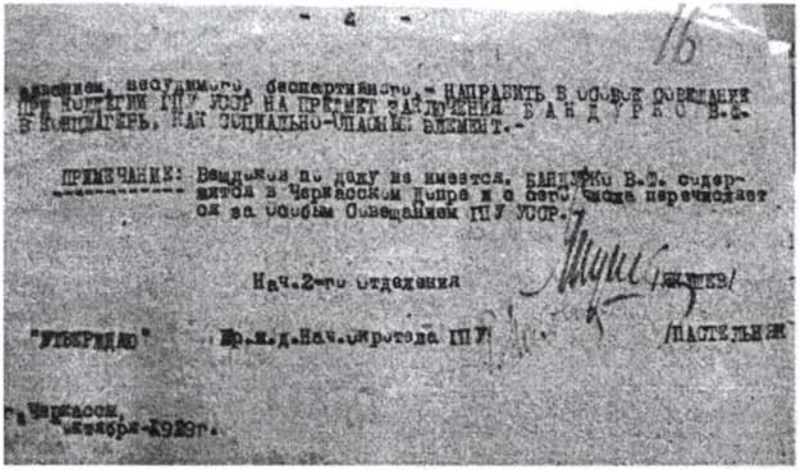
Допрошенный в качестве обвиняемого /л.д. 10 и 12/ БАНДУРКО виновным себя не признал, заявив, что агитации против Соввласти и ее отдельных мероприятий он никогда не вел.

На основании вышеизложенного,-

П О С Т А Н О В И Л:

Учитывая рост политической активности кулачества в Шевченковском округе, активное проявление и противодействие кулачества проходящим кампаниям, путем совершения террористических актов и открытой антисоветской агитации, - руководствуясь приказом ОГПУ №-172 от 1924г. и инструкцией ГПУ УССР, объявленной в приказе №-19 от 1923г. [illegible] №-389 по обвинению БАНДУРКО Василия Федосеевича, родившегося в 18[illegible]г., в с. Васильково, Шполянского р-на, Шевченковского округа, украинца, крестьянина-кулака, гражданина УССР, по профессии хлебопашца, с низшим образ-

-/-/-/-/

\- 2 -

[illegible], несудимого, беспартийного, – НАПРАВИТЬ В ОСОБОЕ СОВЕЩАНИЕ ПРИ КОЛЛЕГИИ ГПУ УССР НА ПРЕДМЕТ ЗАКЛЮЧЕНИЯ БАНДУРКО В.Т. В КОНЦЛАГЕРЬ, КАК СОЦИАЛЬНО-ОПАСНЫЙ ЭЛЕМЕНТ.-

ПРИМЕЧАНИЕ: Вещдоков по делу не имеется. БАНДУРКО В.Т. содержится в Черкасском Допре и с сего числа перечисляет[ся] за Особым Совещанием ГПУ УССР.

Нач. 2-го отделения [illegible]

"УТВЕРЖДАЮ" Ид. Нач. Окротдела ГПУ /ПАСТЕЛЬНИК/

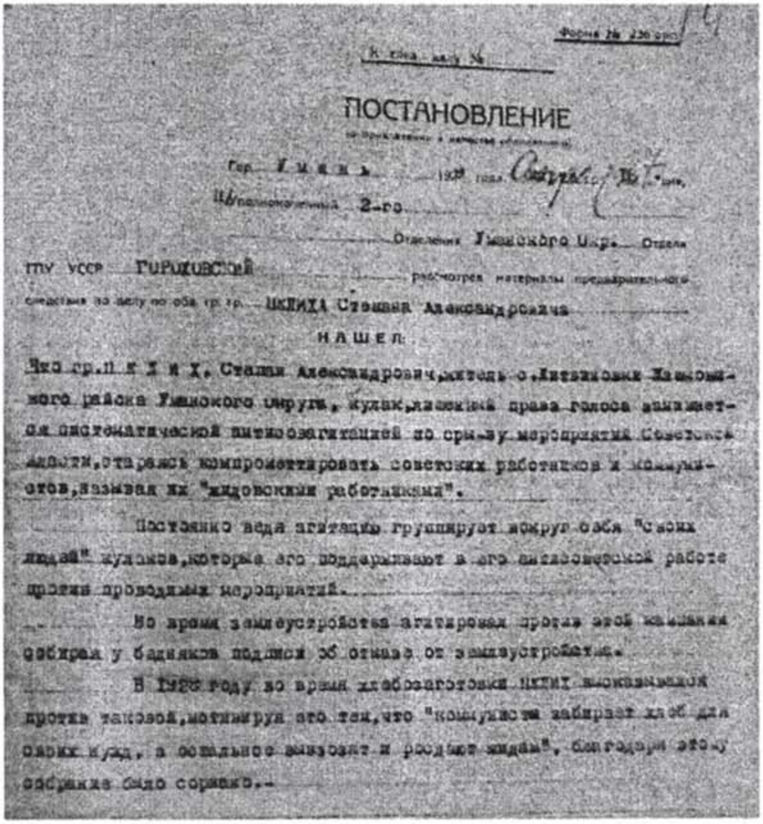
г. Черкассы, [illegible] 1929 г.

Це постанова по звинуваченню **Василя Тимофійовича БОНДУРКА,** 1893 р., уродженця с. Василькове Шполянського району, заарештованого 8 жовтня 1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Звинувачувався в тому, що під час хлібозаготівлі в 1929 р. начебто навмисне не здав надлишку хліба, а ще вів агітацію проти колективізації. Зокрема казав: «Влада тільки знає грабувати, забирає у нас останню душу».

Постановою особливої наради при колегії ОДПУ від 18 січня 1930 р. був висланий у Північний край терміном на три роки.

Реабілітований прокурором Черкаської області в лютому 1990 року.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 1793, арк. 15.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Гор. Умань 1929 года [illegible]

Уполномоченный 2-го Отделения Уманского Окр. Отдела ГПУ УССР ГОРОДОВСКИЙ, рассмотрев материалы предварительного следствия по делу по обв. гр. гр. ПЕЛИХА Степана Александровича

НАШЕЛ:

Что гр. П Е Л И Х, Степан Александрович, житель с. Литвиновки Жашковского района Уманского округа, кулак, лишенный права голоса занимается систематической антисоветской агитацией по срыву мероприятий Советской власти, стараясь компрометировать советских работников и коммунистов, называя их "жидовскими работниками".

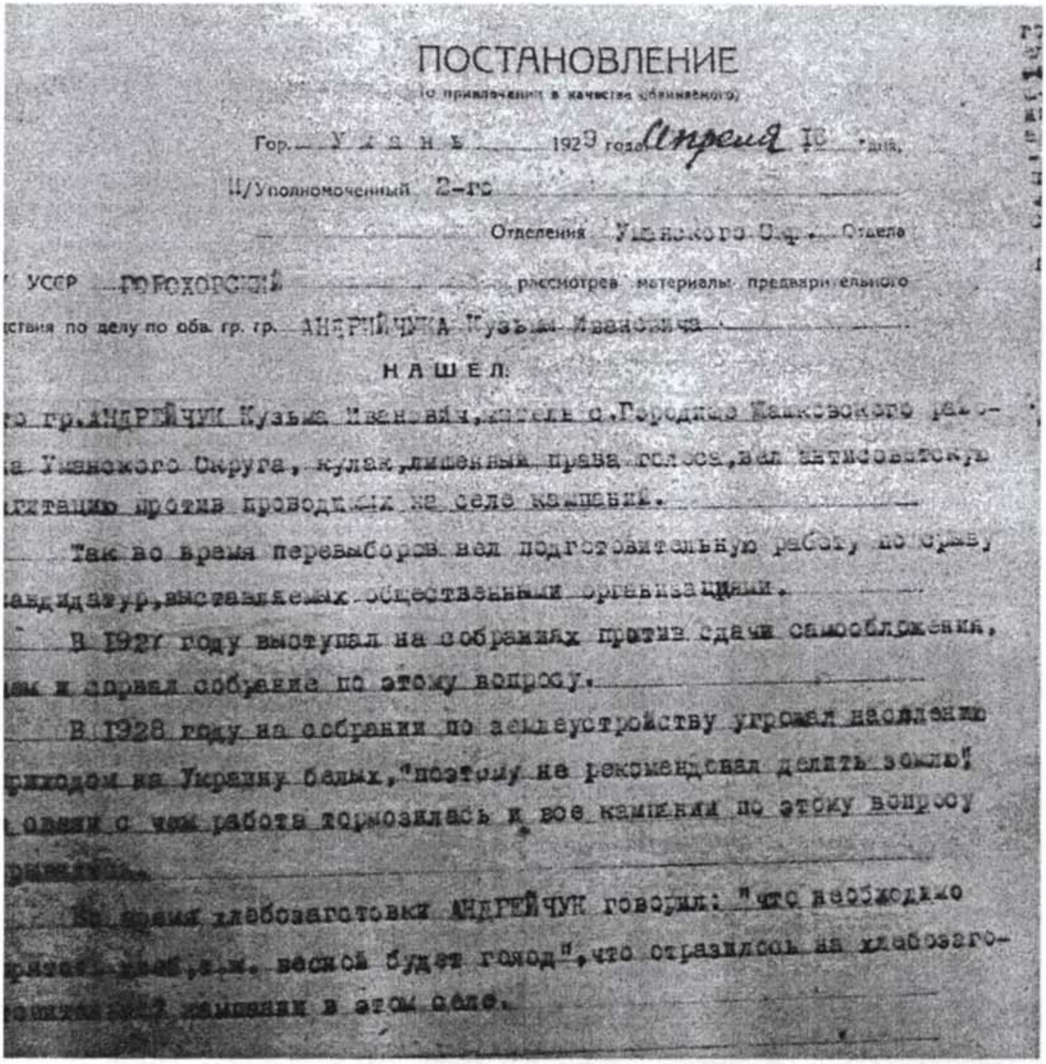
Постоянно ведя агитацию группирует вокруг себя "своих людей" кулаков, которые его поддерживают в его антисоветской работе против проводимых мероприятий.

Во время землеустройства агитировал против этой кампании собирал у бедняков подписи об отказе от землеустройства.

В 1928 году во время хлебозаготовки ПЕЛИХ выступал против таковой, мотивируя это тем, что "коммунисты забирают хлеб для своих нужд, а остальное вывозят и продают жидам", благодаря этому собрание было сорвано.-

ПЕЛИХ Степан Олександрович, 1896 р., уродженець і мешканець с. Литвинівка Жашківського району, українець, б/п, малописьменний. Постановою ОН при колегії ОДПУ СРСР від 16.08.1929 р. ув'язнений в концтабір на три роки за ст. 58-10 КК УРСР – проводив постійну агітацію в селі проти землевпорядкування, хлібозаготівлі. Реабілітований в квітні 1992 р. прокурором Черкаської області.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 1891, арк. 14.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
(о привлечении в качестве обвиняемого)

Гор. Умань 1929 года Апреля 18 дня.

[illegible] Уполномоченный 2-го [illegible] Отделения Уманского Окр. Отдела [illegible] УССР Горохорский [illegible] рассмотрев материалы предварительного [illegible]ствия по делу по обв. гр. гр. АНДРЕЙЧУКА Кузьмы Ивановича

НАШЕЛ:

что гр. АНДРЕЙЧУК Кузьма Иванович, житель с. Городище Жашковского района Уманского Округа, кулак, лишенный права голоса, вел антисоветскую агитацию против проводимых на селе кампаний.

Так во время перевыборов вел подготовительную работу по срыву кандидатур, выставляемых общественными организациями.

В 1927 году выступал на собраниях против сдачи самообложения, [illegible] и сорвал собрание по этому вопросу.

В 1928 году на собрании по землеустройству угрожал населению приходом на Украину белых, "поэтому не рекомендовал делить землю", [illegible] с чем работа тормозилась и все кампании по этому вопросу [illegible].

[illegible] время хлебозаготовки АНДРЕЙЧУК говорил: "что необходимо [illegible], т.к. весной будет голод", что отразилось на хлебозаготовительной кампании в этом селе.

АНДРІЙЧУК Кузьма Іванович, 1889 р., уродженець і мешканець с. Городище Жашківського району, українець, б/п, освіта середня, одноосібник, хлібороб. Заарештований за ст. 54-10 КК УРСР.

Вів постійну агітацію серед населення проти хлібозаготівлі.

Постановою ОН при ОДПУ СРСР від 15.07.1929 р. ув’язнений в концтабір на п’ять років. Реабілітований в квітні 1992 р. прокурором Черкаської області.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 1893, арк. 12.

АКТ № 484

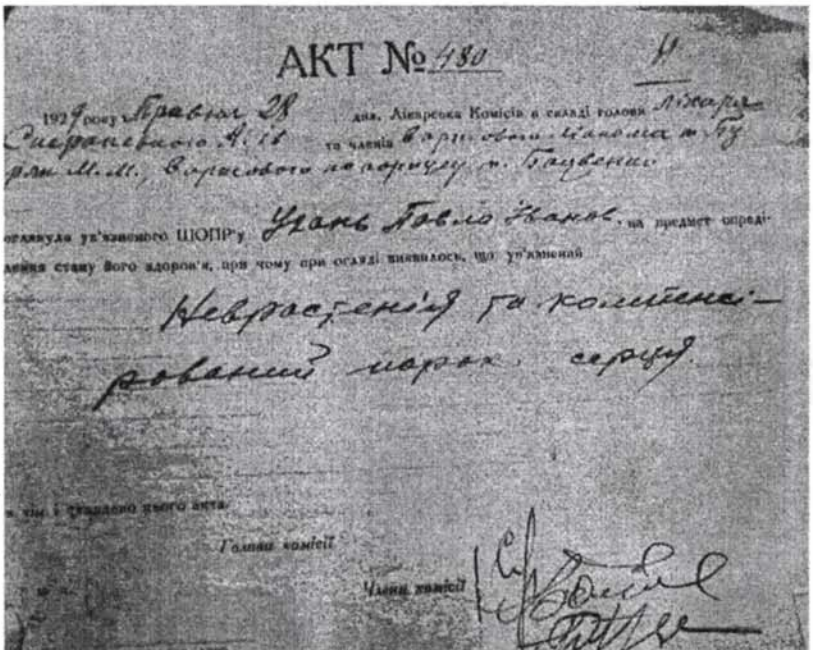
192 року травня 28 дня. Лікарська Комісія в складі голови лікаря ... та членів ... оглянула ув'язненого ШОПР-у Погребняк Іван Мих... на предмет определення стану його здоров'я, при чому при огляді виявилось, що ув'язнений

Здоровий.

Акт лікарської комісії на ув'язненого **ПОГРЕБНЯКА Івана Михайловича,** 1885 р., уродженця і мешканця с. Саморідня Корсунь-Шевченківського району, здійснений 28 травня 1929 р. Був заарештований 29.04.1929 р. за агітацію проти колективізації, за участь у сектантській групі. Постановою особливої наради при ОДПУ СРСР 30 серпня 1929 р. висланий за межі України на три роки.

Реабілітований прокурором Черкаської області в червні 1992 року.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 1905, арк. 60.

АКТ № 480

1929 року травня 28 дня. Лікарська Комісія в складі голови лікаря ... та членів ... оглянула ув'язненого ШОПР-у Ухань Павло Іванов. на предмет определення стану його здоров'я, при чому при огляді виявилось, що ув'язнений

Неврастенія та компенсований порок серця.

... і складено цього акта.

Голова комісії

Члени комісії

Акт лікарської комісії на ув'язненого Шевченківського БУПРу **Павла Івановича УХАНЯ,** 1901 р., с. Пішки Корсунь-Шевченківського району, хлібороба, здійснений 28 травня 1929 р.

Ухань П. І. був заарештований 29 квітня 1929 року за участь у сектантській групі та за агітацію проти радянської влади, проти колективізації.

Постановою особливої наради при ОДПУ 30 серпня 1929 р. був засланий за межі України терміном на три роки.

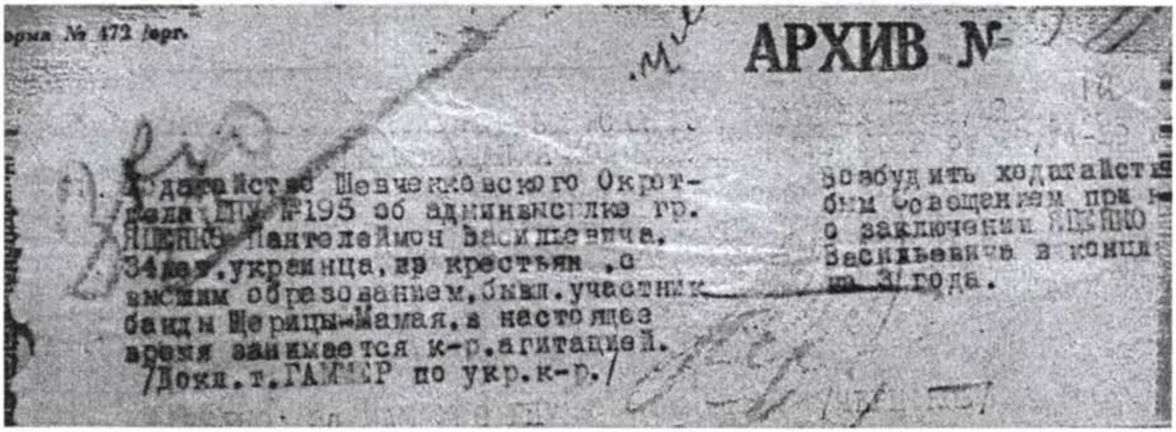
Реабілітований у червні 1992 р. прокурором Черкаської області.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 1905, арк. 61.

Постанова відділу ДПУ УРСР про прийняття справи **ЯЦЕНКА Пантелеймона Васильовича** до розслідування 23 лютого 1929 року. Яценко П. В., 1895 р., уродженець с. Тіньки Чигиринського району, мешканець с. Антонівка Брестської області, б/п, завідувач амбулаторії.

Заарештований за участь у повстанському загоні Мамая-Щириці у Холодному Яру.

орма № 172 /орг.

АРХИВ №

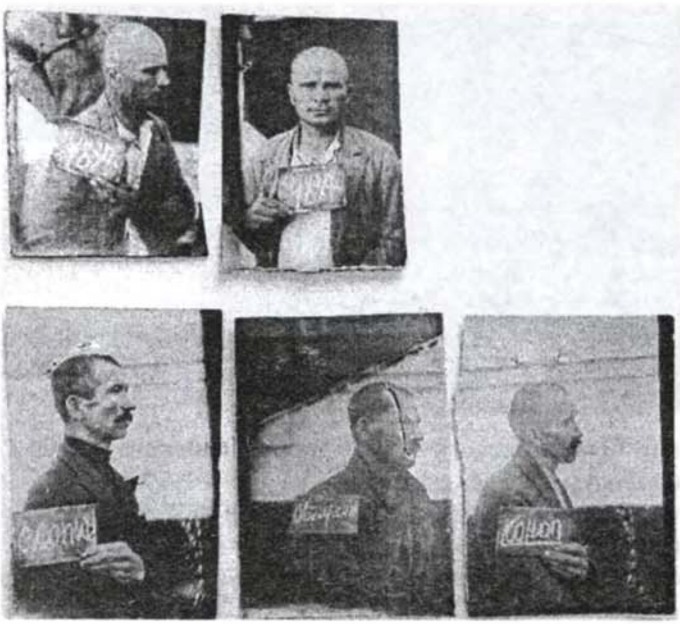
1. Ходатайство Шевченковского Окротдела ДПУ №195 об админвысылке гр. ЯЦЕНКО Пантелеймон Васильевича. 34 лет, украинца, из крестьян, с высшим образованием, быв. участник банды Щерицы-Мамая, в настоящее время занимается к-р. агитацией. /Докл. т. ГАММЕР по укр. к-р./

Возбудить ходатайство ... Совещанием при ... о заключении ЯЦЕНКО ... Васильевича в конц... на 3/ года.

Постановою особливої наради при ОДПУ СРСР 26 липня 1929 року позбавлений волі на 6 місяців за ст. 59-3 КК РРСФР.

Реабілітований у травні 1992 року прокурором Черкаської області.

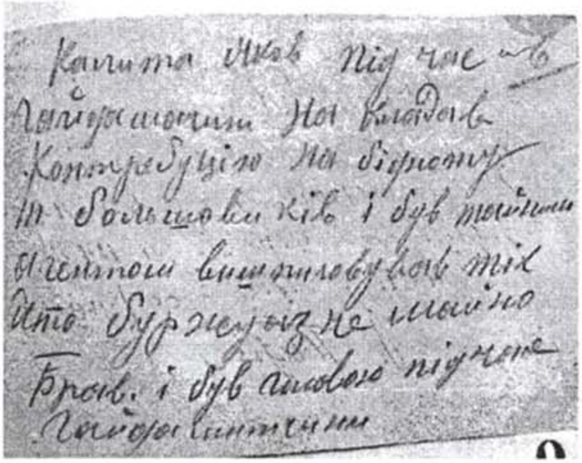
ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 1907, арк. 1.

Із кримінальної справи **ЛЕСИКА Кіндрата Михайловича** (й інших 9 чоловік). Арештований за ст.ст. 54-2, 54-11, 54-6, 54-9 КК УРСР. За підозрою, що проводив шпигунську діяльність і організував диверсійну групу на випадок війни Польщі із СРСР. Постановою НКВС і Прокурора СРСР від 22.10.1937 р. розстріляні Лесик К. М., Овчаренко Ф. І., Скопич С. Т., Капля М. Д., Резник В. П., Власенко І. Я., Косенко Д. С.

Постановою ОН при НКВС від 27.10.1937 р. засуджені за контрреволюційну діяльність на 10 років позбавлення волі: Перехрест Д. Д., Цупило С. А. Реабілітовані ВТ КВО від 29.08.1958 р.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 2132, арк. 166.

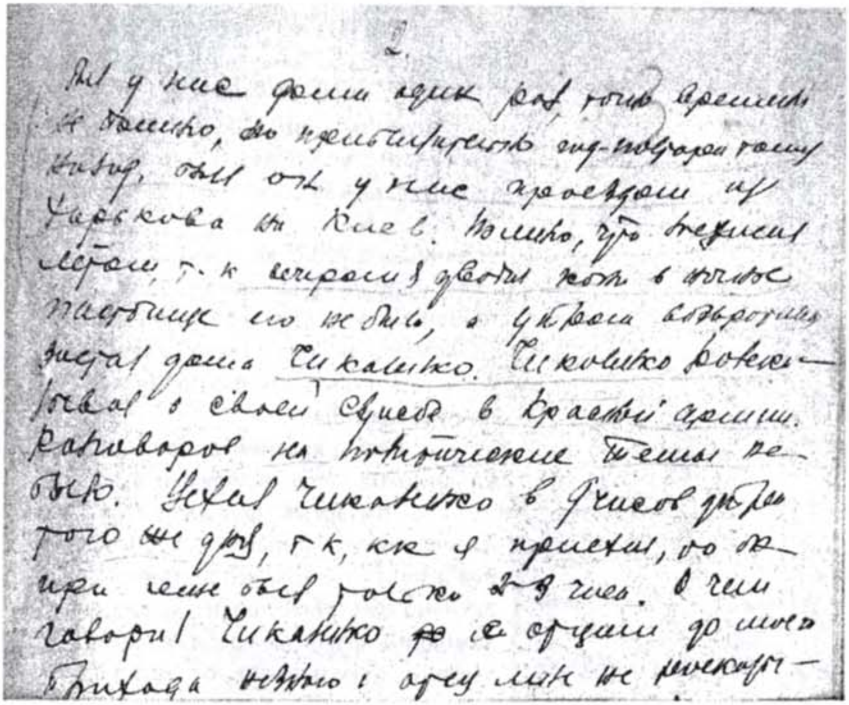
КАЛИТА Яків Петрович, 1881 р., уродженець с. Райківщина Яготинського району Київської області, мешканець с. Черняхівка нині Драбівського району. Українець, хлібороб, б/п, освіта нижча. Арештований 30 січня 1930 р. за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР. Постановою уповноваженого 2 відділення Прилуцького окрвідділу ДПУ 22 лютого 1930 р. справу припинено у зв'язку зі смертю Калити Я. П. 6.02.1930 р. в Прилуцькому Бупрі № 8.

З постанови про прийняття справи до провадження.

Розкуркулений вів агітацію проти хлібозаготівлі, проти державної позики.

«Во время проведений различных политических кампаний – хлебозаготовка, реализация займов, коллективизация и др. активно выступал против вышеуказанных кампаний, агитируя среди бедноты..., сам упорно отказывался от вывоза своих излишков хлеба и подписания на заем индустриализации».

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 2133, арк. 6-6зв.

З протоколу допиту селянина **РУБАНА Павла Григоровича**, 1910 р., с. Кононівка Драбівського району, заарештованого 1 жовтня 1929 року в підозрі на антирадянську діяльність. На допитах Рубан П, Г. винним себе не визнавав.

29 квітня 1930 року Прилуцьким відділенням ДПУ УРСР у Рубана П. Г. було взято підписку про невиїзд і звільнено з ув'язнення.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 2140, арк. 3-3зв, 29.

Куркуль, непман, бюрократ--шкурники й вороги со-ціялістичної перебудови сільського господарства. Борімося проти них!

Окрліт № 3183-к. Зам.

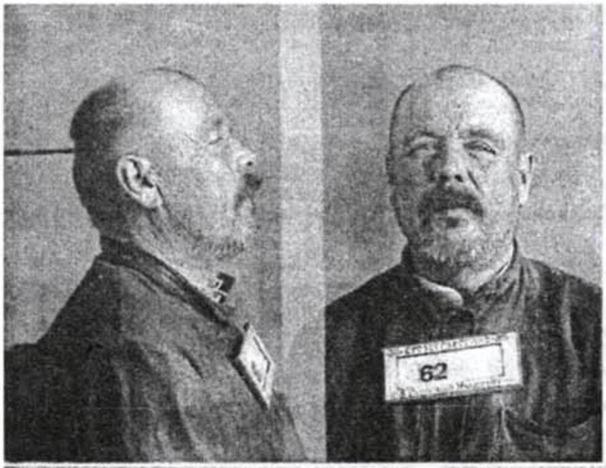
[illegible] мне было отказано.

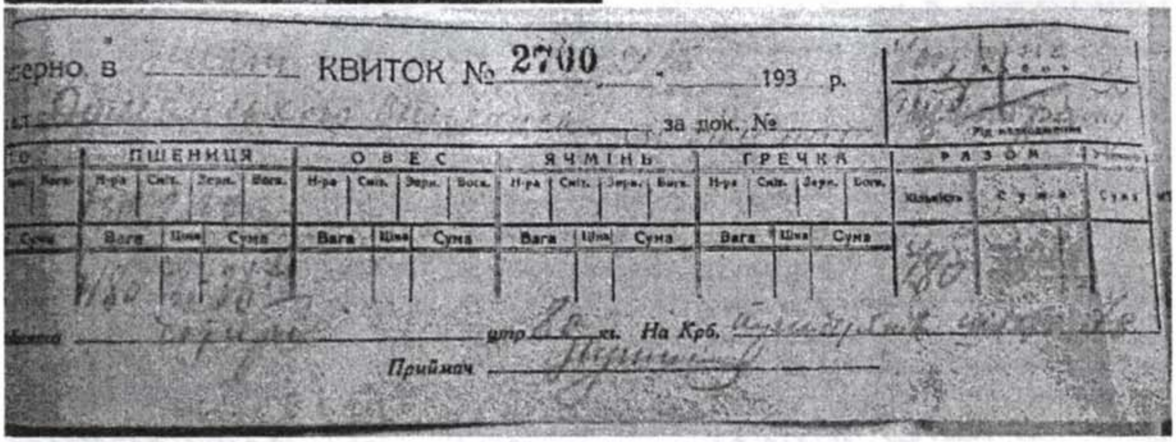
Весной 1929 г. члены драмкружка поговорили между собой и решили поставить пьесу „Кливаров по американски". Кто из членов поднял вопрос о постановке пьесы я не помню. Я сразу согласился, а потом заявил что поскольку грима нет, что не стоит и ставить пьесы. Кто-то из членов драмкружка вывесил афишу или объявление, по кто я не помню. Вдруг я узнал, что объявление было сорвано, а на меня как на руководителя драмкружка был составлен секретарем комсомольской ячейки Савченком акт, якобы за то что по моей вине был сорван спектакль. В действительности-же вопрос о постановке спектакля ни с кем не согласовывался и я не считаю себя виновным в том, что спектакль был сорван.

Действительно помню что весной 1929 г. было собрание молодежи с. Кононовки на котором стоял вопрос о борьбе с вредителями на поле. При чем вопрос стоял так, что члены Осоавиахима должны были в обязательном порядке принять участие в борьбе с вредителями а остальные могли добровольно записываться для борьбы. Когда председателем собрания было объявлено „кто запишется" - присутствующие на собрании молчали, тогда я с места сказал обращаясь к собранию „Думаете що шкідники сами подохнуть!" Но я не высказывал что я не пойду на борьбу с „шкідниками" потому что они сами подохнут и не призывал других не участвовать в борьбе с ними. Помню, что почти все селяне принимали участие в борьбе с вредителями. Я же лично не принимал участия в борьбе с вредителями тогда, потому что был занят на [illegible], где работал учеником.

Никогда я не играл на скрипке на улице и не группировал вокруг себя молодежи с целью срыва собраний. Наоборот я всегда принимал участие во всех собраниях молодежи и никогда не старался подрывать работу молодежи на селе. Никогда я с молодежью не ходил с песнями по селу.

Что касается распространения анонимок в селе, то мне известно лишь об одной. Не помню точно когда и в каком месяце, председатель Редкомиссии стенной газеты при сельбуде Авраменко Иван мне говорил, что вынимая корреспонденцию из ящика для стенной газеты, он вынул одну анонимку угрожающего характера по адресу предсельсовета. Текста анонимки и точного ее содержания я не помню. Эту анонимку он отдал предсельсовета. [illegible] не знаю. Вероятно он ее и не отдавал ему, но по крайней мере он [illegible] мне так сказал.

ерно в ______ КВИТОК № 2700 ______ 193 р.

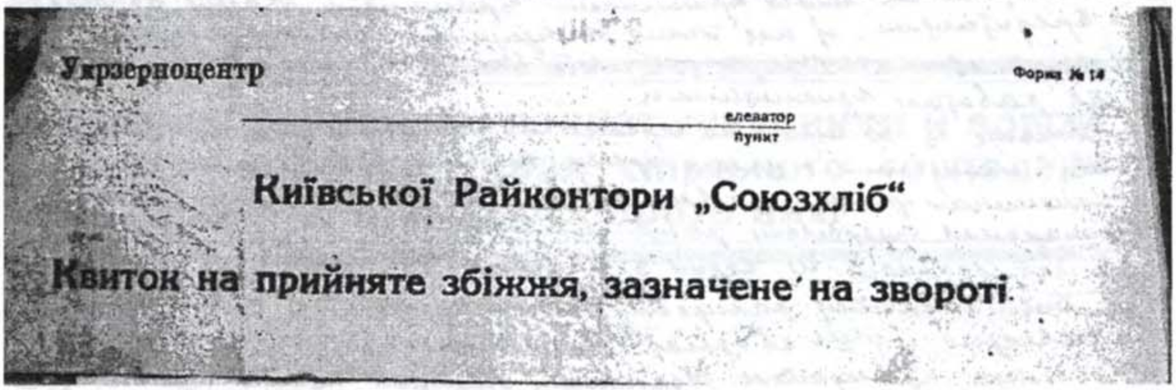
за док. № ______

Рід насіння

ПШЕНИЦЯ				ОВЕС				ЯЧМІНЬ				ГРЕЧКА				РАЗОМ	
Н-ра	Сміт.	Зерн.	Вогк.	Н-ра	Сміт.	Зерн.	Вогк.	Н-ра	Сміт.	Зерн.	Вогк.	Н-ра	Сміт.	Зерн.	Вогк.	Кількість	Сума
Вага	Ціна	Сума		Вага	Ціна	Сума		Вага	Ціна	Сума		Вага	Ціна	Сума			
480																480	

утр ______ кг. На Крб. ______

Приймач ______

Укрзерноцентр

Форма № 14

______ елеватор / пункт

Київської Райконтори „Союзхліб“

Квиток на прийняте збіжжя, зазначене на звороті.

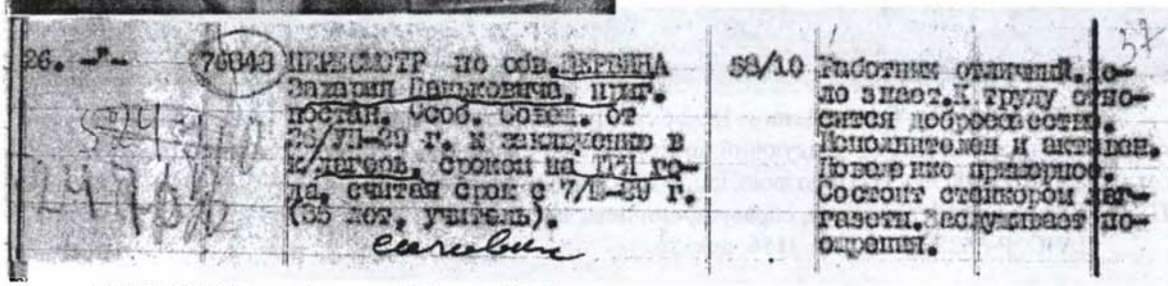
БЕСАРАБ Арихстарх Трохимович, 1874 р., уродженець і мешканець с. Старі Бабани Уманського району. Українець, б/п, працював в особистому господарстві. Арештований 21.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 10.05.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований 24.11.1989 р. прокуратурою Черкаської області.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 3073, арк. 7в, 36.

ЩЕРБИНА Захарій Панькович, 1894 р., с. Полствин Канівського району, учитель. Заарештований 7 березня 1929 року, звинувачувався в антирадянській агітації. У роки громадянської війни брав активну участь у повстанському русі, був організатором петлюрівських загонів у Таганчанському районі.

Постановою особливої наради ОДПУ 26 липня 1929 р. ув'язнений в концтабір на три роки. На знімку – Щербина З. П.

26. -"- 70043 ПРИСМОТР по обв. ЩЕРБИНА Захарий Панькович, приг. постан. Особ. Совещ. от 26/VII-29 г. к заключению в к/лагерь, сроком на ТРИ года, считая срок с 7/III-29 г. (35 лет, учитель). 58/10 Работник отличный. ...ло знает. К труду относится добросовестно. Исполнителен и активен. Поведение примерное. Состоит селькором лаг-газеты. Заслуживает поощрения.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 3118, арк. 37-40.

ШОРУБАЛКО (ШУРУБАЛКО) Іван Іванович, 1897 р., уродженець і мешканець м. Шпола однойменного району, б/п, малописьменний, командир взводу запасу, хлібороб. Арештований 17.09.1929 р. за ст. 54-11 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 12.02.1930 р. висланий в Казахстан на три роки. Реабілітований 29.11.1986 р. прокуратурою Черкаської області.

«Из постановления Шевченковского окротдела ДПУ от 4.11.1929 г. города Черкассы по обвинению Шурубалко Ивана Ивановича.

Воспоминания свидетелей: «…при проведении кампании хлебозаготовки, Шурубалко заявлял «Нехай кінчають хлібозаготівлю та заготовляють дошки собі на домовину, бо ось скоро з одного боку поляки та румуни, а з другого китайці й їм – комуністам буде ніколи»…

О чистке соваппарата Шурубалко отзывался «Це глумління чужинців над українцями».

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 3146, арк. 44-45.

ПЕРСОНАЛЬНЕ ПОСВІДЧЕННЯ
УДОСТОВЕРЕНИЕ ЛИЧНОСТИ № 124419

36

Улитов
Яким Олексійович
Продовжено

УЛИТОВ Яким Олексійович, 1890 р., с. Дубіївка Черкаського району, мешканець м. Черкаси, українець, б/п, письменний, завідуючий конторою № 3 ст. Черкаси. Заарештований 13.06.1931 р. за ст.ст. 54-18, 54-11 КК УРСР за підозрою, що 1919 р. підтримував денікінців. 19.07.1931 р. ОН при колегії ДПУ УРСР з-під варти звільнила, справу припинила.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 3156, арк. 36.

Київська „Прол. правда“ 2/XII-

Червоний суд.

СПРАВА «ЖОВТО-БЛАКИТНОЇ ЧК» НА ГУМАНЩИНІ.

У травні 1919 року на Гуманщині кол. офіцер Іван Клименко організував зброЇну банду для боротьби проти радянської влади. Банда ця захопила Гумань і негайно ж почала розправлятися з комуністами, особливо з керівниками місцевих радянських установ. Банда розстріляла деяких відповідальних робітників гуманського ревкому, між ними комуніста Даниленка, гуманського комендатнта комуніста Стройгородського та інш. Разом із тим банда вчинила погром місцевих жителів, перебивши в Гумаю до 3000 чол.

Після того загальні збори ватажків банди під керівництвом місцевого повстанського комітету ухвалили організувати „жовто-блакитну ЧК“. На голову цієї «ЧК» призначили Шлайка, а на членів «колегії» Бавзушенка та Доная. Крім них до складу жерівних співробітників «ЧК» належали учителі гуманських середніх шкіл Кучеренко та Полищук (мають вищу освіту), які мали тісний зв'язок з повстанкомом і знали, що банда Клименка готує повстання. Федір Клименко належав до складу вагону при «ЧК», який грабував та розстрілював. У цьому ж вагоні служив і Хрипун.

Арешти й розстріли комуністів та інших радянських робітників жовто-блакитна ЧК проводила цілком організовано, за наперед складеними списками повстанкому, і своєю контр-революційною роботою дуже знекровила місцеві революційні організації.

Коли ліквідовували банду Клименка є самого І. Клименка розстріляли, ватажкам «жовто-блакитної ЧК» пощастило зникнути й тільки минулого року їх виявила ДПУ, заарештувала й доставила до Гумані.

Справу цю розглядав Гуманський Округ.суд. Між іншим, на суді виявили, що Шлайко служив у кількох петлюрівських полках і брав активну участь у готуванні канимелівського повстання й далі втікши, провадив свою контр-революційну роботу в банді Зеленого.

Суд засудив Шлайка й Доная до розстрілу, Бевзушенка, Кучеренка й Полищука до 6 років суворої ізоляції кожного. Ф. Клименка до 4 років, а Хрипуна до 3 років ув'язнення умовно.

Засуджені подали касаційну скаргу до Найвищого Суду, куди подав також протест і генеральний прокурор республіки.

Найвищий Суд касаційні скарги визнав за безпідставні, а протест прокурора про те що «суд не зважив на деякі моменти в цій справі, з яких видно, що небезпека засуджених вимагає застосувати до них найсуворіших заходів соцоборони» і що суд повинен був обміркувати питання про можливість застосувати до засуджених амнестії 5. з'їзду Рад України та 5-річчя Жовтневої революції» — найвищий суд визнав що треба задовольнити, й ухвалив вирок Гуманського Окрсуду скасувати, а справу передати на новий розгляд до суду в іншому складі. Тепер цю справу розглядатимуть у київському Міжрайонному суді.

М. К.

Офіційний відділ

ОГОЛОШЕННЯ СЕКЦІЇ ПРАЦІ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКРАДИ.

Секція праці Київської Міськради подає до загального відома всіх державних, кооперативних установ, підприємств та інш. організацій, що в дні свят Жовтневої Революції — 7. та 8. листопада категорично забороняється провадити будь-яку роботу по згаданих вище установах та підприємствах, за винятком робіт, що зв'язані безпосередньо з лісосплавом, їдалень, театрів, електро-станції, водогону та вартових крамниць Соробкоопу.

За порушення цієї постанови винних притягнуть до карної відповідальности.

Голова секції праці Семенов.
За секретаря-консультанта Суховицький.

Зі справи по звинуваченню **БЕССАРАБА Івана Трохимовича,** 1895 р., с. Старі Бабани Уманського району, заарештований за ст. 54-13 КК УРСР і звільнений з-під варти під підписку про невиїзд 23.11.1930 р.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 3246, арк. 33.

БЕЗПЛАТНО.

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

Радянська Думка

с. ДРАБІВЦІ, Золотоніського р-ну, Шевченківськ. окр.

6 жовтня 1929 року.

БАТЬКИ,

Посилайте своїх дітей до школи що-дня!

Злосних—сільрада передає до суду!

Скориківські кулаки СПАЛИЛИ ГОЛОВУ Комісії по хлібозаготівлі.

Кулак—мироїд обнаглів і намагається терорізувати радянських активістів!

Всі на боротьбу з куркульською сваволею—підпалами!

Викрити злочинців і—до жорстокої кари!

Бідното! В крицеві лави—й на переможний бій з кулаком!

Негайно приборкати кулака!

Вороги соціялістичного будівництва—куркулі та їх прибічники—не зупиняються ні перед чим, щоб шкодити нашій роботі й загальмувати переможне будівництво соціялізму. Вони почали вже шкодити [illegible] на головній ділянці нашого будівництва—на хлібозаготівлях.

Щоб тероризувати бідноту й радянського середняка, що активно працюють по виконанню плану хлібозаготівель—куркулі та інша темна сила контрреволюції на селі обрали спосіб терористичних актів—на вбивства та підпали голів с.-р., членів хлібозаготівельних комісій і т. і. По нашому району вже почав гуляти куркульський «Червоний півень»—пожежа. Декілька фактів підпалів куркулями—є наявністю активних дій куркуля проти бідноти, проти активу села.

Ось іще один злочинний жахливий факт куркульського терору. 4.X. в х. Раківці Скориківської с.-ради, згоріло г-во уповнов. с.-ради й голови кущової хлібозаготівельної комісії—Кірого Гриньки, бувш. бідняка, а тепер активного радянського середняка, що ось вже 5 років працює членом сільради й по хлібозаготівлях.

Спалили його куркулі-експертники, тоді коли він був на роботі в сільраді. Намагались прокляті знищити вогнем геть усе господарство, та біднота врятувала—згоріла тільки селяна.

Не раз похвалялися куркулі-експертники на комісію по хлібозаготівлях, а в хуторі Раківці їх 8; вони прямо казали: «ми вам покажем, як хліб забірать. Старцями дітей ваших пустимо». «Я вас дячком пущу, як [illegible] повалю! Як би всі послухали мене, то й хутір б Раківка не дала хліба, хай би тоді робили, що хотіли. Це ж наші вороги, а ми їм хліба будемо давати!..»

Це казав Карий Іван, що злосно зриває хлібозаготівлі. А Соболь Пилип—експертник—похвалявся на Кірого Гриньку: «не ти мене загнав, що мені прибавили податку, ну підожди... зустрінемось»...

Вісім «експертників» х. Раківка—всі майже собственики—гетьманці, мали по 30—40 дес. землі, позбавлені виборчих прав, злосно зривають хлібозаготівлі.

1) Слюсаренко Терентій К.—до рев. мав 38 дес. землі, гетьманець—собственик, був агентом гетьмансько-німецьким, позб. прав голосу; а продав тільки 68 пуд.

2) Слюсаренко Микола К.—до рев. мав, 38 дес. землі, позбав. прав голосу, був жандармом; замість 150 пуд. вивіз 67 п., він, загрожуючи члену хлібозагот. комісії Гвоздь Олені, казав: «це ти на мене наклала хліба, ну ти мене запишеш—підожди»...

3) Слюсаренко Ларіон, до рев. мав 38 д. землі, собственик—агент гайдамацький, барашник, позбав. виборчих прав; замість 120 п. вивіз 66 пуд.

4. Слюсаренко Христя, собственниця, позб. прав голосу, замість 150 п. вивезла 79 пуд.; члену комісії Карому Йосипу загрожувала, «як твоїх дітей старцями по світу пустимо за хлібець, підожди»...

5) Матюш Іван—барашник, позб. виб. прав голосу; замість 150 п. вивіз 99 пуд.

6) Карий Гаврило, кулак до революції, злосний; замість 150 пуд. вивіз тільки 58 пудів.

7) Карий Онисько, барашник, позбавл. виборч. прав, син собственника, замість 200 пуд. вивіз 100 пуд.

8) Соболь Пилип Гер., злосно зриває хлібозаготівлю, замість 150 п., вивіз 90 п.

Все це гадюче кубло мироїдів—гальмує уперто й зараз бореться проти всіх міроприємств радвлади. Треба відповідним органам з корінням вирвати оцю наволоч!

А бідноті ще рішучіше вдарить по кулаку!

Хутір Сталіна веде перед!

Невеличкий бідняцький хутір Сталіна (бувша Сотн. Гребля), що майже повністю до революції батракував у поміщиків, зараз є прикладом для нашого района.

Посівкампанію вже закінчили—посіяно на 100 відс. сівалками й прочищеним зерном; річний план хлібозаготівель виконав на 95 відс. і до 10 жовтня виконає на 100 відс.

Біднота бадьоро береться за роботу і просить Р.З.В. вислати до них агронома, щоб допоміг в господарчих справах.

Драбівчани, беріть приклад!

Б. Е.

Газета «Радянська думка».
ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 3163, арк. 20.

10

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ.-

По делу № 6/18 по обвинению гр.МИХАЛЕВСКОГО Кузьмы Ивановича, 1874 года рождения, уроженца села Ямполя Тальновского района, кулака-экспертника, лишенного избирательных прав, беспартийного, занимающегося сельским хозяйством, служившего при царизме стражником, в преступлениях предусмотренных ст.54/10 УК УССР.

В Екатеринопольском Райаппарате ГПУ имелись сведения о том, что гр. МИХАЛЕВСКИЙ Кузьма по социоложению являющийся кулаком, экспертником, доведенным твердое задание по хлебозаготовке до двору, от выполнения которого он злостно уклонялся, говоря, что хлеба у него нет, однако хлебозаготовительной комиссией, у него в клуне было обнаружено 40 пудов пшеницы спрятанной. МИХАЛЕВСКИЙ имел кулацкое хозяйство и занимался все время эксплоатацией бедноты на кабальных условиях. При царской власти, он служил стражником, а в последнее время занимался систематической агитацией против проведения на селе политическо-хозяйственных кампаний, в особенности против проведения коллективизации, говоря: "на что нам коллективы, это вторая панщина, на которых мы будем работать, а сами ничего иметь не будем, Советская власть только знает обирать".

На основании вышеизложенного, гр.МИХАЛЕВСКИЙ Кузьма был арестован, и в порядке производства следствия, вышеуказанные факты подтвердились.

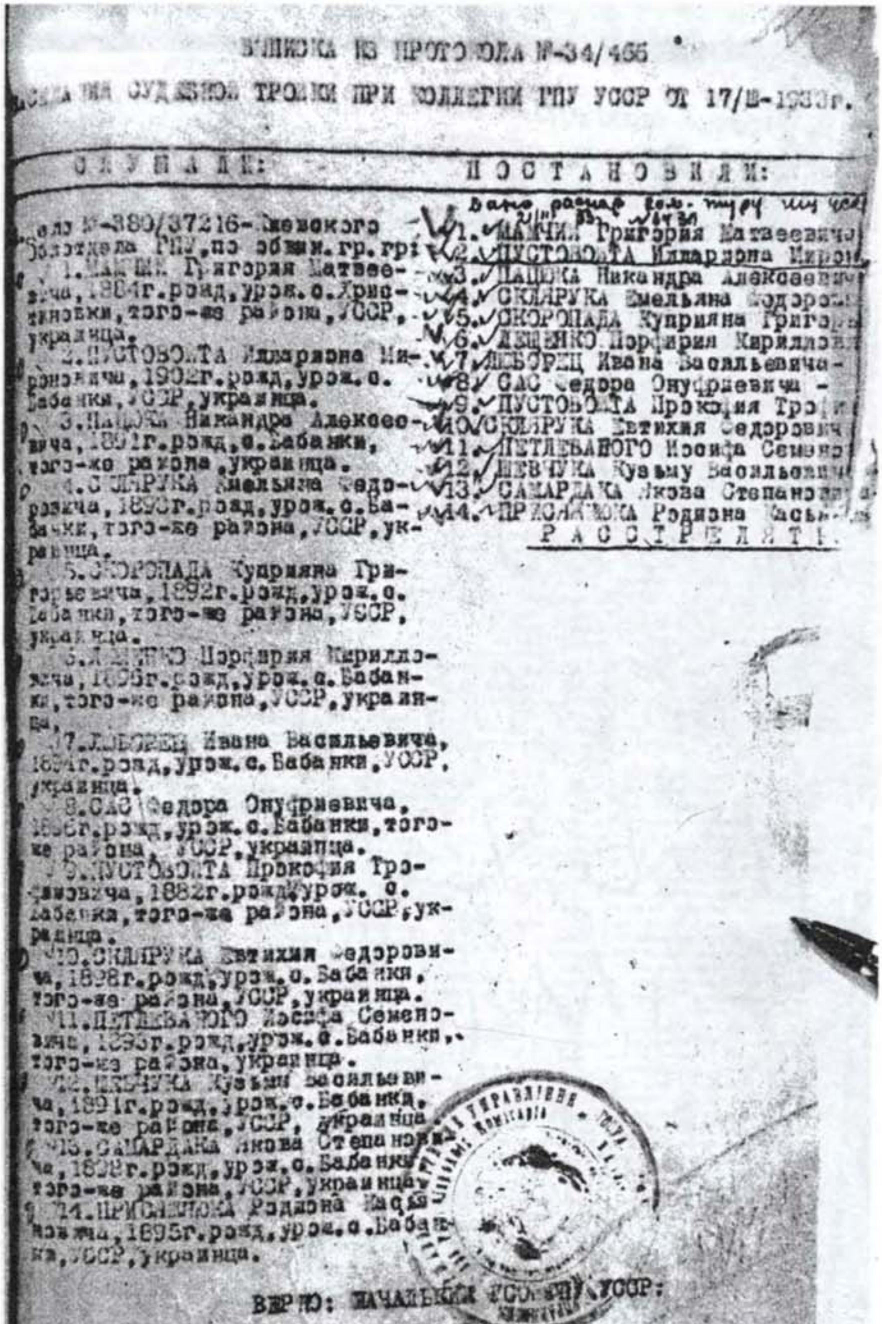
Доказательством чего, могут послужить нижеприведенные свидетельские показания:

Допрошенный в качестве свидетеля гр.НИКОЛАЕВСКИЙ Иосиф Саввович показал: что МИХАЛЕВСКИЙ Кузьма, по происхождению кулак, до революции имел 18 десятин земли, хорошие постройки, скот, крупные С/Х машины, все время эксплоатировал бедноту. Дважды у него снимались излишки земли, а в 1930 году по постановлению села был раскулачен и лишен избирательных прав. Со времени существования Советской власти, МИХАЛЕВСКИЙ все время враждебно относился к Соввласти и ее мероприятиям, ведя среди населения агитацию. Более активно свою агитацию МИХАЛЕВСКИЙ начал проявлять начиная с 1928 года, связавшись с сельскими кулаками ТРУШКОВСКИМ Григорьем /выслан за пределы Украины/, ГАЛУЗИНСКИМ Ал-дром /тоже выслан/ и др. часто устраивая собрания у кулака ТРУШКОВСКОГО под видом выпивки, где обсуждались вопросы направленные к срыву коллективизации. В 1930 году в марте месяце, МИХАЛЕВСКИЙ, среди собравшихся крестьян на своем кутку выступил с следующими словами: "ненужно нам коллективов, это будет вторая панщина, мы будем работать на них, а получать ничего не будем, Советская власть только любит обирать нас". Таким образом, под его влиянием поддали часть середняков и бедняков и они выступали с такими же словами и на этом кутке коллективизация была сорвана и ни один не записался в коллектив. В сентябре 1930 года, когда хлебозаготовительная комиссия явилась к МИХАЛЕВСКОМУ с предложением последнему о сдаче излишков хлеба Государству, то он не допустил комиссию, однако при помощи Сельсовета имущество МИХАЛЕВСКОГО было описано оставшееся после первой раскулачки и продано с торгов, после чего МИХАЛЕВСКИЙ еще усиленнее стал распространять слухи и вести агитацию, говоря, что Советская власть только и знает грабить. В октябре месяце 1930 г. МИХАЛЕВСКИЙ скрылся было, но потом появился в селе и он был арестован. В 1919 году, во время нарезки земли бедноте, МИХАЛЕВСКИЙ стал преследовать бедняков угрожая последним и недопуская к обработке земли. В 1928 году во время распространения облигаций займа, МИХАЛЕВСКОМУ также были вручены эти облигации, но он явившись с этими облигациями в помещение Сельсовета, бросил их на стол с следующими словами: "я Ваши облигации непризнаю и платить за них не буду", некоторые крестьяне смотря на МИХАЛЕВСКОГО, также не стали брать облигации, так как последний везде и всюду говорил крестьянам не брать облигации.

Кроме того МИХАЛЕВСКИЙ в 1902 году служил в имении гр.ВРОНИЦКОГО возле Киева стражником по охране имения./см.л.д.6,7,8 и 9/.-

МИХАЙЛОВСЬКИЙ Кузьма Іванович, 1874 р., уродженець і мешканець с. Ямпіль Катеринопільського району, українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Арештований 22.11.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 10.05.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований 24.11.1989 р. прокуратурою Черкаської області.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 3168, арк. 36.

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА №-34/466
[засед]ания Судебной Тройки при Коллегии ГПУ УССР от 17/III-1933 г.

СЛУШАЛИ:

Дело №-380/37216-Киевского Облотдела ГПУ, по обвин. гр. гр.:
1. Мамчия Григория Матвеевича, 1884 г. рожд, урож. с. Христиновки, того-же района, УССР, украинца.
2. Пустовойта Иллариона Мироновича, 1902 г. рожд, урож. с. Бабанки, УССР, украинца.
3. Пацюка Никандра Алексеевича, 1891 г. рожд, с. Бабанки, того-же района, украинца.
4. Склярука Емельяна Федоровича, 189[illegible] г. рожд, урож. с. Бабанки, того-же района, УССР, украинца.
5. Скоропада Куприяна Григорьевича, 1892 г. рожд, урож. с. Бабанки, того-же района, УССР, украинца.
6. Лященко Порфирия Кирилловича, 1896 г. рожд, урож. с. Бабанки, того-же района, УССР, украинца.
7. Люборец Ивана Васильевича, 1894 г. рожд, урож. с. Бабанки, УССР, украинца.
8. Сас Федора Онуфриевича, 18[illegible] г. рожд, урож. с. Бабанки, того-же района, УССР, украинца.
9. Пустовойта Прокофия Трофимовича, 1882 г. рожд, урож. с. Бабанки, того-же района, УССР, украинца.
10. Склярука Евтихия Федоровича, 1898 г. рожд, урож. с. Бабанки, того-же района, УССР, украинца.
11. Петлеваного Иосифа Семеновича, 1893 г. рожд, урож. с. Бабанки, того-же района, украинца.
12. Шевчука Кузьмы Васильевича, 1891 г. рожд, урож. с. Бабанки, того-же района, УССР, украинца.
13. Самардака Якова Степановича, 18[illegible] г. рожд, урож. с. Бабанки, того-же района, УССР, украинца.
14. Присяжнюка Родиона Васильевича, 1895 г. рожд, урож. с. Бабанки, УССР, украинца.

ПОСТАНОВИЛИ:

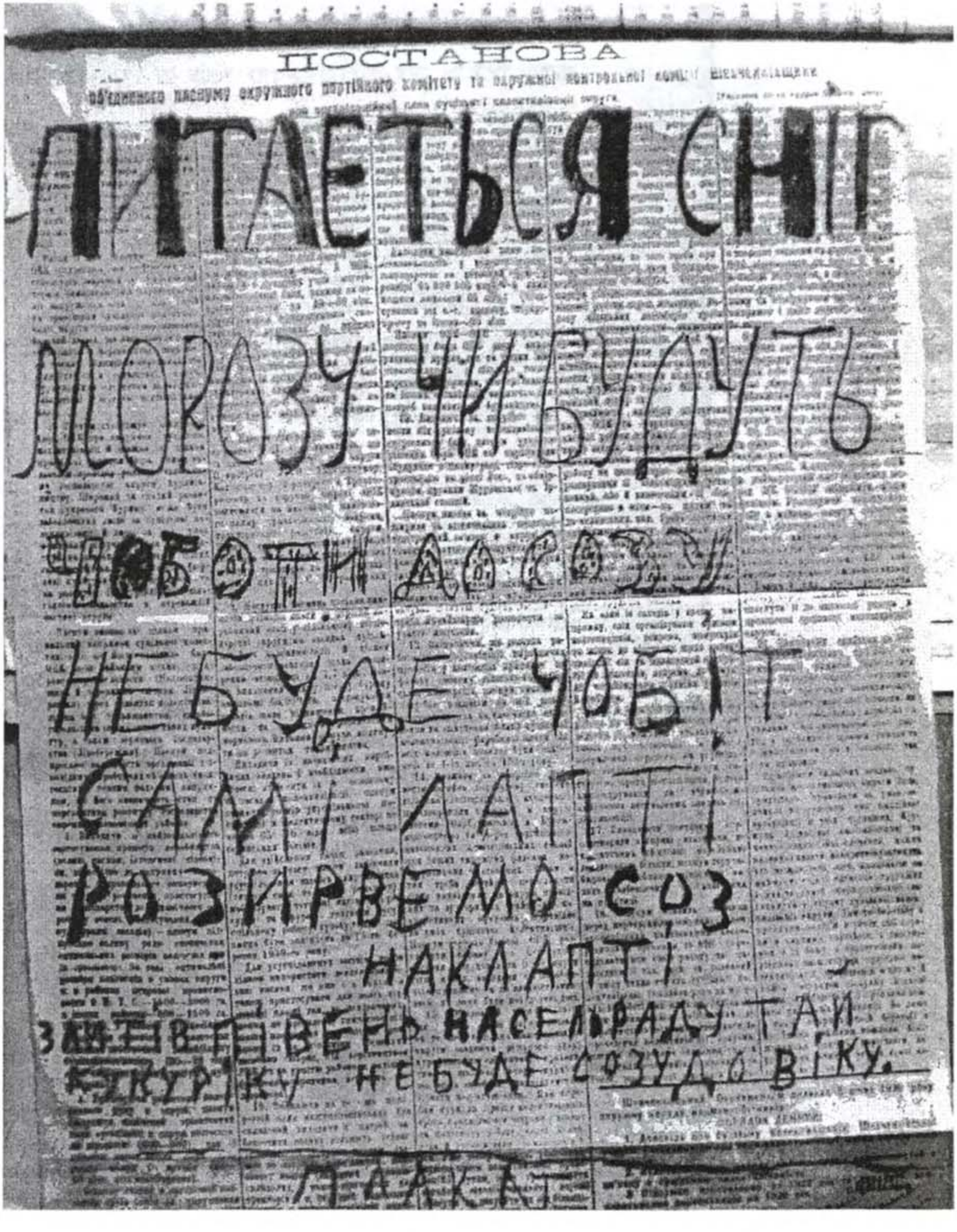
1. Мамчия Григория Матвеевича
2. Пустовойта Иллариона Мироновича
3. Пацюка Никандра Алексеевича
4. Склярука Емельяна Федоровича
5. Скоропада Куприяна Григорьевича
6. Лященко Порфирия Кирилловича
7. Люборец Ивана Васильевича
8. Сас Федора Онуфриевича
9. Пустовойта Прокофия Трофимовича
10. Склярука Евтихия Федоровича
11. Петлеваного Иосифа Семеновича
12. Шевчука Кузьму Васильевича
13. Самардака Якова Степановича
14. Присяжнюка Родиона Васильевича

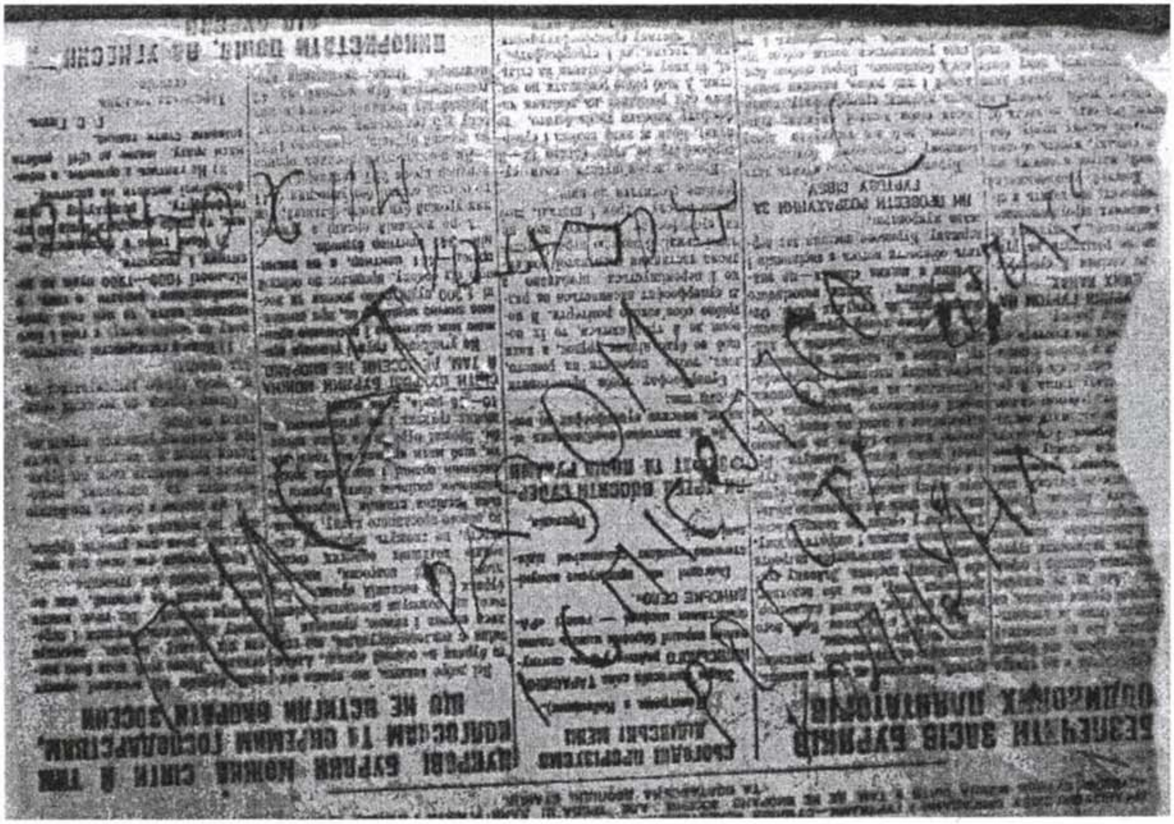
РАССТРЕЛЯТЬ.

ВЕРНО: НАЧАЛЬНИК [illegible] УССР:

Це виписка з протоколу №34/466 засідання судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 17.03.1933 р. про розстріл чотирнадцяти селян. Їх причислили до неіснуючої контрреволюційної куркульської петлюрівсько-повстанської організації під назвою «Союз української державності», яку начебто було виявлено в ряді районів Черкащини.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 3239, арк. 322.

ПОСТАНОВА
ПИТАЄТЬСЯ СНІГ
МОРОЗУ ЧИ БУДУТЬ
ЧОБОТИ ДО СОЗУ
НЕ БУДЕ ЧОБІТ
САМІ ЛАПТІ
РОЗИРВЕМО СОЗ
НА КЛАПТІ
НАСЕЛЬРАДУ ТАЙ
НЕ БУДЕ СОЗУ ДО ВІКУ.
ПЛАКАТ

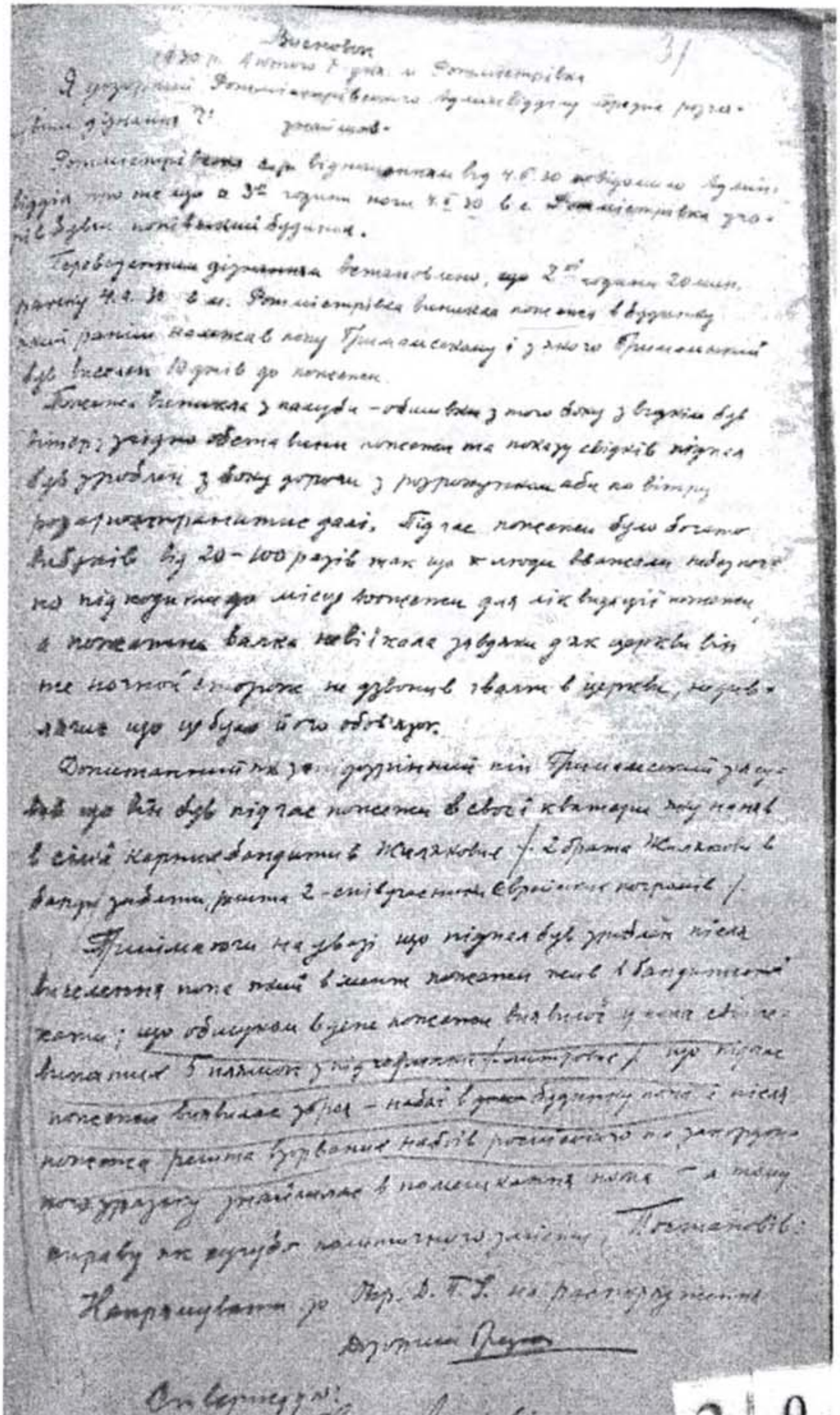

Із кримінальної справи проти селянина с. Кропивна Золотоніського району 18-літнього **ШАЛУНА Федора Андрійовича**, який вивісив на дверях сільради плакат:

«Питається сніг морозу
Чи будуть чоботи до СОЗу.
Не буде чобіт, самі лапті,
Розірвемо СОЗ на клапті.
Злетів півень на сельраду
та й кукуріку – не буде СОЗу до віку»

Арештований 01.01.1930 р. ОН при колегії ДПУ УРСР 26.04.1930 р. зіслала умовно на три роки на Північ. З-під варти звільнений.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 3983, арк. 5-5зв, 12, 21.

СИДОРЕЦЬ Іполіт Якович, 1888 р., с. Прохорівка Канівського району, українець, хлібороб. Арештований 21.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 22.03.1930 р. висланий у Північний край на три роки.

Основна причина не стільки те, що був розкуркулений, а те, що він капітан царської армії, нагороджений шістьма орденами за бойові подвиги, георгіївською зброєю. Був двічі поранений на фронті. Не підкорявся місцевій владі.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4044, арк. 31.

Копія.-

ТОВАРИШІ - У В А Г А. А,2 під.

Щире прохання до Вас братове, що мешкаєте в Шукайводі, не зупиняйтесь на тій роботі, що ви почали її творити, бо ми хоть і підпільно робимо, але вам допоможемо і свою роботу ми на сьогодні оздоровили, і звертаємо увагу і на вас, що ви гнетесь у тяжкім ярмі, яке ще легко на сьогодні зламати і нам допоможуть південо-західні брати, про яких у нас як підпильників уже є наказ через підбпільні організації правого ухильців.

Місяця не знає, бо нікого не питаємо, а шпиці календаря не маємо, а сонце усе таке ....

Верно:

Копія.-

ТОВАРИШІ У В А Г А А 2 піпілля с. Шукайводи.

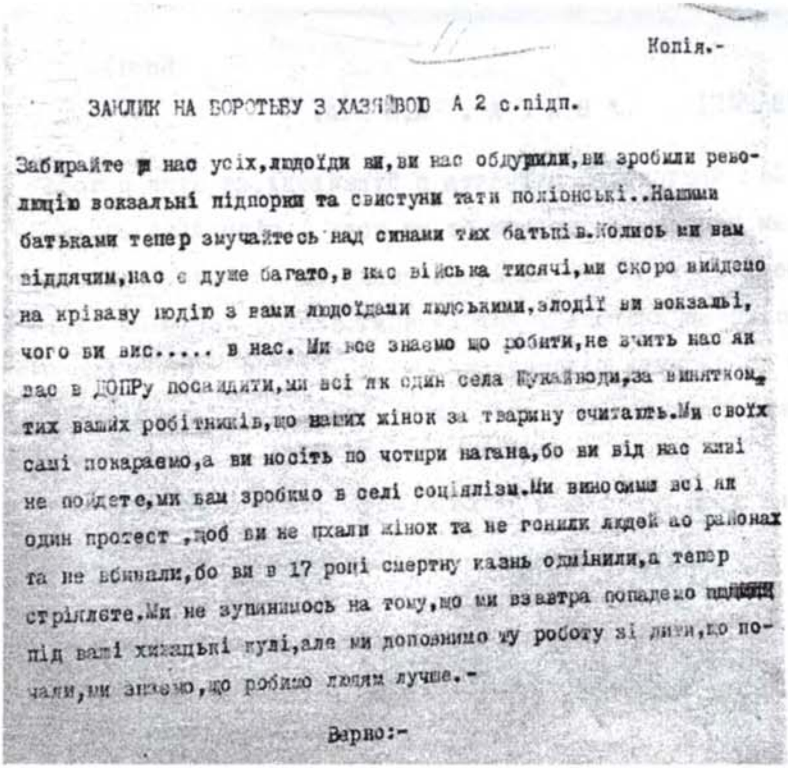
БРАТИ УКРАЇНЦІ. Ми бачимо, що ви вже зрушили з місця на борьбу, у більшості жінки. Ми коли хочемо щось робити, то робимо. Бо як то кажуть, куй железо пока воно гаряче, бо як захолоне, то буде тверде. Коли ви жінки хочете щось зробити, то робить поки можна, а то кепсью буде. Ми в передньому числі писали, що в нас панує політична партія та що запрягала нас у деревянне ярмо, а тепер контрактує у залізне ярмо, так що вони одну революцію зробили обманом, а ми зробимо правильну революцію і визволимось поки можна, бо горе нам буде.

Щиро просимо, щоб з сьогоднішнього дня взяли вогзвинських підпирків в роботу, щоб вони плакали с ними. Ставайте добою, бо це наше життя вимагає цього, що коли не обстоїш себе, то на когось не надійся, бо хтось не спасе. Беріть лопату й рогачі, вигоните жида і кацапа, щоб не збавляли нам харчі, а тих ми самі знайдемо, що вчора штурхали та згорчкали ганьями за жінками, ми їм найдемо глибоку прірву.

с. Шу. Підпільна організація викликає Христинівську

для А.....?

В е р н о:

Копія.-

ЗАКЛИК НА БОРОТЬБУ З ХАЗЯЇВОЮ А 2 с.підп.

Забирайте й нас усіх,людоЇди ви,ви нас обдурили,ви зробили революцію вокзальні підпорки та свистуни тати поліонські..Нашими батьками тепер знучайтесь над синами тих батьків.Колись ми вам віддячим,нас є дуже багато,в нас війська тисячі,ми скоро виидемо на крівазу юдію з вами людоЇдами людськими,злодії ви вокзальні, чого ви вис..... в нас. Ми все знаємо що робити,не вчить нас як вас в ДОПРу посадити,ми всі як один села ШукаЙводи,за винятком, тих ваших робітників,що ваших жінок за тварину очитають.Ми своЇх самі покараємо,а ви носіть по чотири нагана,бо ви від нас живі не поЙдете,ми вам зробимо в селі соціялізм.Ми виносимо всі як один протест ,щоб ви не пхали жінок та не гонили людей ао районах та не вбивали,бо ви в 17 році смертну казнь одмінили,а тепер стріляете.Ми не зупинимось на тому,що ми взавтра попадемо під ваші химацькі кулі,але ми доповнимо чу роботу зі дитя,що почали,ми знаємо,що робимо людям лучше.-

Верно:-

ВОЛОЩУК Іван Юхимович, 1883 р., с. Шукайвода Христинівського району, українець, б/п, неписьменний, хлібороб, бідняк. Арештований 27.03.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР за розповсюдження листівок. 02.08.1930 р. ОН при колегії ДПУ УРСР № 190/600 зіслала умовно в концтабір на три роки. Реабілітований 15.08.1991 р. прокурором Черкаської області.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4056, арк. 7-11.

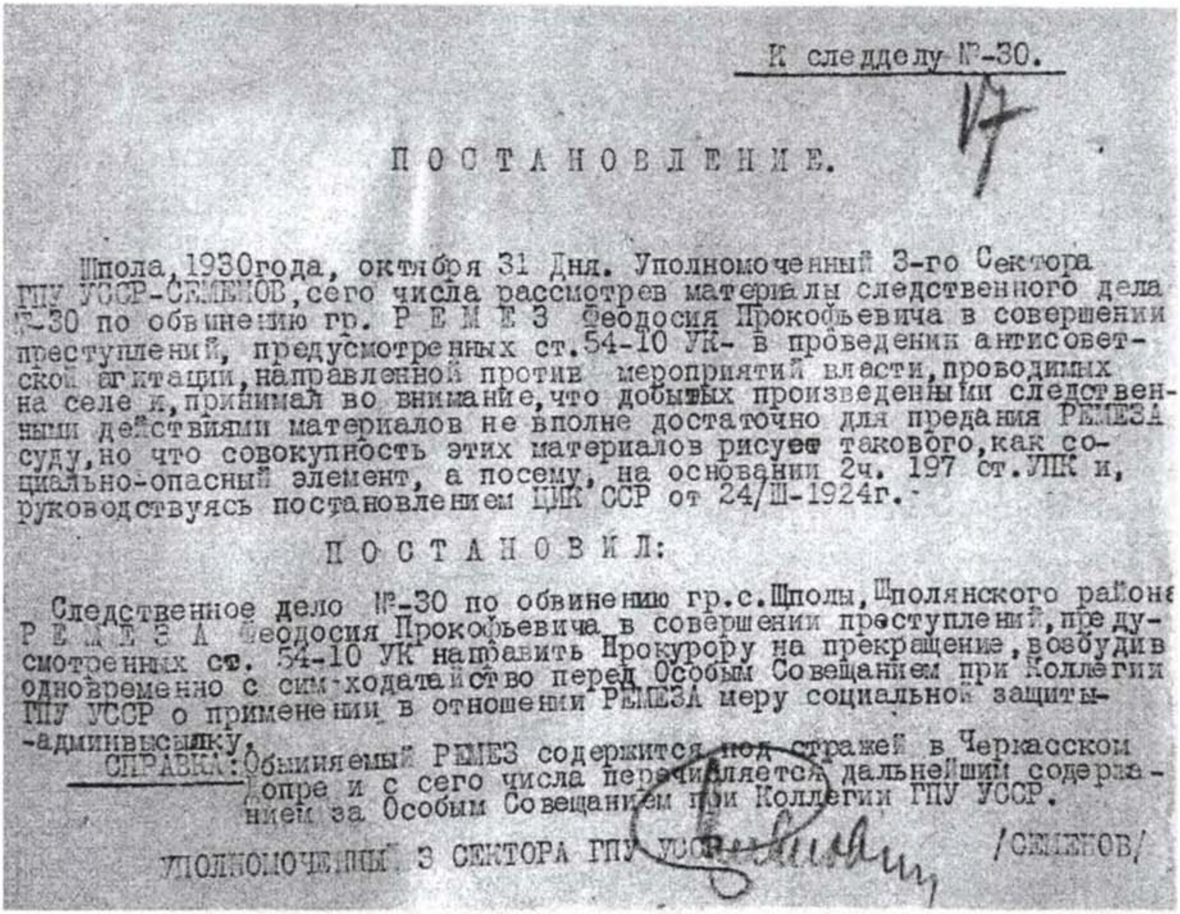
С П Р А В К А.-

17-го октября-1930г. при производстве ареста гр-на с.Мокро-Калигорка,Шполянского района, ОЛЕЙНИКА Никона Павловича последний пытался бежать и успел прорвать крышу дома и перебратся на дерево, где и был задержан.

РАЙУПОЛНОМОЧЕННЫЙ ГПУ ПО ШПОЛЯНСКОМУ РАЙОНУ /ПОРТНОЙ/

ОЛІЙНИК Никон Павлович, 1875 р., с. Мала Калигірка Катеринопільського району, одноосібник, б/п. Арештований 17 жовтня 1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. При арешті пробував утекти з-під варти, але був затриманий. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 18.11.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області у листопаді 1989 р.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4199, арк. 29.

К следделу №-30.

17

П О С Т А Н О В Л Е Н И Е.

Шпола, 1930года, октября 31 Дня. Уполномоченный 3-го Сектора ГПУ УССР-СЕМЕНОВ, сего числа рассмотрев материалы следственного дела №-30 по обвинению гр. Р Е М Е З Феодосия Прокофьевича в совершении преступлений, предусмотренных ст.54-10 УК- в проведении антисоветской агитации, направленной против мероприятий власти, проводимых на селе и, принимая во внимание, что добытых произведенными следственными действиями материалов не вполне достаточно для предания РЕМЕЗА суду, но что совокупность этих материалов рисует такового, как социально-опасный элемент, а посему, на основании 2ч. 197 ст.УПК и, руководствуясь постановлением ЦИК ССР от 24/III-1924г.-

П О С Т А Н О В И Л:

Следственное дело №-30 по обвинению гр.с.Шполы, Шполянского района Р Е М Е З А Феодосия Прокофьевича в совершении преступлений, предусмотренных ст. 54-10 УК направить Прокурору на прекращение, возбудив одновременно с сим ходатайство перед Особым Совещанием при Коллегии ГПУ УССР о применении в отношении РЕМЕЗА меру социальной защиты- -админвысылку.

СПРАВКА: Обвиняемый РЕМЕЗ содержится под стражей в Черкасском Допре и с сего числа перечисляется дальнейшим содержанием за Особым Совещанием при Коллегии ГПУ УССР.

УПОЛНОМОЧЕННЫЙ 3 СЕКТОРА ГПУ УССР /СЕМЕНОВ/

РЕМЕЗ Феодосій Прокопович, 1889 р., уродженець і мешканець м. Шпола Шполянського району, українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Арештований 15.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 18.11.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований 14.11.1989 р. прокурором Черкаської області.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4201, арк. 17-18.

18

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ ПОСТАНОВЛЕНИЕ

по следделу №-30 по обвинению гр. РЕМЕЗА Феодосия Прокофьевича по ст.54-10 УК УССР.

На одном из участков/хуторов/ м.Шполы, благодаря кулацкой агитации, при проведении разного рода кампаний в 1929/30г. начали возникать тормозы и затруднения. В проведении антисоветской агитации на данном участке среди группы кулаков был уличен кулак РЕМЕЗ Феодосий Прокофьевич.

Проведенным по настоящему делу следствием установлено, что РЕМЕЗ Феодосий в 1930г. был раскулачен и намечен к выселению за пределы села, как кулак III категории. До революции РЕМЕЗ имел собственных 5 десятин земли и 8 десятин постоянной аренды. Хозяйство РЕМЕЗА обслуживалось наемной трудовой силой, так как он лично занимался барышничеством, поставляя в разные места крупные партии рогатого скота и лошадей.

С приходом Соввласти РЕМЕЗ имел то же хозяйство, однако арендуемую землю укрывал от обложения. В то же время РЕМЕЗ продолжал заниматься барышничеством, также уклоняясь от обложения промналогом вплоть до 1929г., т.е. до дня задержания его фининспекцией с партией скота. /л.д.6/.

При проведении раскулачивания РЕМЕЗ оказал сопротивление местным властям и активу села, которое выразилось в неосвобождении до сих пор построек, насильственном захвате из коллектива "ЧЕРВОНА НИВА" зерна, собранного с бывшего его участка земли и в утайке описанной коровы, которая подлежала сдаче Сельсовету.

Представителям с/х артели, явившимся к РЕМЕЗУ с предложением возвратить захваченный им хлеб, он заявил: -"ВИ ЛЮДЕЙ ГОЛОДНИМИ ОСТАВЛЯЕТЕ, ОСТАННІЙ КУСОК ХЛІБА В ЧЕСНИХ СЕЛЯН ЗАБИРАЄТЕ". /л.д.10/об./

При предъявленном Сельсоветом требовании о сдаче описанной коровы представителям Сельсовета, РЕМЕЗ заявил: "ЩО МЕНІ ВАША СІЛЬРАДА? ТО ВАША ДЕРЖАВА, А КОРОВА МОЯ И НІКОМУ ЯЇЇ НЕ ВІДДАМ. НЕ ДУМАЙТЕ, ЩО ЦЕ ВАМ ТАК І БУДЕ. СКОРО ПРИЙДЕ ТАКИЙ ЧАС, ЩО-ВИ ГРАБУВАТЬ УЖЕ НЕ БУДЕТЕ". /л.д.11/об/.

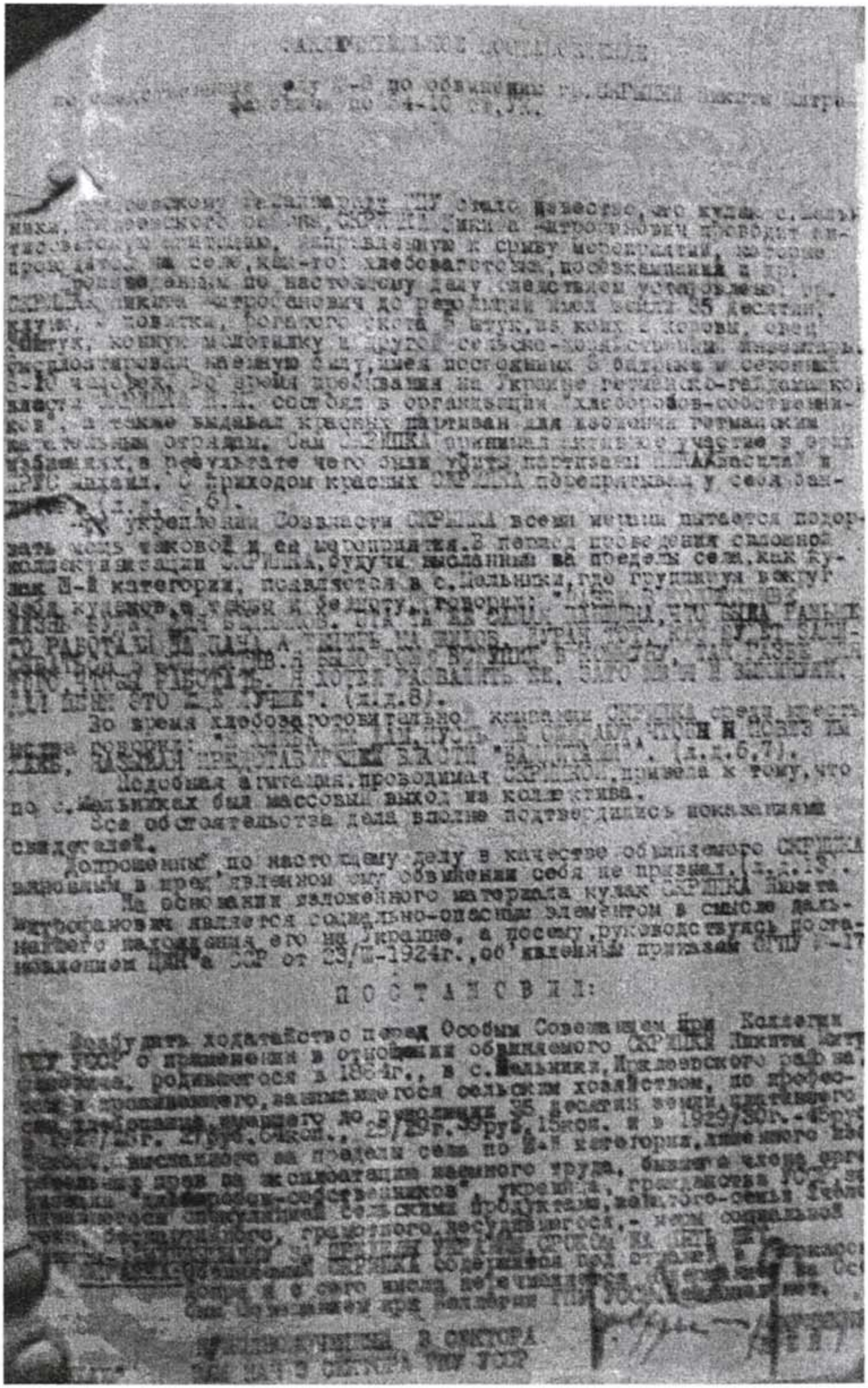
Выполнить постановление общего собрания села о переходе на кулацкий поселок и об освобождении своих построек РЕМЕЗ категорически отказался, в то же время проводя агитацию против раскулачивания, благодаря чему и остальные кулаки отказываются переходить на кулацкий участок. /л.д. 9/об/.

При попытке представителей колхоза занять конюшню раскулаченного РЕМЕЗА последний своими выкриками собрал соседей-селян и, обращаясь к ним, заявил: "ГРАБЛЯТЬ НАС, БІДНИХ СЕЛЯН. САРАЙ ВАМ НЕ ДАМ, НЕ ДОПУЩУ, ЩОБИ ХТОСЬ МОЇМ ДОБРОМ КОРИСТУВАВСЯ. ЛЮДИ! ЧОГО НА МЕНЕ НАПАДАЮТЬСЯ ТА БІДНИХ СЕЛЯН ТРОГАЮТЬ". /л.д. 9/.

Этим выступлением РЕМЕЗ старался вызвать сочувствие к себе со стороны селян и одновременно настроить таковых против раскулачивания.

При проведении коллективизации весной 1930г. РЕМЕЗ являлся ярым противником этой кампании и, собирая селян-соседей, агитировал, убеждая таковых о невыгодности вступления в колхозы, что подтверждают следующие его выступления: "ЧОГО ВИ, ДУРНІ В ЦЕЙ КОЛЕКТИВ БУДЕТЕ ЗАПИСУВАТИСЬ. ХІБА ЦІ КОЛЕКТИВИ ДЛЯ СЕЛЯН? ТУДИ ПИШУТЬСЯ ТІ ЗЛИДНІ, ТІ КРОВОСОСИ, ЯКІ НІЧОГО НЕ РОБЛЯТЬ. ЗНАЙТЕ, ЩО ЦІ КОЛЕКТИВИ ДО ДОБРА НЕ ДОВЕДУТЬ, БО КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ ЦЯ ДЛЯ ТОГО, ЩОБ СЕЛЯН ОГРАБИТЬ. СКОРО НАСТАНЕ ЧАС, КОЛИ МИ БУДЕМО З НИХ РЕМІНЦІ РІЗАТЬ". /л.д.11/.

В октябре месяце 1930г. РЕМЕЗ обязан был сдать хлебных излишков 120 пудов и в ходе хлебозаготовительной кампании, будучи вызван в Сельсовет, в присутствии многих крестьян, заявил: "ХЛІБА Я ВАМ НЕ ДАМ. ВИ У НАС ОБІБРАЛИ, А ТЕПЕР ЩЕ И ХЛІБ ВИМАГАЄТЕ. БЕРІТЬ НАШІ ДУШІ, ЯК ЩО ХОЧЕТЕ, -Я ВАМ ЗА ХЛІБ СВОЇХ ДІТЕЙ ВІДДАМ". /л.д.7/об/.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

по следственному делу №-8 по обвинению гр. СКРИПКИ Никиты Митрофановича по 54-10 ст. УК.

[illegible]ровскому Райаппарату ГПУ стало известно, что кулак с. Мельники, Ирклеевского района, СКРИПКА Никита Митрофанович проводит антисоветскую агитацию, направленную к срыву мероприятий, которые проводятся на селе, как-то: хлебозаготовки, посевкампании и др.

Произведенным по настоящему делу следствием установлено, что гр. СКРИПКА Никита Митрофанович до революции имел земли 35 десятин, [illegible] повитки, рогатого скота 5 штук, из коих 2 коровы, [illegible] штук, конную молотилку и другой сельско-хозяйственный инвентарь. Эксплоатировал наемную силу, имея постоянных 3 батрака и сезонных 8-10 человек. Во время пребывания на Украине гетманско-гайдамацкой власти СКРИПКА Н.М. состоял в организации "хлеборобов-собственников", а также выдавал красных партизан для казни гетманским карательным отрядам. Сам СКРИПКА принимал активное участие в этих избиениях, в результате чего были убиты партизаны [illegible] и [illegible]. С приходом красных СКРИПКА передерживал у себя бандитов (л.д. 5,6).

При укреплении Соввласти СКРИПКА всеми мерами пытается подорвать мощь таковой и ее мероприятия. В период проведения сплошной коллективизации СКРИПКА, будучи высланным за пределы села, как кулак II-й категории, появляется в с. Мельники, где группируя вокруг себя кулаков, а также и бедноту, говорил: "[illegible]" (л.д.8).

Во время хлебозаготовительной кампании СКРИПКА среди крестьян говорил: "[illegible] ПУСТЬ НЕ ОЖИДАЮТ, ЧТОБЫ Я [illegible]", называя представителей власти "БАНДИТАМИ". (л.д.6,7).

Подобная агитация, проводимая СКРИПКОЙ, привела к тому, что по с. Мельниках был массовый выход из коллектива.

Все обстоятельства дела вполне подтвердились показаниями свидетелей.

Допрошенный по настоящему делу в качестве обвиняемого СКРИПКА виновным в предъявленном ему обвинении себя не признал. (л.д.13).

На основании изложенного материала кулак СКРИПКА Никита Митрофанович является социально-опасным элементом в смысле дальнейшего нахождения его на Украине, а посему, руководствуясь постановлением ЦИК'а СССР от 23/III-1924г., объявленным приказом ОГПУ №-17[illegible]

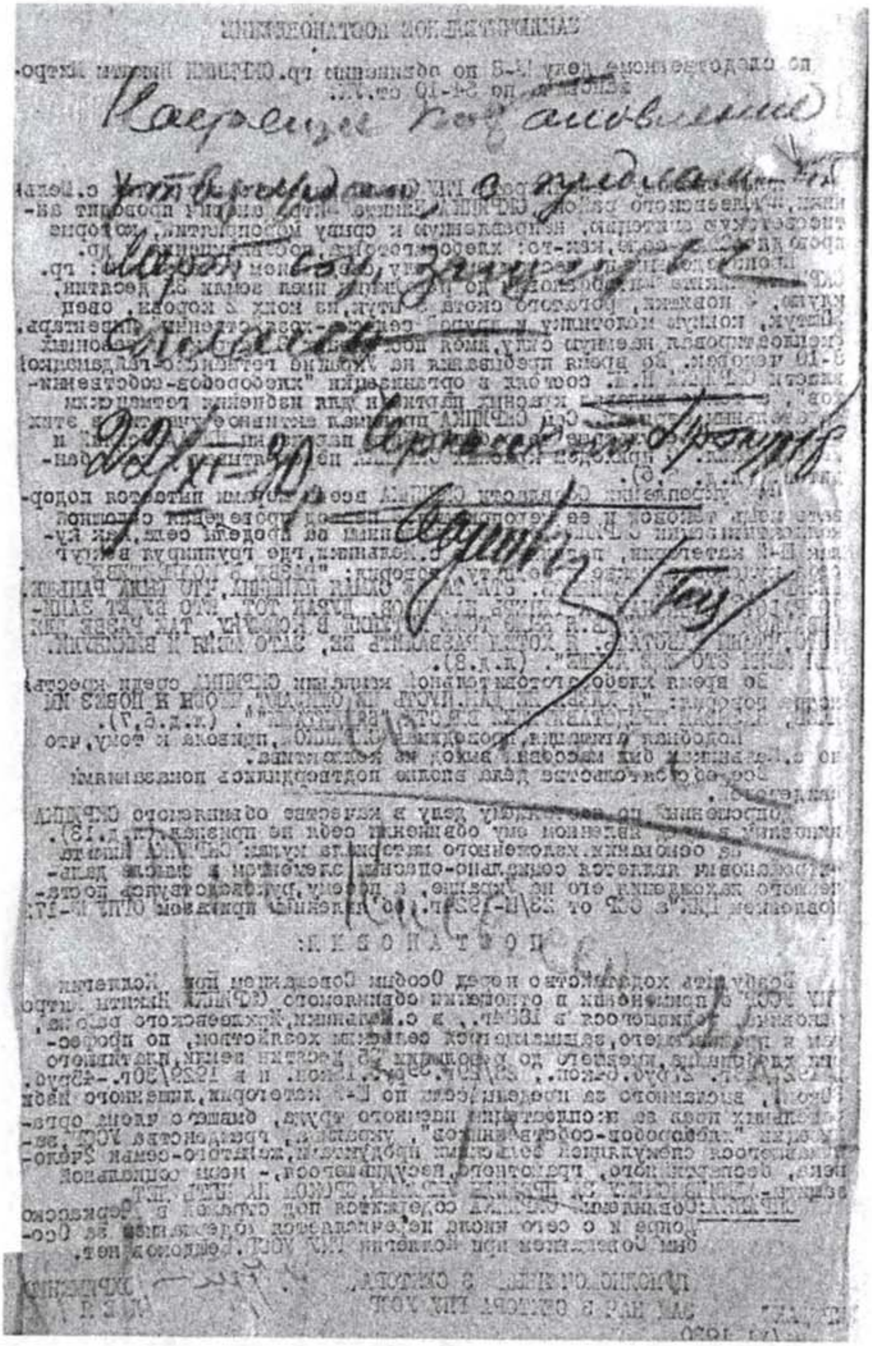
ПОСТАНОВИЛ:

Возбудить ходатайство перед Особым Совещанием при Коллегии ГПУ УССР о применении в отношении обвиняемого СКРИПКИ Никиты Митрофановича, родившегося в 1864г., в с. Мельники, Ирклеевского района, [illegible], занимающегося сельским хозяйством, по профессии [illegible], имевшего до революции 35 десятин земли, платившего сельхозналог в 1927/28г. 27руб.64коп., 28/29г. 39руб.15коп. и в 1929/30г. - 45руб., [illegible] высланного за пределы села по II-й категории, лишенного избирательных прав за эксплоатацию наемного труда, бывшего члена организации "хлеборобов-собственников", украинца, гражданина УССР, [illegible] грамотного, несудившегося, - меры социальной защиты [illegible] сроком на [illegible]

[illegible] СКРИПКА содержится под стражей [illegible] и с сего числа перечисляется за Особым Совещанием при Коллегии ГПУ УССР.

[illegible] 3 СЕКТОРА

[illegible] 3 СЕКТОРА ГПУ УССР

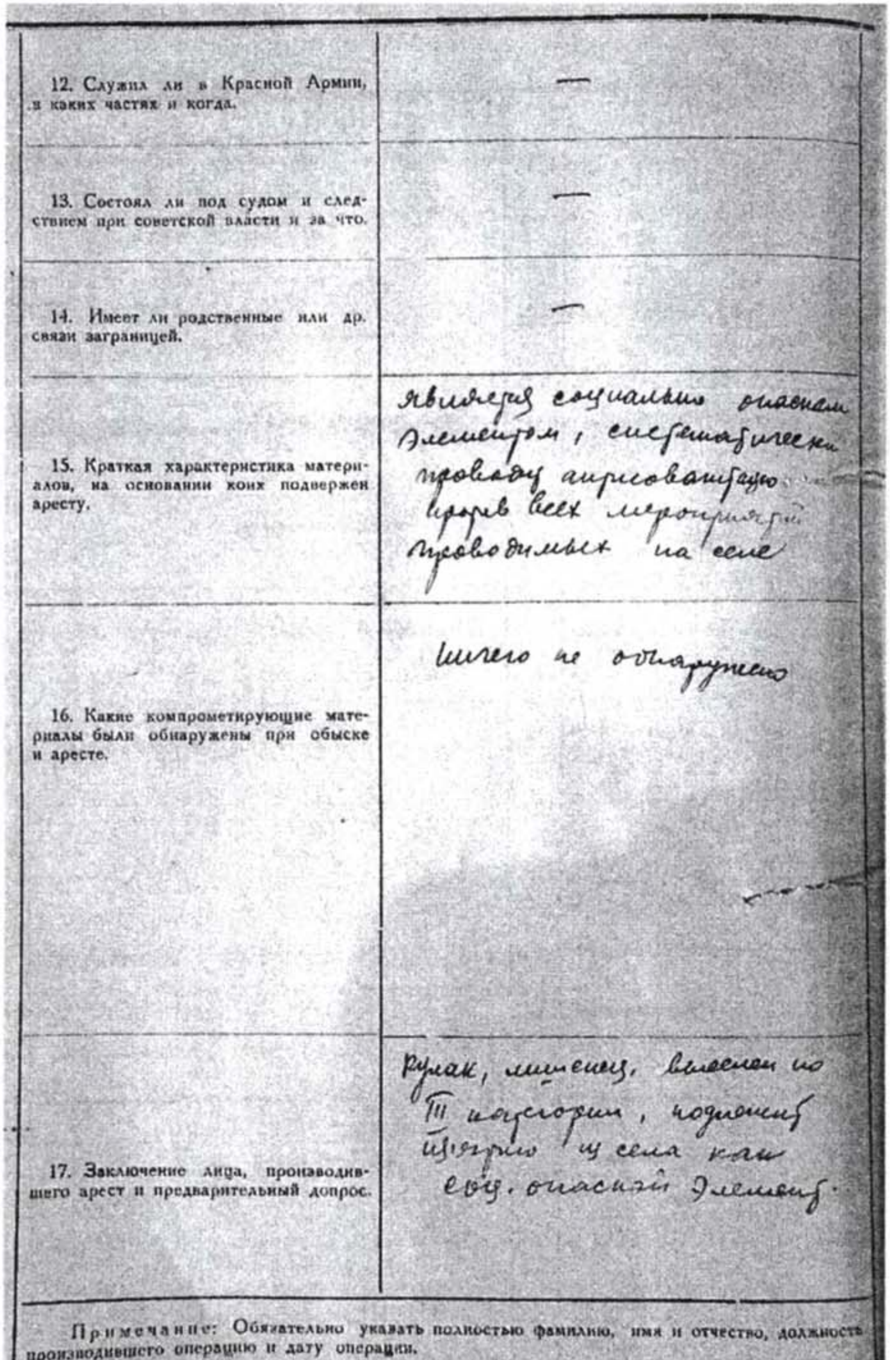
СКРИПКА Микита Митрофанович, 1884 р., с. Мельники Чорнобаївського району. Українець, малописьменний, розкуркулений, одноосібник. Арештований 15 жовтня 1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. У заключній постанові уповноважений 3 сектору, перший заступник начальника третього сектору ДПУ 21.11.1930 р. вимагали вислати за межі України на 5 років як соціально-небезпечного елемента. Реабілітований 17.11.1990 р. прокурором Черкаської області.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4217, арк. 14-14зв.

4

АНКЕТА НА АРЕСТОВАННОГО

1. Фамилия, имя и отчество	Жук Филон Павлович
2. Год и место рождения	1876 г. м. Шпола
3. Семейное положение и число членов семьи	семьи нет
4. Социальное положение и происхождение	крестьянин – кулак, мещанин
5. Национальность	украинец
6. Род занятий и место службы	сельское хоз. и барышничество
7. Служил ли в царской, белой, петлюровской и гетманской армиях, в каком чине и в каких частях	—
8. Служил ли в карательных отрядах, полицейских органах, охранке	—
9. С кем из видных деятелей белой, петлюровской и гетманской армий служил вместе или был связан	—
10. С кем из бывш. петлюровцев, гетманцев, белых и т. п. связан в округе или на Украине (перечислить подробно).	—
11. Был ли в политических партиях, каких, когда и в какой организации.	—

12. Служил ли в Красной Армии, в каких частях и когда.	—
13. Состоял ли под судом и следствием при советской власти и за что.	—
14. Имеет ли родственные или др. связи заграницей.	—
15. Краткая характеристика материалов, на основании коих подвержен аресту.	является социально опасным элементом, систематически проводит антисоветскую [агитацию] против всех мероприятий проводимых на селе
16. Какие компрометирующие материалы были обнаружены при обыске и аресте.	ничего не обнаружено
17. Заключение лица, производившего арест и предварительный допрос.	Кулак, лишенец, выселен по III категории, подлежит изъятию из села как соц. опасный элемент.

Примечание: Обязательно указать полностью фамилию, имя и отчество, должность производившего операцию и дату операции.

Анкета арештованого **ЖУКА Филона Павловича**, 1876 р., м. Шпола, українця, хлібороба. Арештований 19 жовтня 1930 р. за виступи проти колективізації. Хоч фактів антирадянської діяльності не було добуто, усе ж Жука Ф. П. особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 17 листопада 1930 р. було вислано на три роки за межі України. Реабілітований 17 листопада 1989 р. прокурором Черкаської області.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4219, арк. 4-4зв.

П О С Т А Н О В Л Е Н И Е.-
/ В порядке 2 ч.197 ст.УПК/.-

1929 года 20-го мая. Я, Уполномоченный СОО Шевченковского Окротдела ГПУ- Буссел, рассмотрев материалы следственного дела №-107 по обвинению гр.гр. Сагарды Ивана Ивановича, Строкана Димитрия Денисовича, Тимошенко Владимира Захаровича, Коломийца Ивана ~~Алексан~~ ...рович, Харченко Кирилла Петровича, Харченко Якова Михайловича, Г а я Матвея Евфимовича, Фурон Александра Михайловича, Дубины Петра Сергеевича, Капли Якова Васильевича, Капли Тимофея Николаевича и Максемы Семена Васильевича в преступлениях, предусмотренных 7-54, 13 и 54-10 ст.ст. УК УССР,

Н А Ш Е Л:

В процессе следствия по делу не собрано достаточно материалов для предания всех указанных выше лиц суду и собрать таковые не представляется возможным, а посему

П О С Т А Н О В И Л:

На основании 2 ч.197 ст.УПК УССР, следдело №-107 по обвинению гр.гр. Сагарды И.И. Строкана Д.Д. Тимошенко В.З., Коломийца И.А., Харченко К.П., Харченко Я.М., Г а я М.Е., Фурон А.М., Дубины П.С., Капли Я.В., Капли Т.Н., и Максемы С.В. направить Шевченковскому Окружному Прокурору н а п р е к р а щ е н и е.-

Уполномоченный СОО /Буссел/

"С о г л а с е н"- Начальник СОО /Пастельняк/

"У т в е р ж д а ю"- Нач. Окротдела ГПУ /Владков/

159

АКТ № 470

1929 року травня міс. 28 дня. Лікарська Комісія в складі голови т. Стеранського А. І. та членів вартлік. т. Бурак М. М. вартов. по корпусу т. Бовенко

оглянула ув'язненого ШОПР'у Сагарда Іван Іван на предмет опреділення стану його здоров'я, при чому при огляді виявилось, що ув'язнений

Міокардит, склероз сосудов, відсутність двадцяти зубів вифізана лечення.

в чім і складено цього акта.

Голова комісії

Члени комісії

Держдрук. Черкаси № 1009 - 1000

160

АКТ №

1929 року березня 30 дня. Лікарська Комісія в складі голови Стефанского А. І. та членів Крижанівського М. В. на пред ... Бурак Геренко

оглянула ув'язненого ШОПР'у Стрижань Дмитро на предмет опреділення стану його здоров'я, при чому при огляді виявилось, що ув'язнений Стрижань Дмитро Денисович 48 років хворіє на бронхіт

в чім і складено цього акта.

Голова комісії

Члени комісії

Держдрук. Черкаси № 1009 - 1000

АКТ № 485

1929 року травня 28 дня. Лікарська Комісія в складі голови ... та членів ... оглянула ув'язненого ШОПР'у Харченко Якова Михай. на предмет определення стану його здоров'я, при чому при огляді виявилось, що ув'язнений

Хронін. бронхит.

варікозное разширеніе вен ...

в чім і складено цього акта.

Голова комісії

М. П.

Члени комісії

Друк. Черкаси № 1009–1000

З карної справи членів так званої «куркульської групи» в с. Коробівка Золотоніського району. Ідеться про селян **САГАРДУ Івана Івановича**, 1881 р., **СТРОКАНЯ Дмитра Денисовича**, 1882 р., **ХАРЧЕНКА Кирила Петровича**, 1886 р., **ХАРЧЕНКА Якова Михайловича**, 1888 р, **КОЛОМІЙЦЯ Івана Олександровича**, 1894 р., **ГАЯ Матвія Юхимовича**, 1879 р. Усі вони були заарештовані у квітні 1929 року.

Під час слідства над ними уповноважений Шевченківського окрвідділу ДПУ Бусел не виявив у їхніх діях складу злочину. У своєму поданні Шевченківському окружному прокурору на припинення слідства уповноважений пише: «В процессе следствия по делу не собрано достаточно материалов для предания всех указанных выше лиц суду и собрать таковые не представляется возможным». Не зважаючи на це постановою трійки при колегії ДПУ УРСР від 03 лютого 1930 року шестеро заарештованих селян с. Коробівки були приречені до розстрілу, сьомий Гай Матвій Юхимович позбавлений волі у виправно-трудовій колонії терміном на 10 років.

Усі вони реабілітовані Черкаським обласним судом 5 лютого 1963 року.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4251, арк. 152, 159, 160, 163.

По делу № ______

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
(ОБ ИЗБРАНИИ МЕРЫ ПРЕСЕЧЕНИЯ)

г. Постышево Одес. ж.д. Августа 1937 года. Я, уполномоченный ГУГБ ст. Постышево НКВД УССР НАРОДЕЦКИЙ

[рассмотрев] материалы по обвинению гр. ДОБРОНОЖЕНКО Моисея Петровича, 1899 года рождения, урож. гор. Смела Киевской обл., Украинец, беспартийный, живет в гор. Смеле, работает кровельщиком ПЧ[illegible] ст. Постышево

[в преступ]лениях предусмотренных ст.ст. 54-10 УК УССР

[обвиняемого] в том, что он — петлюровец, ведет контрреволюционную агитацию [за от]деление Украины.

[Принимая во внимание], что [обстоятельства] могут [повлиять на избрание меры пресечения]

[Н]ахождение на свободе может повлиять на правильный ход следствия

На основании изложенного и руководствуясь ст.ст. 143, 145 и 156 УПК УССР

ПОСТАНОВИЛ:

1. Избрать мерой пресечения способов уклонения от суда и следствия по отношению к обвиняемому ДОБРОНОЖЕНКУ Моисею Петровичу, содержанием под стражей в Черкасской тюрьме.

2. Настоящее постановление представить Постышевскому Транспортному Прокурору.

Пом. Опер. уполномоченный ОДТО ГУГБ НКВД ст. Постышево Одес. ж.д. НАРОДЕЦКИЙ

Согласен. Начальник

Утверждаю. Начальник ОДТО ГУГБ НКВД Ст. Лейтенант Гос. Безопасности [illegible]ОВНЕР

Розтрощити куркульське кубло

Точиться класова боротьба у с. Піщаній. Біднота у спілці з середняками ширять лави колгоспників, перебудовують Піщану на нові соціялістичні рейки.

Не дрімають і куркульські недобитки.

Чмир Лука розповідає селянам різні антирадянські брехні.

Ходос Андрій, який розбазарив врожай з 10 га посіву, щоб не здати в хлібозаготівлю, 15-І провадив у себе в хаті збори куркулів, де радились як зірвати колективізацію.

Цим ворогам активно допомагають глитаї Лівий Петро, Тищенко Гордій, Мельник Антон та Манжула Василь.

Ця зграя контрреволюціонерів небезпечна для села.

Ліквідувати Піщанське контрреволюційне кубло.

Н.

ДОБРОНОЖЕНКО Мойсей Петрович, 1899 р., уродженець і мешканець м. Сміла, українець, безпартійний, бляхар ППВ РЗ ст. ім. Постишева (нині ім. Т. Шевченка). Заарештований 30.08.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою трійки при УНКВС Одеської області 20.10.1937 р. ув'язнений у ВТТ на 10 р. Реабілітований Черкаським обласним судом 20.05.1963 р.

Багато було репресовано в 1937-1938 роках саме тих українців, які брали участь у національно-визвольній боротьбі в роки громадянської війни. Вони проходили по справах як «петлюрівець», «контрреволюційна агітація за відокремлення України».

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4284, арк. 1-1зв.

ЯЦЕНКО Микола Сергійович, 1875 р., уродженець і мешканець с. Піщане Золотоніського району, українець, малописьменний, б/п, хлібороб. Арештований 16.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 24.04.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований у листопаді 1989 р. прокуратурою Черкаської області.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4289, арк. 7.

БІЛОНОГ Михайло Опанасович, 1903 р., уродженець і мешканець с. Змагайлівка (нині с. Червона Слобода) Черкаського району, українець, малописьменний, б/п, селянин-одноосібник. Арештований 11.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 22.04.1931 р. висланий у Північний край на три роки.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4297, арк. 10-11.

По след.делу [illegible]-74.

10

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ ПОСТАНОВЛЕНИЕ.

БЕЛОНОГ, Михаил Афанасьевич, 1903г. рождения, содержится под стражей при Черкасской допре с 11 марта-1931г.

---шшш---

В Черкасский Райотдел ГПУ поступили сведения о том, что в селе Змагайловке, Черкасского района проживает кулак-экспортник БЕЛОНОГ, Михаил Афанасьевич, каковой ведет агитацию, направленную против мероприятий Совласти, высказываясь, что скоро будет война, что прийдут поляки и румыны, которые покажут, как проводить хлебозаготовку и коллективизацию.

В результате следственной проработки установлено, что БЕЛОНОГ, Михаил Афанасьевич, сын кулака-экспортника, раскулаченного в 1930г. Как до революции, так и в революцию БЕЛОНОГ, Михаил Афанасьевич вместе со своим отцом БЕЛОНОГ Афанасием имели в грабарках по 2-3 лошади, где использовывали наемную силу, [illegible] платя работавшим у них беднякам мизерную плату. /л.д.5/.

Во время весенних волынок в 1930г. БЕЛОНОГ, Михаил Афанасьевич ходил с женщинами по селу и кричал: "БЕ.., БЕРИ СКОТ, КОТОРЫ[Й] У НАС ЗАБРАЛИ", что женщины под его, БЕЛОНОГ, руководством делали. -"ИДИТЕ, БЕРИТЕ НАШЕ ИМУЩЕСТВО, ОГРАБЛЕННОЕ У НАС БАНДИТАМИ. НУ НИЧЕГО, СЕГОДНЯ НАС ОГРАБИЛИ, А ПРИЙДЕТ ВРЕМЯ, ЧТО И МЫ ИХ ПОГРАБИМ. МУЧИТЬСЯ ДОЛГО НЕ ПРИЙДЕТСЯ. НАШИ НЕ СПЯТ, СКОРО ПРИ[Й]ДУТ". /л.д. 5,6/.

В 1930г. БЕЛОНОГ М.А., приходя на собрание, подстрекал массу, как например, во время хлебозаготовки говорил: "ЧТО ЗА ВЛАСТЬ, ЧТО БЕРЕТ, А КОГДА-ЖЕ БУДЕТ КОНЕЦ? НУЖНО НАМ НЕ МОЛЧАТЬ, СПЛОТИТЬСЯ ВОЕДИНО И ДЕЙСТВОВАТЬ ВМЕСТЕ, ИБО ЕСЛИ МЫ, КРЕСТЬЯНЕ, УМОЛЧИМ, ТО НАМ БУДЕТ КОНЕЦ. ХЛЕБ ЗАБЕРУТ, МЫ ГОЛОДНЫЕ ПРОПАДЕМ. У СЕЛЯН БЕРУТ ВСЕ, А НИЧЕГО НЕ ДАЮТ. БЕРУТ ХЛЕБ, СКОТ, А ТОЛКУ МАЛО. КОГДА БЫЛ ЦАРЬ, ТО И ЖИЗНЬ БЫЛА ХОРОШАЯ, А КОГДА НАСТУПИЛИ В РОССИЮ КРАСНЫЕ КАЦАПЫ, ЛОДЫРИ, ТО ТОЛКУ МАЛО". /л.д.5,6/.

Когда в 1930г. БЕЛОНОГ Михаила Афанасьевича вместе с отцом было раскулачено, то он еще враждебнее стал относиться к мероприятиям власти. Среди крестьян он говорил: "ЧТО-ЖЕ ЗАБРАЛИ, -ПУСТЬ БЕРУТ. ИХ ТОЖЕ ВОЗЬМЕТ, А ЭТО СКОРО БУДЕТ. ВЕСНА НА ДВОРЕ. ЕСЛИ ЧУЖИЕ НЕ ПРИЙДУТ, ТО ЕСТЬ ЕЩЕ ТАКИЕ, КАК Я, СОБЕРЕМСЯ И ПОЙДЕМ С В О Е й СВОБОДЫ ДОБИВАТЬСЯ И ПОКАЖЕМ, ЧТО МЫ-БЕДНЯКИ У НАС ДАРОМ РАСКУЛАЧИЛИ И ВЫГНАЛИ ИЗ ХАТЫ. ТО, ЧТО ВЗЯЛИ У НАС, ОНО НАМ БУДЕТ ВОЗВРАЩЕНО В 10 РАЗ". /л.д.5/.

Среди женщин БЕЛОНОГ, Михаил Афанасьевич распространял провокационные слухи, говоря: "ВЕСНОЙ БУДЕТ ВОЙНА, ПОЛЬША И РУМЫНИЯ ГОТОВЯТСЯ ВЫСТУПИТЬ И УНИЧТОЖИТЬ СОВЕТСКУЮ ВЛАСТЬ, КАКАЯ ПОРЯДКА НЕ ДЕЛАЕТ, А ТОЛЬКО ГРАБИТ НАРОД, КАКОВОЙ УЖЕ ИЗМУЧЕН И ДОЛЖЕН БОЛЬШЕ НЕ СМОТРЕТЬ, А ИТТИ НА ЗАЩИТУ СВОЕГО ИМУЩЕСТВА, КАКОЕ ГРАБИТСЯ ЕЖЕДНЕВНО". /л.д. 6/.

Привлеченный на основании собранных данных к следствию в качестве обвиняемого в агитации против мероприятий Совласти, что предусмотрено ст.54-10 УК УССР, БЕЛОНОГ, Михаил Афанасьевич виновным ни в чем себя не признал. /л.д. 8/.

Принимая во внимание вышеизложенное и, учитывая социальную опасность М.А. в условиях пребывания его в данной местности и вредную деятельность его в условиях села, а также взвешивая его антисоветскую настроенность, есть достаточно данных полагать, что БЕЛОНОГ М.А. может активно себя проявить на случая внутренних или внешних политических осложнений, а посему, согласно постановления ЦИК'а СССР от 28 марта-1924г., объявленного в приказе ОГПУ №-172,"

П О Л А Г А Л-Б Ы :

Возбудить ходатайство перед Киевским Оперсектором ГПУ УССР о применении в отношении обвиняемого БЕЛОНОГА, Михаила Афанасьевича, 1903г. рождения, уроженца и жителя с. Змагайловка, Черкасского района, сына кулака-экспертника, раскулаченного в 1930г. налога платил 121р.95к., имевшего хату, 3 сарая, 2 лошади, корову, молотилку, соломорезку, земли 8,50д., лишенца, с домашним образованием, холостого, беспартийного, украинца, гражданства УССР, несудившегося, - ЗАКЛЮЧЕНИЯ В КОНЦЛАГЕРЬ, СРОКОМ НА Т Р И ГОДА.-

Настоящее постановление составлено 15 марта-1930г. в г. Черкассах.

УПОЛНОМОЧЕННЫЙ /ДИДУЛЕНКО/

"СОГЛАСЕН" ПОМ НАЧ ОО 99 и РО ГПУ /КОЛЕСНИКОВ/

"УТВЕРЖДАЮ" НАЧ ОО 99 и РО ГПУ /ИВАНОВ/

СПРАВКА: Обвиняемый БЕЛОНОГ, Михаил Афанасьевич содержится под стражей при Черкасском Допре с 11 марта-31г. и с 15-го марта перечисляется содержанкой за Киевским Оперсектором ГПУ УССР.

Вещдоков по делу не имеется.-

УПОЛНОМОЧЕННЫЙ /ДИДУЛЕНКО/

Настоящее постановление УТВЕРЖДАЮ. С предлагаемой мерой социальной защиты СОГЛАСЕН.

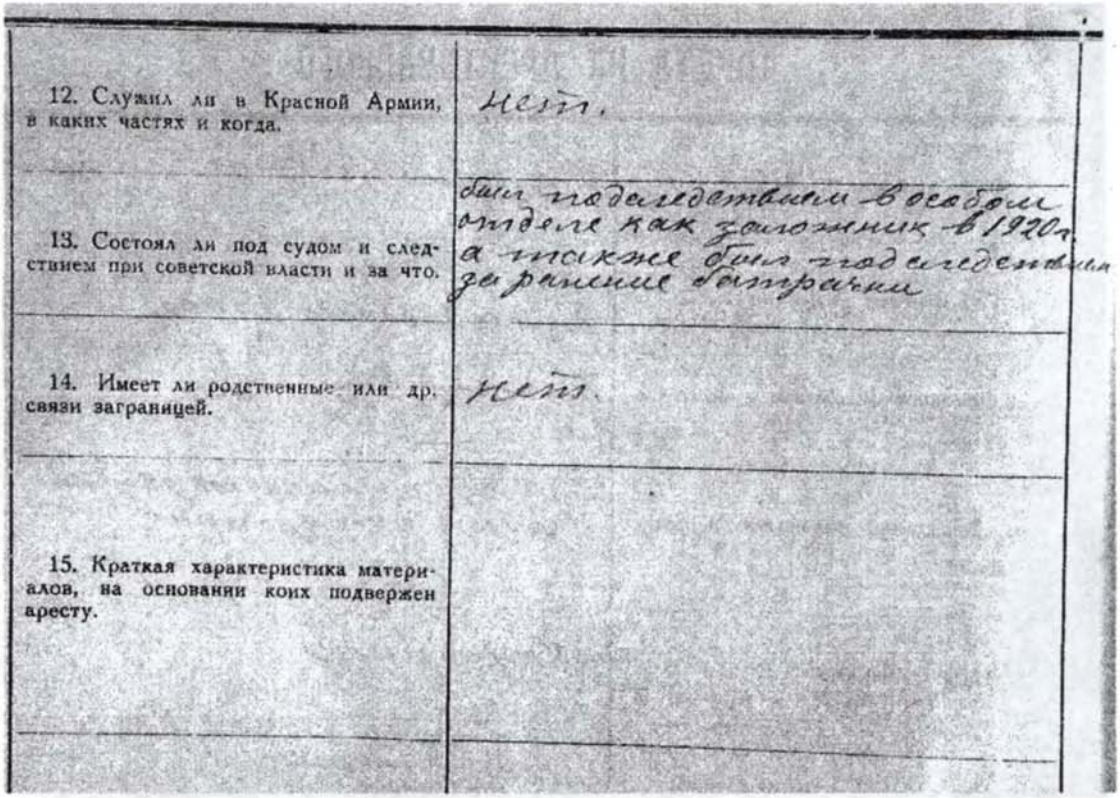
УЧАСТКОВЫЙ ПРОКУРОР /Г Е Ц/

" " марта-1931г.

г. Черкассы.

АНКЕТА НА АРЕСТОВАННОГО

1. Фамилия, имя и отчество	Супрун Михаил Григорович
2. Год и место рождения	1882 г 8/XI. в с. Лецкая Переяславского р-на
3. Семейное положение и число членов семьи	женат 4 души
4. Социальное положение и происхождение	выходец из помещиков дворян Кулак экспортник
5. Национальность	Украинец
6. Род занятий и место службы	Хлебопашец
7. Служил ли в царской, белой, петлюровской и гетманской армиях, в каком чине и в каких частях	в царской армии служил рядовым В других армиях не служил
8. Служил ли в карательных отрядах, полицейских органах, охранке	нет.
9. С кем из видных деятелей белой, петлюровской и гетманской армий служил вместе или был связан	Был знаком с одним служащим петлюровской армии незнает в каком чине Сасько Радион Степанович который проводил агитацию про вступления в петлюровскую армию ныне прожив. в х. Дорошковички ([illegible])
10. С кем из бывш. петлюровцев, гетманцев, белых и т. п. связан в округе или на Украине (перечислить подробно).	нет
11. Был ли в политических партиях, каких, когда и в какой организации.	нет.

12. Служил ли в Красной Армии, в каких частях и когда.	Нет.
13. Состоял ли под судом и следствием при советской власти и за что.	был подследственным в особом отделе как заложник в 1920 г. а также был подследственным за ранение батрачки
14. Имеет ли родственные или др. связи заграницей.	Нет.
15. Краткая характеристика материалов, на основании коих подвержен аресту.	

З карної справи репресованого Супруна Михайла Григоровича. «Анкета на арештованого».

СУПРУН Михайло Григорович, 1882 р., уродженець с. Хацьке Переяслав-Хмельницького району Київської області, мешканець с. Озерище Канівського району Черкаської області, українець, працював у своєму господарстві. Був кваліфікований як куркуль-експортник.

Заарештований 22 листопада 1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. У звинувачувальному висновку зазначено, що Супрун «систематически проводил агитацию антисоветского характера… Весной 1930 года в момент проведения сплошной коллективизации Супрун чуть ли не открыто говорил среди крестьян о том, чтобы они не вступали в коллектив и что мол «коллективов надо бояться». Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 22 грудня 1930 року висланий на три роки в Північний край.

Реабілітований 28 листопада 1989 року прокурором Черкаської області.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4302, арк. 2-2зв.

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ ПОСТАНОВЛЕНИЕ

По След. Делу № 7 по обвинению гр. села Сидоровки Стеблевского района ШАКАЛО Ивана Максимовича по ст.ст. 54-10 УК УССР.-

В Стеблевский Райаппарат ГПУ поступили материалы что в селе Сидоровке местный кулак ШАКАЛО Иван Максимович систематически ведет к-р агитацию направленную против мероприятий проводимых Соввластью на селе. Еще в 1929 году в период хлібозаготовительной кампании кулак ШАКАЛО среди крестьян собравшихся у Сельсовета рассказывал о издевательстве Советской власти над крестьянами, что Советская власть "грабит" крестьян. Летом в 1930 году ШАКАЛО агитируя против контрактации скота и хлеба говорил :" хто законтрактуе посів чи скот, той надіне на себе ярмо, бо всерівно же не виконуе то розграбують.", так же в период осенней хлебозаготовки 1930 года агитировал крестьян не сдавать хлеб, говоря :" що хліб вивозять з України иностранцам, а українці голодають.".

Кулак ШАКАЛО всю свою работу направил к подрыву хлебозаготовки к подрыву мобилизации денежных средств, говоря крестьянам: что Советская Власть и коммунисты свое благополучие строят на шее крестьянина и все мобилизованные средства идут по карманам коммунистов Л.Д. /4,6,8,9/.

На основании вышеизложенного Стеблевским Райаппаратом ГПУ кулак ШАКАЛО Иван Максимович арестован и путем производства следственных действий, вышеизложенные обстоятельства подтвердились и дополнительно установлено, что ШАКАЛО Иван Максимович житель села Сидоровки Стеблевского района рождения 1902 года до 1930 года имел следующее хозяйство: хату, корову, десятисильного двигателя, молотилка и весь с.х. реманент. В 1929/30 году оподатковывался в экспертному порядке 105 рублей, до 1917 года жил при отце, который имел свыше 20 гектаров землі и крупное хозяйство. Весною 1930 года раскулачен Л.Д. /2/, будучи недоволен из"ятием у него двигателя машины и еще части с.х. инвентаря, кулак ШАКАЛО среди крестьян говорил " что Колхоз построенный на награбленном, долго существовать не будет, ибо он строится в интересах партии для наживы."

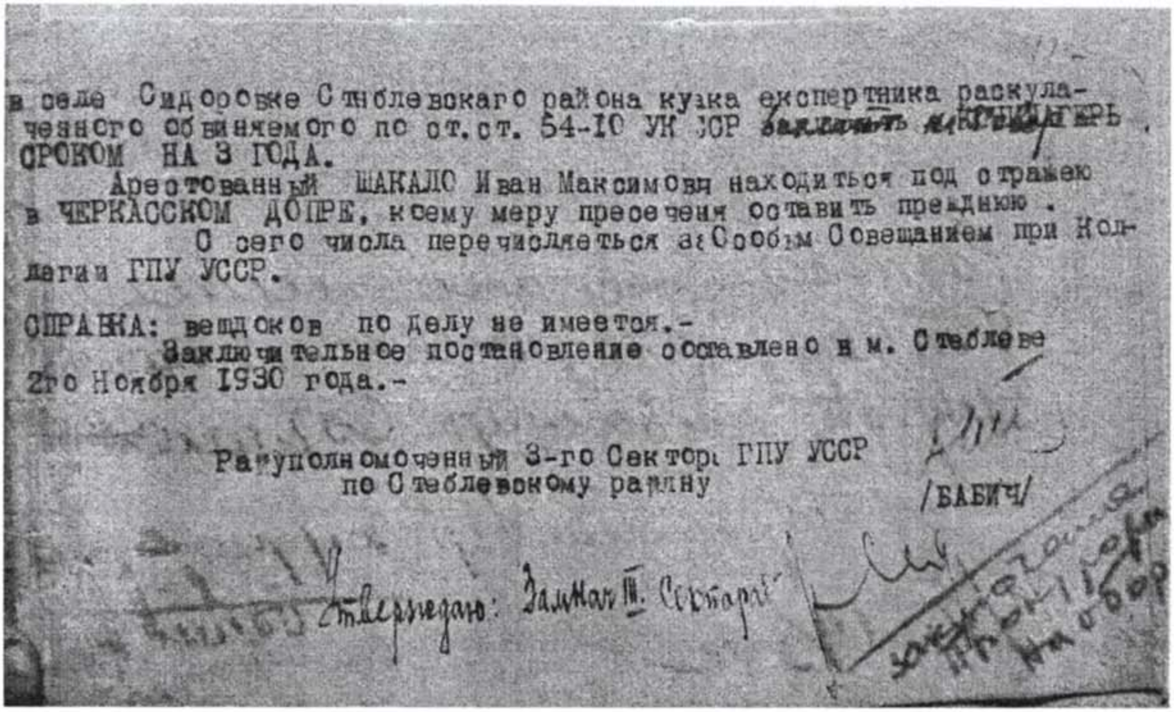
Находясь в селе Сидоровке ШАКАЛО агитируя против мероприятий Соввласти пытался добится срыва контрактации хлеба, тормозил ход реализации займа "Пятилетки", призывал крестьян не сеять и не сдавать хлеб. Л.Д. / 4,5,6,7,8,9/.

В пред"явленном ему обвинения гр. ШАКАЛО Иван Максимович виновным себя не признал Л.Д. /12-15/.

Исходя из вышеизложенного материала гр. ШАКАЛО Иван Максимович является социально опасным в смысле дальнейшего нахождения на Украине, где он склонен продолжать свою к-р деятельность, а потому руководствуясь постановлением ЦИК СССР. от 23/III-1924 объявленном в приказе ГПУ за № 172.

ПОСТАНОВИЛ

Возбудить ходатайство перед Особым Совещанием при Коллегии ГПУ УССР об административной высылке гр. ШАКАЛО Ивана Максимовича родившегося в 1902 году

в селе Сидоровке Стеблевскаго района кулака експертника раскулаченного обвиняемого по ст.ст. 54-10 УК УСР [illegible] СРОКОМ НА 3 ГОДА.

Арестованный ШАКАЛО Иван Максимович находиться под стражею в ЧЕРКАССКОМ ДОПРЕ, коему меру пресечения оставить прежднюю.

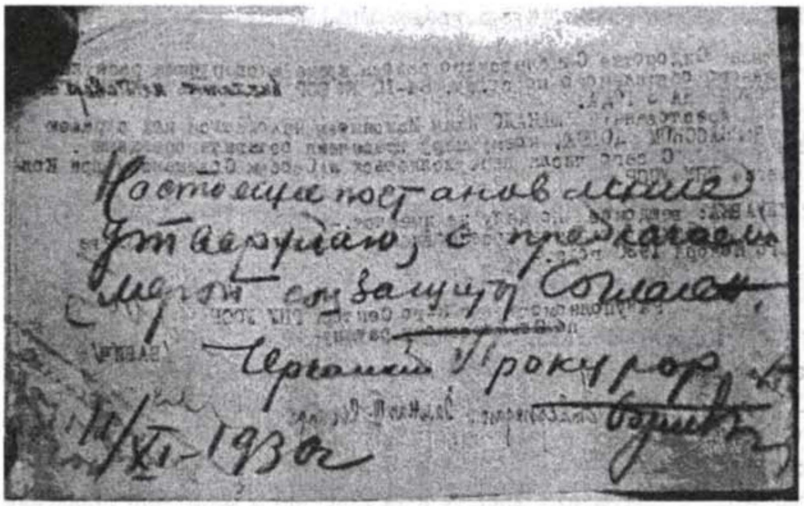
С сего числа перечисляеться за Особым Совещанием при Коллегии ГПУ УССР.

СПРАВКА: вещдоков по делу не имеется.-

Заключительное постановление составлено в м. Стеблеве 2го Ноября 1930 года.-

Райуполномоченный 3-го Сектора ГПУ УССР
по Стеблевскому району /БАБИЧ/

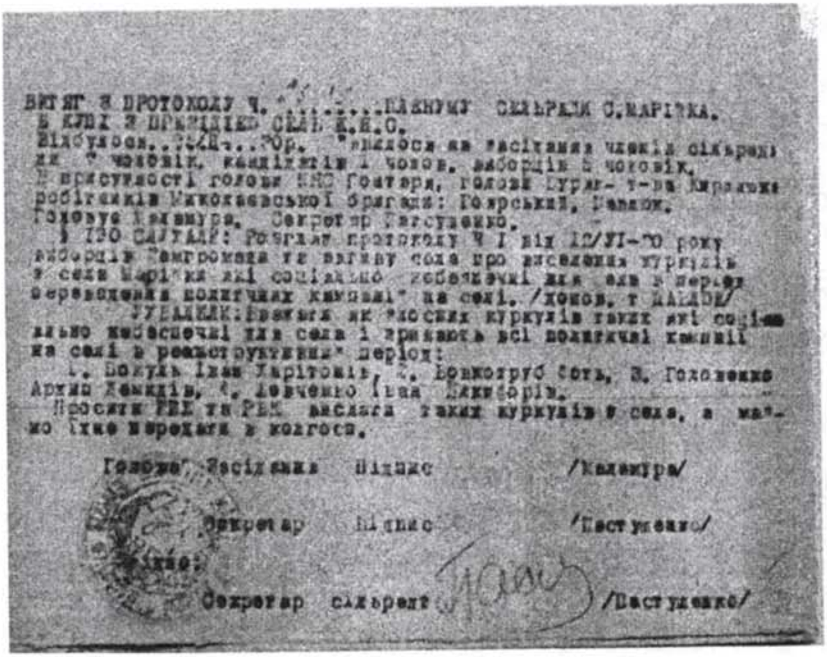
Утверждаю: Зам.Нач III. Сектора

Настоящее постановление утверждаю, с предлагаемой мерой соц.защиты согласен.
Черкасский Прокурор
10/XI-1930г

ШАКАЛО Іван Максимович, 1902 р., с. Сидорівка Корсунь-Шевченківського району, українець, безпартійний, із розкуркулених, хлібороб. Заарештований 16.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ від 28.11.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 27.11.1989 р.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4305, арк. 18-19зв.

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ Ч. [illegible] ПЛЕНУМУ СІЛЬРАДИ С. МАРІЙКА.
В КУЩІ З ПРЕЗИДІЄЮ СІЛЬ. К.Н.С.
Відбулося ..[illegible]..30р. [illegible] на засіданні членів сільради [illegible] чоловік, кандидатів 1 чолов. виборців 5 чоловік.
В присутності голови КНС Гонтаря, голови [illegible] робітників Миколаївської бригади: [illegible], [illegible].
Головує [illegible], Секретар Пастущенко.
СЛУХАЛИ: Розгляд протоколу Ч I від 12/VI-30 року виборців Земгромади та загалу села про виселення куркулів з села Марійка які соціально небезпечні для села в період переведення політичних кампаній на селі. /допов. т [illegible]/
УХВАЛИЛИ: Вважати як [illegible] куркулів таких які соціально небезпечні для села і зривають всі політичні кампанії на селі в реконструктивний період:
1. Покуль Іван Харітонів, 2. Вовкогруб [illegible], 3. Головенко Архип Демидів, 4. Левченко Іван Никифорів.
Просити РВК та [illegible] вислати таких куркулів з села, а майно їхнє передати в колгосп.

Голова засідання Підпис /[illegible]/
Секретар Підпис /Пастущенко/
Вірно:
Секретар сільради /Пастущенко/

ПОКУЛЯ Іван Харитонович, 1878 р., уродженець і мешканець с. Марійка Жашківського району, українець, б/п, малописьменний, хлібороб. Арештований 14.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 02.01.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Даних про реабілітацію в справі немає.

«В момент проведения землеустроительной роботы говорил крестьянам: «Землеустрій це є гибель».

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4370, арк. 10.

КОСТЕНКО Ксенія Антонівна, 1900 р., уродженка і мешканка с. Фарбованого нині Яготинського району Київської області, українка, освіта нижча, б/п, домогосподарка, з бідняків. Арештована 16 березня 1930 р. за ст.ст. 54-10 ч. 2, 54-11 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 28 травня 1930 р. ув'язнена в концтабір на три роки. Реабілітована прокурором Черкаської області 21 листопада 1989 р.

Як бачимо з цього документа, арешту й ув'язненню в концтабір підлягали прості селяни, малописьменні, а часто зовсім неписьменні за те тільки, що належали до якої-небудь релігійної секти, за «національно-релігійні пережитки». Це підводилося під відповідні статті, заарештованим інкримінувалося проведення антирадянської агітації проти заходів радянської влади.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4393, арк. 1.

К делу дознания № ______ Форма № 27/орг.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(об избрании меры пресечения).

Гор. Прилуки 1930 г. Марта „16" дня.

П/Уполномоченный 1-го Отделения Прилукского Окр Отдела ГПУ УССР ЧУЧЕЛОВ

рассмотрев материалы дознания по подозрению гр. КОСТЕНКО Ксении Антоновны в том, что она с 1925 года по день ареста проводила антисоветскую агитацию против мероприятий Совласти, использовывая религиозно- национальные предрассудки крестьянства, а также является организатором сектантской группировки "КРАСНО-ДРАКОНОВЦЕВ", в селе Жарбовано, Ковалевского района. т. е. в совершении преступлений, предусмотренных ст.ст. 54-10 ч.2, 54-11 УК и принимая во внимание, что пребывание на свободе может отрицательно повлиять на ход следствия, а посему

на основании ст. 148 ч. 2 УПК и руководствуясь ст.ст. 145 и 156 УПК

ПОСТАНОВИЛ:

Мерой пресечения способов уклонения от следствия и суда в отношении подозреваемого гр. КОСТЕНКО Ксении Антоновны, родившегося в 1900 году в с. Жарбовано Ковел. района, проживающего в там-же, занимающегося кустарничеством, по профессии домохозяйка, не члена союза -, по соц. положению крестьянка - бедн., партийность б/п, с низшим образованием, по национальности украинка, гражданства УССР, избрать

СОДЕРЖАНИЕ ПОД СТРАЖЕЙ В ПРИЛУКСКОМ ДОПРЕ № 8

о чем об'явить подозреваемому на сем же.

Копию настоящего постановления сообщить Прилукскому Окр Прокурору.

П/Уполномоченный 1-го ОТД. [подпись] /ЧУЧЕЛОВ/

Согласен: Нач. 1-го ОТД. Отделения: /СЛАВНЫЙ/

Утверждаю: Нач. Прилукского Окр Отдела ГПУ: [подпись] /МИРОНОВ/

Постановление мне об'явлено ______ 192 __ года

Подозреваемый ______

„Полтава-Полиграф" № 1127—1790. 120.000

НАЧАЛЬНИКУ ОДТОО ГПУ ст. ПОЛТАВА

[illegible]мочен.
[illegible] Я.

РАПОРТ.

Доношу, что в моем производстве имеется материал о том, что шт. рем. рабочий ст. Кононовка ДАНИЛЕВСКИЙ Яков Алексеевич, среди рабочих проводит систематическую антисовагитацию направленную против существующего строя по всем мероприятиям Совласти.
Сам Данилевский происходит из потомственных дворян — отец и дед его имели большое количество земли т-е до 250 дес. но успели таковую распродать а так-же имели много лошадей. Дед Данилевского был помещик, и проле Революции был лишен прав голоса.
Данилевский женат на дочери кулака из м. Барышевка, который имел кожевенный завод. с последним Данилевский и в настоящее время имеет тесную связь.
Сам Данилевский в 1927 г был лишен прав голоса, но благодаря Пред. МК ст. Кононовка Щербаня/член партии/ он был в правах восстановлен.
На транспорт Данилевский поступил в 1923 г. по протекции ПД. ВАХНЕНКО, с которым находится в близкой дружбе часто устраивают вечеринки и приглашает к себе ВАХНЕНКО и ЩЕРБАНЯ. В настоящее время Данилевский живет в с. Кононовка с женой и отцом, имеет хороший дом, усадьбу сад и 5 дес. земли, которую сам необрабатывает а дает крестьянам т-к сам обрабатывать неможет.
Со стороны Данилевского наблюдаются систематические проявления антисовагитации по всем мероприятиям Совласти и компартии и компаниям и были случаи срыва компаний благодаря антисовработе Данилевского. примерно:
в 1929г МКмом было предложено работать праздник "рождество" а Данилевский будучи секретарем МК, протестовал против этого и настаивал праздновать и высказывал" что-же это за дело, все будут гулять а мы дураки должны работать и мы тоже должны гулять".
По поводу займов Данилевский высказывался" Это насилие над рабочими" В отношении рабкоров коих он очень недолюбливал а вернее относился к ним враждебно и часто высказывал" их нужно всех перевешать"
Данилевский имеет среднее образование, в пириод гражданской войны и нахождения белых на Украине он служил в последних по постройки т-е восстановлению моста в Барышевке а так-же служил пом. техника в земской управе в гор. Переяславе.
Кроме этого Данилевский находясь на службе проявляет себя антисоветски, бурирует против соцсоревнования рабочих к подрыву данного мероприятия, к службе относится холатно и укрывает холатность других.-
Данилевский имеет тесную связь с быв. офицерством-лишенными прав голоса, как-то с некием Тарановым и Згуровским. а так-же и с кулачеством и при проведении хлебозаготовки и раскулачивании кулаков он Данилевский поддерживал кулаков перепрятывая их имущество и инвентарь
как например: у кулака Васько он взял большую телку с [illegible] той целью что-бы его нераскулачили. В разговорах он час[illegible] [illegible]ет, "что сейчас сильно грабят селян забирая у него хлеб [illegible] [illegible] отношении соцсоревнования говорит "что этим соревнованием [illegible]чет загнать рабочего хуже животного".
[illegible]е вышеизложенное, из коего видно, что личность гр. Данилевс[illegible] [illegible]твительно явно враждебная, который в течении многих лет [illegible]явленную борьбу к подрыву мощи Совласти, Ввиду чего Пола[illegible] [illegible]прошу Вашей санкции на производство ареста вышеуказанной [illegible] заведения на него следственного дела на предмет привле[illegible] к ответственности по признакам преступлений предус. [illegible] 10 УК. УССР.

УПОЛНОМОЧЕННЫЙ
ОДТООГПУ ст. ПОЛТАВА /Иванов/

ДАНИЛЕВСЬКИЙ Яків Олексійович, 1893 р., уродженець і мешканець с. Кантакузівка Драбівського району, українець, письменний, безпартійний, технік, працював на залізниці ст. Кононівка. Заарештований 01.02.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 02.04.1930 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 24.11.1989 р.

«Сам Данилевский происходит из потомственных дворян Полтавской губернии, Пирятинского уезда, сын помещика, имел большое поместье до 250 десятин земли в с. Новошрамковка…

…в разговорах высказывал «что хлебозаготовка есть грабеж крестьян», а по вопросу о соцсоревновании говорит «этим соревнованием власть хочет загнать рабочего хуже животного».

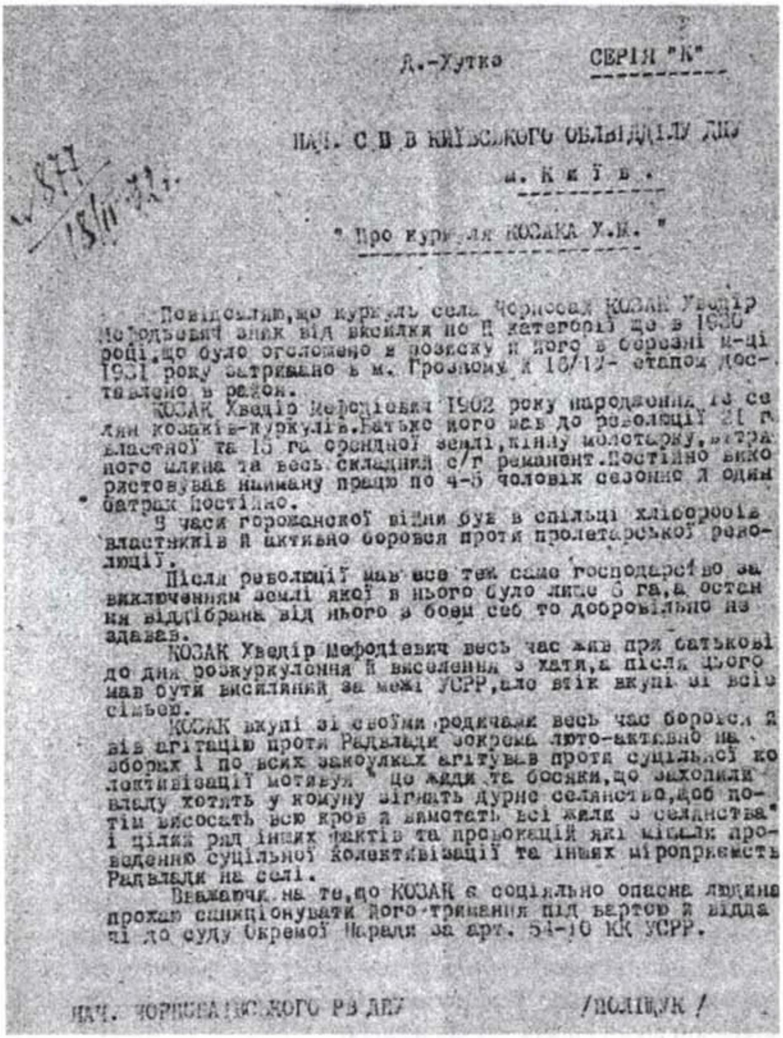
ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4394, арк. 2.

Зі справи **ГОРДІЄНКА Петра Ілліча**, 1897 р., уродженця і мешканця м. Сміла однойменного району. Українець, малописьменний, б/п, столяр Бобринських майстерень. Арештований 25.11.1930 р. за ст. 54-6 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 31.01.1931 р. позбавлений права проживання у 12 пунктах на три роки. Реабілітований у серпні 1991 р. прокуратурою Черкаської області.

«В 1928 году вел агитацию против хлебозаготовки высказываясь: «Советское правительство с Украины вывозит весь хлеб в Москву и заграницу, для бедных хохлов ничего не оставили, для украинского народа остался лишь черный непригодный хлеб на 11 году революции» и в то же время предсказывал «на 12 году революции украинский народ будет кушать гречневый и ячменный хлеб, а на 13 году революции все опухнут с голоду».

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4423, арк. 28.

Д.-Хутко СЕРІЯ "К"

НАЧ. С В В КИЇВСЬКОГО ОБЛВІДДІЛУ ДПУ

м. Київ.

" Про куркуля КОЗАКА Х.М. "

Повідомляю, що куркуль села Чорнобай КОЗАК Хведір Мефодьевич зник від висилки по II категорії ще в 1930 році, що було оголошено в позшуку й його в березні м-ці 1931 року затримано в м. Грозному й 16/12- етапом доставлено в район.

КОЗАК Хведір Мефодієвич 1902 року народження із селян козаків-куркулів. Батько його мав до революції 21 га власної та 15 га орендної землі, кінну молотарку, вітряного млина та весь складний с/г реманент. Постійно використовував найману працю по 4-5 чоловік сезонно й один батрак постійно.

В часи громадянської війни був в спільці хліборобів власників й активно боровся проти пролетарської революції.

Після революції мав все теж саме господарство за виключенням землі якої в нього було лише 6 га, а останя віддібрана від нього з боєм бо то добровільно не здавав.

КОЗАК Хведір Мефодієвич весь час жив при батькові до дня розкуркулення й виселення з хати, а після цього мав бути висиланий за межі УСРР, але втік вкупі зі всією сім'єю.

КОЗАК вкупі зі своїми родичами весь час боровся й вів агітацію проти Радвлади зокрема люто-активно на зборах і по всіх закоулках агітував проти суцільної колективізації мотивуя " що жиди та босяки, що захопили владу хотять у комуну зігнать дурне селянство, щоб потім висосать всю кров й вимотать всі жили з селянства" і цілий ряд інших фактів та провокацій які мішали проведенню суцільної колективізації та інших міроприємств Радвлади на селі.

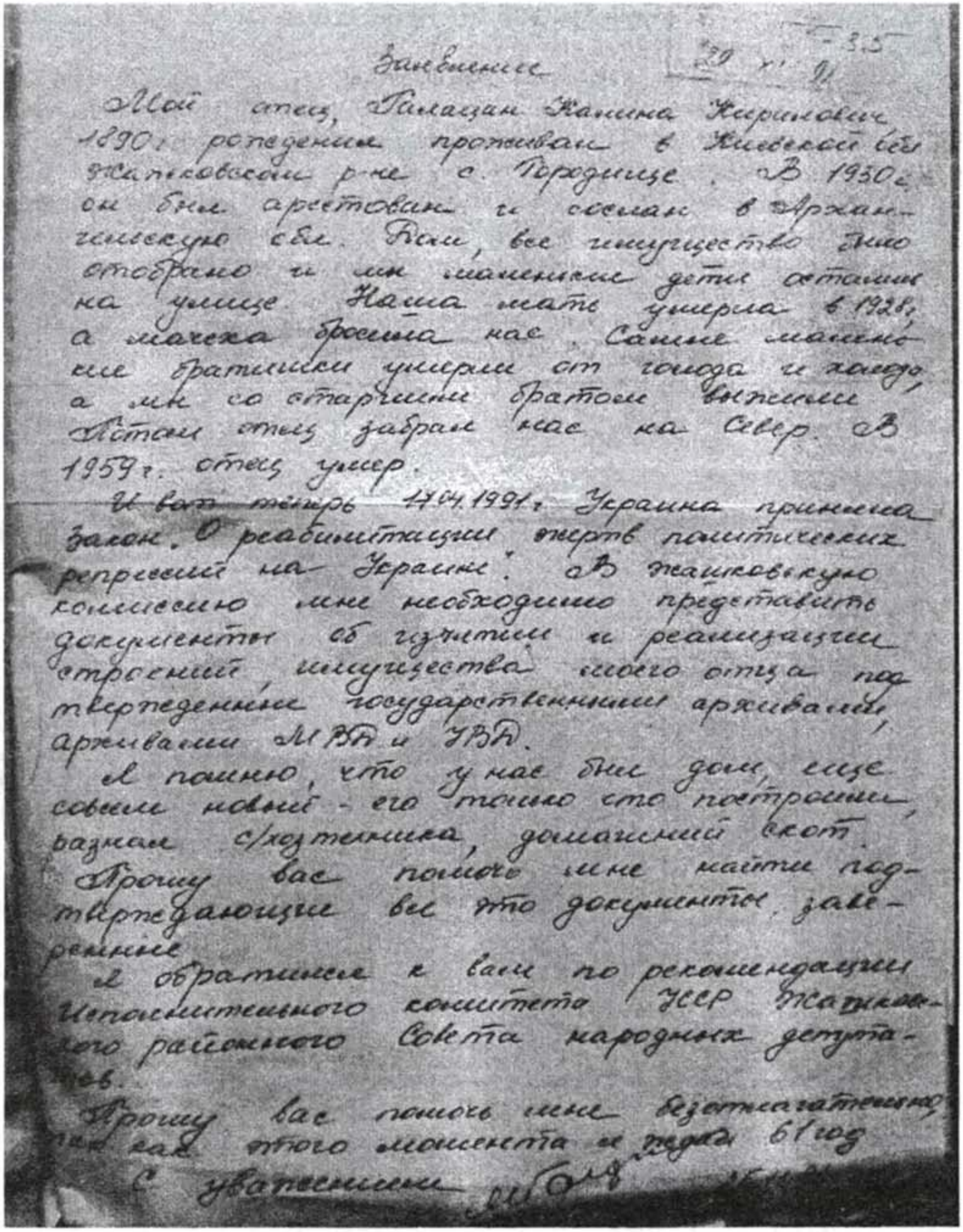
Вважаючи на те, що КОЗАК є соціяльно опасна людина прохаю санкціонувати його тримання під вартою й віддачі до суду Окремої Наради за арт. 54-10 КК УСРР.

НАЧ. ЧОРНОБАЇВСЬКОГО РВ ДПУ /ПОЛІЩУК /

КОЗАК Федір Мефодійович, 1902 р., уродженець і мешканець смт. Чорнобай однойменного району, українець, малописьменний, б/п, працював у особистому господарстві. Арештований 21.06.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 22.11.1932 р. позбавлений права проживання у 12 пунктах на три роки. Реабілітований у вересні 1991 р. прокуратурою Черкаської області.

«В 1929-1930 годах на базе сплошной коллективизации и ликвидации кулака как класса Козак Ф. М. открыто выступал среди населения кутка «Грицаевка»… «Ці колективи довго не будуть, вони розпадуться, бо так господарювати не можна. Це все видумовують жиди, щоб їм не робить та командувать людьми».

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4425, арк. 3.

Заявление

Мой отец, Галацан Калина Кирилович 1890 г. рождения проживал в Киевской обл. Жашковском р-не с. Городище. В 1930 г. он был арестован и сослан в Архангельскую обл. Нам, все имущество было отобрано и мы маленькие дети остались на улице. Наша мать умерла в 1928 г., а мачеха бросила нас. Самые маленькие братишки умерли от голода и холода, а мы со старшим братом выжили. Потом отец забрал нас на Север. В 1959 г. отец умер.

И вот теперь 17.04.1991 г. Украина приняла закон. „О реабилитации жертв политических репрессий на Украине". В Жашковскую комиссию мне необходимо представить документы об изъятии и реализации строений, имущества моего отца подтвержденные государственными архивами, архивами МВД и УВД.

Я помню, что у нас был дом, еще совсем новый - его только что построили, разная с/хозтехника, домашний скот.

Прошу вас помочь мне найти подтверждающие все это документы, заверенные.

Я обратился к вам по рекомендации Исполнительного комитета УССР Жашковского районного Совета народных депутатов.

Прошу вас помочь мне безотлагательно так как этого момента я ждал 61 год.

С уважением

Зі справи **ГАЛАЦАНА Калини Кириловича,** 1894 р., с. Городище Жашківського району, бідняк, хлібороб, письменний. Висланий за межі України.

З цього листа сина репресованого видно, до яких трагічних наслідків призводили політичні репресії в Україні. Залишалися діти без батьківської опіки. У даному випадку діти без догляду, поки батько відбував термін на Півночі в засланні, виживали в голодному 1933 році, залишені мачухою. Молодші сини загинули від голоду і тільки двоє старших синів вижило. Один із них, автор даного листа, пройшов з боями всю війну, став ветераном війни і праці, орденоносцем.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4443, арк. 43.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

/о начатии следствия, избрании меры присечения и пред'явлении обвинения/

с. Каменка марта 30 дня 1931 г. я Уполномоченный Каменского Райотделения Днепропетровского Сектора ГПУ УССР МАЛУКА, рассмотрев материалы о преступной деятельности гр. АНДРОСОВА Дмитрия Никитича, кулак, с. Каменка Каменского района выразившейся в проведении ахлах а/с агитации среди населения, направленной на срыв проводимых мероприятий Совыластью населе. говоря среди населения о том; что "ВОТ СКОРО БУДЕТ ВОЙНА СОВВЛАСТЬ КАК ВИДЕТЕ ЗАПАСАЕТСЯ ВСЕМИ ПРОДУКТАМИ, ЗАБИРАЕТ У КРЕСТЬЯН ВСЕ НУЖНО ВОЗДЕРЖАТСЯ И НИЧЕГО НЕ ДАВАТЬ, А ТО ПРИДЕТСЯ ГОЛОДАТЬ".

Я усматривая в означенных деяниях наличие признаков преступления предусмотренных ст. 54 п. 10 УК УССР.

ПОСТАНОВИЛ:

1. На основании ст. 93 п. 2 и 108 УПК настоящее дело принять к своему производству и начать предварительное следствие.

2. На основании ст. 126 и руководствуясь ст 127 УПК, привлечь гр. АНДРОСОВА Д.Н. по настоящему делу в качестве обвиняемого пред'явив ему обвинение по ст. 54 п. 10 УК УССР.

3. На основании ст. 142 и 144 и руководствуясь ст. 145 и 156 УПК мерой присечения способов уклонения от суда и следствия в отношении обвиняемого АНДРОСОВА избрать содержанием под стражей при Каменской Раймилиции.

Копии настоящего постановления препроводить уч. прокурору и Начальнику места лишения свободы.

Райуполномоченный ГПУ по Каменскому району /МАЛУКА/

Постановление мне об'явлено марта 30 дня 1931 года.

Подпись обвиняемого: Андросов

Зі справи **АНДРУСОВА Дмитра Микитовича**, 29 років, м. Кам'янка Кам'янського району. Арештований 30.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 25.05.1931 р. висланий у Північний край на три роки.

Постанова (про початок слідства, вибір запобіжної міри і пред'явлення обвинувачення).

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4483, арк. 1.

ПОРЯДОК ВИПЛАТИ СІЛЬГОСПОДАТКУ

Окремі відмітки:

НКФ УСРР

У. С. Р. Р.

ОКЛАДОВИЙ ЛИСТ

№

ПО ЄДИНОМУ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОМУ ПОДАТКУ НА 1928-29 РІК

Селище

Сільрада

Район

Округа

1928-1929.

З карної справи репресованого Куліша Сергія Максимовича. Оглядний лист по єдиному сільськогосподарському податку на 1929-1930 рік та супровідний лист (открытый лист) на Куліша С. М. до місця ув'язнення.

КУЛІШ Сергій Максимович, 1882 року народження, уродженець с. Погибляк (нині с. Семенівка) Лисянського району, мешканець м. Кривий Ріг, робітник, до 1930 р. одноосібник.

Заарештований 1 березня 1931 року за ст. 54-10 КК УРСР. У звинувачувальному висновку вказувалося, що Куліш С. М., «проживаючи в селі, вів агітацію, спрямовану на зрив кампаній, а іменно: коли до нього приходили по хліб, він казав, що радянська влада грабує селян, що хліба він не здасть голодранцям, при цьому оказував спротив комісії по хлібозаготівлі. Також проводив він агітацію проти колективізації...».

Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 20 березня 1931 року висланий у Північний край терміном на п'ять років.

Реабілітований прокурором Черкаської області у листопаді 1989 року.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4487, арк. 16, 26.

ОТПРАВОЧНЫЙ ЛИСТ № 1616

Составлен Днепропетровским промколонией ... 193 года ... 16 дня

[И]мя, отчество, фамилия и прозвище.	Кусии Сергей Максимович
[К]акой губернии, округа, волости и села.	Ульяновского р-ну с Ночиблян
[Соц]иальное происхождение и положение.	хлебороб -кулак
[П]одследственный или осужденный.	ПІДСЛІДЧИЙ
[Ч]ьим распоряжением пересылается.	УПОЛНОМОЧЕННОГО СС ГОР. ОТДЕЛА ГПУ КРИВОЙ РОГ.
[К]уда следует и чье распоряжение.	РАЙАППАРАТ ГПУ Ляхов-ского РАЙОНА.
[К]акой категории и требует-ли усиленного надзора и почему.	звичайний
[З]аключение врача о состоянии здоровья.	Санобробку проходив, Слідувать може. ЛІКАР.
№ личного дела.	ПАКЕТ № 1616

ПРИМЕТЫ:

[Лe]та 50

[Р]ост Середний

[Цвет] волос рус.

[Бр]ови

[Н]ос Нормальный

Место для фотографической карточки или большого пальца правой руки.

ЗАВ. НАЧАЛЬНИК ... ПРОМКОЛОНИИ

... 193 г. ... /ПЕТРОВ/

НАЧ. КАНЦ.

ГПУ—УССР
Сектор
Рай(Гор)Отделения
" " 193 г.

Ч

Ф. № 20/УСО

За дачу ложных сведений обвиняемый несет уголовную ответственность

АНКЕТА ОБВИНЯЕМОГО

1. Фамилия Кіріченко
2. Имя и отчество Арсень Онопрієвич
3. Год рожд. 1875 4. Место рожден. с. Парадівка
5. Адрес с. Порадівка
6. Профессия хлібороб 7. Профсоюзная принадлежность
№ чл. билета
8. Социальное положение селянин середняк селянин
9. Социальное и политическое прошлое
10. Гражданство и национальность УСРР. Українець
11. Образование грамот 12. Партийность б/п № бил.
13. Категория воинского учета Снят с учета
14. Имущественное положение селянин середняк
15. Состояние здоровья
16. Сведения о прежних судимостях и нахождении под следствием не судим
17. Члены семьи (степень родства, место службы и должность или род занятий и адрес)—перечисляются: отец, мать, сестры, братья, сыновья и дочери дружина
Килина 5?р. син Іван 30рок Сергій 24рок Михайло 17
Петро 12рок

Подпись обвиняемого Арсень Кірі[illegible]

на обороте

За дачу ложных сведений обвиняемый несет уголовную ответственность

АНКЕТА ОБВИНЯЕМОГО

1. Фамилия Кiрiченко
2. Имя и отчество Иван Арсен[illegible]
3. Год рожд. 1902 4. Место рожден. с Моранька
5. Адрес с Моранька
6. Профессия хлебороб 7. Профсоюзная принадлежность не член
№ ______ чл. билета ______
8. Социальное положение селянин
9. Социальное и политическое прошлое
10. Гражданство и национальность УСРР укр
11. Образование грамот. 12. Партийность б/п № бил.
13. Категория военного учета на учету [illegible] РККА
14. Имущественное положение середняк
15. Состояние здоровья
16. Сведения о прежних судимостях и нахождении под следствием [illegible] под следствием по 58[17] УК за грабунок
17. Члены семьи (степень родства, место службы и должность или род занятий и адрес) — перечисляются: отец, мать, сестры, братья, сыновья и дочери

Подпись обвиняемого Кириченко Иван.

Серия "К"

НАЧ ОПЕРСЕКТОРА ГПУ УССР

г. Киев

" О гр. КИРИЧЕНКО "

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

Во время массовой операции, Райаппаратом ГПУ были арестованы кулаки с. Порадовки - КИРИЧЕНКО Арсений Онуфриевич и сын его КИРИЧЕНКО Иван Арсеньев.

При выселении кулачества, семья эта была включена в списки выселяемых и выслана, при чем, несмотря на неоднократные напоминания, из Допра, к месту погрузки был доставлен КИРИЧЕНКО Арсений, а КИРИЧЕНКО Иван был, по не известным Райаппарату причинам, доставлен на погрузочный пункт Тальное и там не был выслан.

Поскольку КИРИЧЕНКО Иван находится сейчас в Допре, имеется на него и отца следдело, последний с семьей выслан на Север, прошу срочно указаний, как поступить с арестованным.

Райуполномоченный ГПУ /Зеленер/

КІРІЧЕНКО Арсен Онопрійович, 1875 р., с. Порадівка Лисянського району, середняк. Арештований 20.03.1931 р. ОН при колегії ДПУ УРСР вирішила заслати 26.11.1931 р. на три роки на Північ. Реабілітований у листопаді 1989 року прокурором Черкаської області.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4490, арк. 4, 5, 17.

ЧОРНИЙ Семен Федорович, 1889 р., уродженець і мешканець смт. Маньківка. Українець, малописьменний, б/п, стрілочник ст. Поташ. Арештований 12.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 30.05.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований у листопаді 1989 р. прокуратурою Черкаської області.

«Чорный С. Часто в кругу рабочих и служащих ст. Поташ, а также и крестьян высказывался, что: «У власти сидят подлецы, мошенники, крестьян хлебозаготовками и непосильными налогами окончательно разграбили, а коллективизацию проводят для того, чтобы легче было грабить». «Грабят, подлецы, крестьян и не только богатых, но и бедных».

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4501, арк. 42.

ВИБОРИ

до рад робітничих, селянських та червоноарм. депутатів 1929-1930 р.

ВИБОРЧА КАРТКА

Гром.

1) Пол
2) Соціальний стан
3) Член якої профспілки
4) Член КНС (так, ні)
5) Член двору КНС (так, ні)

Виборча комісія запрошує Вас прибути на виборчі збори, що відбудуться в ... дня ... місяця 1930 р. о ... годин в помешканні ... щоб обрати членів ради.

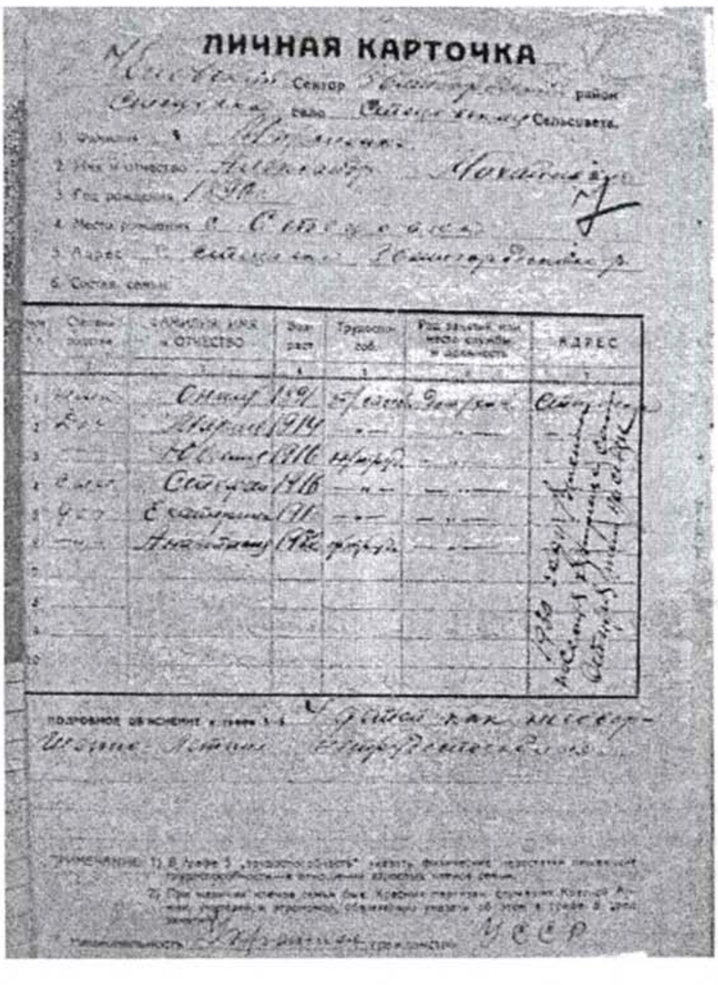
Голова Виборчої Комісії

Секретар

КОРІНЕЦЬ

Виборчу картку одержав ... місяць ... числа 1930 року.

ЛИЧНАЯ КАРТОЧКА

Сектор ... район ... село ... Сельсовета.

1. Фамилия
2. Имя и отчество
3. Год рождения
4. Место рождения
5. Адрес
6. Состав семьи

З карної справи репресованого Мироненка Олександра Михайловича, супровідна про затриманого Мироненка та його особова картка.

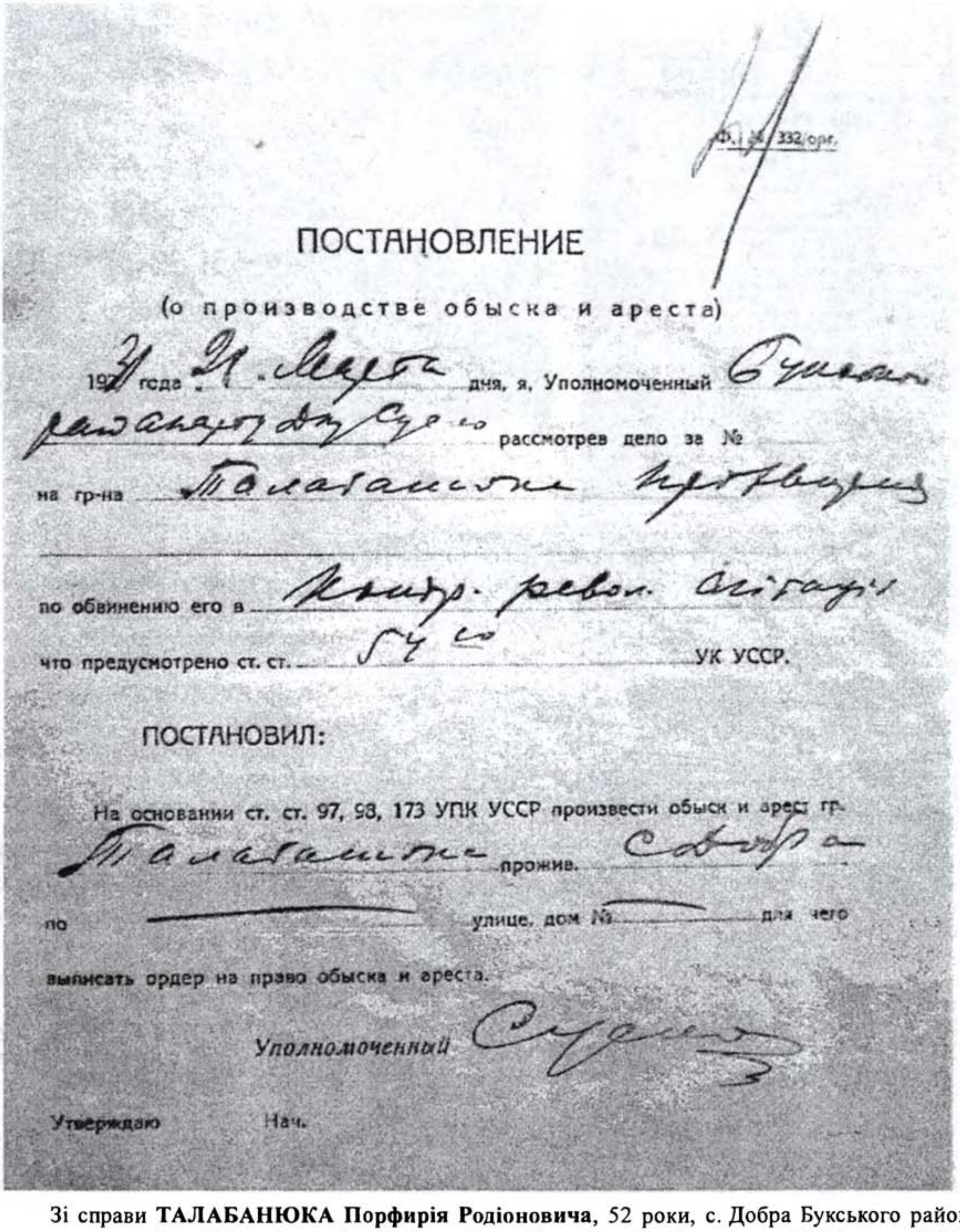
МИРОНЕНКО Олександр Михайлович, 1892 р., уродженець с. Стецівка Звенигородського району, мешканець залізничної станції Помошна Кіровоградської області, українець, конюх.

Заарештований 8 червня 1931 року. Звинувачувався в здійсненні втечі в середині 1930 року з місця заслання (станція Обозерськ Архангельської області), куди був висланий як куркуль навесні 1930 року.

Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 20 серпня 1931 року ув'язнений на три роки в концтабір.

Реабілітований прокурором Черкаської області в листопаді 1989 року.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4493, арк. 2-2зв, 7.

Ф. I № 332/орг.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о производстве обыска и ареста)

1931 года 28 марта дня, я, Уполномоченный Букского райаппарата ДПУ [illegible] рассмотрев дело за №

на гр-на Талабанюка Порфирия

по обвинению его в контр. револ. агитации

что предусмотрено ст. ст. 54-10 УК УССР.

ПОСТАНОВИЛ:

На основании ст. ст. 97, 98, 173 УПК УССР произвести обыск и арест гр. Талабанюка прожив. с. Добра

по ——— улице, дом № ——— для чего

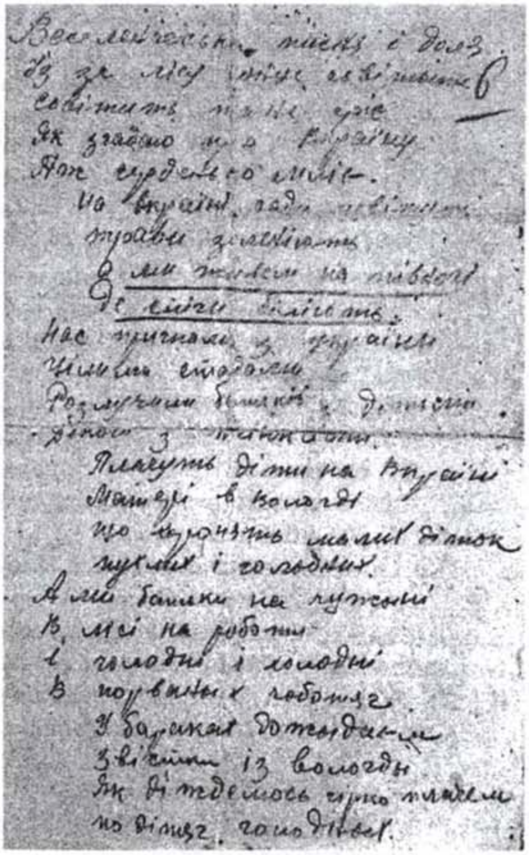
выписать ордер на право обыска и ареста.

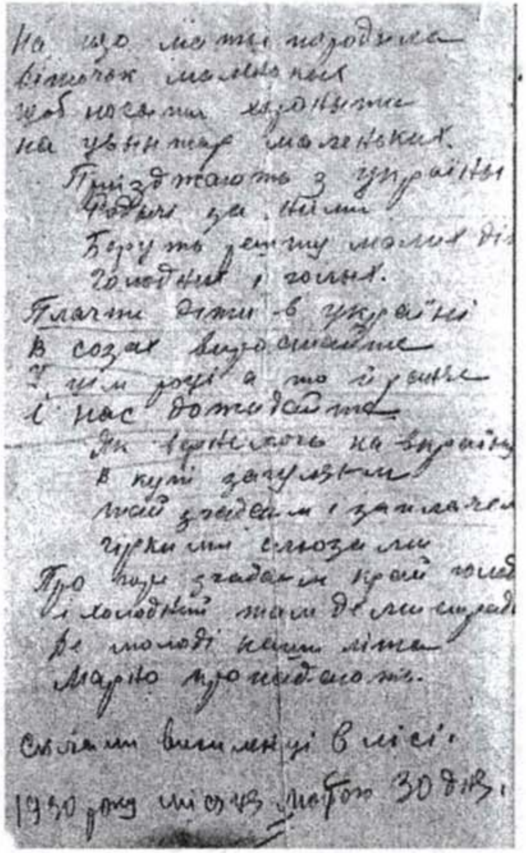
Уполномоченный [signature]

Утверждаю Нач.

Зі справи **ТАЛАБАНЮКА Порфирія Родіоновича,** 52 роки, с. Добра Букського району Уманського округу (нині Маньківський район), українця, б/п, хлібороба. Арештований 28 березня 1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради ДПУ УРСР 10.05.1931 р. висланий на три роки. Реабілітований у листопаді 1989 р.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4517, арк. 4.

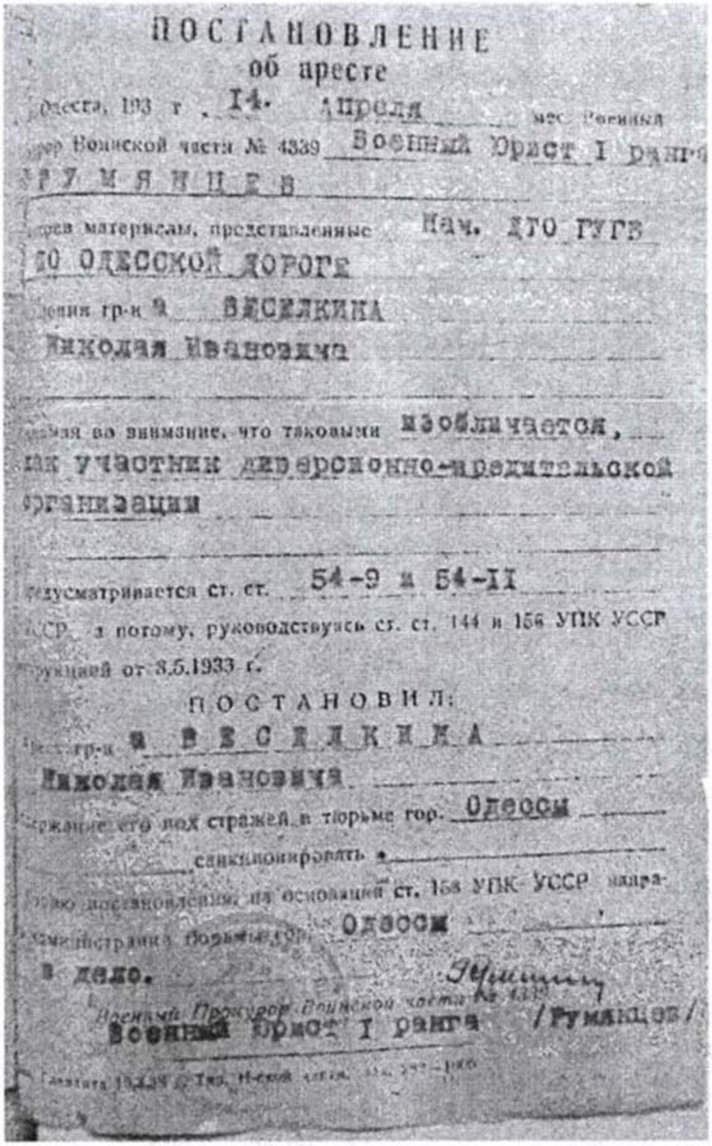
Зі справи **КОВТУНА Данила Даниловича**, 1893 р., с. Ревбинці Чорнобаївського району. Українець, хлібороб, б/п, розкуркулений. Заарештований 20 березня 1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 20.08.1931 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований 24.11.1989 р.

«Веселенчеська пісня і доля
Із-за лісу сонце світить,
Світить, та не гріє,
Як згадаю про Вкраїну
Аж серденько мліє.
На Вкраїні сади цвітуть,
Трави зеленіють,
А ми живем на Півночі,
Де сніги біліють.
Нас пригнали з України
Цілими стадами,
Розлучили батьків з дітьми,
Декого з жінками.
Плачуть діти на Вкраїні,
Матері в Вологді,
Що хоронять наших діток
Пухлих і голодних.
А ми, батьки на чужині
В лісі на роботі
І голодні і холодні,
В порваних чоботях.
У бараках дожидаєм
Звістки із Вологди,
Як діждемось, гірко плачем
По дітях голодних.
Нащо мати породила
Діточок маленьких,
Щоб носити хоронити
На цвинтар маленьких.
Приїжджають з України
Родичі за ними,
Беруть решту малих діток,
Голодних і голих.
Плачте діти в Україні,
В СОЗах виростайте,
У цім році, а то й ранше
І нас дожидайте.
Як вернемось на Вкраїну,
Вкупі загуляєм,
Та й згадаєм і заплачем
Гіркими сльозами.
Про горе згадаєм, край голодний
І холодний там, де ми страдаєм,
Де молоді наші літа
Марно пропадають.

Склали виселенці в лісі. 1930 року, місяця лютого, 30 дня».

Вірш написано олівцем.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4541, арк. 6.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
об аресте

...десса, 193 г. 14. Апреля мес. Военный
...рор Воинской части № 4339 Военный Юрист I ранга
РУМЯНЦЕВ
...рев материалы, представленные Нач. ДТО ГУГБ
по Одесской дороге
...ении гр-н а ВЕСЕЛКИНА
Николая Ивановича

...нимая во внимание, что таковыми изобличается,
как участник диверсионно-вредительской
организации

...дусматривается ст. ст. 54-9 и 54-11
...ССР, а потому, руководствуясь ст. ст. 144 и 156 УПК УССР
...рукцией от 8.5.1933 г.

ПОСТАНОВИЛ:

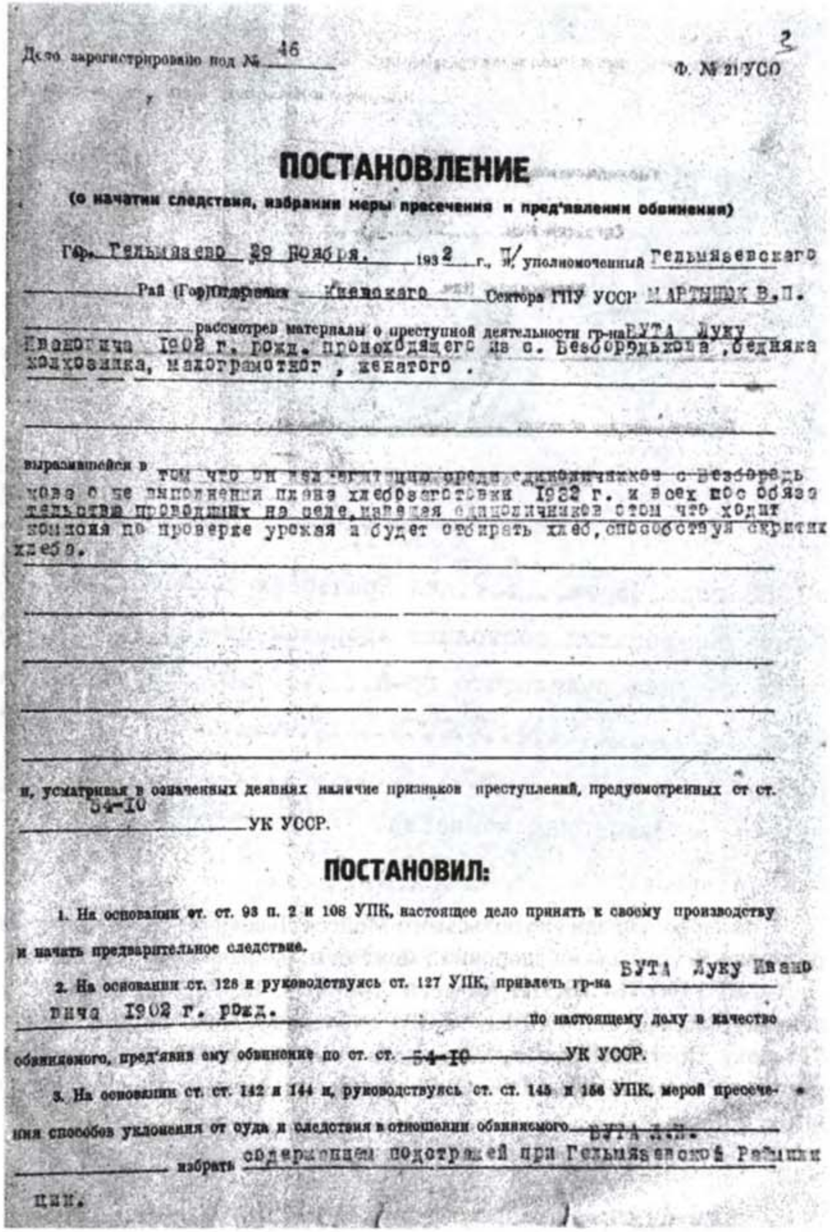
...гр-на ВЕСЕЛКИНА
Николая Ивановича
...ржание его под стражей в тюрьме гор. Одессы
санкционировать.
...ию постановления, на основании ст. 158 УПК УССР напра-
...администрации тюрьмы гор. Одессы
в дело.

Военный Прокурор Воинской части № 4339
Военный Юрист I ранга /Румянцев/

Зі справи **ВЕСЬОЛКІНА Миколи Івановича**, 1903 р., уродженця м. Одеса, мешканця м. Корсунь (нині Корсунь-Шевченківський). Росіянин, б/п, освіта нижча, електромеханік ст. Корсунь. Заарештований 29.04.1938 р. за ст.ст. 54-1 «а», 54-6 КК УРСР. За постановою тимчасово виконуючого обов'язки прокурора УЗЧ ВП 17 червня 1939 р. справу за звинуваченням Весьолкіна припинено, з-під варти звільнено, «принимая во внимание, что следствием не добыто достаточных данных для привлечения Веселкина к уголовной ответственности, руководствуясь ст. 223 УПК УССР».

Таким чином невинну людину протримали в ув'язненні один рік і близько двох місяців. Поталанило Весьолкіну М. І., що слідство затяглося аж до 1939 року, коли арешти з політичних мотивів почали пригасати, а так би на півроку раніше він був ув'язнений або розстріляний, як сотні тисяч невинних ні в чому громадян СРСР в попередні роки.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4556, арк. 3.

Дело зарегистрировано под № 46 — 2

Ф. № 21/УСО

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о начатии следствия, избрании меры пресечения и пред'явлении обвинения)

Гор. Гельмязево 29 ноября. 1932 г., Я, уполномоченный Гельмязевского Рай (Гор) Отделения Киевского Сектора ГПУ УССР МАРТЫНЮК В.П.

рассмотрев материалы о преступной деятельности гр-на БУТА Луку Ивановича 1902 г. рожд. происходящего из с. Безбородькова, бедняка колхозника, малограмотног, женатого.

выразившейся в том что он вел агитацию среди единоличников с Безбородькова о не выполнении плана хлебозаготовки 1932 г. и всех пос обязательства проводимых на селе, извещая единоличников о том что ходит комиссия по проверке урожая и будет отбирать хлеб, способствуя скрытию хлеба.

и, усматривая в означенных деяниях наличие признаков преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-10 УК УССР.

ПОСТАНОВИЛ:

1. На основании ст. ст. 93 п. 2 и 108 УПК, настоящее дело принять к своему производству и начать предварительное следствие.

2. На основании ст. 128 и руководствуясь ст. 127 УПК, привлечь гр-на БУТА Луку Ивановича 1902 г. рожд. по настоящему делу в качестве обвиняемого, пред'явив ему обвинение по ст. ст. 54-10 УК УССР.

3. На основании ст. ст. 142 и 144 и, руководствуясь ст. ст. 145 и 156 УПК, мерой пресечения способов уклонения от суда и следствия в отношении обвиняемого БУТА Л.И. избрать содержанием под стражей при Гельмязевской Раймилиции.

Зі справи **БУТА Луки Івановича**, 1902 р., с. Безбородьки Драбівського району, українця, хлібороба, рахівника колгоспу, безпартійного. Заарештований 29.11.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 7.02.1933 р. з-під варти звільнений.

У поданій постанові про початок слідства й арешт Бута Л. І. говорилося про те, що Бут Л. І. вів агітацію серед одноосібників села Безбородьки про невиконання плану хлібозаготівлі 1932 р., сповіщав одноосібників про те, що ходить комісія з перевірки урожаю і буде відбирати хліб, чим сприяв приховуванню хліба. А насправді цей рахівник колгоспу намагався врятувати людей від голодної смерті.

Це одне зі свідчень того, що селяни чинили опір незаконному, насильному викачуванню, відбиранню хліба на місцях.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4738, арк. 2.

А К Т.

1933 года, Марта ...28 .дня Врачебная комиссия, сего числа произвела осви-
детельствования состояния здоровья, гр-на ...
при чем обнаружила, что гр-н ...

Врачебная комиссия:

З карної справи Ягупольського Мойсея Львовича – фото підозрюваного і акт лікарняної комісії про те, що Ягупольський здоровий і може бути направлений у Північний край.

ЯГУПОЛЬСЬКИЙ Мойсей Львович, 1887 р., м. Умань, єврей, освіта нижча, робітник. Звинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Була взята підписка про невиїзд з місця проживання 27 квітня 1933 року. Постановою уповноваженого ОДПУ ст. Бобринська (нині ім. Т. Г. Шевченка) справу було припинено через те, що даних про злочинну діяльність не добуто. Підписку про невиїзд Ягупольського відмінено.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4754, арк. 31.

З карної справи репресованого **ЛЯШЕНКА Пилипа Олексійовича**, 1878 р., уродженця і мешканця с. Олександрія Білоцерківської волості Київської губернії, українця, письменного службовця, помічника касира на Південно-Західній залізниці. Заарештований 19 травня 1931 року. Звинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР. Зокрема у звинувачувальному висновку вказувалося, що Ляшенко П. О. «происходит из зажиточной семьи, сам имел кулацкое хозяйство, каково в момент сплошной коллективизации сдал в коллектив, не вступивши туда сам. Свое невступление в коллектив объясняет тем, что не хочет работать на дураков».

Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 31 травня 1931 року висланий у Північний край терміном на три роки.

Реабілітований прокурором Черкаської області в листопаді 1989 року.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4759, арк. 22.

Приложение № 3.

...а. За неправильн. сведения Вы подлежите суду.

Анкета

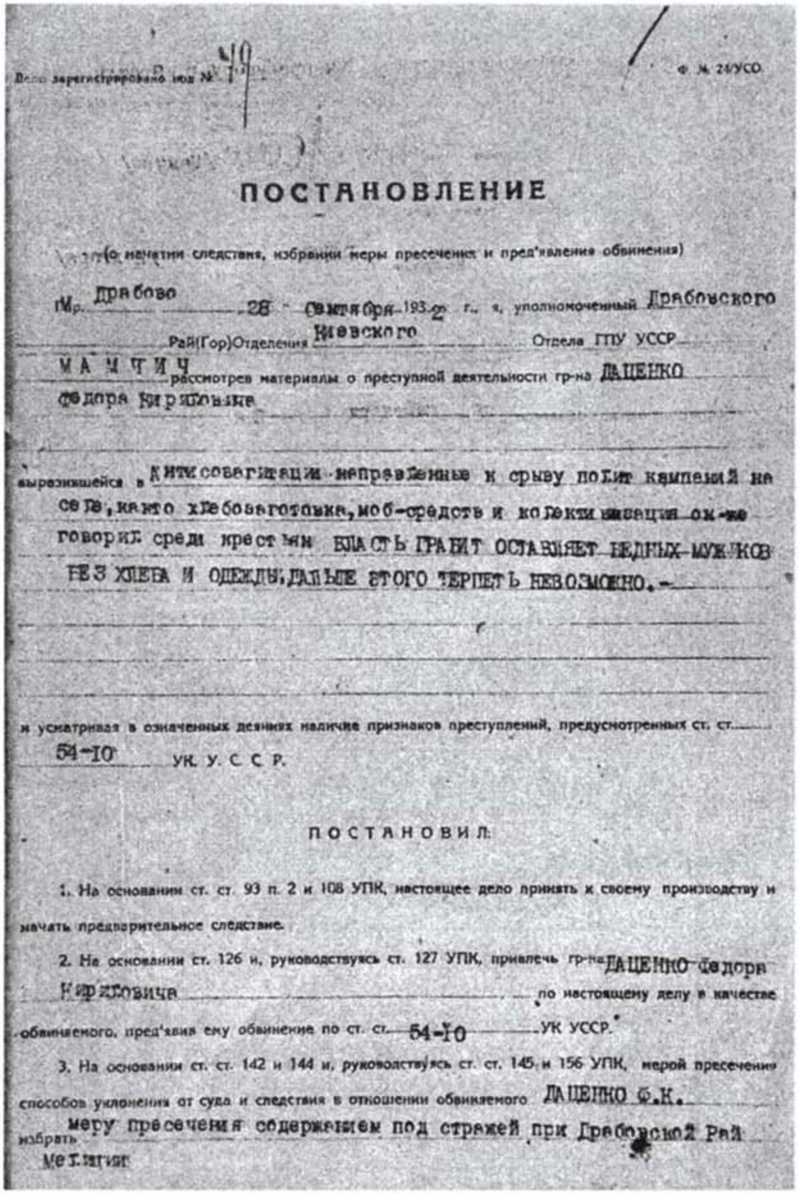
...лица, поступающего на службу жел. дор. и водного транспорта п...

Эксплоатации

... жел. дор.

...ность Помощ. общ. кассира 1925 г. ... м-ца.

ВОПРОСЫ.	ОТВЕТЫ.
...милия	Ляшенко
...я и отчество	Филипп Алексеевич
...раст, с указанием времени и места ...ждения	1878 г. Октября 10 дня село Александрия белоцерковск уезда Киевской губернии
...циональность	Украинец.
...данство	руского
...исхождение (сословие) и место при...ки	крестьянин село Александрия белоцерковск волости Киевской губернии
...ный адрес местожительства	
...иальное положение	крестьянин села Александрия
...азование ~~высшее~~ ~~среднее~~ или низшее с указ...— какое училище окончил, где и ...а	окончил 2х классное училище в 1894 году в м. Смеле Черкасс уезда Киевской губерни.
...жил-ли на государственной службе при ...име, в каком ведомстве и в каком ...	Служил на Юго Зап ж.д. в должности помощ груз и общего кассира
...йное положение	Женат.

Дело зарегистрировано под № 10 Ф. № 24/УСО

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о начатии следствия, избрании меры пресечения и пред'явлении обвинения)

М. Драбово 28 Сентября 1932 г., я, уполномоченный Драбовского Рай(Гор)Отделения Киевского Отдела ГПУ УССР МАМЧИЧ рассмотрев материалы о преступной деятельности гр-на ДАЦЕНКО Федора Кирилловича

выразившейся в антисоветагитации направленные к срыву полит кампаний на селе, как то хлебозаготовка, моб-средств и коллективизации он-же говорил среди крестьян: ВЛАСТЬ ГРАБИТ ОСТАВЛЯЕТ БЕДНЫХ МУЖИКОВ БЕЗ ХЛЕБА И ОДЕЖДЫ, ДАЛЬШЕ ЭТОГО ТЕРПЕТЬ НЕВОЗМОЖНО.-

и усматривая в означенных деяниях наличие признаков преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-10 УК. У. С. С Р.

ПОСТАНОВИЛ:

1. На основании ст. ст. 93 п. 2 и 108 УПК, настоящее дело принять к своему производству и начать предварительное следствие.

2. На основании ст. 126 и, руководствуясь ст. 127 УПК, привлечь гр-на ДАЦЕНКО Федора Кирилловича по настоящему делу в качестве обвиняемого, пред'явив ему обвинение по ст. ст. 54-10 УК УССР.

3. На основании ст. ст. 142 и 144 и, руководствуясь ст. ст. 145 и 156 УПК, мерой пресечения способов уклонения от суда и следствия в отношении обвиняемого ДАЦЕНКО Ф.К. избрать меру пресечения содержанием под стражей при Драбовской Рай Милиции

Зі справи **ДАЦЕНКА Федора Кириловича**, 1885 р., с. Мойсівка Драбівського району. Українець, хлібороб, середняк, робітник цукрового заводу, безпартійний. Заарештований 28.09.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 09.12.1932 р. ув'язнений в концтабір на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області в листопаді 1989 року.

Як бачимо із постанови про взяття під варту і початок слідства над Даценком Ф. К., його піддали репресії тільки за те, що обурювався пограбуванням селян, яке проводили під маркою хлібозаготівлі. У селян забирали весь хліб, який тільки знаходили буксирні бригади. Даценко Ф. К. говорив: «Влада грабує, лишає бідних селян без хліба і одягу. Далі терпіти цього неможливо», за що й був ув'язнений на три роки в концтабір.

У селян забирали останню зернину, прирікаючи їх на голодну смерть, ще й карали, коли вони обурювалися з цього нелюдського грабунку.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4780, арк. 1.

В ПРЕЗИДИУМ ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР.

/ в комиссию по делам частной амнистии/

г.Москва.

от Юристконсульта Архангельского треста "Росглавхлеб"

КАЗАНИНА Бориса Марковича.г.Архангельск Костромской проспект № 94 кв. № 3.

ПРОСЬБА О СНЯТИИ СУДИМОСТИ.

Как видно из прилагаемого копии справки У Н.К.ВД по Архангельской области за № 3930/4 от 23/III-1936 года,Я был в Адмпорядке осужден 6 мая 1933 года Коллегией Г.П.У. УССР к 3-м годам ссылки в Северный Край по статье 54-11 УК. УССР / соответсвует статье 58-11 УК.РСФСР/ и срок этот отбыл в Архангельске в 1936 году,т.е. 12 лет тому назад.

Во время ссылки и после этого до сих пор Я честно и добросовестно работаю в Архангельске - в подтверждении чего представляю характеристику от 15/VI-48 г.,выданную мне с теперешнего места работы и охватывающую период последних шести лет моей жизни и работы.

Испытвая чуство душевной тяжести в связи с понесенным мною наказанием и желая окончательно оправдаться перед Советской Властью и согражданами,что бы считаться не судимым и не испытывать связанных с этим ограничением,прошу ПРЕЗИДИУМ ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР издать в отношении меня акт помилования и сделать распоряжения о снятии с меня судимости.

Прошло уже 15 лет со дня моего осуждения,мне уже 54 года,а пятно это продолжает на мне висеть.

ПРИЛАГАЮ: Копия справки от 23/III-36 г. за № 3930/4.
Характеристику от 15/VI-48 г.
Выписку из статьи 55 УК и приказа НКЮ СССР № 79-37 г.

15/VI-48 г.
г.Архангельск.

КАЗАНИН [signature]

Выписка из протокола № 61-в

Особого Совещания при Министре Государственной Безопасности Союза ССР

ад-3 от „29“ октября 1949 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
904. Материал о снятии судимости УМГБ Архангельской обл. на КАЗАНИНА Бориса Марковича, 1894 г.р., ур. Киевской области, русского, гр.СССР.	КАЗАНИНУ Борису Марковичу в снятии судимости ОТКАЗАТЬ.

В ОСК картотеки „27“ XII 1949

97364 УССР

Пом. оперуполномоч. ЗВЕЗДИНА

Нач. Секретариата Особого Совещания

КАЗАНІН Борис Маркович, 1894 р., уродженець с. Великі Степанці Канівського району, мешканець м. Умань, росіянин, б/п, освіта вища юридична, плановик-економіст Уманської поштово-телеграфної контори. Арештований 15.03.1933 р. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 06.05.1933 р. висланий у Північний край на три роки. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 24.11.1989 р.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4841, арк. 41, 55.

30

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

о прекращении дела в угловном порядке.

Местечко Монастырище 1931-года апреля ..19.. дня

Уполномоченный Монастырищанского Райаппарата Киевского сектора Г П У . УССР. Петров расмотрев сего числа следственное дело за № ..11.. по обвинению гр-на с. [illegible] Монастырищанского района [illegible] по ..... ст. УК. и принимая во внимание, что данных для привлечения обв. [illegible] к судебной ответственности собрано недостаточно, но однако учитывая, что как видно из следственного материала обв. [illegible] является социально- опасной личностью и нахождение его в селе [illegible] может вредно отразится на проведение дальнейших мероприятий советвласти на селе, а потому руководствуясь п. 2-ст 197 УПК.

ПОСТАНОВИЛ:

След дело за №..11.. по обвинению [illegible] по ст [illegible] У.К. направить Монастырищанскому участковому прокурору на прекращение в угловном порядке возбудив ходатайство перед особым совещанием при коллегии ГПУ УССР в [illegible]

Уполномоченный
Монастырищанского райаппарата ГПУ. / ПЕТРОВ /

УТВЕРЖДАЮ: Р/ Уполномоченный ГПУ.
по Монастырищанскому р-ну. / [illegible] /

...ЛОН ОРДЕРУ № 22³

До ач. Уман. Бупру № —

Негайно спрямувати перелічити заарешто-

ваного Топольняка

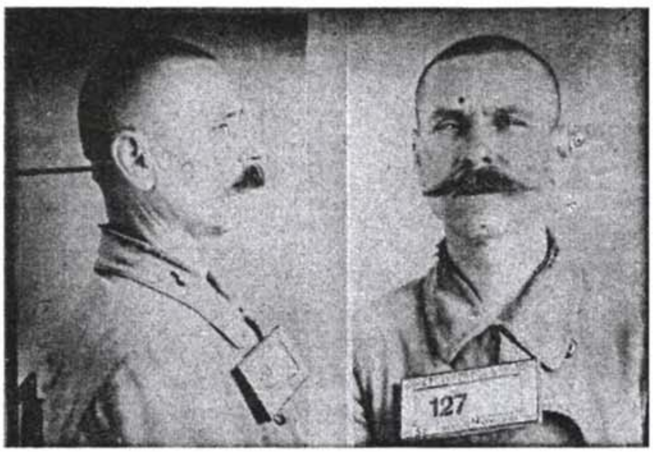
Єфрема Тимофієвича

до (за) КОС ДПУ УСРР

Уповнов.

Ордер виписано 30/IX 1931 р.

Примітка: Прилучається слідсправа

З кримінальної справи **ТОПОЛЬНЯКА Єфрема Тимофійовича**, 1889 р., с. Конела-Цеберманівка Монастирищенського району. Заарештований 17.03.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 30.05.1931 року висланий у Північний край терміном на три роки.

На знімках: постанова про припинення справи в карному порядку та про клопотання перед особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР про заслання Топольняка Є. Т. за межі України, постанова цієї ж особливої наради про заслання Топольняка Є. Т. в Північний край та його фото. Переслідувався Топольняк Є. Т. за те, що не зміг виконати податок в експортному порядку, який складав 385 карбованців. Щоб виконати податок мусив продавати хліб на ринку, за що звинувачувався також як такий, що не виконав хлібозаготівлю, бо продавав хліб на приватному ринку. Так масово творилися в українському селі карні злочинці, чиї дії були начебто спрямовані проти заходів радянської влади.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4861, арк. 30, 35, 41.

(Писать четко).

Анкета № ~~215~~ 81

для бывших офицеров белых армий

(Представляется Комиссией).

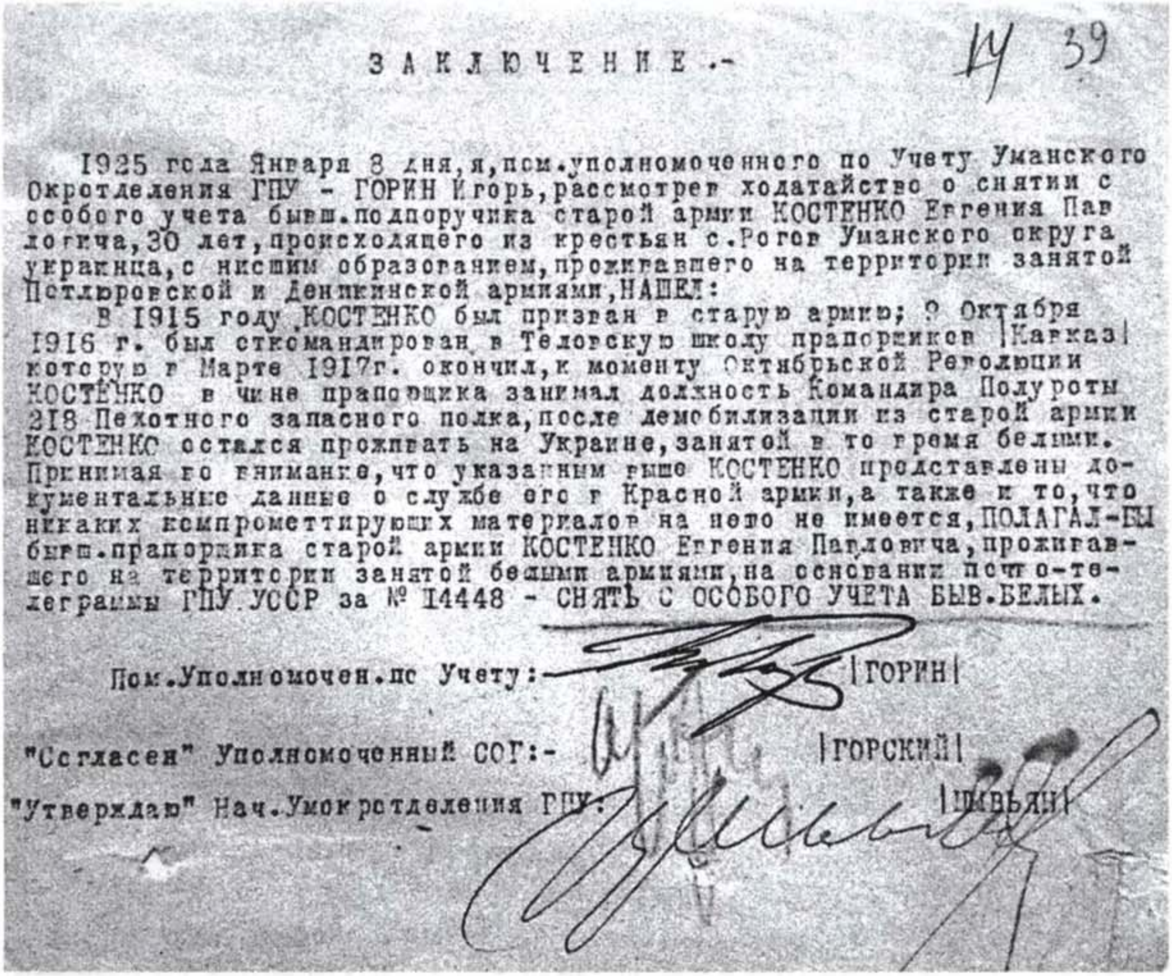
________________ 192 г.

Вопросы.	Ответы.
1. Фамилия, имя и отчество	[illegible] Евгений Павлович
2. Год, месяц и число рождения и какой местности уроженец	1895 года 11 января [illegible]
3. Сословная принадлежность до революции	Крестьянин
4. Национальность	Украинец
5 Подданство	русское
6 Какое получили общее образование (перечислите все учебные заведения, в которых учились)	окончил Высшее Начальное училище
7 Семейное положение	холост
8. Из кого состоит Ваша семья в данное время (жена, дети), указать имена, точные адреса и род их занятий	—
9. Есть ли у Вас отец, мать, братья, сестры, указать их имена, где в данное время проживают, чем занимаются до революции, и после револю-	есть — два брата Кузьма и Илларион [illegible] и сестра Раиса Павловна [illegible] занимаются [illegible]

Вопросы.	Ответы.
11. Состояние здоровья	Болен пороком сердца
12. Какими языками владеете, кроме руского	Никакими
13. Когда поступили вообще на военную службу	С 1915 году
14. Полученное военное образование (указать учебныя заведения, где учились время поступления и время окончания)	Окончил Тифлисскую школу прапорщиков на Кавказе поступил [illegible] 1916 году и окончил в марте 1917 году
15. Были ли при об'явлении войны в 1914 г. призваны по мобилизации, пошли ли добровольцем или были кадровым офицером	При об'явлении войны в 1914 не призывался, а был призван в 1915 году и пошел на службу как новобранец
16. Последний чин и должность в старой армии до Февральской революции	Прапорщик
17. Последний чин, должность и место пленения (указать подробно)	В плену не был
18. Попали в плен персонально или при массовой сдаче (подробно)	—
19. Когда, где и через какой Особый Отдел проходили или когда где, каким органом Сов. Власти были арестованы или привлекались к ответственности, за что и какие наказания понесли	Через О.О. В.Ч.К. в марте 1920 был не арестован за службу в добровольческой армии как [illegible] [illegible] годы

11

Вопросы.	Ответы
22. Когда и где поступили на службу и в какую белую армию и каким образом. (добровольно или по мобилизации)	В белой армии не служил, но проживал на территории занятой Деникиным. Был мобилизован, но не служил [illegible] и Бело-погон-
23. Когда и где, в каких боях принимали участие в белой армии и в какой должности тогда находились.	не принимал
24. Были ли ранены, где, когда, как и в каких должностях.	нет
25. Имеете ли знаки отличия, когда где и за что получены.	нет
26. Служили ли в Красной Армии, в каких частях и должностях, с какого и по какое время	Служил: в Военкоме [illegible] волости с [illegible] — [illegible] 1921 г. и в резерве Губвоенкомата с 1 [illegible] по [illegible] 1922 г.
27. Какое принимали участие в революции 1905 года и где в это время находились	не принимал
28. Какое принимали участие в Февральскую и Октябрьскую революции 1917 года, где находились, и Ваше отношение к Февральской революции	Участвовал в манифестациях при 1-й революции [illegible]; при 2-й [illegible] [illegible] в то время
29. Если [illegible] Октябрьской революции, то почему (Ваше [illegible] в этот период)	[illegible]

ЗАКЛЮЧЕНИЕ.-

1925 года Января 8 дня, я, пом. уполномоченного по Учету Уманского Окротделения ГПУ - ГОРИН Игорь, рассмотрев ходатайство о снятии с особого учета бывш. подпоручика старой армии КОСТЕНКО Евгения Павловича, 30 лет, происходящего из крестьян с. Рогов Уманского округа украинца, с низшим образованием, проживавшего на территории занятой Петлюровской и Деникинской армиями, НАШЕЛ:

В 1915 году КОСТЕНКО был призван в старую армию; 9 Октября 1916 г. был откомандирован в Теловскую школу прапорщиков |Кавказ| которую в Марте 1917г. окончил, к моменту Октябрьской Революции КОСТЕНКО в чине прапорщика занимал должность Командира Полуроты 218 Пехотного запасного полка, после демобилизации из старой армии КОСТЕНКО остался проживать на Украине, занятой в то время белыми. Принимая во внимание, что указанным выше КОСТЕНКО представлены документальные данные о службе его в Красной армии, а также и то, что никаких компрометтирующих материалов на него не имеется, ПОЛАГАЛ-БЫ бывш. прапорщика старой армии КОСТЕНКО Евгения Павловича, проживавшего на территории занятой белыми армиями, на основании почто-телеграммы ГПУ УССР за № 14448 - СНЯТЬ С ОСОБОГО УЧЕТА БЫВ. БЕЛЫХ.

Пом. Уполномочен. по Учету: |ГОРИН|

"Согласен" Уполномоченный СОГ:- |ГОРСКИЙ|

"Утверждаю" Нач. Умокротделения ГПУ: |ШВЬЯН|

КОСТЕНКО Євген Павлович, 1895 р. с. Рогова Уманського району українець, із селян. В 1915 р. був мобілізований, пройшов школу прапорщиків. Ні петлюрівцем, ні денікінцем не був. І все ж як офіцер царської армії був взятий на облік. Заповнив анкету із 39 пунктів і в будь-який момент міг бути заарештований. І лише 8 січня 1925 року був знятий з Реєстру.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4865, арк. 35, 36, 39.

ЖУРАКОВСЬКИЙ Дмитро Павлович, 1900 р., с. Тіньки Чигиринського району, малописьменний, безпартійний, хлібороб. Арештований 18.10.1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР. ОН при колегії ДПУ УРСР 01.12.1930 р. ув'язнила в концтабір на три роки. Реабілітований 04.11.1989 р. Прокурором Черкаської області.

І при наближенні звільнення ДПУ намагалася зібрати компромат, щоб подовжити термін перебування в концтаборі.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4882, арк. 25-26.

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО
Срочно

НАЧАЛЬНИКУ УПРАВЛЕНИЯ БЕЛ.БАЛТ-ЛАГА ОГПУ
ст. МЕДВ-ГОРА на № 1194/1059/с

Копия: НАЧАЛЬНИКУ УСО ГПУ УССР
г. ХАРЬКОВ

113169

«О гр-не ЖУРАКОВСКОМ Д.П.».

Сообщаем что гр-н ЖУРАКОВСКИЙ Дмитрий Павлович, 1900 г. рождения, кулак раскулаченный по III-й категории, семья его [illegible]

НАЧАЛЬНИК ЧИГИРИНСКОГО РАЙОТДЕЛЕНИЯ ГПУ /СОСОН/

УПОЛНОМОЧЕННЫЙ СПО /ГОНЧАР/

ЛИТЕР „А"

Глав. Государств. Политическое Управление при СНК СССР

Гл. Упр. исп.-тр. лаг.

УПРАВЛЕНИЕ Беломорско-Балтийского исправительно-трудового лагеря

Отдел ИСО 193 г.

№ 1194/1059/с

Почт. адрес: ст. Мед. Гора, Мурманск. ж. д. Телегр. адрес Медгора, БЕЛБАЛТЛАГ

Краткое содержание:

113169

Вх. №

На .... от 193

При ответах ссылаться на № и дату

ПП ОГПУ УССР

г. Харьков

На основании приказов ОГПУ №№ 25/с от 8/I—с/г. и № 451 от 16/V—с/г о порядке пересмотра дел на лиц, осужденных по делам деревенской к/р, в связи с окончанием сроков наказания последними, **просьба в декадный срок** выслать меморандум по делу и сообщить социально-имущественное положение как в прошлом, так и в данное время, а также о составе семьи и месте пребывания ее, отбывающего у нас срок наказания заключенного, осужденного

проживавшего до ареста в

Начальник ИСО УБЕЛ
(Соколов)

Врид. Начальника СПО ИСО
(Задоркин)

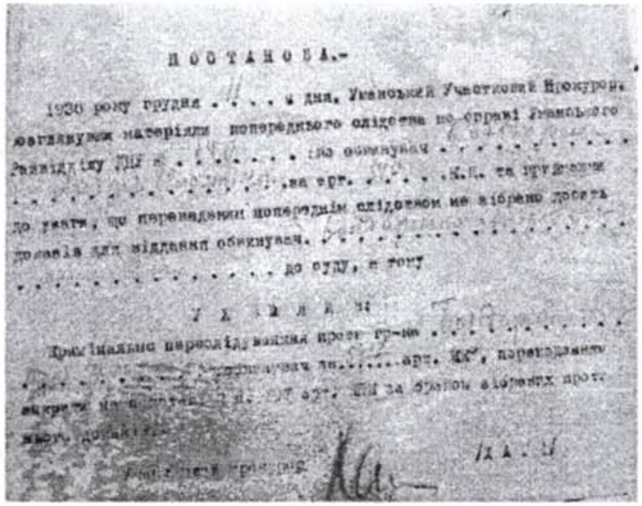
1425

НАРОДНІЙ КОМІСАРІЯТ ЮСТИЦІЇ У.С.Р.Р.
ПРОКУРОР
округи

ВИСНОВОК

19 30 року 11/XII дня, Прокурор ... розглянувши подання ... Д.П.У. У.С.Р.Р. до окреної Наради Д.П.У. У.С.Р.Р. ... визнання гр. ... соціально-небезпечний елемент та про вислання його до ... на час з ... 193 р. ... Зважаючи на те, що гр. ...

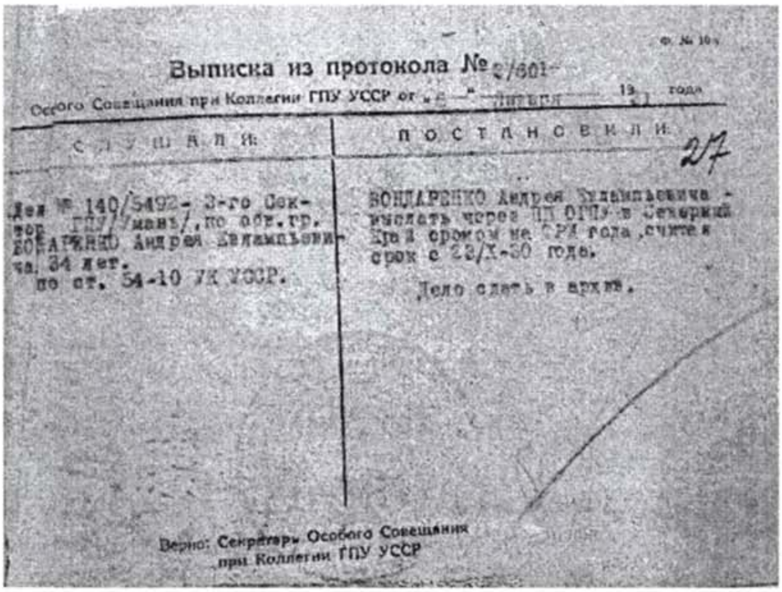

ПОСТАНОВА.-

1930 року грудня ... дня, Уманський Участковий Прокурор, розглянувши матеріяли попереднього слідства по справі Уманського Районного ДПУ ... по обвинуваченню ... за арт. ... К.К. та прийнявши до уваги, що переведеним попереднім слідством не зібрано досить доказів для віддання обвинуваченого ... до суду, а тому

УХВАЛИВ:

Кримінальне переслідування проти гр-на ...

Выписка из протокола № 2/601
Особого Совещания при Коллегии ГПУ УССР от 6 января 1931 года

СЛУШАЛИ:	ПОСТАНОВИЛИ: 27
Дел № 140/5492 3-го Сектор ГПУ /Умань/, по обв. гр. БОНДАРЕНКО Андрея Евлампьевича, 34 лет, по ст. 54-10 УК УССР.	БОНДАРЕНКО Андрея Евлампьевича - выслать через ПП ОГПУ в Северный Край сроком на ТРИ года, считая срок с 23/X-30 года. Дело сдать в архив.

Верно: Секретарь Особого Совещания при Коллегии ГПУ УССР

З карної справи **БОНДАРЕНКА Андрія Євлампійовича**, 1896 р., уродженця с. Оноприїівка Тальнівського району, мешканця м. Тальне, помічника бухгалтера банку. Заарештований 23 жовтня 1930 року за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 6 січня 1931 року висланий у Північний край терміном на три роки.

Реабілітований прокурором Черкаської області 24 листопада 1989 року.

На знімках: висновок прокурора Уманської прокуратури про вислання Бондаренка А. Є. за межі України, постанова Уманського дільничного прокурора про припинення кримінального переслідування Бондаренка А. Є. у зв'язку з тим, що «проведеним попереднім слідством не зібрано досить доказів для віддання обвинувачуваного до суду», виписка з протоколу постанови особливої наради при колегії ДПУ УРСР 6 січня 1931 року про заслання Бондаренка Андрія Євлампійовича в Північний край терміном на три роки.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4884, арк. 25-27.

"УТВЕРЖДАЮ"
НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛА КОНТРРАЗВЕДКИ
СМЕРШ 23 С[illegible]
МАЙОР [illegible] / [illegible]ОВ/
"26" сентября 1943 года.

АРЕСТ САНКЦИОНИРУЮ
ВОЕННЫЙ ПРОКУРОР 23 СД
ВОЕНЮРИСТ 2 РАНГА
/ [illegible]КОВ/
"25" сентября 1943 года

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
на арест

25 сентября 1943 года село Драбово.

Я, Следователь Отдела Контрразведки "Смерш" 23 Стрелковой Дивизии Лейтенант Гарлин рассмотрев поступившие материалы о преступной деятельности

ЧЕПУРНОЙ Петр Афанасьевич 1919 года рождения, уроженец села Драбово Драбовского района Полтавской области, украинец, гр-н СССР, беспартийный, образование среднее, артист, из крестьян-середняков, женат, не судим,

НАШЕЛ:

ЧЕПУРНОЙ в период оккупации села Драбово немецко-фашистскими войсками работал артистом при районном клубе, где принимал участие в постановке националистических пьес, пель ряд антисоветских песен где высмеивалось Советское правительство и советская действительность, а именно: жизнь колхозника, действия и состояние Красной армии и восхвалял в своей драматической деятельности фашистский строй.

ЧЕПУРНОЙ посещал районное жандармское управление.

В июне месяце 1942 года Чепурной подлежал отправки в Германию, но отправлен не был по той причине что он нужен был жандармерии.

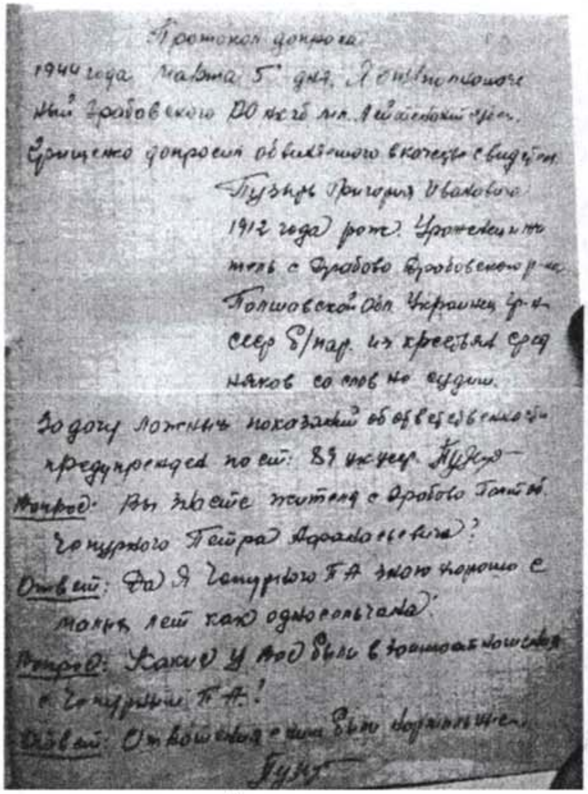
В этом же месяце на сельхозкомендатуры с.Драбово явился начальник жандармерии с переводчиком и просил коменданта не угонять Чепурного т.е. не отправлять в Германию так как Чепурной оказывал помощь жандармерии. При этом начальник жандармерии сказал:" На Чепурного в Германию не отправляйте так как он нам помогает в нашей работе".

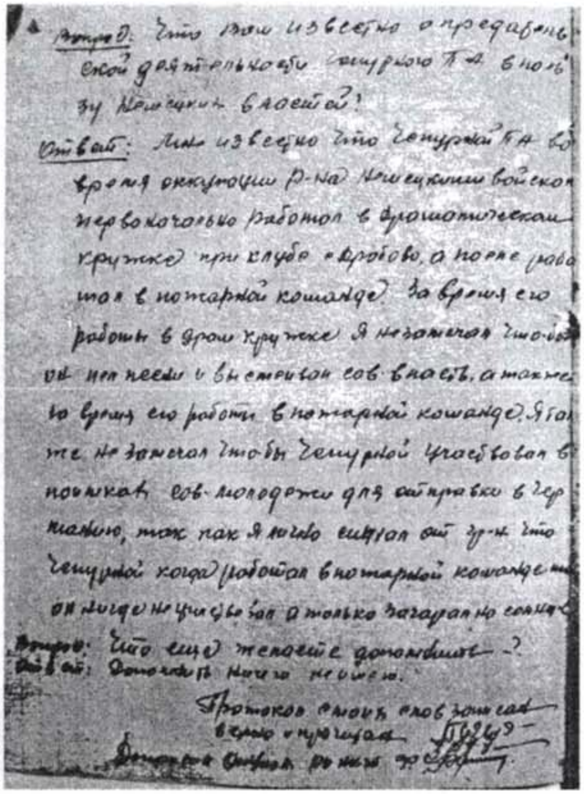
Исходя из изложенного и руководствуясь ст. 145 УПК УССР

ПОСТАНОВИЛ:

Чепурного Петра Афанасьевича подвергнуть аресту и обыску

СЛЕДОВАТЕЛЬ ОТДЕЛА КОНТРРАЗВЕДКИ
СМЕРШ 23 СТР ДИВИЗИИ-ЛЕЙТЕНАНТ / ГАРЛИН

ЧЕПУРНИЙ Петро Опанасович, 1919 р., уродженець і мешканець смт. Драбів однойменного району, українець, б/п, освіта середня артистична, до окупації – артист музкомедії в м. Києві. Заарештований 25.09.1943 р. за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Постановою Полтавського обласного управління НКДБ 11.04.1944 р. з-під варти звільнений.

«Допросом свидетелей установлено, что Чепурной в качестве переводчика сопровождал 8 человек граждан, отправляемых в Германию. Других каких-либо фактов, подтверждающих предательскую деятельность Чепурного в ходе следствия не установлено» (з постанови Полтавського обласного управління НКДБ 10.04.1944 р.).

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4895, арк. 3-3зв, 28-28зв, 29.

НАРОДНІЙ КОМІСАРІЯТ ЮСТИЦІЇ УСРР

ПРОКУРОР

ПОСТАНОВА

193 р. ... дня, прокурор ... розглянувши порядком нагляду справу ... району, м. ... про заинувачення гр. гр. ... за злочин, що його передбачено арт. арт. К. К., й зважаючи на те:

1) що вирок в цій справі вже набув правної сили

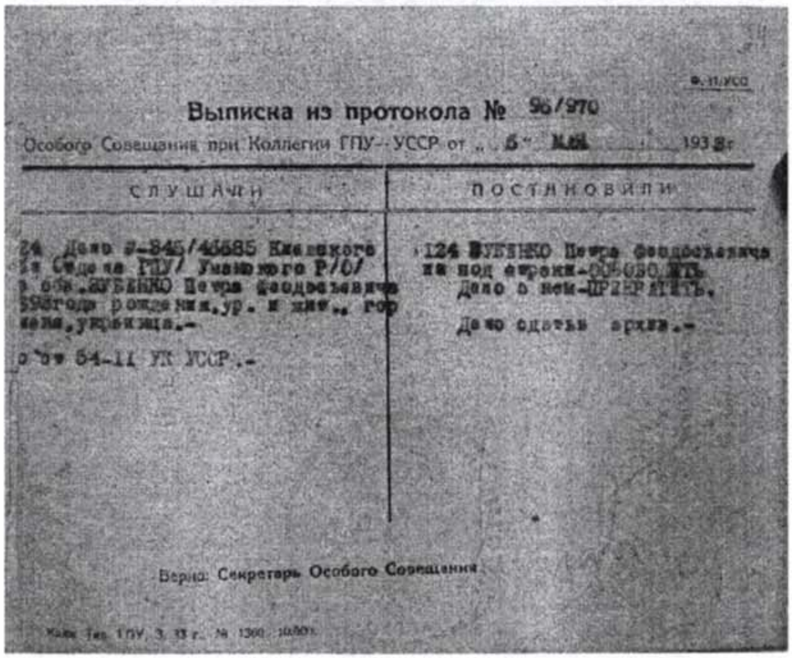
2)

НАРОДНІЙ КОМІСАРІЯТ ЮСТИЦІЇ У.С.Р.Р.
ПРОКУРОР
Уманської дільниці

ВИСНОВОК

1933 року Січня 21 дня. Прокурор Уманської дільниці розглянувши подання Д.П.У. У.С.Р.Р. до окремої Наради Д.П.У. У.С.Р.Р. про визнання гр. Савчука Івана Івановича за соціяльно-небезпечний елемент та про вислання його до Концлагеря строком на 3 роки р. Вважаючи на те, що гр. Савчук Іван Іванович

Выписка из протокола № 96/970
Особого Совещания при Коллегии ГПУ-УССР от 5 мая 193 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
24. Дело №-845/45685 Киевского Об. Отдела ГПУ/ Уманского Р/О/ в обв. ЗУБЕНКО Петра Феодосьевича 1898 года рождения, ур. и жит. гор. Умань, украинца.- по ст 54-11 УК УССР.-	124 ЗУБЕНКО Петра Феодосьевича из под стражи-ОСВОБОДИТЬ. Дело о нем-ПРЕКРАТИТЬ. Дело сдать в архив.-

Верно: Секретарь Особого Совещания

В січні 1933 року Уманське РВ ДПУ порушило карну справу проти працівника Уманського мисливства **ЗУБЕНКА Петра**, як соціально-небезпечного елемента, колишнього петлюрівця. Однак достатніх фактів для притягнення до карної відповідальності не було, і тому ОН при колегії ДПУ 06 травня 1933 року змушена була ухвалити – «з-під варти звільнити. Справу припинити». Однак свідкам, які проходили у цій справі, пощастило менше.

Зокрема, **САВЧУК Іван Іванович**, хоч матеріалів і не було зібрано, і прокурор вирішив справу припинити, все ж іншим документом – як соціально-небезпечного елемента – відправив на три роки на Північ.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4984, арк. 18, 19, 23, 24.

ВЫПИСКИ ИЗ ПРОТОКОЛА КОРКІШКО М.А. от 8.II.1934г.

Приблизно в червні м-ці, коли КОРКІШКО Микола прийшов із [illegible] де він відбував примусову працю, ми як товариші його КОРКІШ[КО] Іван та я прийшли до нього, де ми застали КОРКІШКО Миколу та МАСЬКА Платона, які вже були пьяні, звичайно ми з КОРКІШКО Іваном дістали горілки й почали з ними гуляти, під час цього завелись оповіть балачки на політичні теми, а саме КОРКІШКО Микола розказував про перебування у бупрі, про те, що багацько сидить у бупрах арестованих українців, що у бупрах живеться дуже кепсько, а дома ще гірше, каже мов у сину бутвалу, а роби як віл, у колгоспі хліба теж немає, «а так жити і то лучше йти у банду». Не послухали дурака батька Петлюри, от як я й сам, то тепер вдихайте, після чого він почав плакати і споминати, що коли такий був у Петлюри, то йому тов. його ГОРОБЕЦЬ Левко казав, що не іде до дому, а втік до хлопця за Україну, а я дурак приїхав на таке горе».

МАСЬКО Платін висловлювався, що «мов це не довго зісталось мусульманам господарювати на нашій вільній Україні, що нехай покозакують до весни 1934 р., а там прийдуть визволенці із Германії в купі з інтервенцією, тоді і ми заживемо, а для цього нам потрібно буде підготовитися, а для цього треба вести агітацію проти Радянської влади та її мірроприємств серед населення про те, що, мов, наша Україна знаходиться під гнітом Росії, що, мов, всі прибутки, які маються на Україні, як то хліб, сахар та готові вироби забирає Росія, заставлюючи український нарід даже без хліба, [як] показали ці останні 2 роки, що мов і Росії такого голоду не було б й немає, а на Вкраїні вмерло 50% людей і ніхто на це не звертає ніякої уваги». Коли Ви добродії не погодитесь зі мною, то Ви теж мусульмане?, а я гайдамака казак, а коли КОРКІШКО Іван Макарович сказав, що мов, і я козак, тільки не вмію на коні їхати, то МАСЬКО йому сказав, що я думав, що ви вірні сини України, а не вірні сини України і почав балачки про Запоріжжя про казацтво, як воно стійко стояло за свій нарід, як воно боролось, відстоюючи свої права та волю, а ви, мов, зрадники забули заповіти своїх дідів та вчителя Шевченко. З предложенням МАСЬКА Платона було погоджено, всі стали на той шлях щоб агітувати проти Радвлади та її мірроприємств.

....Але підготовча робота що до організаційної роботи та втягування членів до організації гр.с.Стебляєва ГОРОБЦЯ Василя Петровича, який згодився прийти зі мною до МАСЬКА Платона, щоб будім то утворити крухок бандуристів та вчитись на бандурах грати. Для цієї роботи було мені продано МАСЬКОМ Платоном бандуру одну, а одна залишилась у нього, а у ГОРОБЦЯ теж мається бандура. Условились ми з ГОРОБЦЕМ пророблять цю роботу після складення річних звітів і я мавсь перейти працювати до Стеблівського Цукр.радгоспу, де працює ГОРОБЕЦЬ Василь Петрович, щоб і з ними [там] проводити контр"революційну діяльність, але це не здійснилось, бо мене було затримано, й посаджено під варту, де я знаходжусь і до цього часу.

.....Ціль нашої організації була: приєднутись до інтервенції, як я уже вище показав, щоб спільно боротись проти Радвлади з метою розвалення такої на Україні та завести свої права, своє військо та свої кордони. Цією роботою всіми що керував МАСЬКО. Всі вище означені покази правдиві, які я стверджую власною підписью.

Згідно: [signature]

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА КОРКИШКО М.А. от 28 декабря 1933г.

Иногда на наших выпивках бывал МАСЮК Платон Антонович,
приезжавший из Днепропетровщины, где он бывал на работах, который
являясь бандуристом и человеком начитанным, знающим хорошо
историю украинского казачества и атаманов и в его присутствии
[illegible] мы еще живее обсуждали необходимость борьбы за освобождение
Украины от ига большевиков за "самостійну" Украину.
При МАСЮКЕ мы снова таки о восстании не говорили, а обсуждали
вопросы, связанные с необходимостью поддержки изнутри стороны,
воюющей с Советским Союзом.

Верно: [signature]

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА КОРКИШКО Мартына от 8.1.1934г.

2-го грудня 1931 року я повернувся з під ув"язнення із Черкаського Бупру, де я про сидів під вартою за Корсунським Рай.
ДПУ з 13 березня 1931 року. Коли я повернувся додому поступив
зараз же на посаду рахівника в "Стеблівському Чавунно-ливарному заводі, де я працював до дня затримання, т.е. до 23 грудня
1933р. В цей час я часто встрічався з гр-ми села Стеблева
МАСЮК Платонович, КОРКІШКО Миколою Мак Іваном Мак. ПЕРЕТЯТЬКОМ
Петром Павл, з якими часто приходилось випивати. МАСЮК Платін,
який працював на Запоріжжі в Кам"янському часто приїздив до
дому в 1932 році приходилось з ним в компанії у КОРКІШКО Миколи гуляти, де він виявляв, як і раніш завжди, що він патріот, грав
на бандурі, всі гуртом співали українських пісен, козацьких,
часто встрічалось балакати про Україну, про козацтво, про її
взагалі перебування в різних руках, як Польщі та бувшої Росії,
про те, що колись вона була вільна, мала свої кордони, своє
військо козацтво і т. інш. Звичайно це було в 1933році приблизно в червні м-ця, коли КОРКІШКО Микола прийшов з Києва, де він
відбував примусову працю. Ми як товариші його КОРКІШКО Іван та
я прийшли до нього, де ми застали КОРКІШКО Миколу та МАСЮКА
Платона, які уже були п"яні. Звичайно ми з КОРКІШКОЮ Іваном
достали горілки й почали з ними гуляти, підчас цього завелись
опять балачки на політичні теми, а саме: КОРКІШКО
....МАСЮК Платін висловлювався, що мов"ще не довго зосталось мусульманам господарювати на нашій вільній Україні, ще
нехай покозакують до весни 1934 року, а там прийдуть визволенці із Германії в купі з інтервенцією, тоді і ми заживем, а для
цього нам портрібно буде підготовлятися, а для цього треба
вести агітацію проти Радянської Влади та її мірориємств, серед населення про те, що мов наша Україна знаходиться під гнітом Росії, що, мов, всі прибутки, які маються на Україні, якто:
хліб, сахар та готові вироби забирає Росія, заставляючи український народ даже без хліба, от як показали ці останні 2 роки, що
мов, у Росії такого голоду не було й не масо, а на Україні вимерло 50% людей і ніхто на це не звертав ніякої уваги". Коли Ви
добродії не погодитись зі мною, то Ви теж мусульмане, а я гадав
мака- казак, а коли КОРКІШКО Іван Макарович сказав, що, мов, і
я козак", тільки не вмію на козі їхати", то МАСЮК йому сказав,
що я думав, що Ви вірні сини України, а Ви невірні сини України
і почав балачки про Запоріжжя про козацтво, як воно стійко сто

2.-

що за свій нарід, як воно боролось відстоюючи свої права та волю, а ми, мов, зрадники забули заповіти своїх дідів та вчителя ШЕВЧЕНКО. З предложенням МАСЬКА Платона було погоджено, всі стали на на той шлях, аби агітувати проти Радвлади та її міроприємств.

....Для цієї роботи було мені придано МАСЬКОМ Платоном бандуру одну, а одна залишилась у нього, а у ГОРОБЦЯ теж мається бандура. Умовились ми з ГОРОБЦЕМ пророблять цю роботу після складання річних звітів і я мався перейти працювати до Стеблевського бур. радгоспу, де працює ГОРОБЕЦЬ Василь Петрович, щоб із ним там проводити контр-революційну діяльність, але це ж здійснилось, бо мене було затримано й посаджено під варту, де я знаходжусь і до цього часу. ГОРОБЕЦЬ Василь Петрович у мене був, приходив дивитись на бандуру та хтів узяти басові струни. Ми з ним зустрічалися коли йшли на роботу. Він весь час предлагав мені перейти до буряко-радгоспу, аби вмісті працювати та проводити контр-діяльність.

Згідно: [signature]

Выписка из протокола допроса КОРНИЕНКО М.О. от 28 декабря 1933

...Согласился, через несколько дней, после того, как мне КУБРАК предложил впервые вступить в организацию, я косвенно на колхозном лугу совместно со своими односельчанами-КОРНИЕНКО Николаем Макаровичем, ГАРАСИМЕНКО Павлом Софроновичем, МАСЮКОМ Тихоном Васильевичем и МАСЮКОМ Михаилом Гавриловичем, коих я знал как надежных людей, разделяющих мои украинские националистические взгляды, коим я рассказал о предложении КУБРАКА создать организацию и предложил им вступить в эту организацию. Никто из этих людей вступать в организацию не согласился.

...Иногда на наших выпивках бывал МАСЮК Платон Антонович, приезжавший из Днепропетровщины, где он бывал на работах, который, являясь бандуристом и человеком начитанным, знающим хорошо историю украинского казачества и атаманов и в его присутствии обычно он играл на бандуре "ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА" и прочие националистические песни и рассказывал о старом казачестве и атаманах. В его присутствии мы, обычно, еще живее обсуждали необходимость бороться за освобождение Украины от ига большевиков за "Самостійну Україну." При МАСЮКЕ мы снова также о восстании не говорили, а обсуждали вопросы, связанные с необходимостью поддержки изнутри страны, воюющей с Советским Союзом".

Верно: [signature]

Выписка из протокола ДИРЕКТОРЕНКО К.

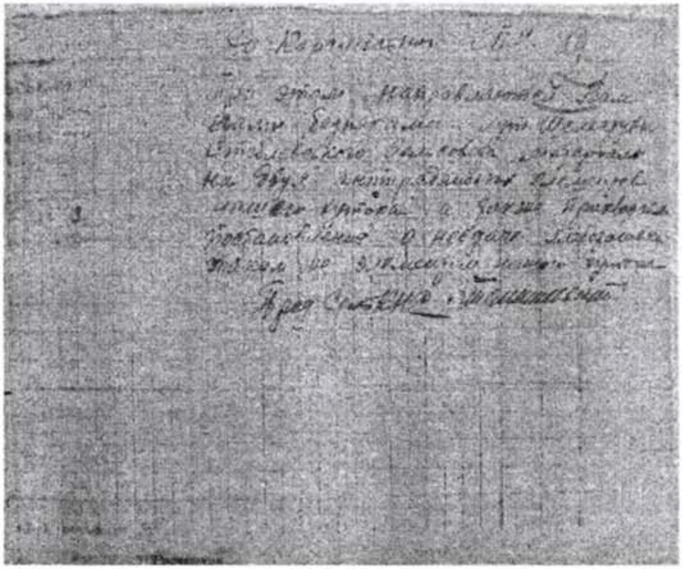
от 20.II.1934 г.

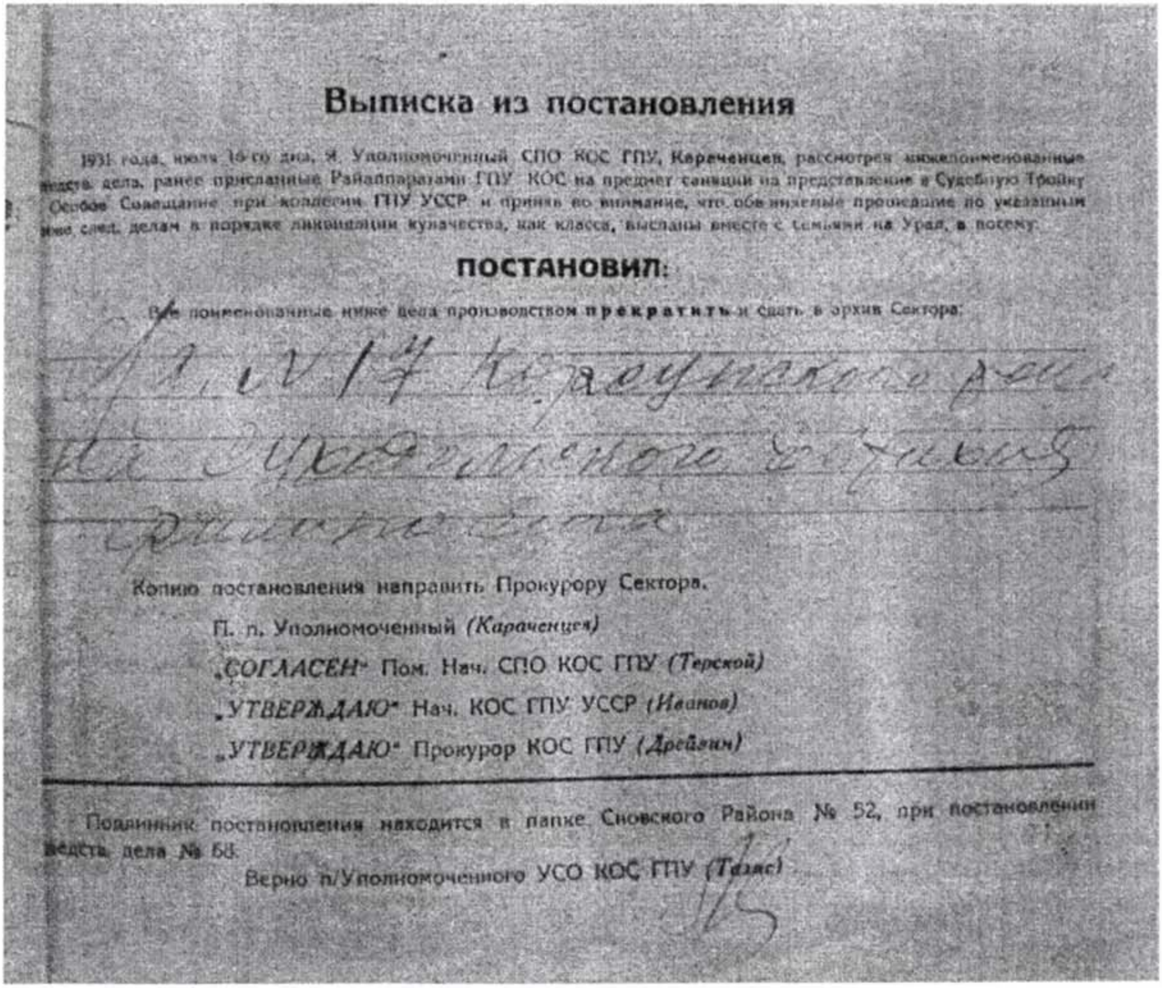
Числа 25-го листопаду я случайно був пригласений т. ХОМЕНКО Карпом, голова Правл. ЗРК МАСЮКОМ, бухг. ЗРК та КОРОЛЕНКОМ на квартиру КОРСТЕНЕВА на чарку, в цій квартирі крім трех, что меня пригласили був технорук 4-ки та ПАХАНЕЧ та т. ЗАБОЛОТНИЙ, партиец, партизан, награжданый червоним орденом, за випивкою МАСЮК грав на гитарі, як мені припоминается [illegible] та ЗАБОЛОТНИЙ вмішався і з МАСЮКОМ вели балачки, про Україну, які саме вони балачки я не пам'ятаю, бо не цікавився, а сидів з рештою хлопців за столом і пили по чарці, у 12 часов ночи розійшлися по домам. Числа 9-го меня опять приглашали на квартиру, за я відмовився, бо вони мені чогось показалися підозрілими.

Згідно. [signature]

МАСЮК Платон Антонович, 1892 р., с. Стеблів Корсунь-Шевченківського району, українець, письменний, б/п, бухгалтер ЗРК. Заарештований 27.12.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 16.03.1934 р. справу припинено, з-під варти звільнено.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4986, арк. 14-17.

Выписка из постановления

1931 года, июля 16-го дня, Я, Уполномоченный СПО КОС ГПУ, Кареченцев, рассмотрев нижепоименованные следств. дела, ранее присланные Райаппаратами ГПУ КОС на предмет санкции на представление в Судебную Тройку Особое Совещание при коллегии ГПУ УССР и приняв во внимание, что обвиняемые проходящие по указанным ниже след. делам в порядке ликвидации кулачества, как класса, высланы вместе с семьями на Урал, в посему

ПОСТАНОВИЛ:

Все поименованные ниже дела производством **прекратить** и сдать в архив Сектора:

Копию постановления направить Прокурору Сектора.

П. п. Уполномоченный *(Караченцев)*

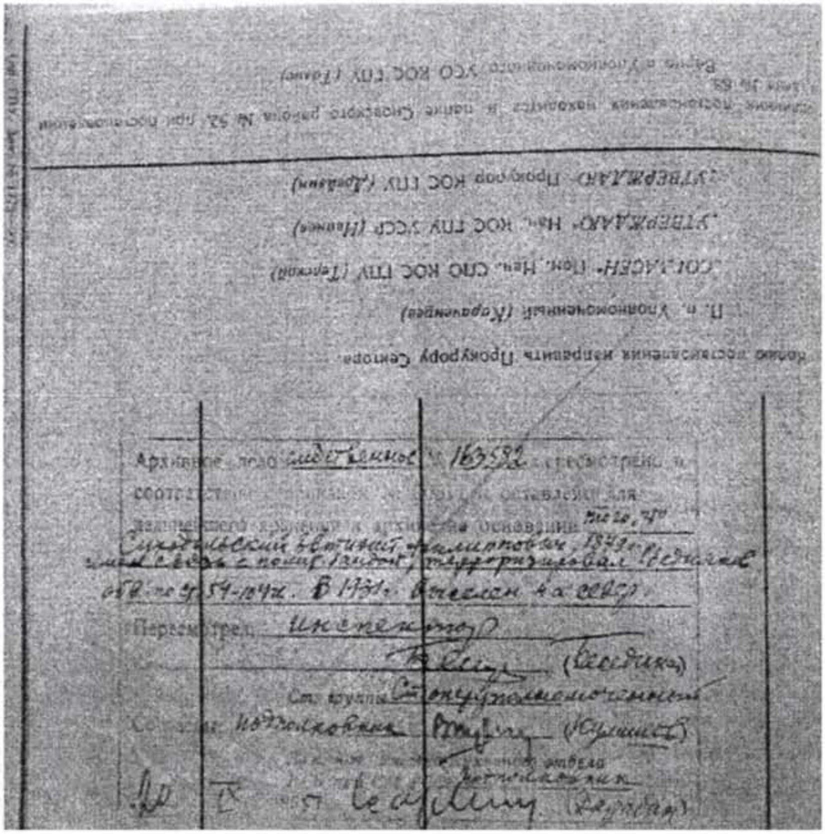
„СОГЛАСЕН" Пом. Нач. СПО КОС ГПУ *(Терской)*

„УТВЕРЖДАЮ" Нач. КОС ГПУ УССР *(Иванов)*

„УТВЕРЖДАЮ" Прокурор КОС ГПУ *(Дрейзин)*

Подлинник постановления находится в папке Сновского Района № 52, при постановлении следств. дела № 68.

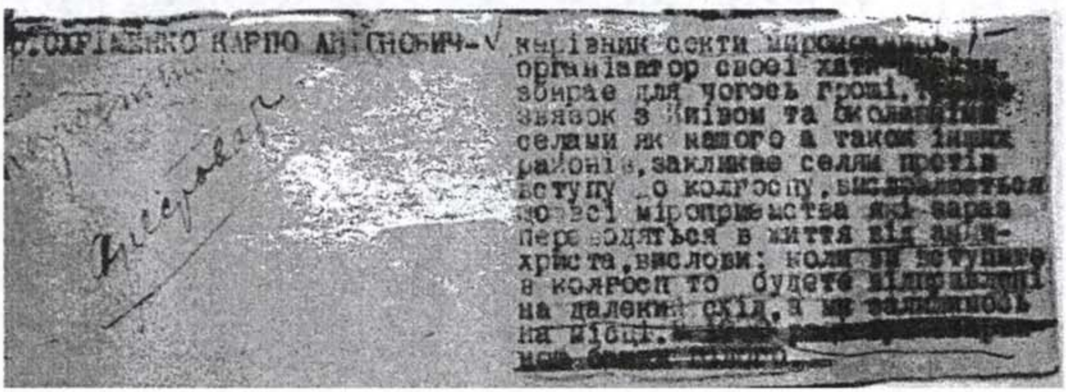
Верно п/Уполномоченного УСО КОС ГПУ *(Тазис)*

СУХОДОЛЬСЬКИЙ Євтихій Пилипович, 1879 р., с. Шелепухи Черкаського району. Заарештований в 1930 році, висланий в 1931 р. на Урал на 10років із сім'єю.

Розкуркулений мав 16 десятин землі, а 29 орендував у поміщика. В 1919-1929 році захищав як голова с/р куркулів. Мав клуню, троє коней, дві корови, хату.

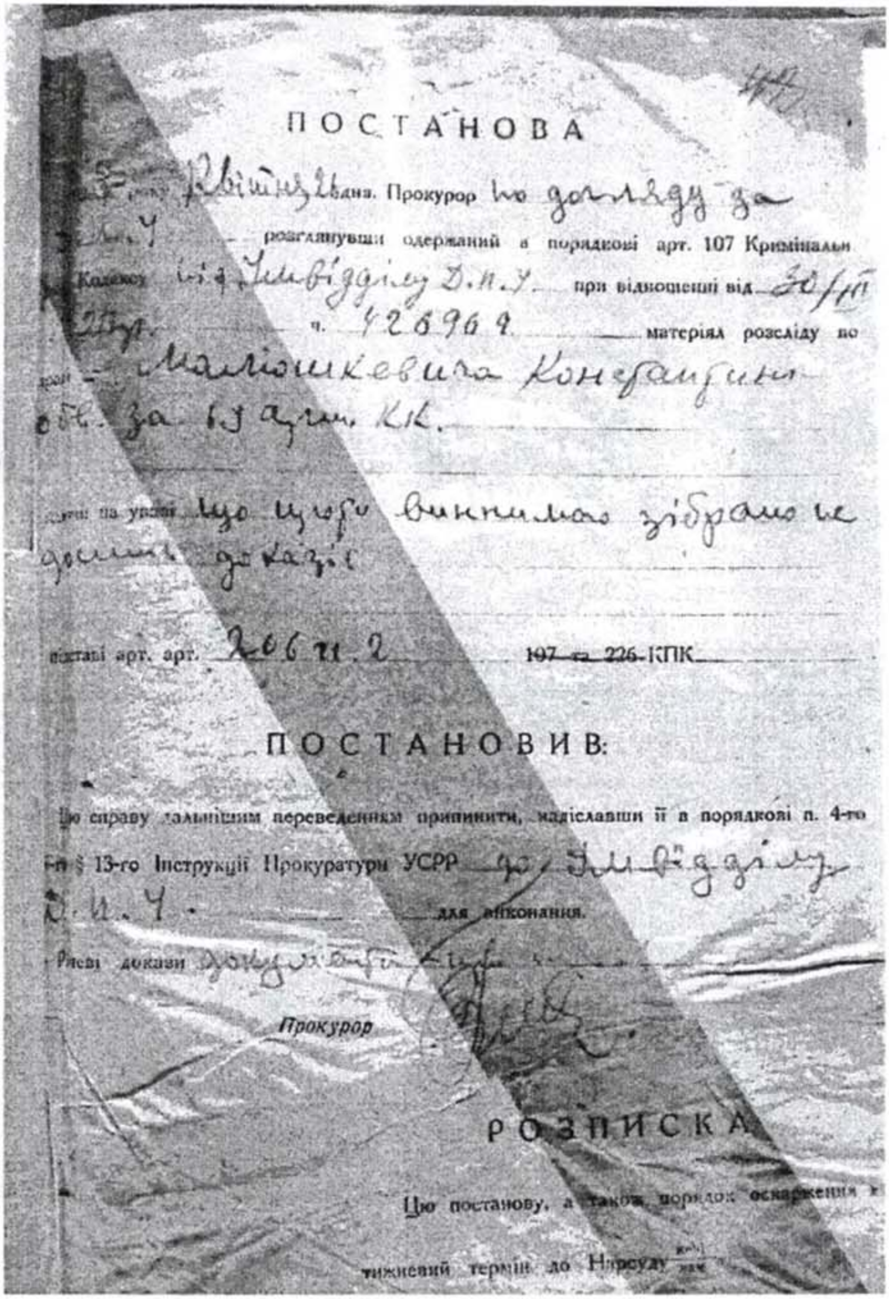
ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5030, арк. 2, 22-22зв.

ОХРІМЕНКО КАРПО А... керівник секти ..., організатор своєї хати ..., збирає для чогось гроші, ... звязок з Київом та ... селами як нашого а також інших районів, закликає селян проти вступу до колгоспу, висловлюється ... всі мірприємства які зараз переводяться в життя від антихриста, вислови: коли ви вступите в колгосп то будете відправлені на далекий схід, а ми залишимось на місці. ...

ОХРІМЕНКО Карпо Олімпійович, 1879 р., с. Старосілля Городищенського району, українець, бідняк, хлібороб. Заарештований 01.04.1930 р. 27.04.1930 р. постановою окружного прокурора справу закрито, з-під варти звільнено.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5033, арк. 1.

ПОСТАНОВА

Прокурор по догляду за Д.П.У. розглянувши одержаний в порядкові арт. 107 Кримінальн. Кодексу від Умвідділу Д.П.У. при відношенні від 30/III 27 р. ч. 426969 матеріал розсліду по ... Малюшкевича Констянтина обв. за 63 арт. КК.

... на увазі що щодо винного зібрано не досить доказів

підставі арт. арт. 206 п. 2 197 та 226 КПК

ПОСТАНОВИВ:

Цю справу дальшим переведенням припинити, надіславши її в порядкові п. 4-го § 13-го Інструкції Прокуратури УСРР до Умвідділу Д.П.У. для виконання.

Речеві докази ...

Прокурор

РОЗПИСКА

Цю постанову, а також порядок оскарження ...

тижневий термін до Нарсуду ...

16 березня 1926 року уповноважений таємного відділу Уманського окрвідділу ДПУ порушив кримінальну справу проти єпископа УАПЦ **МАЛИШКЕВИЧА Костянтина Архиповича**. Серед речдоказів було вилучено чимало газет і листівок УАПЦ. Однак доказів було недостатньо і 25 серпня 1927 року уповноважений Уманського окрвідділу ДПУ Висоцький змушений був справу припинити і здати її в архів.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5035, арк. 44, 45, 51, 57, 129.

Ціна окремого нумера 50 шагів (25 коп.)

Відродження

ЩОДЕННА БЕЗПАРТІЙНА ДЕМОКРАТИЧНА ГАЗЕТА.

Неділя 12 травня (29 квітня) 1918 року. Рік вид. І.

Другий МІЙСЬКИЙ Театр.

Український театр, дирекція М. Садовського.

Троїцький Народній Дім.

ДІМ ІНТЕРМЕДІЇ, новий театр.

Переворот і українські політичні партії.

Самостійна Українська Церква

(Автокефалія).

Від своїх дідів і прадідів Український народ приняв і зберіг святу православну віру. Ще за часів славної Запорожської Січі боролись наші свобідні й хоробрі козаки, не жаліючи життя, за правду віри Святої, за велику правду православія. Тоді горіла душа українського народу вогненною вірою в Бога! Сердце народне горяче любило святу православну церкву. Кождий, хто жив і в російських селах, той знав, що в нас, на Україні, народ більше релігійний, ніж у Росії. Хоч і був український народ під чужим ярмом, хоч його заставляли говорити чужою мовою, він одначе доніс до наших днів віру своїх предків, зберіг її в усіх тяжких моментах свого життя. І коли б Україна була завсігди свобідною державою, коли б вона не мала чужих їй впливів Московщини,—то щеб ясніще, як нині, сіяла б зірка православної вірі на Україні, щеб тепліщі були молитви народу, щеб кріпчай став релігійний дух українського народу. І наспіла тепер велика хвиля, наспіла нині світла і велика година!

Свободною й самостійною стала наша рідна Україна І може вона від нині будувати свою свобідну й самостійну церкву. І церква наша нині свобідна, може звільнитися від усякої залежности;—від тих, чия віра ніколи не була такою живою й щирою, як віра наших батьків і дідів. Свобідна й самостійна церква повинна бути на Україні з митрополитом, і з своїм церковним управлінням

Годі вже українському народові в ділах церковних дивитися крізь московські окуляри, жати по чужих указівках, залежати від Московського Синоду, або від Російського

патріарха, або від Російського Церковного Собору! Ще коли б український нарід був менш релігійний, як великоруський, тоді він міг би ще чого небудь навчитися від Росії. Справді ж ми бачимо инше. Ми бачимо, що релігійне почуття сильнійше на Україні, а не у Московщині. Так для чого ж нам бути в залежности від слабійшого! Треба йти своїм власним шляхом у церковному ділі. Треба будувати свою власну самостійну Церкву. Треба знову відродити чисту віру батьків і дідів наших!..

Це діло просте й ясне, як день, але не всім воно здається таким. Є такі люди, котрим не подобається, щоб на Україні була самостійна (автокефальна) церква. Ці люди, найбільше з тих, що мали і мають від церкви якусь користь. Вони бояться загубити своє місце. Вони знають, що їм нічого буде робити у вільній українській церкві. Вони привикли панувати в церкві; вони не даремно часто називаються „князями" церкви. Вони бачуть, що в Українській церкві все буде зроблено по Божому, по народньому, по вільному. А це не в їх інтересі. Тому вони всякими способами хотять противостати вільному церковному будівництву на Україні. Вони розпускають у народі чутки, що самостійна Українська церква сама собою не зможе правитись, що відокремлення від російської церкви є гріх, осуждений учителями й отцями вселенської церкви. Таким людям не треба вірити.—Діло ясне, що вони тільки власну користь побувають. Коли Церква відокремиться й стане самостійною,—то в Російській церкві буде менше доходів. Отсут видко прямі користь. Крім цього, і вплив московських князів церкви буде меньший. Вони,—кажуть,—говорять, що самостійна (автокефальна) Українська церква не може сама по собі управлятися.—Неправда! Подумаймо, з яким господарством краще управлятися,—з більшим, чи з меньшим?

Бувший Московський Синод правув мало не сотнею губерній і порядку там не було ніякого. А в Україні буде меньше країв, значить і кращий церковний порядок.— Справа тут ясна, зрозуміла. Але московські люди говорять ще й инше. Вони кажуть, що відокремлення Української церкви

буде йти проти церковних правил, які встановили учителі церкви. І це така ж неправда, як і та, про яку тільки що говорили. Справді ж ніякого ламання правил тут нема. Це добре знають ті ж самі люди, які говорять про це. Вони добре читали ті книги, в яких про це написано, але говорити народові правду про це не хотять; вони ховають од нього правду, щоб легче можна було обдурити несвідомий народ. Уже давно учені люди говорять і думають про автокефальність церков і те, що вони говорили й думали надруковано в книжках. В цих книжках сказано, що автокефалія церков була ще за Св. Апостолів і не суперечить вона ніяким церковним правилам. Болгарська, наприклад, Чорногорська, Сербська церкви—самостійні церкви і ніхто ніякого гріха в цьому не бачить. Чомуж Українській церкві не бути самостійною? Та ж Україна далеко більша від Болгарії, Чорногорії й Сербії: в ній більше тридцяти міліонів мешканців!... Що ж виходить? Україна тепер самостійна держава, значить і церков вона повинна мати самостійну. Знов, як бачимо, справа проста й ясна, а московські прибічники тільки насувають хмару на народню свідомість.

Не слухайте ж тих, хто говорить вам проти самостійности Української церкви.—Подумайте, що було раніше. За всяким ділом треба було звертатися в Петербург, у Синод. Писалися туди папери; ці папери лежали там цілі місяці. Потім иноди приїздили до нас із Петербурга чиновники; вони не знали ні нашої мови, ні наших обичаїв, ні наших церковних потреб. Наше рідне церковне діло робилось чужими руками. Наші народні українські гроші йшли в загальну російську скриньку. Багато України утримувало церковних людей великої Росії. Хіба це була справедливість? Хіба це був порядок? Хіба так повинно і дальше бути? І що гарного дав нам Російський Синод? Нічогісінько! Чисту віру наших батьків він затемнював своїми поліцейськими ділами й приписами. Хіба це було Боже діло? Не так має бути в нашій самостійній церкві. Ми самі будем устроювати наше церковне діло. Наші церковні гроші підуть на нашу ж потребу.

Наші церковні діла будуть рішатися нашими людьми, що добре знають потреби землі й церкви Української. Наш Митрополит буде біля нас, а не в далекому Петербурзі, чи в Москві, для якого народ український—чужий народ. Наша церковна управа буде плоть од плоті і кость від кости свого ж народу. Хіба ж це не краще? Хіба це не справедливіще? Хіба це не має за собою більше любви, пошани?..

Дивися ж, Український народе, добре стережи за тим, аби на Соборі були тільки такі люди, які розуміють, що тільки в самостійній (автокефальній) Українській церкві спасіння церковного діла вільної України, що тільки така церква знову оживить в серці твойому ту щиру, огнянну віру, яка була в батьків твоїх і яку доніс ти до наших днів, під утисками з боку ріжних російських Обер-Прокурорів і князів церкви. Тільки при повній автокефалії (самостійности) української церкви український народ на многі літа збереже свою благочесну предківську віру.

Видання „Кирило-Методіївського Брацтва"
К. и Ї в.
[illegible] Управління [illegible] Телеграфів.

Від Всеукраїнської Православної Церковної Ради.
До Українського Православного Громадянства.

ЛИСТ ПЕРШИЙ.

Дорогі брати та сестри українці—діти православної нашої церкви!

З давніх давен український нарід має одну прикмету, покладену в основу його натури, це— незламну прихильність до волі та незалежности. Ця його прикмета цілком виявилась і в справі будування устрію своєї церкви. Оскільки відомо, від початку на Вкраїні християнства і аж до прилучення її до Московщини, протягом біля 600 літ, українська церква не знала над собою чужоземного ярма—була фактично автокефальною—перебуваючи лише в де-якій мірі в духовній підлеглости царьгородським патріархам.

За прикладом перших християн, українська людність вибирала собі духовних владик і панотців і сама ж через своїх обранців, які складали духовні собори, керувала всіма церковними справами, тоб то була соборноправною.

Беручи живу і безпосередню участь в церковному будівництві, український нарід досить повно виявив свої національні здібности в ріжних ділянках церковно-громадського побуту: в будуванні храмів, шкіл для народу і утворенні досить високої культури і освіти, в установленні ріжних звичаїв і обрядів, з якими відбувались свята і відправи Божих служб, в спорудженні чудових церковних співів—дійсних зразків богонатхненної творчости—і т. и. Тому і всі тодішні відправи Божих служб в'явлили з себе справжні акти єднання людности з Богом, а Христові заповіти глибоко проймали народне життя.

Але після прилучення Вкраїни до Московщини, духовна влада останньої за допомогою влади цівільної шляхом заборон, заслань, насильств і терору, крок за кроком скасувала не тільки незалежність і соборноправність української церкви, а майже і все те в ній, що мало на собі хоть які будь прикмети національної творчости, властивої укр. народові.

Дуже сумні наслідки для української церкви мало оте московське господарювання: нарід було цілком усунено від порядкування церковними справами, а керовництво ними перейшло до владик-чужинців; на парахвіях посіли в більшости чужі народові, а то й просто ворожі йому, призначенні владиками, панотці; замісць живої української мови та мови слав'янської з українською вимовою, заведено в церкві мову мертву слав'янську з вимовою московською, українському народові зовсім незрозумілу; заборонено відправи Божих служб з стародавніми обрядами та звичаями, а також українські співи і т. и.

Таким чином, українську церкву споквола було обернено на пустиню безлюдну, де з одного боку нарід, а з другого чуже йому духівництво, замісць духовної єдности в'являли з себе два ворожі таборі. Инакше кажучи, живу церкву було забито і Дух Божий відлетів від неї.

Історія українського народу дає багацько прикладів героїчної боротьби його за свою церкву і ідея визволення церкви з чужоземної московської неволі і повернення їй всього того, чого вона була позбавлена, ніколи не вмірала серед кращих його синів.

В 1917 році, коли впала пута самодержавного московського царату, на який головним чином спиралась вища духовна влада, та ідея стала провідним гаслом за для певної частини укр. духівництва і інтелігенції, заходами яких і було скликано т. з. Всеукраїнський Церковний Собор. Але через інтриги та шахрайства московських владик той Собор зробив лише шкоду українській церкві, чим церковний рух на де-який час навіть було спаралізовано. Але вже весною 1919 року рух прокинувся з новою силою, головним чином серед народньої інтелегенції та робітництва м. Київа, і незабаром охопив широкі верстви людности, як великих міст—Полтави, Кам'янця, Одесу, і ин., так і багатьох сел України, маючи своїм гаслом автокефалію і соборноправність.

У м. Київі та його околицях церковний рух зразу ж набрав органиизованих форм: людність почала засновувати на зразок стародавніх українських брацтв т. з. українські парахвії, які потім об'єднались у Спілку, а Спілка для керування церковними справами утворила Всеукраїнську Православну Церковну Раду, в яку ввійшли представники всіх об'єднаних парахвій.

Київські парахвії, розпочали українські відправи Божих служб. Оскільки дозволяли умови і обставини часу, в цих парахвіях українська людність почала відновляти свій стародавній церковний устрій: встановила обрання причетів, завела до вжитку у відправах українську мову і спів, відновила також український обряд і звичаї і т. и.

Всеукраїнська Церковна Рада розгорнула широку діяльність по організації і упорядкуванню українських парахвій і керуванню ними, по перекладу на українську мову богослужбових книг, покладенню на ноти перекладенних співів, контактуючи таким ладом всі ділянки свого церковного життя.

І от, певно нема тепер на Вкраїні такого кутка, де-б людність не чула про те, що майже на протязі цілого року в Київських святих храмах—Кафедральному Соборі Св. Софії, Соборі Св. Миколая, церкві Св. Апостола Андрія Первозванного і инш. лунає слово Боже і свята молитва на рідній, живій українській мові, ллються хвилі богонатхненного співу і людність, одвідуючи ці храми, молитовно линe серцем до Живого Бога. Лише в животворчих українських відправах Божих служб українська православна людність знаходить для своєї душі справжню духовну поживу.

Провадючи в такому напрямку свою діяльність, українське православне громадянство, керуючись заповітами Святої Апостольської церкви, зовсім не мало на меті відокремлюватися від вищої духовної влади, а навпаки всю свою працю по відродженню церкви бажало провадити в погодженні з епископатом, делегуючи для порозуміння з ним кращих своїх людей.

Як же поставилась до цього визвольного руху вища місцева духовна влада—епископат? Вихований в традиціях московського самодержавства, київський епископат, розуміючи, що справа йде про дійсне визволення української церкви з під церкви московської і про цілковите позбавлення московської духовної влади всіх її прав та привилей, виступив рішуче проти змагань українського народу, не визнаючи за ним жадного права на втручання в справи церковні. Так наприклад, коли українські парахвії, законними засобами, добували в своє користування храми, які до того були не парахвіяльні, епископат в особі Назара епископа черкаського, що за відсутністю митрополита Антона правив Київською епархією, вживав всіх заходів, щоб тих церков українцям не дано, не давав благословення українським священникам на відправи Божих служб, вів одверту агітацію через підвладне йому духівництво по церквах проти українського церковного руху, трактуючи українців боговідступниками, уніятами то-що. Почасту епископ Назар не бажав розмовляти з представниками українських парахвій, навіть були випадки, коли він їх виганяв.

Але ця атмосфера ворожнечи до українського церковного руху набула особливо гострих форм під час так зван. деникенщини. Митрополит Антон, що прибув на Вкраїну разом з деникинцями, одібрав від українців всі храми і, маючи на меті цілком придушити церковний рух, виголосив заборону 13-ти українським панотцям та дияконам священнослужити. Але по звільненню України від деникинських загонів, коли церковний рух пішов ще жвавійщим темпом, епископат в боротьбі з ним все ж не лишав своїх старих методів. 3-го травня було виголошено нову заборону українським панотцям, і поставлено таким чином українське громадянство перед діломою: або підлягти волі епископату і зріктися справи визволення своєї церкви, або зріктись ворожого епископату і йти своєю дорогою, вживаючи заходів до набуття епископату власного. І в особі свого вищого керовничого органу—Всеукраїнської Православної Церковної Ради—воно вибрало останнє.

Всеукраїнська Православна Церковна Рада, яка є дійсним виразником волі і бажань организованої української православної людности, і яка стоїть на сторожі інтересів рідної церкви, мусила прийняти з'ухвалий виклик, зроблений епископатом українській людности, і дати йому належну відповідь.

Церковна Рада твердо переконана, що ті кроки, які вона вжила в наслідок епископського виклику, єдине в цей мент можливі й доцільні, і що вони знайдуть в серцях всієї української православної людности щирий відгук співчуття і моральну підтримку.

От же маючи на увазі:

1) Що український церковний рух у всіх своїх проявах по суті не має в собі нічого антиканонічного, позаяк базується на підвалинах свого стародавнього церковного устрію і лише відновлює тим свої права, самовладно знищені московською владою;

2) Що український церковний рух—є рух живий, народній і йде певним і твердим шляхом до цілковитого визволення української православної церкви від підлеглости церкві московській і повернення її устрію автокефального і соборноправного;

3) Що київський епископат, будучи представником московської духовної влади, постійним гальмуванням українського церковного руху і, врешті, заборонами священників, виразно виявив себе не пастирем добрим а ворогом українського народу і цим своїм вчинком відійшов від української церкви;

4) Що в наслідок всього цього українська православна церква, що складається з українських парахвій залишилась без епископів, в той же час безперервно перебуваючи на лоні Єдиної Соборної і Апостольської Церкви—

Церковна Рада ухвалила:

1) Визнати розпорядження представника московської духовної влади—київського епископату в особі Назара епископа черкаського про заборону священнодійства українським причетам актом анти-моральним і анти-канонічним і через це нікчемним, якому не повинні коритися заборонені члени причетів;

2) Вважати, що від нині українська православна церква, яка складається з українських парахвій, немає епископів і тому Всеукраїнська Православна Церковна Рада визнає необхідним тимчасово до обрання українського епископату і утворення Всеукраїнським Церковним Собором належніх органів керовництва, взяти на себе головне порядкування справами української православної церкви, як по містах, так і по селах України;

Тому ніяких розпоряджень епископату, представника московської духовної влади, українські парахвії і причети не повинні виконувати і ні в які стосунки з ним не входити, звертаючись по всіх своїх справах виключно до Всеукраїнської Православної Церковної Ради;

3) Вважати українську православну церкву звільненою від московської зверхности—автокефальною (незалежною) і соборноправною.

4) Вжити належних і негайних заходів до підготування і законного переведення українською православною людністю виборів українських епископів;

5) Закликати українську православну людність поставитись з належною свідомістю до всього, що поділялось, і підтримувати Всеукраїнську Православну Церковну Раду як в її боротьбі з ворогами церкви, так і в великій роботі по відбудуванню всього церковного устрію, а також пеклуватись про свої Божі храми і за виконанням релігійних треб звертатись лише до причетів українських парахвій.

6) Запропонувати парахвіяльним Радам всіх українських парахвій, як по містах так і по селах, вжити належніх заходів аби цього листа Всеукраїнської Православної Церковної Ради було негайно після його одержання оголошено у св. храмах і на парахвіяльних зборах.

М. КИЇВ.
ТРАВНЯ 5 ДНЯ 1920 РОКУ.

ВСЕУКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКОВНА РАДА.

Київ, друкарня А. Гросмана, Володимирська 49.

Що таке Українська Церква і що про неї жакуть.

Наша Церква називається Єдиною Святою Соборною Апостольською Православною Українською Автокефальною Церквою.

1. Єдиною вона називається через те, що як Єдиний основоположник церкви Христос, єдине тіло, яке зберігає Він, єдине учіння Його, так мусить бути і єдина церква-те тіло, головою якого є Христос, щоб ця церква не була, які-б форми життя не мала і якіх назви не носила.

2. Називається Святою, бо як тіло Христове вона не може бути [illegible]; вона освячена Його життям, учінням, стражданням, в ній перебуває Дух Святий, який благодаттю своєю охороняє її від гріха.

3. Соборною, бо церква є зібрання всіх віруючих в Ісуса Христа всіх місць, часів і народів. Соборною вона повинна і бути, /вірні [illegible] справах керування/

4. Апостольскою, бо зберігає учіння Святих Апостолів, нічого з нього не віднімаючи і не міняючи.

5. Православною, бо одержавши православну віру від греків наша церква зберігає її непорушною, і незмінною в догматах: вона визнає всі основні істини віри, що зазначені в Символі Віри і постановах Всесвітніх Соборів, шанує Божу Матір і всіх Святих, вклоняється образам їх і т. д.

6. Українською, бо об'єднує всіх віруючих українців, бо службу Божу виконує на українській мові, відроджує українські церковні співи, звичаї, виховує в віруючих повагу до своєї української мови та культури, і любов до рідного українського народу.

7. Автокефальною називається через те, що як і церква кожного иншого вільного народу /Грецька, Російська, Сербська, Болгарська, Румунська і т. д./ вона вільна від підлягання церковній владі иншого народу. Вільною вона народилась, вільно вона жила до 1686 року, до моменту поневолення її Московським патріархом і знову стала вільною з 1921 року.

Про неї вороги її жакуть неправду:

8. [illegible] на українській мові, то мова [illegible] мужича [illegible] митрополит [illegible] з деникінцями. [illegible] базарною [illegible] польська, німецька, французька, і мови всіх народів, що мають базари. [illegible] її називали російські і польські пани, які хотіли, щоб ми говорили на їх панських мовах. Ні Ісус Христос, ні Апостоли ніяких мов не називали ні мужичими ні панськими. Навпаки, Ісус Христос заповідав своїм йти і проповідувати Євангелію всім народам/Мт. гол. 28 ст. 19/, дав їм обітування, що віруючи говоритимуть новими мовами/Мр. г. 16 ст. 17/, дав їм благодать Святого Духа, першим даром було уміння говорити і проповідувати на різних мовах/Діян. гол 2 ст. 4/, апостоли дійсно проповідують на всіх мовах, які розуміють люде. Апостол Павел зауважує, що лучше сказати пять слів на зрозумілій мові, ніж багато слів на чужій мові/I Кор. гол. 14 ст. 19/. Батьки наші не цурались мови нашої в церквах: для них вона не була мужичою. Та мова, якою вони правили в церкві, мало похожа на ту славянську, якою тепер правлять в славянських церквах. Батьки наші не казали мір всем, а мир всім, і [illegible]

Батьки наші молились тількі на своїй рідній мові. Бог приймає молитву на всіх мовах, аби вона була від чистого серця, але найкраще молитись на своїй мові, бо тоді ти розумієш про що ти молишся, чого просиш, бо й молитись треба не тількі серцем, а й розумом. Співайте Богові розумно, каже пророк Давид, а з ним і апостол Павел /I Кор. гол. 14 ст. 15/.

9. Української церкви ніколи не було: завжди була церква Російська. -То неправда. Нарід Український перше російського знайшов і приніс на Вкраїну Православну віру і заснував свою церкву/988 року/. Російська церква склалась тількі тоді, коли татарщина сплюндрувала Україну, київський митрополит Петро пішов жити до Московського князя. /Вона молодша за нашу церкву на три віки/. І тоді Українська церква не загинула, а в стражданнях, в боротьбі з католицтвом і унією, часто при допомозі грецьких патріархів жила до 1686 року, коли Московський патріарх Яким за гроші купив право на володіння Українською церквою. З того часу дійсно закушили нашу церкву.

10. Кажуть: ваша церква еретицька.-Эретики то ті, що ломають найголовніші істини віри: про Ісуса Христа, про Духа Святого, що Божу Матір не шанують, а ми цього не ламаємо, а додержуємо всіх догматів православної віри.

11. Як навіть не церква, а Липківщина.-Липківський, то призвіще нашого першого митрополита. Нічого поганого в цій назві нема. Наш митрополит найбільше працював [illegible] з будувничих Української церкви. Це людина побожна, освічена, що [illegible]

ства він був [illegible] священиком ... е [illegible] прохожійними слова [illegible]
називати церкву нашу Липківщиною, то [illegible]. Ми віруємо не в Липківського
а в Ісуса Христа.

12. Ваш митрополит був [illegible], як же він став митрополитом. [illegible]
Його не [illegible]. Коли він почав по-українськи служити, то митрополит [illegible]
а після єпископ Назарій [illegible] заборонили йому служити, але він [illegible]
Святого Духа і одного священика вони його не позбавили, бо коли [illegible], без ві-
ри і молитви, не можна благодаті передати, то так само [illegible] полі[illegible]
не можна її відібрати в того, хто її одержав. Патріарх Тихон позбавив сану [illegible]
не можна її [illegible]. Патріархи [illegible] константинопольські, але він всеж таки [illegible]
[illegible] церква і патріархи константинопольські, але він всеж таки залишився па-
тріархом. Так було і з нашим митрополитом і з другими нашими священиками.

13. Всі ваші єпископи і священики самосвяти. - То неправда. Ніхто сам себе ви-
святити не може. Нашого першого єпископа було висвячено на першим Всеукраїн-
ському Православному Церковному Соборі в 1921 році по обранню Собору через
молитву всіх членів Собору і покладання рук священиків членів Собору.

14. Ваших єпископів висвячено не так, як слов'янських, не через покладання [illegible]
х єпископів. - Ваших єпископів висвячено церквою, як було висвячено Савла, [illegible]
заву Антіохійською церквою/Діян. гол. 13 ст. 1-4/, як висвячувала 200 років Але-
ксандрійська церква/свідчення Єроніма, Севера, Євтихія [illegible] В. [illegible]
за церкву Христову громаду проти царства тьми/, як учили апостоли: через обра-
ння, молитву і покладання рук/Діян. гол. 6 ст. 5-6/; 1 [illegible]

15. А чого ви мовчите про [illegible] Тимоф. гл. 1, ст. 6/, де апостол Павел каже, що то
він сам покладав руки на Тимофія, а говорите тільки про І Тимофія [illegible] ст. [illegible]
- Того що тут говориться не про висвячення. Прочитайте весь цей розділ і зро-
зумієте, що йде розмова про віру і силу віри Тимофія. Покласти руки на голову
[illegible] то не завжди значить висвячувати, а часом і визнати похвалу, співчуття/[illegible]
гол. 5 ст. 22/, так пояснює проф. Скворцов/Київ. еп. від. за 1873 рік ст. 1-5/.

16. Ваші єпископи не мають Апостольського преємства, вони не Апостольські.
- Вони Христові. Апостольське преємство вони одержали від церкви Христової, яка
[illegible] зберігає всю повноту благодаті Святого Духа, і передає її обраним св[illegible]
[illegible] Апостолів.

17. [illegible] канонічні, бо [illegible] єпископь-[illegible]
[illegible] правило, що [illegible] Апостольським. Але то не значить, що апос-
то[illegible] в [illegible] правило і називається воно Апостольським. Але то не значить, що апос[illegible]
тоди його встановили, його встановила практика церковна ради зручності його.
А до того практика була різна, виключна припускалось і після встановлення
цього правила.

18. Взагалі ваша церква зламала канони. - Наша церква учить, що канони утвор[illegible]
ються церквою для потреб її сучасного життя. Міняються потреби, міняються [illegible]
канони. Слов'янська церква цього словами не каже, а на ділі ці канони міняє [illegible]
[illegible]. Ось послухайте: 30 апостольське правило забороняє одержувати єпископс-
[illegible] сан при допомозі державної влади, а в російській церкві весь час [illegible]
чали царі. - 37 апостольське правило каже: два рази в рік повинні бути собори [illegible]
скопів, а російська церква цих соборів не робила. - 42 і 43 апостольське пра[illegible]
за п'янство і гру загрожує відлученням від церкви навіть мирян, але хто чу[illegible]
про це відлучення? - 69 апостольське правило тим самим загрожує за порушення
Великого посту, середи і п'ятниці, але ви не боїтесь цієї загрози і порушуєте
правило апостольське. - 83 апостольське правило забороняє єпископам вміщуватися
в цивільні справи, а в російській церкві єпископи і священики були членами
Державної думи. - 14 і 15 правила 6 Всесвітнього собору вимагають для [illegible]
священика 30 років і диякона 25 років, а в російській церкві висвячувалось [illegible]
20 років. - 80 правило того-ж собору каже, що коли в три неділі підряд не при[illegible]
[illegible] до церкви священнослужитель, то позбавляється сану, а миряни відлучаються
від церкви. А це робиться? - 16 правило сьомого собору забороняє/[illegible]
[illegible] єпископам і причту носити пишну різнокольорову одіж, а [illegible]
єпископи чи носили? - 32 правило Лаодикійського собору забороняє [illegible]
[illegible] на весіллі, а ви що робите? і таких правил, що [illegible] слов'янською [illegible]
рекою або [illegible] свій час є багато.

19. Ваші єпископи жонаті, а жонатих єпископів ми ще не бачили в церкві. - Але
апостоли були жонаті/апостол Петро [illegible] Матф. [illegible] 8, ст. 14/. Апостол Павел каже
що належить єпископові мати одну жінку/І Тим. [illegible] 3, ст. 2/.

5 9

Сл. дело № 3[illegible]

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

По обв. гр-на КОЛЕСНИКА Григория Филипповича в преступл., предусмотр. ст. 54 п. 11 УК УССР.

Арест обвиняемого гр-на с. Козацкое, Звениг. р-на, Уман. округа КОЛЕСНИКА Григория Филипповича был вызван проявлением активности, как со стороны его, так и со стороны не обнаруженного подполья украинцев. Летом 1929 г. в с. [illegible] Звениг. р-на, Ум. округа и в смежных селах Шевченковск. округа было обнаружено большое количество печатных листовок за подписью "штаба партизанов УКП-УНР" с призывом к вооруженному восстанию. [illegible] в с. [illegible] находилось большое количество бывш. активных [illegible], прибывших в с. Козацкое на каникулы из разных городов УССР. Имея в виду активность КОЛЕСНИКА Григория Филипповича, как по с. Козацкому, так и по Красной армии, из которой он не [illegible] демобилизован, был произведен его арест и обыск, в результате которого у него обнаружено 36 книг из библиотеки УКП, директивы [illegible] УКП и Киевского Губкома УКП, а в бумажнике при личном обыске среди прочих документов личности, членский билет УКРЮСА при [illegible] ячейки УКП.

КОЛЕСНИК Г.Ф. показал, что после организации ячейки УКП в с. Козацком в нее вошли КАЧАН Владимир, НОВИЦКИЙ Пантелей, [illegible] Афанасий, ЛАГОДА Семен, (впоследствии секретарь Окружкома УКП) [illegible]НИК Ефрем, КОЛЕСНИК Николай, [illegible] Максим, МОЗЫРА Петр Васильевич. При этой ячейке был организован УКРЮС и "СПАРТАК", в который входило до 60-ти человек. Организация охватывала целый ряд сел Уманского и Шевченковского округов. КОЛЕСНИК Г.Ф. был выбран в библиотекари Окружкома УКП и как активист являлся руководителем ячейки УКП по с. Тепильня Шевченк. округа. Кроме того он выполнял обязанности тех. секретаря Окружкома (лист дела № 7) (Кроме того КОЛЕСНИК Григорий входил в состав "ПРОСВІТИ", руководителем которой являлся НЕЧИПОРЕНКО Петр. Далее показал, что ему известен целый ряд лиц до 60-ти человек, входивших в состав "вільного козацтва" под руководством атамана ШЕЛЕСТА, родственника КОЛЕСНИКА Г.Ф., в с. Козацкое, к "вільному козацтву" приезжал атаман ГРЫЗЛО и из Звенигородки ШАПОВАЛ, происходящий из с. [illegible] Звениг. р-на.

Будучи в Красной армии в составе 4-го Харьковского червонного казачества [illegible] в Проскурове КОЛЕСНИК поддерживал связи с бывш. украинистами с. Козацкого, бывш. активистом [illegible] [illegible], с бывш. секретарем Окружкома УКП ЛАГОДОЙ Семеном, находящимся в Киеве, от которого получал письма и деньги, вел переписку со СТЕЦЕНКО Феофилом (брат ее Василий СТЕЦЕНКО [illegible] бывш. активный украинист), Феофила СТЕЦЕНКО [illegible] ГРУШЕВСКОГО (бывш. [illegible]) окончила в Киеве какие то англ. курсы (дело [illegible] [illegible]) Кроме того переписывался с [illegible] Антоном, канд. [illegible] Феофилом (кроме того переписывался по последним данным [illegible] [illegible] (б) У с. Козацкого, как [illegible] по последним данным [illegible] [illegible]. ГПУ объединяет вокруг себя украинистов, и [illegible] украинской подпольной работой, находящимся в КП(б)У руководит украинской [illegible] Григорий [illegible] [illegible] до мобилизации в Красную армию [illegible] Семена из Киева, письма от б. секретаря Окружкома УКП ЛАГОДЫ, что среди [illegible] украинистов в которых ЛАГОДА писал КОЛЕСНИКУ, что среди [illegible] [illegible] имеется тенденция "перетянуть козаченских [illegible]". [illegible] Семену за [illegible] раз" [illegible] КОЛЕСНИК обращался уже [illegible] [illegible] в КП(б)У, а КОЛЕСНИК поступил в [illegible] [illegible] того, как ЛАГОДА был в КП(б)У. [illegible] КОЛЕСНИК жаловался на местную козачанскую [illegible] обращениях КОЛЕСНИК [illegible] в ответ на что получал директивные письма [illegible] [illegible] от ЛАГОДЫ и МОЗЫРЯ-Степана.

[illegible] (прилагаются) от ЛАГОДЫ и МОЗЫРЯ руководителей украинистов ЛАГОДЫ и МОЗЫРЯ [illegible] активных руководителей [illegible] бывш. украинист [illegible] Ефрем называет "[illegible]" [illegible] бывш. украинист [illegible] совместно с другими членами укап. [illegible] [illegible] КОЛЕСНИК Григорий совместно с другими членами [illegible] КОРОЛЬ [illegible], [illegible] Ефремом был [illegible] Степаном МОЗЫРЕЙ, КОРОЛЬ [illegible], [illegible] Ефремом был

[illegible] укапистами [illegible] по Шевченко. фигуру до 36 в. в присутствии укапистов в с.Козацком, при чем после торжественного собрания два креста были освобождены. [листы 8-9]

На вопрос КОЛЕСНИКА почему он после вступления в ЛКСМ [illegible] укапистской литературы, ответил, что эту литературу держал, чтобы читать. На вопрос для чего в своем бумажнике и [illegible] хранил членскую книжку УКР"КСА, указанный ответил "просто валялась и готово". [лист дела 9].

Детализируя свои показания в отношении связей с быв. руководителями укапистов КОЛЕСНИК Григорий показал, что [illegible] его с ЗАГНОЙ Семеном и [illegible] Степаном относились к тому периоду, когда они уже вступили в КП[б]У. Отвечая на вопрос КОЛЕСНИКА "итти или не итти в ЛКСМ" они давали пояснения [illegible] противопоставлять себя комсомолу, чтобы на фоне [illegible] с ним ярко выделялось "отрицательные явление" и [illegible] от положительное свое. Что хотел сказать в своей [illegible] ЗАГНА Семен о перестановке внешних факторов и том, что "мы причалим к берегу, как к неразрушимому форту, и [illegible] укрепимся" КОЛЕСНИК Григорий не об"ясняет.

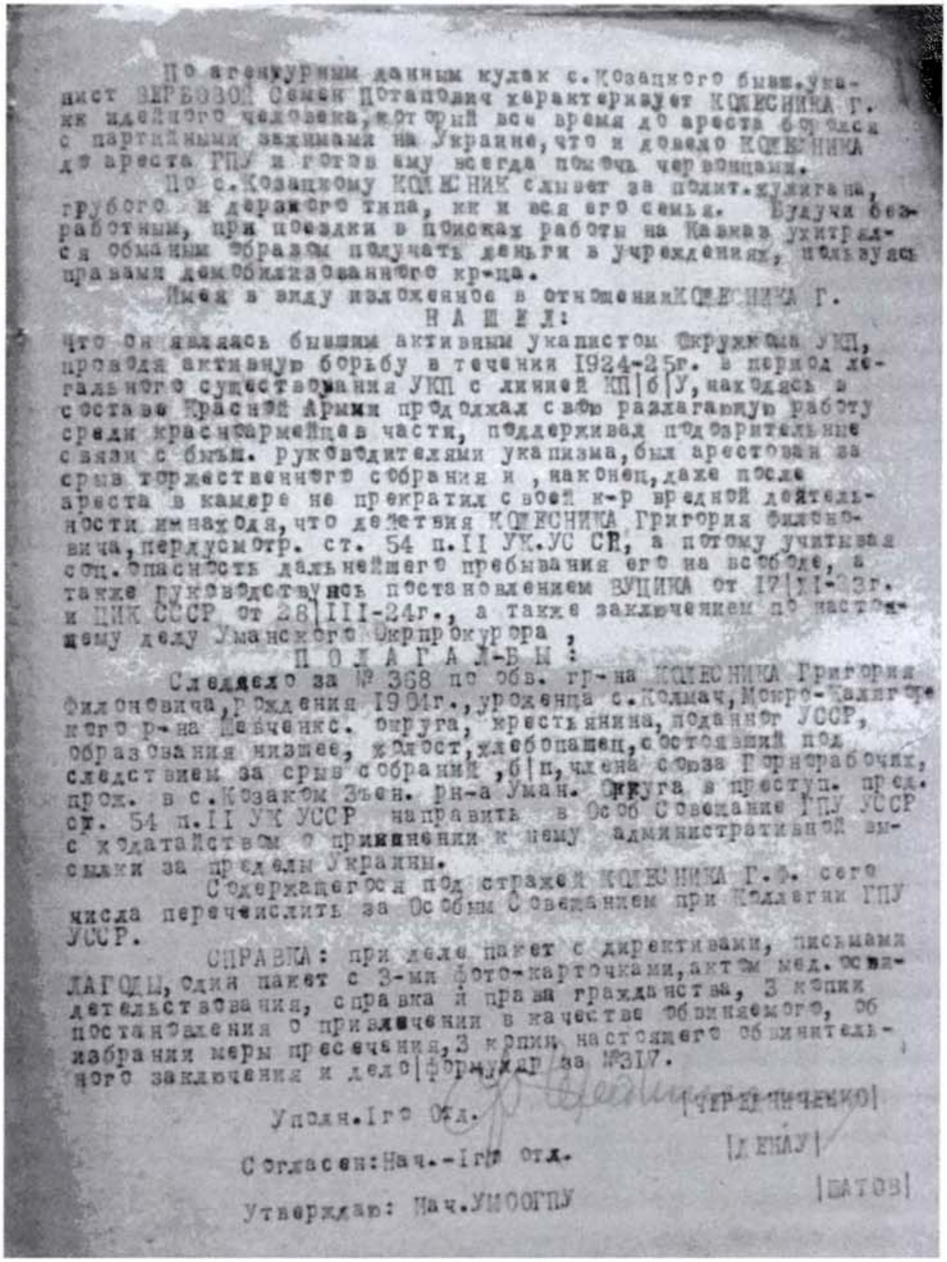
Кроме связи с указанными выше лицами КОЛЕСНИК Г. был в последнее время связан с быв. видными укапистами [illegible] [Одесса], [illegible] Максимом [Киев], КОНОНЧУКОМ [illegible] [ст. [illegible] Черноморской жел.дороги], КРУПСКИМ [illegible] [ст. [illegible]], со СТЕПЕНКО [illegible] служившим в [illegible] [с.Козацкое]. Последний имеет жену, внучку Тараса ШЕВЧЕНКО. [illegible] Красной армии. [illegible] до женитьбы был чл.КП[б]У, но после женитьбы из партии [illegible]. [лист дела 11]

Числясь в составе [illegible] в Проскурове КОЛЕСНИК Григорий [illegible] состоял на учете актива по линии УКП [illegible] что проявлял укапистские тенденции, среди кр-цев [illegible] [Д/Ф №317 прилагается] [illegible] действуя на последних разлагающе.

Будучи арестованным КОЛЕСНИК Г. в камере учил остальных арестованных по другим делам, как им лучше вести себя на допросах, как лучше "сбивать с толку" следователя. [illegible] советовал не напутать на допросе чего нибудь, а [illegible] второй раз не повторять. [illegible] помнить, что скажешь первый раз, чтобы второй раз [illegible]. [illegible] КОЛЕСНИК Г. очень жалел, что арестованный [illegible] Звенигородской группы СВУ ШИМАНСКИЙ "выдал [illegible]". Далее "учил" ШИМАНСКОГО: "як підете [illegible], другий раз, [illegible] чорт його зна що і [illegible], а то ви наговорите [illegible], протокола не підписуйте, а [illegible] після допиту, як ви замучені, то [illegible] на другий раз". На вопрос за что арестован, КОЛЕСНИК [illegible] к-р [illegible], которая распространяла [illegible] принадлежность к УКП [illegible].

Далее КОЛЕСНИК Г. по данным подсадки говорил, что ему [illegible] "помучают" и отпустят, что сейчас [illegible] 3 месяца [illegible] против С[оветской] власти что не угрожает, его [illegible] укапистам, все с.Козацкое [illegible] все село сочувствует укапистам [illegible] по словам [illegible] что никто с ними ничего не может сделать. [illegible] КОЛЕСНИКА сейчас большой [illegible], крестьянство [illegible] крестьянин скажет правду, а если на сходе крестьяне [illegible]". КОЛЕСНИК Г. [illegible] начальниками [illegible] конец всем разговорам [illegible] с"езде, где все [illegible] его сейчас в ГПУ и [illegible], рассказал анекдот о [illegible] очках, в результате [illegible] а/с анекдотами, сильно увеличивающих [illegible] достижений [illegible] были в сияних, [illegible] цифры с наших достижений [illegible] получилось, что все [illegible] в 100 увеличенными. Далее КОЛЕСНИК внес предложение устроить [illegible] в камере [illegible] и сам же его устроил [illegible] нет ЛЕНИНА, он и [illegible] КРУПСКУЮ, сказав [illegible], добавил "но так как у нас нет [illegible] в угол [illegible] сдвинуть, то вместо него в угол парашу."

Говоря, о своих достоинствах во время допросов, КОЛЕСНИК [illegible] арестованным по камере говорил, что на допросе он просто "валяет дурака" злить следователя, сотрудников ГПУ называет "полит. [illegible]" [illegible] тут в ДПУ сами [illegible] [illegible] говорит, что будучи в УКП он [illegible] укаписты "спровоцировать" [illegible] которые хотели [illegible] [illegible] к комсомольцев.

По агентурным данным кулак с. Козацкого бывш. укапист ВЕРБОВОЙ Семен Потапович характеризует КОЛЕСНИКА Г. как идейного человека, который все время до ареста боролся с партийными зажимами на Украине, что и довело КОЛЕСНИКА до ареста ГПУ и готов ему всегда помочь червонцами.

По с. Козацкому КОЛЕСНИК слывет за полит. хулигана, грубого и дерзкого типа, как и вся его семья. Будучи безработным, при поездки в поисках работы на Кавказ ухитрялся обманным образом получать деньги в учреждениях, пользуясь правами демобилизованного кр-ца.

Имея в виду изложенное в отношении КОЛЕСНИКА Г.

НАШЕЛ:

что он являясь бывшим активным укапистом Окружкома УКП, проводя активную борьбу в течения 1924-25г. в период легального существования УКП с линией КП[б]У, находясь в составе Красной Армии продолжал свою разлагающую работу среди красноармейцев части, поддерживал подозрительные связи с бывш. руководителями укапизма, был арестован за срыв торжественного собрания и, наконец, даже после ареста в камере не прекратил своей к-р вредной деятельности и находя, что действия КОЛЕСНИКА Григория Филоновича, пердусмотр. ст. 54 п. II УК. УССР, а потому учитывая соц. опасность дальнейшего пребывания его на свободе, а также руководствуясь постановлением ВУЦИКА от 17[XI-23г. и ЦИК СССР от 28[III-24г., а также заключением по настоящему делу Уманского Окрпрокурора,

ПОЛАГАЛ-БЫ:

Следдело за № 368 по обв. гр-на КОЛЕСНИКА Григория Филоновича, рождения 1904г., уроженца с. Толмач, Мокро-Калигорского р-на Шевченкс. округа, крестьянина, подданого УССР, образования низшее, холост, хлебопашец, состоявший под следствием за срыв собраний, б[п, члена союза Горнорабочих, прож. в с. Козаком Звен. рн-а Уман. Округа в преступ. пред. ст. 54 п. II УК УССР направить в Особ Совещание ГПУ УССР с ходатайством о применении к нему административной высылки за пределы Украины.

Содержащегося под стражей КОЛЕСНИКА Г. Ф. сего числа перечислить за Особым Совещанием при Коллегии ГПУ УССР.

СПРАВКА: при деле пакет с директивами, письмами ЛАГОДЫ, один пакет с 3-мя фото-карточками, актом мед. освидетельствования, справка и права гражданства, 3 копии постановления о привлечении в качестве обвиняемого, об избрании меры пресечения, 3 копии настоящего обвинительного заключения и дело-формуляр за №317.

Уполн. Iго Отд. [ЧЕРЕДНИЧЕНКО]

Согласен: Нач.-Iго Отд. [ДЕНАУ]

Утверждаю: Нач. УмООГПУ [БАТОВ]

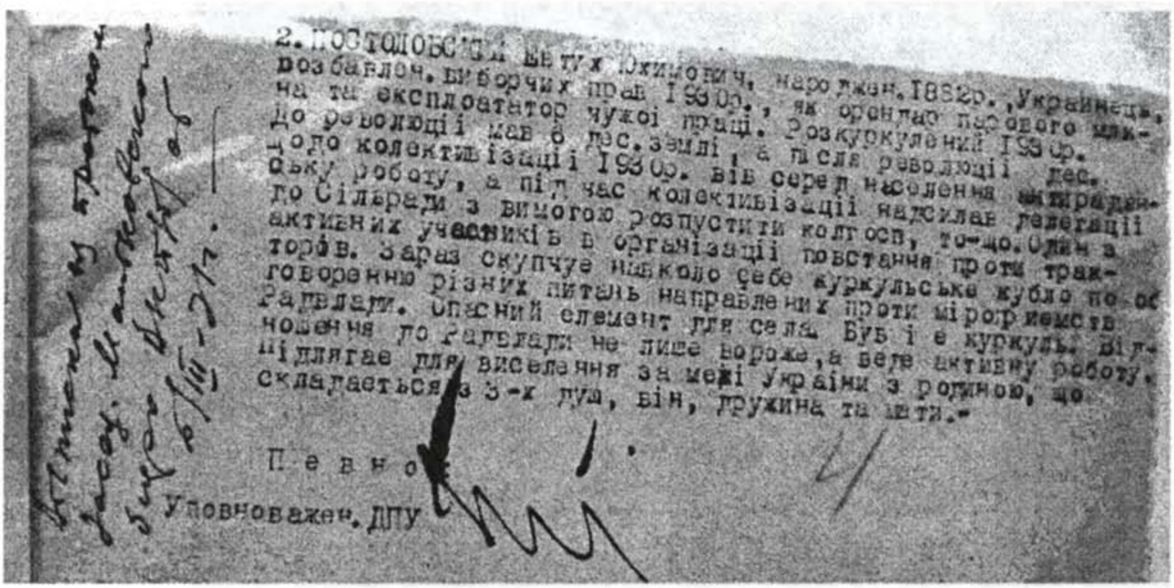
З карної справи **КОЛЕСНИКА Григорія Филимоновича**, 1904 р., уродженця с. Товмач Шполянського району, мешканця с. Козацьке Звенигородського району, хлібороба, українця, безпартійного, освіта нижча. Заарештований 27 серпня 1929 року за ст. 54-11 КК УРСР за приналежність у минулому до Української Комуністичної партії.

На знімку: текст обвинувачувального висновку на Колесника Г. Ф., в якому пропонується вислати його за межі України.

09 червня 1930 року прокурор по нагляду за органами ДПУ постановив, приймаючи до уваги, що в діях Колесника немає складу злочину, справу закрити, обрані слідчим запобіжні заходи скасувати.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5037, арк. 15-17.

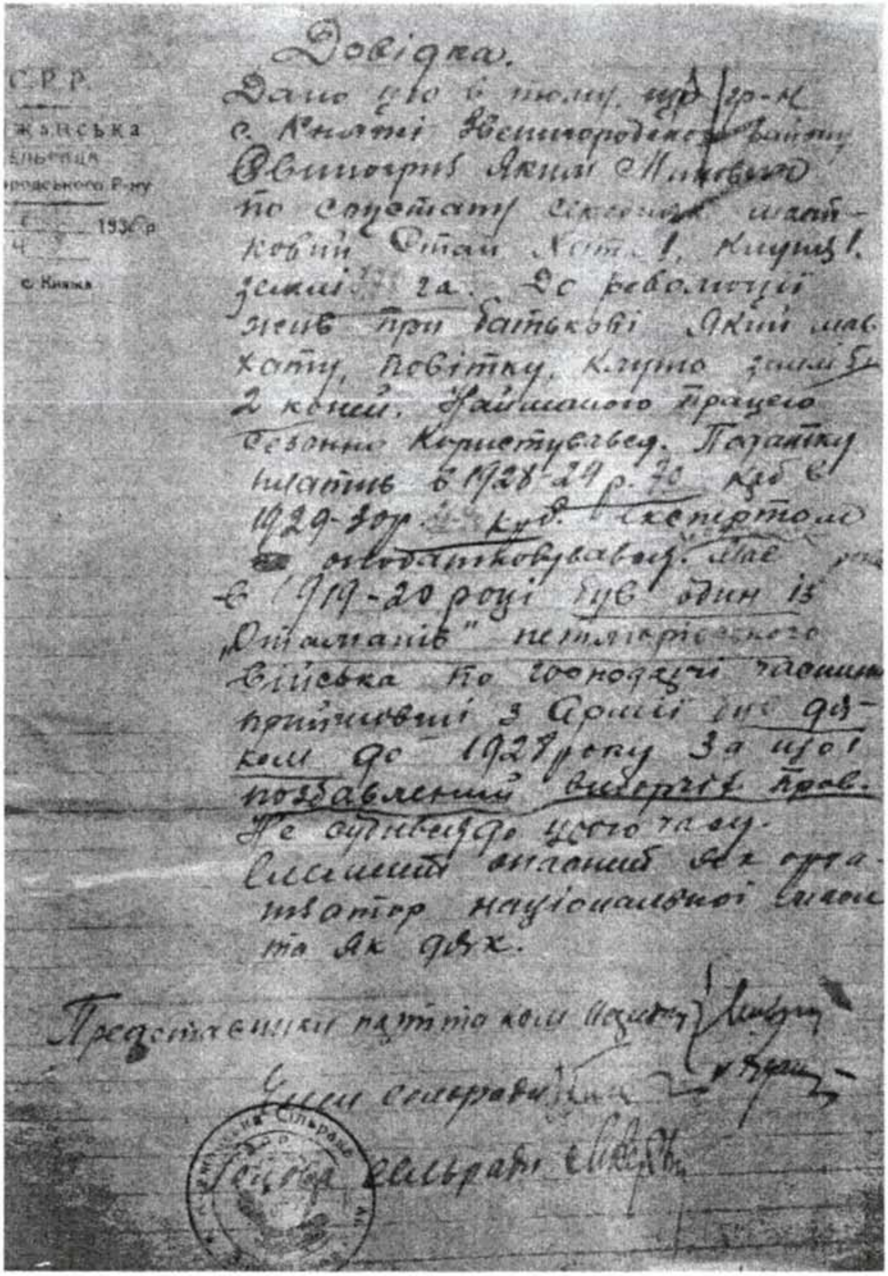
2. ПОСТОЛОВС[illegible] Евтух Юхимович, народжен. 1882р., Українець, позбавлен. виборчих прав 1930р., як орендар парового млина та експлоататор чужої праці. Розкуркулений 1930р. До революції мав 6 дес. землі, а після революції [illegible] дес. Щодо колективізації 1930р. він серед населення [illegible] ську роботу, а під час колективізації надсилав делегації до Сільради з вимогою розпустити колгосп, то-що. Один з активних учасників в організації повстання проти тракторів. Зараз скупчує навколо себе куркульське кубло по обговоренню різних питань направлених проти мірорприємств Радвлади. Опасний елемент для села. Був і є куркуль. Відношення до Радвлади не лише вороже, а веде активну роботу. Підлягає для виселення за межі України з родиною, що складається з 3-х душ, він, дружина та діти.-

Певно[illegible]

Уповноважен. ДПУ

ПОСТОЛОВСЬКИЙ Євнух Юхимович, 1883 р., уродженець і мешканець с. Маньківка однойменного району, українець, б/п, малописьменний, куркуль, хлібороб. Заарештований 26.04.1931 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 25.05.1931 р. висланий у Північний край на 3 роки.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5059, арк. 4, 14б.

Довідка.

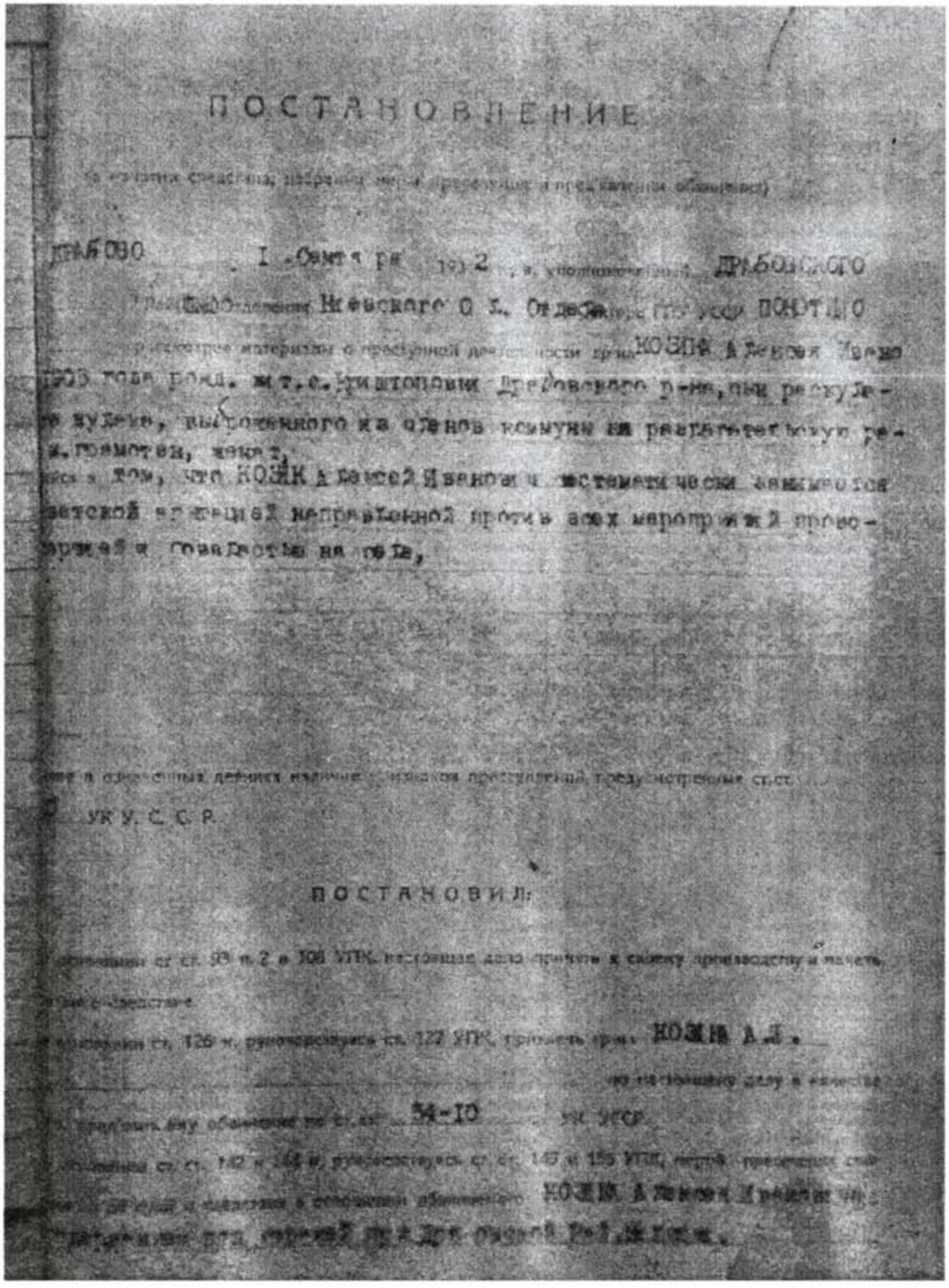
Дано цю в тому, що гр-н с. Княжі Звенигородського району Свиногриз Яким Минович [illegible] хат. 1, клунь 1, землі [illegible] га. До революції жив при батькові який мав хату, повітку, клуню, землі [illegible] 2 коней. Найманою працею [illegible] користувався. Податку платив в 1928-29 р. 70 крб в 1929-30 р. [illegible] крб. в експертному оподатковувався. [illegible] в 1919-20 році був один із „Отаманів" петлюрівського війська [illegible] з армії [illegible] до 1927 року. За цьої позбавлений виборчих прав. [illegible]

Голова сільради [illegible]

Зі справи **СВИНОГРИЗА Якима Миновича**, 1889 р., с. Княжа Звенигородського району, українця, хлібороба, середняка. Заарештований 03.04.1931 р. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР 10.05.1931 р. засланий у Північний край на 3 роки.

Як бачимо із довідки, зверталась особлива увага на участь обвинувачуваного в петлюрівському війську, в національно-визвольній боротьбі, в приналежності до церковної служби єпископом, священиком, дяком, старостою церкви. Таких людей заарештовували у першу чергу.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5063, арк. 7.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

ПОСТАНОВИЛ:

КОЗАК Олексій Іванович, 1905 р., с. Криштопівка Драбівського району, українець, б/п, хлібороб. Заарештований 10.09.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 21.01.1933 р. засланий на Північ на три роки. Реабілітований 29.06.1985 р. прокурором Черкаської області.

Про масову висилку селян на Північ свідчить і цей реєстраційний номер – 31557 на 18.01.1933 р.
ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5220, арк. 1.

ПУ—УССР

…ва Дробово

…октябрь 1932 г.

Ф. № 20/УСО

За дачу ложных сведений обвиняемый несет уголовную ответственность.

АНКЕТА ОБВИНЯЕМОГО

…ия Козик

…отчество Алексей Иванович

…жд. 1905 4. Место рожден. с. Криштоповка

…ского р-на 5. Адрес с. Криштоповка

…ссия хлебопашец 7. Профсоюзная принадлежность

…службы и должность или род занятий с. Криштоповка хозяйство

…ьное положение семья кулака

…ьное и политическое прошлое из крестьян кулаков

…ство и национальность УССР украинец

…ание м. грамотн. 13. Партийность — № бил. —

…ия воинского учета необученный рядовой

…ственное положение хата, сарай

…е здоровья здоров

…я о прежних судимостях и нахождении под следствием нет

…семьи (степень родства, место службы и должность или род занятий и адрес)—
…вляются: отец, мать, сестры, братья, сыновья и дочери

Иван Дмитров 57 не известно где

Мария Павловна 50 — " —

Анна Трофимовна 26 с. Криштоповка

Вера Алексеевна 7 — " —

Лида — " — 5 — " —

Толя — " — 3 — " —

Подпись обвиняемого А. Козик

Зак. 1788—5000.

На обороте.

Серия "К"

НАЧАЛЬНИКУ СПО КОО ГПУ УССР

г. Киев

СРОЧНОЕ ДОНЕСЕНИЕ:

" О ЛИСТОВКЕ К-Р СОДЕРЖАНИЯ"

В селе Каврай II Гельмязевского района 1х июля сего года Райаппаратом ГПУ, обнаружена листовка к-р содержания, призывающая по уборке хлеба не сдавать государству хлеба-хлеб разобрать с призывом сорганизовывать людей. /копия листовки прилагается/.-

Листовка обнаружена приклеенной на постройке -коровнике колхоза "СЕРП МОЛОТ", которую сорвал и читал быв. завхозтерством ГАРЧУН Александр Константинов, с рук которого попала эта листовка нашему резиденту "...ря".

Листовка написана на бумаге с блокнота зарисованном листе, карандашом, рукой человека практически не грамотного,-почерк малограмотного человека.

Райаппаратом ГПУ-принимаются меры к установлению автора данной листовки. По предварительным материалам, падает подозрение на ГАРЧУНА Александра/быв. завхозтерством колхоза/-почерк последнего имеет сходство с рукой писавшей листовку. При чем листовка не имеет никаких следов приклейки или приклейки-о чем заявляет ГАРЧУН, - листовка была снята с его рук.-

Серия "К"

НАЧСПО КОГПУ УССР

г. Киев

СРОЧНОЕ ДОНЕСЕНИЕ

"О листовках К-Р содержания"

В дополнение к нашему № 7*б от 14/VII с.г. сообщаем, что 17 августа в селе КОВРАЕ-[illegible] вторично обнаружена К-Р листовка.

Выездом на место, нами установлено, что листовки писал не РЯБЧУН как мы ранее предполагали а РЕЗНИК Аким Петрович.

Указанный РЕЗНИК А.П. нами задержан и допрошен при чем последний сознался в том, что листовки написаны им и к этому показал, что он таковые писал совместно со своими односельчанами РЕЗНИКОМ Михаилом Михайловичем и РЕЗНИКОМ Моисеем Кирилловичем..

Непосредственно писавший листовки Резник Аким-бедняк колхозник-комсомолец, вторые два РЕЗНИКА-быв. кулаки.

Доведя об изложенном до В/сведения просим санкции на арест: РЕЗНИКА Акима Петровича, РЕЗНИКА Моисея Кирилловича и РЕЗНИКА Михаила Михайловича а также В/указаний по существу.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Копия листовки и копия протокола допроса

РАЙУПОЛНОМОЧЕННЫЙ ГПУ
Гельмязевского р-на /АНТОШКО/

Уполномоченный / [illegible] /

1932 року, випускаєм ІСКРУ, щоб запалала во-
сьму світі. Люди, люди пригноблені замучені Ви
сі зневоджені замучені дурні хіба вони вміють ор-
ганізовано повстати, тих всіх котри Вас пригнита-
ли, всіх урез розтрєляти.........................
......./строка не розборчиво/..спитати і вивести
[illegible] розбити і старий актив, бо цей комсомол
[illegible] актив одникає хліб кудись дів а нас усіх на роб
[illegible] в ярмо він запріг і в панську роботу повів
[illegible] ми робимо за те, що на світі дивимося, пів-
[illegible] не маємо, тільки й нашої пайти що в голоду ми
[illegible] та опухаємо. Нас або Вас годують ліним [illegible]
[illegible] став чоловік конем, робив зерно із [illegible]
[illegible] в могілу лягав.....Хай жи-
[illegible], та скоріше в могілу лягав, яві
[illegible] товариші РЕЗНИК Авраам і ЛИСОВИЙ Максим, які
[illegible] людей обдурити і вгробити, борики цих 2-х
[illegible] вони зроблять нам просто рай на всім сві-
[illegible]. Колгоспники Ви не раби Ви як ті сірі українсь-
[illegible] в железному ярмі і не коли не випрягаєтесь
[illegible] так і здихаєте. Правда почуття колгоспни
[illegible] в ярмі так і здихаєте. Правда почуття колгоспних мас. То
ку про нову революцію відгук до колгоспних мас. То
[illegible] колгоспники Ви закованні в тяжкі кайдані до
самої смерті будите носить ці нужні кайдані, отже
[illegible] колгоспники Ви люде дурні закликаю товариші,
вставай до бою, вставай всі підемо у славній бій
проти ворогів. У нас вороги ті люде які попереду
[illegible] в колгосп загнаняли, та з нас вони шкури живи-
ми рвали. Це є комсомол та старий актив, що нас
обібрав і до голоду привів, ці люде будуть такі
всі. 1. Резник Михайло [illegible] 2. Резник [illegible]
Павлів і [illegible] Павлів. 4. Резник Федір Павлів і
[illegible] Федот. 6. Расчун Лавро [illegible] і Хімка його
8. Москаленко Мусій Варка і Катерина. Багато вже
похоронено таких ворогів, а з ними треба розібратис
вже нам самим. Ми виносимо подяку т. ЛИСОВОМУ
Максиму велике з мире привітання за уміру роботу
що він цих паразитів половину вже в землю загнав
а цих що залишилися треба розтрілляти щоб більше
таких і світ не родив грабіжники.
Підпільна преса випускає цю статті.-

В е р н о:

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Следственное дело №10[illegible]. По обвинению гражданина [illegible] КАВРАЙ-II, Гельмязевского района, Киевской области РЕЗНИКА Якима Павловича 1911 года рождения, грамотного, беспартийного, колхозника-бедняка, несудимого с предъявлением обвинения по ст.ст. 54-10 и 54-11 УК УССР.-

Гельмязевскому Райаппарату ГПУ стало известно, что в селе КАВРАЙ-II Гельмязевского района, Киевской области, начиная с мая месяца 1932 года неизвестно кем распространялися периодически к.-р. листовки писанные от руки, призывающие колхозников: государству хлеба не сдавать, РАЗБИВАТЬ С ХЛЕБОМ КОЛХОЗНЫЕ АМБАРЫ, ОРГАНИЗОВАННО НАЧАТЬ БОРЬБУ ПРОТИВ СОВВЛАСТИ, В ПЕРВУЮ ОЧЕРЕДЬ НАЧАТЬ РАСПРАВУ С АКТИВОМ СЕЛА И КОМСОМОЛЬЦАМИ. /Оригиналы к-р. листовок при следделе/

В результате агентурной проработки установлено, что автором распространяемых к.-р. листовок в селе КАВРАЙ-II является гражд. того же села КАВРАЙ-II РЕЗНИК Яким Павлович 1911 года рождения, член колхоза "СЕРП-МОЛОТ", бедняк комсомолец /исключен с комсомола в июне месяце 1932 года/ в работе в колхозе симулировал, родственник его-дядя в 1921 году -эсер за к.-р. деятельность растрелян Соввластью.

Будучи арестованным, РЕЗНИК Яким Павлович, сознался в том, что действительно он писал к.-р. листовки таковые при удобных моментах распространял в своем селе, начиная с мая месяца 1932 года им было изготовлено в разное время [illegible] ких ПЯТЬ экземпляров к.-р. листовок, при том РЕЗНИК изложил ряд обстоятельств побудивших его заняться к.-р. деятельностью, как то:

I. Будучи комсомольцем, совместно с активом села принимал активное участие в раскулачивании и выселении кулачества, а также в проведении хлебозаготовок в прошлые года и за свою активную деятельность в период 1932-33 г.г. когда село находилось в тяжелом положении и как последствие этому настал период острого недоедания влекшее смертность от голода-что переживал он и актив села, не получая продпомощи. На основе чего, стало возростать недоверие в соввласти, понимая так, что политика партии в конечном итоге не верна в отношении села острое недоедание возросло лишь специально [illegible] водимой и тому политики партии, колхозы себя не оправдывают и в них село добиться для себя ничего лучшего не сможет.

2. Кулацкое влияние, внедряемое последними к[illegible] ми элементами, пользуясь продзатруднениями особенно весной 1933 года повело обработку актива в том числе и его, указывая что раньше актив раскулачивал и грабил кулаков, а теперь все вместе одинаково с голода, а в результате подготовки [illegible] РЕЗНИКА Якима-подкулачниками РЕЗНИК Моисей Кирриллович и РЕЗНИК Михаил Михайлович на изготовление РЕЗНИКОМ Я.П. к.-р. листовок при участии последних-

3. Что село находится в кабале, колхозы -[illegible] для крестьян воспроизводят хлеб, но хлеба не имеют умирают с голода массами, валяются трупы по селам и городам, тогда когда евреи занимаются спекуляцией хлеба, никто из них не умирает с голода и окончательно убедившись в правоте своих

выводов, будучи в гор. [illegible] в июне месяце на курсах где убедившись что евреи не только не умирают с голоду но спекулируют хлебом особенно тем хлебом, что продавался через кооперацию населению. Помимо этого РЕЗНИК [illegible] это мнение после беседы со встретившимся по его словам [illegible] студентом, который также был такого же мнения как и он.-

В процессе соответствующей обработки РЕЗНИКА Я.П., [illegible] что он РЕЗНИК на первом своем показании вымышленно указывал на соучастие в изготовлении с ним к.-р. листовок РЕЗНИКОВЫМИ Михаилом Михайловичем и Моисеем [illegible]чем, что установлено на очной ставке, а также последними показаниями РЕЗНИКА Якима Павловича. Побуждением на показания [illegible] РЕЗНИКОВ является его враждебное отношение к ним, к тому полагая что они являются политически неблагонадежными в селе, и в момент первого допроса, о том кто еще его соучастники в изготовлении к.-р. листовок [illegible] РЕЗНИКОВ-решил "что меня будут расстреливать и не будут тщательно расследывать-расстреляют и РЕЗНИКОВ, когда скажу что они мои соучастники"

Наряду с этим, агентурной проработкой подтверждается его крайне-враждебное отношение к советской власти, [illegible] положением считает для себя, вести борьбу против мероприятий советской власти и партии, путем подготовки к этому населения и что распространение к.-р. листовок является для него необходимым, как метод как метод подготовки к борьбе против мероприятий партии и соввласти на селе. На основании вышеизложенного ПОСТАНОВИЛ:

Следственное дело № 103, по обвинению гр. с. [illegible] Гельмязевского района, Киевской области, РЕЗНИКА Якима Павловича, 1911 года рождения грамотного, беспартийного/бывш члена ЛКСМУ/ бедняка колхозника, несудимого, обвиняемого по ст.ст. 54-10 и 54-11 УК УССР за изготовление и распространение к.-р. листовок на протяжении длительного периода времени-этим призывая колхозную массу, вести борьбу против мероприятий соввласти- ГОСУДАРСТВУ ХЛЕБА НЕ СДАВАТЬ, ГРОМИТЬ КОЛХОЗНЫЕ АМБАРЫ И РАЗБИРАТЬ ХЛЕБ, И НАЧАТЬ РАСПРАВУ С АКТИВОМ СЕЛА И КОМСОМОЛЬЦАМИ, а также [illegible] явно к.-р. деятельность РЕЗНИКА, как активного а/с элемента-направить через Киевский Облотдел ГПУ УССР на рассмотрение СУДТРОЙКИ при коллегии ГПУ УССР с ходатайством о применении к обвиняемому РЕЗНИКУ Якиму Павловичу [illegible] заключения в концлагерь сроком на СЕМЬ лет.-

СПРАВКА: Обвиняемый содержится в ЧЕРКАССКОМ ДОПРЕ, с перечислением за Киевским Облотделом ГПУ УССР.-

Уполномоченный Гельмязевского Райуполномоченного [illegible] ГПУ УССР /[illegible]/

СОГЛАСЕН: Райуполномоченный ГПУ по Гельмязевскому району /[illegible]/

П О С Т А Н О В Л Е Н И Е.

г.Киев сентября 27 дня 1933г. Я Уполномоченный СПО КОО ГПУ-БОРИСЕВИЧ, рассмотрев след.дело №103, Г[illegible]евского р-на по обвинению гр.РЕЗНИКА Якима Павловича 22 лет, жителя села КОВРАЙ того же района по соц.положению колхозника бедняка член ЛКСМУ в совершении преступлений предусмотренных ст.ст.54-10, 54-11 УК УССР и принимая во внимание, что инкриминируемое ему обвинение следствием доказано,

П О С Т А Н О В И Л:

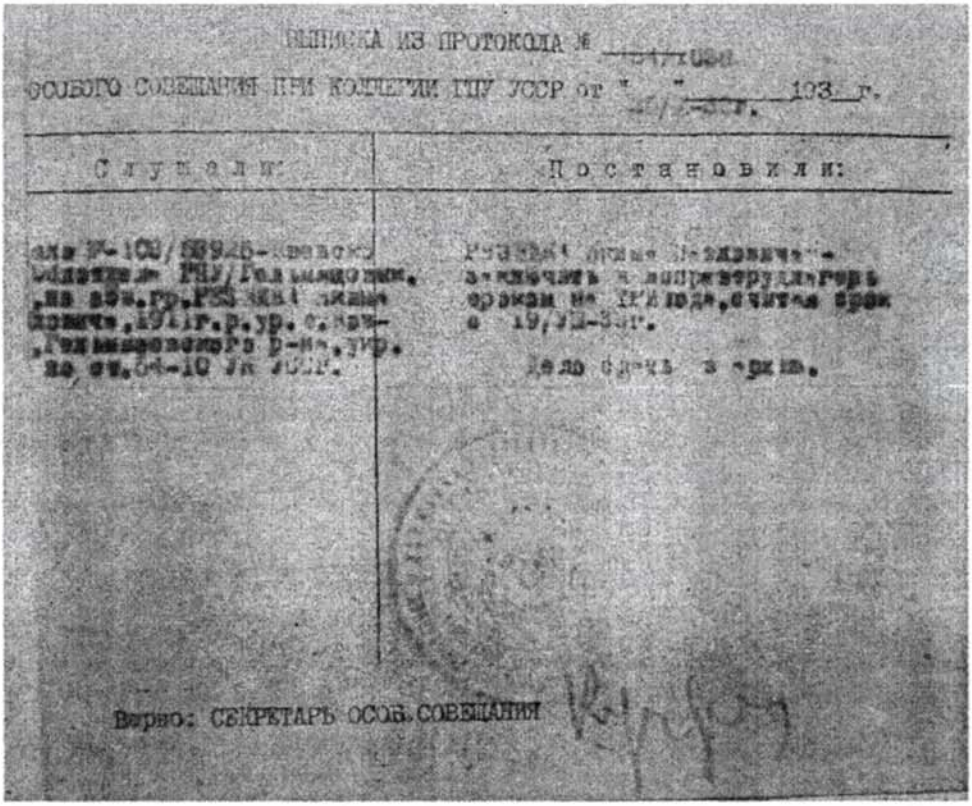
След.дело за №103, по обвинению гр.РЕЗНИКА Якима Павлов. по ст.ст.54-10 и 54-11 УК УССР направить в Суд-Тройку с ходатайством о применении к обвиняемому меры соц.защиты- Конц.лагерь сроком на три года.

СПРАВКА: Обвиняемый содержится под стражей в Черкасском ДОПР'е.

УПОЛНОМОЧЕННЫЙ СПО /БОРИСЕВИЧ/

СОГЛАСЕН: ЗА НАЧ.II-го ОТД. СПО /ЮРЬЕВ/

УТВЕРЖДАЮ: ЗАМ.НАЧ. КОО ГПУ и НАЧ.СПО /[illegible]/

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА №

ОСОБОГО СОВЕЩАНИЯ ПРИ КОЛЛЕГИИ ГПУ УССР от " " 193 г.

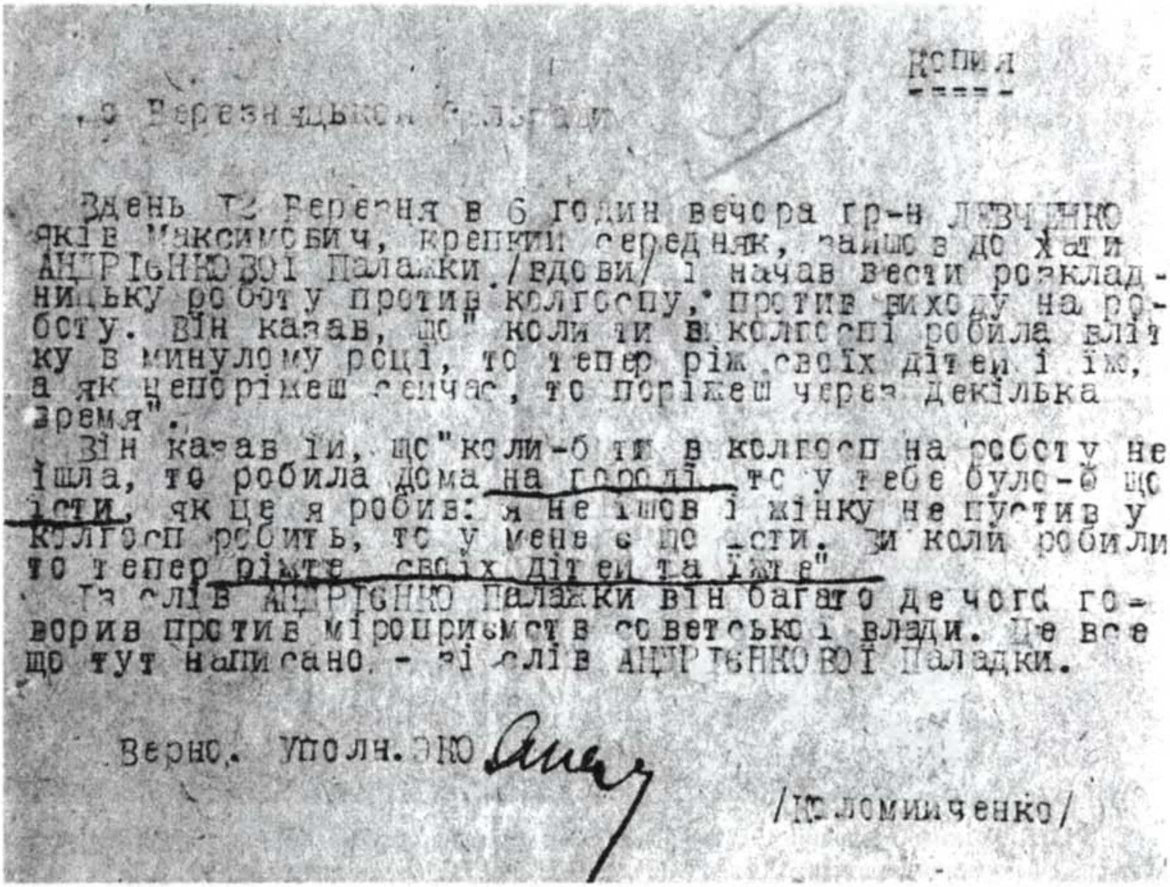
Слушали:	Постановили:
по ст. 54-10 УК УССР.	Дело сдать в архив.

Верно: СЕКРЕТАРЬ ОСОБ. СОВЕЩАНИЯ

РІЗНИК Яким Павлович, 1911 р., уродженець і мешканець с. Коврай II Золотоніського району, українець, письменний, колгоспник, колишній член ВЛКСМ. Заарештований 19.08.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 25.10.1933 р. ув'язнений на три роки ВТТ. Реабілітований 29.06.1986 р. прокурором Черкаської області.

З обвинувачувального висновку: «За изготовление и распространение контрреволюционных листовок (ці листівки опубліковані на попередніх сторінках) на протяжении длительного периода времени – этим призывая колхозную массу, вести борьбу против мероприятий совласти – государству хлеба не сдавать, громить колхозные амбары и разбирать хлеб, и начать расправу с активом села и комсомольцами»…

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5305, арк. 1, 4, 27, 33-35, 39.

Копия

...о Березняцької бригади

Вдень 12 березня в 6 годин вечора гр-н ЛЕВЧЕНКО Яків Максимович, крепкий середняк, зайшов до хати АНДРІЄНКОВОЇ Палажки /вдови/ і начав вести розкладницьку роботу против колгоспу, против виходу на роботу. Він казав, що" коли ти в колгоспі робила влітку в минулому році, то тепер ріж своїх дітей і їж, а як не поріжеш сейчас, то поріжеш через декілька время".

Він казав їй, що "коли-б ти в колгосп на роботу не їшла, то робила дома на городі, то у тебе було-б що їсти, як це я робив: я не їшов і жінку не пустив у колгосп робить, то у мене є що їсти. Ви коли робили то тепер ріжте своїх дітей та їжте".

Із слів АНДРІЄНКО Палажки він багато де чого говорив против мірприємств советської влади. Це все що тут написано, - зі слів АНДРІЄНКОВОЇ Палажки.

Верно. Уполн. ЭКО

/Коломийченко/

ЛЕВЧЕНКО Яків Максимович, 1888 р., с. Березняки Смілянського району, мешканець ст. Бобринська (нині ім. Т. Шевченка), українець, б/п, селянин середняк, працював на залізниці кондуктором. Заарештований 20.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 07.05.1933 р. висланий через ПП ОДПУ у Північний край на три роки. Реабілітований прокурором Черкаської області 29.06.1989 р.

Із постанови 19.04.1933 р. 3 від. СПО КОО ДПУ: «Будучи на селе систематически проводил агитацию, в основном, среди колхозников, направленную к срыву нормальной работы колхоза, говоря, что колхозник, работающий в колхозе, обречен на голодную смерть и т.д...».

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5308, арк. 5, 14.

14

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ ПОСТАНОВЛЕНИЕ

По следделу № 288 по обвинению гр-на с.Березняков ЛЕВЧЕНКО Якова Максимовича по ст.54-10 УК УССР.-

21 марта 1933 г. по сведениям Березняцкого сельсовета смелянский Р/О ГПУ был арестован гр-н с.Березняков ЛЕВЧЕНКО Яков Максимович, проводивший а/с агитацию, направленную к развалу колхоза в начале посевной кампании 1933 года.-

Произведенным следствием установлено, что ЛЕВЧЕНКО Яков Максимович 1888 г.рожд., уроженец с.Березняки Смелянского р-на, до революции имел 0,10 га земли, хату, был батраком, после революции имел 3,67 га земли, пахотной, и усадебной 0,28 га, имел лошадь, корову, сарай, сельхозналога платил в 1927-28 г.-26 р.58 к., в 1928-29 г.- 24 р.75 к., 29/30 г.- 25 р.15 к., 30/31 - 3 р.17 к., 31-32 г.- 5 р.84 коп., экспортным порядком не облагался, избирательных прав не лишен.-

12 марта 1933 г. ЛЕВЧЕНКО Яков Максимович в 6 ч.вечера зашел в дом гр. АНДРИЕНКО Палажки, начал вести разлагательскую работу и а/с агитацию, направленную к развалу колхоза, выражаясь: "коли ти робила в колхозі в минулому році влітку, то тепер ріж своїх дітей і іж. Як не поріжеш сейчас, то поріжеш через де-яке время. Коли-б ти в колгосп не ходила на роботу, робила у себе на городі, то у тебе було-б що їсти, як це я робив - в колхоз не ходив і не пустив свою жінку робити в колгоспі, то у мене є що їсти, а ви, коли робили в колгоспі, то беріть ріжте своїх дітей і іжте". /л.д.5,8-11/.

Во время проведения сплошной коллективизации ЛЕВЧЕНКО высказывался, что "до каких пор эти босяки-коммунисты будут нами управлять и хозяйничать". /л.д.13/.

Следствием также установлено, что ЛЕВЧЕНКО Яков имел тесную связь с уголовной бандой ГРИБНОГО, которая систематически грабила товарные поезда и когда у бандита Грибного член сельсовета Комнатный делал изъятие имущества, покраденного из вагонов, ЛЕВЧЕНКО угрожал Комнатному: "что ты будеш помнить, как забирать имущество, то будет поздно, мы тебя ликвидируем". /л.д.8/.

Допрошенный по настоящему делу в качестве обвиняемого ЛЕВЧЕНКО Яков Максимович виновным себя в пред"явленному ему обвинении не признал.-

На основании изложенних материлов середняк ЛЕВЧЕНКО Яков Максимович является социально опасным в смысле дальнейшего пребывания его на Украине, а посему руководствуясь постановлением ЦИК СССР от 28/IV-26 г. об"явленного в приказах ОГПУ за № 172,

ПОСТАНОВИЛ:

возбудить ходатайство перед Особым совещанием коллегии ГПУ УССР о применении в отношении обвиняемого ЛЕВЧЕНКО Якова Максимовича 1888 г.уроженца с.Березняков, занимающегося сельским хозяйством, по соц.положению середняка, не работающего в колхозе, малограмотного, украинца/ гражданства УССР, женатого, семьи 3 души, ранее работавшего кондуктором ст.Бобринская, не лишенного избирательных прав, -админвысылки за пределы Украины в Северный Край сроком на 5 лет.

Меру пресечения в отношении обвиняемого ЛЕВЧЕНКО Якова Максимовича оставить прежнюю, т.е. содержание под стражей в Черкасском доп"е с зачислением содержания за Киевским обл.отд.ГПУ УССР.

СПРАВКА: Вещ.доков по делу нет.

П/Уполн.Р/О ГПУ [signature] /Тищенко/

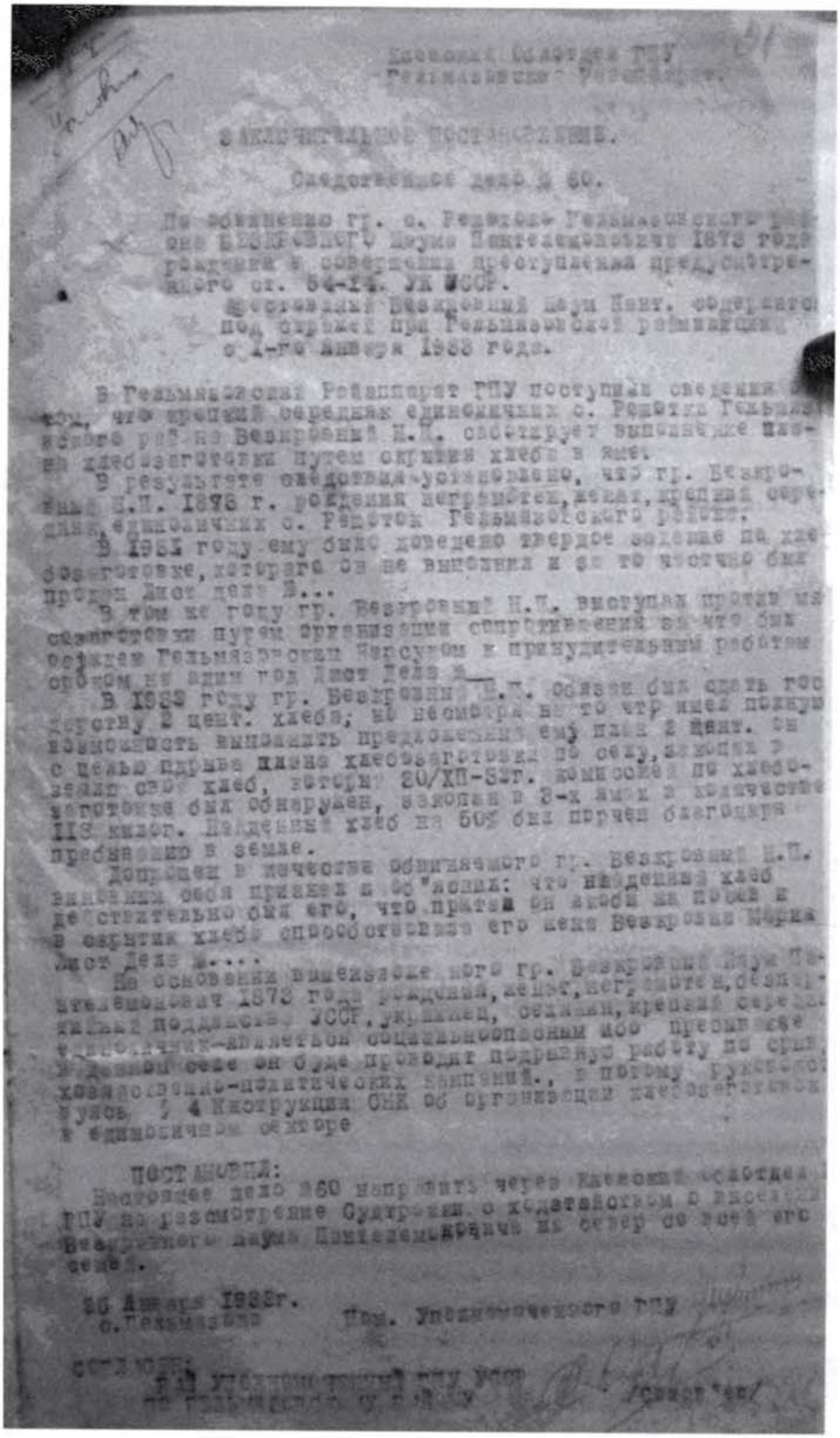
УТВЕРЖДАЮ: Нач.Р/О ГПУ [signature] /Лысенко/

Составлено 28/III-33 г. гор. Смела.

[stamp]

[illegible] Прокурора.

Заключительное постановление утверждаю, с мерой пресечения согласен. УЧ.ПРОКУРОРА [signature] /ПУТОВСКИЙ/

Киевский Облотдел ГПУ
Гельмязовский Райаппарат.

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ ПОСТАНОВЛЕНИЕ.

Следственное дело № 60.

По обвинению гр. с. Решеток Гельмязовского района БЕЗКРОВНОГО Наума Пантелеймоновича 1873 года рождения в совершении преступления предусмотренного ст. 54-14. УК УССР.

Арестованный Безкровный Наум Пант. содержится под стражей при Гельмязовской [illegible] с 1-го января 1933 года.

В Гельмязовский Райаппарат ГПУ поступили сведения о том, что крепкий середняк единоличник с. Решеток Гельмязовского района Безкровный Н.П. саботирует выполнение плана хлебозаготовки путем скрытия хлеба в ямы.

В результате следствия установлено, что гр. Безкровный Н.П. 1873 г. рождения неграмотен, женат, крепкий середняк, единоличник с. Решеток Гельмязовского района.

В 1931 году ему было доведено твердое задание по хлебозаготовке, которого он не выполнил и за то частично был продан. Лист дела №...

В том же году гр. Безкровный Н.П. выступал против хлебозаготовки путем организации сопротивления за что был осужден Гельмязовским Нарсудом к принудительным работам сроком на один год. Лист Дела №___

В 1932 году гр. Безкровный Н.П. обязан был сдать государству 2 цент. хлеба, но несмотря на то что имел [illegible] возможность выполнить предложенный ему план 2 цент. он с целью срыва плана хлебозаготовки по селу, закопал свой хлеб, который 20/XII-32г. комиссией по хлебозаготовке был обнаружен, закопан в 3-х ямах в количестве 113 килог. Найденный хлеб на 50% был порчен благодаря пребыванию в земле.

Допрошен в качестве обвиняемого гр. Безкровный Н.П. виновным себя признал и объяснил: что найденный хлеб действительно был его, что прятал он хлеб на посев и в скрытии хлеба способствовала его жена Безкровная Мария. Лист Дела №....

На основании вышеизложенного гр. Безкровный Наум Пантелеймонович 1873 года рождения, женат, неграмотен, б/партийный, гражданин УССР, украинец, селянин, крепкий середняк единоличник-является социальноопасным ибо пребывая в данном селе он будет проводить подрывную работу по срыву хозяйственно-политических кампаний., а потому руководствуясь § 4 Инструкции СНК об организации хлебозаготовок в единоличном секторе

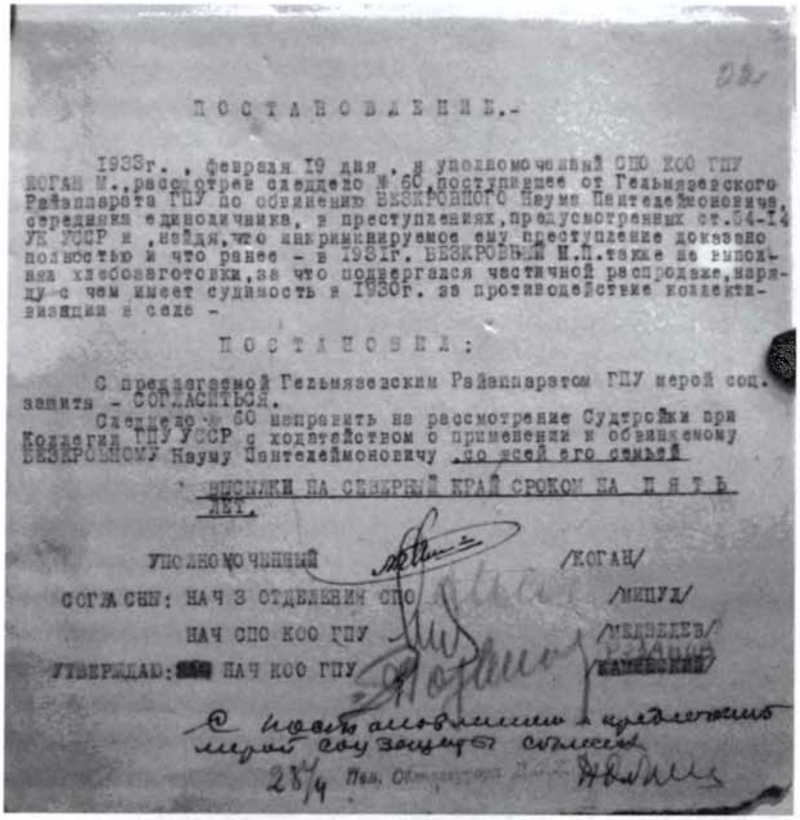
ПОСТАНОВИЛИ:

Настоящее дело №60 направить через Киевский Облотдел ГПУ на рассмотрение Судтройки с ходатайством о высылке Безкровного Наума Пантелеймоновича на север со всей его семьей.

26 Января 1933г.
с.Гельмязово

Пом. Уполномоченного ГПУ [illegible]

СОГЛАСЕН:
[illegible] Уполномоченный ГПУ УССР по Гельмязовскому району /[illegible]/

ПОСТАНОВЛЕНИЕ.-

1933г., февраля 19 дня, я уполномоченный СПО КОО ГПУ КОГАН М., рассмотрев следдело № 60, поступившее от Гельмязевского Райаппарата ГПУ по обвинению БЕЗКРОВНОГО Наума Пантелеймоновича, середняка единоличника, в преступлениях, предусмотренных ст.54-14 УК УССР и, найдя, что инкриминируемое ему преступление доказано полностью и что ранее - в 1931г. БЕЗКРОВНЫЙ Н.П. также не выполнял хлебозаготовки, за что подвергался частичной распродаже, наряду с чем имеет судимость в 1930г. за противодействие коллективизации в селе -

ПОСТАНОВИЛ:

С предлагаемой Гельмязевским Райаппаратом ГПУ мерой соц. защиты - СОГЛАСИТЬСЯ.

Следдело № 60 направить на рассмотрение Судтройки при Коллегии ГПУ УССР с ходатайством о применении к обвиняемому БЕЗКРОВНОМУ Науму Пантелеймоновичу со всей его семьей высылки на Северный край сроком на ПЯТЬ ЛЕТ.

УПОЛНОМОЧЕННЫЙ /КОГАН/

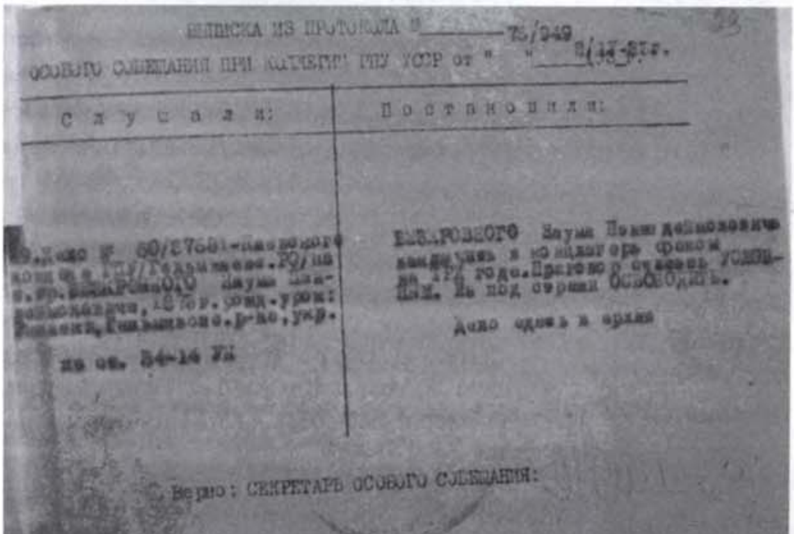
СОГЛАСЕН: НАЧ 3 ОТДЕЛЕНИЯ СПО /МИЦУЛ/

НАЧ СПО КОО ГПУ /МЕДВЕДЕВ/

УТВЕРЖДАЮ: НАЧ КОО ГПУ /КАМЕНСКИЙ/

С постановлением и предлагаемой мерой соцзащиты согласен

28/4 Пом. Облпрокурора

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА № 75/949

ОСОБОГО СОВЕЩАНИЯ ПРИ КОЛЛЕГИИ ГПУ УССР от 8/IV-33г.

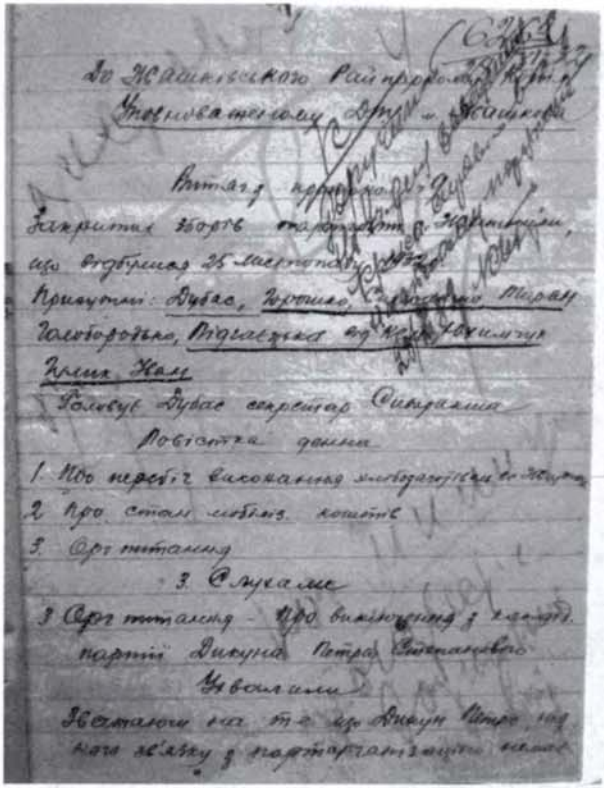
Слушали:	Постановили:
Дело № 60/27581 [illegible] по обвин. гр. БЕЗКРОВНОГО Наума Пантелеймоновича, 1873 г. рожд., урож. [illegible], Гельмязевск. р-на, укр. по ст. 54-14 УК	БЕЗКРОВНОГО Наума Пантелеймоновича заключить в концлагерь сроком на три года. [illegible] Из под стражи ОСВОБОДИТЬ. Дело сдать в архив

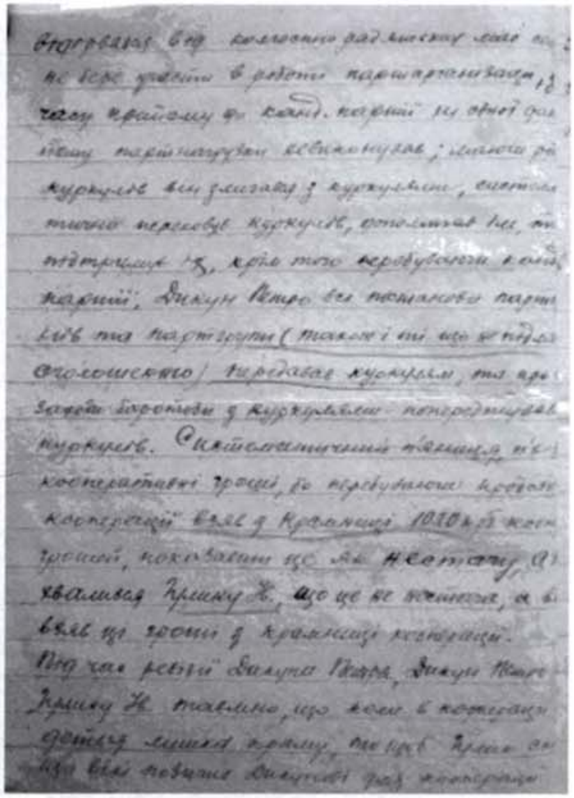
Верно: СЕКРЕТАРЬ ОСОБОГО СОВЕЩАНИЯ:

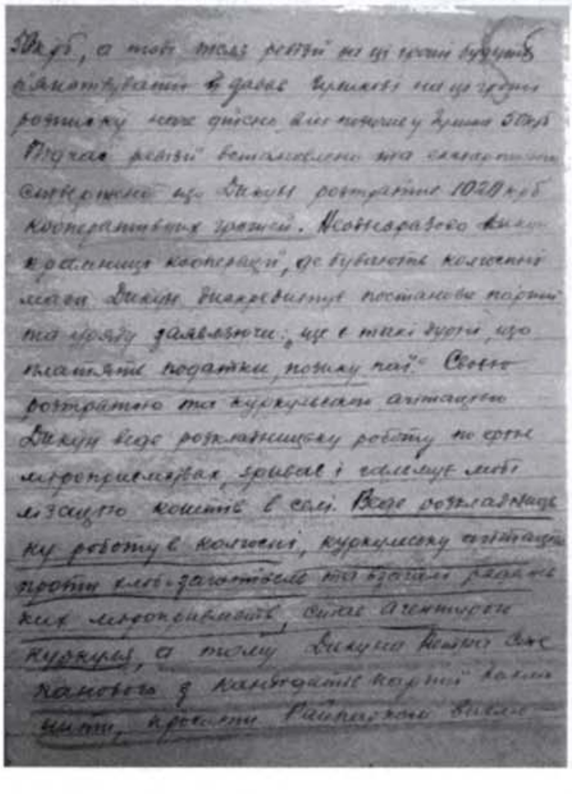
БЕЗКРОВНИЙ Наум Пантелеймонович, 1873 р., уродженець і мешканець с. Решітки Канівського (колишнього Гельмязівського) району, українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 01.01.1933 р. за ст. 54-14 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 08.04.1933 р. ув'язнений на три роки в концтабір. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

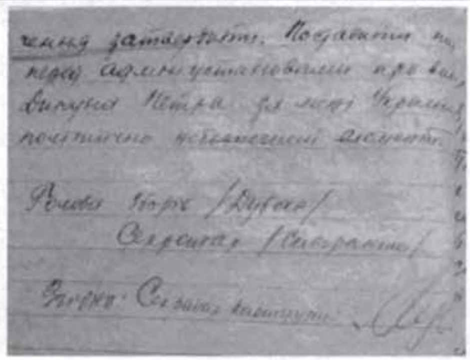
Із постанови 19.04.1933 р. 3 від. СПО КОО ДПУ: «Будучи на селе систематически проводил агитацию, в основном, среди колхозников, направленную к срыву нормальной работы колхоза, говоря, что колхозник, работающий в колхозе, обречен на голодную смерть и т.д...».

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5316, арк. 21-23.

ДИКУН Петро Степанович, 1906 р., с. Житники Жашківського району, українець, б/п, малописьменний, із бідняків, член КП(б)У, продавець кооперації.

За те, що виступав проти непосильних хлібозаготівель, був заарештований 28.12.1932 р., виключений із членів КП(б)У. ОН при колегії ДПУ УРСР 29.04.1933 р., не знайшовши достатніх підстав для покарання, постановила – з-під варти звільнити, справу припинити.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5319, арк. 4-4зв.

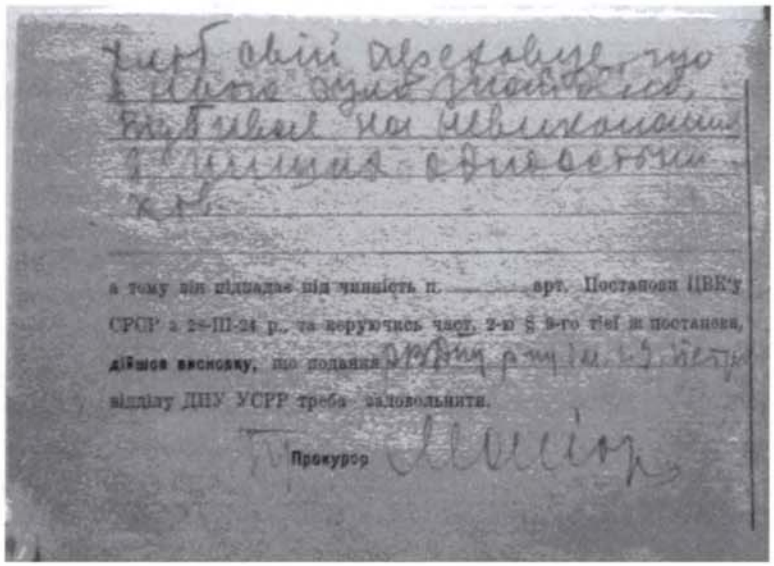
НАРОДНІЙ КОМІСАРІЯТ ЮСТИЦІЇ УСРР
ПРОКУРОР

ВИСНОВОК

... року ... дня. Прокурор ... розглянувши подання ... ДПУ УСРР до Окремої Наради ДПУ УСРР про визнання гр. ... за соціально-небезпечний елемент та про вислання його за межі УСРР на ... рок ...

На Північ

І зважаючи на те, що ...

а тому він підпадає під чинність п. ... арт. Постанови ЦВК'у СРСР з 28-III-24 р., та керуючись част. 2-ю § 9-го тієї ж постанови, дійшов висновку, що подання ... відділу ДПУ УСРР треба задовольнити.

Прокурор

КОСТЕНКО Юрко Євтихійович, 1883 р., с. В'язівок Городищенського району, українець, б/п, малописьменний, 7 душ дітей, одноосібник.

Мав план здати 5,68 центнера хліба, здав лише 2 центнери. Комісією було виявлено ще 3,5 центнера хліба.

За ухилення виконання плану хлібозаготівлі президія РРК району імені Петровського (нині Городищенський район) 07.01 затвердила постанову президії В'язівської сільради від 28.12.1932 р. про виселення за межі України Костенка Ю. Є. згідно з інструкцією РРК про організацію хлібозаготівель в одноосібному секторі.

Був заарештований 03.01.1933 р. 28.04.1933 р. ОН при колегії ДПУ УРСР вирішила заслати на Північ на три роки умовно.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5321, арк. 16-16зв.

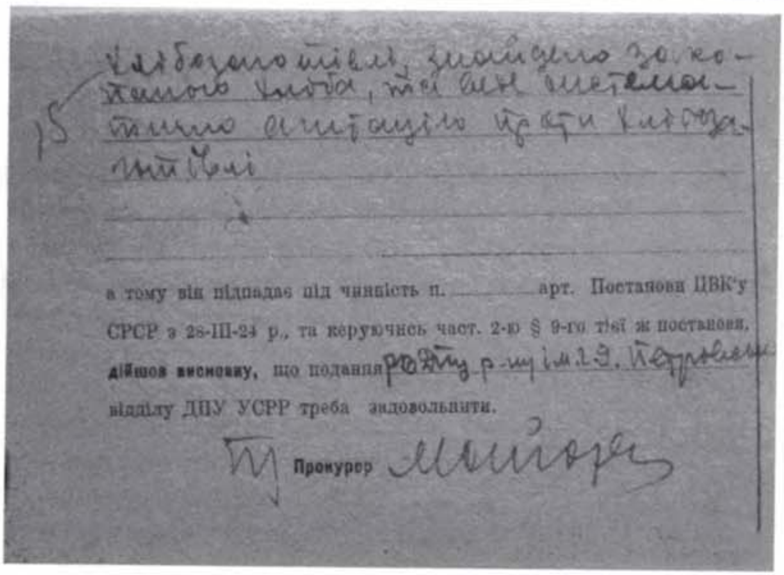
НАРОДНІЙ КОМІСАРІЯТ ЮСТИЦІЇ УСРР
ПРОКУРОР

ВИСНОВОК

1933 року січня 14 дня. Прокурор Корсунської дільниці розглянувши подання РВ ДПУ р-щі ім. 1.9 Петровського ДПУ УСРР до Окремої Наради ДПУ УСРР про визнання гр. Олефіра Гната Семеновича за соціяльно-небезпечний елемент та про вислання його за межі УСРР на ... рок

у Північ

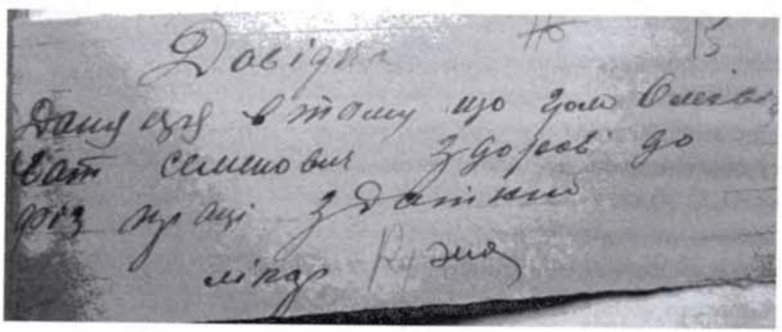
і зважаючи на те, що Олефір систематично ухилявся від виконання

хлібозаготівель, [illegible] хліба, та він систематично агітацію проти хлібозаготівлі

а тому він підпадає під чинність п. ... арт. Постанови ЦВК'у СРСР з 28-III-24 р., та керуючись част. 2-ю § 9-го тієї ж постанови, дійшов висновку, що подання РВ ДПУ р-щі ім. 1.9. Петровськ[illegible] відділу ДПУ УСРР треба задовольнити.

Прокурор [illegible]

Довідка

Дана [illegible] в тому що гр-н Олефір Гнат Семенович здоров [illegible]

лікар [illegible]

Мешканець с. Мліїв Городищенського району **ОЛЕФІР Гнат Семенович** за невиконання доведеного плану по заготівлі хліба 30.12.1932 р. був заарештований згідно з інструкцією РНК від 11.11.1932 р. «Про організацію хлібозаготівель в одноосібному порядку».

А 14.01.1933 р. прокурор Корсунської дільниці запропонував Олефіра Г. С. як соціально небезпечного елемента (до речі, висновок зроблено типовим у друкарні, а чорнилом дописано – «на Північ» і довідка лікаря «здоров») вислати на Північ.

Правда, докази були такі мізерні, що ОН при колегії ДПУ УРСР 16.04.1933 р. вирішила заслати умовно, з-під варти звільнити.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5327, арк. 14-14зв, 15.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По след. делу № 626 по обвинению ЗАРИЦКОГО Юлиана Давидовича в преступлении, предусмотренном ст. 54-10 УК УССР.

В порядке проведения массовой операции по из"ятию к-р элемента органами ГПУ был арестован табельщик Машковского Сахзавода ЗАРИЦКИЙ Юлиан Давидович и в результате следствия по его делу установлено:

ЗАРИЦКИЙ происходит из богатой крестьянской семьи, в прошлом окончил семинарию и имеет среднее образование.

После окончания службы в старой армии ЗАРИЦКИЙ стал священником и таковым был с 1919 по 1928 год, а затем стал служить в различных Сов. учреждениях /л.д. 4-6 . . . ./.

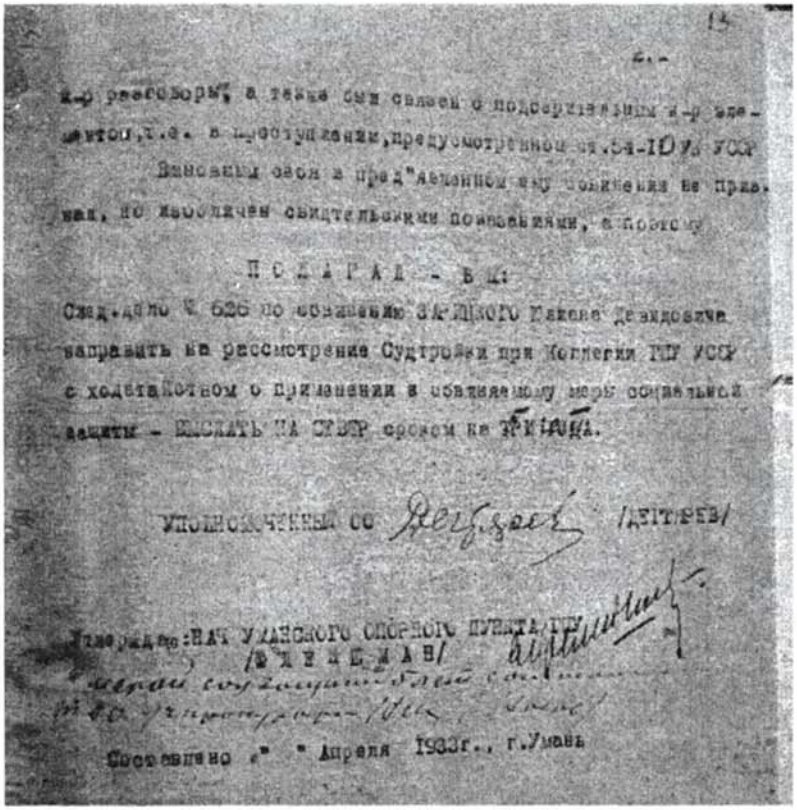
Будучи антисоветски-настроенным, обвиняемый ЗАРИЦКИЙ неоднократно высказывался против тех или иных мероприятий, проводимых партией и Совластью на селе, а, в особенности, старался выражать свое недовольство по поводу проводимой коллективизации /л.д. 6. 10. 11 . . ./

Наряду с этим, ЗАРИЦКИЙ был связан с подозрительным и антисов. элементом, посещавшим его. [illegible]

На основании изложенного обвиняется -

ЗАРИЦКИЙ Юлиан Давидович, 1887 г.р.,
урож. с. Кухари, Радомысльского р-на,
служащий, бывш. священник, лишен избирательных прав, со средним образованием
украинец, женат, табельщик Машковского
Сахзавода, б/п, не судившийся

в том, что он, являясь антисоветски-настроенным, проводил

13

2.-

к-р разговоры, а также был связан с подозрительными к-р элементами, т.е. в преступлении, предусмотренном ст.54-10 УК УССР

Виновным себя в предъявленном ему обвинении не признал, но изобличен свидетельскими показаниями, а посему

ПОСТАНОВИЛ:

След.дело № 626 по обвинению ЗАРИЦКОГО Юкима Давыдовича направить на рассмотрение Судтройки при Коллегии ГПУ УССР с ходатайством о применении к обвиняемому меры социальной защиты - ВЫСЛАТЬ НА СЕВЕР сроком на ТРИ ГОДА.

УПОЛНОМОЧЕННЫЙ СО [signature] /ДМИТРИЕВ/

Утверждаю: НАЧ УМАНСКОГО ОПЕРНОГО ПУНКТА ГПУ /ФРИДМАН/ [signature]

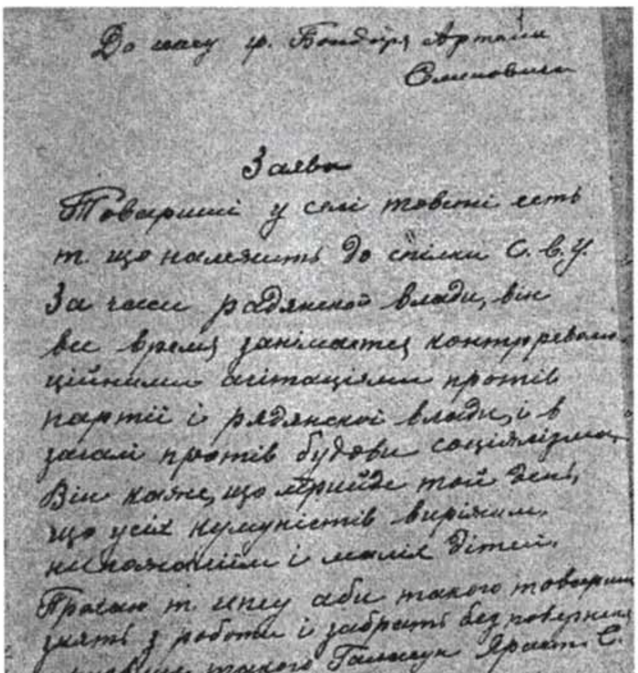
[illegible]

Составлено « » Апреля 1933г., г.Умань

ЗАРИЦЬКИЙ Юман Давидович, 1887 р., с. Кухарі Радомишльського району Житомирської області, мешканець м. Жашків. Українець, освіта середня, б/п, колишній священик, працівник Тальнівського цукрозаводу. Заарештований 18.03.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. 06.05.1933 р. ОН при колегії ДПУ УРСР вирішила ув'язнити в концтабір умовно на три роки. Реабілітований 28.09.1989 р. прокурором Черкаської області.

В період «напруги» в суспільстві влада завжди намагалася проводити «зачистки».

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5342, арк. 12.

До селу гр. Бондаря Артама Симоновича

Заява

Товариші у свої тобіні есть т. що належить до спілки С.В.У. За часи радянської влади, він все время занімается контрреволюційними агітаціями проти партії і радянської влади, і в загалі проти будови соціалізму. Він каже, що прийде той день, що усіх комуністів виріжим, ні малих ні малих дітей. Прошу т. [illegible] аби такого товариша зняті з роботи і забрать без повернення. Призвище такого Голосун Ераст С.

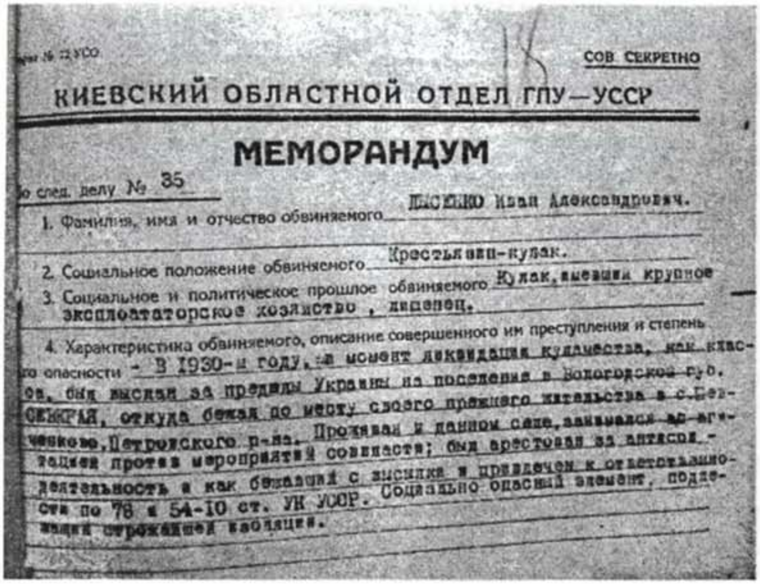
28/III 31 р. Прошу А.Бондар

Заява-донос на **ГОЛОСУНА Ераста Сергійовича**, 1887 р., уродженця с. Товста Городищенського району, мешканця с. Юрківка Звенигородського району, українця, освіта нижча, б/п, гірничого десятника шахти «Буре вугілля». Заарештований у березні 1933 р. Постановою особливої наради при колегії ДПУ УРСР від 28 квітня 1933 р. справу припинено, з-під варти звільнений.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5351, арк. 7.

ЛИСЕНКО Іван Олександрович, 1874 р., уродженець і мешканець с. Шевченкове Звенигородського району, українець, б/п, малописьменний, одноосібник. Заарештований 28.06.1932 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР від 17.01.1933 р. висланий у Північний край на п'ять років. Реабілітований прокуратурою Черкаської області 28.06.1989 р.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5377, арк. 18-18зв.

СОВ СЕКРЕТНО

КИЕВСКИЙ ОБЛАСТНОЙ ОТДЕЛ ГПУ—УССР

МЕМОРАНДУМ

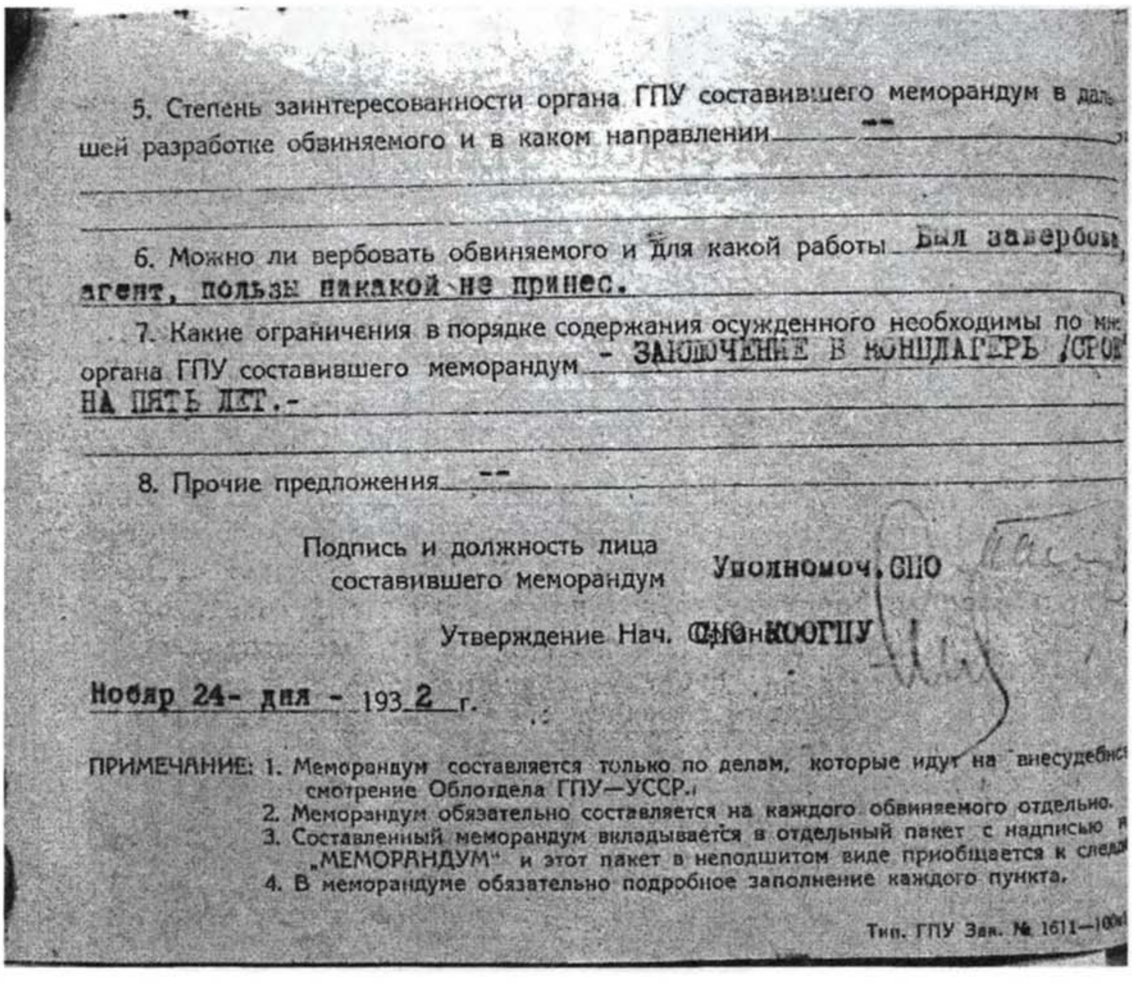
По след. делу № 35

1. Фамилия, имя и отчество обвиняемого ЛЫСЕНКО Иван Александрович.

2. Социальное положение обвиняемого Крестьянин-кулак.

3. Социальное и политическое прошлое обвиняемого Кулак, имевший крупное эксплоататорское хозяйство, лишенец.

4. Характеристика обвиняемого, описание совершенного им преступления и степень его опасности - В 1930-м году, в момент ликвидации кулачества, как класса, был выслан за пределы Украины на поселение в Вологодскую губ., откуда бежал по месту своего прежнего жительства в с. Шевченково, Петровского р-на. Проживая в данном селе, занимался агитацией против мероприятий соввласти; был арестован за антисоветскую деятельность и как бежавший с высылки и привлечен к ответственности по 78 и 54-10 ст. УК УССР. Социально опасный элемент, подлежащий строжайшей изоляции.

5. Степень заинтересованности органа ГПУ составившего меморандум в дальнейшей разработке обвиняемого и в каком направлении --

6. Можно ли вербовать обвиняемого и для какой работы Был завербован агент, пользы никакой не принес.

7. Какие ограничения в порядке содержания осужденного необходимы по мнению органа ГПУ составившего меморандум - ЗАКЛЮЧЕНИЕ В КОНЦЛАГЕРЬ /СРОКОМ НА ПЯТЬ ЛЕТ.-

8. Прочие предложения --

Подпись и должность лица составившего меморандум Уполномоч. СПО

Утверждение Нач. СПО КООГПУ

Ноября 24- дня - 1932 г.

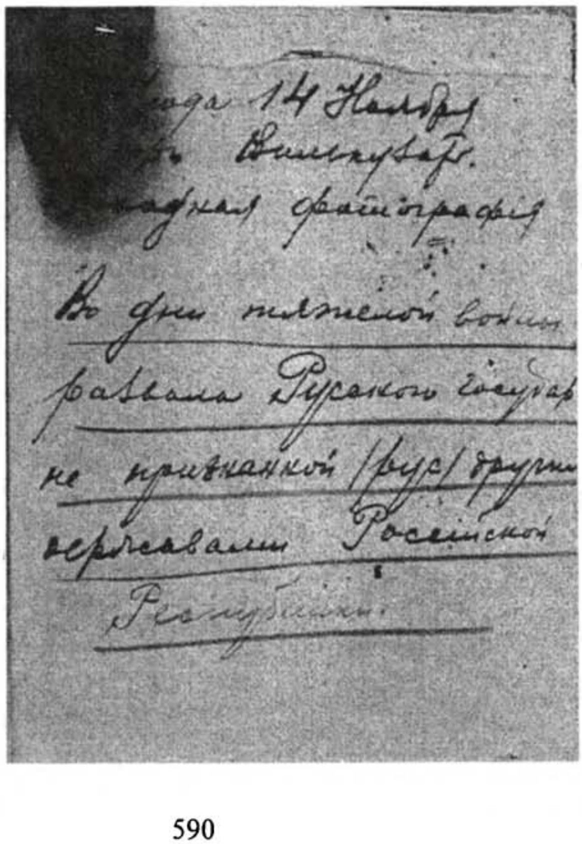
ПРИМЕЧАНИЕ: 1. Меморандум составляется только по делам, которые идут на внесудебное рассмотрение Облотдела ГПУ—УССР.
2. Меморандум обязательно составляется на каждого обвиняемого отдельно.
3. Составленный меморандум вкладывается в отдельный пакет с надписью „МЕМОРАНДУМ" и этот пакет в неподшитом виде приобщается к следственному делу.
4. В меморандуме обязательно подробное заполнение каждого пункта.

Тип. ГПУ Зак. № 1611—1000

ХЛІВНИЙ Андрій Самуїлович, 1894 р., с. Березняки Смілянського району, українець, освіта нижча, в старій армії – прапорщик, керівник повстанських загонів «вільного козацтва». Заарештований 26.10.1930 р. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 09.01.1931 р. з-під варти звільнений, справу припинено.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5386, арк. 34-36.

Киевский оперативный Сектор ГПУ

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ ПОСТАНОВЛЕНИЕ

по след. делу № 18/1936 по обвинению гр-на ХЛЕВНОГО Андрея Самойловича в совершении преступления, предусмотренного ст. ст. 54-13 и 54-10 УК УССР.-

ХЛЕВНЫЙ А.С. рожден 1894г. , содержится под стражей в Киевском Допре 2/ц с 3/XI- с/г.-

В Киевский Оперативный Сектор ГПУ поступили сведения о том, что гр-н ХЛЕВНЫЙ Андрей Самойлович при захвате власти на Украине Центральной Радой и впоследствии - ПЕТЛЮРОЙ, будучи ярым сторонником правительства УНР , связавшись с атаманом повстанческих отрядов - ВОДЯНЫМ , организовывал в Смелянском районе повстанческие отряды - " Вільного козацтва", с которыми выступал против красных войск и при поражении последних разграблял,оставленные ими при отступлении,эшелоны с воинским обмундированием и снаряжением и расстреливал командно- политический состав частей Красной гвардии.

Следственной разработкой по данному делу установлено,что гр-н ХЛЕВНЫЙ А.С. рожден 1894г. , происходит из крестьян села Березняки,Смелянского р-на, по профессии - ж.д. конторский служащий. Беспартийный, женатый, со средним образованием, ныне состоит на службе конторщиком связи Н.Р.Б.-2 - ст.Бобринской, по соцположению-бедняк , в своем хозяйстве имеет одну хату, одну клуню, одну повитку, одну лошадь, одну корову и 4 десятины земли, которые сдал в колхоз. До 1915г. состоял смотрителем конно- почтовой станции в Березовке, и с означенного времени при возникновении империалистической войны был призван в армию и направлен в школу прапорщиков. По окончании школы - ХЛЕВНЫЙ А.С. был послан на Рижский фронт в 16-й Сибирский полк где вначале был в чине младшего офицера и впоследствии -командовал ротой и батальоном.-

В 1918 г. в период охвата Смелянского района повстанческим движением гр-н ХЛЕВНЫЙ А.С. , вернувшись с фронта на родину, связался с атаманом повстанческих отрядов -ВОДЯНЫМ, с которым , организовав в селе Березняках повстанческий отряд "Вільного козацтва" , повел ожесточенную борьбу с,оперировавшими в том районе,красногвардейскими частями.-

Пользуясь отступлением красных со ст. Бобринской от наступающих немецких войск , отряды " Вільного-козацтва" под командой ВОДЯНОГО и ХЛЕВНОГО разоружили,задержавшихся на ст.Бобринской,7 красногвардейских эшелонов и , разграбив имущество, расстреляли командно- политический состав эшелонов.-

К моменту Гетманского переворота ХЛЕВНЫЙ А.С. был командирован украинской группой на 2-й крестьянский с'езд, ставящий себе целью - свержение Гетманской власти, и после Гетманского переворота,за свои активные деяния в пользу правительства УНР, ХЛЕВНЫЙ А.С. был назначен комендантом в Березняках, где он также проявил себя , как ярый преследователь красных партизан и революционно- настроенных селян.-

Обладая способностью к организации вооруженных сил,как бывший офицер царской армии, ХЛЕВНЫЙ А.С. - Петлюровским повстанческим комитетом был назначен организатором Петлюровских повстанческих отрядов, который вполне оправдал себя в этой роли, организовав ряд отрядов для борьбы , как с красными войсками , так и с деникинскими.-

По приходе ДЕНИКИНА , ХЛЕВНЫЙ А.С., состоя на учете,как бывший офицер царской армии, официально на службе Деникинской

36

- - -

время на состоянии, но занимался тем, что выдавал деникинским властям скрывавшихся красных партизан и бывших красногвардейцев, которых впоследствии расстреливали.

При ликвидации петлюровщины ХЛЕВНЫЙ А.С. одно время скрывался в бандах и впоследствии, вернувшись в село Березняки, проживал на нелегальном положении.-

В 1920г. по его указанию был убит агент линейного отдела ГПУ на ст. Хировка - ХЛЕВНЫЙ Михаил, к которому он питал злобу за энергичную борьбу с бандитизмом, для чего натравил на него, оперировавшую в том районе, банду.

В последнее время ХЛЕВНЫЙ Андрей ведет дружбу с местными кулаками и состоит членом ревизионной комиссии церковного совета.-

Учитывая, что ХЛЕВНЫЙ Андрей в прошлом - бывший белый офицер и активный деятель петлюровского движения и в настоящий момент является социально-опасным, будучи озлобленным соввластью, обладая способностью к организации вооруженных выступлений, может с оружием в руках выступить против Соввласти, а посему, руководствуясь постановлением ЦИК'а от 23/III-24г., объявленного в приказе ОГПУ № 172,-

П О Л А Г А Л - Б Ы:

В порядке п. 2 107 ст. УПК настоящее дело в угоховном порядке дальнейшим следствием прекратить, одновременно возбудить ходатайство перед Особым Совещанием при Коллегии ГПУ УССР о заключении гр-на ХЛЕВНОГО Андрея Самойловича в концлагерь сроком на пять лет.-

СПРАВКА: Вещдоков по делу нет.-
Арестованного ХЛЕВНОГО с сего числа перечислить содержанием за Особым Совещанием при Коллегии ГПУ УССР.-

Составлено 26 декабря с/г.

г. К и е в.-

УПОЛНОМОЧЕННЫЙ [signature] /ЦИМБЕРОВ/

СТАРШ. УПОЛНОМОЧЕННЫЙ [signature] /ОРДОВСКИЙ/

Согласны:

НАЧ.ОО КИЕВОПЕРСЕКТОРА /РОМБЕЙКО/

Утверждаю: НАЧ.КИЕВОПЕРСЕКТОРА ГПУ УССР [signature] /ИВАНОВ/

Ф. № 25/СО

Протокол допроса свидетеля

193_ г. Апреля месяца 18 дня, Уполномоченный особ. отд.

Козельщ. отд. Рай(Гор)Отдела ГПУ Сектора ГПУ

[illegible] допросил в качестве свидетеля гр. Богдана

который дал о себе такие сведения:

1. Фамилия, имя и отчество Богдан Алексей Константинович
2. Возраст 1890 г.
3. Место рождения с. Мало-Каменка, Градижск. р-на
4. Социальное положение кулак частично раскуркулен в 1931 году, а в 1932 году изъято все имущество.
5. Имущественное положение до революции имел 14 дес. земли
6. Гражданство УССР
7. Образование домашнее
8. Национальность украинец
9. Семейное положение женат
10. Профессия хлебопашец
11. Место службы и должность или род занятий нигде
12. Сведения о судимости и нахождении под следствием не судился
13. Партийная принадлежность б/п.
14. Состоит ли в Профсоюзе не
15. Точный адрес с. Мало-Каменка Градижского р-на
16. Социальное и политическое прошлое кулак, отец был в Союзе хлеборобов собственников.

Будучи предупрежденным о содержании ст. 89 УК УССР по существу дела свидетель показал следующее:

Во время коллективизации 1930 года я [illegible] [illegible] [illegible] и [illegible] [illegible] подписаться на [illegible]. Он от сдачи [illegible] не отказался, но [illegible] не

Протокол допроса свидетеля

1932 г. Июня месяца 9 дня, Уполномоченный

Рай(Гор)Отдела Сектора ГПУ

допросил в качестве свидетеля гр.

, который дал о себе такие сведения:

1. Фамилия, имя и отчество Сидоренко Арсений Александр.
2. Возраст 1890 г.
3. Место рождения с. Москаленки, Градинского р-на
4. Социальное положение бедняк
5. Имущественное положение земли после рев. 2 дес., дорев. не было
6. Гражданство У.С.С.Р.
7. Образование грамотен
8. Национальность Украинец
9. Семейное положение женат, жена и сын
10. Профессия хлебопашество и чернорабочий
11. Место службы и должность или род занятий с 17 лет, после смерти отца, на хозяйстве таковым и по найму в экономиях, а также с 1926 г. до настоящего времени в Днепро-Петровке, чернорабочим
12. Сведения о судимости и нахождении под следствием Не судился
13. Партийная принадлежность беспартийный
14. Состоит ли в Профсоюзе состоял в союзе Металлистов и выбыл
15. Точный адрес с. Москаленки, Градинского р-на
16. Социальное и политическое прошлое бедняк

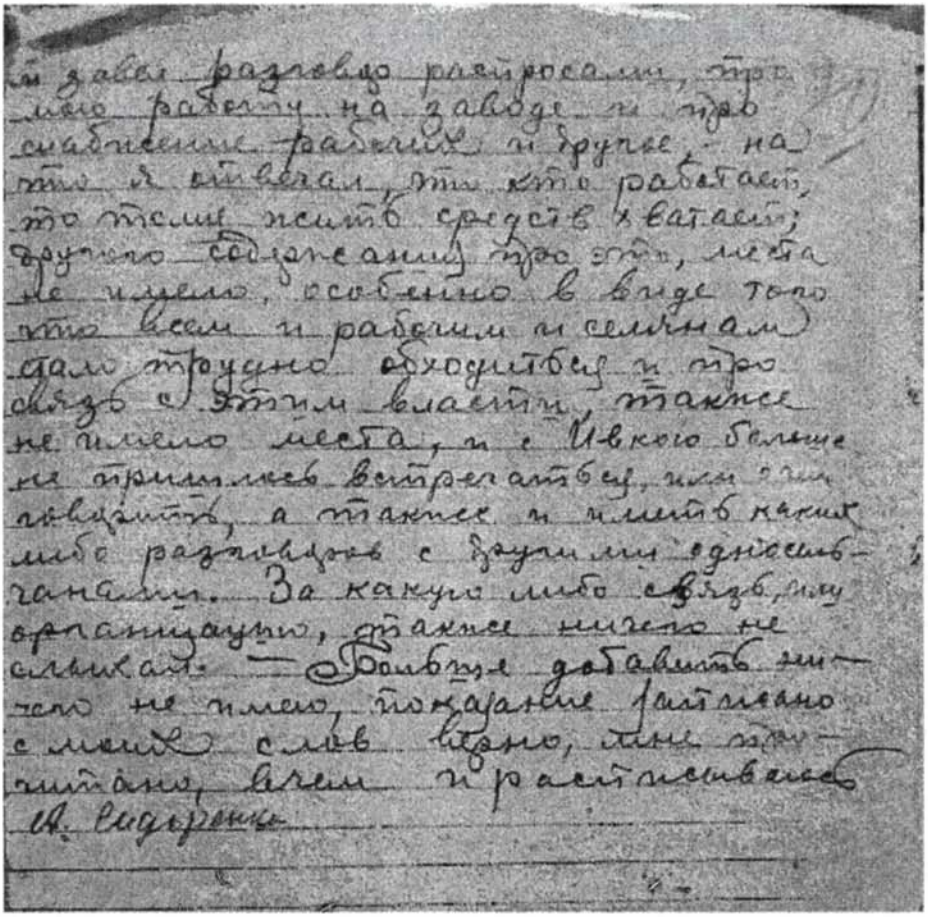
Будучи предупрежденным о содержании ст. 89 УК УССР по существу дела свидетель показал нижне:

Оставшись после смерти отца в 1908 году с матерью и 8-ю братьями и сестрами, занимался сельским хозяйством, а так как земли было мало, я принужден был ходить по заработкам в экономиях помещиков, чем свое хозяйство поддерживал —

А. Сидоренко

вал, пока все братья устроились
своих хозяйствах, в том числе и
как приобревший себе хату в 19
ду, с какового времени свое хозя
поддерживал работая в г. Днепр
ровске на заводе металлургии „им.
Петровского", в качестве грузчика
чернорабочего, где работал до дек
1930 года, потом до января 1931 г.
завод „[illegible]", потом
За это время, приблизительно в
1928 году, мое хозяйство находилось
артели „Вперед до культуры"
и часть зимы, а потом выбыл
в единоличное хозяйство, так как
дома не находился а был нало
100 рублевый взнос, чего я не мо
выполнить, и не решался [illegible]
рать между заводом и арте
За это время когда я хоз
яйновал, как единоличник,
участвовал ни в каких организа
так как мне никто и не пре
гал участвовать, и ни от кого
не слыхал, чтоб кто либо подоб
кто-кому из односельчан пред
гал, а также чтоб я что либо
подобное слыхал. — Был лишь т
ко один случай со мною и одно
чанином, каковой продан, а имен
но [illegible] Арсентий Александро
каковой встретился со мною
не своих ворот, когда я [illegible]
своему брату, и поздоровался со

А. Сидоренко

и завел разговор расспросами, про
мою работу на заводе и про
снабжение рабочих и другое, - на
что я отвечал, что кто работает,
то тому жить средств хватает;
другого содержания про это, места
не имело, особенно в виде того
что всем и рабочим и селянам
стало трудно обходиться и про
связь с этим власти, также
не имело места, и с Ивкого больше
не приходилось встречаться, или [illegible]
говорить, а также и иметь каких
либо разговоров с другими односель-
чанами. За какую либо связь, или
организацию, также ничего не
слыхал. — Больше добавить ни-
чего не имею, показание записано
с моих слов верно, мне про-
читано, в чем и расписываюсь
А. Сидоренко

ОВЧАРЕНКО Федір Максимович, 1897 р., уродженець і мешканець с. Плескачівка Смілянського району, українець, малописьменний, б/п, одноосібник. Заарештований 01.01.1933 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ДПУ УРСР 26.04.1933 р. ув'язнений в концтабір на три роки умовно. З-під варти звільнений.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 5379, арк. 24, 25, 30.

З карної справи **ЄВТУШЕНКА Василя Захаровича**, 1898 р., уродженця с. Благодатне Вознесенської губернії, мешканця м. Черкаси. Освіта початкова, статистик окрстатбюро. Заарештований 3 вересня 1930 року за ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР.

Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР від 21 березня 1932 року приречений до трьох років позбавлення волі.

Реабілітований прокурором Черкаської області 15 червня 1989 року.

На знімках: протокол допиту Євтушенка Василя Захаровича 05 вересня 1930 року, репресованого за приналежність до Української Автокефальної Церкви.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 9922, арк. 20.

Дело зарегистрировано под № [illegible]   Ф. № 21/1[illegible]0.

3.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о начатии следствия, избрании меры пресечения и пред'явлении обвинения)

Гор. Киев 3. Сентября 1931 г., я, уполномоченный СПО Рай(Гор) Отделения Киевск. Сектора ГПУ УССР Борисов рассмотрев материалы о преступной деятельности гр-на Евтушенко Василия Захаровича 1898 г. рожд. урож. г. Вознесенская [illegible] г. Черкассы [illegible]

выразившейся в том, что он принимал участие в укр. к-р. организации ставившей себе целью свержение сов. власти вооруженным путем

и, усматривая в означенных деяниях наличие признаков преступлений, предусмотренных ст.ст. 54[11], 54[2] УК У. С. С. Р.

ПОСТАНОВИЛ:

1. На основании ст.ст. 93. п. 2 и 108 УПК, настоящее дело принять к своему производству и начать предварительное следствие.

2. На основании ст. 126 и, руководствуясь ст. 127 УПК, привлечь гр-на Евтушенко Василия Захаровича по настоящему делу в качестве обвиняемого, пред'явив ему обвинение по ст. ст. 54[11], 54[2] УК УССР.

3. На основании ст. ст. 142 и 144, и руководствуясь ст. ст. 145 и 156 УПК, мерой пресечения способов уклонения от суда и следствия в отношении обвиняемого Евтушенко избрать содержание под стражей в Киев. Допре

Форма № 7

Дело № 43.

ПРОТОКОЛ.

1927 г. Июня м-ца 15 дня. Уполномоченный Шевченко Отд. ГПУ УССР Одесским допросив ниженазванного гр. Евтушенко как подозреваемого, который показал:

1. Имя, отчество, фамилия Василий Захарович Евтушенко
2. Возраст 1898 г.
3. Место рождения и приписки с. Благодатное Вознесенск. губ.
4. Происхождение из крестьян
5. Имущественное положение нет
6. Подданство УССР
7. Образование В-начальное
8. Семейное положение Женат
9. Отношение к воинской повинности состоит на учете военнообяз.-ан.
10. Профессия бухгалтер
11. Занимаемая должность статистик окрстатбюро.
12. Сведения о судимости и нахождении под следствием состою под следствием по 108 и 113 ст. УК УССР
13. Партийная принадлежность б/п.
14. Состоит ли в профсоюзе член Союза Рабпрос
15. Точный адрес г. Черкассы, Малый переулок № 5
16. Служба у белых: добровольно или по мобилизации при деникинцах

Будучи предупрежденным о содержании ст. 178 УК УССР, 64 и 167 УПК УСС[Р] по существу дела показал: Где сейчас мой отец, я сейчас точно сказать не могу, но из рассказов моего брата и матери мне известно, что отец принимал какое-то участие в петлюровском движении, а затем он эвакуировался заграницу с петлюровцами.- За время пребывания деникинцев в г. Вознесенске, я будучи безработным поступил на работу в контр-разведку, где работал как машинист. Брат мой Федор ныне работает счетоводом в 11-м участке службы тяги в г. Вознесенске.- Статья напечатанная на машинке и надписью В. Василий Евтушенко составлена мной лично и напечатана на машинке Радянской думки, где

[подпись]

ЗАРЕЄСТРОВАНО

20

П Р О Т О К О Л

допиту свідка.

[Че]ркаси.1930 року,Січня 5.Я,П/Уповноваженого Від.ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО Окр. відділу ДПУ,ЦУКАРЕВ,на підставі арт.97КПК /95 КПК з додержанням вимог арт.арт.160-163 та 165 КПК,цього числа допитав за свідка в справі про .... нижченазваного,який на запропоновані питання з'ясував:

1. Прізвище СВТЛШЕНКО
2. Імя Василь
3. По батькові Захарович
4. Вік народився 1898 р.
5. Родинний стан жонатий
6. Яку має освіту чи взагалі письменний середня незакінчена
7. Ремесло чи фах /спеціяльність/ службовець
8. Классове походження селянин
9. Партійність позапартійний
10. Чи є член профспілки та якої саме Р.Т.С.
11. Відношення до замнуваченого або затриманого в цій справі ....

12. Судимість не судився.
13. Адреса м.Черкаси,Малий провул.№ 20/5.
14. Про відповідальність за кривосвідчення мене попереджено....

За змістом справи свідчу: В перших роках Жовтневої революції в Києві заснувалась Українська Автокефальна Церква,яка в умовах національної політики Радянського Уряду розвивалась надзвичайно швидким темпом і зробилась найміцнішою культовою організацією на Україні.Для виконання тих чи інших функцій ця організація мала потребу в окремих діячах і часто й густо,як тепер виявилось,приймала до своїх лав людей,не маючих нічого спільного з релігією,які йшли певною політичною мрією або ж і релігійних,але які також приєднались до цієї організації з політичною метою.До цієї організації я вперше потрапив в 1923 році.Це було так: працюючи в майстернях Київського Політехнічного Інституту після демобілізації з Червоної армії й живучи одинаком,я потрапив на

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

По делу № 272 по обвинению гр-на ЕВТУШЕНКО Василия Захарьевича в совершении преступлений, предусмотренных ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

Во второй половине 1930 года органами ГПУ была раскрыта украинская контрреволюционная организация, ставившая своей целью насильственное свержение Советской власти на Украине при помощи интервенции и установление украинского национально-буржуазного государства.

По данным следствия организация возникла в 1924 году, когда возвратившиеся из эмиграции бывшие деятели украинского националистического движения создали основное ядро к.р.организации, об"единив вокруг него разные националистические партии Украины. В дальнейшем организация подбирала в свои ряды старые петлюровские кадры, принимавшие участие в борьбе против Соввласти в гражданскую войну, а затем с 1927 года приступила к созданию повстанческих ячеек.

Для этого была развита вербовочная деятельность в городах, в особенности на селе. В организацию вербовались кулацкие и зажиточные слои села, а также националистически настроенные группы интеллигенции из среды кооператоров, агрономов, учителей и проч. с целью подрыва промышленности, финансов и сельского хозяйства проводилась вредительская деятельность.

Ф. 11-у

Выписка из протокола №26/343

Судебной Тройки при Коллегии ГПУ УССР от „ 21/III-32г. 19 года.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
Дело № 272/20503-Киевского Оперсектора ГПУ, по обв. гр. ЕВТУШЕНКО Василия Захаровича, ? лет. по ст. 54-2, 54-11 УК.	ЕВТУШЕНКО Василия Захаровича- заключить в концлагерь сроком на ТРИ года, считая срок с 3/IX-31г. Дело сдать в архив.

Верно: Секретарь Судебной Тройки

604 - 3 -

Сознавшись в своей деятельности в организации и дав несколько собственноручных показаний, ЕВТУШЕНКО 6/X отказался от своих показаний и заявил, что он никогда в организации не был /см.л.д. 91-96/.

На основании вышеизложенного ОБВИНЯЕТСЯ:

ЕВТУШЕНКО Василий Захарьевич - 1898 года рождения, уроженец г.Вознесенска, сын служащего /отец его принимал участие в петлюровском движении и вместе с отступившими петлюровцами эвакуировался за кордон, где и теперь находится/ -/см.л.д.7/. Лично ЕВТУШЕНКО служил писарем в политбанде КОЗЮБСКОГО в гор. Вознесенске и в 1919 г.там же добровольно служил техническим работником деникинской контр-разведки /см.показания ЕВТУШЕНКО, данные еще в 1927 году л.д.7 и л.д.33/.

С 1925 г.до середины 1926 года он состоял дьяконом украинской автокефальной церкви в г.Черкассах /см.л.д.15/, быв.Зав.Черкасским отделением конторы газеты "Вісти ВУЦВК" с ноября месяца 1930 года до августа месяца 1931 года работал в качестве чернорабочего на постройке Черкасского моста. Со средним образованием, женат, украинец, подданства УССР, беспартийный, находился под следствием в 1927 году по ст.ст.108,113 УК УССР, житель г.Черкасс, бывший секретный сотрудник Черкасского Окротдела ГПУ с 1927 года.

в том, что с 1926 года состоял членом украинской контрреволюционной организации и уполномоченным Киевского повстанческого центра этой организации на Черкащине. Провел довольно обширную вербовочную деятельность на Черкащине, направленную к созданию повстанческих кадров, т.е. в совершении преступлений, предусмотренных ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

Руководствуясь директивой ГПУ УССР от 1/VIII-1931 г. за № 89714

П О С Т А Н О В И Л:

Настоящее дело по обвинению ЕВТУШЕНКО Василия Захарьевича представить на рассмотрение судебной Тройки при Коллегии ГПУ УССР с ходатайством о применении к нему в виде меры социальной защиты - ЗАКЛЮЧЕНИЕ В КОНЦЛАГЕРЬ СРОКОМ НА ~~трех~~ года (3 года).

С П Р А В К А: ЕВТУШЕНКО Василий Захарьевич находится под стражей в Киевском Допр"е с 3/IX-1931 г. и с сего числа перечисляется содержанием за Судебной Тройкой при Коллегии ГПУ УССР.

Вещдоков по делу не имеется.

Заключительное постановление составлено в г.Киеве 25/XII-1931 года.

УПОЛНОМОЧЕННЫЙ /БОРИСОВ/

СОГЛАСЕН: НАЧ СПО КОС ГПУ УССР /ЧЕРДАК/

УТВЕРЖДАЮ: Зам.НАЧ КОС ГПУ УССР /КАМИНСКИЙ/

ГПУ—УССР

Сектор Косгну

Рай(Гор)отделение

3/II 193 г.

Ф. № 20/УСО

За дачу ложных сведений обвиняемый несет уголовную ответственность.

АНКЕТА ОБВИНЯЕМОГО

1. Фамилия Св[illegible]енко
2. Имя и отчество Василий Захарович
3. Год рождения 1898 4. Место рождения г. Вознесенск
5. Адрес г. Черкасы м. пер 20
6. Место службы и должность или род занятий безработный
7. Профессия строитель 8. Профсоюзная принадлежность № членского билета
9. Социальное положение рабочий
10. Социальное и политическое прошлое
11. Гражданство и национальность украинец усср
12. Образование: высшее, среднее, нисшее, малограмотный, неграмотный
13. Партійность — № член. бил.
14. Категория воинского учета: начсостав высший, старший, средний, младший, рядовой, переменник, одногодичник.
15. Имущественное положение
16. Состояние здоровья здоров
17. Сведения о прежних судимостях и нахождении под следствием был под следствием за растрату
18. Члены семьи (степень родства, место службы и должность или род занятий и адрес)—перечисляются: отец, мать, сестры, братья, сыновья и дочери

мат Свищенко Анна 52 дом хоз

жена Кучерявенко Таиса 1904 делавод [illegible]

доч Свищенко Галина 3

брат — " — Федор 1902 [illegible]

— " — — " — Николай 16 учащийся

сестр Ивченко Зиновия 24 дом хоз

Гриценко Мария 21 — " —

Подпись обвиняемого Свищ

20

П Р О Т О К О Л

допиту свідка.

[illegible] р.[illegible] ... [illegible]
а[illegible] ст.ст.100-163 та 163 [illegible], дане [illegible]
[illegible] ....
[illegible], який на запропоновані питання з'ясував:

1. Прізвище СИТ[illegible]
2. Ім'я [illegible]
3. По батькові [illegible]ович
4. Вік народився 1890 р.
5. Родинний стан [illegible]
6. [illegible] освіту чи [illegible] письменний середня [illegible]
7. Ремесло чи фах /спеціальність/ службовець
8. Шляхетне походження селянин
9. Партійність безпартійний
10. Чи є член профспілки та якої саме Р.Т.О.
11. Відношення до заарештованого або потерпілого в цій справі ...

....

12. Судимість не судився.
13. Адреса м.Черкаси,[illegible] вул.№ 20/5.
14. Про відповідальність за кривосвідчення мене попереджено....

За змістом справи свідчу: В перших роках [illegible] в Києві заснувалась Українська Автокефальна Церква, яка в [illegible] вільної політики Радянського Уряду [illegible] темпом і зробилась [illegible] культурно[illegible] для виконання тих чи інших функцій[illegible] мала потребу в [illegible] діячах і часто [illegible], [illegible] до [illegible] людей, не маючих [illegible] з релігією, які [illegible] або [illegible], але які також приєднались до цієї організації [illegible] методом. До цієї організації я [illegible] в 19[illegible] році. Це було так: працюючи в майстернях Київського Політехнічного Інституту після демобілізації з Червоної армії я [illegible], я [illegible] на квартиру до гр.СОРОКІНОЇ Марії Олександрівни, що [illegible] в Києві по [illegible] вул.№ [illegible] ця сім'я складалась з:СОРОКІНОЇ М.О. [illegible] /псевдонім ГУЛЬБЕНКО/-вдови; брата її САМБОРСЬКОГО [illegible] Степановича і [illegible]-дівчини [illegible] Галини [illegible]. Вся ця сім'я були автокефалістами.

СОРОКІНА М.О.доньку мала, все своє життя провела на сцені,мандруючи з різними трупами;останній раз була в трупі Садовського [illegible] до життя мала з того,що грала іноді по запрошенню в клубах та давала на прокат театрального збруя,яке мала в достатку [illegible]. Довгий час і [illegible] з цією сім'єю,я [illegible],що СОРОКІНА М.О. [illegible], [illegible] в хаті вона до [illegible] Радвлади ставилась критично і "боготворила" лише Петлюру і [illegible] Липківського.Першого називала "орел",а другого "батько","Старенький" і т.д.

Як людина,СОРОКІНА [illegible], надто розумна і начитана.В автокефалії була "одним з піонерів Сестрицтва",як сама любила називати себе, проте в бога вірила [illegible] чудно /[illegible] приблизно/,казала: релігія хоч і [illegible],але не [illegible], [illegible] лише форми і в [illegible] ризи,[illegible],ікони,кадила і т.д.і [illegible] лише [illegible] Христова.Ніколи вона не сповідалась,не причащалась,але до церкви /[illegible]/ ходила лише працювати,як сестриця /про діяльність Сестрицтва скажу окремо/.

Брат її САМБОРСЬКИЙ М.С.це дегенерат.Людина,що [illegible] не [illegible] слові.Ця людина [illegible] хвора "манією величія" і в [illegible] мріє про те,коли буде національна влада,то він буде займати [illegible] пост.По професії він [illegible],але [illegible] не служить /не хоче/,[illegible] на повному утриманні СОРОКІНОЇ,що день [illegible] з дому зранку і приходить пізно в ночі або у вечорі.В автокефалії брав активну участь,був членом Софіївської ради і [illegible].[illegible] додому,часто [illegible] "вигадки" /брехні/,що то [illegible] ледве чуть не [illegible] на [illegible] Всеукр.Ради,а то чуть не самим митрополитом,а то казав,що [illegible] "уже Англія по'[illegible] війну нам".[illegible] на другий день ці брехні [illegible].-це кажу про [illegible] хворість цієї людини.

З [illegible] я це [illegible] петлюровець і не [illegible] думку [illegible] тому,що при Радвладі треба робить,а він ледащо і [illegible] в [illegible] мав [illegible] собі [illegible] хліб на випадок перевороту на користь [illegible] влади,а [illegible] автокефалії і Петлюру [illegible] з [illegible].[illegible] він,що [illegible] Петлюра [illegible] до Софіївського собору,то хор заспівав [illegible]. "[illegible] Липківський у [illegible] привітальній промові до Петлюри [illegible] "[illegible] до нас,як зоря"..

[illegible] коли було [illegible] /[illegible]/ заходив у раду. [illegible] члени в [illegible] і [illegible] діячів і народу.

[illegible] в той час /[illegible]/ в [illegible] Раді [illegible] Всеукраїнській Раді [illegible] молодих [illegible] студенти [illegible] професора [illegible] треба [illegible]

[illegible] цієї академії були: Чехівський В., Липківський [illegible], Крамарицький [illegible] і [illegible] Стрицько-[illegible] [illegible]

[illegible] про структуру цієї організації.

[illegible] органом була Всеукраїнська Православна Церковна Рада [illegible] м. Київ і окружові церковні ради, окружові [illegible] т.зв. благовісників і парафії [illegible] Остання мала свій актив в [illegible] церковна рада [illegible] в інших місцях не знаю.

[illegible] окремих діячів скажу таке:

1. ЛИПКІВСЬКИЙ Василь. Голова церкви-митрополит [illegible] я чув від [illegible] що [illegible] в церкві і не [illegible] народу [illegible] Липківського [illegible] Чехівського-ці два [illegible] через те, що [illegible] Липківського на митрополита [illegible] Згодом, слухаючи промови Липківського [illegible] в церкві [illegible] після тих промов, що я чув в церкві [illegible] Липківський завжди пристосовував Бога до сучасного [illegible] про Христа, Липківський [illegible] нарід [illegible] з теперішнім [illegible] українців [illegible] [illegible] Липківський.

[illegible] одним прапором [illegible] Росії [illegible] щоб ніхто не [illegible] від [illegible]

[illegible] було досить прозорі напади на владу [illegible] безбожників [illegible] "безбожників", давав зрозуміти [illegible] Христа [illegible]

[illegible] як командир [illegible] що [illegible] треба [illegible] виступив в промові так: [illegible] було платити [illegible] за [illegible] в книжці [illegible] на вустах [illegible] безбожники [illegible] /безбожники/ і інші [illegible] наслідок подібних промов [illegible] Характерно те, що [illegible] українця [illegible] Христа на бік або [illegible] церкви, при чому це робилось дуже хитро [illegible] як це треба [illegible] церкви [illegible] з Липківського.

2. ЧЕХІВСЬКИЙ Володимир. Це ім'я стояло завжди поруч з Липківським [illegible] заслуги перед народом і церквою [illegible] був міністром Директорії [illegible] організував автокефалію [illegible] національної церкви [illegible] служби, будучи [illegible] Чехівського [illegible] в своїх промовах він [illegible] як не бога і [illegible] про мету [illegible] [illegible] Липківського, тільки що [illegible] Липківський [illegible] в своїх промовах [illegible] зрозуміти [illegible] Чехівський [illegible] з теперішнім станом [illegible] про їх смерть [illegible] [illegible] і [illegible] Вмерти [illegible] додав: [illegible] треба [illegible] з собою, а святим духом [illegible] [illegible] борючись [illegible] з собою, а святим духом [illegible]

6. ХОДЗИЦЬКИЙ Дмитро. [illegible]

[illegible] ... до Кремлівських 25 грудня ... [illegible]

[illegible] ... вам цього знаю, що він [illegible] ... Ходзицький ... [illegible] ... більше не ходив ... [illegible]

7. СНІДЕРСЬКА Марія-вдова. [illegible] ... з релігією ... [illegible] ... Молода. Продлива. Ходить до церкви ... [illegible]

Весь час до мене [illegible] ... року раптом виїхала в Москву ... [illegible]

8. ТЕРЕЩЕНКО. [illegible]

Знаю лише те, що релігійного не мав нічого ... [illegible]

9. ПІДПУРНИК. [illegible]

[illegible]

10. О[illegible] [illegible]

[illegible]

Никифор, виявивши себе як надзвичайно [illegible] людину серед всіх присутніх, почав [illegible] це [illegible] пуарр. Зараз він, цей пуарр, [illegible] до [illegible] і тримається лише на терорі, гадати [illegible] лише про те, що [illegible] їм /[illegible] уряду/. Але вони добре знають, що за [illegible] все відомо і там [illegible] довго не будуть, а [illegible] нашої церкви за [illegible] міцний зв'язок. А тут на Україні, [illegible] діячів нашої церкви вона /уряд/ самі [illegible] собі [illegible], [illegible] народ проти себе.

[illegible] казав так: "Думаєте, чого я не хочу служити в [illegible]? Із того, що не хочу "їм" служити. /В 24 році СЕМЕНЧЕНКО не служив, а [illegible] бухгалтерії, яко тоді мав [illegible], і [illegible] гроші/. [illegible], а я не хочу і не піду./ Зараз СЕМЕНЧЕНКО служить в [illegible] трудовій артілі/.

В кінці літа 24 року я "заступив СЕМЕНЧЕНКА, коли він мав намір [illegible] 12-літню дівчину-сусідку, посадивши її на коліна до себе, я [illegible], він випустив дівчину і остання побігла. Мені було [illegible] за його, але я і [illegible] я не [illegible], бачучи його в оточенні дівчаток 10-12 років, які [illegible] його "дядя Ніка" ходили до його хати тоді як уходила [illegible]. Я написав записку, де зазначив, що я все бачив, але [illegible] при умові, коли він [illegible] дівчаток. Записку передав сам, але я не розраховував, що він "здається" і дійсно СЕМЕНЧЕНКО прибіг до мене обурений, [illegible] [illegible], що мов яко я мав право так його [illegible], що я [illegible] і [illegible]. [illegible] відтримала і Поліна СЕМЕНЧЕНКО, [illegible]: "[illegible], чому "Ніка" показує бухгалтерію /це було/, а він так [illegible]. Я сказав, що бачив власними очіма і [illegible] дівчину, яка сказала, що це було часто. [illegible] з СЕМЕНЧЕНКАМИ я [illegible] і одні в одних більше не бували аж до цього часу. Але в них бувала мати дружини Марія БАБІЧ /проста не культурна людина/, яка розказувала, що робиться у СЕМЕНЧЕНКІВ. Казала так: [illegible] наші в гору. Он уже і з митрополитом і з Чехівським зав'язали знайомство. Гостюють одні в одних, а ви /я і дружина/ сидите дома. Дійсно, живучи напротив, через дорогу /я під [illegible] церквою, а Семенченкі через дорогу на [illegible] вул./ я не раз бачив, як до них заходив В. Чехівський з дружиною, митрополит і сам і з матушкою. Одного разу бачив, як заходив [illegible] Чехівський. Про те чи ходили СЕМЕНЧЕНКИ до Липківського і Чехівського знаю-казала мати дружини, що мов хвалилась Поліна СЕМЕНЧЕНКО, що була там, що як раді їх там вітали.

Як діяч Автокефалії, СЕМЕНЧЕНКО Никифор проявляв себе наружне скрито. Ходив до Софії, давав пожертви, але більше робив через свою дружину Поліну, бо якось чудно було дивитись, що Поліна СЕМЕНЧЕНКО проста, пуста і невідповідна людина обіралась до різних комісій, була членом ради, коли наділялись подарунки з'їздам /[illegible]/ [illegible] радою [illegible] Поліна СЕМЕНЧЕНКО і взагалі була головним [illegible], а при її [illegible] ності це було [illegible] чудно, [illegible] хтось керував, хтось навчав. Чоловік, Чехівський або Липківський. Обоє не релігійні.

10. ШТАНА. [illegible]. Чоловік її пекар. [illegible] поруч з СЕМЕНЧЕНКАМИ і [illegible] [illegible] подругу Поліни СЕМЕНЧЕНКО. [illegible] працюють в Софії, а коли в СЕМЕНЧЕНКІВ бував митрополит або Чехівський або той і другий то бувала тільки ШТАНА, а матері моєї дружини давали [illegible], щоб уходила. [illegible] передавала зі злістю і досадою. З ШТАНОЮ я не знайомий.

11. ХОМИЧЕВСЬКИЙ. [illegible] в [illegible] [illegible]. Його [illegible] ВПЦР з [illegible] [illegible] і [illegible] до членів ВПЦР. [illegible] і по [illegible] до [illegible] крім усього був призначений Радою на посаду настоятеля Софії, [illegible] багато промов, силкувались підробитись під Чехівського, [illegible] Липківського, промови були такого ж напрямку, як і останніх, але не [illegible]. ВПЦР [illegible] був ХОМИЧЕВСЬКИЙ - це було видно і чути в редакції біля собору. [illegible] ХОМИЧЕВСЬКИЙ очевидно як робітник в Раді, бо будучи секретарем [illegible] при ВПЦР і [illegible]. З [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] був до [illegible], я [illegible] служив в газеті "[illegible]" і [illegible] частину часу проводив на периферії, [illegible] [illegible] [illegible] С.Р. на моїх [illegible].

Засідання ВПЦР відбувались [illegible] то і [illegible] при зачинених дверях, а протоколи [illegible] на [illegible] лише ті, де [illegible] про необхідність пожертви або про [illegible] чи інші [illegible] були відомі лише членам Софії, одним словом [illegible] [illegible] були відомі лише членам ради.

12. З [illegible] автокефалісти [illegible] один до одного [illegible] "брат" [illegible] [illegible], а коли і [illegible], як [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], що вони [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] моєї першої дружини [illegible] БАБІЧ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] автокефалії [illegible] [illegible] політично [illegible], [illegible] [illegible] переважно [illegible] [illegible] [illegible] церкви, що [illegible] [illegible] /[illegible]/ [illegible] аполітично і не релігійна [illegible]

[illegible] з 24 по 26 рік і [illegible], коли [illegible] її [illegible] матера, тітох, які [illegible] її [illegible] і т.і [illegible] від неї [illegible] до Народу [illegible] ноні, [illegible].

Ця [illegible] про [illegible] автокефалію, про зустрічі [illegible] та про зустрічі [illegible] у [illegible] у Софію [illegible] в Канаді [illegible] [illegible] /[illegible]/, [illegible] в [illegible] [illegible], а [illegible] американський прапор, а з другого [illegible] [illegible] церкви.

14. [illegible] комісіонером в [illegible] філію газети Вісти [illegible] в червні 24 року я місяців з 2 був [illegible] для збірання передплати на цю газету в колишню [illegible] округу, а у червні того ж року був призначений на Черкаську округу. [illegible] зводилась до того [illegible] в 20 числа [illegible] збірання передплати на слідуючий місяць. [illegible] до 1 числа, в [illegible] час я [illegible] і гроші, одраховуючи собі 15-10% з збіру. В [illegible] абсолютно всі витрати по [illegible] і утримання. [illegible] робота серед нас агентів-комісіонерів [illegible] газети [illegible] все [illegible]. Таким чином в [illegible] агентом і автокефалістом. [illegible], що [illegible] церкви [illegible].

15. По приїзду в Черкаси, [illegible] свої служебні справи, [illegible] до [illegible] автокефальні церкви [illegible] цієї церкви, [illegible] біля цукроварні. Там я зустрівся з [illegible] [illegible]. Познайомились. Я сказав, що [illegible] Софійської парафії, [illegible], що працюю в Видавництві газ. Вісти ВУЦВК. [illegible] дуже радо, запрошував бувати в нього, [illegible]. В балачках він розпитував про життя Софійської парафії, [illegible] [illegible], Митрополит, [illegible] і т.і.

Скоро після цього я поїхав до Києва на відпуск і в Черкаси прибув аж через 2 тижні. Разів по 2 або 3 заходив до [illegible]. [illegible] тому, що була справа /[illegible] або він [illegible] листа до своїх парафій, щоб останні передплатили газету "Вісти"/, а частково, щоб [illegible] познайомитись. В балачках [illegible], що працювати тяжко, бо справу [illegible] єпископ Іван [illegible], який тут був [illegible] /[illegible] дівчину і [illegible]/, [illegible], що багато шкодять справі такі [illegible] [illegible], останнього він вважав агентом ДПУ. Коли я питав, чому та [illegible] думка, він казав, що [illegible] хто з автокефальних [illegible] до ДПУ. Я цікавився, як ставляться безбожники, чи є в їх боку [illegible] і як реагує на це віруюча маса. Він [illegible] не страшні. [illegible] свої безбожники. І [illegible], чи правда тому, що в Києві [illegible] чутки, що [illegible] іменно безбожники, щоб розвалити церкву [illegible] казав: "так неправда, [illegible] інакше і не може бути, бо це два протилежних табора" і додав "але ні при одній владі не [illegible] не мала такого розвитку, як при Радянській, бо [illegible] [illegible], чи хто інший, то [illegible] б зробив церкву своєю [illegible], але [illegible] церкву від держави, [illegible] на неї не впливає, а боротьба [illegible] і [illegible] тільки в тим [illegible], що тепер [illegible] на стороні безбожників, але [illegible] ті, хто не [illegible] і хто [illegible], але вони будуть міцніші".

[illegible] чутки в Києві [illegible] [illegible] і [illegible] [illegible] і [illegible], а чому скоро [illegible].

Ходячи до [illegible] церкви, бо [illegible], а [illegible] на службу [illegible] і як раз він [illegible] [illegible] службу не на кожну службу, бо був з [illegible] Володимир-[illegible], а [illegible] тоді в цій церкві [illegible] [illegible] самую/.

[illegible] про [illegible] [illegible] і [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] смерті, [illegible] Христа [illegible] [illegible] [illegible] до [illegible] [illegible] [illegible] церкви [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] після [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] до [illegible] церкви [illegible]

[illegible] про стан церкви, Калішевський вихвалял Липківського, як твердого [illegible] ... родому [illegible] ... про якого він казав, що не дивлячись на [illegible] ... і [illegible] далеко і багато зробить [illegible] ... Харківського архієпископа [illegible] ... що ми [illegible] твориш, що це [illegible] культурна [illegible] ... "своїх" [illegible] ... Назвав його "[illegible]" ... був [illegible] за агітацію. Не пам"ятаю тільки хто, але в [illegible] ... сказав з [illegible], показуючи на мене: "а [illegible] ... Українська церква [illegible] заходить в Україну, стане [illegible] ... що [illegible] гарача /це [illegible]/. Калішевський сказав: [illegible] краще, але потім додав: "Ні [illegible] – церква [illegible] бути аполітична".

Мушу зауважити, що про політику Калішевський [illegible] не [illegible], а [illegible] в церкві в промовах давав [illegible] зрозуміти.

З [illegible] Кальніцького Тетяна я знаю, що [illegible] і Калішевський [illegible] більше з [illegible], ніж [illegible] ... ходить до Калішевського [illegible] частенько, але [illegible] з Калішевського, не [illegible].

Якось в [illegible] 25 року Калішевська [illegible] мене, [illegible] погуляли по [illegible] у [illegible]. Коли Калішевський сказав, що він [illegible] до Житва по справах, а в [illegible] той день /через 3 дні/ [illegible] сам [illegible] ... а він [illegible] туди з [illegible] ... і [illegible] ... до [illegible]. В цьому селі був [illegible] ... у [illegible] будинку [illegible] ... [illegible] ... кімнату, а Калішевському окрему. Крізь двері я чув, що [illegible] і Калішевський про [illegible] довго [illegible], що було [illegible] для мене, бо я [illegible], що Калішевський тут [illegible], а [illegible] туди я [illegible] ... Від [illegible] в [illegible] хор [illegible] ... співав [illegible] ... які [illegible] не [illegible], ось вона:

"[illegible] до тебе Ідемо
З [illegible] Марія
[illegible] пісню до тебе [illegible]
[illegible] добре, надіє
[illegible] за [illegible] віру
За нашу церкву [illegible]
[illegible] дні горя [illegible]
[illegible] руку

Та не [illegible] нам [illegible]
[illegible] до бою за [illegible] право
[illegible] гроять [illegible] нами
[illegible] пісню [illegible] і [illegible]
[illegible] з нас [illegible] віру
А нас [illegible] сила [illegible]
До [illegible] Ідемо [illegible] віру
До [illegible] правди, [illegible] Боже.

Ця "молитва" [illegible] уподобалась Калішевському, що він [illegible] повторити її декілька разів. Після служби ми поїхали і [illegible] ... в купе вагона ми були одні і довгий час мовчали, [illegible] ... потім я запитав: як по вашому, чи безпечно співати такі молитви, бо хоч вона мені і дуже подобається, але [illegible] в ній мало, та не в церкві місце. Калішевський казав: це чудова і цінна річ по змісту і по [illegible]. Вона [illegible] народ і [illegible] чуття боротьби за [illegible] ... [illegible] і тож сказав: і хто міг подумать, що на [illegible] ... [illegible], а потім [illegible] слова Калішевського, [illegible] ... що церква таки має якусь політику, а ви ж казали, що вона [illegible]. Калішевський [illegible] з досадою: [illegible], ніж [illegible].

В [illegible] нам була пересадка і у вагоні було [illegible], так що [illegible] ми [illegible].

В [illegible] 26 року я їздив з Калішевським до [illegible], де [illegible] був [illegible]. У вагонах було тісно [illegible] ... більше [illegible]. [illegible] ... що [illegible] і [illegible] ... був, так що [illegible] ... [illegible]. Служить в [illegible] Калішевський [illegible] ... [illegible] Калішевський [illegible] ... [illegible] ... церкви і [illegible] ... [illegible] ...

В [illegible] 26 року в [illegible] і [illegible] мені було [illegible] ... Калішевському, [illegible] церква хоче [illegible] ... Калішевський [illegible] ... і [illegible] мені [illegible] ... [illegible] і [illegible] на [illegible] ... [illegible] ... хоча [illegible] ... [illegible] ... [illegible] в церкві і в [illegible] ... і в [illegible].

[illegible] Калішевським [illegible] ...

[illegible] ... [illegible] Липківського і [illegible] ...

[illegible] церкву і [illegible] Калішевський [illegible]

[illegible]

Останній раз я бачив його під осінь цього року [illegible] його, [illegible] на беріг, [illegible] і дітьми [illegible] арештовали, він [illegible] сказав, що [illegible] і додав, що йому [illegible] в іншу округу, яку схоче. Після цього він [illegible] і більше ми з ним не балакали і не бачились.

Тепер перейду до загальної роботи [illegible] в [illegible]. Як я уже сказав [illegible] була лише на папері, [illegible] Калішевський. З [illegible] є 2 [illegible] церкви [illegible] /біля [illegible]/ і [illegible] /на Троїцькому [illegible]/. [illegible] Калішевський там бував [illegible] 4-5 на рік [illegible]

[illegible]

В цій церкві Калішевський [illegible] ГІДАНА [illegible] і [illegible] Калішевського.

БОРИСЕНКО. Знаю, що він [illegible] дуже часто ходив до церкви, був [illegible] з Калішевським [illegible] для Ради [illegible] біля церкви [illegible] буде.

Брати [illegible]. [illegible] Церковної Ради [illegible] релігійні.

ІГНАТЕНКО. [illegible] член Церковної Ради. [illegible] в близьких стосунках [illegible] з Калішевським. [illegible]

[illegible] Федосій. Торговець [illegible] церкву, а [illegible] Калішевського [illegible] матеріально.

[illegible] Михайло. [illegible]

[illegible]

ЗІ[illegible]. [illegible] Церк. Ради. [illegible] релігійна.

[illegible] Євгенія. [illegible] з Калішевського [illegible]

[illegible]

КАЗАДРОВСЬКИЙ [illegible]

[illegible] КАЗАДРОВСЬКИЙ [illegible]

12.

Що ж торкається самого КАЛІШЕВСЬКОГО, додаю, що як я зятег обрагу..., він ...е майже не релігійна. ... грав в карти, а під час служби, ... в саму ... хвилину, коли ... він ... до ікон і престолу, ... до ...ль, це був артист, а не піп.

Підбиваючи віруючих виховувати дітей в правилах церкви, своїх же дітей посилав в піонери.

Більше показати не маю нічого, все сказано мною правдиве.-

В. Євтушенко.

5/1-30р.

Згідно:

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

по ... Евтушенко Василия Захаровича

(ф. и. о.)

... материалам архивного уголовного дела № ...

Фамилия, имя, отчество Евтушенко Василий Захарович

...и год рождения 1898

...сто рождения г. Вознесенск

...едения о партийности (в том числе № партийного билета) Беспартийный

...сто работы и должность до ареста строительство моста в г. Черкассы, чернорабочий

...сто жительства до ареста г. Черкассы Малый переулок 20/5

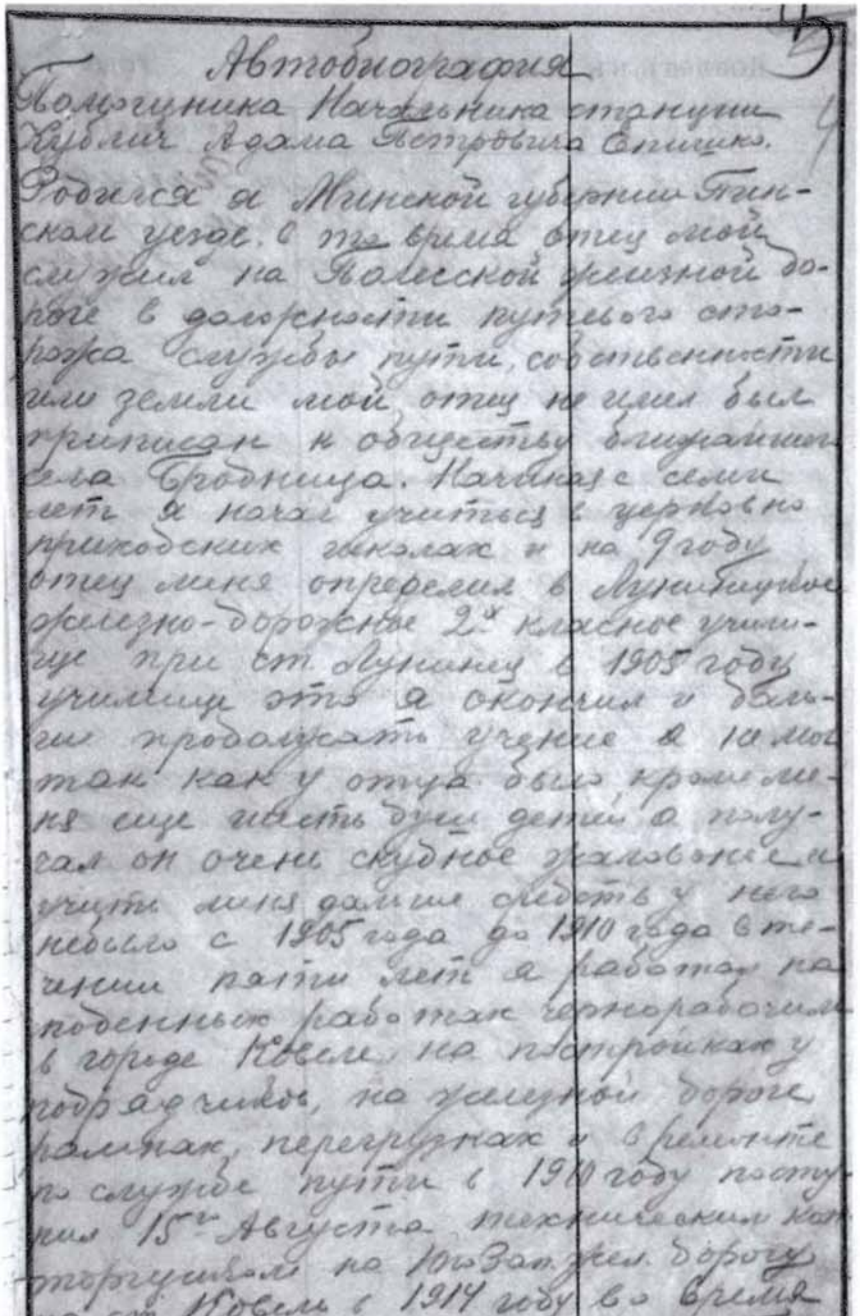
...ние о родственниках Установить родственников не представилось возможным.

...та ареста, предъявления обвинения, когда и каким несудебным органом было вынесено решение ... Арестован 3 сентября 1933 года, предъявлено обвинение по ст. 54-2, 54-11. Постановлением судебной тройки при коллегии ГПУ УССР от 21.03.1932 г. приговорен к 3 годам лишения свобод...

Евтушенко Василий Захарович подпадает ...а действие ст. 1 Указа Президиума Верховного Совета СССР от 16 января 1989 года «О дополнительных мерах по восстановлению справедливости в отношении жертв репрессий, имевших место в период 30—40-х и начала 50-х годов»

Помощник прокурора Черкасской области по надзору за следствием в органах госбезопасности

Начальник подразделения УКГБ УССР по Черкасской области

Автобиография
Помощника Начальника станции Хублич Адама Петровича Епишко.
Родился я Минской губернии Пинском уезде. В то время отец мой жил на Полесской железной дороге в должности путевого сторожа службы пути, собственности или земли мой отец не имел был приписан к обществу ближайшего села Бродница. Начиная с семи лет я начал учиться в церковно приходских школах и на 9 году отец меня определил в Лунинецкое железно-дорожное 2х классное училище при ст. Лунинец в 1905 году училище это я окончил и дальше продолжать учение я не мог так как у отца было кроме меня еще шесть душ детей а получал он очень скудное жалованье и учить меня дальше средств у него небыло с 1905 года до 1910 года в течении пяти лет я работал на поденных работах чернорабочим в городе Ковеле на постройках у подрядчиков, на железной дороге ремонтах, перегрузках и в ремонте по службе пути в 1910 году поступил 15го Августа техническим конторщиком на Юго Зап. жел. дорогу на ст Ковель в 1914 году во время войны был эвакуирован на Полес... в настоящее время

17.01.1938 р. був заарештований **ЄПІШКО Адам Петрович** – помічник начальника ст. Володимирівка (родом із с. Бродшда (Польща), і відправлений на 10 літ на каторгу за підозрою, що він був польським шпигуном. З архіву була піднята і його автобіографія за 1927 р.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 9999, арк. 3.

Приложение № 1.

За неправильные сведения Вы подлежите суду.

АНКЕТА

Для лиц поступающих на службу железнодорожн. и водного транспорта по

отделу / службе Эксплоатации ст Кублич

участка Уманскаго Отд жел. дор. Юго-Зап жел. дор.

в должность Пом Нач ст. 1922 г. Июня 24го м-ца

1. Фамилия Енгишко
2. Имя и отчество Адам Петрович
3. Возраст, с указанием времени и места рождения 1892 года 7го Апреля Минской губ. 32 года
4. Национальность Украинец
5. Подданство Российское
6. Происхождение (сословие) и место приписки Крестьянин Минской губ. Игуменского уезда село Бродница
7. Точный адрес местожительства Ст. Кублич
8. Социальное положение Служба на жел. дор.
9. Образование высшее/среднее или низшее с указанием — какое училище окончил, где и когда 2х классное жел. дор. училище на ст Лунинец Пол. дороги в 1906 году.
10. Состоял-ли на государств. службе где при царизме, в каком ведомстве и в каком чине не состоял

Примечание: При сообщении сведений о прошлом Вашем социальном положении требуется предоставление соответствующаго документа, или в случае отсутствия таковаго, указать где находится (точный адрес).

11. Семейное положение жена и два сына
12. Отношение к воинской повинности ратник ополчения II раз.
13. Какие ордена и награды имеете и за что —
14. Чем занимались последние пять лет до Февр. Революции служил на жел. дороге

15. Чем занимался с Февральской до Октябр. Революции *служил по железной дороге*

16. Занимал-ли или занимаете какую либо выборную должность и где *нет*

17. При каких правительствах служил после Октябр. револ. кроме Советского и в каких должностях *помощником начальника ст. Центр. раде, Гетмане, Петлюре, Деникине и поляках.*

18. Имеете-ли побочный заработок и в чем он выражается *нет*

19. На какой месячный оклад жалованья поступаете *по положению*

20. Где служил до поступления в данную и в каких должностях *на Ю[illegible] жел. дор. конторщиком [illegible] ст.*

21. Какой политической партии принадлежите и с какого времени *беспартийный*

22. Какую профессиональную и партийную работу нес до револ. *никакой*

23. Тоже в настоящее время *никакой*

24. Чин Вашего отца и полученные им награды *нет*

25. Владел-ли Ваш отец недвижимым имуществом, каким и где *не имел ничего*

26. Кто рекомендует ——

27. Когда был судим и за что *никогда*

28. Ваша подпись (писать четко) *Афан. Е[illegible]*

29. Подпись лица заверившаго анкету [illegible]

ГПУ УССР

Ф. № 20/УСО

193 г.

За дачу ложных сведений обвиняемый несет уголовную ответственность.

АНКЕТА ОБВИНЯЕМОГО

1. Фамилия Головко

2. Имя и отчество Василий Алексеевич

3. Год рожд. 1898 4. Место рожд. с. Козацкое

5. Адрес Умань ул. Сафд...

6. Профессия Агроном 7. Профсоюзная принадлежность МТС

8. Место службы и должность или род занятий Уманской МТС

9. Социальное положение служащий

10. Социальное и политическое прошлое [illegible]

11. Гражданство и национальность Украинец УССР

12. Образование высшее 13. Партийность б/п

14. Категория воинского учета бб

15. Имущественное положение неимущий

16. Состояние здоровья здоров

17. Сведения о прежних судимостях и нахождении под следствием —

18. Члены семьи (степень родства, место службы и должность или род занятий и адрес)—перечисляются: отец, мать, сестры, братья, сыновья и дочери —

Подпись обвиняемого

146

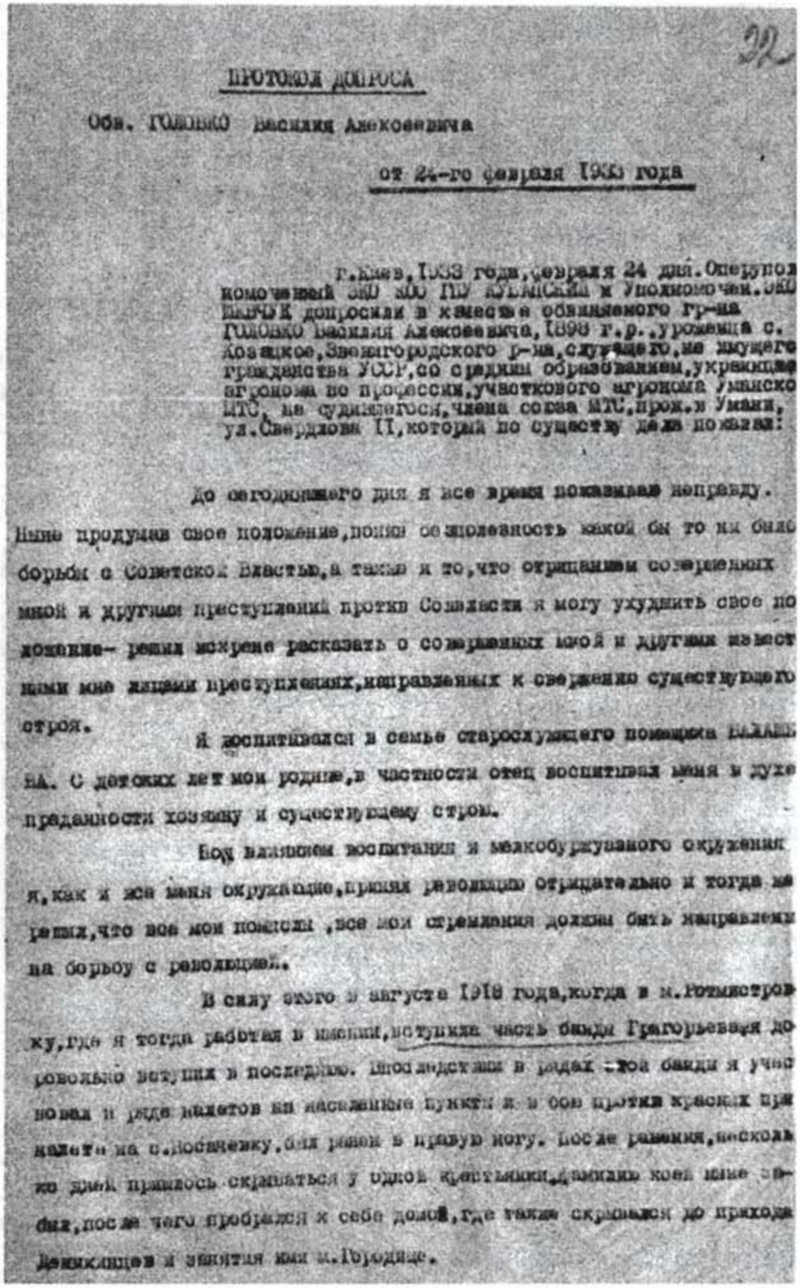
в Августе м-це, примерно, до 50 тракторов Успенской МТС около двух недель стояли из-за отсутствия горючего и.

е) Организационно-массовая работа среди колхозников вовсе отсутствовала, в силу чего Уборочная и Осенняя посевная кампании 1932 г. проведены при значительных дефектах. Так: на полях погибло 2000 гект. свеклы, 26 гект. клещевины и ряд других; из-за несвоевременной уборки отмечались значительные потери по зерновым культурам; несвоевременная молотьба срывала выполнение плана хлебосдачи; график осенних посевных работ выполнен с большим опозданием, вместо того, что-бы закончить сев в октябре, последний закончен только в декабре, и все при потерях.

Все перечисленное явилось результатом работы нашей К-Р повстанческой ячейки, рассчитанной на срыв работы МТС и развал отдельных колхозов, т.е. дискредитацией мероприятий Сов. власти, что должно было вызвать возмущение крестьянства.

Допускаю, что еще не все известное мне о деятельности К-Р повстанческой организации и ее отдельных членов я сообщил перед следствием, что мною будет дополнительно как только вспомню отдельные эпизоды и факты. Записано с моих слов правильно, мной прочитано, в чем и подписываюсь. Головко Василь Олексiйович

Допросили: Опер.уполномоч. ЭКО [подпись] (Кутанский)
Уполномоченный ЭКО [подпись] (Шевчук)

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

Обв. ГОЛОВКО Василия Алексеевича

от 24-го февраля 1933 года

г. Киев, 1933 года, февраля 24 дня. Оперуполномоченный ЭКО [illegible] ГПУ КУБАНСКИЙ и Уполномоч. ЭКО [illegible] допросили в качестве обвиняемого гр-на ГОЛОВКО Василия Алексеевича, 1898 г.р., уроженца с. Козацкое, Звенигородского р-на, служащего, не имеющего гражданства УССР, со средним образованием, украинца, агронома по профессии, участкового агронома Уманско МТС, не судившегося, члена союза МТС, прож. в Умани, ул. Свердлова 11, который по существу дела показал:

До сегодняшнего дня я все время показывал неправду. Ныне продумав свое положение, поняв бесполезность какой бы то ни было борьбы с Советской Властью, а также и то, что отрицанием совершенных мной и другими преступлений против Совласти я могу ухудшить свое положение — решил искренне рассказать о совершенных мной и другими известными мне лицами преступлениях, направленных к свержению существующего строя.

Я воспитывался в семье старослужащего помещика [illegible]НА. С детских лет мои родные, в частности отец воспитывал меня в духе преданности хозяину и существующему строю.

Под влиянием воспитания и мелкобуржуазного окружения я, как и все меня окружающие, принял революцию отрицательно и тогда же решил, что все мои помыслы, все мои стремления должны быть направлены на борьбу с революцией.

В силу этого в августе 1918 года, когда в м. Ротмистровку, где я тогда работал в имении, вступила часть банды Григорьева я добровольно вступил в последнюю. Впоследствии в рядах этой банды я участвовал в ряде налетов на населенные пункты и в боях против красных. При налете на с. Носачевку был ранен в правую ногу. После ранения, несколько дней пришлось скрываться у одной крестьянки, фамилию коей ныне забыл, после чего пробрался к себе домой, где также скрывался до прихода Деникинцев и занятия ими м. Городище.

9 лютого 1933 року був заарештований дільничний агроном Уманської МТС **ГОЛОВКО Василь Олексійович** родом із с. Козацьке Звенигородського району. 24 лютого 1933 року серед звинувачень висувався і низький рівень організаційно-масової роботи, що призвело до втрат врожаю, і його висловлювання проти непомірних хлібозаготівель. Пригадали і його службу в поміщика, участь в повстанні Григор'єва.

Судова трійка при колегії ДПУ УРСР від 17.10.1933 р. винесла вирок – ув'язнити в концтабір на п'ять років.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 10068, арк. 2, 14, 22.

На х. Радиках навчання зривається.

Варта уваги ось яка справа: через жовнинського вчителя й голову культсекції жовнинської сільради Дачківського Івана зірвано відкриття школи на хут. Радиках.

Ось слухайте, як це сталося. Учителеві Литвиненку Миколі доручили організувати школу на х. Радики—записати учнів і найня и приміщення під школу. Литвиненко учнів набрав й найняв у гр. Радика хату, де навчання провадити. Найнявши, Радик завагався і пішов до «авторитетної особи»—Дачківського питати: чи доцільно наймати?

Дачківський «порадив»:

— Хати під школу не слід наймати, бо, перше, «за неї гроші не заплатять», друге—«коли зиму побуде школа, то хата завалиться», третє—«яка вам рація наймати? щоб чиїсь там діти вчилися?».

Чуєте оте «чиїсь»? Воно, бачте, Радик—є куркуль, а Дачківський з такими тільки й воловодиться, бо два будинки має та в оренду здає, учителює з дружиною,—копійчина водиться. Характерне ще, що Дачківський на 100 крб. облігацій 2-ої позики індустріялізації продав.

Треба перевірити, що воно за особа—Дачківський.

МОВЧАН.

Выписка из протокола № 30

Заседания Судебной Тройки при Коллегии ГПУ УССР от 8/II 30 г.

СЛУШАЛИ:	ПОСТАНОВИЛИ:
Дело №-293 Кременчугского Окротдела ГПУ по обвинению гр. ДЫЧКЕВИЧА Ивана Федоровича, по ст.ст. 54-10 УК УССР.	ДЫЧКЕВИЧА Ивана Федоровича - заключить в концлагерь, сроком на ПЯТЬ лет, считая срок с 19/IX-29 года. Дело сдать в архив.

№ 49747 от 25/2-30 г.

Секретарь Судебной Тройки

Копія.

Руский Народный Совет Прикарпатско" Руси. Ростов на Дону. [illegible] Апреля 1917 г. № 740

УДОСТОВЕРЕНИЕ.

Данное Руским Народным Советом Прикарпатско" Руси, сыну земледельца Ивану Федоровичу Д ы ч к е в и ч у, урожденному 13-го Июля 1894 г. в м. Глинянах Перемышлянского уезда Львовско" губернии, греко-католического вероисповедания в том, что он окончил VII клас классическо" гимназии без аттестата зрелости и частным образом прошел курс руских предметов в объеме мужских гимназий.

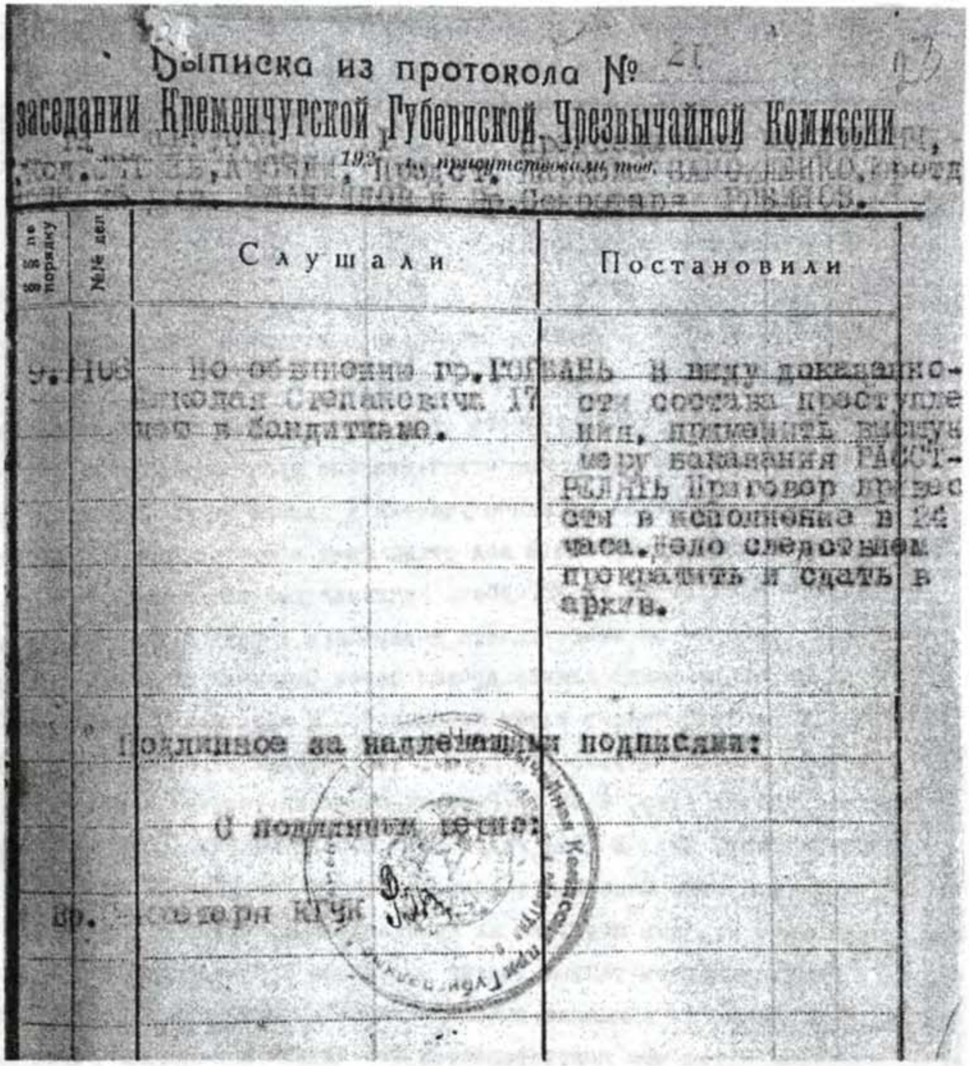
Настоящее удостоверение выдано ему для поступления в Варшавский Университет в Ростове на Дону.

С/П.: I Тов. Председателя Руского Народного Совета Прикарпатско" Руси /подпись/ [illegible] /подпись/. За Начальника Канцелярии/подпись

С подлинным верно: [signature] [signature]

ДИЧКЕВИЧ Іван Федорович, 1894 р., уродженець м. Глиняна (Галичина), мешканець с. Жовнине Чорнобаївського району, українець, закінчив Львівську гімназію, вчитель, безпартійний. Заарештований 09.09.1929 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою судової трійки при колегії ДПУ УРСР 08.02.1930 р. ув'язнений на 5 років. Реабілітований прокурором Черкаської області 28.06.1989 р.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 10085, арк. 17.

Выписка из протокола № 21

заседании Кременчугской Губернской Чрезвычайной Комиссии

№ по порядку	№ дел	Слушали	Постановили
9.	1108	По обвинению гр. ГОРБАНЬ Николая Степановича 17 лет в бандитизме.	В виду доказанности состава преступления, применить высшую меру наказания РАССТРЕЛЯТЬ. Приговор привести в исполнение в 24 часа. Дело следствием прекратить и сдать в архив.

Подлинное за надлежащими подписями:

С подлинным верно:

Вр. Секретаря КГЧК

З карної справи **ГОРБАНЯ Миколи Степановича,** 1904 р., с. Головківка Чигиринського району, учня Головківської семирічної школи.

Заарештований 17 квітня 1921 року. Звинувачувався в приналежності до повстанського загону Холодноярської республіки.

19 серпня 1921 року постановою Кременчуцької губернської надзвичайної комісії приречений до вищої міри покарання – до розстрілу. Рішення по справі не змінилося.

Реабілітований 29 липня 1991 року прокурором Черкаської області.

На знімках: витяг з протоколу засідання Кременчуцької губернської надзвичайної комісії про постанову про розстріл Горбаня М. С. Підсумок по справі 1108.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 10335, арк. 23, 25.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ ПО ДЕЛУ № 1108.

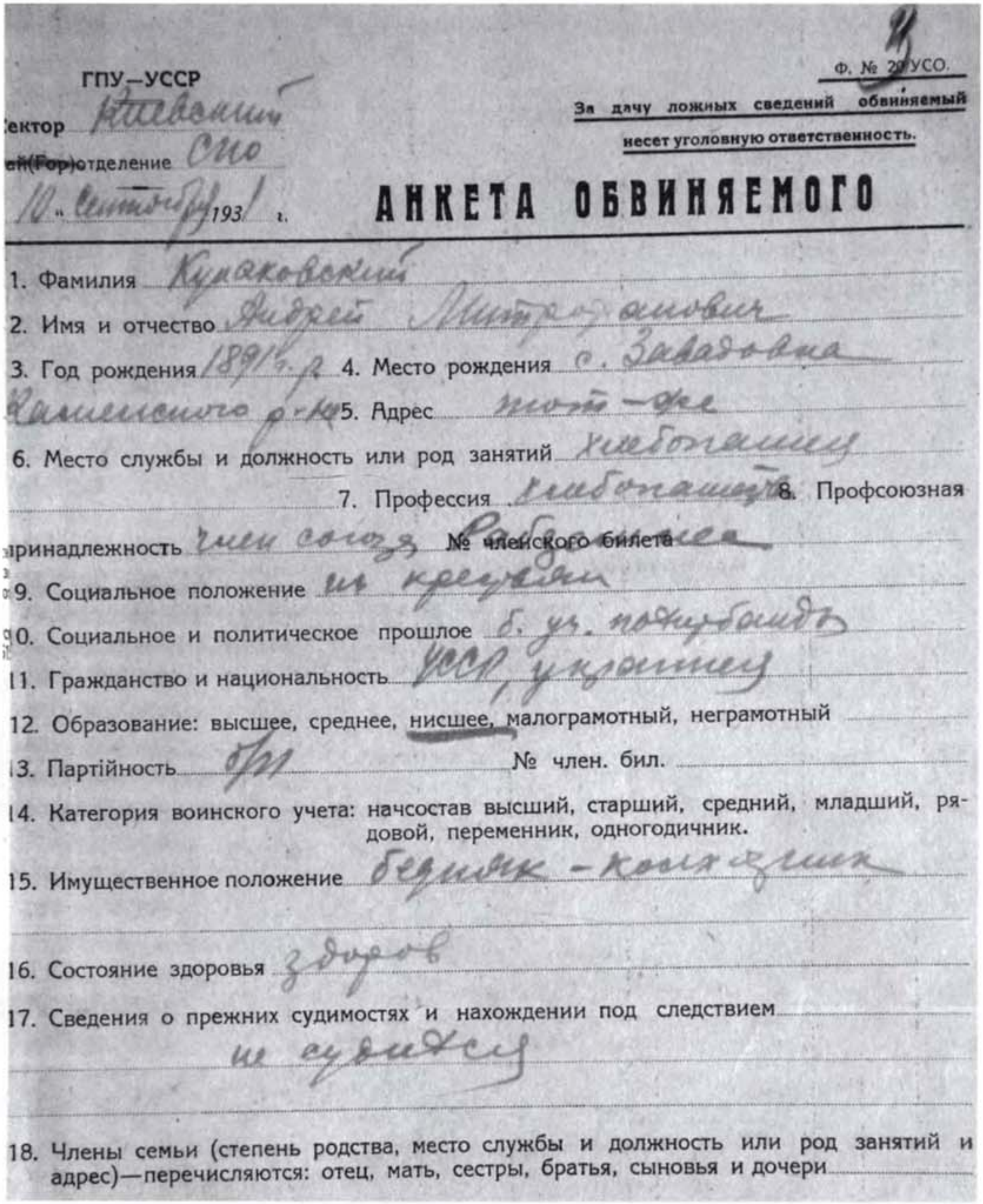
Я Врид. Уполномоченный 3 группы КАНТОР рассмотрев дело по обвинени
-на ГОБАНЯ Николая Стефановича 17 лет, крестьянин села Головки той
волости Чигринскаго уезда. Окончил ~~2 класса гимназии~~ семиклассную школу под судом и
дствием не был в бандитизме.

СУТЬ ДЕЛА.

юле месяце 1920 года Горбань добровольно поступил в банду Деркача
нимая активное участие в налетах и грабежах.
Первый налет на Трилесскую волость, где было забрано пишущая машинка
ть переписка и убито некоторые ответственные работники /стр. 4, 10/
августа Горбань принимал активное участие в налете на м. Александрова
убито было 3 милиционерат и 2 волостных гр-н и в ограблении Госмагаз
горя /стр. 5, 5, 10, 11, 12, 13, 4/ Горбань принимал участие в налете на
итановский завод после этого налета возвращаясь с бандой из Капитанов-
го завода по направлению Александровки через Ставидло принимал участ
бийстве двух сотрудников затем приближаясь к ж.д. между Александро
кой принимал участие в разборке пути, телеграфных столбов и обстрела
сажирскаго поезда /стр. 4, 22, 4/ Горбань принимал участие в налете на
од Черкассы /стр. 22/4 В 1921 году 4 и 5 апреля Горбань принимал акт
ивное участие против Соввойск в селе Матвеевке где убили 8 кр-цев
т.д. после чего Горбань поступил на ответственный пост в Политбюро и
комсомол с целью узнавать тайныя задачи Совласти и передавать бандитам
стр. 4, 16/ Принимая во внимание вышеизложенное считая обвинение доказан
что подтверждается что подтверждается его личными показаниями /стр.
/ и что Горбань есть неисправимый бандит несмотря на его 17-ти летний
возраст, а посему предлагаю применить высшую меру наказания "РАС-
СТРЕЛЯТЬ" дело следствием прекратить и сдать в архив.

Врид Уполномоченный 3 группой [signature]

Июля 28 дня 1921 г.

ГПУ—УССР

Ф. № 2 УСО.

Сектор Каменский

Рай(Гор)отделение СПО

10 сентября 1931 г.

За дачу ложных сведений обвиняемый несет уголовную ответственность.

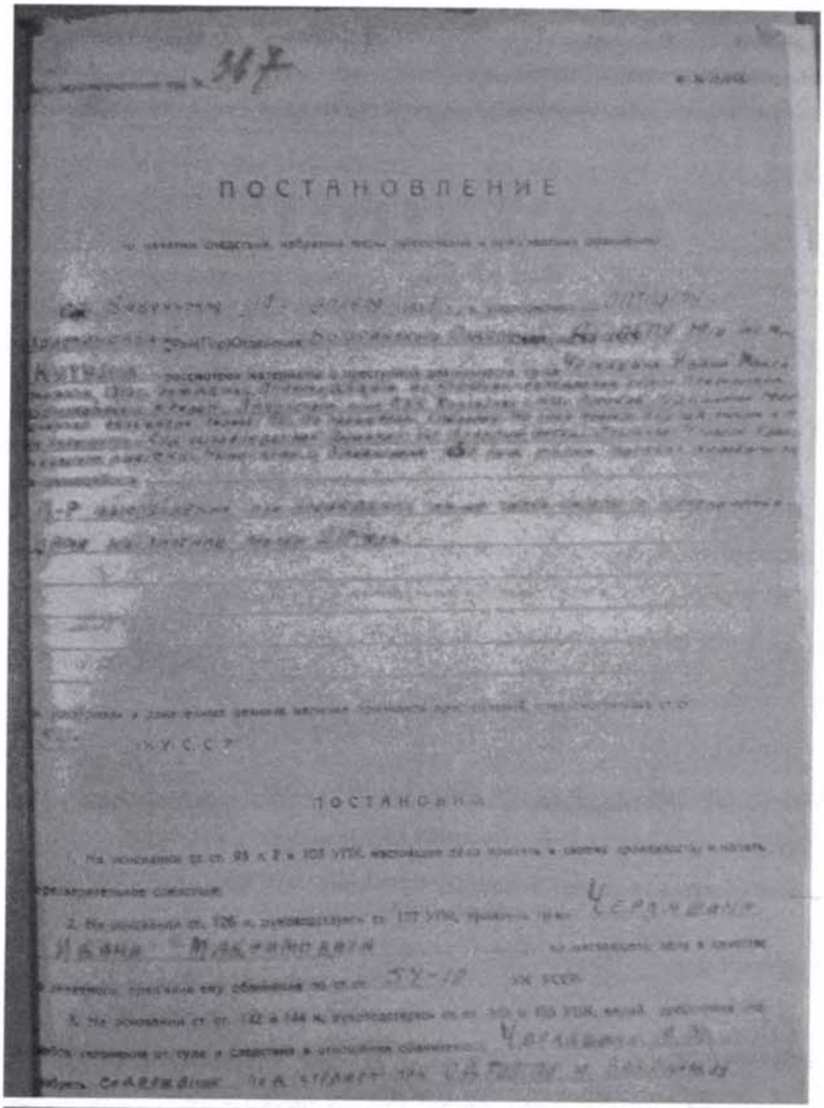
АНКЕТА ОБВИНЯЕМОГО

1. Фамилия Кулаковский
2. Имя и отчество Андрей Митрофанович
3. Год рождения 1891 г. р. 4. Место рождения с. Завадовка Каменского р-на 5. Адрес тот-же
6. Место службы и должность или род занятий хлебопашец
7. Профессия хлебопашец 8. Профсоюзная принадлежность член союза Рабземлеса № членского билета
9. Социальное положение из крестьян
10. Социальное и политическое прошлое [illegible]
11. Гражданство и национальность УССР, украинец
12. Образование: высшее, среднее, низшее, малограмотный, неграмотный
13. Партийность б/п № член. бил.
14. Категория воинского учета: начсостав высший, старший, средний, младший, рядовой, переменник, одногодичник.
15. Имущественное положение бедняк-колхозник
16. Состояние здоровья здоров
17. Сведения о прежних судимостях и нахождении под следствием не судился
18. Члены семьи (степень родства, место службы и должность или род занятий и адрес)—перечисляются: отец, мать, сестры, братья, сыновья и дочери

З карної справи **КУЛАКОВСЬКОГО Андрія Митрофановича**, 1891 р, с. Завадівка Кам'янського району, хлібороба, освіта нижча, б/п, бідняка-колгоспника. Притягався до відповідальності у вересні 1931 року за приналежність до сфабрикованої так званої «контрреволюційної повстанської організації». Була взята підписка про невиїзд з місця проживання. Постановою уповноваженого сектору ДПУ від 26 вересня 1931 року Кулаковського А. М. позбавили волі на три роки умовно.

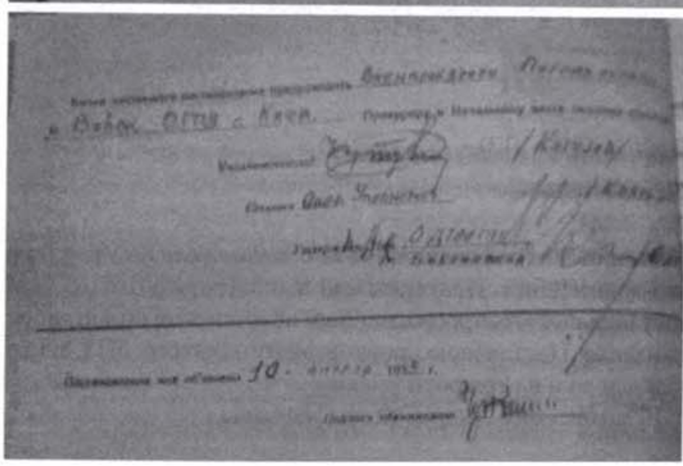
На знімку: анкета обвинувачуваного Кулаковського Андрія Митрофановича.

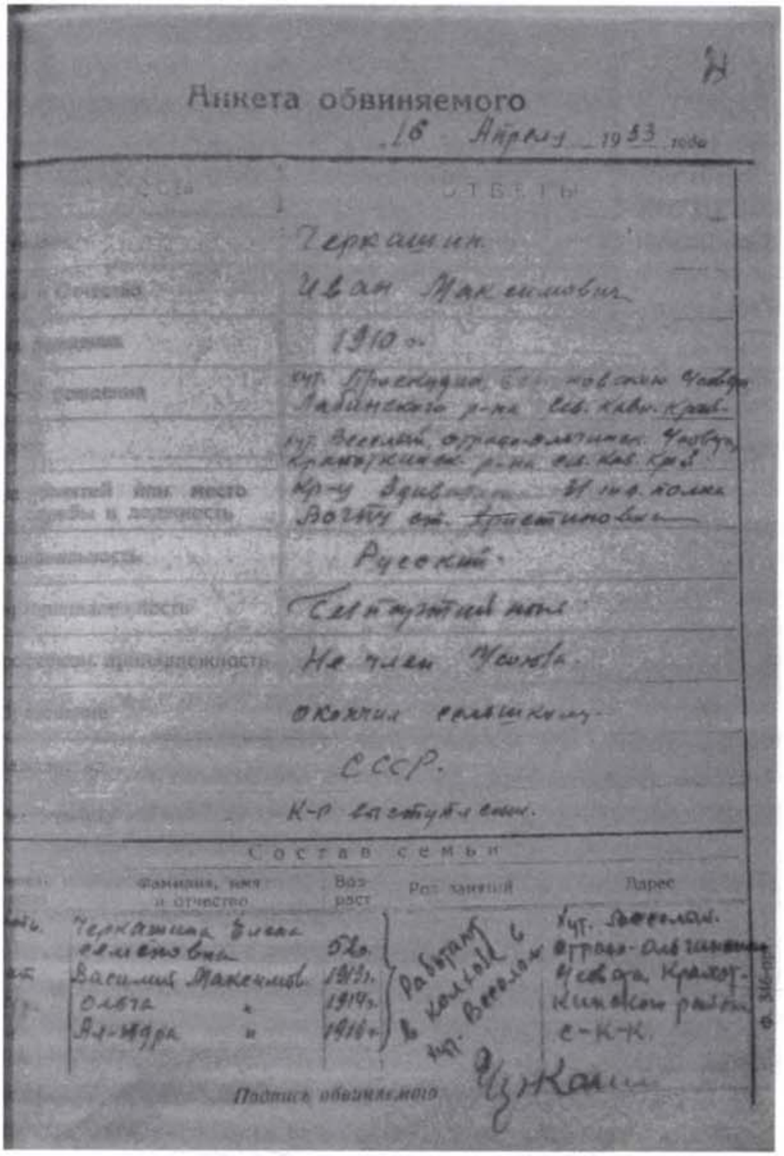
ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 10114, арк. 3.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

ПОСТАНОВИЛ

1. На основании ст. ст. 93 п. 2 и 103 УПК, настоящее дело принять к своему производству и начать предварительное следствие.

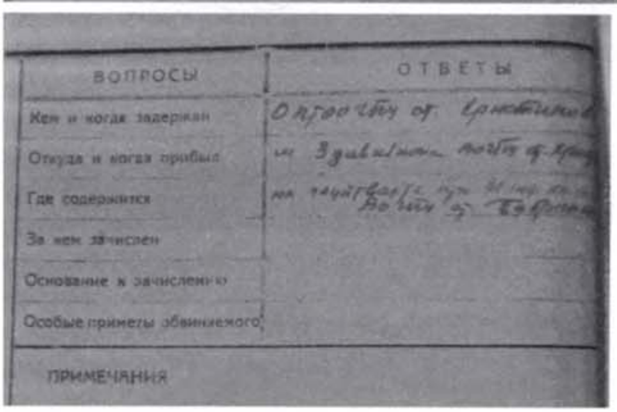
Анкета обвиняемого

16 Апреля 1933 года

	ОТВЕТЫ
	Черкашин
	Иван Максимович
	1910 г.
	Русский
	СССР

Состав семьи

Подпись обвиняемого

ВОПРОСЫ	ОТВЕТЫ
Кем и когда задержан	
Откуда и когда прибыл	
Где содержится	
За кем зачислен	
Основание к зачислению	
Особые приметы обвиняемого	

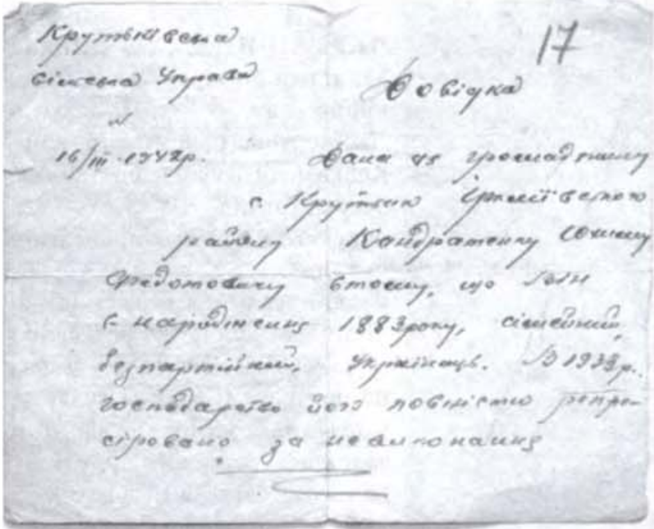
ПРИМЕЧАНИЯ

З карної справи **ЧЕРКАШИНА Івана Максимовича**, 1910 р., уродженця х. Проскурін Лабінського району Північно-Кавказького краю, росіянина. Заарештований 10 квітня 1933 року за те, що при проведенні читання газети з червоноармійцями на заставі мосту 211 кілометра розповідав їм, що селяни голодують, «ударил по портрету (Сталіна) кулаком, выругался матом и на этом закончил читку» (з протоколу допиту 29 березня 1933 року).

Постановою Київського відділу Військового трибуналу прикордонної охорони і війська ОДПУ УРСР 11 червня 1933 року Черкашин Іван Максимович був позбавлений волі на чотири роки «в отдаленных исправительно-трудовых лагерях Союза». 01 липня 1933 року Військовий трибунал звільнив Черкашина з-під варти.

На знімку: постанова про початок слідства, визначення міри покарання та пред'явлення обвинувачення Черкашину І. М.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 10876, арк. 1-2зв.

Крутьківська сільська Управа
№
16/III 1942 р.
Довідка
Дана цю громадянину с. Крутьки Чорнобаївського району Кондратенку Юхиму Федоровичу в тому, що він є народження 1883 року, селянин, безпартійний, українець. В 1933 р. господарство його повністю репресовано за невиконання

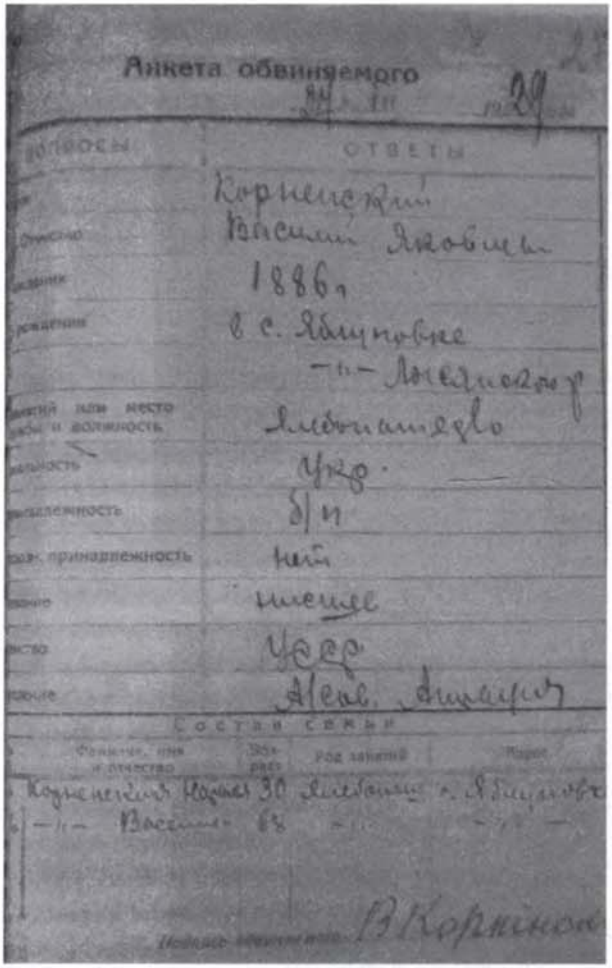
КНИЖКА № 69
на одержання допомог сім'ям робітників, що виїхали на роботу до Німеччини 23/VII 1942 р.
Кондратенко Юхим Ф.
(Прізвище, ім'я та по-батькові)
село Крутьки
Районовий староста
(СУПІКО)

З карної справи **КОНДРАТЕНКА Юхима Федоровича**, 1883 р., уродженця і мешканця с. Крутьки Чорнобаївського району, українця, б/п, письменного. Арештований 06 жовтня 1943 року за співробітництво з окупаційною владою.

Слідчий ОКР НКО «СМЕРШ» 138 стрілецької дивізії припинив слідчу справу у зв'язку зі смертю Кондратенка Ю. Ф., який у камері попереднього слідства покінчив із життям самостратою через повішання.

На знімках: книжка Кондратенка Ю. Ф. про одержання допомоги сім'ям робітників, що виїхали на роботу до Німеччини в 1942 році та довідка Крутьківської сільуправи, видана Кондратенку Ю. Ф. в тому, що «в 1933 р. господарство його повністю репресоване за невиконання».

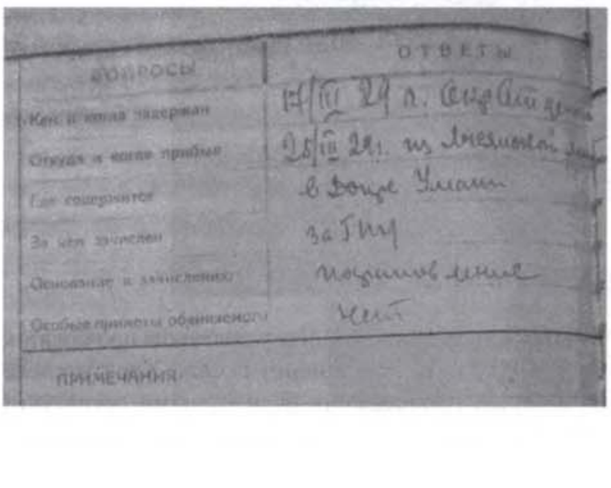
ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 11766, арк. 17-18.

Анкета обвиняемого

Вопросы	Ответы
	Корнеженский Василий Яковлевич
	1886 г.
	в с. Яблуновке
	Укр.
	б/п
	нет
	УССР

Состав семьи

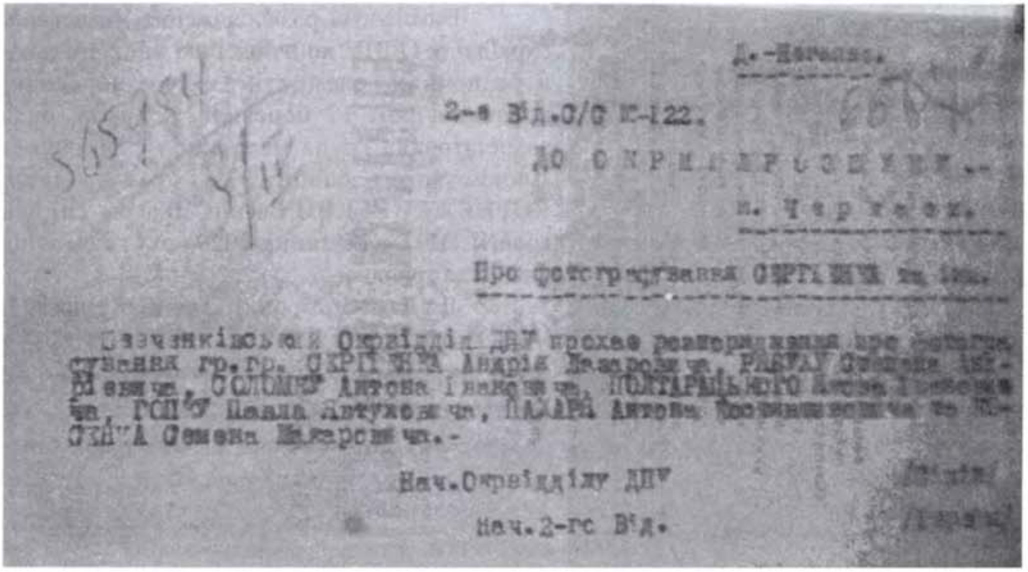

Вопросы	Ответы
Кем и когда задержан	17/III 29 г.
Откуда и когда прибыл	25/III 29 г.
Где содержится	в Допре Умани
За кем зачислен	за ГПУ
Основание к зачислению	
Особые приметы обвиняемого	нет

ПРИМЕЧАНИЯ

Виконуючи розпорядження Уманського окрвідділу ОДПУ по очищенню від соціально-небезпечних елементів сіл напередодні колективізації 17 березня 1929 року була заарештована група мешканців с. Яблунева Лисянського району, в тому числі **КОРНЕЖЕНСЬКИЙ Василь Якович**. ОН при колегії ОДПУ 12 липня 1929 року зіслала на Північ на три роки.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 13173, арк. 27.

2-е Від.О/С К-122.

ДО ОКРПРОКУРАТУРИ

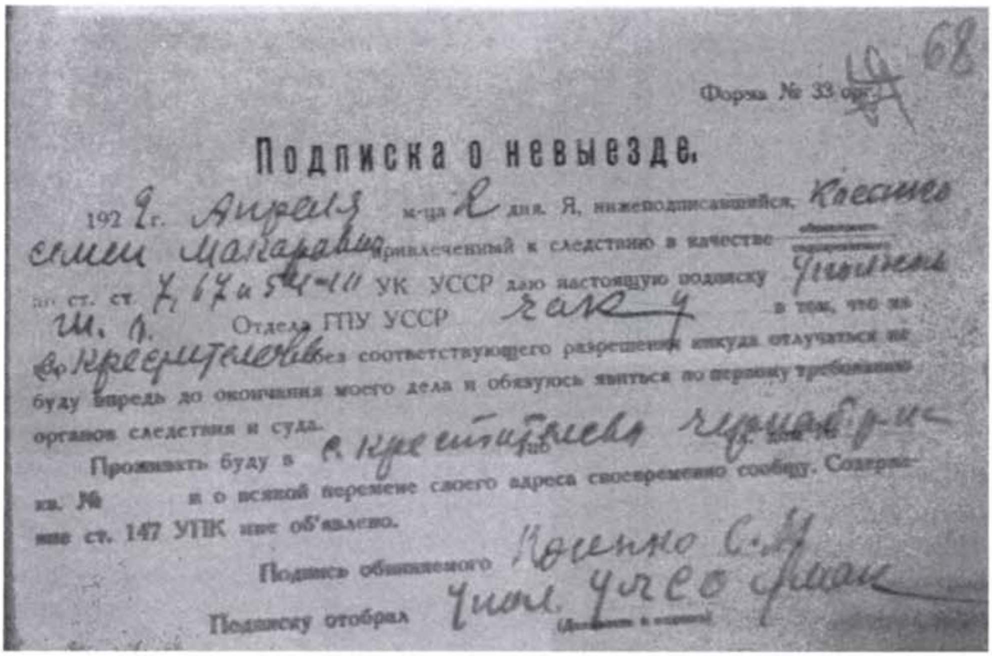
м. Черкас.

Про фотографування СКРІПНИКА та інш.

Шевченківський Окрвідділ ДПУ прохає розпорядження про фотографування гр.гр. СКРІПНИКА Андрія ..., СОЛОМКИ Антона Івановича, ПОЛТАРАЦЬКОГО ..., Павла ..., ПАХАРЯ Антона ... та КОСЕНКА Семена Макаровича.-

Нач.Окрвідділу ДПУ

Нач.2-го Від.

Форма № 33

Подписка о невыезде.

192 9 г. Апреля м-ца 2 дня. Я, нижеподписавшийся, Косенко Семен Макарович привлеченный к следствию в качестве обвиняемого по ст. ст. ... УК УССР даю настоящую подписку ... Отдела ГПУ УССР ... в том, что из с. Креститилево без соответствующего разрешения никуда отлучаться не буду впредь до окончания моего дела и обязуюсь явиться по первому требованию органов следствия и суда.

Проживать буду в с. Креститилево ...

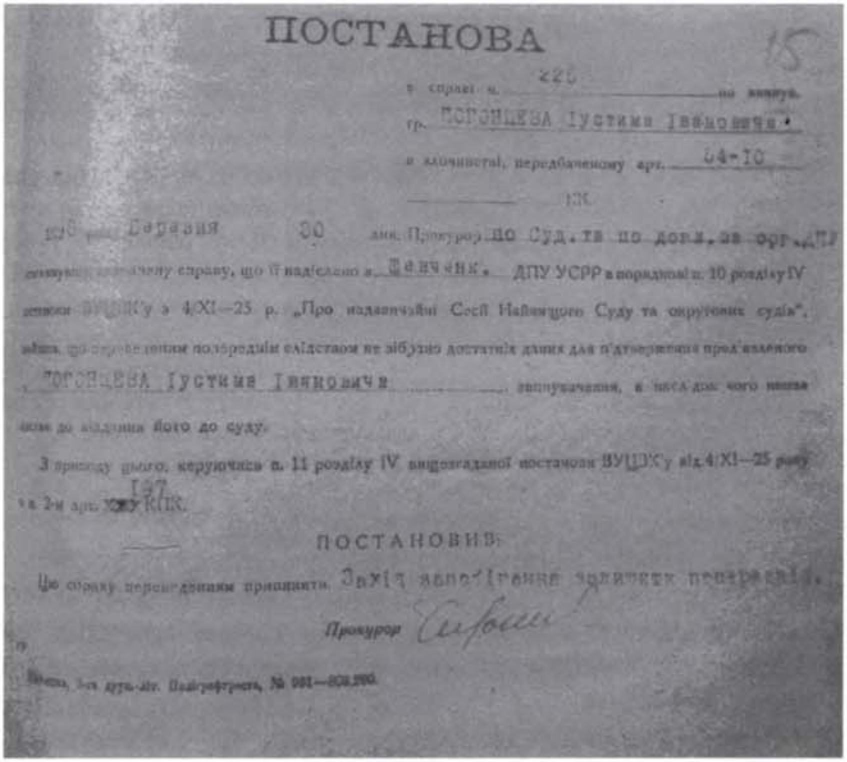
кв. № и о всякой перемене своего адреса своевременно сообщу. Содержание ст. 147 УПК мне объявлено.

Подпись обвиняемого Косенко С. М.

Подписку отобрал ...

19 березня 1929 року уповноважений Шевченківського відділу ДПУ Чак у постанові про початок слідства відзначив, що група селян, зокрема, **КОСЕНКО Тихін Макарович** із села Хрестителеве Чорнобаївського району, а з ним сім односельців, в період гетьманщини були членами організації «Хліборобів власників», а нині ведуть антирадянську агітацію. 28 березня був проведений медогляд. І, незважаючи на те, що дехто з них був хворий, і на постанову прокурора про припинення справи, ОН при колегії ДПУ УРСР вирішила ув'язнити Косенка Тихона Макаровича в концтабір на три роки.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 13174, арк. 66-67.

ПОСТАНОВА

в справі ч. 226 по звинув.
гр. ПОГОНЦЕВА Іустина Івановича
в злочинстві, передбаченому арт. 54-10
КК.

193_ року Березня 30 дня. Прокурор по Суд. та по догл. за орг. ДПУ

розглянувши слідчу справу, що її надіслано з Шевченк. ДПУ УСРР в порядкові п. 10 розділу IV

постанови ВУЦВК'у з 4/XI—25 р. „Про наддавчі Сесії Найвищого Суду та округових судів",

знайшов, що проведеним попереднім слідством не здобуто достатніх даних для підтвердження пред'явленого

ПОГОНЦЕВА Іустина Івановича обвинувачення, в наслідок чого немає

підстав до віддання його до суду.

З приводу цього, керуючись п. 11 розділу IV вищезгаданої постанови ВУЦВК'у від 4/XI—25 року

і в. 2-м арт. 197 КПК.

ПОСТАНОВИВ:

Цю справу переведенням припинити. Звільнити з-під варти.

Прокурор [signature]

Київ, 3-я друк. Поліграфтрест, № 991—808.280.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

1930 года Апреля 2 дня я Пом. Уполномоч. ... Черкасского Окружного Отделения ГПУ ... Гришаков В. В.

рассмотрев материалы компрометирующие гр. Погонцева Устина Ивановича

б. член Партии ... УПСР

и найдя, что материалы эти вполне достаточны ... в его политической неблагонадежности и ...

ПОСТАНОВИЛ: взять гр. Погонцева Устина Ивановича на учет ... группа С-Р партии (б) УПСР

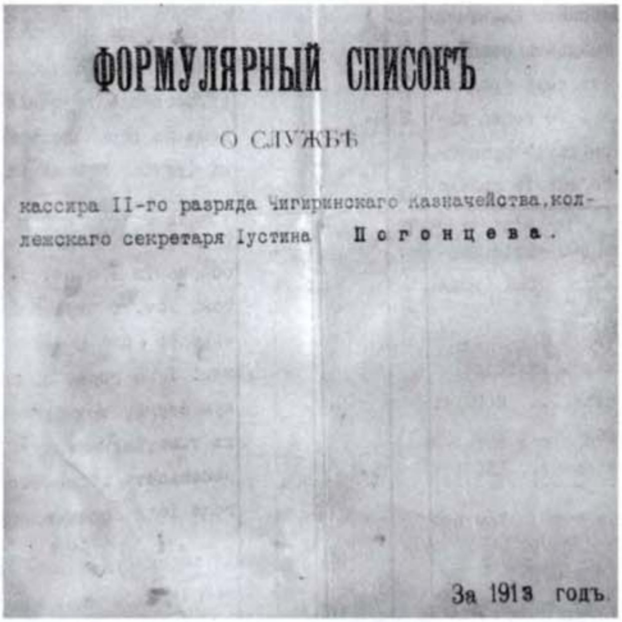
„УТВЕРЖДАЮ"

ПОГОНЦЕВ Іустим Іванович, 1876 р., уродженець і мешканець м. Чигирин, українець, безпартійний, малописьменний, службовець, касир-рахівник. Заарештований 05.03.1928 р. за ст. 58-10 КК РРФСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 25.05.1928 р. з-під варти звільнений, позбавлений права проживання в Москві, Ленінграді, Ростові-на-Дону, означених губерніях та округах, а також в Україні строком на три роки, як соціально-небезпечний елемент.

Звинувачувався в тому, що, не виступаючи відкрито, займався компрометацією заходів радянської влади, її окремих представників.

Реабілітований 31.05.1994 р. прокурором Черкаської області.
ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 13176, арк. 15, 19, 35, 72.

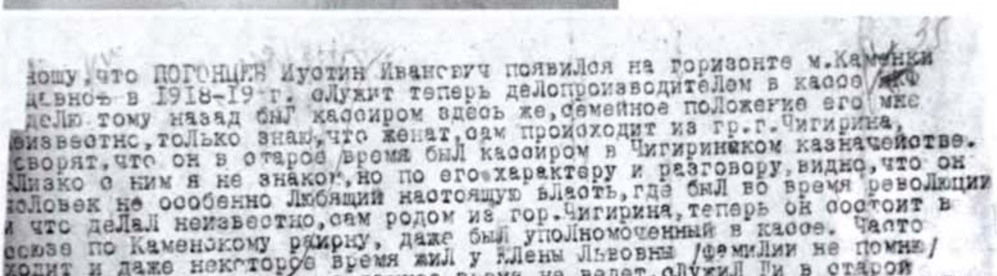

ФОРМУЛЯРНЫЙ СПИСОКЪ

О СЛУЖБѢ

кассира II-го разряда Чигиринскаго казначейства, коллежскаго секретаря Іустина Погонцева.

За 1913 годъ

ношу, что ПОГОНЦЕВ Иустин Иванович появился на горизонте м.Каменки
давно в 1918-19 г. служит теперь делопроизводителем в кассе
делю тому назад был кассиром здесь же, семейное положение его мне
неизвестно, только знаю, что женат, сам происходит из гр.г.Чигирина,
говорят, что он в старое время был кассиром в Чигиринском казначействе.
Близко с ним я не знаком, но по его характеру и разговору, видно, что он
человек не особенно любящий настоящую власть, где был во время революции
и что делал неизвестно, сам родом из гор.Чигирина, теперь он состоит в
союзе по Каменскому району, даже был уполномоченный в кассе. Часто
ходит и даже некоторое время жил у Елены Львовны /фамилии не помню/
антисоветской агитации в данное время не ведет, служил ли в старой
армии неизвестно, в красной армии не служил по старости лет, состоял ли
у в какой партии или кружке неизвестно. В Каменском районе ни в каких
антисоветских партиях не состоял.
15/I-24 г. С/О Чиникс
Верно:

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Чинъ, имя, отчество, фамилія, должность, лѣта отъ роду, вѣроисповѣданіе, знаки отличія, и получаемое содержаніе.	Изъ какого званія происходитъ.	Есть-ли имѣніе: У него самого и у родителей — Родовое.	Благопріобрѣтенное.	У жены, буде женатъ — Родовое.	Благопріобрѣтенное.	Гдѣ получилъ воспитаніе и окончилъ-ли полный курсъ наукъ въ учебномъ заведеніи, когда вступилъ въ службу, какими чинами, въ должностяхъ и гдѣ проходилъ оную, не бы[...] какихъ особыхъ по службѣ дѣйствія или от[...] не былъ-ли особенно чѣмъ либо награж[...] кромѣ чиновъ
Коллежскій Секретарь Іустинъ Ивановичъ Погонцевъ, кассиръ II-го разряда Чигиринскаго Казначейства, тридцати семи лѣтъ отъ роду /родился 30 Мая 1876 года/, вѣроисповѣданія православнаго, имѣетъ свѣтло-бронзовую медаль въ память 300-лѣтія Царствованія ДОМА РОМАНОВЫХЪ. Получаетъ въ годъ: Жалованья..... 300 руб Столовыхъ..... 300 руб Квартирныхъ... 150 руб Итого 750 руб	Изъ мѣщанъ г. Чигирина, Кіевской губерніи.	Н	ѣ	т	ъ.	Окончилъ полный курсъ у[...] въ Чигиринскомъ двухкласс[...] городскомъ училищѣ. Постановленіемъ Управля[...] го Кіевскою казенною палат[...] состоявшимся 18 Ноября 189[...] да, согласно прошенія, опред[...] ленъ на государственную сл[...] въ Чигиринское Казначейств[...] канцелярскимъ служителемъ [...] го разряда, съ зачетомъ, н[...] основаніи 136 ст. III т. С[...] Зак. Уст. о службѣ Граждан[...] опредѣл. отъ Правительства изд. 1896 года, въ дѣйстви[...] ную службу времени занятій въ томъ Казначействѣ съ ты[...] восемьсотъ девяносто девя[...] года Іюля восемнадцатаго. Постановленіемъ Управля[...] го Кіевскою Казенною Палат[...] состоявшимся 5 Февраля 190[...] да назначенъ счетнымъ чино[...] комъ Чигиринскаго Казначе[...] съ.................. ВЫСОЧАЙШИМЪ приказомъ [...] нымъ по гражданскому вѣдо[...] 9 Апрѣля 1907 года за № 2[...] произведенъ за выслугу лѣтъ

75

IX.	X.	XI.	XII.	XIII.	XIV.
...сяцъ ... и ... исло.	Былъ-ли въ походахъ противъ непріятеля и въ самыхъ сраженіяхъ и когда именно?	Подвергался-ли наказаніямъ или взысканіямъ, соединеннымъ съ ограниченіями въ преимуществахъ по службѣ; когда и за что именно; по судебнымъ приговорамъ или въ дисциплинарномъ порядкѣ: не былъ-ли оставленъ въ подозрѣніи по преступленіямъ, влекущимъ за собою такія ограниченія, когда, какимъ судомъ и за что именно?	Былъ-ли въ отпускахъ, когда и на сколько именно времени; являлся-ли въ срокъ и если просрочилъ, то когда именно явился и была ли причина просрочки признана уважительною?	Былъ-ли въ отставкѣ съ награжденіемъ чиномъ, или безъ онаго, когда и съ котораго и по какое именно время?	Холостъ или женатъ, на комъ; имѣетъ-ли дѣтей, кого именно; годъ мѣсяцъ и число рожденія дѣтей; гдѣ они находятся и какого вѣроисповѣданія?
	Н е б ы л ъ.	Не подвергался	Былъ съ 13 Іюля 1907 года на одинъ мѣсяцъ.	Не былъ	Женатъ первымъ бракомъ на дѣвицѣ Евгеніи Степановнѣ Шмиголь, имѣетъ дѣтей: сыновей: Николая, родившагося 13 Мая 1905 года, Владиміра, родившагося 18 Апрѣля 1909 года и дочь Вѣру, родившуюся 11 Августа 1907 года. Жена и дѣти вѣроисповѣданія православнаго и находятся при немъ.

Посвідчення.

Видано учителю Розанову Федору в тому, що він прослухав Уманські Повітові курси українознавства в липні 1917 року.

КЕРОВНИЧИЙ

Член Уманської Повітової Управи

Лектори:

Секретар

РОЗАНОВ Федір Денисович, 1882 р., уродженець і мешканець с. Цибулів Монастирищенського району, українець, безпартійний, освіта середня, вчитель. Заарештований 04.03.1928 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою ОН при колегії ОДПУ від 18.05.1928 р. висланий на Урал на три роки.

Звинувачувався у проведенні агітації проти землевпорядкування та самообкладання, казав, що комуністи поводять себе як дворяни, гноблять селян, що радянська преса поширює брехню.

Постановою ОН при колегії ОДПУ 28.02.1931 р. було позбавлено права мешкати в Московській, Ленінградській, Харківській, Київській, Одеській областях, ПКК Дагестані, Казані, Ташкенті, Читі, Тбілісі, Хабаровську, Омську з прикріпленням до певного місця проживання терміном до трьох років.

Реабілітований 13.04.1994 р. прокурором Черкаської області.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 13203, арк. 37, 42.

Выписка из протокола

Особого Совещания при Коллегии ОГПУ от 28 февраля 1931 г.

СЛУШАЛИ:	ПОСТАНОВИЛИ: доп. 2.
1. Пересмотр дела № 58698 гр. РОЗАНОВА Федора Денисовича приг. пост. Ос. Сов. от 18/5-28 г. к высылке на Урал сроком на ТРИ года, считая срок с 6/3-28 г.	По отбытии срока наказания РОЗАНОВА Федора Денисовича лишить права проживания в Московской, Ленинградской обл. Харьковском, Киевском, Одесском окр., СККр Дагестане, Казани, Иркутске, Ташкенте, Чите, Тифлисе, Хабаровске, Омске, Омском районе с прикреплением к определенному местожительству сроком на ТРИ года.

Н. 1354—30.

Секретарь Коллегии ОГПУ

Виписка з протоколу № 11

Засідання М.Р.К.К. при Цибулівському Р.В.К. по справі звільнення членів спілки „Робос" від 7/IX-26р. Присутні: від адміністрації т. т. Уланович, Вішневський, від робочої частини т. т. Назарок, Збаражский, присутні з дорадчим голосом зав. культвідділом т. Кучнчик, від Р.П.К. т. Радосельський та бухгалтер-інструктор Р.В.К. т. Батуржовський. Головує - Назарок, секретарює Уланович

Слухали:

в/ Заява т. Вішневського про вчителя Розанова. /т. Вішневський/. Розанов селянин с. Цибулева виходець з заможного селянства, його ідеологія не відповідає вимогам сучасного життя. Розанов не приймає ніякої участи в громадській роботі. Розанов в часи перевиборів сільрад організував групу заможного

Ухвалили:

в/ Приймаючи на увагу інформацію т. т. про його антирадянську роботу на підставі § 47 К.З.П., пункту „в" та холумови пакта 12, літ. „ж", рахувати гр. Розанова звільненим з 7/IX-26р з виплатою йому ліквідаційних за місяць.

В И С Н О В О К

1929 р. червня II дня. Прокурор Округу Шевченківщини, розглянувши клопотання Шевченківського Окрвідділу ДПУ, що його порушено перед Окремою Нарадою ДПУ УСРР про визнання гр. БУГЕРЯ Івана Федоровича та БУГЕРЯ Григора Федоровича соціяльно-шкідливим елементом та про вислання їх за межі УСРР, та беручи до уваги, що за матеріялами ~~ихххх~~ зібраними Окрвідділом ДПУ, Бугеря Іван та Бугеря Григор, куркулі с. Тернівки, з'являються організаторами і керівниками куркульської групіровки по с.Тернівка і зривали переведення на селі міроприємств радвлади - зокрема землеустрію, проведення якого по с. Тернівка гальмувалось на протязі 5 років, що Бугері проводили систематичну агітацію за організацію селянського союзу, як засобу боротьби проти робітничого класу, що в звязку з цим Бугері з'являються соціяльно-небезпечними, а тому і керуючись п."а" § 4 та ч.2 § 9 постанови ЦВК СРСР з 28/Ш-24р.

В В А Ж А В - Б И:

Клопотання Шевченківського Окрвідділу ДПУ про адмінвиселення БУГЕРЯ Івана Федоровича та БУГЕРЯ Григора Федоровича задовольнити.

ПРОКУРОР ОКРСУДУ /ХАГІ/

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА

Особого Совещания при Коллегии ОГПУ от 16 Августа 1929

СЛУШАЛИ:	ПОСТАНОВИЛИ:
37. Дело № 78480 по обв. гр. БУГЕРИ Ивана Федоровича, БУГЕРИ Григория Федоровича, по 58/10 ст. УК.	БУГЕРИ Ивана Федоровича, БУГЕРИ Григория Федоровича, выслать через ПП ОГПУ в Северный край, сроком на ТРИ года, считая срок: первому с момента вынесения настоящего постановления, с зачетом предварительного заключения с 15/2-29г. по 29/4-29г. и второму с момента вынесения настоящего постановления. Дело сдать в архив.

Секретарь Коллегии ОГПУ

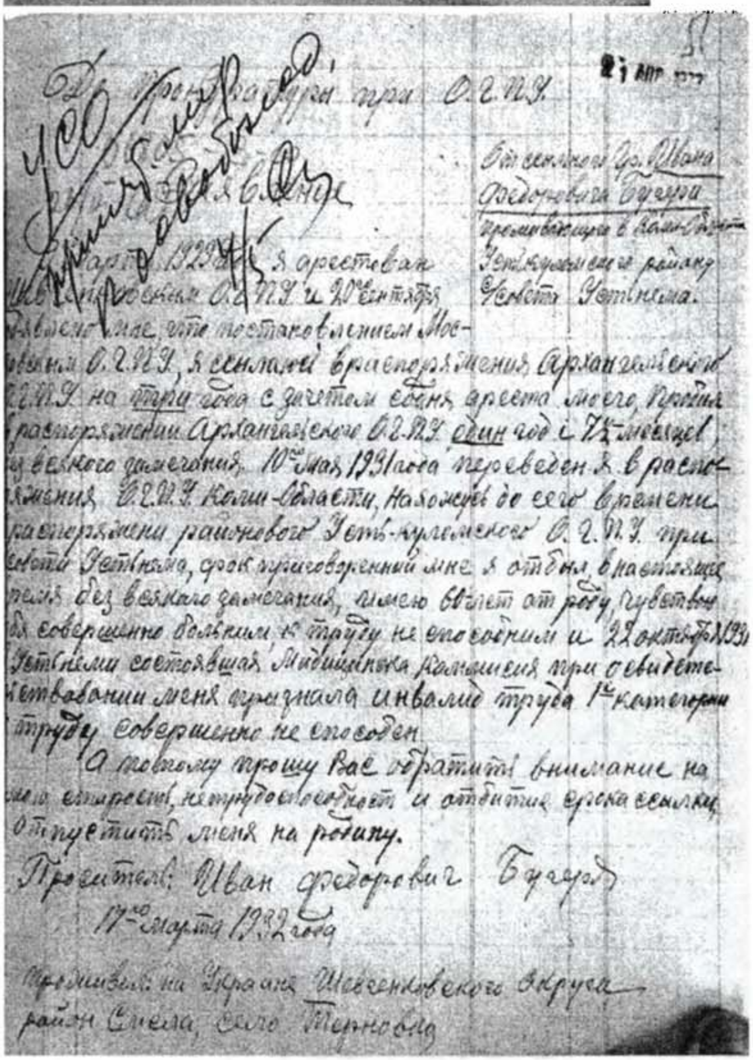

Выписка из протокола

Особого Совещания при Коллегии ОГПУ от 14 -

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
[illegible]	[illegible]

Секретарь Коллегии ОГПУ

В Прокуратуру при О.Г.П.У.

От ссыльного гр. Ивана Федоровича Бучери проживающего в [illegible] Усть-кулемского района селения Усть-Нема.

[illegible] 1929 г. я арестован [illegible] О.Г.П.У. и 20 сентября [illegible] объявлено мне, что постановлением Московского О.Г.П.У. я ссыльный в распоряжения Архангельского О.Г.П.У. на три года с зачетом со дня ареста моего. Пробыл в распоряжении Архангельского О.Г.П.У. один год и 7½ месяцев без всякого замечания. 10го мая 1931 года переведен я в распоряжения О.Г.П.У. Коми-Области, находясь до сего времени в распоряжении районового Усть-кулемского О.Г.П.У. при селении Усть-Нема, срок приговоренный мне я отбыл в настоящее время без всякого замечания, имею 60 лет от роду, чувствую себя совершенно больным к труду не способным и 22 октября 1931 г. Усть-Неме состоявшаяся медицинская комиссия при освидетельствовании меня признала инвалид труда 1й категории к труду совершенно не способен.

А потому прошу Вас обратить внимание на мою старость, нетрудоспособность и отбытие срока ссылки отпустить меня на родину.

Проситель: Иван Федорович Бучеря

17го марта 1932 года

Проживал: на Украине Шевченковского округа район Смела, село Терновка

Брати **БУЧЕРЯ Іван Федорович** та **БУЧЕРЯ Григорій Федорович** із села Тернівка Смілянського району, середняки, в минулому – члени УПСР – це останнє і стало причиною їх арешту 15.03.1929 р. згідно з розпорядженням з окрвідділу ДПУ по вилученню соціально-небезпечних елементів напередодні колективізації. Під час обшуку шукали антирадянську літературу. Але, як відзначено в акті, таких вагомих речдоказів не було виявлено. Не виявлено було і доказів під час слідства. І хоч прокурор змушений був справу припинити, однак це не завадило ОН при колегії ОДПУ 16 серпня 1929 року заслати братів на Північ на три роки, а після відбуття покарання відбувати ще три роки заслання в Уральській області.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 13206, арк. 46-48, 51.

59

А К Т

"17" мая 1942 года

Гр-н. Белих К. М. и Левченко В. А. сего числа согласно постановления ОО НКВД 44 Армии расстрелян.

Труп закопан в р-не сел. Узун-Аяк Крымской АССР, о чем и составлен настоящий акт.

Ст. Следователь ОО НКВД 44 Армии
Лейтенант Госбезопасности /Пальгунов/

Следователь ОО НКВД 44 Армии
Мл. Лейтенант Госбезопасности /Василенко/

53

А К Т

"17" мая 1942 года

Гр-н. Белих Ксенофонт Маркович
сего числа согласно постановления ОО НКВД 44 Армии расстрелян.

Труп закопан в р-не сел. Узун-Аяк Крымской АССР. О чем и составлен настоящий акт.

Ст. Следователь ОО НКВД 44 АРМИИ
Лейтенант Госбезопасности (ПАЛЬГУНОВ)

Следователь ОО НКВД 44 АРМИИ
Мл. Лейтенант Госбезопасности (ВАСИЛЕНКО)

54

А К Т

"17" мая 1942 года

Гр-н. Левченко Владимир Антонович
сего числа согласно постановления ОО НКВД 44 Армии расстрелян.

Труп закопан в р-не сел. Узун-Аяк Крымской АССР. О чем и составлен настоящий акт.

Ст. Следователь ОО НКВД 44 АРМИИ
Лейтенант Госбезопасности (ПАЛЬГУНОВ)

Следователь ОО НКВД 44 АРМИИ (ВАСИЛЕНКО)
Мл. Лейтенант Госбезопасности

ПР-2.

"УТВЕРЖДАЮ"
ЗАМ НАЧ ОО НКВД 44 АРМИИ
КАПИТАН ГОСБЕЗОПАСНОСТИ-
(ЗЕНКАЛОВ)

"17" мая 1942 года

П О С Т А Н О В Л Е Н И Е

"17" мая 1942 года

Я, следователь ОО НКВД 44 Армии Мл Лейтенант Госбезопасности ВАСИЛЕНКО, рассмотрев след дело № 326 по обвинению:

1) БЕЛИКА Ксенафорта Марковича - 1907 г.р., урож. с. Пляковка Каменского р-на Кировоградской области, украинец, гр-н СССР, б/п, не судим, женат, малограмотный, из крестьян, в Красной Армии с 1941 г.

2) ЛЕВЧЕНКО Владимир Антонович - 1919 г.р., урож. с. Ходорково, Корпинского р-на Житомирской области, украинец, гр-н СССР, член ВЛКСМ, из крестьян, образование 7 классов, в Красной Армии с 1939 г.

Н А Ш Е Л

Что БЕЛИК К.М. и ЛЕВЧЕНКО В.А. достаточно изобличаются следствием в проведении к/р пораженческой фашистской агитации.

Принимая во внимание сложившуюся тяжелую военную обстановку, как отход частей Красной Армии с Керченского полуострова

П О С Т А Н О В И Л

БЕЛИКА Ксенафорта Марковича и ЛЕВЧЕНКО Владимира Антоновича р а с с т р е л я т ь.

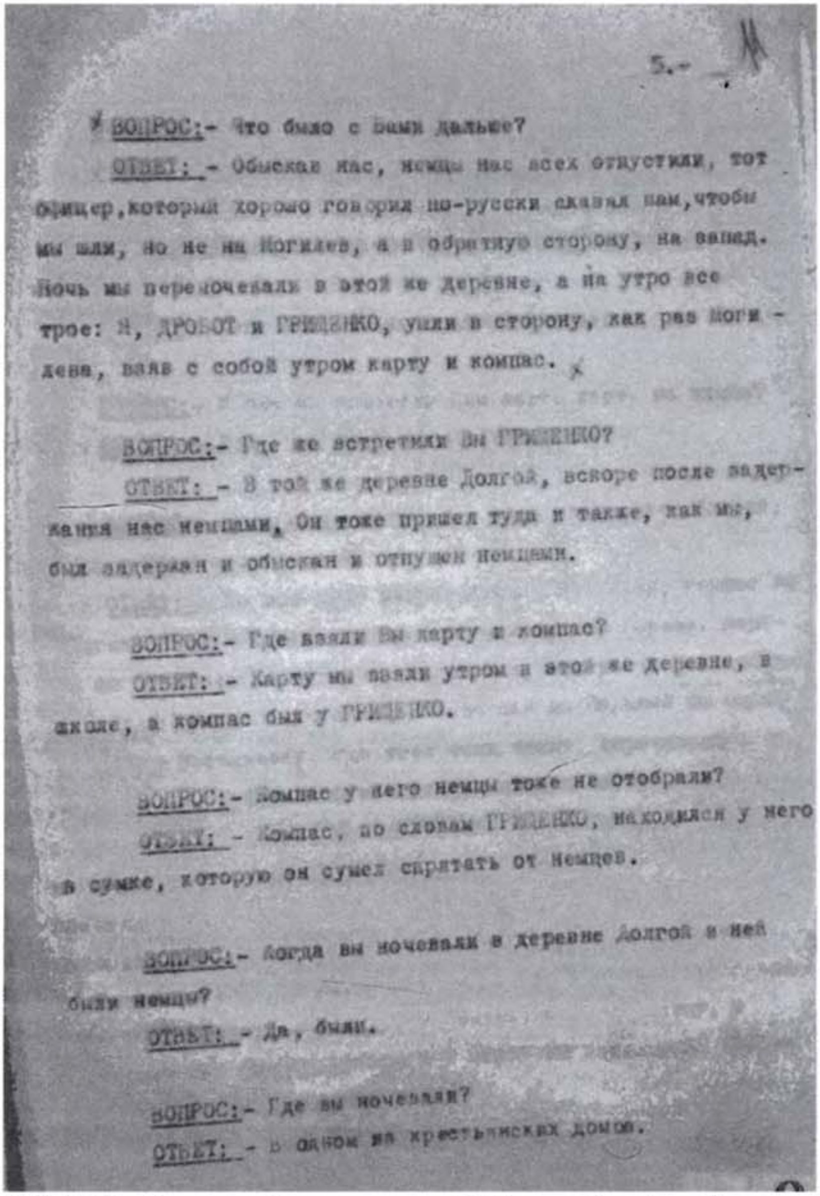
СЛЕДОВАТЕЛЬ ОО НКВД 44 АРМИИ
МЛ ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (ВАСИЛЕНКО)-

"СОГЛАСЕН"

СТ СЛЕДОВАТЕЛЬ ОО НКВД 44 АРМИИ
ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (БАЛЫГУНОВ)-

БЕЛІК Ксенофонт Маркович із Кам'янського району, **ЛЕВЧЕНКО Володимир Антонович** із Житомирщини із 13 мотополку після поранення потрапили в шпиталь м. Железноводськ. Але мали необережність в шпиталі обурюватися діями командного складу, політикою партії. І як наслідок 25 квітня 1942 року були заарештовані, а 17 травня 1942 року розстріляні, про що свідчать акти.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 13262, арк. 52-55.

5.-

ВОПРОС:- Что было с Вами дальше?

ОТВЕТ: - Обыскав нас, немцы нас всех отпустили, тот офицер, который хорошо говорил по-русски сказал нам, чтобы мы шли, но не на Могилев, а в обратную сторону, на запад. Ночь мы переночевали в этой же деревне, а на утро все трое: Я, ДРОБОТ и ГРИЦЕНКО, ушли в сторону, как раз Могилева, взяв с собой утром карту и компас.

ВОПРОС:- Где же встретили Вы ГРИЦЕНКО?

ОТВЕТ: - В той же деревне Долгой, вскоре после задержания нас немцами. Он тоже пришел туда и также, как мы, был задержан и обыскан и отпущен немцами.

ВОПРОС:- Где взяли Вы карту и компас?

ОТВЕТ: - Карту мы взяли утром в этой же деревне, в школе, а компас был у ГРИЦЕНКО.

ВОПРОС:- Компас у него немцы тоже не отобрали?

ОТВЕТ: - Компас, по словам ГРИЦЕНКО, находился у него в сумке, которую он сумел спрятать от немцев.

ВОПРОС:- Когда вы ночевали в деревне Долгой в ней были немцы?

ОТВЕТ: - Да, были.

ВОПРОС:- Где вы ночевали?

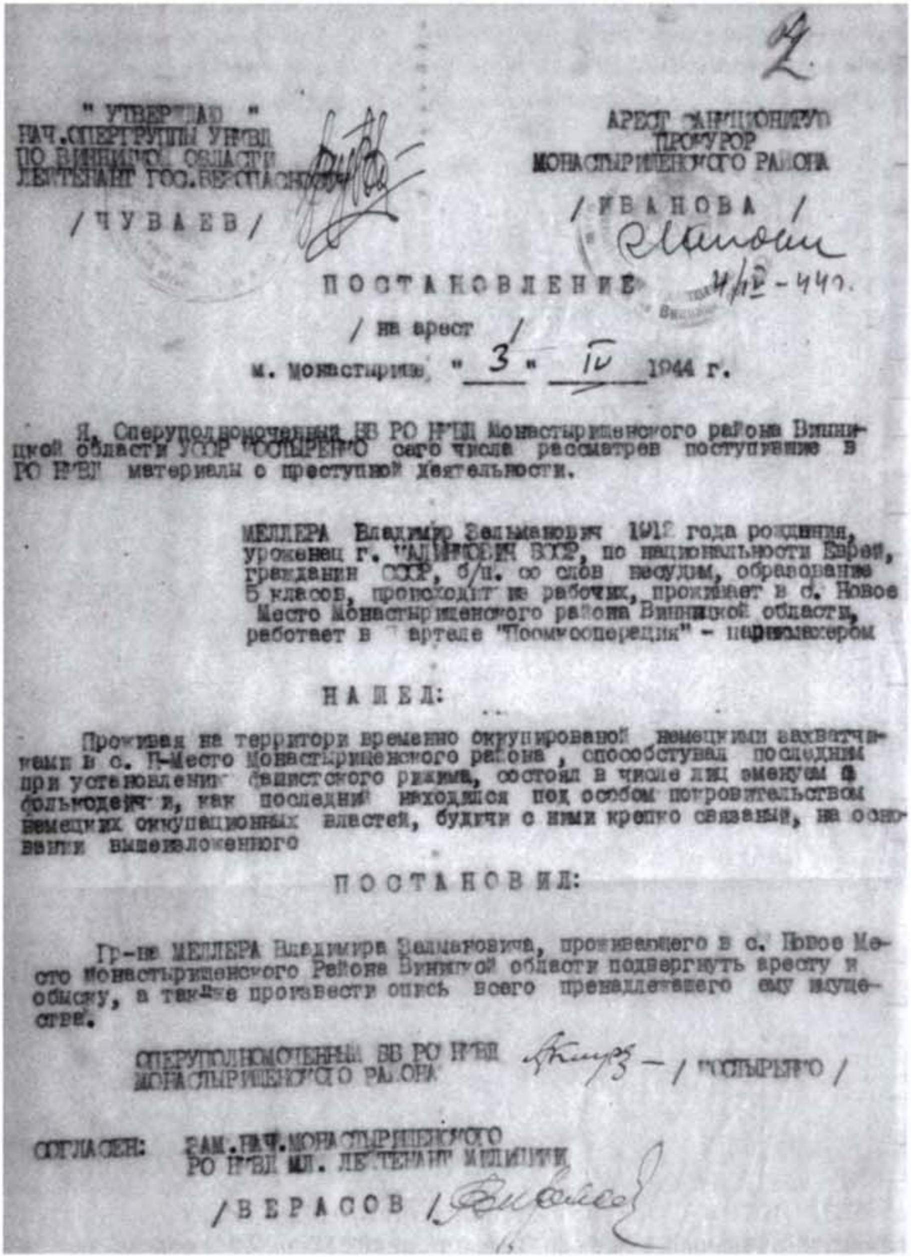
ОТВЕТ: - В одном из крестьянских домов.

З карної справи **МИРОНЕНКА Опанаса Степановича**, 1919 р., с. Сахнівка Корсунь-Шевченківського району, українця, селянина з бідняків. Заарештований 21 січня 1941 року за ст.ст. 58-1 «б» і 58-10 ч. 11 КК РРФСР. Звинувачувався в тому, що будучи командиром відділення 477 полку 4-ої Донської козацької дивізії, був захоплений німцями в полон. Знаходячись у полоні, узяв начебто на себе зобов'язання перед німецькою розвідкою вести профашистську пропаганду в рядах Червоної армії. І хоч ніяких документів, які підтверджували б співробітництво Мироненка з німецькими розвідувальними органами і його зраду Батьківщині, не було добуто, Мироненка 11 квітня 1942 року особливою нарадою при НКВС СРСР було приречено до розстрілу.

Реабілітований військовим прокурором центрального регіону України 31 січня 1995 року.

На знімку: фрагмент допиту Мироненка Опанаса Степановича 21 січня 1942 року.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 13273, арк. 11.

"УТВЕРЖДАЮ"
НАЧ. ОПЕРГРУППЫ УНКВД
ПО ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ
ЛЕЙТЕНАНТ ГОС.БЕЗОПАСНОСТИ
/ЧУВАЕВ/

АРЕСТ САНКЦИОНИРУЮ
ПРОКУРОР
МОНАСТЫРИЩЕНСКОГО РАЙОНА
/ИВАНОВА/
4/IV-44 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
/на арест/

м. Монастырище "3" IV 1944 г.

Я, Оперуполномоченный НКВД РО НКВД Монастырищенского района Винницкой области УССР "ОСТЫРЬКО" сего числа рассмотрев поступившие в РО НКВД материалы о преступной деятельности.

МЕЛЛЕРА Владимир Зельманович 1912 года рождения, уроженец г. [illegible] УССР, по национальности Еврей, гражданин СССР, б/п. со слов несудим, образование 5 классов, происходит из рабочих, проживает в с. Новое Место Монастырищенского района Винницкой области, работает в артеле "Промкооперация" - парикмахером

НАШЕЛ:

Проживая на территории временно оккупированой немецкими захватчиками в с. Н-Место Монастырищенского района, способствовал последним при установлении фашистского режима, состоял в числе лиц именуем фольксдейчами, как последний находился под особым покровительством немецких оккупационных властей, будучи с ними крепко связаный, на основании вышеизложенного

ПОСТАНОВИЛ:

Гр-на МЕЛЛЕРА Владимира Зельмановича, проживающего в с. Новое Место Монастырищенского Района Винницкой области подвергнуть аресту и обыску, а также произвести опись всего принадлежащего ему имущества.

ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ НКВД РО НКВД
МОНАСТЫРИЩЕНСКОГО РАЙОНА /ОСТЫРЬКО/

СОГЛАСЕН: ЗАМ.НАЧ.МОНАСТЫРИЩЕНСКОГО
РО НКВД МЛ. ЛЕЙТЕНАНТ МИЛИЦИИ
/ВЕРАСОВ/

З карної справи **МЕЛЛЕРА Володимира Зельмановича**, 1912 р., єврея, безпартійного, освіта 5 класів, с. Нове Місто Монастирищенського району. Заарештований 3 квітня 1944 року за ст. 54-1 «а» КК УРСР. Звинувачувався в тому, що в жовтні 1943 року зареєструвався як «фольксдойче», а отже знаходився під особливою опікою німецьких окупаційних властей.

Постановою особливої наради при НКВС СРСР від 11 грудня 1944 року позбавлений волі на п'ять років у спеціальний виправно-трудовий табір.

Реабілітований прокурором Черкаської області 17 лютого 1994 року.

На знімку: постанова на арешт Меллера Володимира Зельмановича від 3 квітня 1944 року.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 13318, арк. 2.

Дійсна до 1-го січня 194

ДОВІДКА Ч.

1. Прізвище Бауман
2. Ім'я Софія
3. По батькові Янівна
4. Рік та місце народження 1911 рік м. Умань
5. Національність українка
6. Місце праці та посада
7. Відношення до військової служби
8. Адреса

Власноручний підпис Бауман.

Комендант поліції

Паспортним відділом

Окремі помітки

Дійсна до першого січня 194

Підпис

Дійсна до першого січня 1945

Підпис

Дійсна до 194

Підпис

ПРИПИСКА

Левадний завод

ПОЧТОВАЯ КАРТОЧКА

Киевская Область

Куда город Умань

Бессарабка

Переулок Левадного № 2

Кому Бауман Софии И.

Адрес отправителя Полевая

почта № 39397-В

Бауман А. В.

Художник В. Коновалов. По заказу Военкнижто

Г 250653. Цена 15 коп.

Типография газ. „Правда“ имени Сталина. Зака

САЛЮТ КРАСНОЙ АРМИИ!

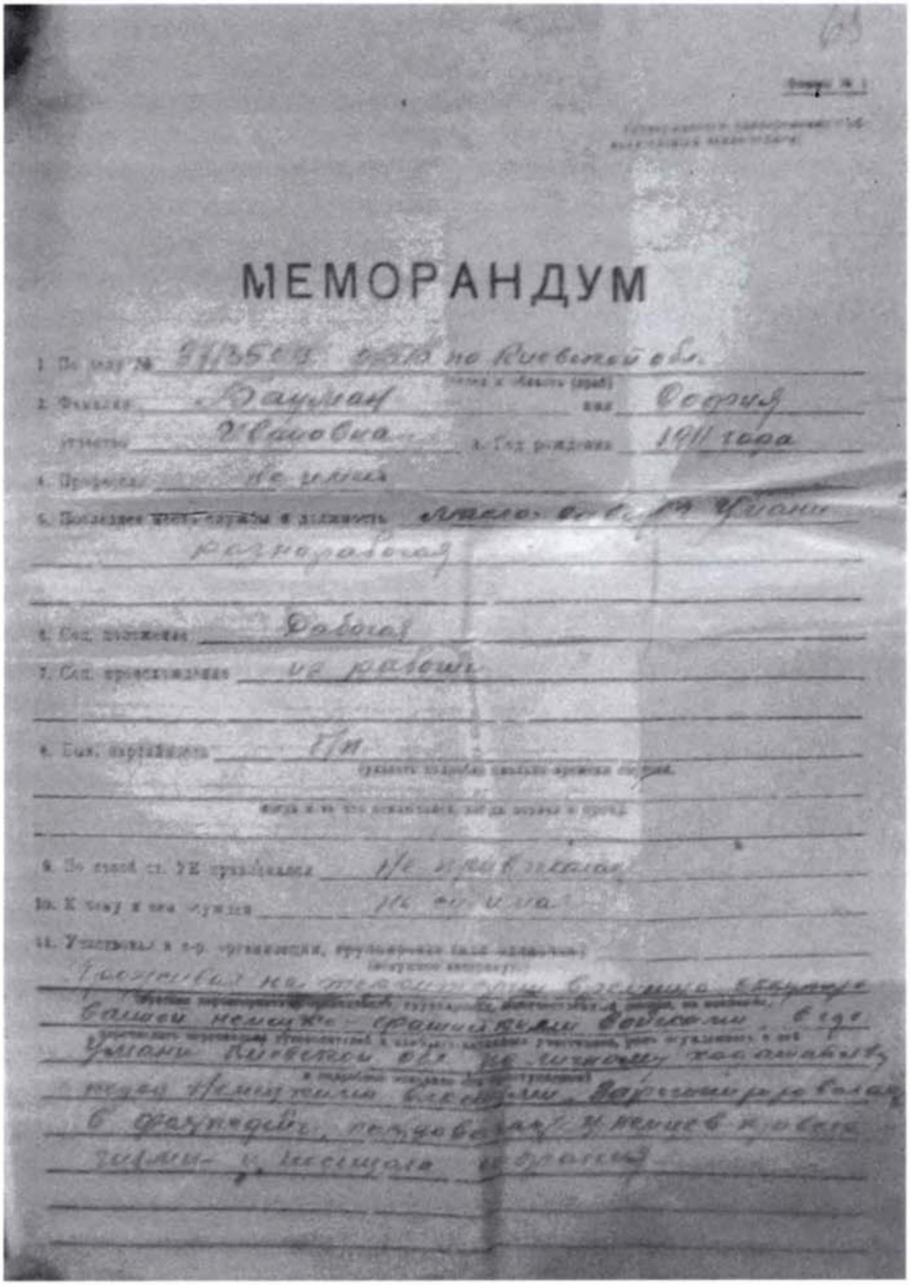
Выписка из протокола № 8

Особого Совещания при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР

от 15 [illegible] 194 6

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
35. Дело № 37/2600/УНКГБ Киевской обл. (УНКВД Краснодарского края), по обвин. БАУМАН Софьи Ивановны, 1911 г. р., ур. Киевской обл., украинки, гр. СССР, б/парт. до ареста работница пивоваренного завода. Обв. по ст. 54-1 "а" УК УССР.	БАУМАН Софью Ивановну за изменническое поведение во время пребывания на оккупированной территории выслать с запрещением проживания в режимных местностях сроком на ЧЕТЫРЕ года, считая срок с 24 июля 1944 г. Из-под стража ОСВОБОДИТЬ.

Нач. Секретариата Особого Совещания
при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР

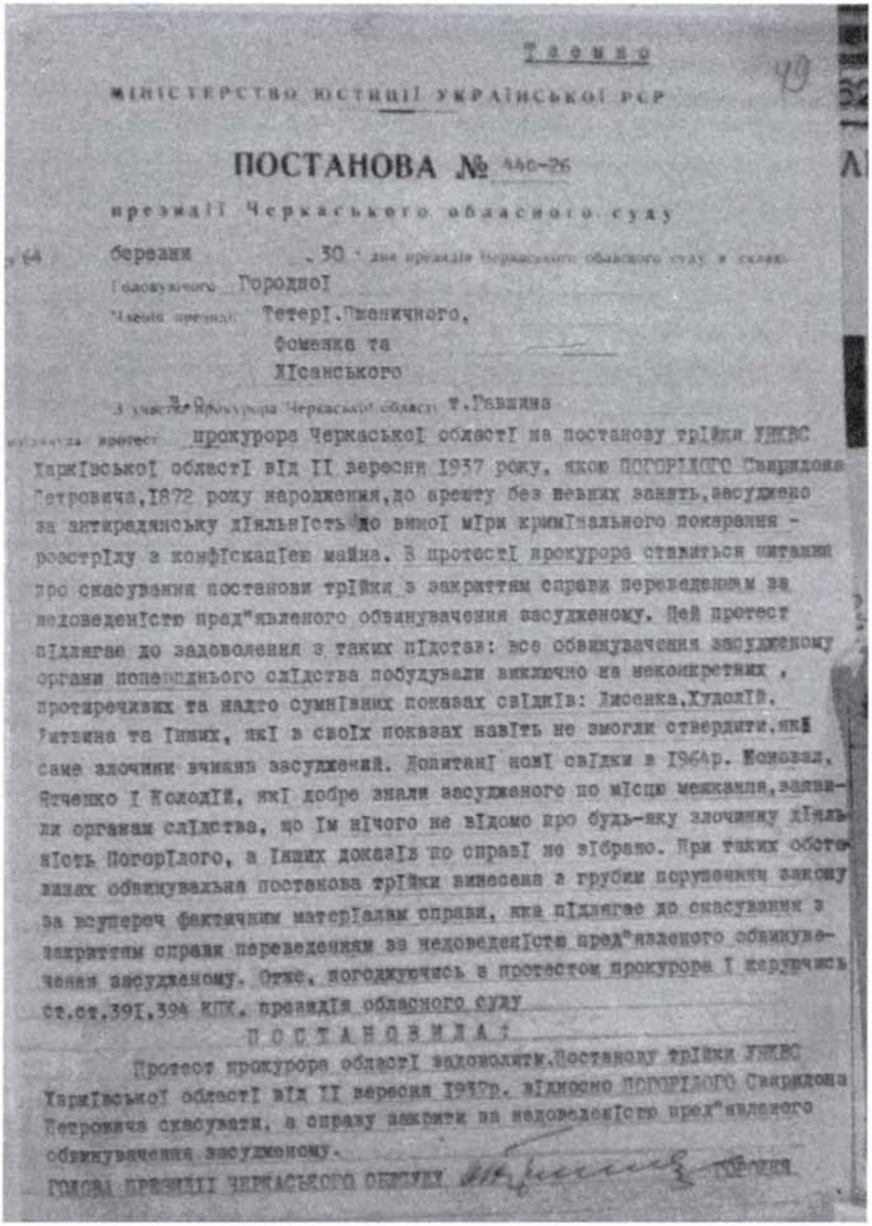

МЕМОРАНДУМ

БАУМАН Софія Іванівна, 1911 р., українка, чоловік – єврей і тому числилася єврейкою. Щоб врятуватися від розстрілу, вона за допомогою членів оунівської організації роздобула документи, що вона і її чоловік (який був на фронті) не євреї, а німці. Уманська управа видала довідку, що вона «фольксдойче».

Після визволення – її як «фольксдойче» заарештовано 08.08.1944 р. і відправлено в особливий Чорногірський табір на вісім літ. Після численних скарг – ОН при НКВС 15.02.1946 із-під варти звільнила із забороною проживання на чотири роки у режимній місцевості.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 13319, арк. 65, 92.

Таємно

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

ПОСТАНОВА № 440-26

президії Черкаського обласного суду

березня 30 дня президія Черкаського обласного суду в складі:

Головуючого Городної

Членів президії Тетері. Пшеничного, Фоменка та Хісанського

З участю в.о. прокурора Черкаської області т. Гавшина

розглянула протест прокурора Черкаської області на постанову трійки УНКВС Харківської області від II вересня 1937 року, якою ПОГОРІЛОГО Свиридона Петровича, 1872 року народження, до арешту без певних занять, засуджено за антирадянську діяльність до вищої міри кримінального покарання - розстрілу з конфіскацією майна. В протесті прокурора ставиться питання про скасування постанови трійки з закриттям справи переведенням за недоведеністю пред"явленого обвинувачення засудженому. Цей протест підлягає до задоволення з таких підстав: все обвинувачення засудженому органи попереднього слідства побудували виключно на неконкретних, протиречивих та надто сумнівних показах свідків: Лисенка, Худолія, Литвина та інших, які в своїх показах навіть не змогли ствердити, які саме злочини вчинив засуджений. Допитані нові свідки в 1964р. Коновал, Ятченко і Колодій, які добре знали засудженого по місцю мешкання, заявили органам слідства, що їм нічого не відомо про будь-яку злочинну діяльність Погорілого, а інших доказів по справі не зібрано. При таких обставинах обвинувальна постанова трійки винесена з грубим порушенням закону за всупереч фактичним матеріалам справи, яка підлягає до скасування з закриттям справи переведенням за недоведеністю пред"явленого обвинувачення засудженому. Отже, погоджуючись з протестом прокурора і керуючись ст.ст.391,394 КПК, президія обласного суду

П О С Т А Н О В И Л А :

Протест прокурора області задовольнити. Постанову трійки УНКВС Харківської області від II вересня 1937р. відносно ПОГОРІЛОГО Свиридона Петровича скасувати, а справу закрити за недоведеністю пред"явленого обвинувачення засудженому.

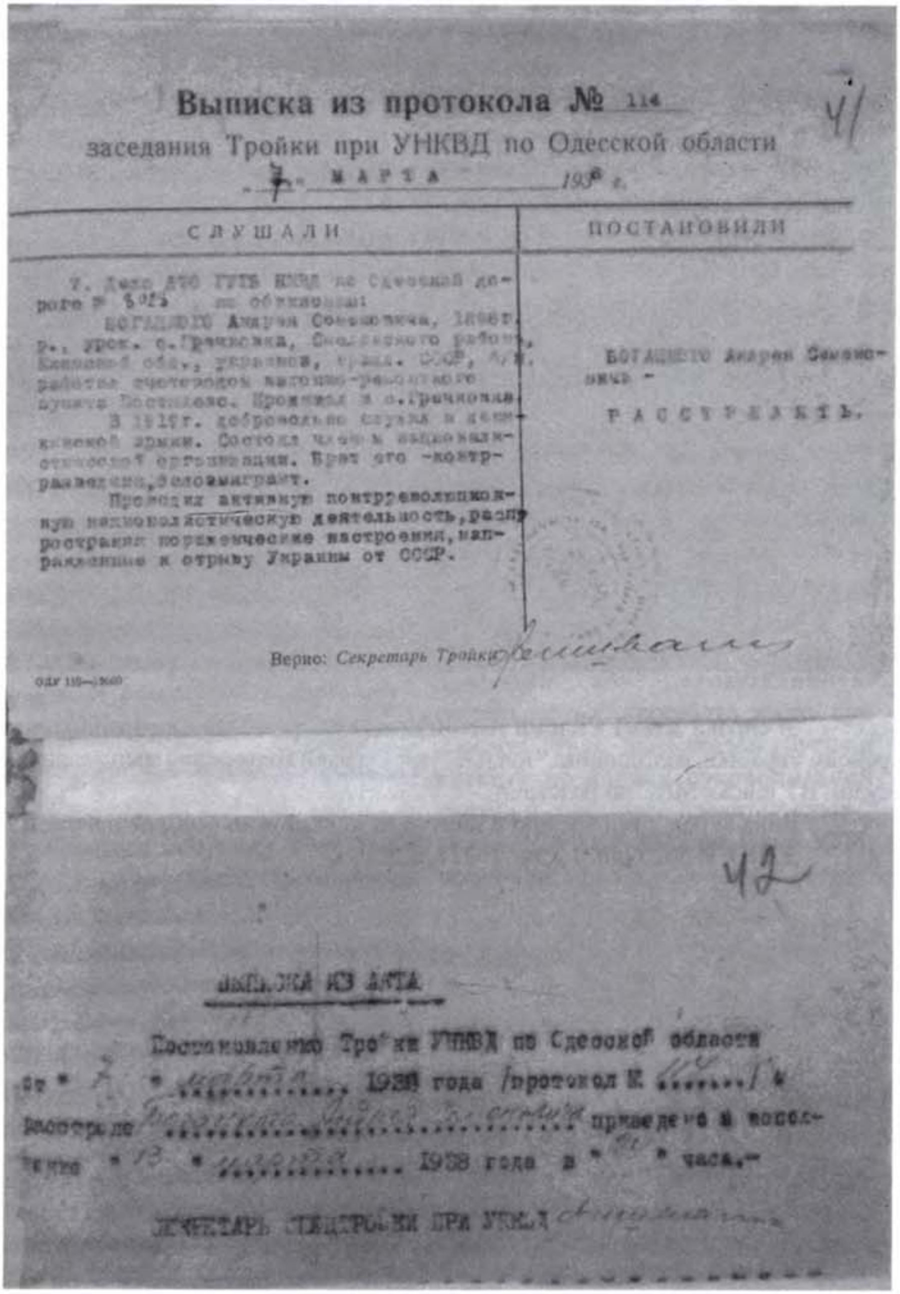
ГОЛОВА ПРЕЗИДІЇ ЧЕРКАСЬКОГО ОБЛСУДУ [підпис] ГОРОДНЯ

Зі справи **ПОГОРІЛОГО Свиридона Петровича**, 1872 р., с. Погреби Драбівського району, українця, б/п, хлібороба. У 1930 р. розкуркулений і був висланий у Північний край. Заарештований 14 серпня 1937 р. Постановою трійки УНКВС Харківської області 11.09.1937 р. приречений до розстрілу. Реабілітований президією Черкаського обласного суду 30.03.1964 р.

Звинувачувався в тому, що «будучи враждебно настроенным против советской власти, проводил антисоветскую агитацию».

Погорілий у пред'явленому звинуваченні винним себе не визнав. «Звинувачення з показів свідків записані не конкретно, загальними фразами. Достовірність їх не перевірялася, очна ставка не проводилась» (Протест прокурора в порядку нагляду 30.03.1964 р.).

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 4032, арк. 49.

Выписка из протокола № 114

заседания Тройки при УНКВД по Одесской области

„7“ МАРТА 1938 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
7. Дело [illegible] по обвинению: БОГАЦКОГО Андрея Семеновича, 1898 г. р., урож. с. Гречковка, [illegible] района, Киевской обл., украинец, [illegible] [illegible] счетоводом [illegible] [illegible]. В 1919 г. добровольно служил в [illegible] армии. Состоял членом националистической организации. Брат его – контрразведчик, белоэмигрант. Проводил активную контрреволюционную националистическую деятельность, распространял пораженческие настроения, направленные к отрыву Украины от СССР.	БОГАЦКОГО Андрея Семеновича – РАССТРЕЛЯТЬ.

Верно: Секретарь Тройки [подпись]

42

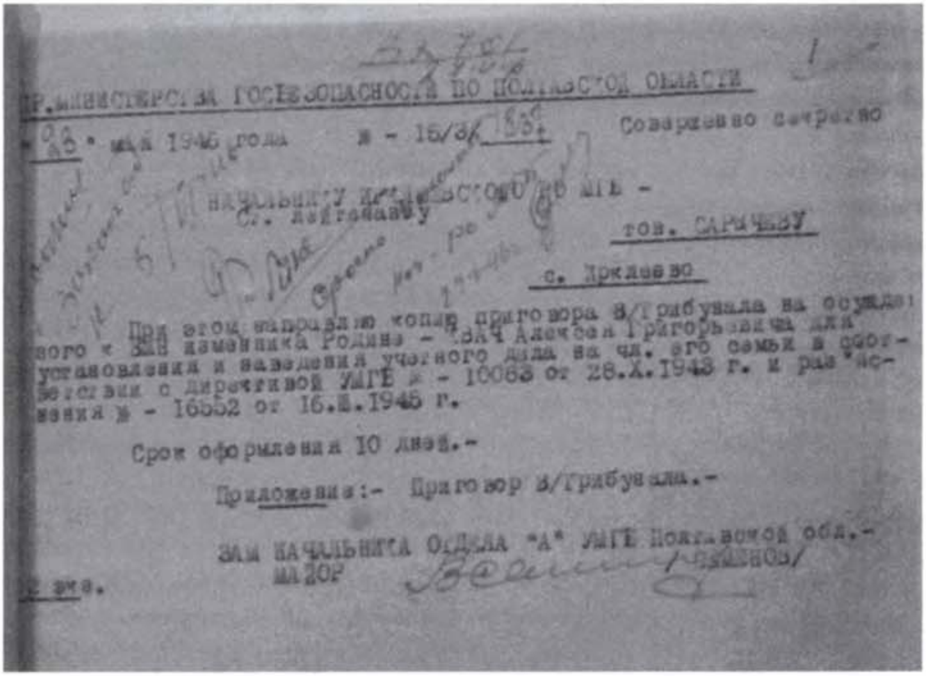
ВЫПИСКА ИЗ АКТА

Постановление Тройки УНКВД по Одесской области от „7“ марта 1938 года /протокол № 114/ о расстреле Богацкого Андрея Семеновича приведено в исполнение „13“ марта 1938 года в „ “ часа.

СЕКРЕТАРЬ СПЕЦТРОЙКИ ПРИ УНКВД [подпись]

БОГАЦЬКИЙ Андрій Семенович, 1898 р., уродженець і мешканець с. Гречківка Смілянського району, українець, б/п, малописьменний, працював рахівником мех. цеха ремонтного заводу ст. ім. Т. Шевченка Одеської залізниці. Заарештований 06.11.1937 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою засідання трійки при УНКВС по Одеській області від 07.03.1938 р. приречений до розстрілу. Розстріляний 13.03.1938 р. Постановою президії Черкаського обласного суду від 02.07.1959 р. постанова трійки при УНКВС по Одеській області від 07.03.1939 р. у відношенні Богацького А. С. відмінена, а справу закрито за недоказаністю звинувачення.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 3796, арк. 41-42.

УПР. МИНИСТЕРСТВА ГОСБЕЗОПАСНОСТИ ПО ПОЛТАВСКОЙ ОБЛАСТИ

"25" мая 1946 года № - 16/3/ 1835 Совершенно секретно

НАЧАЛЬНИКУ ИРКЛИЕВСКОГО РО МГБ -
СТ. ЛЕЙТЕНАНТУ
тов. САРЫЧЕВУ

с. Ирклиево

При этом направляю копию приговора В/Трибунала на осужденного к ВМН изменника Родины - КВАЧ Алексея Григорьевича для установления и заведения учетного дела на чл. его семьи в соответствии с директивой УМГБ № - 10063 от 28.X.1943 г. и разъяснения № - 16552 от 16.II.1945 г.

Срок оформления 10 дней.-

Приложение:- Приговор В/Трибунала.-

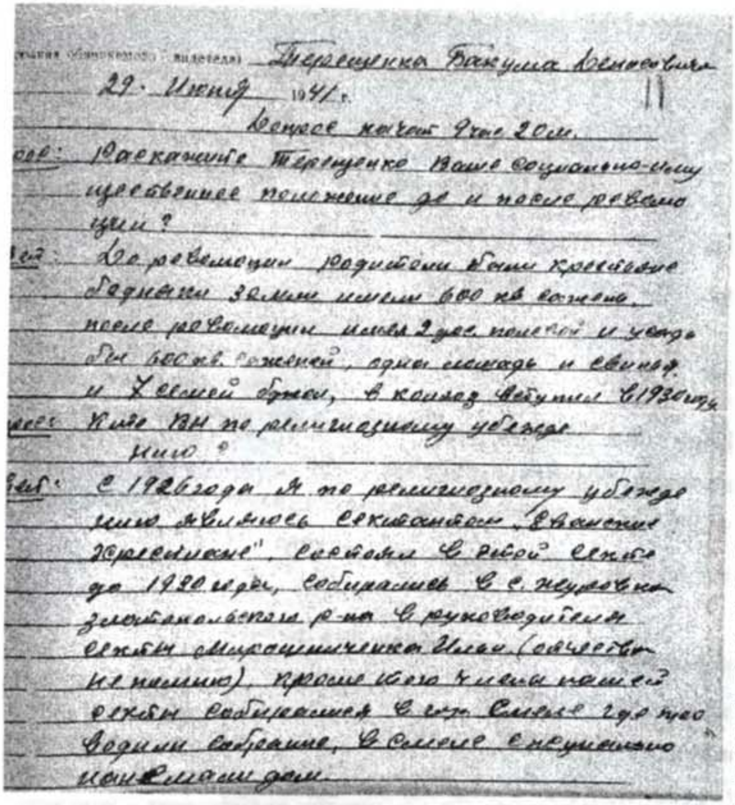
ЗАМ НАЧАЛЬНИКА ОТДЕЛА "А" УМГБ Полтавской обл.-
МАЙОР /СЕМЕНОВ/

2 экз.

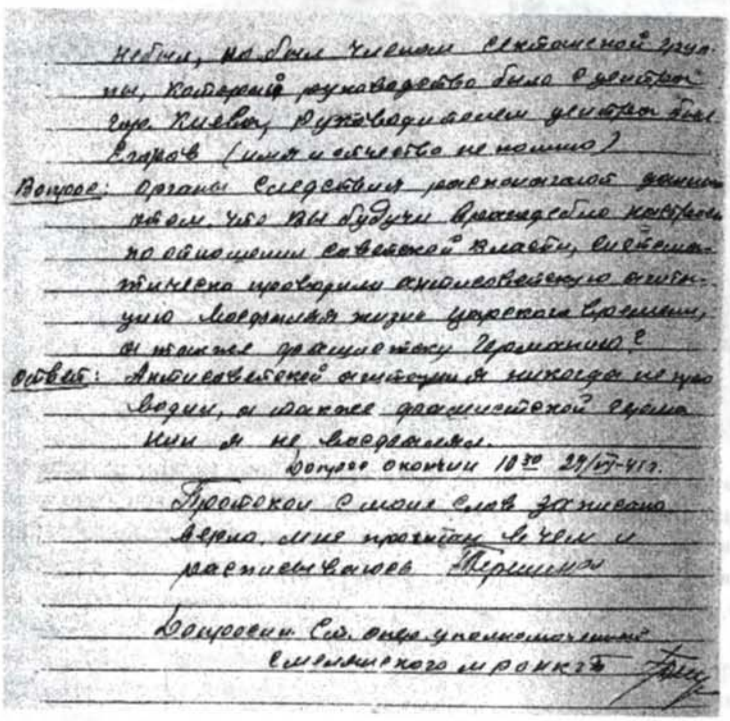
Зі справи **КВАЧ Євдокії Антонівни**, 1898 р., с. Митьки Ірклїівського (нині Чорнобаївського) району, українки, колгоспниці. Чоловік Квач Олексій Григорович арештований 22.01.1946 р. і засуджений судом ВТ військ МВС до розстрілу.

Вона і троє дітей вислані в Казахстан постановою особливої наради МДБ СРСР 11.12.1946 р.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 10321, арк. 1.

(фамилия обвиняемого / свидетеля) Терещенко Бакума Денисовича
29. Июня 1941 г.
Допрос начат 9 час 20 м.
Вопрос: Расскажите Терещенко Ваше социально-имущественное положение до и после революции?
Ответ: До революции родители были крестьяне бедняки земли имели 600 кв. сажень. После революции имел 2 дес. полевой и усадьбы [illegible] сажений, одна лошадь и свинья и 7 семей было, в колхоз вступил в 1930 году.
Вопрос: Кто Вы по религиозному убеждению?
Ответ: С 1926 года я по религиозному убеждению являлся сектантом „Евангельские Христиане", состоял в этой секте до 1930 года, собирались в с. Журовка Златопольского р-на в руководителя секты Мирошниченко Ивана (отчество не помню). Кроме того члены нашей секты собирались в гор. Смеле где проводили собрание, в Смеле [illegible]

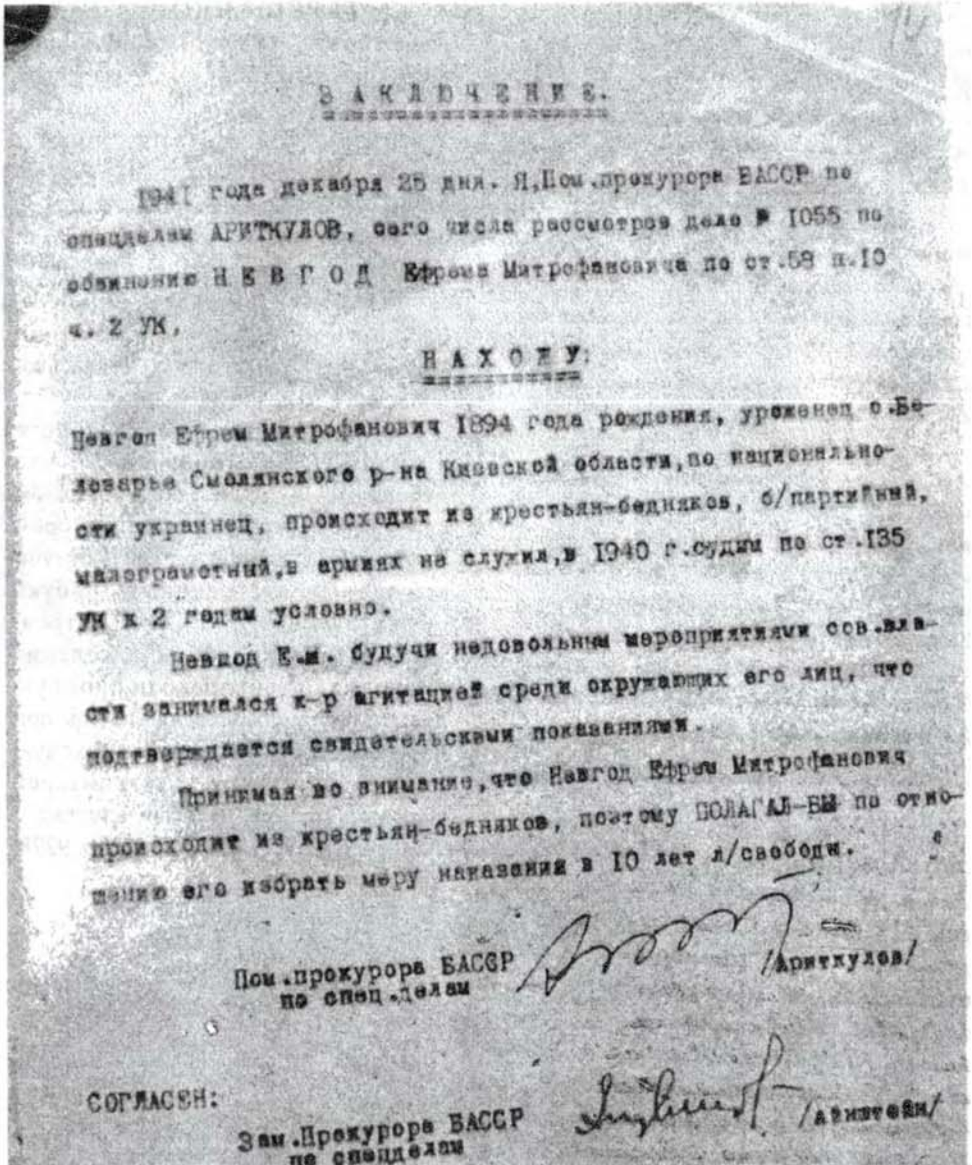

небыли, но были членами сектантской группы, которой руководство было в центре гор. Киеве, руководителем центра был Егоров (имя и отчество не помню)
Вопрос: Органы следствия располагают данными, что Вы будучи враждебно настроены по отношению советской власти, систематически проводили антисоветскую агитацию восхваляя жизнь царского времени, а также фашистскую Германию?
Ответ: Антисоветской агитации я никогда не проводил, а также фашистской Германии я не восхвалял.
Допрос окончен 10 30 29/VI-41 г.
Протокол с моих слов записано верно, мне прочитан вслух и расписываюсь Терещенко
Допросил: Ст. опер. уполномоченный Смелянского РО НКГБ [illegible]

ТЕРЕЩЕНКО Бакум Денисович, 1887 р., с. Макіївка Смілянського району, українець, колгоспник колгоспу «Червона Україна», б/п, освіта нижча. Заарештований 27 червня 1941 р. за ст. 58-10 ч. 1 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 04.07.1942 р. приречений на 5 років заслання у віддалені райони Башкирської АРСР. Реабілітований 16.07.1989 р. прокурором Черкаської області.

Із звинувачувального висновку: «Установлено, что Терещенко Б. Д., являясь в прошлом активным сектантом, организатором сектантской группы на селе, будучи враждебно настроенным против существующего в СССР строя, систематически среди населения проводил контрреволюционную деятельность… восхвалял жизнь при царском строе, высказывал гнусную клевету по адресу руководителей партии и советского правительства».

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 9278, арк. 1-1зв.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

1941 года декабря 25 дня. Я, Пом. прокурора БАССР по спецделам АРИТКУЛОВ, сего числа рассмотрев дело № 1055 по обвинению НЕВГОД Ефрема Митрофановича по ст. 58 п. 10 ч. 2 УК,

НАХОЖУ:

Невгод Ефрем Митрофанович 1894 года рождения, уроженец с. Белозерье Смелянского р-на Киевской области, по национальности украинец, происходит из крестьян-бедняков, б/партийный, малограмотный, в армиях не служил, в 1940 г. судим по ст. 135 УК к 2 годам условно.

Невгод Е.М. будучи недовольным мероприятиями сов. власти занимался к-р агитацией среди окружающих его лиц, что подтверждается свидетельскими показаниями.

Принимая во внимание, что Невгод Ефрем Митрофанович происходит из крестьян-бедняков, поэтому ПОЛАГАЛ-БЫ по отношению его избрать меру наказания в 10 лет л/свободы.

Пом. прокурора БАССР по спец. делам /Ариткулов/

СОГЛАСЕН:

Зам. Прокурора БАССР по спецделам /Айнштейн/

НЕВГОД Єфрем Митрофанович, 1894 р., с. Білозір'я Смілянського району, українець, із селян-бідняків, інвалід I групи. Заарештований 01 липня 1941 р. за ст. 54-10 КК УРСР. Постановою особливої наради НКВС СРСР 07.10.1942 р. приречений на 5 років позбавлення волі в тюрмі. Реабілітований 31.08.1989 р. прокурором Черкаської області.

ДАЧО, Р-5625, оп. 1, спр. 8989, арк. 44.

СПИСОК ОСНОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

арешт. – арештована (-ий)
бриг. – бригада
буд. – будівельний
Вінн. – Вінницька (-кий тощо)
ВДІВ – відділення дорожньо-транспортного відділу
ВКП(б) – Всесоюзна комуністична партія (більшовиків)
ВМП – вища міра покарання
ВМСЗ – вища міра соціального захисту
ВМФ – військово-морський флот
ВНО – відділ народної освіти
ВО – військовий округ
вол. – волость
ВП – військовий прокурор (прокуратура)
ВПС ВМФ – військово-повітряні сили військово-морського флоту
ВТ – військовий трибунал
ВП – виправно-трудовий табір
гол. – головний
губ. – губернія (губернський тощо)
ГубНК – губернська надзвичайна комісія
ГУДБ – головне управління державної безпеки
ГУТАБ (ГУЛАГ) – головне управління таборів
Дальбуд – Далекосхідне будівництво
держбанк – державний банк
дільнич. – дільничний
ДонВО – Донський військовий округ
ДПУ (рос. ГПУ) – Державне політичне управління
ДСЗ – Далекосхідна залізниця
ДСК – Далекосхідний край
ДТВ – Дорожньо-транспортний відділ
ЄАО – Єврейська автономна область
зав. – завідуючий (завідувач)
завком – заводський комітет
завшколою – завідуючий школою (неповною середньою)
ЗакВО – Закавказький військовий округ
заст. – заступник
засудж. – засуджена (-ий)
звинувач. – звинувачена (-ий)
ЗСД – запасна стрілецька дивізія
ЗСК – Західно-Сибірський край
ЗСП – запасний стрілецький полк
ЗІВ – залізнично-транспортний відділ
Кавкорпус – Кавказький корпус
КВО – Київський військовий округ
КДБ – Комітет державної безпеки
КК – кримінальний кодекс
кл. – клас
КОВО – Київський особливий військовий округ
концтабір – концентраційний табір
КП(б)У – Комуністична партія (більшовиків) України
кр. – край
к.-р. – контрреволюційний
КРВ – контрреволюційний відділ
ЛенВО – Ленінградський військовий округ
м. – місто, містечко
МВ – міський відділ
МВО – Московський військовий округ
МВС – міністерство внутрішніх справ
МДБ – міністерство державної безпеки
міжрайпрокурор – міжнародний прокурор
міжрайсуд – міжрайонний суд
місц. пром-ть – місцева промисловість
МТС – машинно-тракторна станція
Нарк.ВС – народний комісар внутрішніх справ
Нарсуд – народний суд
нач. – начальник
НК – надзвичайна комісія
НКВС – Народний комісаріат внутрішніх справ
обл. – область
ОВ – особливий відділ
ОдВО – Одеський військовий округ
ОДПУ – об'єднане державне політичне управління
ОН – особлива нарада
окр. – окремий
ОСБ – особлива стрілецька бригада
ОСГ – оперативна слідча група
оперсектор – оперативний сектор
опертрійка – оперативна трійка
Пд – південна (-ий)
Півд.-Зах. – південно-західна (-ий)
Півн.-КавкВО – Північно-Кавказький військовий округ
ПОВ – польська організація військових
пов. – повіт
пом. – помічник
ПрикВО – Прикарпатський військовий округ
прикорд. смуга – прикордонна смуга
прож. – проживав
ППО – протиповітряна оборона
прокур. – прокурор
р. – рік
райбюро – районне бюро (райсуд, райфінвідділ)
райсуд – районний суд
райвиконком – районний виконавчий комітет
райвно – районний відділ освіти

райфінвідділ – районний фінансовий відділ
РВ – районний відділ
РВМ – районний відділ міліції
реабіл. – реабілітована (-ий)
ревтрибунал – революційний трибунал
РК – районний комітет
р. н. – рік народження
р-н, р-ну -- район, району
рос. – російський (-ка тощо)
РРФСР – Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республика
РСЧА – Робітничо-Селянська Червона Армія
РФ – Російська Федерація
с. – село
СБУ – Служба безпеки України
сд – стрілецька дивізія
ск – стрілецький корпус
служит. реліг. культу – служитель релігійного культу
смт. – селище міського типу
соц. – соціальний
сп – стрілецький полк
ССТ – сільське споживче товариство
ст. КК УРСР – стаття Карного кодексу УРСР
ст. Жмеринка – залізнична станція
Судтрійка – Судова трійка
с-ще – селище
ТА – Танкова армія
ТВ – Транспортний відділ
теп. – тепер
т. зв. – так званий
ТСОавіахім – товариство сприяння обороні та авіаційному і хімічному будівництву в СРСР
ТСОЗ, СОЗ – товариство спільного обробітку землі
УДБ – управління державної безпеки
«Укрбудшлях» – управління шляхового будівництва
«Укрпостач» – управління постачання при РНК УРСР
УМВС – Управління міністерства внутрішніх справ
УМДБ – Управління міністерства державної безпеки
УНКВС – управління народного комісаріату внутрішніх справ
УСРР, УРСР – Українська Соціалістична Радянська Республіка, Українська Радянська Соціалістична Республіка
утилькомбінат – комбінат з вторинної переробки сировини
«Ухтимжеллаг» – Ухтимський табір будівництва залізниці
«Ухтпечлаг» – Ухто-Печерський табір
учб. – учбовий
ФЗН – фабрично-заводське навчання
фельдекспедиція – спеціальний поштовий зв'язок
х. – хутір
ХВО – Харківський військовий округ
Центрожитлоспілка – спілка житлових товариств
ч. – частина
шлях. – шляхова
штрафбат – штрафний батальйон

ЗМІСТ

ББК 63.3 (4Укр) 6-49
Р-96

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга сьома

ISBN 978-966-493-281-0

Рецензенти: ***Морозов А.Г.*** – д.і.н., проф. ЧНУ імені Богдана Хмельницького,
Масненко В.В. – д.і.н., проф. ЧНУ імені Богдана Хмельницького.

Випущено на замовлення Головного управління з питань внутрішньої політики Черкаської облдержадміністрації

Підписано до друку 12.12.2010
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний.
Умовн. друк. арк. 81,75. Обл. вид. арк. 81,92.
Наклад 1000 прим. Зам. №1148

Видавець Чабаненко Ю.А
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців серія ДК № 1898 від 11.08.2004 р.
Україна, м. Черкаси, вул. О.Дашковича, 39
Тел. (0472)56-46-66 /5
E-mail: office@2upost.com

Друк ФОП Чабаненко Ю.А.
Україна, м. Черкаси, вул. О.Дашковича, 39
Тел. (0472)45-99-84, 56-46-66
E-mail: office@2upost.com